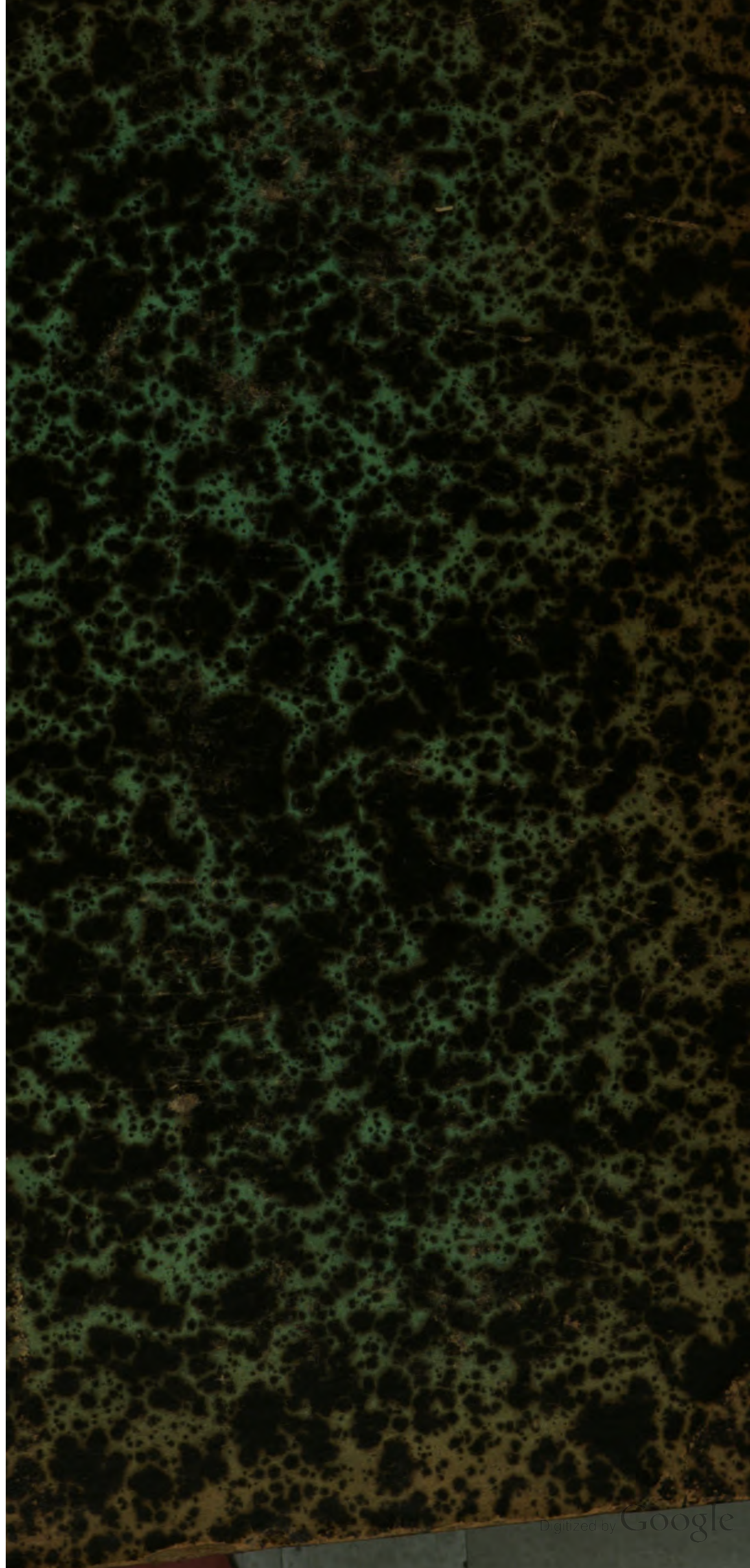
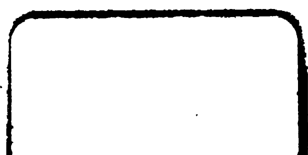

East Indies, Dutch — Government, 1814-1879.

E 17.

NEDERLANDSCH INDIË IN DE STATEN-GENERAAL

SEDERT DE GRONDWET VAN 1814.

EENE BIJDRAGE

TOT DE

GESCHIEDENIS DER KOLONIALE POLITIEK IN NEDERLAND,

DOOR

E. DE WAAL,

vroeger fungerend Algemeen Sekretaris, laatst Direkteur der Middelen en Domeinen, in Nederlandsch Indië.

EERSTE DEEL,

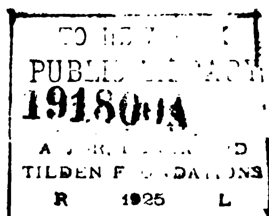
BEVATTENDE DE VERGADERINGEN ONDER DE GRONDWETTEN VAN 1814 EN 1815, TOT DE FEITELIJKE AFSCHEIDING VAN BELGIE.

'S GRAVENHAGE,

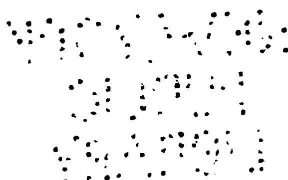
MARTINUS NIJHOFF.

1860.

Gedrukt bij G. J. Thieme, te Arnhem.

VOORBERIGT.

Den lezer, die zich zeker Ontwerp van Voorrede *mogt herinneren, ruim een jaar geleden door mij verspreid, heb ik te berigten, dat van het daarin ontwikkelde breede plan — de uitgave van* Studiën voor Ambtenaren in Nederlandsch Indië — *is afgezien. Het kwam namelijk sedert beter voor, banden te slaken die wel eens boven mate konden knellen. Langs andere wegen kan naar hetzelfde doel gestreefd worden.*

Hetgeen ik over den inhoud van het thans aangeboden werk te zeggen had, staat, als behoorende tot het werk zelf, in de Inleiding.

Hier nog een woord over andere geschriften, welke zich op hetzelfde terrein bewegen.

Met het voornemen om een werk als het tegenwoordige uit te geven, had ik de geheele Nederlandsche Staatscourant van 1814 *tot* 1848 *doorloopen, en de aanteekeningen daaruit gereed, toen het Prospectus der* Koloniale Debatten *van Jhr.* J. P. Cornets de Groot van Kraaijenburg *het licht zag. Dat werk, welks verschijning ik toejuich, begint met latere jaren, en een zeer geruime tijd zal voorbijgaan eer het de door mij behandelde vroegere jaren kan bereikt hebben. Ook verschilt het van het mijne in aanleg.*

Op de Staatsdrukkerij is men bezig om het Verslag der Handelingen van de Staten-Generaal *(Bijblad der Staatscourant), aange-*

vangen met de Vergadering van 1847 *op* 1848, *over de vroegere Vergaderingen bij te werken. Doch die bijwerking, beginnende met* 1846 *op* 1847 *en zoo vervolgens achterwaarts (behoudens uitzonderingen), zal noodwendig zeer langzaam plaats hebben, en bepaalt zich niet bij het koloniale.*

De behoefte, juist in onzen tijd, aan het koloniale gedeelte onzer parlementaire geschiedenis over de door mij behandelde jaren, wordt des noods gestaafd door het Historisch Overzigt betreffende het ontstaan van het gemeen overleg tusschen de Regering en de Staten-Generaal aangaande de Koloniën, *opgenomen in de* 3e *aflevering van den* 6en *jaargang der* Handelingen en Geschriften van het Indisch Genootschap.

ARNHEM, Maart 1860.

E. DE WAAL.

INLEIDING.

Dit werk is bestemd voor *historische* aanteekeningen van het voorgevallene over Nederlandsch Indië (Nederlands onderhoorigheden in *Oost*-Indië) in de Nederlandsche Staten-Generaal sedert de Grondwet van 1814.

Het heeft tot oogmerk, een gemakkelijk en onkostbaar hulpmiddel te verschaffen aan hen, die de verhouding tusschen moederland en kolonie [1]) grondig willen bestuderen.

De noodzakelijkheid dezer *studie* voor allen, die in koloniale aangelegenheden belang stellen, zal wel niet in twijfel getrokken

1) Wij verstaan het woord *kolonie* zoo als in het spraakgebruik is aangenomen en maken dus geen onderscheid tusschen koloniën en *bezittingen*. Moge al in eene wetenschappelijke verhandeling over de soorten van overzeesche onderhoorigheden aan het eerste woord eene eigen beteekenis gegeven kunnen worden, in aanteekeningen als de onze kan men haar zonder gevaar over 't hoofd zien. Volgden wij de spitsvindige onderscheiding, hoe zou het gebied der „*koloniale* zaken" en dat van het „Ministerie van *Koloniën*" te onzent krimpen!

worden. Men moet er te meer van doordrongen zijn in onzen tijd, nu de invloed der S. G. op de koloniën zoo dikwerf de stof der gesprekken en overwegingen is.

De noodzakelijkheid van een *hulpmiddel* voor die studie volgt uit het feit, dat men thans, de geschiedenis der koloniale debatten in de S. G. wenschende te kennen, verwezen wordt naar de bundels der *Nederlandsche Staats-Courant* en van haar *Bijblad:* eene ware „rudis indigestaque moles," daarenboven zeer duur of door andere omstandigheden ontoegankelijk.

Om in onze aanteekeningen de noodige orde te brengen, was eene chronologische verdeeling der geschiedenis, op welke zij betrekking hebben, een vereischte. Zonder andere te willen bestrijden, geven wij de voorkeur aan eene bepaling der tijdvakken naar de Grondwetten, onder welke de mededeelingen en beraadslagingen over N. I. in de S. G. plaats vonden. Voor den wijsgeerigen beschouwer toch is het de hoofdvraag: hoe de menigvuldigheid, kleur en inhoud dier mededeelingen en beraadslagingen door elke Grondwet gewijzigd werden. Zij hangen telkens met de termen der heerschende Grondwet zamen.

Onze tijdvakken omvatten alzoo:

I. de vergaderingen onder de Grondwet van 1814;
II. de verg. onder de Grw. van 1815 tot dezer feitelijke wijziging door de afscheuring van België in Oktober 1830;
III. de verg. onder de Grw. van 1815 na de afscheuring van België tot de herziening van 1840;
IV. de verg. onder de Grw. van 1840;
V. de verg. onder de Grw. van 1848.

Het laatste kan weder gesplitst worden in de vergaderingen vóór en na het in werking komen van de wet, vaststellende het Regeringsreglement voor N. I., die wel eens de Indische Grondwet heet.

Het nu aangeboden Eerste Deel behandelt het eerste en tweede tijdvak.

Het is zóó ingerigt, dat men het voorgevallene over N. I. in

de S. G. gedurende beide tijdvakken er geheel uit leere kennen, gelijk het in echte bescheiden wordt medegedeeld. Wij hebben daartoe de gansche *Nederlandsche Staats-Courant* van 1814 tot 1830 doorloopen [1]). Tevens mogten wij, waar noodig, putten in het archief der Tweede Kamer [2]).

Voorts wordt in dit Deel opgenomen al hetgeen over N. I. voorkomt in G. K. van Hogendorp's *Bijdragen tot de huishouding van Staat in het Koningrijk der Nederlanden, verzameld ten dienste der Staten-Generaal.* De *Bijdragen* toch, wat reeds uit den titel blijkt, behooren regtstreeks tot 's mans werkzaamheid in de S. G. [3]).

Hier en daar zijn historische toelichtingen bijgevoegd.

Zelfs heeft een onvermijdelijk onderzoek naar den kolonialen inhoud der Grondwet van 1815 (aan het einde van het eerste tijdvak) eene vrij breedvoerige verhandeling over dat netelige vraagstuk in het leven geroepen.

Overigens maakt het werk geene aanspraak op oorspronkelijkheid. Een gewoon beeld gebruikende kunnen wij zeggen, de zamenstellende deelen voor een gebouw te hebben willen bijeenbrengen, niet het gebouw zelf optrekken.

Zeker ware het werk veel korter geweest, indien wij een aaneengeschakeld verhaal geleverd hadden, in stede van ons voornamelijk bij de openlegging der bronnen te bepalen. Maar dan ware den geschiedvorscher minder arbeid bespaard: hij zou ons

---

1) Tot rigtsnoer nemende de bestaande Registers, van welke echter vele slecht bewerkt zijn; zij lieten ons menigmaal in den steek, zoodat dan een nummerswijs naslaan der Courant noodig werd.

2) Door tusschenkomst van haren griffier, den heer Veegens, wiens voorkomende welwillendheid ons dit onderzoek gemakkelijk en aangenaam maakte.

3) Men behoeft dus dit dure werk niet meer voor de studie van koloniale zaken te koopen. (Ook de nieuwe uitgaaf bij Noman te Zaltbommel, 1854, kost *f* 25.)

Onze aanhalingen zijn alle uit de oorspronkelijke uitgaaf.

Vraagt men welligt, of niet het koloniaal gedeelte van Hogendorp's *Bijdragen* terug wordt gevonden in Mr. O. van Rees, *Verhandeling over de verdiensten van* G. K. v. H. *als staathuishoudkundige ten aanzien van Nederland?* Dan is ons antwoord: neen. De heer v. R. beschrijft er H.'s inzigten over de koloniën slechts uit diens vroegere geschriften en zegt, met nadere toelichting van weinige punten, dat H. daaraan later getrouw bleef. Aanhalingen uit de *Bijdragen* acht hij overtollig. (Zie ald. blz. 140.)

op ons woord hebben moeten gelooven of toch de *Staats-Courant* naslaan; thans heeft hij de oorkonden vóór zich.

De uitgebreide Inhoudsopgave zal zijne taak nog verligten.

Dit alles geldt het Eerste Deel. Wij verbinden ons niet, volgende Deelen evenzoo in te rigten. Van den aard der stof moet de manier van bewerking afhangen.

EERSTE TIJDVAK.

VERGADERINGEN ONDER DE GRONDWET VAN 1814.

Toen de Prins van Oranje in Dec. 1813, als Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, het hem door de natie opgedragen „eenhoofdig bestuur" over deze landen aanvaardde, verklaarde hij dit alleen te doen „onder waarborging eener wijze konstitutie, welke hunne vrijheid tegen volgende mogelijke misbruiken verzekerde" 1).

Voor zoodanige konstitutie had G. K. van Hogendorp „met eenige weinige vrienden" 2) eene Schets „in gereedheid gebragt." Deze werd tot leiddraad gegeven aan eene kommissie, met de opmaking der gewenschte staatsregeling belast. De vrucht van haren arbeid, door Hogendorp geleid, was de *Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden* van 1814. Zij is, na goedkeuring door eene ter beoordeeling bijeengeroepen talrijke vergadering van aanzienlijken, den 29sten Maart afgekondigd en den 30sten door den Souvereinen Vorst beëedigd 3).

1) Woorden uit de bekende openbare stukken van 1813, voorkomende in het *Staatk. Dagblad van de Zuiderzee* (later de *Ned. Stc.*, in het *Ned. Staatsblad*, in Lipman, *Ned. Constitutionneel archief*, enz.

2) Zoo zegt H. zelf in de *Bijdragen*, VIII, 199. Hij is dus wel de steller, niet de eenige ontwerper der Schets. De Schets is voor het eerst gedrukt in Thorbecke, *Aanteekening op de Grondwet*, als bijlage. Eene korte toelichting van H. op de Schets vindt men in Metelerkamp, *De Regeringsvorm der Vereenigde Nederlanden na de verheffing van* Prins *W. F. v. O. tot S. V.* ('s Hage, Allart, 1814).

3) De bronnen der geschiedenis van de zamenstelling der Grw. van 1814 (b. v. Metelerkamp, zie boven; Stuart's *Jaarboeken*, enz.) zijn bekend. Het noodige staat in het *Aanhangsel* van Deel IV der *Handelingen van de Regering en de S. G. over de herziening der Grondwet* ('s Hage, Belinfante, 1842).

Maar wij vinden in Raepsaet's *Journal* over de Grw. van 1815, dat mede op-

De overzeesche bezittingen worden er genoemd of bepaaldelijk aangeduid in de volgende artikelen [1]:

32. „De S. V. pleegt alle de daden der Souvereine waardigheid na de zaak in overweging gebragt te hebben bij den Raad van State."

35. „De S. V. stelt ministeriëele departementen in.....
Hij vermag wijders eenen Raad van Koophandel en Koloniën in te stellen."

36. „De S. V. heeft, bij uitsluiting, het opperbestuur over de koloniën en bezittingen van den Staat in andere werelddeelen."

122. „Dienvolgens is het ook ten allen tijde eene der eerste zorgen van den S. V., dat er eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven door vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemden, ten einde te dienen in of buiten Europa, naar de omstandigheden."

Bij de proklamatiën en redevoeringen, betreffende deze Grondwet, werd van de overzeesche bezittingen niet gerept.

Ter opvolging van art. 35 werden in April 1814 ministeriëele departementen ingesteld, waaronder een voor *Koophandel en Koloniën*, met een sekretaris van staat aan 't hoofd. De eerste, tot die waardigheid geroepen, was G. A. G. P. baron VAN DER CAPELLEN [2]).

Te gelijker tijd maakte de S. V. gebruik van de hem gegeven bevoegdheid tot instelling van eenen *Raad van Koophandel en*

---

genomen is in dat *Aanhangsel*, eene anekdote over de wijze van aanneming der Grw. van 1814 door de Notabelen, waarop wij nog de aandacht wilden vestigen. Volgens R. verhaalde de Staatsraad QUEYSEN, lid voor Noord-Nederland in de Grw.-kommissie van 1815, in eene harer bijeenkomsten het volgende: „Jai été aussi un des six cent notables convoqués dans l'église pour le projet de la constitution hollandaise en 1814. M. le comte VAN HOGENDORP est monté en chaire et y a lu ce projet de constitution dont je n'ai pas compris un mot; je ne pense pas qu'il y en ait eu beaucoup qui ont plus compris que moi. J'avais même à mes côtés M..... de Rotterdam, tellement sourd qu'à peine il entendrait un coup de canon tiré à ses oreilles. Aussitôt la lecture faite, quelques voix d'approbation se sont élevées et toute l'assemblée a suivi l'impulsion, aussi bien que moi et mon voisin sourd, sans y avoir rien compris. Voilà comme cette constitution de 1814 a été délibérée, acceptée et jurée." (*Aanhangsel*, blz. 351.)

1) Waarom wij slechts deze artikelen op de koloniën toepassen, zal blijken uit de behandeling, in den tekst, van de Grondwet van 1815. De Grw. van 1814 heeft te kort geleefd om er meer van te zeggen.

2) *Stc*. 9 April 1814.

Koloniën. Zijn personeel bestond aanvankelijk uit 9 leden [1]) en een sekretaris [2]), met kommiezen, klerken, enz. Voorzitter was, krachtens zijn ambt, de sekretaris van staat van het departement; bij verhindering, het oudste raadslid. De instruktie voor dezen Raad is opgenomen in *Tijdschr. voor N. I.* 1854, tweede deel, bl. 317. Om zijne bestemming te doen kennen is het voldoende daaruit aan te halen, dat de Raad verpligt was: (art. 6) zijne konsideratiën en advies mede te deelen over alle zaken, welke de sekretaris van staat voor K. en K. aan den Raad voordroeg; (art. 7) zijne bijzondere aandacht te vestigen op de algemeene belangen van den koophandel en de daarmede verbonden scheepvaart, mitsgaders op alle zoodanige binnenlandsche inrigtingen, welke met deze groote takken van welvaart in verband staan, en op alle bedingen, welke ter gelegenheid van traktaten en verdragen met vreemde mogendheden ter bevordering van de gemelde algemeene belangen zouden kunnen gemaakt worden; (art. 8) niet minder op de bezittingen en etablissementen in O. en W. I. en op de kust van Afrika, op derzelver landbouw, industrie en handel en op de meest volledige regeling van derzelver betrekkingen tot het moederland; (art. 10) eene algemeene voordragt te doen ten aanzien van mogelijke verbeteringen in de organisatie der kamers van koophandel hier te lande; (art. 15) geheim te houden al hetgeen waaromtrent zulks door den voorzitter of de meerderheid der leden werd verlangd. De Raad stond in onmiddellijke betrekking tot de Nederlandsche kamers van koophandel, die hem zoodanige lokale en andere informatiën moesten rapporteren als noodig waren ter volledige behandeling der zaken, die aan het onderzoek van den Raad werden opgedragen of gerenvoijeerd (art. 9). Men noemde den Raad daarom ook wel Algemeene Kamer van Koophandel en Koloniën [3]).

De eerste vergadering der Staten-Generaal onder de Grondwet van 1814 had plaats op den 2den Mei. Het was eene buitengewone, op beschrijving van den Souvereinen Vorst [3]). Bij hare opening

1) Bij besluiten van 6 April en 11 Julij. (STUART, 1814, blz. 198 en 384.)

2) Zie b. v. *Stc.* 3 Nov. 1817.

3) De gewone vergaderingen waren bij de Grw. op den eersten Maandag in Nov. vastgesteld.

hield de S. V. eene aanspraak, waarin men de woorden opmerkt, dat „de bezetting der koloniën dadelijk moest worden voorbereid [1]). Gedurende deze vergadering, den 5den Nov. 1814 gesloten [2]), kwamen de koloniën verder niet ter sprake.

Inmiddels waren voor ons politiek bestaan gewigtige verdragen tot stand gekomen.

Bij het vredestraktaat van Parijs (30 Mei 1814) bepaalden de groote mogendheden van Europa (art. 6): „La Hollande, placée sous la souveraineté de la Maison d'Orange, recevra un accroissement de territoire. Le titre et l'exercice de la souveraineté n'y pourront dans aucun cas appartenir à aucun prince portant ou appelé à porter une couronne étrangère." Zij erkenden dus de Vereenigde Nederlanden als een onafhankelijk rijk. Het traktaat zwijgt van de veroverde Nederlandsche koloniën.

Terwijl de verdere uitwerking van dit verdrag de taak zou zijn van een kongres, werd de vergrooting van ons grondgebied (toevoeging van België) door de mogendheden geregeld in Junij en door den Souvereinen Vorst aangenomen in Julij 1814. Tot grondslag daarbij dienden zekere 8 artikelen, van welke het 5e inhield, dat aanstonds na de vereeniging de gewesten en steden van België op denzelfden voet als die van Holland tot den handel en de scheepvaart der koloniën zouden worden toegelaten [3]).

En nu sloten, den 13den Augustus 1814, Groot-Brittannië en de Vereenigde Nederlanden de bekende *Londensche Konventie* omtrent de teruggave van Nederlands voormalige overzeesche bezittingen. — Het strookt met ons doel (zie Inleiding), dit stuk hier geheel over te nemen [4]):

1) *Staatscourant* 3 Mei 1814.

2) *Staatscourant* 7 en 8 Nov. 1814.

3) Het verdrag van Parijs, het protokol van 21 Junij en de akte van aanneming van 21 Julij 1814 zijn o. a. te vinden in LAGEMANS, *Recueil des traités et conventions conclus par le royaume des Pays-Bas depuis* 1813 *jusqu'à nos jours* ('s Hage, Belinfante, 1858 en 1859).

4) Namelijk de Hollandsche vertaling uit HOGENDORP's *Bijdragen*. — De tekst is Engelsch en Fransch; zie het aangeh. *Recueil*.

De *geschiedenis* der Londensche Konventie is nog zeer verstrooid. Eene historische monographie, zoo van het ontstaan als van de uitvoering, dier voorname akte ware hoogst belangrijk. Recente geschriften, daarover na te slaan, zijn: SMULDERS,

De Vereenigde Nederlandsche Provincien door de gunst der Goddelijke Voorzienigheid in hare onafhankelijkheid hersteld, en door de braafheid der Hollandsche natie en de wapenen der verbondene mogendheden onder het bestuur van het doorluchtig Huis van Oranje gebragt zijnde, en Zijne Britsche Majesteit, verlangende met den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden, ten aanzien der kolonien van gezegde Vereenigde Provincien, die door de wapenen Zijner Majesteit in den jongsten oorlog veroverd zijn, zoodanige schikkingen te maken, als dienstig zijn tot voorspoed van gemelden Staat, en duurzame getuigenis kunnen dragen van de vriendschap en genegenheid Zijner Majesteit voor het Huis van Oranje en de Nederlandsche Natie: zoo hebben de gemelde hooge contracterende partijen, evenzeer door die gevoelens van hartelijke welwillendheid en genegenheid voor elkander bezield, tot hunne gevolmagtigden benoemd, namelijk, Z. K. H. de Prins van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, Zijne Excellentie den Heere Henrij Fagel, Hoogstdeszelfs buitengewonen ambassadeur en gevolmagtigde aan het hof Zijner Britsche Majesteit, en Z. M. de Koning van het Vereenigd Koningrijk van Groot-Brittannië en Ierland, den Heere Robert Stewart, Burggraaf Castlereagh, lid van den geheimen raad Zijner Majesteit, lid van het parlement, kolonel van het regement landmilitie van Londonderry, ridder van de zeer edele ridderorde van den Kouseband en Hoogstdeszelfs eersten secretaris van staat voor de Buitenlandsche zaken, enz., welke, na de uitwisseling hunner volmagten, die behoorlijk en in goede orde bevonden zijn, omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen:

Art. 1. Z. Br. Majesteit verbindt zich, aan den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden, in den hierna te bepalen termijn, terug te geven de bezittingen, die in den aanvang des jongsten oorlogs, namelijk op den 1sten Januarij 1803, in de zeeën en op de vaste landen van Amerika, Afrika en Azië, door Holland werden in bezit gehouden, met uitzondering van de Kaap de Goede Hoop, en de volkplantingen van Demerary, Essequebo en Berbice, over welke bezittingen de hooge contracterende partijen zich het regt voorbehouden, om te beschikken

---

Geschiedenis en verklaring van het Tractaat van 17 Maart 1824 enz. (Utrecht, Siddré, 1856); Levyssohn Norman, *De Britsche heerschappij over Java en onderhoorigheden* ('s Hage, Belinfante, 1857); Steyn Parvé, *De handelingen van sir James Brooke op Borneo* (Haarlem, Weeveringh, 1859). Zij vullen elkander op dit punt aan, vooral in het opgeven van bronnen.

door eene supplementaire conventie, die hierna zal worden onderhandeld volgens hunne wederzijdsche belangen, en vooral ten aanzien der bepalingen, vervat in de 6de en 9de artikelen van het vredesverdrag tusschen hunne Britsche en Allerchristelijke Majesteiten van den 30sten Mei 1814.

Art. 2. Z. Br. Majesteit staat aan den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden in volle souvereiniteit af het eiland Banca, gelegen in de oostelijke zeeën, in ruiling voor het etablissement van Cochin en deszelfs daarvan afhangende streken, hetwelk in volle souvereiniteit aan Z. Br. Majesteit zal verblijven.

Art. 3. De plaatsen en sterkten in de koloniën en etablissementen, welke door de beide hooge contracterende partijen, uit krachte der beide voorgaande artikelen, moeten worden afgestaan en verruild, zullen worden overgegeven in den staat, waarin zij zich op het oogenblik der teekening van de tegenwoordige conventie bevonden.

Art. 4. Z. Br. Maj. verbindt zich, om de onderdanen van Z. K. H. den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden dezelfde gemakken, voorregten en bescherming, ten aanzien van den handel en de veiligheid van eigendommen en personen, binnen de grenzen der Britsche Souvereiniteit op het vaste land van Indië te doen genieten, als thans aan de meest begunstigde natiën is toegestaan, of nog zal toegestaan worden.

Van zijnen kant verbindt zich Z. K. H. de Souvereine Vorst, niets meer ter harte nemende dan de duurzaamheid van den vrede tusschen de kroon van Engeland en de Vereenigde Nederlanden, en, zoo veel in hem is, alles willende vermijden, wat hunne goede verstandhouding zou kunnen beletten, — om geene fortificatien aan te leggen in de etablissementen, die hem worden teruggegeven, en die gelegen zijn binnen de palen der Britsche souvereiniteit op het vaste land van Indië, en in deze etablissementen slechts het noodig aantal troepen tot waarneming der politie te leggen.

Art. 5. De koloniën, faktorijen en etablissementen, aan Z. K. H. den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden in de zeeën of op het vaste land van Amerika af te staan, zullen binnen de drie maanden, en die aan gene zijde der Kaap de Goede Hoop binnen de zes maanden, na de ratificatie dezer conventie worden ontruimd.

Art. 6. De hooge contracterende partijen, verlangende de verdeeldheden, die Europa hebben beroerd, in eeuwige vergetelheid te begraven, verklaren en beloven dat niemand, van welken rang of stand hij mag zijn, in de landen bij dit traktaat teruggegeven of afgestaan,

in zijn persoon of bezittingen mag worden vervolgd, verontrust of belemmerd, onder welk voorwendsel ook, hetzij uit hoofde van zijn gedrag of staatkundig gevoelen, zijne gehechtheid aan eene der contracterende partijen, of aan eenige Regering die opgehouden heeft te bestaan, of om welke andere reden het zij, uitgezonderd om schulden aan particulieren, of om daden na de dagteekening van het tegenwoordig traktaat gepleegd.

Art. 7. De natuurlijke inboorlingen en vreemdelingen, van welke natie of stand zij ook zijn, in die landen welke van heer veranderen, hetzij uit krachte dezer conventie of eenige daaruit volgende eventuele schikkingen, zullen een tijdperk van zes jaren genieten (van de uitwisseling der ratificatien afgerekend), om, des verkiezende, over hunne eigendommen te beschikken, hetzij die voor of gedurende den jongsten oorlog verkregen zijn, en om naar ieder land te vertrekken, waarheen zij mogen verkiezen.

Art. 8. De Souvereine Vorst der Vereenigde Nederlanden, met een vurig verlangen bezield, om ten krachtdadigste met Z. M. den Koning van het Vereenigde Koningrijk van Groot-Brittannië en Ierland mede te werken ter geheele afschaffing van den slavenhandel op de kust van Afrika, en uit eigene beweging op den 15den Junij 1814 een decreet hebbende uitgevaardigd, waarin gelast wordt, dat geene schepen of vaartuigen, tot den slavenhandel gebezigd, in eenige havens of plaatsen van zijn gebied zullen mogen worden bemand of uitgerust, noch toegelaten tot de sterkten of bezittingen op de kust van Guinea, en dat geene inwoners van dat land als slaven zullen mogen worden verkocht of uitgevoerd: zoo verbindt zich Hoogstdezelve daarenboven bij het tegenwoordig traktaat, om aan alle zijne onderdanen op de krachtigste wijze, en bij de stelligste wetten te verbieden, om eenig deel hoegenaamd in eenen zoo onmenschelijken handel te nemen.

Art. 9. De tegenwoordige conventie zal worden geratificeerd, en de ratificatien behoorlijk te Londen uitgewisseld binnen drie maanden, of, zoo mogelijk, nog spoediger.

Ter oorkonde waarvan wij ondergeteekende gevolmagtigden, uit krachte onzer wederzijdsche volmagten, de tegenwoordige conventie hebben geteekend, en met ons gewone zegel verzegeld.

Gedaan te Londen, den 13 Augustus 1814.

(*Geteekend*) H. FAGEL.
(*Geteekend*) CASTLEREAGH.

Eerste bijgevoegd artikel.

„Ten einde zoo veel te beter, volgens het zesde bekend gemaakte en het derde geheime artikel van het laatst te Parijs geslotene traktaat, in de verdediging en hereeniging der Belgische provinciën met Holland te voorzien, alsmede om aan Zijne Zweedsche Majesteit, volgens art. 9 van het traktaat van Parijs, eene vergoeding te geven, welke men verstaan heeft dat Holland, na gemelde vereeniging, zal gehouden zijn te leveren, zoo zijn de hooge contracterende partijen bij het tegenwoordig artikel overeengekomen, dat Zijne Britsche Majesteit op zich nemen en zich verbinden zal tot het betalen der volgende onkosten:

1^0. De betaling van een millioen ponden sterling aan Zweden, ten einde aan gemelde eischen te voldoen, en ingevolge eener geheime overeenkomst, te dien einde op heden met de gevolmagtigden Zijner Zweedsche Majesteit gesloten en geteekend, en van welke geheime overeenkomst bij deze additionele artikelen kopij is gevoegd.

2^0. Eene som van twee millioenen ponden sterling, bestemd om, in overeenstemming met den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden, en boven en behalve eene gelijke som, door dien Vorst te betalen, gebezigd te worden tot vermeerdering en versterking van de linie van verdediging der Nederlanden.

3^0. Om gezamenlijk, en gelijkelijk met Holland, de verdere onkosten te dragen, welke met gemeen overleg tusschen de hooge contracterende partijen en hunne bondgenooten worden geregeld en vastgesteld, ten einde de vereeniging der Nederlanden met Holland, onder de regering van het Huis van Oranje, te bevestigen en op eene voldoende wijze te doen plaats hebben; de gezegde som, door Groot-Brittannië als deszelfs aandeel te leveren, moet geen drie millioenen ponden sterling te boven gaan.

„Uit overweging der bovengemelde verbindtenissen, door Zijne Britsche Majesteit op zich genomen, bewilligt de Souvereine Vorst der Nederlanden, om, in volle souvereiniteit, aan Zijne Britsche Majesteit af te staan de Kaap de Goede Hoop en de etablissementen van Demerary, Essequebo en Berbice, op voorwaarde nogtans, dat de onderdanen van gezegde Zijne Koninklijke Hoogheid den Souvereinen Vorst, die eigenaren zijn in de gezegde koloniën of etablissementen, de vrijheid zullen hebben (behoudens nader, in eene bijgevoegde overeenkomst, te maken schikkingen) om tusschen gezegde etablissementen en de landen van gezegden Souvereinen Vorst in Europa te varen en te handelen.

„De hooge contracterende partijen zijn almede overeengekomen, dat

de schepen van alle soort, aan Holland toebehoorende, vrijelijk aan de Kaap de Goede Hoop zullen worden toegelaten, om zich aldaar van de noodige ververschingen en reparatiën te voorzien, zonder daarvoor andere regten te moeten betalen, dan die van Engelsche onderdanen worden geeischt."

Tweede bijgevoegd artikel.

„Het kleine district van Bernagore, gelegen nabij de stad Calcutta, noodig zijnde om de rust en de politie dier stad te verzekeren, zoo bewilligt de Prins van Oranje, om gemeld district aan Zijne Britsche Majesteit af te staan, tegen de jaarlijksche betaling aan Zijne Koninklijke Hoogheid van eene som, die, naar het oordeel van Commissarissen, van weêrszijde te benoemen, redelijk en billijk zal worden bevonden, in aanmerking der jaarlijksche voordeelen of inkomsten, in gemeld district door de Hollandsche Regering gewoonlijk ontvangen."

Derde bijgevoegd artikel.

„De tegenwoordige bijgevoegde artikelen zullen van dezelfde kracht en waarde zijn, alsof zij woordelijk in de heden geteekende overeenkomst waren ingelascht. Zij zullen worden geratificeerd, en de ratificatiën ter zelfden tijde en plaatse worden uitgewisseld.

„Ter oorkonde waarvan wij, ondergeteekende gevolmagtigden, dezelve geteekend en met ons wapen hebben verzegeld."

Gedaan te Londen, den 13den Augustus 1814.

(*Geteekend*) H. FAGEL.
(*Geteekend*) CASTLEREAGH.

Tot uitvoering van dit laatste verdrag benoemde de S. V. tot kommissarissen-generaal voor de inbezitname der O. I. koloniën de heeren mr. C. T. ELOUT, G. A. G. P. baron VAN DER CAPELLEN en A. A. BUYSKES. Gelijk men weet, vertrokken zij eerst in Oktober 1815.

Op de sluiting der eerste buitengewone, volgde aanstonds, den 7den Nov. 1814, de opening der eerste gewone vergadering van de Staten-Generaal, welke tot 8 Augustus 1815 voortliep. Zij was de eenige gewone vergadering onder de Grondwet van 1814.

Gedurende die vergadering werd meermalen over de koloniën het woord gevoerd.

In de openingsrede zeide de Souvereine Vorst:

„Door den vrede van Parijs in vriendschappelijke betrekkingen gebragt met al de mogendheden van Europa, zie ik met gerustheid te gemoet den uitslag der raadplegingen van het kongres, over alle punten waarbij de Staat der Vereenigde Nederlanden een onmiddellijk belang heeft. Het zoude mij aangenaam geweest zijn den omvang van deszelfs gebied en overzeesche bezittingen reeds nu met volkomen zekerheid aan UEd. Mog. te hebben kunnen mededeelen, maar er is tusschen deze staatkundige schikkingen een algemeen en noodzakelijk verband, krachtens hetwelk zij alle tegelijk tot rijpheid en tegelijk in werking komen moeten.

„Ik heb echter, ten gevolge van afzonderlijke schikkingen, met de kroon van Groot-Brittannië getroffen, maatregelen kunnen vaststellen tot het weder bezetten van het aanzienlijkst gedeelte van Neêrlands aloude bezittingen, en dit gewigtig onderwerp trekt thans bijzonder mijne aandacht. Weldra zal onze vlag wederom ontrold zijn in die gewesten, waar de ondernemingszucht en noeste vlijt onzer vaderen bijkans even groote wonderen gesticht hebben als op hunnen geboortegrond. — Het onschatbare Java vooral, met een verlicht bestuur en de vrije vaart begiftigd, zal eerlang nieuwe wegen voor het handelsverkeer mogen openen en voordeelen aanbrengen, meer dan genoegzaam om te vergoeden wat het verloop der tijden ons elders heeft doen verliezen." [1]).

Wat de Staten-Generaal hierop antwoordden, blijkt niet [2]).

Bij de Begrooting voor 1815, ingediend 23 Nov., verscheen het departement van Koophandel en Koloniën met een bedrag van *ƒ* 2691000. De sekretaris van staat voor de Financiën lichtte den post slechts in het algemeen toe door te verklaren, dat de gewigtige expeditiën naar Oost- en West-Indië, die met kracht gereed gemaakt werden, buitengewone onkosten vereischten. De Staten-Generaal keurden de Begrooting globaal goed zonder van de koloniën te gewagen [3]).

Den 30sten Nov. bragt de sekretaris van staat voor Binnenlandsche zaken in de vergadering een verslag uit over den toestand van het rijk. Na gesproken te hebben van maatregelen,

---

1) *Stc.* 8 Nov. 1814.

2) Niet gevonden in de *Stc.*, noch in Stuart, noch in Lipman.

3) *Stc.* 3 Dec. 1814.

genomen om den koophandel van zijn diep verval te helpen opbeuren, ging hij aldus voort:

„Maar hetgeen in dit oogenblik vooral van een onberekenbaar belang mag gerekend worden, is de gelegenheid welke aan alle ingezetenen dezer landen gegeven is om handelsbetrekkingen te openen, waarvan zij in vroegere tijden, uithoofde der toen aangenomen beginselen, ten eenenmale verstoken waren. Ik bedoel de vaart op de belangrijke bezittingen in Ned. Indië.

„Het is thans geen raadsel meer of die bezittingen, gelijk in de laatste tijden dat dezelve in onze handen waren, kostbare en bezwarende eigendommen, dan wel rijke vruchten afwerpende panden zijn zullen. Hoewel het er ver van daan is, dat men zich zou moeten laten wegslepen door die schitterende tafereelen, welke sedert eenigen tijd, van meer dan eenen kant, omtrent de voordeelen van die bezittingen zijn opgehangen, mag men nogtans veilig aannemen, dat dezelve, wanneer alles een geregelden loop zal genomen hebben, jaarlijks millioenen schats zullen aanbrengen, welke, gevoegd bij de aanzienlijke winsten die deze nieuwe tak van handel onder het kommercierend gedeelte, en bij de middelen van bestaan, die dezelve onder al de klassen der ingezetenen zal verspreiden, niet weinig kunnen toebrengen om met dankbaarheid en vreugde terug te denken op die glorierijke dagen onzer voorvaderen, toen, insgelijks na afschudding van vreemd gezag, dezelfde bezittingen weldra eene der meest rijke hulpbronnen van ons herkregen volksbestaan werden.

„Veel mag men zich daaromtrent beloven van de welmeenende inzigten en de beproefde trouw van hen, waarop Z. K. H. keuze tot regeling van al wat daartoe bevorderlijk zijn kan, gevallen is, en die eerlang hunne gewigtige zending derwaarts zullen ondernemen [1].)"

Ook had op Nederl. Indië betrekking een in Maart 1815 aangenomen ontwerp van wet tot oprigting eener bevoorregte *Maatschappij voor den Chineschen theehandel.* Terwijl aan dit ligchaam verboden was elders dan in China thee te koopen en zijn kapitaal tot andere takken van handel te besteden (de overige Chinesche produkten tot aanvulling der ladingen uitgezonderd) dan in geval van nood, mogt het in Nederland of op Java op de uitreis „zoodanige inkoopen doen als tot den regtstreekschen

1) *Stc.* 9 December 1814.

theehandel konden geacht worden dienstig te zijn of daarmede te staan in eenig kommerciëel verband." Het moest zich zelfs „beijveren om bij de uitreis zijne schepen te bevrachten en handel te drijven met goederen en produkten, in het vaderland gevallen en aldaar gefabriceerd of uit de koloniën en bezittingen van den Staat of van elders aangebragt." Veelbeteekenend voor het onderzoek der toenmalige ideeën zijn de overwegingen dier wet. „Hoezeer het steeds Onze begeerte zij den vrijen handel in het algemeen voor te staan en te bevorderen," lezen wij daar, „vereischt de aard van sommige takken van handel eene uitzondering op den algemeenen regel." De handel op China vooral mogt niet in vreemde handen overgaan, maar moest „beide voor eigen konsumtie en uitlandsch vertier als een aktieve en eigendomlijke tak van handel uitsluitend voor dezen lande gekonserveerd blijven." Hiervoor had men noodig „zeer aanzienlijke kapitalen", „uitgebreide grondslagen," „standvastig voortzetten gedurende een aantal jaren," „welgeregelde instellingen als waardoor de ingezetenen van China aan de goede trouw en kommerciëele vermogens der vreemde natiën met hen handeldrijvende konden worden gewoon gemaakt." Deze „groote doeleinden," benevens „de gestadige en tevens jaarlijksche genoegzame voorziening van de markt," konden niet „aan de onzekere en afwisselende ondernemingen van bijzondere personen of associatiën worden aanbetrouwd" [1]. Wij zullen weldra zien (vergadering van 1817 op 1818) dat het schoon geteekende gebouw een kasteel in de lucht bleef.

Den 16[den] Maart 1815 nam de Souvereine Vorst, met goedvinden der in kongres vereenigde groote mogendheden, den titel van *Koning der Nederlanden* aan, en werd hij in de vergadering der Staten-Generaal als Koning gehuldigd. Zijne toen gehouden aanspraak en de ter zake uitgevaardigde proklamatie maakten geene melding van de koloniën; doch men kan ook op de kolo-

1) *Stc.*, 18 April 1815. *Staatsblad*, No. 30. Hogendorp stemde voor die wet, omdat in China de thee verkocht werd door eene bevoorregte maatschappij, en men door een enkelen kooper tegen een enkelen verkooper over te stellen lagere prijzen kon bedingen. Eene maatschappij zou nog voordeel opleveren door alleen Nederlandsche schepen te gebruiken en door verpligting tot uitvoer van Nederlandsche produkten. Zij kon ook zwaardere regten opbrengen. (*Bijdr*. II, 194.)

niën toepassen de zinsnede der aanspraak, welke verzekerde dat de nu noodzakelijk geworden herziening der Grondwet niet kon betreffen „de heilzame beginselen waarop zij is gebouwd."

De Voorzitter der Staten-Generaal, G. K. VAN HOGENDORP, de aanspraak beantwoordende, zeide onder anderen:

„Zonder eene vaste onafhankelijkheid in het hart van den Staat zijn ook onze kostelijkste bezittingen in andere werelddeelen de gemakkelijke prooi, òf van de mogendheid, die ons zelve overweldigt, òf van haren vijand: gelijk als gebleken is in onze dagen. Door de handhaving onzer onafhankelijkheid in Europa waren wij daarentegen, in den loop van twee eeuwen, gebleven in het bezit van onze koophandel en koloniën. Wij hadden met de uiterste inspanning dan eens den vijand aan onze grenzen gekeerd, dan eens hem midden uit ons land verdreven; doch nimmer hadden wij ons deel in de heerschappij der zee verloren. Onze wijze vaderen, aangevoerd door de Prinsen van Oranje, hadden dit bewerkt door middel van de keuze der bondgenooten onder de mogendheden, en hun beproefd staatkundig stelsel is op dit oogenblik herboren". [1])

Eene wet van 23 Maart 1815 [2]) verklaarde hierop, dat het noodzakelijk was de Grondwet te herzien. Tevens werd de bijeenroeping voorbereid van de *Dubbele Vergadering der Staten-Generaal*, die volgens de Grondwet over de veranderingen en bijvoegingen oordeelen moest. Het zamenstellen van een ontwerp der nieuwe Grondwet droeg de Koning op aan eene kommissie van 24 leden, voorgezeten door G. K. VAN HOGENDORP [3]).

Terwijl men zich in Nederland met deze taak bezig hield, bragt het Weener Kongres de zijne ten einde. Bij het nieuwe Europesche statenstelsel werd het *Koningrijk der Nederlanden* erkend en zijn gebied bepaald. Dit geschiedde bij afzonderlijke verdragen, namens den Koning gesloten den 31sten Mei 1815 met Groot-Brittannië, Rusland, Oostenrijk en Pruissen, en bij het Algemeen Weener Traktaat van 9 Junij 1815, waaraan nog deel namen

1) De aanspraak, het antwoord en de proklamatie staan in de *Staatscourant* van 17 en 18 Maart 1815. Ook bij STUART en LIPMAN.

2) *Staatsblad*, No. 29.

3) Het geheele personeel der Kommissie is vermeld in het reeds aangehaalde *Aanhangsel* (Belinfante). Daaronder bevond zich Mr. C. T. ELOUT, benoemd Komm. Genl. voor Nederlandsch Indië.

Spanje, Portugal en Zweden met Noorwegen [1]). Geen dier verdragen gewaagt van Nederlands overzeesche bezittingen: er werd echter verwezen naar de hooger aangehaalde 8 artikelen.

Den 13den Julij bood de Grondwets-kommissie, met een toelichtend verslag, het verlangde ontwerp den Koning aan. Dat verslag spreekt slechts eenmaal van de koloniën, namelijk bij het vermelden van het geschil over het getal leden der Staten-Generaal voor de Zuidelijke provinciën. Zie lager de historische toelichtingen bij art. 8 der Grondwet.

Den 8sten Augustus werd de dubbele vergadering der Staten Generaal geopend; den 19den gaf eene kommissie uit haar midden den Koning kennis, dat het ontwerp eenparig was aangenomen, en werd deze dubbele vergadering gesloten; den 18den bleek de ongunstige afloop der stemming over het ontwerp in de Zuidelijke provinciën, waar (even als in 1814 in de Noordelijke) een aantal aanzienlijken ter beoordeeling waren zamengeroepen. Daar „geen twijfel overblijven kon omtrent de gevoelens en wenschen der groote meerderheid Onzer gezamenlijke onderdanen," werd het ontwerp als *Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden* door den Koning bekrachtigd den 24sten Augustus.

Noch in de vele aanspraken, bij al deze gelegenheden gehouden (voor zoo ver zij openbaar gemaakt zijn), noch in de uitgevaardigde proklamatiën enz., vindt men iets over de koloniën [2]).

Wat bepaalt de Grondwet van 1815 omtrent de koloniën?

Hierover is veel getwist. En de van weêrszijden voorgedragen stellingen (die wij al voortgaande alle ontmoeten zullen) zijn van dien aard, dat zelfs de schrijver van een eenvoudig verhaal als het onze de vraag niet beantwoorden kan zonder zich in het midden van den strijd te begeven.

Onze wapenen zijn drie *feiten:*

1°. De Grondwet van 1815 was een verdrag tusschen de Nederlandsche natie en haren Koning. Daarbij werd, onder andere zaken, beschikt over de koloniën, die stonden teruggegeven te wor-

1) De verdragen staan in het aangehaalde *Recueil* van Mr. LAGEMANS

2) Zie *Stsc.*, STUART, het *Aanhangsel* (Belinfante) en LIPMAN.

den. De koloniën waren geene mede-kontrakterende partij. Zij konden het ook niet zijn, want ze waren nog in Engelands bezit.

2⁰. Terwijl de titel der Grondwet is „Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden," heft zij in haar eerste artikel aan: „Het Koningrijk der Nederlanden ... bestaat uit de *provinciën*...": hier worden de provinciën in Europa opgenoemd. Dit artikel begrijpt dus de koloniën *niet* onder het Rijk.

3⁰. In de artikelen der Grondwet welke bepaaldelijk over de koloniën handelen, worden die bezittingen steeds aangeduid als iets dat *niet* in het Rijk of den Staat begrepen is. — Indien toch de koloniën *in* het Rijk of den Staat *begrepen* waren, zou men niet kunnen zeggen, gelijk in art. 8 en 58: „des Rijks OF van deszelfs bezittingen enz.," noch als in art. 73: „den Staat EN van deszelfs bezittingen enz." De woorden *of* en *en* toonen hier onweêrsprekelijk aan, dat het Rijk (de Staat) en de koloniën twee verschillende zaken zijn. Hetzelfde ligt reeds opgesloten in de uitdrukking (art. 60) „bezittingen van het Rijk."

Uit deze feiten vloeit naar onze meening klaar en zuiver voort, dat de verpligtingen, tot welke de beide kontrakterenden bij de Grw. zich ten aanzien van de koloniën verbonden, of met andere woorden: de regten voor Koning en natie met opzigt tot de koloniën bij de Grw. bedongen, te zoeken zijn: *alléén in die artikelen der Grw. waar uitdrukkelijk van de koloniën (volkplantingen, buitenlandsche bezittingen, bezittingen in andere werelddeelen) gesproken wordt.*

De *ontwerpers* der Grw., voert men tegen ons aan, dachten er anders over. En wij zullen dan ook lager door G. K. VAN HOGENDORP, die met zoo veel regt hier het „quorum pars magna fui" kan doen gelden, aan de Grw. uitleggingen hooren geven, regtstreeks tegen deze onze gevolgtrekking aandruischend. — Wordt echter dáárdoor de logische kracht (indien zij er is) onzer gevolgtrekking verzwakt?

Wij beroepen ons op hetgeen prof. THORBECKE over de interpretatie eener wet door hare ontwerpers schrijft in de voorrede der tweede uitgaaf zijner *Aanteekening op de Grondwet:*

„Men kent vaak aan eene subjectieve of psychologische historie der

vervaardiging eener wet een gezag toe, dat zij in mijn oog niet kan hebben. Of de ontwerpers of wetgevers dachten aan al wat in het gestelde is opgesloten; aan al wat de zamenhang medebrengt of 't geen er duidelijk bij ten gronde ligt; hebben zij er aan gedacht of niet, dachten zij welligt aan iets anders? Dat is vooreerst de vraag niet. Gemaakt, is de wet, onafhankelijk van de individuële meening van den wetgever, aan de regels der uitlegging onderworpen. Welke is de gedachte, in de wet uitgedrukt? Ik zou niet durven beweren, dat de maker, wanneer hij hiervan, buiten de wet, eene verklaring geeft, in den regel meer is dan een ander uitlegger, of dezen eenigzins kan binden."

Men zou daarbij kunnen voegen: Gesteld dat eene wet het best kan uitgelegd worden door hare makers, zoo blijft de vraag over: wie zijn de makers eener wet? De *ontwerpers* voorzeker niet. De makers der wet zijn de geheele wetgevende magt. Het *voorstellen* eener wet, en al wat voorafgaat, waaronder het ontwerpen, is afgescheiden van de wet*geving*. De wet wordt eerst geschapen wanneer zij, door de Staten-Generaal aangenomen, de goedkeuring des Konings verkrijgt. Om te weten, hoe de makers eener wet haar uitleggen, zou men derhalve hebben te onderzoeken, wat èn ieder die in de beide Kamers de wet aannam, èn de Koning, bij elk artikel, en over elk daaruit te verwachten geschil, dacht toen hij aan de wet zijne stem gaf! Men passe dit nu eens toe op eene Grondwet, in eene Dubbele Vergadering der Staten-Generaal aangenomen!

Op denzelfden grond zien wij niets beslissends in de erkenning door de Regering, bij gelegenheid der Leeningswet in Nov. 1825, dat „de overzeesche bezittingen zijn — een gedeelte van het Rijk," hetgeen „zoo veel des noods, bevestigd" zou worden door art. 58 der Grw.. Prof. THORBECKE haalt deze erkenning aan, waar hij het niet-vermelden der koloniën bij art. 1 der Grw. wraakt [1]. Zij wordt vermoedelijk slechts aangehaald als een historisch feit, niet als gezag, want het laatste kan zij niet hebben volgens het

---

1) *Aant. op de Grondw. Tweede Uitg.* I, blz. 9.

Ziehier zijne woorden: „Het is erkend, en ook niet wel te ontkennen, dat zij een gedeelte zijn van het Rijk." Daarbij wordt in eene noot, uit DE GEER's *Antecedenten der Tweede Kamer*, aangehaald het Regeringsantwoord van 1825, dat de erkenning inhoudt. Men vindt dat antwoord bij ons in hoofdstuk IV van het Tweede Tijdvak.

hierboven medegedeelde uit zijne voorrede. Aan eene Grondwets-uitlegging door de Regering kunnen wij geene meerdere waarde hechten dan aan elke andere der makers van de wet. Zij behoort even als elke andere aan de Grw. getoetst te worden. En dan komt ons deze uitlegging verwerpelijk voor. Een gedeelte is in het geheel begrepen; wij hebben gezien dat de koloniën bij de Grw. niet in het Rijk begrepen worden; dus kunnen de koloniën volgens de Grw. geene gedeelten van het Rijk zijn. Art. 58, verre van de verklaring der Regering van 1825 te „bevestigen," bevestigt daarentegen de onze, daar het door de woorden „des Rijks OF van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen" aanduidt, dat het Rijk en die bezittingen verschillende zaken zijn. — Prof. THORBECKE ondersteunt die Regerings-verklaring door te zeggen: „het is ook niet wel te ontkennen," dat de koloniën een gedeelte van het Rijk zijn. „Zij zijn er het grootste deel van" [1]). Dit schijnt te doelen op het begrip der zaak op zich zelve, afgescheiden van de Grondwet. Maar ook dan kunnen wij er ons niet bij nederleggen. De koloniën zijn *bezittingen* van het Rijk: zijn onze bezittingen noodwendig een *gedeelte* van ons-zelve?

Weder op denzelfden grond beweren wij, dat HOGENDORP verkeerdelijk een paar malen de koloniën noemde *gewesten*, *provinciën, des Rijks* [2]). De provinciën des Rijks zijn in art. 1 der Grw. opgeteld; de koloniën komen daar niet voor. De door ons vooropgezette feiten (1⁰—3⁰) en alle regels van uitlegkunde verbieden, het zwijgen over de koloniën in dat artikel anders te verklaren dan als niet-opname der koloniën onder, dus als uitsluiting der koloniën van, het Rijk [3]).

Veel minder kunnen wij ons door HOGENDORP laten wegslepen, wanneer hij, in eene rede over de Zeebrieven, uitroept (alsof het ondenkbaar ware): „Een inwoner des Koningrijks zou door het verblijf van eenige jaren in eene volkplanting zijne burgerregten verliezen, die hij slechts bij zijne wederkomst zou herkrijgen" [4])!

---

1) Zie vorige noot.

2) *Bijdragen*, I, 259; IV, 13.

3) Wij zullen trouwens weldra zien, dat ook HOGENDORP de koloniën als iets anders dan het Koningrijk beschouwt. Zie de noot 2) op de volgende blz.

4) *Bijdragen*, IV, 14. Zie verder hierna, Tweede Tijdvak, Verg. van 1818 op 1819.

Doordenkende vindt men in deze woorden opgesloten, dat, volgens de Grw., Nederlanders gedurende hun verblijf in de koloniën ten volle de burgerschapsregten zouden behouden, welke zij in het moederland genieten. — Maar zoo ver gaat toch blijkbaar zijne meening niet. Hij besluit namelijk het advies, waarin de uitroep voorkomt, met het voorstel: „dat de bewoners onzer koloniën, zoo niet dezelfde regten op de zeebrieven als de bewoners des Koningrijks, althans een voorregt boven de vreemdelingen bekomen" [1]). Zulk voorstel zou hij niet hebben kunnen doen, indien de gedachte: „Nederlanders genieten, volgens de Grw., in de koloniën dezelfde regten als in het moederland," hem duidelijk in den geest gegrift stond; want dan zou het met de Grw. in strijd zijn geweest, hun slechts een voorregt boven de vreemdelingen toe te kennen. De uitroep zal bedoelen: „Een inwoner des Koningrijks, die zich tijdelijk in eene onzer koloniën vestigt, zou gedurende die vestiging ten eenenmale vreemdeling en eerst bij zijne terugkomst weder Nederlander worden!" Dit wil de Grw. dan ook niet [2]). — Vergissen wij ons echter, en behoort de uitroep wel degelijk verstaan te worden zoo als de gebezigde woorden medebrengen, dan, gelooven wij, verzet zich tegen de daarin gelegen opvatting: eerstens, het algemeene argument, hierboven ontwikkeld, dat de Grw. niets over de koloniën bepaalt dan hetgeen zij uitdrukkelijk van de koloniën zegt; tweedens, dat een zoo voornaam beding omtrent de koloniën niet als iets van zelf sprekends kan gedacht worden in eene Grw., welke bedingen van minder aanbelang omtrent de koloniën (b. v. het raadplegen van den Raad van State: art. 73) uitdrukkelijk opneemt;

---

1) *Bijdr.* IV, blz. 15. Ter loops merken wij aan, dat HOGENDORP hier de bewoners der koloniën *tegenover* die des Koningrijks plaatst en dus de koloniën niet als *in* het Rijk begrepen beschouwt.

2) HOGENDORP zelf verklaart ons de oorzaak van het gebrek aan helderheid, dat wij in deze zijne rede ontmoeten. Bij de toelichting van zijn advies over de zeebrieven zegt hij: „Het baarde opzien, het werd in onderscheidene couranten geheel geplaatst, en men roemde mijne welsprekendheid. Indien er eenige welsprekendheid in te vinden is, zoo vloeide deze slechts voort uit *de aandoening van mijn hart, omdat ik warm geworden was* op de groote zaak" (de vrijheid des handels). *Bijdragen*, IV. 9. Het warme hart dreef dus hier het gewone spel met het koude verstand.

derdens, dat de Grw. nergens onderscheid maakt tusschen de overzeesche bezittingen in haar geheel en de Nederlanders aldaar wonende, zoodat, indien de door de Grw. verzekerde regten voor het Rijk ook voor de koloniën gelden, die regten tevens verzekerd zouden zijn aan *al* de inwoners der koloniën!

En hier raakten wij een middel aan, dat wij in overweging wilden geven om het onjuiste der stelling, volgens welke in het Rijk de koloniën begrepen zijn, bij de toepassing der Grw. boven allen twijfel te verheffen. Het is dit: Men verklare, van die stelling uitgaande, elk artikel der Grw.; men houde daarbij in het oog, dat, zijn de overzeesche bezittingen in het Rijk begrepen, *elk* artikel der Grw. ook voor de overzeesche bezittingen geldt: niet voor de Nederlandsche bewoners alléén, maar voor *al* de bestanddeelen harer bevolking. Is er meer noodig om te beseffen, tot welke zelftegenspraak die stelling vervoert?

Inderdaad, hoe men de zaak bezie, de eenige houdbare stelling schijnt die te zijn, welke wij uit de letter der Grondwet afleidden.

Wij hopen nu genoeg ter verdediging van ons gevoelen te hebben bijgebragt, en antwoorden op de gedane vraag:

De Grondwet van 1815 bepaalt omtrent de koloniën slechts wat men leest in de artikelen 8, 58, 60, 73, 204 en 210: geene andere spreken uitdrukkelijk van de overzeesche bezittingen.

Deze artikelen luiden:

8. „Tot leden der Staten-Generaal, hoofden of leden van departementen van Algemeen Bestuur, leden van den Raad van State, Commissarissen des Konings in de provinciën en leden van den Hoogen Raad, kunnen alleen benoemd worden Nederlandsche ingezetenen, geboren binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd."

58. „Ingevalle de verbonden en verdragen, in tijd van vrede gesloten, mogten inhouden eenigen afstand of ruiling van een gedeelte van het grondgebied des Rijks of van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen, worden dezelve door den Koning niet bekrachtigd, dan nadat de Staten-Generaal op dezelve hunne goedkeuring hebben gegeven."

60. „De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen."

73. „De Koning brengt ter overweging bij den Raad van State

alle voorstellen door Hem aan de Staten-Generaal te doen of door dezen aan Hem gedaan, alsmede alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen."

204. „De Koning zorgt, dat ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemdelingen, om te dienen in of buiten Europa, naar de omstandigheden."

210. „De militie mag nimmer en in geen geval naar de koloniën worden gezonden."

Daar wij geen commentarius op de Grondwet van 1815 of op haar koloniaal gedeelte schrijven, zou het tot hier van haar gezegde kunnen volstaan.

Het is echter voor de *historische* studie, die ons bezig houdt, van te veel gewigt, ook te weten wat de *ontwerpers* dier Grw. over de opgenoemde artikelen in het licht gegeven hebben, dan dat wij de mededeeling dáárvan zouden mogen nalaten. De mededeeling toch doet niets te kort aan de bevoegdheid, om hunne begrippen te toetsen even als die van anderen, omtrent welk punt onze geuite meening (blz. 19 en 20) in haar geheel blijft. Wij zullen dus bij elk artikel berigten hetgeen er van voorkomt in HOGENDORP's *Bijdragen* [1]) en RAEPSAET's *Dagboek der zittingen van de Kommissie tot het ontwerpen der Grondwet van* 1815 [2]).

Vermits voorts over de Grondwet niet gehandeld kan worden zonder te denken aan de *Aanteekening* van prof. THORBECKE, voegen wij zijne kommentariën daarbij. Wij begaan zoo doende wel een anachronismus; want de eerste uitgaaf der *Aanteekening* verscheen pas in 1839 [3]), en haar invloed op de Staten-Gene-

1) In de *Aanteekening op de Grondwet* van Prof. THORBECKE, waar het *Dagboek* van RAEPSAET dikwerf wordt aangehaald, zijn de *Bijdragen* van HOGENDORP, zelfs als historische autoriteit, geheel ter zijde gelegd.

2) *Journal des Séances de la commission chargée de rédiger un projet de constitution.* Het komt voor in Deel VI zijner Werken, in 1840 te Brussel uitgegeven. Het noodige is overgenomen in het reeds meermalen door ons aangehaalde *Aanhangsel* (Belifante). Onze nu volgende aanhalingen uit RAEPSAET zijn alle uit dat *Aanhangsel.*

3) Wij halen echter steeds de tweede uitgaaf aan, die in 1841 verscheen. Zij is „meer uitgewerkt" (zie Voorrede), en ofschoon zij de Grondwet behandelt na de herziening van 1840, doelt hetgeen wij uit de *Aanteekening* noodig hebben op een tekst, overeenstemmende met dien van 1815.

raal begint dus in een later tijdvak van ons verhaal; maar deze zonde, die overigens niet groot is, zal de lezer ligt vergeven.

Eindelijk scheen ons de gelegenheid gunstig om ook onze bezwaren tegen zekere uitleggingen op te nemen.

Waar de bronnen niets voor ons opleveren, gaan wij zonder het telkens te zeggen verder.

Vooraf teekenen wij uit RAEPSAET aan, dat HOGENDORP, voorzitter der Kommissie, hare vergaderingen opende met een breedvoerig overzigt der koloniën: hare bevolking, opbrengsten, voordeelen voor de Zuidelijke zoowel als de Noordelijke provinciën. Geen der Zuidelijke leden antwoordde daarop [1]).

Art. 8.

a. Wij kunnen onder geen ander artikel der gansche Grw. brengen het gezegde van HOGENDORP, bij de debatten over de Zeebrieven [2]), dat „de bewoners der koloniën in vele opzigten, zelfs bij de Grondwet, met die van het Koningrijk gelijk gesteld" zijn. Maar ook hier zoeken wij deze gelijkstelling vergeefs. Wel wordt *geboorte* in de koloniën door het artikel, voor het daarbij aangewezen geval, met *geboorte* in het Rijk gelijk gesteld; doch alleen mits dat men *Nederlandsch ingezeten* zij. De bewoners der koloniën stelt de Grw. nergens gelijk met Nederlandsche ingezetenen [2]).

Prof. THORBECKE leest (als wij) in het artikel het vereischte van *inwoning in Nederland op het oogenblik der benoeming* [3]).

b. Het artikel heeft, hoezeer in de verte, eenige betrekking op het aandeel der koloniën in de Volksvertegenwoordiging. Daarom vinde het volgende hier eene plaats.

In de Grondwetskommissie liepen de gevoelens aanvankelijk sterk uiteen over de bepaling van het getal leden der Staten-Generaal uit de Zuidelijke provinciën. Voor de Noordelijke waren 55 vastgesteld. De Belgen ijverden voor eene bepaling naar rede der bevolking, die in de Zuidelijke $1^1/_2$ maal het getal zielen der

1) *Aanhangsel*, blz. 350.

2) Zie blz. 22 hiervoor en de noten aldaar, ook over het gebrek aan helderheid in deze zijne rede.

3) Deel I, blz. 44.

Noordelijke bedroeg. Van de Hollandsche zijde werd de bevolking als basis verworpen, en voor den besten grondslag gehouden de mate van rijkdom, die in het Noorden grooter was, ook uithoofde van bezittingen in de koloniën. De Hollanders merkten tevens aan, dat, indien de bevolking tot grondslag dienen moest, de Noordelijke provinciën hare koloniën geheel in de schaal bragten; deze toch zouden, volgens de 8 artikelen (zie blz. 8) eerst een gemeen goed worden nà de vereeniging. De Belgen antwoordden, dat dan in alle geval alleen de Europeanen der koloniën zouden mogen mederekenen, wier getal zeker niet boven de 30000 ging; doch dat de koloniën geheel buiten overweging behoorden te blijven, omdat de Grw. haar volstrekt geene Vertegenwoordiging toekende en het bestuur uitsluitend aan den Koning had opgedragen. Zij betwistten den meerderen rijkdom der Noordelijke provinciën en weidden uit over dien der Zuidelijke. Eindelijk zag men in, op deze wijze elkander nimmer te zullen verstaan, en werd door de kommissie (echter met eene meerderheid van slechts 2 stemmen) voor het Zuiden een gelijk getal leden der Tweede Kamer aangenomen als voor het Noorden was bepaald [1]).

Art. 58.

Men was het in de Grondwetskommissie eens, dat hier geen onderscheid behoorde gemaakt te worden tusschen het grondgebied in Europa en daarbuiten [2]).

Volgens Hogendorp is deze verpligting tot den tijd van vrede beperkt, „omdat de omstandigheden van den oorlog een snel en oogenblikkelijk besluit kunnen vereischen." — „De invloed der Staten-Generaal op deze handelingen," zegt hij verder, „is grooter dan dezelve zou zijn indien de beide Kamers, of eene kommissie uit dezelve, onmiddellijk deelnamen aan die handelingen. De nationale Vertegenwoordiging zou dan eerder ingewikkeld en medegesleept kunnen worden, terwijl zij nu vrij blijft om over het verrigte te oordeelen en de voorstellen, daaruit voortvloeijende, in overweging te nemen. Ingeval van verantwoordelijkheid wordt

1) *Aanhangsel*, blz. 376 en 390.

2) *Ib.*, 356.

ook het gevoel van dezelve versterkt bij dengene, die met zulke handelingen belast is, wanneer zijne verantwoording eerst een aanvang neemt na den afloop der zaak en het onderzoek naar zijn gedrag volkomen gaaf is [1])."

Art. 60.

a. In de Grondwetskommissie werd gevraagd: of men onder dit artikel verstond dat de Koning de *wetgevende magt* in de koloniën zoude hebben. De voorzitter (Hogendorp) antwoordde: ja. Verder werd er niet over gesproken. — Zoo berigt Raepsaet [2]).

Hogendorp maakte dan ook gedurende de eerste acht jaren van zijn lidmaatschap der Tweede Kamer, toen de Koning de wetgevende magt in de koloniën op het ruimst uitoefende of door zijne vertegenwoordigers aldaar liet uitoefenen, hierop geene aanmerking hoegenaamd, althans in het openbaar. Hadde hij het tegendeel gewild, aan gelegenheid ontbrak het zeker niet, — vooral hem niet, die, waar hij een gevoelen wenschte uit te brengen, het steeds — dikwerf onverwacht — ergens wist in te vlechten. Bovendien lagen daartoe immer de *Bijdragen*, wier eerste deel in 1818 het licht zag, gereed.

Plotseling ontmoeten wij in deel VII der *Bijdragen*, dat in 1823 verscheen, eene uitlegging, met zijn antwoord in de Grondwetskommissie lijnregt in strijd. Wij lezen er namelijk [3]):

„Het schijnt, dat bij ons het bestuur over de bezittingen gerekend wordt zich uit te strekken ook tot het maken van wetten. Het bestuur is de toepassing en de uitvoering van de wet; en de magt, daarmede belast, en daarvan genoemd de uitvoerende magt, heeft ook haar aandeel in de wetgeving, en wel een zeer aanzienlijk deel. — Tot nog toe hebben de gebrekkige denkbeelden op dit stuk geene schadelijke gevolgen gehad, naar al hetgeen wij uit bijzondere berigten en betrekkingen van den staat der bezittingen vernemen. Onderstellen wij dat het langen tijd zoo bleef voortduren, ja dat er in geene eeuw eenige reden was om over de wijze van bestuur te klagen; zoo zou nogtans over eene eeuw het gebrek aan de echte beginselen van eene constitutionele Regering tastbaar worden."

---

1) *Bijdr.*, VIII, 157.

2) *Aanhangsel*, 854.

3) In een opstel over de koloniën, blz. 364—366.

Voorts, alle regt latende wedervaren „aan de wijsheid van de uitvoerende magt, aan de deugdzaamheid van het aangenomene stelsel van eigendom en vrijen handel," moet hij toch aanmerken:

„dat een goed bestuur vast en duurzaam wordt gemaakt door de afhankelijkheid van de Wet. Het eigenlijke onderscheid tusschen de volstrekte oppermagt en de Constitutionele Regering bestaat hierin, dat bij de eerste alles aankomt op den wil van een enkel mensch, die sterfelijk is, ja, die in zijn leven veelmaal kan veranderen van gedachten, en dat de andere wordt geregeld door wetten, met gemeen overleg van den Vorst en de natie gemaakt, en die niet anders kunnen veranderen dan door middel van een dergelijk en nader overleg. Ons koloniale bestuur moge dan nog zoo goed zijn; om vastheid en duurzaamheid te verkrijgen moet het gegrond zijn op Wetten."

Dit wordt aldus herhaald in deel VIII [1]):

„Hetzelfde woord van Opperbestuur (in art. 60 gebezigd) komt voor in art. 61 van de Geldmiddelen. In art. 59 staat het Oppergezag over de Vloten en Legers. In art. 56 vinden wij het Bestuur der Buitenlandsche betrekkingen. Dit zijn uitdrukkingen, die alle op hetzelfde nederkomen, en dat bestuur beschrijven, hetwelk eigenaardig tot de Koninklijke magt behoort. De Wet regelt alles, en de Koning heeft zijn aanzienlijk deel in het maken van de Wet. Ingevolge van de Wet heeft hij het bestuur, hetwelk, om der duidelijkheid wil, in dezen titel van de magt des Konings, naar onderscheidene deelen beschreven wordt. Zoo regelt dan ook de Wet den staat der Koloniën en het Opperbestuur is bij uitsluiting in handen van den Koning."

Prof. Thorbecke, die wel Raepsaet, maar de *Bijdragen* niet aanhaalt, leest het antwoord van Hogendorp in de Grondwetskommissie „niet zonder bevreemding" en ontwikkelt een gevoelen, met diens latere uitlegging overeenstemmend. Daar het zeer aankomt op de eigen woorden, laten wij de zijne volgen:

„Aan de *wetgeving* werd door de Staatsregeling van 1798 overgelaten, behalve de vaststelling der instructie voor de beide Raden, *de regeling der inwendige Staatsinrigting en der wijze van bediening der Policie en Justitie* in elk der overzeesche bezittingen. De Staatsregeling van 1801 gebood, dat *het inwendig bestuur en de wetten voor de koloniën bij de respective Charters voor dezelve wierden vastgesteld.* Hieraan bleef de Constitutie van 1806 getrouw, zeggende, dat *de Regering der*

1) In een opstel over de Grondwet, blz. 165.

Hollandsche koloniën door bijzondere wetten zou worden bepaald. Echter beschouwde zij, evenzeer in overeenstemming met de vorige Staatsregelingen, *de ontvangst en uitgave der koloniën als uitmakende een gedeelte der ontvangsten en uitgaven van den Staat.*

„De Grondwetten van 1814 en 1815 beschreven de sfeer der wetgevende magt omtrent de overzeesche bezittingen niet. Zij zwegen er van, gelijk de Schets van HOGENDORP had gedaan.

„Mogt men hieruit opmaken, dat zij de wetgeving onder *opperbestuur* begrepen? Men stelde, zoo men dus afleidde, de eerste regelen van uitlegging, èn de beteekenis der woorden, èn de wijze, waarop het artikel ontstond, ter zijde. Evenwel gaf, toen in de Commissie van 1815 werd gevraagd, of men door art. 36 der Grw. van 1814 verstond, dat de Koning het wetgevend gezag in de koloniën had, HOGENDORP een bevestigend antwoord. Men leest het niet zonder bevreemding. Maar wat vermag het antwoord, al schijnt de Commissie er in te hebben berust, tegen den eenvoudigen en duidelijken zin van het artikel, vooral zoodra men er art. 105 der Grw. van 1815 nevens plaatste?

„Het is geoorloofd te vragen: of H. zich, bij dat zeggen, de zaak in haar verband en al hare gevolgen hebbe voorgesteld? Of hij zich niet door de vrees liet vervoeren, dat eene, voor de helft uit Zuid-Nederlanders zamengestelde Vertegenwoordiging min geschikt kon zijn om invloed op de regering der koloniën te oefenen? Of althans de Hollandsche begrippen en belangen niet in zulke handen zouden kunnen lijden? In allen gevalle waagt men de gissing niet te ver, wanneer men vermoedt, dat die zamenstelling der Kamers, 1) evenzeer als de gezonken staat der koloniën, de verklaring van H., die hij in 1813 welligt niet had gegeven, uitstekend begunstigde, of liever te weeg bragt, dat men de Kroon liet begaan. Deze alleen trok zich bezittingen aan, welke vele jaren als een lastpost werden beschouwd. Zoo vestigde zich, men kan niet zeggen, eene uitlegging van art. 60, maar eene gewoonte, voor welke men later eene uitlegging opzocht. Eene gewoonte, om welke te toetsen, of te breken, eene eenheid en

---

1) Het zij ons vergund aan te merken, dat, indien hier onder *Kamers* de *beide* Kamers verstaan worden, de uitdrukking niet naauwkeurig is. Toen HOGENDORP de verklaring gaf, was het punt der verdeeling van de S. G. in *twee* Kamers nog niet geopperd (zie RAEPSAET); zoodat de zamenstelling der *Kamers* zijne verklaring niet „uitstekend begunstigen" kon. Voorts wordt eene zamenstelling der Eerste Kamer „voor de helft uit Zuid-Nederlanders" niet door de Grw. voorgeschreven.

politische kracht bij de Staten-Generaal werd vereischt, die zij onder het Rijk der Nederlanden van 1815 niet bezaten." [1])

Steunende op de aan een iegelijk gebleven vrijheid (zie ons beroep op prof. T. blz. 20), veroorloven wij ons aan HOGENDORP's latere uitlegging, ofschoon door prof. T. voorgestaan, onze hulde te onthouden.

In alle geval heeft de uitlegging van 1823 minder kracht dan het bepaalde antwoord, in de kommissie van 1815 uitgesproken en door haar zwijgend aangenomen.

Met dat antwoord harmoniëerde, gelijk wij zeiden, HOGENDORP's gedrag gedurende acht jaren. Zou hij gedurende die acht jaren gehandeld hebben tegen zijne overtuiging? Hij was er de man niet naar. Zou hij gedurende die acht jaren minder aan de zuivere toepassing der Grw. gehecht zijn geweest? Zijne adviezen in en buiten de S. G. bewijzen het tegendeel. Zou hij gedurende die acht jaren minder tot oppositie van de Regering gestemd zijn geweest? Zijn tegenstand van voorname beginsels der Regering dagteekende reeds van 1816! — Wij kunnen zijn gedrag dus niet verklaren met de gissingen van prof. T., maar alleen dáárdoor dat H. in 1823, dieper over het geheel der koloniale aangelegenheden nadenkende [2]), voor het eerst tot eene uitlegging geraakte, die hem juister scheen dan zijne vroegere zienswijze.

Met dat antwoord van 1815 strookte niet alleen HOGENDORP's gedrag tot 1823, maar ook het gedrag van den Koning en van de Tweede Kamer in het gansche tijdvak der werking van de Grondwet van 1815 tot de afscheuring van België.

Moeten wij onderstellen dat de Koning zich de magt tot wetgeving in de koloniën toeëigende zonder zelf haar in de Grw. te lezen? Wij zien hiervoor geen grond. De voorname wet voor Indië, het „Reglement op het beleid van de Regering, het justitiewezen, de cultuur en den handel in 's lands Aziatische bezittingen," werd reeds bij een besluit van den Souvereinen Vorst van 3 Januarij 1815 vastgesteld. Toen bevatte de Grw. van 1814 een

1) *Aant.*, I, 134—136.

2) De nieuwe uitlegging werd voor het eerst gegeven in eene uitgebreide verhandeling, geheel aan de koloniën gewijd.

artikel van gelijken inhoud als art. 60 van 1815. Indien de S. V. destijds daarin de bevoegdheid tot wetgeving in de koloniën niet gelezen had, wat weêrhield hem het Reglement, in een ontwerp van wet gekleed, aan de S. G. voor te dragen? Zou het minder toejuiching hebben ontmoet dan al zijne daden? Dacht men in dien tijd bij de S. G. aan oppositie? En indien hij geene reden had om aan de bewilliging der S. G. te twijfelen, waarom zou hij dan toch de proef met het nieuwe systeem in de koloniën geheel voor zijne rekening genomen hebben, zoo het niet ware uit het besef van zijn grondwettig regt? — Trouwens ook na 1815 wist de Koning zoo vaak de S. G. in doornige vraagstukken tot zijne meening over te halen!

De Staten-Generaal, eindelijk, hebben gedurende de 16 jaren van ons verhaal niet een enkele maal zich tegen de wetgeving door den Koning in de koloniën aangekant [1]). Integendeel werd meer dan eens in de Tweede Kamer gedrukt op hare onbevoegdheid om zich met koloniale aangelegenheden te bemoeijen. Maar wel treft men bij haar voorbeelden aan van verzet tegen 's Konings meening, dat hij niet verpligt zou zijn om opening te geven van het resultaat der koloniale geldmiddelen. Dit resultaat, voor zoo ver het invloed had op de financiën des Rijks, wenschte men gedurig te kennen.

Men liet, vermoedt prof. T., opzettelijk de Kroon begaan. Deze alleen trok zich de koloniën aan. En toen de gewoonte gevestigd was, ontbrak het den S. G. aan politische kracht om haar te toetsen of te breken. — Wij kunnen hem niet bijvallen. Hadden de S. G. het uitoefenen der wetgevende magt in de koloniën door den Koning onregtmatig geacht, men zou er eenig spoor van ontmoeten, evenzeer als ten aanzien van de openlegging der financiën. Bezaten de toenmalige S. G. politische kracht genoeg om openlegging der koloniale financiën te vorderen en te verkrijgen, waarom dan niet genoeg om, zoo zij het uitoefenen der wetgevende magt in de koloniën als eene overtreding der Grw. beschouwden, voor dat

1) Ook VAN ALPHEN niet. De tweede volzin van zijne Rede van 1826, in verband gebragt met haren overigen inhoud en van dien zijner andere redevoeringen, kan slechts doelen op het geval, dat de Koning goed vindt de medewerking der S. G. in te roepen.

gevoelen uit te komen? Er bestaat voor ons in de geschiedenis geene aanleiding om het daarvoor te houden dat de S. G. het uitoefenen dier magt gedoogden tegen hunne overtuiging. Het zeggen, dat de Kroon alleen zich de koloniën aantrok, mist historische naauwkeurigheid [1]).

En zoo wij nu aan den eenen kant bij de S. G. van 1815 tot 1830 ontwaren eene standvastige erkenning van 's Konings oppermagt, met inbegrip van de wetgevende magt, in de koloniën, en aan den anderen kant bij den Koning eene standvastige uitoefening dier magt, heeft dan deze gelijke opvatting van de Grw. door Koning en Staten-Generaal niets te beduiden? Wanneer in gewone overeenkomsten bedingen voorkomen, over wier zin verschillend geoordeeld kan worden, vermag eene gelijke uitlegging, feitelijk door kontrakterende partijen aan het beding gegeven, *zóó* veel, dat een latere, met die uitlegging niet overeenstemmende eisch van eene der partijen door den regter zou worden verworpen. Niet alzoo ten opzigte van *deze* overeenkomst tusschen Koning en Natie?

Doch prof. T. betwist, dat hier sprake zou zijn van iets waarover verschillend geoordeeld kan worden. De zin van art. 60 is volgens hem „eenvoudig en duidelijk" zoo als hij dien verklaart. — De *feiten* reeds pleiten tegen hem. Het getal dergenen, die het artikel anders verklaarden, is zeer groot.

Wij vergenoegen ons thans echter niet met de feiten. Wij hopen te kunnen doen zien, dat — ook indien de, welligt beslissende, invloed der gelijke uitlegging door Koning en Vertegenwoordiging niet bestond — zuivere redenering ons leidt tot het tegenovergestelde van HOGENDORP's latere uitlegging, door prof. T. verdedigd.

„De wet," zegt H., „regelt alles. Zoo regelt dan ook de wet den staat der koloniën." Wij beamen dit ten volle. Maar in deze stelling behoort blijkbaar tot „de wet" de Grondwet. Nu bepaalt de Grondwet, welke zaken nader geregeld moeten worden bij de wet. Bepaalt zij, dat de zaken der koloniën nader geregeld moeten worden bij de wet? Dat is de vraag.

1) Getuigen onze aanteekeningen over het Tweede Tijdvak.

Prof. T. gelooft alles uit te maken door nevens art. 60 te plaatsen art. 105: „De wetgevende magt wordt gezamenlijk door den Koning en de S. G. uitgeoefend." Dit art. heeft op de vraag geen invloed hoegenaamd. Het beschrijft, *wie de wetgevende magt uitoefenen;* geenszins, *omtrent welke zaken eene wet vereischt wordt.* Het laatste alleen hebben wij, omtrent het onderwerp van art. 60, te zoeken.

Lezen wij daartoe de VIe Afdeeling van het Tweede Hoofdstuk der Grw., behelzende de artt. 56 tot 70. Zij heeft tot opschrift: „Van de magt des Konings." Daar vinden wij niet slechts, gelijk H. zegt: „het bestuur om der duidelijkheid wil naar onderscheidene deelen beschreven," maar beschreven hoe ver de koninklijke magt in onderscheidene zaken zich uitstrekt. In sommige artikelen wordt deze magt gegeven zonder haar aan banden te leggen; in andere wordt zij niet gegeven dan met het beding van mededeeling aan de S. G. (57, 58, 61, 68) of regeling bij de wet (58, 61, 64).

Wanneer wij nu in die Afdeeling der Grw. „van de magt des Konings" bij het eene artikel mededeeling aan de S. G. of regeling bij de wet bedongen vinden, en bij andere niet, kan men dan nog beweren, dat de Koning volgens de Grw. toch verpligt is tot mededeeling of voordragt aan de S. G. ten aanzien van de onderwerpen waaromtrent het betrekkelijk Artikel niets bedingt?

Dat ware immers met gezonde rede onbestaanbaar!

Onder de artikelen dier Afdeeling, welke van mededeeling of nadere wet zwijgen, worden sommige beheerscht door artikelen in andere Afdeelingen en Hoofdstukken over hetzelfde onderwerp. Om een voorbeeld aan te halen. Art. 62 geeft den Koning het regt van de munt; maar art. 200 beveelt regeling bij de wet van het gewigt enzv. der muntspeciën. — Een dergelijk voorschrift van regeling bij de wet treffen wij nergens aan omtrent art. 60.

Het is derhalve volgens de Grw. met dit onderdeel der koninklijke magt gelegen als b. v. met het onderdeel betreffende de verheffing tot den adelstand (art. 63), of met het onderdeel betreffende het bestuur der buitenlandsche betrekkingen (art. 56). Gelijk de Koning tot den adelstand verheft zonder dat eene wet voorschrijve, hoe of in welke gevallen; gelijk hij aan de buiten-

landsche betrekkingen de rigting geeft die hem goed voorkomt, zonder dat eene speciale wet hem daarin regelen stelle, mits mededeeling of voordragt aan de S. G. doende in de gevallen bij art. 57 en 58 aangewezen; zoo oefent hij het opperbestuur in de koloniën uit zonder dat eene speciale wet de regelen daarvan bepale, mits den Raad van State hoorende over algemeene maatregelen (art. 73) en geen gebied afstaande dan onder goedkeuring der S. G. (art. 58). — Met andere woorden: de Grondwet van 1815 kent den Koning in de koloniën toe de volstrekte oppermagt, slechts beperkt door art. 73 en 58.

Of het regelen van koloniale aangelegenheden bij speciale wetten de voorkeur verdiene boven de volstrekte oppermagt, om de duurzaamheid die het bestuur aan wetten ontleent: dit punt, waarop H. zoo zeer aandringt, ligt buiten de te beantwoorden vraag.

Er blijft te onderzoeken over, of de geschiedenis van art. 60 der Grw. van 1815, gelijk prof. T. beweert, onze uitlegging verwerpe.

Die geschiedenis, door prof. T. juist beschreven, komt hierop neder. Terwijl onze vorige staatsregelingen, die men bij het maken der Grw. van 1814 vóór zich had, zekere koloniale zaken aan de Wetgevende Magt des Rijks voorbehield, werd dit voorbehoud niet in de Grw. van 1814 opgenomen. En bij het maken der Grw. van 1815 werd het artikel der Grw. van 1814 over de koloniën onveranderd gelaten, nadat in de Kommissie van Ontwerp de vraag, of het art. ook de wetgevende magt in de koloniën aan den Koning schonk, met ja beantwoord was.

Naar het ons toeschijnt, pleit èn elk dezer feiten èn hun zamenhang overtuigend *voor* onze uitlegging. Het weglaten uit de Grw. van 1814 der bepaling van de vorige staatsregelingen, welke der Natie een aandeel in de koloniale wetgeving voorbehield, kan kwalijk anders dan als eene wijziging worden aangemerkt. Wat verhinderde, indien men geene wijziging wilde, in 1814 de vorige bepaling over te nemen? — Het antwoord in de Kommissie van 1815 is te bepaald om door redenering vernietigd te worden. Dat antwoord past tevens geheel bij het begrip, dat men in 1814 wijziging van den vorigen toestand begeerde. Zoo sluit zich hier

het eene aan het andere. En wij zagen daarenboven hooger, hoe de schakel ongestoord voortloopt gedurende vele jaren na de geboorte der Grw. van 1815, door de toepassing van art. 60 overeenkomstig met dat antwoord.

b. De woorden *bij uitsluiting* zijn, volgens HOGENDORP, in art. 60, en niet in art. 56, 59, 61, bijgevoegd om aan te duiden, dat het bestuur onverdeeld zij bij de Kroon en dus niet overgedragen worde aan Maatschappijen of Raden, onder welke de koloniën zoo lang gestaan hadden. Zulke ligchamen wilde men voor 't vervolg bepaaldelijk uitsluiten [1]).

Prof. T. komt, zonder H's. verklaring aan te halen, door de geschiedenis van het artikel tot eene gelijke uitlegging dezer woorden. Zij kunnen, volgens hem, niet doelen op de Staten-Generaal: dezen zijn geen besturend ligchaam [2]).

c. HOGENDORP heeft beweerd, dat het „uitvoerig verslag," volgens art. 128 der Grw. door den Koning te geven „van het gebruik der geldmiddelen," ook die der koloniën omvatten moest. Deze stelling werd eerst bewimpeld voorgedragen in de Vergadering van 1820 op 1821 door te zeggen: „er is niets in art. 60, hetwelk beletten zou" om zoodanig verslag van de koloniale geldmiddelen te geven. Drie jaren later, in de aangehaalde verhandeling over de koloniën, drukte hij haar vaster uit: een uitvoerig verslag over de koloniale geldmiddelen „*moet*" uit art. 128 „verwacht worden." Elders in de *Bijdragen* vinden wij, dat art. 128 „niet de minste uitzondering toelaat" [3]).

Prof. T. zegt ook, dat art. 128 geene uitzondering toelaat [4]).

Dit punt valt in de boven behandelde kwestie over het toepassen op de koloniën van hetgeen de Grw. bepaalt voor het Rijk (blz. 19). Art. 128 spreekt wel slechts „van het gebruik der geldmiddelen," zonder meer; maar het staat onder eene Afdeeling, welke ten titel voert: „Van de begrooting der uitgaven van het Rijk."

---

1) *Bijdr.*, VIII, 165. Cfr. VII, 361.

2) *Aant.*, I, 129—133.

3) Zie de Verg. 1820 op 1821 in ons Tweede Tijdvak; voorts *Bijdr.* VI, 35; VII, 365; VIII, 289, 290.

4) *Aant.* I, 348.

Art. 73.

In de Grondwetskommissie bestreed de heer VAN MAANEN, die gewoonlijk de regten der Kroon voorstond, de verpligting om den Raad van State te hooren over zaken van koloniën, als niet overeenstemmend met de onbeperkte oppermagt van art. 60. De heer ELOUT, rapporteur eener subkommissie over het artikel, antwoordde, dat de verpligting heilzaam was, daar het onvoorzigtig zoude zijn in zaken van zoo hoog gewigt den Koning over te laten aan de raadgevingen van een enkel Minister, en dat zij niets deerde aan de magt, bedoeld bij art. 60 [1]).

„De ziel van het bestaan van den Raad van State," schrijft HOGENDORP, „is om voor te komen dat er eenig besluit met overhaasting of met verrassing genomen worde" [2]).

Prof. T. wijst op de duisterheid der uitdrukking „algemeene maatregelen van inwendig bestuur," over welke nog door geene wet licht is verspreid [3]).

Tot besluit eene opmerking van onzen GIJSBERT KAREL, omtrent de geheele Grondwet, dus tevens omtrent de bepalingen over de koloniën, en geldig voor alle tijden.

Alle magt heeft eene natuurlijke strekking om zich uit te breiden, en dus ook de magten bij de Grondwet ingesteld. De twee voornaamste magten zijn de Kroon en de Nationale Vertegenwoordiging, en beide deze worden gevoerd door menschen, die hunnen aard en natuur niet kunnen uitschudden. De Kroon en de Nationale Vertegenwoordiging zijn gesteld in een zeker evenwigt, waaruit niet alleen de vrijheid, maar vooral het algemeene welzijn moet geboren worden. Dit evenwigt is eigenlijk een punt, hetwelk niet zoo naauwkeurig beschreven kan worden, of deze plaatst het meer aan de eene, en gene meer aan de andere zijde. De Kroon bestaat uit het Hoofd van den Staat, uit de Staatsdienaren en uit de menigte der ambtenaren. De Nationale Vertegenwoordiging bestaat in de Staten-Generaal, de Staten-Provinciaal en de plaatselijke besturen; alle welke

1) *Aanhangsel*, 369.
2) *Bijdr.* VIII, 242.
3) *Aant.*, I, 180, 183.

gekozen worden door de Natie, dat is, door alle gezeten Burgers. Deze twee Magten zien zelden of nooit het punt van evenwigt op dezelfde plaats, en ieder heeft hare bijzondere wijze van zien. Ik denk zelfs dat iemand, die uit de dienst der Kroon tot de Nationale Vertegenwoordiging overgaat, ongevoelig aan eene verandering blootgesteld is in zijne wijze van zien; en even zoo iemand, die uit de Nationale Vertegenwoordiging tot de dienst van de Kroon overstapt. Naar mate van de omstandigheden zal de eene of andere magt wat verder gaan, en de andere haar eene plaats inruimen. Een krachtig en werkzaam Vorst, of een zeer bekwaam Ministerie, zullen de magt van de Kroon uitbreiden. Onder een zwak Vorst, of eene minderjarigheid, zal de Nationale Vertegenwoordiging de palen van haar gezag uitzetten. Dit alles is in de natuur van den mensch en der zaken. De Grondwet kan daar niets in veranderen, en men kan haar nimmer de kwade gevolgen wijten, die daaruit ontstaan. Zij is, integendeel, het beste middel, om alle deze kwade gevolgen te lenigen, en de zaak wederom teregt te brengen. Is men onder eene Regering te ver gegaan aan deze of gene zijde, onder eene volgende Regering is de rigting waarschijnlijk omgekeerd. De Grondwet is gebleven, aan haar toetst men het gebeurde, en hare voorschriften dienen om het onregt te herstellen." [1])

---

1) *Bijdr.* VIII, 168—170.

TWEEDE TIJDVAK.

VERGADERINGEN ONDER DE GRONDWET VAN 1815 TOT DE FEITELIJKE AFSCHEIDING VAN BELGIE.

I.

Algemeen Overzigt.

De Grondwet van 1815 scheidde voor het eerst de Staten-Generaal in eene Eerste en eene Tweede Kamer. Opening en sluiting der vergaderingen [1]) geschiedden in eene vereenigde zitting [1]) der beide Kamers. Daar de zittingen der Eerste niet in het openbaar gehouden werden en hare notulen niet openbaar zijn gemaakt, bepalen wij ons voortaan bij de Tweede en de Vereenigde Kamers. Waar het tegendeel niet gemeld wordt, zijn de door de Tweede Kamer aangenomen regeringsvoorstellen ook door de Eerste aangenomen.

Gedurende het tijdvak dat wij nu behandelen, hield de Tweede Kamer de volgende vergaderingen [1]), beginnende en eindigende met de vereenigde zittingen tot opening en sluiting:

1.	Van	21 Sept.	1815	tot	29 Sept.	1815	Buitengewone	vergadering.
2.	„	16 Okt.	1815	„	3 Okt.	1816	Gewone	„
3.	„	21 „	1816	„	1 Febr.	1817	„	„
4.	„	20 „	1817	„	13 Maart	1818	„	„
5.	„	19 „	1818	„	22 Mei	1819	„	„

1) De woorden *vergadering* en *zitting* worden hier gebruikt naar de beteekenis die zij in de Grondwet hebben. Volgens deze wordt gedurende eene vergadering eene reeks van zittingen gehouden; dus niet, (gelijk men in de wandeling schijnt aan te nemen) het omgekeerde.

6.	Van	18	Sept.	1819	tot	12	Junij	1820	Gewone	vergadering.
7.	„	16	„	1820	„	12	Julij	1821	„	„
8.	„	15	„	1821	„	24	Aug.	1822	„	„
9.	„	21	„	1822	„	29	Maart	1823	„	„
10.	„	20	„	1823	„	5	Junij	1824	„	„
11.	„	18	„	1824	„	5	Maart	1825	„	„
12.	„	17	„	1825	„	25	„	1826	„	„
13.	„	16	„	1826	„	8	Mei	1827	„	„
14.	„	15	„	1827	„	1	April	1828	„	„
15.	„	20	„	1828	„	20	Mei	1829	„	„
16.	„	19	„	1829	„	2	Junij	1830	„	„
17.	„	13	Sept.	1830	„	2	Okt.	1830	Buitengewone	„

Onze aanteekeningen uit die Vergaderingen zijn onder hoofdstukken gerangschikt, welke wij nu, tot leiddraad in het gebruik of tot opwekking der aandacht, met een enkel woord zullen toelichten. De achter dit Deel geplaatste uitgebreide Inhoudsopgave moet het overige doen.

Hoofdstuk II omvat de 10 eerste Vergaderingen. — Reeds in deze kwamen de O. I. herhaaldelijk te berde. Inderdaad vonden wij daar over koloniale aangelegenheden meer dan wij hadden durven verwachten. Immers houdt men vrij algemeen onverschilligheid jegens de koloniën voor een karaktertrek der Vertegenwoordiging van dien tijd.

Indien men daarmede bedoelt, dat de Vertegenwoordiging geen teeken gaf van bemoeizucht met inwendige regelingen in de koloniën, — dat zij de onbeperktheid van het regt des Konings ook op de *wetgevende magt* in de koloniën erkende, — hecht de geschiedenis er haar zegel aan.

Maar het zou eene groote dwaling zijn, der Vertegenwoordiging van dien tijd alle belangstelling in de koloniën of inzonderheid in de O. I. te ontzeggen. De lezing van ons hoofdstuk II brengt hieromtrent tot geheel andere gedachten. Telkens, evenals in latere dagen, zien wij leden der Tweede Kamer voor die bezittingen optreden. Nog was de tijding der overname van Java niet ontvangen, toen (in Nov. 1816) een paar Afdeelingen een wensch uitten tot het productief maken der koloniën voor het moederland. In 1818 verzocht de Centrale Afdeeling, indien

geene staatkundige redenen dit beletten, opening aangaande de koloniale financiën. Nu reeds begon de strijd over art. 60 der Grw., voor zoo ver het de financiën betrof. Een Lid verdedigde bij de openbare beraadslagingen het verlangen van zoodanige opening als geenszins indruischend tegen het prerogatief der Kroon. Gedurende de Verg. van 1820 op 1821 drong men nader op deze opening aan en sprak HOGENDORP, ofschoon zachter, in gelijken zin over art. 60.

Trouwens, veel droeg er toe bij om de aandacht der Natie en vooral der Beurs in die jaren naar de overzeesche gewesten te trekken. De debatten in het publiek over de Oost-Indische Compagnie, bij welke het getal belanghebbenden zoo groot was, konden niet vergeten zijn. Zij duurden tot in het begin van deze eeuw voort. De teruggave van Java en onderhoorigheden, voor de meerderheid welligt verrassend, was op zich zelf een feit, dat de hoofden en gemoederen in beweging moest brengen. En behalve kleinere geschriften verschenen kort na elkander uitgebreide werken over die bezittingen: in 1814 dat van DAENDELS, in 1817 dat van RAFFLES, in 1818 dat van VAN DEN BOSCH [1]), in 1820 dat van CRAWFURD, in 1823—25 de vertaling van het laatste. Welk eene snelle opvolging van degelijke werken over Oost-Indië in eene zoo beperkte tijdruimte!

Allerlei meeningen en wenschen omtrent de koloniën traden te voorschijn. Er waren er, die in de teruggave geene reden tot vreugde zagen; die meenden dat de kosten van beheer dezer lastposten onze krachten te boven gingen, bij den ontredderden toestand der financiën van het moederland; dat Engeland de eenige goede onzer koloniën behouden had [2]). Anderen daarentegen voorspelden van de teruggave gouden bergen [3]). Maar het hing

1) Wordt het werk van v. D. BOSCH niet meer veronachtzaamd dan het verdient en dan voor eene grondige studie der aangelegenheden van N. I. wenschelijk is? Wij meenen opgemerkt te hebben, dat menigeen, die RAFFLES en CRAWFURD kent, v. D. BOSCH niet gelezen heeft. Zoo om zijne wederleggingen, als om de toenmalige ideeën van den aanstaanden invoerder des Kultuurstelsels, behoorde het anders te zijn.

2) In de Verg. van 1815 op 1816 trad VAN ALPHEN openlijk tegen deze meening te velde.

3) Zie het verslag van den toestand des Rijks, blz. 15 hiervoren. — FALCK, schrij-

er van af, hoe men het herkregene besturen zou. Dit was wel de vraag waarover de gevoelens in de gemeente het sterkst uitéén liepen. Het wederoprigten eener bevoorregte Maatschappij, de vrije handel, het toelaten van alle natiën op gelijken voet, de bescherming der inlandsche nijverheid: elk dezer stelsels had, in en buiten de Staten-Generaal, zijne voorstanders.

Daar intusschen, na de overname der O. I. onderhoorigheden, voor haar bestuur door de Regering een (gemengd-vrijzinnig) stelsel aangenomen was, laat het zich denken dat, gedurende het tijdvak waarvan wij nu meer in het bijzonder spreken (de 10 eerste Vergaderingen), ieder met reikhalzing uitzag naar de *resultaten*. Hetzij men, gelijk de Koning, aan de koloniën gehecht en harer benuttiging ten bate van het moederland toegedaan, vooral *remises* begeerde [1]; hetzij men, gelijk velen uit de Zuidelijke provinciën, van de waarde der koloniën geen helder begrip had, of ze van weinig of geene waarde beschouwde, of ze voor louter lastposten hield; hetzij men, gelijk Hogendorp, zich voorshands met indirekte voordeelen van de koloniën tevreden stelde; kortom, voor alle partijen, moesten de resultaten de hoogste beteekenis hebben.

Wij zouden daarom het tijdperk van 1816 tot 1823 in deze geschiedenis kunnen noemen een tijdperk, wel van voortdurenden strijd van meeningen over de koloniën, maar voornamelijk van afwachting harer uitkomsten.

---

vende in Aug. 1814 over het afstaan van meer koloniën aan de Engelschen dan de Kaap, voegt er bij: „Ik voorzie, dat dit weêr geschreeuw op de Beurs zal veroorzaken." (*Brieven van* A. R. Falck, 's Hage, Nijhoff, 1857.)

1) De Koning verheelde deze begeerte niet. Hij gaf haar zelfs aan Raffles te kennen, die in Julij 1817 Nederland bezocht en er aldus over schreef aan Marsden: „I met with very great attention in the Netherlands, and had the honour to dine with the King last Monday. They were very communicative regarding their eastern colonies; but I regret to say that, notwithstanding the King himself, and his leading minister, seem to mean well, they have too great a hankering after profit, and *immediate* profit, for any liberal system to thrive under them...... The King complained of the coffee culture having been neglected, and expressed anxiety that he should soon have consignments; and while he admitted all the advantages likely to arise from cultivation, and assured me that the system introduced under my administration should be continued, maintained that it was essential to confine the trade, and to make such regulations as would secure it and its profits exclusively to the mothercountry." Zie het „Memoir," in 1830 door Lady Raffles uitgegeven, blz. 289.

Doch den Koning, bij wien inmiddels eigen denkbeelden gerijpt waren, verdroot dit wachten. Ongeduldiger naar remises hoe langer zij uitbleven, had hij allengs minder vrede met den gang des vrijzinnigen bestuurs van den Gouverneur-Generaal VAN DER CAPELLEN. In 1823 liet hij te Londen toegeven op het punt der bezetting van *Singapoer*, waartegen de Gouverneur-Generaal ten krachtigste had geprotesteerd; sloot in Maart 1824 het Traktaat met Engeland, dat aan Ned. Indië nieuwe grenzen gaf; en stichtte aanstonds daarop, zonder de zeer daarbij betrokken Indische regering geraadpleegd te hebben, de Nederlandsche Handelmaatschappij [1]).

Het Traktaat verwierf grooten bijval. De financiers zagen met genoegen verscheidene lastposten afgestaan, de vrienden van koloniaal bezit een nieuw veld geopend op Sumatra en het behoud van Java en onderhoorigheden door vereffening der geschillen met Engeland beter verzekerd. Het werd in de Tweede Kamer met eenparige stemmen goedgekeurd. — Met dit feit sluit ons IIe Hoofdstuk.

De oprigting der Nederlandsche Handelmaatschappij, eene daad buiten de Staten-Generaal, verbond aan de inzigten der Kroon èn de aanhangers van bevoorregte ligchamen, èn de partij van aktieve bescherming der inlandsche nijverheid, èn het eigenbelang van alle inschrijvers. Aan dezen gewigtigen maatregel, te zamen met de 11e Verg., wijden wij een afzonderlijk hoofdstuk (III).

En thans verschenen in de 12e Verg. (1825 op 1826) de lang verbeide resultaten van het Indisch beheer. Er was geldnood en opstand op Java. De Koning, ten hoogste verstoord, zond op staanden voet een Kommissaris-Generaal, gekozen uit de Zuidelijke provinciën, om het bestuur te vereenvoudigen, en legde, bij het voorstel tot waarborg eener leening, de financiën van N. I. geheel open voor de S. G. Zoowel die keuze uit het Zuiden als de

---

1) Hoe VAN DER CAPELLEN onder deze twee maatregelen te moede was, blijkt uit SIRTAMA VAN GROVESTINS, *Gedenkschriften van den Graaf* VAN DER DUIJN VAN MAASDAM *en van den Baron* VAN DER CAPELLEN, waarvan in 1859 eene Nederduitsche tweede uitgaaf verscheen (Amsterdam, van Gorcum). Hij beweert dat men betere voorwaarden van Engeland bedongen zou hebben, hadde men zijne terugkomst afgewacht.

openlegging, op welke in de Tweede Kamer dikwerf was aangedrongen, verzoende velen, die anders welligt tegen de leening gestemd zouden hebben. En het was deze zamenwerking der voorafgegane verzoeningsmiddelen — de stichting der N. H. M. aan 't hoofd — waaraan (gelooven wij) de bijkans eenparige aanneming der Leeningswet van 1826 moet worden toegeschreven [1]). Het over haar voorgevallene wordt verhaald in Hoofdstuk IV. Men vindt er onder anderen de menigmaal geroemde, maar bij weinigen bekende redevoering van VAN ALPHEN en vele zeer belangrijke, deels nog niet gepubliceerde, stukken over het bestuur van den Gouv.-Gen. VAN DER CAPELLEN [2]).

Overigens hebben wij ten aanzien van die debatten hier slechts één punt in 't licht te stellen, namelijk de bestendige zienswijze der Tw. K. over het onbeperkte der koninklijke magt in de koloniën. Had zij meer bemoeijenis met de koloniën begeerd, had zij het regt daartoe voor zich uit de Grw. afgeleid, thans ware er kans geweest om den Koning te doen toegeven. Maar van zoodanig begrip geen zweem! Zelfs ging men in de eerbiediging van de volstrekte oppermagt des Konings ten aanzien der koloniën verder dan ooit; want vele Leden verklaarden de Kamer onbevoegd om, ook op aanzoek des Konings, aan het uitschrijven eener leening voor O. I. deel te nemen.

In de overige Vergaderingen (13—16), alle behandeld in ons V^e^ en laatste Hoofdstuk, werd voortgebouwd op de grondslagen, door de Leeningswet gelegd. Men zal ook daar, ter gelegenheid van nadere leeningen, belangrijke bijzonderheden en beschei-

---

1) Niet dus — gelijk zelfs door kundige mannen, die echter de door ons ter hand genomen geschiedenis zeker niet bestudeerd hadden, wel eens beweerd is — alleen aan het wegslepende der redevoering van VAN ALPHEN.

2) De financiëele zijde des bestuurs van v. D. C. zou beter dan uit zijne Gedenkschriften en uit deze stukken gekend worden, indien de Regering de openbaarmaking wilde toestaan eener Geschiedenis der Financiën van Ned. Indie van 1816 tot 1825, in 1840 door schrijver dezes uit de archieven te Batavia zamengesteld en ettelijke honderden blz. beslaande. Dat werk van een zeer jeugdig beginner zou echter dan vrij wat beschaving vereischen. Wij zeggen dit voor het geval, dat (vermits het stuk in Indië is) de openbaarmaking niet door ons mogt geschieden.

den aantreffen. De Kamer bleef aan hare opvatting van het koloniale regt getrouw.

Menigeen zal het bevreemd hebben, tot dus ver schier niets te vernemen van het grootste feit in de parlementaire geschiedenis des Vaderlands van 1815 tot 1830: de oneenigheid tusschen Noord en Zuid. Inderdaad liet het bestaan van deze „wond, met welke het Koningrijk der Nederlanden geboren werd" 1), zich weinig gevoelen bij de overweging van zuiver-koloniale zaken in de Tweede Kamer. Slechts hier en daar verneemt men uitingen die de kwaal verraden. En het is dan ook als onverhoeds dat men aan het slot onzer aanteekeningen in dit Deel op het berigt stuit van de 17e Verg. en van het volbrengen der scheuring van 1830.

Nog eenige regelen over twee Leden der Tweede Kamer, die in onze Tijdvakken gewoonlijk voor de koloniale belangen het woord voerden: Mr. Gijsbert Karel graaf van Hogendorp en Jhr. Mr. Daniel François van Alphen. Hoe algemeen bekend beiden, maar vooral Gijsbert Karel, mogen zijn, scheen ons eene korte biographische herinnering met het doel van dit werk overeenkomstig.

Jr. G. K. van Hogendorp, te Rotterdam geboren in 1762, begon zijne beroepsbaan als officier in Duitschland, later in Holland. Als zoodanig vergezelde hij in 1783 onzen gezant naar Noord-Amerika. Hij bragt er een half jaar door in gezelschap met de hoogstgeplaatsten des lands, waaronder Jefferson en Washington, wien hij door Franklin (destijds in Holland) was aanbevolen, en keerde over Engeland terug. Nu studeerde hij in de Regten en promoveerde in 1786 in den uniform van kapitein der Hollandsche garde. Afkeer van de staatkundige meeningen, die den boventoon behaalden, deed hem zijne militaire betrekking vaarwel zeggen. In 1787 aanvaardde hij het ambt van Pensionaris van Rotterdam. Dit legde hij neder in 1795, toen de Prins van Oranje gevlugt was. En thans hield hij zich een aantal jaren uitsluitend bezig met den koophandel, onder de firma Gijsbert Karel van Hogendorp en Co. Schoon buiten

1) Hogendorp, *Bijdr.* X, 113.

elken staatkundigen post, nam hij een levendig deel aan de openbare belangen van het Vaderland, dat zijns inziens niet kon welvaren zonder het herstel van Oranje, met meer magt, aan het hoofd van den Staat. In den toenmaligen jammerlijken toestand vertoonde hij een bewonderenswaardig voorbeeld van trouw aan beginselen, standvastige hoop op hunne zege, onverpoosde voorbereiding tot het groote doel. Dáárdoor was hij het bovenal, wien in 1813 Nederland de herkrijging der onafhankelijkheid, Oranje een uitstekend gezag, te danken had.

De Souvereine Vorst, later Koning, bekleedde hem dan ook met de hoogste waardigheden in den nieuwen Staat. Benevens de eerste plaats na den Souvercin (het vice-praesidium) in den Raad van State, verkreeg H. eene plaats in het Ministerie, eene plaats in elke Grondwetskommissie, eene plaats in de Staten-Generaal bij de eerste zamenstellingen van 1814 en 1815, eene plaats in den Gravenstand (Sept. 1815).

Maar die twee mannen, Willem I en Gijsbert Karel, konden in deze verhouding niet naast elkander staan. De ondergeschikte moest wijken. Reeds in 1816 nam H. zijn ontslag uit Staatsraad en Ministerie. Het onafhankelijke standpunt van Lid der Tweede Kamer, openbaar beoordeelaar van de handelingen der Kroon, was het eenige dat hem paste. Op dit bewustzijn stuitten alle kunstgrepen af om hem van hier te verwijderen. Eene benoeming tot Lid der Eerste Kamer wees hij herhaaldelijk van de hand. De kiezers voor de Tweede Kamer vernieuwden telkens zijn mandaat. Daar arbeidde hij voort tot 1825, toen hij geheel in het private leven terugtrad.

Had hij, met den Koning werkzaam, dezen niet tot zijne inzigten weten over te halen, hetzelfde ondervond H. omtrent bijkans alle groote onderwerpen in de Volksvertegenwoordiging. Verscheidene oorzaken spanden daartoe zamen: wij noemen b. v. den lagen trap der staathuishoudkundige kennis zijner tijdgenooten, die hij verre vooruit was, en veler eigenbelang. Doch zonder onregtvaardigheid kan men niet verzwijgen, dat zekere vlekken in dit overigens zoo schoone karakter het hare bijdroegen. „Zijn wel wat drukkende persoonlijkheid, zijn magistrale toon, zijn quant-à-moi, zijn overgevoel van eigenwaarde, sterker naarmate hij zich

miskend, onbegrepen, mishandeld gevoelde" 1), bedierven menigmaal het effekt zijner meesterlijkste betoogen.

Na 1825 staat „de door pijnen en ziekte gekromde grijsaard" 2), ofschoon hij geenszins rustte in pogingen voor het algemeene welzijn, buiten den kring van ons tafereel. Hij overleed in 1834 3).

---

1) Wij kiezen uit verscheidene beoordeelingen de zachtste: die van prof. TYDEMAN (hij was met H. in vertrouwelijken omgang) in *de Recensent*, 1855.

2) Deze woorden zijn van prof. VISSERING in *de Gids*, 1855. H. leed, als vele groote mannen, vreesselijk aan podagra.

3) HOGENDORP's openbaar leven is der bestudering overwaardig voor allen, die zich aan 's Lands dienst — waar en in welk vak ook (dus ook als Volksvertegenwoordiger) toewijden. Het zal wel is waar eerst in zijn ganschen omvang gekend kunnen worden na de uitgave der Gedenkschriften, die hij, naar men verzekert, nagelaten heeft om 50 jaren na zijn dood het licht te zien; doch thans reeds bezit men voor deze studie zeer leerrijke bronnen. Aan het hoofd plaatsen wij zijne eigen *Bijdragen*, in dit werk geheel teruggegeven wat de koloniale zaken betreft, en van welker overigen inhoud de hoofdtrekken zijn zamengevat in Mr. O. VAN REES, *Verhandeling over de verdiensten van* G. K. v. H., *als Staathuishoudkundige en aanzien van Nederland* (Utrecht, van der Post, 1854). Na die Verhandeling verzuime men niet te lezen de recensiën daarop van prof. TYDEMAN in *de Recensent*, 1855; Mr. J. DE WITTE VAN CITTERS in *Konst- en Letterbode*, 1855; prof. VISSERING in *de Gids*, 1855. Allen vermelden teveus andere bronnen. [Prof. VISSERING schijnt ons toe te zeer ingenomen te zijn tegen de oordeelvellingen over H. in de reeds (op blz. 42, noot) door ons aangehaalde *Gedenkschriften*, uitgegeven door SIRTEMA VAN GROVESTINS. Deze geheel doorlezende, kan men niet beweren dat er slechts vlugtig heengeloopen wordt over H.'s bekende groote verdiensten. Zie o. a. blz. 81, 165, 173 aldaar. — In dezelfde *Gedenkschriften* wordt FALCK aangewezen als de man, die door ironie en persifflage het meest bijdroeg om van H.'s gebreken tot diens verwijdering partij te trekken. Hiertegen verheft zich de heer HORA SICCAMA op de laatste blz. der door hem uitgegeven *Brieven van* Mr. A. R. FALCK ('s Hage, Martinus Nijhoff, 1857). Was F. wel zoo geheel onschuldig? Hij was buitengewoon ambitieus en vatte iemands belagchelijke zijde niet alleen snel, maar gaarne, althans in zijne jongere jaren. Zie zijne karakterschets door VOLLENHOVEN, vóóraan de *Brieven*, inzonderheid blz. 71. Opmerkelijk is het, dat wij in de *Brieven* niets aantreffen over H.'s aftreding uit Staatsraad en Ministerie, maar spoedig daarna, reeds in Feb. 1817, lezen van het voornemen om hem uit de Tweede in de Eerste Kamer „over te planten" (blz. 230), en in Feb. 1818 uitdrukkingen ontmoeten, die geene oneensgezindheid tusschen F. en den Koning ten aanzien van H. te kennen geven (blz. 238). Men vergelijke daarmede de stellige berigten van VAN DER DUIJN (*Gedenksch.*, blz. 24 der Tweede Uitg.) over de van hem verlangde medewerking om H. in 1818 niet te doen herkiezen. Evenmin als v. D. D. zich liet gebruiken, liet H., die alles klaar doorzag (*Gedenksch.*, blz. 81), zich vangen. — De brief, dien de heer HORA SICCAMA in het voordeel van F. aanhaalt, is eerst van 1834. Toen waren F., nu 16 jaren ouder, over zeer vele zaken de

Hogendorp is dus nooit in Ned. Indië geweest. Zijne ideeën aangaande die gewesten en hun bestuur putte hij uit grondige studie, zoo der staatswetenschap in het algemeen, als der koloniën — Nederlandsche en andere — in het bijzonder, uit den groothandel dien hij dreef, uit schriftelijke en mondelinge mededeelingen van mannen met de koloniën vertrouwd. Onder dezen behoorde zijn broeder, Dirk van Hogendorp, de door zijne geschriften bekende Opperkoopman en Gezaghebber van Java's Oosthoek, met wien hij bijna volkomen overeenstemde.

Van Alphen, geboren 1774, zoon van den kinderdichter, bragt een geruimen tijd in O. I. door. Na in de Regten gestudeerd te hebben, vertrok hij derwaarts in 1791 met de Generale Kommissie. Hij diende er tot 1796 bij de Marine, ging toen tot het civiele over en bereikte de betrekkingen van Gouvernements-Sekretaris en Resident van Soerabaija. Bij de komst van Daendels weigerde hij diens gézag te erkennen en keerde in 1808 naar Holland terug, doch kwam daar, ten gevolge van eene ontmoeting met de Engelschen, eerst in 1810 aan, na een verblijf in Noord-Amerika. Hier vatte hij het ontwerp op om met het Engelsche Gouvernement middelen te beramen, ten einde Java en onderhoorigheden aan Nederland terug te geven onder het bestuur van den Erfprins van Oranje, later Koning Willem I, die dit voornemen goedkeurde. Hij toog daarvoor naar Engeland. Maar de gebeurtenissen van 1813 maakten verdere bemoeijenissen onnoodig. In 1815 werd hij in den adelstand opgenomen als Jonkheer. Hij wijdde verder zijn leven, dat in Oktober 1840 eindigde, aan de dienst des Lands in de Tweede Kamer, waar hij telkens herkozen werd [1]).

---

oogen opengegaan: hij was zelfs in zekeren zin H.'s lotgenoot geworden. — Jegens groote mannen betaamt ongetwijfeld het Horatiaansche

Ubi plura nitent — non ego paucis
Offendar maculis;

maar het is voor den geschiedschrijver niet weggelegd, waar hij vlekken vindt, ze uit te wisschen.]

1) Deze aanteekeningen zijn getrokken uit van der Aa, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, waaruit ook geput is eene Levensbeschrijving van v. A. in de *Handelingen van het Indisch Genootschap*.

II.

Vergaderingen van 1815 *tot* 1823 *op* 1824.

Om noodelooze herhalingen te vermijden wordt in dit hoofdstuk de vorm van zamenhangend verhaal door dien van losse aanteekeningen vervangen.

1. *Vergadering in Sept.* 1815 [1]).

Hoofdzakelijk bestemd voor de beëediging der Grondwet. Niets over de koloniën.

Aan het hoofd van het Departement van Koophandel en Koloniën wordt in die maand gesteld de Staatsraad GOLDBERG, onder den titel van Direkteur-Generaal. Hij was reeds voorloopig met de leiding van het Dept. belast na de benoeming van VAN DER CAPELLEN tot Kommissaris-Generaal van Ned. Indië [2]).

2. *Verg. van* 1815 *op* 1816.

De Troonrede (Openingsrede des Konings) zegt, dat de „kostbare toebereidselen tot bezetting der terugverkregen koloniën voltooid zijn" en wijst op het nieuwe voedsel, dat den koophandel van daar wacht [3]). Het Antwoord der Kamers, destijds een Dankadres genaamd, roert het punt niet aan, dat alzoo slechts in de algemeene dankbetuiging begrepen wordt [4]).

Den 29sten Oktober zeilt de expeditie ter overname van Oost-Indië.

De Begrooting voor 1816 wordt ingediend. Onder de uitgaven staan op hoofdstuk XIV voor Koophandel en Koloniën *f* 2550000, aldus zamengesteld [5]): voor de departementen te 's Hage, Am-

---

1) Geheel beschreven bij STUART, 1815, II, blz. 95—124.

2) STUART, 1815, I, 53, II, 95.

3) *Stc.* 17 Okt. 1815.

4) *Stc.* 28 Okt. 1815: Het adres heft aldus aan: „Het is aan de voeten van den troon, dat wij onze eerbiedige dankbetuigingen komen nederleggen voor de voorloopige mededeelingen, die het Uwe Koninklijke Majesteit heeft goedgedacht ons te doen," enz.

De Koning werd nu door de S. G. aangesproken met *Sire;* maar weinige maanden te voren, bij de aanvaarding van het Koningschap, was men begonnen hem te betitelen met *Allerdoorluchtigste Grootmagtigste Koning, Genadigste Koning en Heer.* (*Stc.* 3 Junij 1815.)

5) Deze ontleding is getrokken uit het archief der Tweede Kamer.

sterdam en Rotterdam, pakhuizen, enz. *f* 134959; den Raad *f* 47700; *Oost-Indië:* soldijen, doodschulden en delegatiën *f* 167750; depôt van militairen en andere militaire uitgaven *f* 1053523; schafting enz. voor de 2 eerste expeditiën *f* 408315; China en Japan *f* 64512; West-Indië en Guinea *f* 620791; Levantschen handel *f* 20000; onvoorzien *f* 25448. Nog is voor de koloniën een onbekend bedrag begrepen in het hoofdstuk Marine. Als opbrengst van O. I. verschijnt onder de Inkomsten een post van *f* 517500 [1]) wegens verkoop van nagelen en olieteiten. HOGENDORP en VAN ALPHEN verklaren zich overtuigd dat de aanzienlijke onkosten der overname van Ned. Indië ruim door latere opbrengsten zullen vergoed worden [2]).

Eene eerste regeling der In- en uitgaande regten komt tot stand. — In Noord-Nederland was, na de onafhankelijk-verklaring van 1813, weder ingevoerd het Plakkaat van 1725, als model van *vrijzinnig* tarief beroemd, en had men zelfs het liberale beginsel nog ruimer toegepast. In de Zuidelijke provinciën daarentegen werkte sedert 1814 een op haar verzoek vastgesteld *zeer beschermend* tarief [3]). Thans moet er een algemeen tarief gemaakt worden voor het vereenigde Koningrijk. Na raadpleging onder anderen van afgevaardigden uit stedelijke kamers van koophandel en van den Raad van koophandel en koloniën, besluit de Regering uit te gaan van „het hoofdbelang eener zoo veel mogelijk onbeperkte vrijheid des handels, *gewijzigd* met het oogmerk om het inlandsch fabriekwezen tegen het vreemde te ondersteunen.” Daarom zullen „1°. alle voorwerpen van groote handelstakken bij den in-, uit- en doorvoer zeer matig belast zijn; 2°. op den invoer van alle grondstoffen, dienstbaar aan eigen fabrieken, zeer geringe belastingen gelegd worden; 3°. van alle vreemde gefabriceerde goederen, die met inlandsche fabrieken in aanraking komen, op het inkomen zoodanige hooge regten geheven worden als voldoende zijn om het binnenlandsch debiet van eigen voortbrengselen te begunstigen; zoo evenwel dat de koophandel naar

---

1) Deze som insgelijks.
2) HOGENDORP, *Bijdr.* I, 34, en *Str.* 9 Feb. 1816.
3) HOGENDORP, *Bijdr.* I, passim.

buiten ook daarin zoo min mogelijk worde belemmerd; en 4°. de uitvoer van alle objekten van binnenlandsche industrie zoo veel doenlijk worden begunstigd en vrijgesteld" [1]).

De hierop gegronde voordragt wordt door de Kamer aangenomen, volgens Hogendorp als proeve, in weerwil van de ernstige bedenkingen der voorstanders van het „vrije stelsel." Hij zelf heeft zijne bezwaren breedvoerig uiteengezet in eene Memorie van April 1816 voor den Raad van State, door welker inhoud hij zijne medeleden in de Kamer vergeefs tracht te overreden. Al de Zuidelijke leden stemmen vóór de wet; anderen stemmen er voor na eene rede daartegen. In de deliberatiën, zegt Hogendorp, wordt zij „bijna door niemand, misschien door niemand, voorgesproken" [2]).

In het evengemelde betoog wijst hij onophoudelijk op het groote belang der O. I. bezittingen. Hetgeen hij er van zegt blijkt genoeg uit deze ééne aanhaling:

Behalve den landbouw en de fabrieken in het Koningrijk, hebben wij nog die van de koloniën. Wij kunnen dezelve bij elkander voegen, omdat in de koloniën de vruchten van den grond slechts eene geringe bewerking ondergaan en het onderscheid tusschen landbouw en fabrieken daar niet te pas komt...... Uit de O. I. krijgen wij koffij, suiker, arak, indigo, specerijen, tin en vele andere vruchten. De aanvoer van alle dezelve bevordert onder ons den goeden koop, zonder nog te spreken van den wederuitvoer. Daartegen trekken de koloniën veel van onze landvruchten en fabriekwaren, zooals vleesch, spek, boter, kaas, ijzer, ijzerwerken, bier, sterke dranken, steenen, linnens, lakens en meer andere. De welvaart van de koloniën vermeerdert de vraag en deze welvaaart zal in eenen wassenden staat blijven door de wijze staatkunde omtrent dezelve aangenomen...... Vrijheid is de ziel van allen handel. De vrijheid van den kolonialen handel is beslist en in volle werking...... Het eiland Java alléén is grooter dan het geheele Koningrijk en bijna even volkrijk; het grootst en best gedeelte daarvan is in onze magt; de vorsten van het ander gedeelte zijn onder onze bescherming. Dagelijks breidt er zich de landbouw uit en de inlander is landeigenaar geworden, waardoor zijne nijverheid wordt aangezet. De gereedschappen van den landbouw en vele andere voorwerpen van behoefte en weelde zullen er derhalve

1) *Stsc.* 17 Oct. 1816.
2) *Bijdr.* I, 165.

onophoudelijk meer aftrek vinden. Onder een goed bestuur kunnen de O. I. bezittingen met derzelver inkomsten niet alleen de vereischte kosten goed maken, maar ook in het vervolg 's Lands kas stijven, en dus medewerken tot onze ontlasting. [1])

VAN ALPHEN is mede tegen het voorgedragen Tarief. In zijne rede noemt hij de koloniën eene hulpbron, „wanneer zij bestuurd worden in het belang van het moederland en in het belang der nationale fabrieken."

Daarop het onderwerp der debatten verlatende, voegt hij er bij: „Bij deze gelegenheid acht ik mij verpligt om eene vrijwillige of onvrijwillige dwaling te keer te gaan, welke de onwetendheid of kwaadwilligheid heeft verspreid, te weten: dat de koloniën, die ons zijn teruggegeven, minder zouden waardig zijn dan die, welke wij verloren hebben. Dat is valsch en onwaarachtig; want Java alleen is tienmalen meer waardig dan alles wat ons niet is teruggegeven. Een Brazilië voor den landbouw, vereenigt dit onschatbare eiland door zijne ligging in den Indischen archipel, welke van hetzelve afhangt, zijne rijke voortbrengselen, zijne prachtige havens en eene bevolking van $4^1/_2$ millioen zielen, ressources, die geene kolonie ter wereld zal te boven streven. — Het doorluchtig opperhoofd van ons Gouvernement weet dit, schat het op deszelfs waarde en zal deze bezitting dienstbaar maken aan het belang van het moederland, waaraan zij zeer verkleefd is en dat geen gevaar loopt haar te verliezen; want de oud-Hollandsche naam van wijsheid, gematigdheid en goede trouw behoudt nog onder de Oostersche volken zijnen magtigen invloed." [2])

3. *Verg. van* 1816 *op* 1817.

Troonrede en Antwoord zwijgen over de koloniën [3]).

Bij de Begrooting voor 1817 zijn onder de uitgaven voor Koophandel en Koloniën (hoofdstuk XIV) *ƒ* 1239000, onder de inkomsten wegens den verkoop van nagelen en olieteiten *ƒ* 300000 uitgetrokken. De *ƒ* 1239000 bevatten voor Oost-Indië *ƒ* 400455, waarvan *ƒ* 174395 aan delegatiën, *ƒ* 15000 voor uitzending van ambtenaren en het overige voor militaire uitgaven [4]). Volgens het Centraal verslag heeft dit hoofdstuk „in twee sektiën den wensch

1) *Ibid.* 137.
2) *Stc.* 17 Oktober 1816.
3) *Stc.* 24 Oktober en 25 November 1816.
4) Uit het archief der Tweede Kamer.

doen geboren worden, dat de koloniën, die tot hiertoe slechts op de begrooting der kosten in aanmerking zijn gekomen, welras op de begrooting van ontvangsten mogen verschijnen en aanzienlijk genoeg zijn om ons de rijkdommen te herinneren, van welke zij eenmaal eene zoo vruchtbare bron geweest zijn." De Regering antwoordt door de aandacht te vestigen op den zoo even genoemden post van *f* 300000, op het indirekte voordeel dat de koloniën aanbrengen, en op den buitengewonen aard der tegenwoordige uitgaven voor de koloniën, die namelijk nog in bezit genomen en op nieuw georganiseerd moeten worden [1]).

Hogendorp woont de vergadering niet bij [2]), maar schrijft omtrent de Begrooting eenige aanmerkingen op om te dienen bij de eerstvolgende vergadering en geeft ze in 1818 uit: dus bij die vergadering te behandelen.

Aan het einde van 1816 ontvangt men de officiëele tijding der overname van Java en onderhoorigheden [3].)

4. *Verg. van* 1817 *op* 1818.

De Troonrede spreekt van toeneming der koloniale vaart; het Antwoord betuigt hierover vreugde [4]).

Het Eerste Deel van Hogendorp's *Bijdragen tot de huishouding van Staat in het Koningrijk der Nederlanden, verzameld ten dienste der Staten-Generaal*, ziet het licht. Het bevat „Uittreksels uit eene Memorie, geschreven in April 1816," hierboven gebruikt bij de 2e Vergadering, en „Aanteekeningen op de Begrooting van 1817." Bij die Aanteekeningen wordt nader aangedrongen op de verkeerdheid der beginsels, tot grondslag van belasting gekozen bij het in 1816 aangenomen Tarief. Reeds zijn daarover algemeene klagten opgegaan [5]). Als voorbeeld haalt de schrijver de O. I. lijnwaden aan, welker invoer, voor onze katoendrukkerijen zoo noodig, onder het kontinentaal stelsel gestaakt, onder vrijheid des handels herleefde, maar door het Tarief weder belet

1) *Stc.* 16 Dec. 1816. In plaats van *f* 300000 voor nagelen en olieteiten staat daar verkeerdelijk *f* 500000.

2) Zie *Bijdr.* X, 118.

3) *Stc.* 31 Dec. 1816.

4) *Stc.* 21 Okt. en 13 Nov. 1817.

5) *Bijdr.* I, blz. 164.

wordt [1]). Hij verklaart zich voor belasting van zekere koloniale waren, b. v. koffij, als middel om eene som te vinden tot betaling van premiën voor eenige fabrieken, die men aan het nationale belang van het vrije stelsel niet wil opofferen [2]). Van de koloniën zegt hij verder, dat de West-Indische lastposten voor het bestuur zullen blijven, maar de O. I. geenszins, wanneer eenmaal de buitengewone uitgaven voor inbezitname en verzending van ambtenaren en troepen een einde nemen; dat zij bereids groote voordeelen afwerpen door handel, scheepvaart en scheepsbouw; door het openen van uitwegen voor onze overvloedige bevolking, hetzij tot spekulatiën in landbouw en handel, hetzij tot diensten als ambtenaren en militairen; door het jaarlijks terugvloeijen naar het moederland van de ginds gewonnen fortuinen. „Het is jammer," eindigt hij dienaangaande:

„dat de staat en dus de waarde van onze koloniën nog zoo weinig bekend is in de Zuidelijke provinciën. Hetgeen door vreemdelingen over dezelve geschreven is, verdient weinig geloof. Nogtans vinden zij dit maar al te veel, zooals omtrent de Noordelijke provinciën zelve. Hebben wij niet geheele verhandelingen gelezen, die eenig en alleen gebouwd waren op deklamatiën van RAYNAL? Heden is er wederom een boek van den heer DE PRADT uitgekomen: *Des Colonies et de l'Amérique*, waarin een hoofdstuk over de Hollandsche koloniën. Ik heb er waar en onwaar dooreen gemengd en vele tegenstrijdigheden in gevonden. Wie dat hoofdstuk slechts oppervlakkig leest, zal er de inwendige kenmerken in ontdekken dat het 25 jaren geleden opgesteld is." [3])

Deze stukken van HOGENDORP zijn bij de Staten-Generaal bekend [4]), bij het openen der debatten over de Begrooting van 1818, waar „Koophandel en Koloniën" (hoofdstuk XIV) verschijnt met *f* 1100000 onder de uitgaven, tegenover eene ontvangst van *f* 116000 wegens verkoop van nagelen en olieteiten. Van de *f* 1100000 strekken slechts *f* 146515 voor *Oost-Indië* (delegatiën *f* 84250, uitzending van ambtenaren *f* 25000, militaire uitgaven *f* 27265). Daar de geraamde inkomsten van het Rijk verre

1) *Ibid.* blz. 188.
2) *Ibid.* blz. 195.
3) *Ibid.* blz. 260.
4) *Bijdr.* II, 220.

beneden de uitgaven blijven, verheft zich menige stem tegen zoodanige huishouding. HOGENDORP raadt verwerping der Begrooting aan. Zij wordt echter aangenomen [1]).

Even als HOGENDORP bij de boven vermelde „Aanteekeningen," verdedigt VAN ALPHEN de uitgaven voor de koloniën. Hij acht die uitgaven, strekkende „ter bevestiging van een goed koloniaal etablissement," in het belang van den Staat.

„Koloniën breiden den cirkel van ruiling uit, maken door duizend indirekte middelen bronnen van welvaart vruchtbaar, vermeerderen ons aanzien van buiten en verzekeren onze onafhankelijkheid. Wel zijn verontrustende tijdingen [2]) de tevredenheid over de herstelling van onze magt en aanzien in de Oost komen storen en heeft de chef eener vreemde administratie [3]) in eene der belangrijkste bezittingen, in een belangrijk geschrift, onze vorige handelwijze ten toon gesteld en veroordeeld, zijn eigen lof hoog verheven en daartoe onze gebreken dienstbaar gemaakt; maar spreker kan zijne landgenooten gerust stellen door de waarheid te handhaven. Een verblijf van 15 jaren heeft hem den wezenlijken staat van zaken aldaar leeren kennen. Tegenover alle ongunstige beoordeelingen hangt hij deze ééne daadzaak: 50 jaren van onafgebroken vrede, onbekend bijna in de jaarboeken van eenig land, zijn het resultaat geweest van onze huishouding op Java, waardoor toenemende verlichting en welvaart bevorderd werden. Vergelijkt die daadzaak met den onophoudelijken staat van oorlog in naburige koloniën!

„Waar is het dat in onzen ouden staat van zaken aldaar, door veranderde tijdsomstandigheden en de natuurlijke strekking van alles tot bederf, gebreken gevonden werden die elk gevoelde dat verholpen moesten worden. Ongelukkig werd dit werk aan revolutionnaire beginselen en een voorbeeldeloos despotismus toevertrouwd: physische krachten werden alleen erkend en alle morele krachten verbannen, eene omkeering van bestaande denkbeelden moest daarvan het gevolg zijn. Maar het kwaad is niet zonder geneesmiddel. Een ferm en gematigd bestuur zal daarin voorzien en, dank zij der wijsheid des Konings, den ouden naam doen herleven; terwijl de vereenvoudiging van beheer, dat bevorens in het belang van het monopolie te veel was uitgebreid, de hoop zal geven op een bestendig genot van wezenlijke

1) *Bijdr.* II, 214 en *Stc.* 30 Januarij 1818. De specifikatiën zijn weder getrokken uit het archief der Tw. K.

2) Onlusten in de Molukken in 1817.

3) RAFFLES, wiens werk over Java in 1817 voor het eerst het licht zag.

voordeelen van een gewest, welks groote belangrijkheid overwinnend bewezen wordt door het leedwezen dergenen die het verlaten hebben." 1)

Vóór de Begrooting wordt eene Regerings-voordragt aangenomen, waarin het stelsel van bescherming der eigen nijverheid een nieuwen stap doet. — De bevoorregte „Maatschappij voor den Chinaschen theehandel," tot welker oprigting bij de wet van 23 Maart 1815 besloten is (zie blz. 15), heeft men niet bijeen kunnen brengen. De thee werd intusschen aangevoerd op koncessiën, gegeven aan bijzondere kooplieden en handelshuizen. Steunende op het beginsel van vrijen handel en op het overeenkomstig advies van al de kamers van koophandel op twee na, stelt de Regering nu voor, die wet in te trekken. Men herinnert daarbij de slechte resultaten der proef, in 1791 genomen, toen voor het eerst de theehandel als monopolie onder de Oost-Indische Compagnie werd gebragt. Tevens echter stelt zij voor, niet alleen op de China-thee voortaan regten te heffen als op andere voorwerpen, maar bij de heffing daarenboven te bevoordeelen „de theeën, welke blijken zullen regtstreeks en met onaangebroken ladingen uit China of uit de O. I. bezittingen van den Staat, voor rekening van Nederlandsche ingezetenen en met schepen in het Koningrijk gebouwd, te worden aangevoerd." Het regt op deze zal tot dat op de andere theeën staan als 3 : 10. Alleen zal de Koning bij bijzondere vergunningen met in Nederland gebouwde schepen kunnen gelijkstellen zoodanige andere schepen als op den dag der uitvaardiging van de wet Nederlandsch eigendom geweest en sedert zonder tusschenpoozing gebleven zijn. En in zooverre dusdanige schepen vooreerst niet in genoegzamen getale mogten voorhanden zijn, zal de Koning voor enkele reizen naar China of naar de O. I. bezittingen hetzelfde voordeel kunnen toestaan aan schepen, die, hoewel elders dan in het koningrijk gebouwd, gedurende de 4 eerste jaren na de afkondiging der wet, Nederlandsch eigendom mogten worden 2).

Bij het onderzoek in de Afdeelingen merkt men eene tegenstrij-

---

1) *Stc.* 14 Feb. 1818.

2) De diskussiën staan in *Stc.* Dec. 1817, de tekst der wet in het *Staatsbl. der Ned.* 1817, No. 36.

digheid op met het Reglement op het beleid der Regering van N. I. De Regering antwoordt, na korte toelichting, dat men dit punt gerustelijk aan den Koning, als opperbeheerder der koloniën, kan overlaten [1]).

HOGENDORP laat gaarne het vroeger door hem verdedigde monopolie van den theehandel varen. Maar nu men vrijen handel beoogt, treedt hij met warmte op voor het aloude beginsel der Nederlanden, nog in het Tarief van 1816 vastgehouden, om vreemden en ingezetenen op gelijken voet te behandelen. „Met dit beginsel" — zegt hij — „is onze koophandel zoo groot geweest en is het land zoo rijk en magtig geworden, dat er geen volk in de geschiedenis der wereld met ons gelijk heeft gestaan, naarmate van het getal der ingezetenen en de palen van het grondgebied." Reeds wint het veld in Noord-Amerika en Engeland. „Zouden wij nu, op een oogenblik daar ons aloud beginsel doordringt en de wereld gelukkig maken kan, hetzelve verzaken in navolging van andere volken, van welke wij niet gewend zijn lessen op het stuk van den handel te ontvangen?" [2])

De aanneming der wet geschiedt met 85 tegen 7 stemmen [3]).

Nog wordt het Tarief gewijzigd, met doorzetting van het beschermend stelsel, tegen HOGENDORP's advies [4]).

In Maart 1818 wordt het Departement van Koophandel en Koloniën vervangen door een Departement van Onderwijs, Nationale Nijverheid en Koloniën, aan welks hoofd, als Minister, wordt geplaatst A. R. FALCK [5]).

5. *Verg. van* 1818 *op* 1819.

Troonrede en Antwoord zwijgen over de koloniën [6]).

HOGENDORP geeft het Tweede Deel der *Bijdragen* uit, van welks inhoud, steeds het vrije stelsel aanbevelend, voor zooveel noodig hierboven gebruik is gemaakt.

Op de begrooting van 1819 maken de koloniën een onderdeel uit van hoofdstuk VIII: Departement van Onderwijs, Nat. Nijv.

1) *Stc.* 16 Dec. 1817.
2) Zijn advies is overgenomen in *Bijdr.* II, 194.
3) Zie noot 2 op de vorige blz.
4) *Stc.* 20 Feb. 1818. *Bijdr.* II, 221.
5) *Stc.* 25 Maart 1818.
6) *Stc.* 21 Okt. en 12 Nov. 1818.

en Koloniën. Onder de Uitgaven vinden wij voor den Raad van Kooph. en Kol. *f* 20000 gewoon en *f* 10000 buitengewoon, voor het Dept. Amsterdam *f* 43045, voor suppletietroepen naar O. en W. *f* 36257 [1]); onder de Inkomsten *f* 620000 wegens te verkoopen nagelen en olieteiten. — Bij het Centraal Verslag vraagt men, indien geene staatkundige redenen dit beletten, eene korte opgave van de opbrengst en kosten van eenige overzeesche bezittingen [2]). De Minister antwoordt, tot deze mededeeling niet gemagtigd te zijn; doch verzekert, dat de indirekte voordeelen der bedoelde bezittingen ruim tegen de kosten van militair en civiel bestuur opwegen. Een der sprekers bij de openbare beraadslagingen (het lid DE SERRET) beklaagt zich over die weigering. Hij erkent dat het beheer der koloniën bij art. 60 der Grw. geheel aan den Koning wordt overgelaten, maar kan geene ongeoorloofde inmenging zien in den wensch om den financiëelen toestand der koloniën te kennen. Naar zijne meening moet aan de Staten-Generaal verslag gedaan worden van alle, hetzij in Europa, hetzij elders, ontvangen sommen welke de behoeften des bestuurs tot oorzaak hebben, zelfs dan nog wanneer zij niet begrepen zijn in den staat der gewone en buitengewone inkomsten, die de vergadering jaarlijks voteert. Ieder excedent van zoodanige ontvangsten boven de uitgaven moet komen ten profijte van de schatkist. Hij verwacht geenszins dat de financiëele toestand der koloniën zoodanig excedent aantoont, maar zou verlangen met kennis van zaken te stemmen. — Hierop wordt niet geantwoord [3]).

De Begrooting draagt blijken van aanzienlijke bezuinigingen; eene kommissie is door den Koning benoemd om te onderzoeken wat op dien weg verder gedaan kan worden. Dat bevredigt velen die in de vorige Verg. tegenstemden, ook HOGENDORP. Hij hoopt bovendien op eene aangekondigde verandering van het belastingstelsel [4]).

---

1) Uit het archief der Tw. K. Het Dept. Rotterdam werd ingetrokken.

2) *Stc.* 21 Dec. 1818. Er staat (ook in het orgineel) *Oost*-Indische bezittingen, maar het schijnt volgens het Antwoord en de rede van DE SERRET *West*-Indische te moeten zijn. Zie *Stc.* 21 Dec. 1818 en 6 Januarij 1819.

3) *Stc.* 6 Januarij 1819.

4) Zie *Bijdr.* III, 312. Hij woont wel de Afdeelings-, maar niet de openbare beraadslagingen bij.

Vóór deze komt eene wet op de Zeebrieven en Turksche paspoorten ter tafel. Zij dient hoofdzakelijk om oude wetten op dat stuk, beginnende met 1727, te verzamelen en te verklaren. Gewijzigd na overleg met de afdeelingen luidt zij o. a. in art. 2:

„De zeebrieven zullen niet worden afgegeven dan voor schepen in dit koningrijk gebouwd en uitgerust, met uitzondering echter van schepen, buitenslands gebouwd, welke vóór de promulgatie dezer bereids Nederlandsche zeebrieven hebben bekomen. Wij behouden ons voor, zeebrieven aan buitenslands gebouwde schepen te verleenen, voor zoo ver het belang van handel en scheepvaart zulks zoude vorderen . . . .;

en in art. 3:

„Voor onderdanen van dit Koningrijk zullen, ten aanzien van het verkrijgen van zeebrieven, geene andere worden gehouden dan 1⁰. alle Nederlanders, geboren binnen dit Koningrijk of in deszelfs buitenlandsche bezittingen, en zijnde hier te lande woonachtig of als huizen van negotie geëtablisseerd, of wel in eenig binnen dit Koningrijk gevestigd handelshuis geassociëerd, onder bepaling nogtans dat, in allen gevalle, de boekhouder, en zoo vele reeders als welker aandeelen, met dat van den boekhouder, ten minste $^5/_8$ van het geheel bedragen, binnen dit Koningrijk moeten woonachtig zijn . . . . ."

Er zijn stemmen in de Kamer, uit de Noordelijke provinciën, voor eene geheele uitsluiting van buitenslands gebouwde schepen. De Regering merkt aan, dat zoo iets nooit bepaald is geweest, doch geeft gedeeltelijk toe door het oorspronkelijk vrijzinniger ontwerp te wijzigen zoo als het in art. 2 geworden is.

Ééne afdeeling meent, dat aan de bewoners der koloniën grooter voordeelen behooren toegekend te worden dan bij art. 3 geschiedt. De Regering verzet zich daartegen. De bewoners der koloniën behouden hetgeen zij vroeger te dezen opzigte genoten. Bij toekenning van grooter voordeelen zou het gevaar voor verberging van den eigendom van een vreemd schip vermeerderen.

Hogendorp bestrijdt de wijziging in art. 2. Sedert de oude wetten zijn al onze betrekkingen met de koloniën veranderd. Het monopolie heeft opgehouden. De koloniën zijn gewesten des Koningrijks [1]; de handel en de scheepvaart staan aan alle burgers vrij en nemen dagelijks toe. Voor O. I. liggen op dit oogenblik in

1) Deze bewering hebben wij onderzocht op blz. 21.

het Koningrijk 24000 last in lading, waarvan 10000 in de Zuidelijke provinciën. Hij weidt weder uit over de veelvuldige betrekkingen tusschen het moederland en de koloniën, betrekkingen die zich niet meer bij de Noordelijke provinciën bepalen. Dit wenscht hij vooral te doen uitkomen, omdat de koloniën niet genoeg bekend zijn in de Zuidelijke provinciën. Hij spreekt er te liever van nu men te Brussel vergaderd is, en het gesprokene aanstonds door den druk verspreid zal worden [1]. — Verder zegt hij:

„Ook hebben wij in vele opzigten, zelfs in de Grondwet [2], de bewoners der koloniën met die van het Koningrijk gelijk gesteld. En omtrent de scheepvaart zouden wij hen als vreemdelingen beschouwen! Een inwoner des Koningrijks zou, door het verblijf van eenige jaren in eene volkplanting, zijne burgerregten verliezen, die hij slechts bij zijne wederkomst zou herkrijgen! [2]) Het antwoord op dit alles is: men loopt gevaar van het vreemde eigendom een masker te leenen; en dit gevaar, zegt men, wordt te grooter, naar mate men aan de bewoners der koloniën meer toegeeft. Welaan! wij zullen dit gevaar onderstellen; maar dan is mijn antwoord, dat gij het eene kwaad door een ander ontwijkt, dat veel grooter is; het afbreken namelijk van voordeelige betrekkingen, die thans dagelijks meer worden aangeknoopt. Er zijn toch schepen, die aan kooplieden binnen het Koningrijk, en aan planters in de koloniën toebehooren, en in kompagnie speculeren. Nu is er niets, dat voor het moederland meer de aankomst der rijke koloniale goederen, noch het debiet der voortbrengselen van onzen grond en nijverheid verzekert. En gij verlangt de opoffering van zulk een groot nationaal voordeel? Is er ter wereld geen ander gevaar, dan het verbergen van buitenlandschen eigendom? En moeten wij bij het opmaken eener wet dan alleen het voorwerp, of zelfs maar een van de voorwerpen dier wet onder het oog houden? Integendeel komt het mij voor, dat wij geroepen zijn, om altijd de groote belangen van den Staat, en alle de hoofdbronnen van algemeen welzijn voor oogen te houden, en dat wij alle gedeeltelijke maatregelen moeten onderschikken aan het hoofddoel. Ik stel om alle deze redenen voor, dat de bewoners onzer koloniën, zoo niet dezelfde regten op de zeebrieven als de bewoners des Koningrijks, althans een voorregt boven de vreemdelingen bekomen." [3]

---

1) *Bijdr.* IV, 22.

2) Zie voorlaatste noot.

3) *Bijdr.* IV, 14 en 15.

Van Alphen deelt in dit gevoelen; ofschoon het door de Regering aangevoerde gevaar van groot gewigt achtende, zoo lang ten gevolge van het bezetten van onze koloniën door eene vreemde mogendheid vele bezittingen en vele handelsetablissementen aldaar aan vreemden toebehooren.

De wet wordt met 77 tegen 9 stemmen aangenomen [1]).

De voordragten der Regering omtrent het belastingstelsel betreffen de In- en uitgaande regten en de Accijnsen (vroeger Indirekte Belastingen). Zij volharden bij het stelsel van 1816 en verzwaren de toepassing. Hogendorp bestrijdt ze met alle kracht; zoo ook van Alphen; vóór hen Kemper.

Onder de Accijnsen behooren nu voor het eerst die op *koffij* en *suiker*. Deze brengen de koloniën regtstreeks op het tapijt. Terwijl Kemper en van Alphen in algemeene bewoordingen voor de koloniën spreken, treedt Hogendorp in bijzonderheden, die hier overgenomen moeten worden:

„De belasting der koloniale waren bij het inkomen in het Koningrijk, onder den naam van accijnsen, moet ook nog uit het oogpunt van den voorspoed onzer koloniën worden beschouwd. Het is waar, het minste gedeelte van de ingevoerde suiker en koffij komt van dáár; maar deze hoeveelheid, hoedanig zij dan ook zij, is voor eene groote vermeerdering vatbaar.

Bij den algemeenen vrede berekende men de behoefte van Europa in koffij alléén op 100 millioenen ponden *boven* den aanwezigen voorraad, en van daar de geweldige duurte van dit product, welke lang 50 pCt. boven den gewonen prijs heeft gestaan. Dit is het gevolg der vernieling van St. Domingo. Maar hooge prijzen dienen ter aanmoediging voor nieuwe plantaadjen, die gedurig op Java en in Suriname worden aangelegd. Deze goederen maken nu den grooten landbouw onzer koloniën voor de markt des Koningrijks uit. Wanneer wij alle onze ongebouwde landen in Europa ontgonnen, zouden wij buiten tegenspraak de algemeene welvaart aanmerkelijk bevorderen. Met het afschepen van de rijke oogsten onzer koloniën naar onze havens doen wij hetzelfde; wij openen tevens de ruimste en veiligste wegen tot vertier voor de producten van onzen grond in Europa, en

---

1) Zie over deze wet *Stc.* 28 Dec. 1818 en vervolgens. Het antw. der Regering staat in *Stc.* 16 Feb. 1819, de rede van Hogendorp in *Stc.* 26 Feb. 1819 en *Bijdr.* IV, blz. 10—22, die van van Alphen in *Stc.* 2 Maart 1819, de Wet zelve in *Ned. Stbl.* 1819, No. 12.

voor onze fabrijken. Maar zoo wij de koloniale goederen bij den oorsprong, in plaats van bij den uitslag belasten, zoo beletten wij den landbouw onzer volkplantingen in zijne vlugt, en verliezen in die zelfde evenredigheid de voordeelen, welke dezelve aan onzen koophandel, fabrijken en voortbrengselen belooft. Ik zal alleen de linnens aanhalen, waarvan het vertier in de Indiën ontzaggelijk groot is.

„Ik heb hooren zeggen, dat deze voordeelen onzeker zijn: dat Engeland met een enkel woord onze gemeenschap met de koloniën kan afbreken, en die gemakkelijk innemen. Dit laatste gestelde zou ik kunnen betwisten; maar neen: ik zal de tegenwerping nog meer kracht geven, en zeggen, dat Engeland dan ook meteen onzen zeehandel en scheepvaart kan doen stilstaan. En dan mag ik antwoorden, dat wij dit alles in de twintig jaren van omwentelingen en oorlogen hebben zien gebeuren, en toch bij den algemeenen vrede alles terug bekomen hebben, uitgezonderd eene ruiling voor de daarstelling van het Koningrijk der Nederlanden; — ik mag er bijvoegen, dat er voortaan in Europa geene gedeeltelijke oorlogen meer kunnen plaats hebben; dat de oorlog, wanneer hij immer uitbarst, algemeen zal zijn; en dat alsdan, welke verbindtenissen de staatkunde ook moge aangaan, Engeland nooit zal dulden, dat het Koningrijk der Nederlanden worde verdeeld, en Rusland het verlies onzer koloniën nimmer zal toelaten.

„Ik weet dat een vernuftig schrijver in zijne talrijke werken voorspelt, [1]) dat eenmaal alle koloniën zich zullen vrijmaken. Ik heb datzelfde gevoelen in mijne geschriften over de koloniën voor 15 jaren voorgestaan. Maar ik heb er bijgevoegd, (en ook daaromtrent ben ik het met dien schrijver eens,) dat Engeland door de onafhankelijkheid der Vereenigde Staten gewonnen heeft. Het heeft de kosten van beheer, van bewaking, van bescherming niet meer, en slijt toch nu 100, in plaats van 50 millioenen guldens in 't jaar aan fabrijkgoederen. Vergeefs verzet zich de Amerikaansche Regering daartegen. De natie wil van hare gewoonten niet afgaan. Ja, wij zullen eenmaal de heerschappij over onze koloniën verliezen; maar die tijd is nog verre af, en alsdan zullen wij daarbij even zoo veel voordeel hebben, als thans door het bezit. Onze naneven, wijs geworden door de ondervinding van 't geen onder onze oogen gebeurt, zullen die Overzeesche gewesten niet meer beoorlogen, wanneer zij rijp voor de onafhankelijkheid zijn, maar dezelve gereedelijk vrij laten, en alsdan nieuwe vriendschaps- en handelsbetrekkingen verwerven, die tegen de voordeelen, welke wij thans genieten, kunnen opwegen [2]).

1) De Pradt.

2) *Bijdr.* IV, 80. Wij zullen hetzelfde gevoelen terugvinden in onze extrakten uit het VIIe Deel der *Bijdragen*. Zie ons Hoofdstuk III.

Bij de behandeling der wet op de *suiker* voegt hij er nog bij, dat het nadeel harer belasting op de voorgestelde wijze zelfs verder gaat dan met de koffij, daar zij niet alleen den handel, maar tevens verscheidene fabrieken treft.

De Regering triumfeert echter: alleen bemerkt men bij sommige der voordragten een toenemenden tegenstand. Zoo wordt wel het Tarief aangenomen met 73 tegen 10, maar de Algemeene wet op den Ophef (die het gansche stelsel omsluit) met 56 tegen 40, die op de koffij met 53 tegen 33, op de suiker met 50 tegen 34 stemmen [1]).

6. *Verg. van* 1819 *op* 1820.

De Troonrede zegt, dat in de koloniën de nieuwe administratie zich langzaam, maar met het gewenscht gevolg, ontwikkelt, en dat vaart en handel derwaarts steeds in levendigheid toenemen. In het Antwoord wenscht de Kamer, dat bij die ontwikkeling ook de handel en de fabrieken, welke nog kwijnen, uit hun tegenwoordig verval zullen opgebeurd worden [2]).

De Begrooting is nu voor het eerst, volgens de Grondwet, gesplitst in twee afdeelingen, van welke de eerste, bevattende gewone uitgaven in vredestijd, voor tien jaren (1820—1829), en de tweede, bevattende buitengewone, onzekere en onvoorziene uitgaven, voor één jaar (1820) zal gelden. Zij wordt afgestemd: een der ontwerpen zelfs met algemeene, een ander met 97 tegen 1, de overige met 55, 62, 68, 70 tegen 43, 36, 30 en 28 stemmen. De redenen liggen buiten ons onderwerp. Hogendorp, die tegenstemt, wraakt vooral de verdeeling der uitgaven tusschen de 10 en de 1 jarige begrooting. Men heeft zeer veel op de eerste gebragt wat op de tweede behoorde; de eerste zal tien jaren lang aan het oordeel der Vertegenwoordiging onttrokken zijn. Hij dringt steeds op een ander belastingstelsel aan, thans nog gesterkt in zijne overtuiging door de *gebleken* schadelijke gevolgen van het bestaande. Na de afstemming wordt eene nieuwe Begrooting ingediend,

---

1) De geschiedenis der debatten vindt men in *Stc.* 12 Jan. tot 4 Sept. 1819 en in Hogend. *Bijdr.* IV, 63—196.

2) *Stc.* 19 Okt. en 2 Dec. 1819.

welke, weder gewijzigd, met $^{3}/_{4}$ der aanwezige stemmen wordt aangenomen. HOGENDORP woont wegens ziekte de stemming niet bij: hem laat het nieuwe ontwerp onvoldaan, daar het in de hoofdzaak de door hem afgekeurde verdeeling behoudt. De Regering belooft eene herziening van het belastingstelsel, waartoe eene kommissie wordt zamengeroepen [1]).

Intusschen heeft de Regering op nieuw bezuinigingen ingevoerd. Daaronder behoort de intrekking van den Raad van koophandel en koloniën, die door de toevoeging van weinig kostende Adviserende Raden aan den Minister zal vervangen worden [2]).

Voor de koloniën (het aandeel van O. I. is niet op te geven) staan onder de Uitgaven (Hoofdstuk VIII), zoowel op de aangenomen als op de verworpen Begrooting, de volgende posten: 1e Afd. Dept. Amsterdam *f* 37673. Adviserende Raden *f* 12000. 2e Afd. Uitzending van Ambtenaren *f* 28000.

Voor O. I. wordt niets aan militaire uitgaven opgebragt, omdat de O. I. inkomsten deze dekken.

Onder de Begrooting van Inkomsten, 2e Afd., is gerekend op *f* 420000 wegens verkoop van nagelen en olieteiten [3]).

Van HOGENDORP's *Bijdragen* verschijnen gedurende deze Vergadering de Deelen III (1819) en IV (1820), kort daarna Deel V (1820). De grootste ruimte wordt er ingenomen door „Aanteekeningen staande de gewone Vergaderingen der Staten Generaal" van 1818—1819 en 1819—1820; voorts bevatten zij opmerkingen gedurende een paar reizen, en Bijlagen, waaronder de Londensche konventie van 1814. Wij hebben de „Aanteekeningen" reeds hier en daar benuttigd. Over Nederlandsch Indie treft men in die Deelen nog het volgende aan:

III, 234. „Met opzigt tot onze O. I. bezittingen, mag ik hier wel met een enkel woord gewag maken van mijne vroegere pogingen, om daar eene betere huishouding in te voeren, de teelt der koloniale waren te bevorderen, en dus het dubbel oogmerk te bereiken van het bestaan der ingezetenen van

1) *Stc.* 29 Okt. 1819 tot 24 April 1820 en *Bijdr.* IV, 255—326 en V, 1—47.
2) *Stc.* 27 Dec. 1819. Die vervanging heeft niet plaats gehad.
3) Alles uit het archief der Tw. K.

die landen te veraangenamen en de landen zelve nog wat dienstiger aan onze belangen te maken. Daartoe heb ik, bijna 20 jaren geleden, eenige werkjes uitgegeven, onder vrij ongunstige omstandigheden, doch in de hoop om in het vervolg van tijd goeds te stichten. Deze hoop is nu vervuld en brieven van gezaghebbers, dezen zomer ontvangen, geven er mij de blijde zekerheid van."

V, 159, 395. Bijbelverspreiding.

„Zoo als in andere opzigten, evenzoo met opzigt tot het Bijbelgenootschap, is Java de hoofdplaats der werkzaamheden, en van daar moeten deze zich verder uitbreiden..... Ned. Indië is eene geschikte plaats voor heilrijke werkzaamheden, door middel van nieuwe vertalingen in de vele tongvallen van de volken aldaar woonachtig en door eene gepaste verspreiding derzelve. Omtrent dit een en ander dienen wij dan berigten te vragen en goeden raad te wachten uit O. Indië. Daar heeft men die plaatselijke kundigheden, welke ons hier ontbreken; doch van hier moeten wij aan de O. I. vrienden wel degelijk inscherpen, dat wij nooit verder willen gaan dan eene bloote verspreiding; dat wij al wat gebruik van den Bijbel heet, aan anderen overlaten. Wij willen slechts het gebruik gemakkelijk maken voor elk die er naar verlangt. Nooit ware men zoo ver gekomen met de verspreiding, indien men eenig ander oogmerk met dezelve verbonden had. Dit geldt inzonderheid op Java met de Mohammedanen, dat is, genoegzaam met de geheele bevolking. Ongeschikter, om de verspreiding te bevorderen, is niets in de wereld, dan een aangekondigd of zelfs verborgen oogmerk, van bekeerlingen tot het Christendom te maken. Wij moeten slechts den Bijbel even zoo verkrijgbaar stellen voor de Mohammedanen, als de Koran het voor ons is. De Koran is in alle onze talen overgebragt, en wij lezen hem zoo als elk ander boek, omdat hij aan onzen weetlust overgegeven is, zonder eenig oogmerk van bekeering. Even zoo moeten wij den Bijbel aan alle volken, in alle talen, overgeven, zonder te vragen, of hij zal gebruikt worden tot prediking, of tot wederlegging van ons geloof. Wij, leden van een Genootschap tot verspreiding, wij gelooven zeker, dat een gebruik zelfs tot wederlegging eindelijk dienen zal, om onze leer voort te planten. Maar wij laten dit gevolg aan de Voorzienigheid over; wij verwachten dat zij menschen opwekken zal, om dit uit te werken; wij zelven gevoelen ons opgewekt, en werken daartoe mede, maar dan is het in eene andere hoedanigheid, en niet als leden van het Genootschap, veel min als Genootschap. Het valt moeijelijk, om den prijsselijken, doch onberedeneerden ijver van velen binnen deze palen te houden, en dezelve te overtuigen, dat zij, met verder te willen gaan, lang niet even ver zullen komen.

„De tijdingen van O. I. zijn bemoedigend en te Batavia is de ijver her-

boren..... Ook voor de Huishouding van Staat mag het belangrijk gerekend worden een middel van beschaving te verspreiden."

7. *Verg. van* 1820 *op* 1821.

De Troonrede gewaagt weder van den voortgang „met geregelden tred" der administratie in de koloniën, welke, „bij eene verdere ontwikkeling, heilzame gevolgen kan voorspellen." Zij voegt er bij, dat de „uitvloeiselen van de vaart en den handel op de beide Indiën zich in voorname steden en in andere gedeelten van het Koningrijk zigtbaar doen gevoelen." Het Antwoord betuigt, zulks met genoegen te vernemen [1]).

Van de Begrooting voor 1821 (2e Afdeeling, zie vorige Verg.) zijn alle militaire en politieke kosten voor de koloniën weggelaten, in de „welgevestigde verwachting" dat de koloniale administratie zelve deze kosten buiten bezwaar voor de schatkist zal goedmaken. Daartegen vraagt men voor Marine *f* 400000 meer aan, waaronder *f* 31542 ten behoeve eener noodzakelijke buitengewone zeemagt in Oost-Indië [2]). In eene der Afdeelingen wordt aangemerkt, dat zulke kosten evenzeer uit de inkomsten der koloniën moeten bestreden worden. Eene andere verlangt den staat van Inkomsten en Uitgaven van Oost-Indië in te zien. De Minister laat dit een en ander onbeantwoord. Onder de Inkomsten rekent men op *f* 362000 aan verkoop van nagelen en olieteiten [3]).

Bij de openbare beraadslagingen spreekt het lid LE COCQ van gevoelige hulp, die de koloniën binnen weinige jaren aan de behoeften van het moederland zullen toebrengen [4]).

HOGENDORP houdt eene merkwaardige rede over den fatalen loop der Nederlandsche financiën gedurende de laatste 5 jaren. Hij doet er in uitkomen, wat aan de Kamer voortaan „ontsnapt" is door de aanneming der Tienjarige Begrooting in de vorige Vergadering; doch ziet een geneesmiddel voor het daaruit geboren kwaad in een degelijk gebruik van art. 128 der Grondwet. Dit zegt: „de Koning doet *jaarlijks* aan de Staten-Generaal een

1) *Stc.* 19 Okt. en 27 Nov. 1820.
2) *Stc.* 27 Okt. 1820 en archief der Tw. K.
3) *Stc.* 19 en 20 Dec. 1820 en archief der Tw. K.
4) *Stc.* 29 Decemb. 1820.

uitvoerig verslag geven van het gebruik der geldmiddelen." Hier is dus geen tienjarig tijdvak. Even duidelijk is de aard van hetgeen gegeven moet worden: het moet een *uitvoerig* verslag zijn, dat alle cijfers bevat en deze verklaart waar duisterheid heerscht; het verslag moet loopen over *het gebruik der geldmiddelen*, dus *overal* waar zich 's Lands penningen bevinden, het gebruik daarvan onder de oogen der Staten-Generaal brengen. — Van het alzoo aangewezen standpunt eene thans overgelegde Rekening onderzoekende, mist hij er verscheidene aanzienlijke posten van Ontvangst en Uitgaaf. Daaronder die voor de koloniën. „In de koloniën worden regten en lasten ontvangen die millioenen opbrengen en dienen om de kosten van regering en bestuur goed te maken. Dit zijn ook publieke gelden, door en ten behoeve van den Staat besteed." In art. 60 der Grw. „is niets dat beletten zou om een uitvoerig verslag van het beheer dier gelden te geven [1]). Hij stemt tegen de Begrooting. Zij wordt met 61, 60 en 73 tegen 38, 39 en 26 stemmen aangenomen [2]).

In het voorjaar neemt de Regering, voorgelicht door de herzieningskommissie (zie vorige Verg.), een besluit omtrent het Belastingstelsel. Zij kiest, volgens HOGENDORP, „de goede beginselen waaruit de algemeene welvaart kan oprijzen," en ontwerpt naar deze eene „Wet van beginselen," na welker aanneming eerst de „speciale wetten" voor elke belasting zullen opgemaakt worden. Het stelsel onderscheidt: 1°. Direkte belastingen (grondlasten, personeel, patenten); 2°. Indirekte belastingen (registratie, zegel, griffie en hypotheek, successie), 3°. Accijnsen (zout, gemaal, geslagt, wijn, gedistilleerd, bier en azijn, *suiker*, kollektief zegel); 4°. Regt op de gouden en zilveren werken; 5°. In- en uitgaande regten. Na langdurige en steeds

1) *Stc.* 17 Jan. 1821 en *Bijdr.* VI, 22—59. Wij hebben deze stelling onderzocht op blz. 35.

De jaarlijks aan de S. G. overgelegde Rekening van gedane uitgaven en ontvangsten hebben wij in het archief der Tw. K. nagezien, met het voornemen om daaruit op te maken wat werkelijk voor O. I. uitgegeven en van daar ontvangen is in de door ons behandelde tijdvakken. Wij moesten dit voornemen echter laten varen, omdat de posten voor O. I. dikwerf met posten voor andere koloniën vermengd zijn.

2) *Stc.* 19 Dec. 1820.

heviger debatten, wordt de Wet aangenomen met 55 (waaronder natuurlijk KEMPER, HOGENDORP en VAN ALPHEN) tegen 51 stemmen en den 12 Julij 1821 uitgevaardigd [1]).

Nederlandsch Indië is in deze zaak regtstreeks betrokken door de afschaffing van den accijns op *koffij* en het behoud van dien op *suiker*. Overigens komt het bijna niet ter sprake. Uit de rede van HOGENDORP kan men opteekenen, dat hij als vrucht van het daar ingevoerde liberale stelsel aanhaalt het bestaan van een batig slot op de Indische, tegenover een jaarlijksch tekort op de Nederlandsche begrooting. Ter loops vermeldde hij nog de volgende bijzonderheid: „In mijnen leeftijd heeft men... het eerste staaltje *indigo* uit O. I. op de markt van Amsterdam zien aankomen. De Java-*koffij* was weinig bekend, weinig geacht; thans is de hoeveelheid tienmaal zoo groot als te voren en de Cheribon wordt voor de beste van alle gehouden" [2]).

8. *Verg. van* 1821 *op* 1822.

„Onvoorziene rampen," zegt de Troonrede, „hebben sommige oorden in onze overzeesche bezittingen getroffen [3]); doch het laat zich aanzien dat zij de gevolgen daarvan spoedig zullen kunnen te boven komen, en wij mogen ons vleijen dat het gewigt, hetwelk Nederlands betrekkingen met O. I. thans reeds op de schaal des algemeenen handels hebben, nog zal toenemen en vermeerderen." De Kamers antwoorden, dat zij dit berigt met deelneming vernomen hebben [4]).

Bij de ontvangst van het Antwoord deelt de Koning aan de overbrengende kommissie mede, dat hij sedert voldoende berigten nopens den staat van gezondheid in O. I. en tevens, met het grootste genoegen, tijdingen van de jongste gebeurtenissen te Palembang bekomen heeft. Die gebeurtenissen zijn „even roemrijk voor de Natie als voordeelig in de gevolgen" [5]).

1) Zie over deze zeer belangrijke debatten *Stc.* 4 Mei tot 30 Aug. 1821 en HOGENDORP's *Bijdr.* VI, 60—136; de Wet in *Staatsbl.* 1821, No. 10.

2) *Stc.* 16 Aug. 1821, *Bijdr.* VI, 101, 103.

3) Cholera.

4) *Stc.* 16 Okt. en 21 Nov. 1821.

5) *Stc.* 29 Nov. 1821.

Nadat hiervan in de Kamer verslag is gedaan, doet VAN ALPHEN het volgende voorstel:

„Ik begin met mijn leedwezen te betuigen, dat onze ondervinding in deze vergadering mij geen gelijk geval aan de hand geeft, om tot regel te kunnen dienen, ten einde een' wensch te kunnen uitbrengen en een middel te vinden, om mijne gevoelens (welke ook die van U.E.M. zullen zijn), tot den troon te brengen van het geëerbiedigd Hoofd van onzen Staat. Ik kan echter dit gevoel niet bedwingen, en zal aan de wijsheid van deze Kamer onderwerpen het middel, hetwelk mij geschikt voorkomt, ter bereiking van het oogmerk, dat ik bedoele.

„Na twee eeuwen roem, gerust en onafgebroken bezit van heerschappij in de groote Oost, genoot ons bestuur aldaar een aanzien en luister, had eene zedelijke kracht, die door geen bestuur van eenige koloniën ooit overtroffen is geworden. Vertrouwen en eerbied waren er de steunpilaren van, goede trouw en regtvaardigheid maakten er het fundament van uit. Ongelukkiglijk werd die staat van zaken vervangen door een tusschen-tijdvak van geweld, omkeering van alles, en daarna vijandelijke overheersching, en voor een oogenblik werd ter neder gehouwen die oude en eerwaardige boom van voorspoed en aanzien die zijne takken zoo wijd uitstrekte, en onder wiens weldadige schaduw de zwakke en magtige rust en veiligheid vond, eene toevlugt, in één woord, voor allen, tegen die verwoesting en onheilen welke van den Staat van wildheid en onbeschaafdheid onafscheidelijk zijn.

„Vijftig jaren onafgebroken vrede, onderhouden en gehandhaafd met zeer weinige physieke middelen, tusschen magtige en ijverzuchtige vorsten (dit eenig verschijnsel in de jaarboeken van het menschdom) kunnen zulks voor ons getuigen en bewijzen, hoe weldadig en wel gevestigd ons gezag geweest is; als Java zich onafhankelijk van vreemde overheersching verklaard hadde, zou dit gezag bewaard en geëerbiedigd gebleven zijn door onzen toenmaligen vijand; — maar anders wilde het noodlot; — de oude eerbiedwaardige boom viel ter neder, de stam echter werd niet uitgeroeid, te diep hadden deszelfs wortels zich in den grond uitgebreid, te vast hadden ze gevat, om niet weder op nieuw uit te schieten, als de koesterende zonnestralen van een gunstiger dag het verborgen levensbeginsel weder opwekken zouden.

„Dit gunstig tijdstip verscheen, de hersteller van onze vrijheid en onafhankelijkheid nam het waar, en het eiland Java, hetwelk zulk een' magtigen invloed over den geheelen Archipel van Indië heeft, keerde tot ons gezag weêr; ik zal er de belangrijkheid niet van roemen, noch het gewigt bepalen, welk zulk een bezitting in de schaal van nationale voorspoed en magt aanbrengt; ik mag echter niet verzwijgen, dat gedurende 15 jaren

verblijf aldaar, en in de betrekking van secretaris van het Gouvernement, ik in de gelegenheid geweest ben om te kennen en te waarderen het ontzag, dat ons gebied inboezemde, zoo zelfs, dat vorsten, wier land aan den vijand onderworpen was, die door den vijand waren aangesteld, zich geene wettige vorsten oordeelden te zijn, als zij door ons Gouvernement niet erkend werden; geheime zendelingen kwamen dit van ons verzoeken; ik voeg hier niets meer bij, want deze daadzaak bewijst alles. Ongelukkiglijk is die zedelijke kracht zeer verzwakt geworden door opvolgende omkeering van al wat bestond, doch onze naam leeft nog en de naam van Oranje is te diep gegraveerd in de harten van Indiaansche Vorsten, om niet steeds met godsdienstigen eerbied te worden geëerd. De hersteller van onze vrijheid heeft dat levensbeginsel weder opgewekt, en de zedelijke kracht aanvankelijk weder doen herleven, door de keuze van die waardige mannen, welke uit zijnen naam het gezag hebben overgenomen en opgevat: ons bestuur aldaar is bemind en gezegend.

„Ongelukkiglijk al weder kwam te Palembang iets in den weg, hetgeen de onberekenbaarste gevolgen zoude gehad hebben; het zoude een algemeen gevoelen van onze zwakheid en verval verspreid hebben door de mislukking van de eerste expeditie om ons gezag aldaar te doen eerbiedigen.

Deze mislukking verwekte ongerustheid bij de welgezinden en ondermijnde die onzigtbare magt, welke zoo onontbeerlijk is; wij zouden straffeloos gehoond, beleedigd en verongelijkt kunnen worden; beter ware het, die kolonie, de beste, waarop eenige Mogendheid roem draagt, te verlaten, dan zich onophoudelijk bloot te stellen aan zamenspanningen, inlandsche oorlogen, aan dien staat van zaken, waarin alles door middel van geweld moet bedwongen worden; gelukkig dan, ja driewerf gelukkig de dag, die de tweede expeditie met een roemrijken uitslag bekroond zag; laat ons dan hulde doen aan de wijsheid der schikkingen van den Gouverneur-Generaal, het beleid, de bedaarde kloekmoedigheid van den kommandant, de moed en onversaagdheid van de officieren en soldaten van Zr. Ms. land- en zeemagt, want de invloed van deze overwinning is zoo groot en gewigtig op ons staatkundig bestaan in Indië, dat ik niet aarzel om vast te stellen, dat wij van dien dag af moeten dagteekenen de wezenlijke herstelling en bevestiging van ons gezag en gebied in die verafgelegen landen. Die gebeurtenis zal den zwakken gerustheid, den welwillenden blijdschap, den magtigen ontzag inboezemen, en de geheime woelingen van kwalijkgezinden beteugelen.

Ik stel dus voor, dat eene kommissie, op de gewone wijze uit leden der beide Kamers zamengesteld, belast worde om aan Z. M. den Koning, uit

naam der Staten-Generaal, gelukwenschingen over te brengen wegens de roemrijke overwinning van Palembang.

De Staten-Generaal, tolken van het algemeen gevoelen der natie, als het-zelve het welbegrepen algemeen belang ten grondslage heeft, kunnen en mogen het stilzwijgen van onverschillig- en ondankbaarheid niet houden, als zulke belangen beslist zijn geworden; het is onze pligt, het gewigt er van te doen opmerken en de aandacht van het volk er op te vestigen. Het is eene behoefte voor onze harten, die gevoelens te uiten, telkens als de Regering van Z. M., die met zoo veel moeijelijkheden te worstelen heeft, door zulk een uitslag gezegend wordt; want dergelijke uitkomsten zijn, onder beschikking van de Goddelijke Voorzienigheid, de billijke belooning van zijnen onvermoeiden ijver en aanhoudende zorg, en de eenige vertroosting van alle die moeijelijkheden, welke verbonden zijn aan die edele en roemrijke waardigheid, de Vorst te zijn van een vrij volk en de invoerder van een nieuw bestuur."

Het voorgestelde wordt met eenparige stemmen aangenomen, ook door de Eerste Kamer, en ten uitvoer gelegd [1].

Op de Begrooting voor 1822 (2e afd.) staat voor koloniën onder de uitgaven 0, onder de inkomsten *f* 26000 wegens te verkoopen nagelen en olieteiten. Bij de beraadslagingen wordt over Ned. Indië alleen gesproken door van Alphen, die aanmerkt dat de Zuidelijke provinciën in toenemende mate deelen in de vaart op Java. Zij hebben er 18 schepen van te zamen 4000 last voor uitgerust en zenden er met moed hare katoenen heen [2]. De Begrooting wordt aangenomen met 65 en 69 tegen 38 en 34 stemmen; Hogendorp stemt voor [3].

Thans komen eenige der speciale wetten in, strekkende ter uitvoering van de „Wet van beginselen" omtrent het Belastingstelsel: daaronder die betreffende de In- en uitgaande regten en den accijns op de *suiker*. Het ontwerp op de suiker wordt met 77 tegen 7 stemmen aangenomen, ook door Hogendorp ondersteund, die echter aandringt op het afschaffen van dezen accijns, zoodra de behoefte der schatkist het toelaat [4]. Tot regeling der In en uit-

---

1) *Stc.* 20 en 21 Nov. 1821 en 5 Jan. 1822.

2) *Stc.* 8 Jan. 1822.

3) Zie over deze Begr. *Stc.* 5 Nov. 1821 tot 16 Feb. 1822 en Hog. *Bijdr.* VI, 150—194. Wij raadpleegden ook het archief der Tw. K.

4) *Stc.* 10 Julij 1822. *Bijdr.* VI, 219.

gaande regten dienen twee ontwerpen, namelijk eene „Wet op den ophef” en het Tarief.

In het eerste vindt men met opzigt tot N. I.:

Art. 5. „Behalve de goederen welke bij het Tarief van de voldoening van de regten zijn vrijgesteld, zullen van de betaling daarvan zijn ontheven:”

„9⁰. De goederen (uitgezonderd de thee, gemerkt de daaromtrent afzonderlijk bestaande wettelijke bepalingen), welke in Nederlandsche schepen, uit de O. I. bezittingen van den Staat, regtstreeks, en met ongebroken ladingen, in eene haven van het Moederland zullen worden aangebragt, en zulks zooveel de inkomende regten betreft; mits aan de administratie deugdelijk bewezen worde, dat aan de Nederlandsche autoriteiten in dezelve bezittingen van de geheele ladingen van zoodanige schepen de vastgestelde uitgaande regten zijn betaald geworden.”

„Van goederen, inkomende als voren, met schepen onder vreemde vlag, zal dezelfde vrijdom genoten worden voorloopig tot den laatsten December 1824, behalve van de kofij, bij welker invoer met zoodanige vreemde schepen de bij het Tarief bepaalde regten in alle geval zullen moeten worden voldaan.”

„12⁰. Terugkomende goederen uit de Overzeesche bezittingen van den Staat; — ook zullen de daarvan bij het uitgaan betaalde regten worden teruggegeven.” [1])

Met het oog op deze bepalingen zal het voldoende zijn, ter aantooning in hoe ver de handel in eigen koloniale waren bevoordeeld werd, uit het Tarief [2]) aan te halen, dat de invoer van:

Koffij, niet vallende onder art. 5, belast wordt met *f* 2.00 de 100 pd.

Suiker, „ „ „ „ „ „ „ :

ruwe vorm of kleisuiker	„ 1.20	„	„	„
idem, met Nederlandsche schepen aangebragt	„ 0.50	„	„	„
geraffineerde en ruwe met geraff. vermengd.	„ 36.00	„	„	„

Specerijen alléén vrij is bij regtstreekschen aanvoer van Batavia, in vaten of kisten van minstens 62 Ned. pd. netto, en vergezeld van een certifikaat tot

1) *Staatsbl.* 1822, No. 38.
2) *Staatsbl.* 1822, No. 39.

uitvoer door de hoofddirektie van financiën aldaar afgegeven;
van elders aangebragt, belast wordt met 3% der waarde.

Thee belast wordt, bij regtstreekschen onaangebroken aanvoer uit China of uit de O. I. bezittingen van den Staat, voor rekening van Ned. ingezetenen en met schepen in het Koningrijk gebouwd: de boei en grove kongo met *f* 7, anders met *f* 12 de 100 pd.
en bij anderen aanv. „ „ 18, „ „ „ 34 „ „ „ [1]).

De wet, bij welke het Tarief wordt vastgesteld, eindigt met de bepaling dat voor goederen, met Nederlandsche schepen in- en uitgevoerd, eene restitutie van 1/10 der regten zal geschieden, voor zoover de in- of uitvoer onder eigen vlag niet reeds speciaal is begunstigd.

Beide ontwerpen komen HOGENDORP voor, niet met de beginselen van 12 Julij 1821 te strooken. Van het eerste zegt hij o. a.:

Bij art. 5, n⁰. 9, § 2, worden de vreemde schepen, uit onze Oostindische bezittingen hier invallende, van eenen vrijdom beroofd, die hun tot heden toe vergund geworden was. Zij betaalden uitgaande regten in die bezittingen, en waren daarom vrij van inkomende regten in onze havens. Het oogmerk van deze vrijstelling is tastbaar. Alzoo zij inkomende regten moesten betalen in alle andere havens, hadden zij er een groot belang bij om de ladingen in de onze te brengen. Nu zullen zij ook in de onze de inkomende regten verschuldigd zijn, van de koffij aanstonds, van alle andere goederen met 1825. Nederlandsche schepen behouden daartegen den vrijdom van inkomende regten, en uit hoofde van dit voorregt achten reeders en kooplieden denkelijk hun kans in Oostindië verbeterd. Stellen wij dat dit vooruitzigt gegrond zij, dat de vreemde schepen zullen achter liggen, dat zij weinig of niet meer op zullen dagen in onze Oostindische bezittingen, dan zal de vraag naar de voortbrengselen van haren grond ook afnemen, en daarmede de aansporing tot uitbreiding van de teelt. Het was het oogmerk van de toelating der vreemde schepen in die bezittingen, dat een meerdere aftrek van voortbrengselen tot eene ruimere teelt zou opleiden. Deze rui-

---

1) Degenen, die vermeenen mogten dat hier andere voorname artikelen hadden kunnen opgenomen worden, gelieven zich te herinneren dat er sprake is van den staat van zaken in 1822. *Thee* wordt alleen genoemd in verband met de uitzondering, bij art. 5 der „Wet op den ophef" gemaakt.

mere teelt is de beste grondslag voor de welvaart van die bezittingen. Die welvaart stelt dezelve in staat, om alle de kosten van bestuur en van verdediging in haren eigen' boezem te vinden, zonder bezwaar van het Moederland. Schiet die welvaart te kort, dan moeten wij in de kosten bijspringen, en nieuwe belastingen dragen. En de koophandel zelfs, indien de ruime teelt afneemt, door verminderde vraag, zal minder ladingen gereed vinden, minder schepen kunnen uitzenden. De gierigheid zal de wijsheid bedrogen hebben; het bijzonder belang, door de Regering voorgestaan, zal beide, zich zelf en het algemeen, te kort gedaan hebben. Deze verandering, deze afwijking van het koloniale stelsel, dit toegeven aan onberadene klagten, hebben mij in de ziel bedroefd, alzoo ik daaruit gezien heb, hoe weinig dat koloniale stelsel wortelen geschoten heeft, en hoedanig het nog bloot staat aan den wind van eene oude en ijdele leer, aan vooroordeelen, die ik te vroeg voor overwonnen hield.

Hij woont de stemming over dat ontwerp wegens ziekte niet bij. De wet wordt aangenomen met 61 (waaronder van Alphen) tegen 3 stemmen [1].

In het Tarief acht H. de regten in het algemeen te hoog; het zeilt tusschen strijdige beginselen door en benadeelt ze alle; het tergt andere natiën tot eene wederkeerige kwade behandeling van onze schepen; het brengt ons op de gladde baan van het verbodsstelsel. — Hij stemt tegen dit ontwerp, dat door al de overige (62) aanwezige leden, waaronder van Alphen, wordt aangenomen. Over den afloop laat hij zich aldus uit in zijne *Bijdragen:*

„De voorstanders van de scheepvaart, nog meer van den scheepsbouw, indien zij niet verder zien, worden inmiddels door dit gunstbewijs (de restitutie van $^{1}/_{10}$) gewonnen tot aanneming der Wet. Anderen worden gewonnen door andere gunsten, door toegeven aan hun verlangen, wat dit ook zij. Het verslag van de centrale afdeeling behelsde eene lange lijst van zulke veranderingen in de laatste dagen toegestaan. Daarbij kwam het staande gerucht, waarvan ik reeds heb gewaagd, dat de Noordelijke koophandel de aanneming begeerde, uit moedeloosheid en om een einde te zien. Ik heb ook reeds gemeld, dat er vijftig leden van de honderd tien afwezig waren, en van deze kwamen er slechts drie wederom op. De Zuidelijke leden bedroegen naauwelijks het getal van omtrent tien. Deze schenen te twijfelen wat zij doen moesten, omdat de Noordelijke, die het tarief afkeurden, nogtans verklaarden, dat zij er vóór zouden stemmen. Sommigen bepaalden zich, naar het mij voorkwam, op mijn advijs, oordeelende dat zij *ja* moes-

1) *Stc.* 19 Aug. en 3 Okt. 1822. Hog. *Bijdr.* VI, 330—340.

ten zeggen, omdat ik *neen* zeide. En zoo kwam het, bij de eindelijke afdoening, uit op een algemeen stemmen vóór de Wet, behalve mijne stem alleen. De Minister, die eenige dagen later de vergadering kwam sluiten roemde deze eenparigheid op de moeijelijkste Wet van alle" [1]).

9. *Verg. van* 1822 *op* 1823.

In de Troonrede vinden wij:

„Op onze overzeesche bezittingen hebben de omstandigheden van den algemeenen handel derzelver invloed uitgeoefend. In de voornaamste der Nederl. koloniën vermeerdert desniettemin de inwendige welvaart en worden de tevredenheid en het volksgeluk meer en meer op hechte grondslagen bevestigd. Na de roemrijke overwinning, door onze zee- en landmagt in O. I. behaald, is de rust nergens gestoord, noch zelfs bedreigd geworden, en onafgebroken blijft zich de zorg van het bestuur daarhenen strekken, dat, ook in de verst afgelegen gewesten, ieder Mijner onderdanen steeds de bewustheid hebbe van te leven onder de welwillende bescherming van een krachtig en tevens vaderlijk gezag." De Staten-Generaal antwoorden: „Onze wensch is, dat onze koloniën meer en meer mogen bloeijen, en wij twijfelen geenszins dat, indien derzelver veiligheid op nieuw het gebruiken der wapenen kwam te vorderen, de vloot en het leger daarbij nieuwe lauweren zouden plukken." [2])

Twee groote financiëele instellingen worden in het leven geroepen: eene *Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de volksvlijt* te Brussel en een *Amortisatie-Syndikaat*.

De eerste wordt zonder medewerking der Kamers in Dec. 1822 opgerigt door den Koning, gebruik makende van de hem in de vorige Vergadering als eigendom afgestane domeinen ter gedeeltelijke voldoening van het grondwettig inkomen der Kroon. Die domeinen behooren tot het fonds der Maatschappij. Zij is eene Bank wier werking veel met die der Nederlandsche Bank te Amsterdam overeenkomt, maar ook verschilt: de Brusselsche heeft bevoegdheden, die aan de Amsterdamsche ontzegd zijn. Zij duurt van Dec. 1822 tot ult°. 1849. Haar doel is bevordering van landbouw, fabrieken en koophandel. Uit hare inkomsten moet vooraf gevonden worden eene uitkeering aan den Koning van *f* 500000 's jaars, het bedoelde gedeelte en zijn inkomen; dan, te

---

1) *Bijdr.* VI, 390. Zie het verhandelde over het Tarief: *ibidem*, 340—391. *Stc.* 10 Julij, 19, 20, 21 Aug. en 16 Sept. 1822.

2) *Stc.* 24 Okt. en 14 Nov. 1822.

beginnen met 1825, eene bijdrage van *f* 50000 en van jaar tot jaar *f* 50000 meer tot een maximum van *f* 500000 's jaars ten behoeve der amortisatie van de openbare schuld; voorts eene rente van 5% op elke aktie, welke rente de Koning persoonlijk waarborgt: het overschietende dient tot dividend en reserve. De Regering oefent velerlei invloed uit op de handelingen der Maatschappij, die ook voorschotten aan de Regering of aan ondergeschikte besturen doen kan. [1]).

Het Amortisatie-Sijndikaat wordt ingesteld bij eene Wet van 27 Dec. 1822. Het vervangt de tot dus ver bestaande administratiën der openbare schuld. Het beheert en vervreemdt 's Rijks domeinen. Verscheidene Lands-inkomsten worden aan het A. S. afgestaan en kredieten in werkelijke schuld te zijnen behoeve geopend, ter voldoening van een aantal voortaan aan dit ligchaam opgedragen verpligtingen jegens de schatkist. Het wordt bestuurd door 50 aanzienlijke ingezetenen, uit alle oorden van het Rijk; 7 hunner maken eene kommissie uit voor het dagelijksche werk. De Minister van Financiën zit voor. De rekening van het A. S. is geheim, maar wordt, onder oplegging van geheimhouding, jaarlijks onderzocht door eene kommissie, bestaande uit de Voorzitters der beide Kamers van de Staten-Generaal, twee leden van den Raad van State en drie leden der Algemeene Rekenkamer, welke drie de rekening tevens voor die Kamer opnemen en sluiten. Te beginnen met 1829 en vervolgens alle 10 jaren zal aan de Staten-Generaal van den staat van het A. S. opening gegeven en deze daarna algemeen bekend gemaakt en voor een ieder verkrijgbaar gesteld worden [2]).

De beraadslagingen over deze Wet [3]) woont HOGENDORP wegens ziekte niet bij [4]). Hij zoude tegengestemd hebben. Naar zijn gevoelen heeft de tusschenkomst van het A. S. in vele opzigten geen nut hoegenaamd, en in andere eene hoogst schadelijke en gevaarlijke zijde. „De zaken worden er door afgetrokken van de Staten-Generaal en het A. S. neemt als het ware de

---

1) Zie over deze Maatschappij: Hog. *Bijdr.* VII, passim, en X, bijl. B.
2) *Stb.* 1822, No. 59.
3) Zie *Stc.* 24 Dec. 1822 tot 14 Jan. 1823.
4) *Bijdr.* VI, 434.

gedaante aan van een Staat in den Staat." Eene geheime rekening treedt in de plaats van de rekening aan de Staten-Generaal door de Grondwet voorgeschreven. Alle rekening aan de S. G. is uit haren aard openbaar. Deze publiciteit is de ziel van het krediet en kan in de Financiën niet genoeg gehandhaafd worden. De medewerking van de S. G., deze spil om welke de Grondwet draait, deze waarborg van al hare instellingen voor de nationale vrijheid, die medewerking is wederom aanmerkelijk besnoeid, nadat zij reeds zoo veel geleden had bij de tienjarige Begrooting. [1]).

Van Alphen heeft dergelijke bedenkingen en stemt tegen. De Wet wordt aangenomen met 66 tegen 36 stemmen. [2]).

De Begrooting van 1823 (2e Afdeeling) is met het A. S. in verband gebragt en daarom gesplitst in twee onderdeelen, van welke het eerste de uitgaven bevat die door het gewoon beheer der Financiën, en het tweede die door het A. S. gedaan worden. Voor Koloniën staat op beide onderdeelen onder de uitgaven 0, als post van inkomst bij het 1e onderdeel ƒ26000 aan nagelen en olieteiten. Zij wordt met 65 tegen 37 stemmen aangenomen [3]).

Hogendorp geeft na eene lange tusschenpoos het VIe Deel zijner *Bijdragen* uit, inhoudende Aanteekeningen over de 7e, 8e en 9e Vergadering, waarvan wij hiervoren reeds gebruik maakten.

10. *Verg. van* 1823 *op* 1824.

De Troonrede verklaart, dat in onze overzeesche bezittingen over het algemeen orde, welvaart en rust heerschen. De Kamers betuigen hare belangstelling [4]).

Op de Begrooting voor 1824 (2e Afdeeling) staat voor Koloniën onder Uitgaaf en Inkomsten geheel hetzelfde als op de vorige. Zij wordt aangenomen met 80 tegen 22 stemmen. Hogendorp stemt voor, omdat verwerping geen nut meer heeft [5]). Bij deze gelegenheid de inkomsten nagaande, merkt

1) *Bijdr.* VII, 170—246. Zie ook IX, 41.
2) *Stc.* 14 Nov. 1822 tot 14 Jan. 1823.
3) *Stc.* 14 Nov. tot 24 Dec. 1822 en archief der Tw. K.
4) *Stc.* 21 Okt. en 10 Nov. 1823.
5) *Bijdr.* IX, 31—47; *Stc.* 28 Okt.—31 Dec. 1823. Archief der Tw. K.

hij ter loops aan, dat de heffing naar het gewigt van het inkomend regt op de koffij eene wezenlijke verhooging van belasting veroorzaakt nu de prijs 40$^0/_0$ gedaald is. De Regering antwoordt dat koffij altijd naar het gewigt belast is geweest en bij het plakkaat van 1725 zwaarder dan thans. Volgens HOGENDORP is het antwoord onvoldoende, daar de koffij eertijds een gering artikel was en het gebruik daarvan sedert ontzaggelijk is toegenomen en dagelijks toeneemt [1]).

Eenige veranderingen in het Tarief van in- en uitgaande regten worden met eenparige stemmen aangenomen. Zij strekken deels tot wedervergelding tegen Frankrijk, deels tot ontlasting. HOGENDORP meent, dat men op dien weg tot de ware beginselen geraakt. Onder de opgenoemde artikelen verschijnt *O. I. tabak*, waarvan de aanvoeren toenemen [2]).

Het VIIe en VIIIe Deel van HOGENDORPS *Bijdragen* zien het licht. Het VIIe (1823) bevat het vervolg der Aanteekeningen over de 9$_e$ Verg., zijnde een overzigt der buitengewone middelen van financiën; voorts een overzigt van de gewone en buitengewone middelen; eindelijk een uitgewerkt stuk over de koloniën. Van de twee overzigten is reeds gebruik gemaakt. Het stuk over de koloniën is in een later Deel der *Bijdragen* aangevuld en zal daarom te zamen met dat Deel behandeld worden. — Het VIIIe Deel (1824) heeft de Wetboeken en de Grondwet tot onderwerp: ook daaruit hebben wij reeds het noodige getrokken.

Bij Besluit van 30 Maart 1824 wordt het Onderwijs overgebragt bij Binnenlandsche zaken en een Departement van Nationale Nijverheid en Koloniën gevormd, met Mr. C. T. ELOUT als Minister [3]).

1) *Bijdr.* IX, 43, 51.

2) *Stc.* 17 Dec. 1823, 7 Jan., 12 en 14 Feb. 1824. *Bijdr.* IX, 111—163.

3) *Stc.* 3 April 1824. De Minister FALCK, die sedert Maart 1818 de koloniale zaken bestuurde, was reeds in het midden van 1823 naar Engeland vertrokken voor de onderhandelingen omtrent het Traktaat betreffende Oost-Indië, maar zonder uit zijne betrekking ontslagen te worden.

Wetende dat FALCK zes jaren aan het hoofd van het koloniaal Departement stond, verwacht men welligt veel over de koloniën te vinden in HORA SICCAMA, *Brieven van* A. R. FALCK, 1795—1843 ('s Hage, Nijhoff, 1857). Daarin zijn wij teleurgesteld. Behalve een paar aanhalingen elders in onze noten, ontmoetten wij er in wezenlijkheid niets waarop voor de studie van koloniale aangelegenheden de aandacht zou gevestigd kunnen worden. Echter blijkt er genoeg uit, dat, om

In Mei wordt eene konceptwet ingediend ter goedkeuring van het Londensch Traktaat van 17 Maart 1824 omtrent de O. I. bezittingen.

De Nederduitsche tekst van dit verdrag luidt: [1]).

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Zijne Majesteit de Koning van het Vereenigde Koningrijk van Groot-Brittanje en Ierland, verlangende hunne respective bezittingen en den handel hunner onderdanen in Oostindië op eenen wederkeerig voordeeligen voet te brengen, zoodat de welvaart en voorspoed der beide natiën, voortaan, te allen tijde bevorderd kunnen worden, zonder die oneenigheden en naijver, welke, in vroeger dagen, de goede verstandhouding gestoord hebben, die steeds tusschen dezelve behoort te bestaan, en, willende, zooveel mogelijk, alle aanleiding tot misverstand tusschen hunne respective Agenten voorkomen, alsmede, ten einde zekere punten van verschil te regelen, welke zich hebben opgedaan bij het ten uitvoer leggen van de conventie, den 13den Augustus 1814 te Londen gesloten, voor zoo ver dezelve betrekking heeft tot de bezittingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Oostindië;

Hebben tot gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden,

Den Baron HENDRIK FAGEL, Lid der Ridderschap van de provincie Holland, Staatsraad, Grootkruis der Koninklijke Orden van den Nederlandschen Leeuw en der Guelfen; mitsgaders Hoogstdeszelfs Extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris aan het Hof van Londen; en

Den Heer ANTON REINHARD FALCK, Kommandeur der Koninklijke Orde van den Nederlandschen Leeuw en Minister van het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën; en

Zijne Majesteit de Koning van Groot-Brittanje,

Den Heer GEORGE CANNING, Lid van Zijner Majesteits Geheimen Raad

---

FALCK's eigen woorden te gebruiken, zijn hart over de koloniën hing. Het was zelfs een zijner lievelingsgedachten als jongeling, eenmaal Gouv.-Gen. van N. I. te worden. Reeds als Sekretaris van Staat bevorderde hij zoo veel mogelijk eene goede keus van ambtenaren voor Indië, b. v. die van den als kundig Raad van Indië zoo bekenden, in 1827 op zee omgekomen VAN DE GRAAFF.

1) Het doel van ons werk (zie Inleiding) brengt mede, dezen tekst op te nemen, ofschoon hij te vinden is in vele andere werken onder ieders bereik.

Voor de geschiedenis van het Traktaat bestaat eene recente handleiding, die echter nog veel vergelijking met de echte bescheiden vereischt: wij bedoelen C. M. SMULDERS, *Geschiedenis en verklaring van het Traktaat van 17 Maart 1824 enz.* (Utrecht, Siddré, 1856). Eenige der laatste nota's over de uitvoering zijn gevoegd bij STIJN PARVÉ, *De handelingen van sir* JAMES BROOKE.

en van het Parlement; mitsgaders Hoogstdeszelfs eersten Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken, en

Den Heer Charles Watkin Williams Wynn, Lid van Zijner Majesteits Geheimen Raad en van het Parlement, Luitenant-Kolonel, commanderende het regement vrijwilligers te paard van het graafschap Montgomery, mitsgaders President van het Kollegie van Commissarissen voor de Indische Zaken.

Dewelke, na wederzijdsche mededeeling van hunne volmagten, die in goeden en behoorlijken vorm bevonden zijn, de volgende artikelen hebben vastgesteld:

Art. 1. De hooge contracterende partijen verbinden zich, om in hunne respective bezittingen in den Oosterschen Archipel en op het vaste land van Indië en op Ceylon, elkanders onderdanen ten handel toe te laten op den voet der meest begunstigde natie; wel verstaande, dat de wederzijdsche onderdanen zich zullen gedragen overeenkomstig de plaatselijke verordeningen van elke bezitting.

Art. 2. De onderdanen en schepen van de eene natie zullen, bij den in- en uitvoer, in en van de havens der andere in de Oostersche zeeën, geene regten betalen hooger dan ten bedrage van het dubbele van die, waarmede de onderdanen en schepen der natie, aan welke de haven toebehoort, belast zijn. De regten voor den in- of uitvoer met Nederlandsche bodems, in eene Britsche haven op het vaste land van Indië of op Ceylon betaald wordende, zullen in dezer voege worden gewijzigd, dat deswege, in geen geval, meer berekend worde dan het dubbele der regten, door Britsche onderdanen en voor Britsche bodems te betalen.

Met betrekking tot die artikelen, op welke geen regt gesteld is, wanneer zij worden in- of uitgevoerd door de onderdanen, of in de schepen der natie, aan welke de haven toebehoort, zullen de regten, aan de onderdanen of schepen der andere op te leggen, in geen geval meer bedragen dan zes ten honderd.

Art. 3. De hooge contracterende partijen beloven, dat geen traktaat voortaan, door een derzelve met eenigen Staat in de Oostersche zeeën te maken, eenig artikel behelzen zal, strekkende, hetzij regtstreeks, hetzij door oplegging van ongelijke regten, om den koophandel der andere partij van de havens van zoodanigen inlandschen Staat uit te sluiten, en dat, bijaldien in eene der thans aan weêrskanten bestaande overeenkomsten eenig artikel met die bedoeling is opgenomen geworden, zoodanig artikel, bij het sluiten des tegenwoordigen traktaats, buiten effect gesteld worden zal.

Over en weder is verstaan, dat, vóór het sluiten van dit traktaat, door elke der contracterende partijen aan de andere mededeeling is gedaan van

alle traktaten of verbindtenissen tusschen dezelve respectivelijk en eenige inlandsche Regering in de Oostersche zeeën bestaande, en dat gelijke mededeeling geschieden zal van alle zoodanige verbindtenissen, in het vervolg, door dezelve respectivelijk aan te gaan.

Art. 4. Hunne Nederlandsche en Groot-Brittannische Majesteiten beloven stellige bevelen te geven, zoowel aan hunne burgerlijke en militaire beambten, als aan hunne oorlogschepen, om de vrijheid van handel, bij art. 1, 2 en 3 vastgesteld, te eerbiedigen, en in geen geval hinder toe te brengen aan de gemeenschap der inboorlingen van den Oosterschen Archipel met de havens der twee Gouvernementen respectivelijk, noch aan die der wederzijdsche onderdanen met de havens, toebehoorende aan inlandsche Regeringen.

Art. 5. Hunne Nederlandsche en Groot-Brittannische Majesteiten verbinden zich, in gelijker voege, om krachtdadig bij te dragen tot het beteugelen der zeerooverij in die zeeën. Zij zullen geene schuilplaats of bescherming verleenen aan vaartuigen, met welke zeeroof bedreven wordt, en zullen in geen geval veroorloven, dat schepen of goederen, door zulke vaartuigen buit gemaakt, in eenige van hunne bezittingen ingevoerd, bewaard of verkocht worden.

Art. 6. Er is overeengekomen, dat door de beide Gouvernementen aan hunne officieren en agenten in Oostindië bevel zal worden gegeven, om geen nieuw kantoor op een der Oostersche eilanden op te rigten, zonder voorafgaande magtiging van hunne respective Gouvernementen in Europa.

Art. 7. Van de toepassing der art. 1, 2, 3 en 4, worden de Moluksche eilanden en speciaal Ambon, Banda en Ternate met derzelver onmiddellijke onderhoorigheden uitgezonderd, tot tijd en wijle het Nederlandsche Gouvernement raadzaam oordeelen zal, van den alleenhandel in specerijen af te zien; maar zoo dit Gouvernement immer, vóór zoodanige afschaffing van den alleenhandel, aan de onderdanen van eenige Mogendheid anders dan een' inlandschen Aziatischen Staat, veroorloven mogt eenig handelsverkeer met die eilanden te onderhouden, zullen de onderdanen van Zijne Britsche Majesteit, op een' volstrekt gelijken voet, tot zoodanig verkeer, worden toegelaten.

Art. 8. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden staat aan Zijne Groot-Brittannische Majesteit af alle Zijne Etablissementen op het vaste land van Indië, en ziet van alle voorregten en vrijstellingen af, welke, ter zake van deze Etablissementen, genoten of gereclameerd geworden zijn.

Art. 9. De faktorij van het fort Marlborough en alle de bezittingen van Groot-Brittanje op het eiland Sumatra, worden bij dezen afgestaan aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, en Zijne Groot-Brittannische Majesteit belooft, dat op dat eiland geen Britsch kantoor zal worden op-

gerigt, noch eenig traktaat, onder Britsch gezag, gesloten met eenige der inlandsche Vorsten, Opperhoofden of Staten op hetzelve gevestigd.

Art. 10. De stad en vesting van Malakka, met derzelver onderhoorigheden, worden bij dezen afgestaan aan Zijne Groot-Brittannische Majesteit, en Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden belooft, voor zich en voor Zijne onderdanen, nimmer op eenig gedeelte van het schiereiland van Malakka, een kantoor te zullen oprigten, of traktaten te zullen sluiten met eenigen der in landsche Vorsten, of Staten, op dat schiereiland gevestigd.

Art. 11. Zijne Groot-Brittannische Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen het bezetten van het eiland Billiton en deszelfs onderhoorigheden door de agenten van het Nederlandsche Gouvernement.

Art. 12. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden ziet af van alle vertoogen tegen het bezetten van het eiland Sinkapoer, door de onderdanen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit.

Daarentegen belooft Zijne Groot-Brittannische Majesteit, dat geen Britsch kantoor zal worden opgerigt op de Carimons-eilanden, of op de eilanden Battam, Bintang, Lingin, of op eenig der andere eilanden, liggende ten Zuiden van straat Sinkapoer, en dat met derzelver Opperhoofden geene traktaten, onder Britsch gezag, gesloten zullen worden.

Art. 13. Alle de koloniën, bezittingen en etablissementen, die bij de vorenstaande artikelen worden afgestaan, zullen aan de officieren der respective Souvereinen overgegeven worden op den eersten Maart 1825. De vestingen zullen blijven in den toestand, in welken zij zich zullen bevinden ten tijde van het bekend worden des tegenwoordigen Traktaats in Indië, doch geene vordering zal, noch aan de eene, noch aan de andere zijde, geschieden ter zake, hetzij van geschut, of behoeften van eenigen aard, door de afstaande Mogendheid of achtergelaten of medegenomen, hetzij van achterstallige inkomsten of van lasten van bestuur, hoe ook genaamd.

Art. 14. Alle de ingezetenen van de landen, bij dezen afgestaan, zullen, gedurende den tijd van zes jaren, te rekenen van de ratificatie van het tegenwoordig Traktaat, de vrijheid hebben, om naar welgevallen over hun eigendom te beschikken, en zich, zonder hinder of belet, te begeven werwaarts zij zullen goedvinden.

Art. 15. De Hooge contracterende Partijen komen overeen, dat geen der Landen of Etablissementen, bij art. 8, 9, 10, 11 en 12 vermeld, immer aan eenige andere Mogendheid zal mogen overgedragen worden. Ingeval dat eenige dier bezittingen door eene der contracterende Partijen verlaten wordt, zullen hare regten tot dezelve onmiddellijk op de andere Partij overgaan.

Art. 16. Er is overeengekomen, dat alle rekeningen of vorderingen, voort-

gesproten uit de teruggave van Java en andere Etablissementen aan de officieren van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Oostindië, zoowel die, welke het onderwerp hebben uitgemaakt eener Conventie op Java, den 24sten Junij 1817, tusschen de Commissarissen der beide Natiën gesloten, als alle andere, hoe ook genaamd, finaal en ten volle afgedaan zullen zijn, behoudens de betaling eener som van honderd duizend ponden sterling, van den kant der Nederlanden, te bewerkstelligen in Londen, vóór het einde van het jaar 1825.

Art. 17. Het tegenwoordig Traktaat zal worden geratificeerd en de ratificatiën zullen worden uitgewisseld te Londen, drie maanden na dato dezes, of eerder, indien mogelijk.

Ten oorkonde waarvan hebben de respective Plenipotentiarissen deze geteekend en met het zegel hunner wapenen bekrachtigd.

Aldus gedaan te Londen, den zeventienden Maart, in het jaar onzes Heeren een duizend acht honderd en vier en twintig.

(L. S.) (*was geteekend*) H. Fagel.
(L. S.) (*was geteekend*) A. R. Falck.
(L. S.) (*was geteekend*) George Canning.
(L. S.) (*was get.*) Charles Watkin Williams Wynn.

Onafscheidelijk van het Traktaat (en toch niet in het Staatsblad van Nederland of van Ned. Indië opgenomen) zijn de tijdens de onderteekening tusschen de wederzijdsche gevolmagtigden gewisselde nota's (aan de S. G. overgelegd), waarvan wij dus ook de Nederduitsche vertaling en tekst mededeelen: [1]).

Bij de onderteekening van het Verdrag, waaromtrent men overeengekomen is, strekt het aan de Britsche Gevolmagtigden tot genoegen, den indruk te mogen te kennen geven, dien de vriendschappelijke en vrijgevige denkwijs van hunne Excellentiën, de Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, op hen gemaakt heeft, en hunne overtuiging, dat van weêrskanten eene gelijke gezindheid bestaat, om de bepalingen van het Traktaat, in den zin, in welken dezelve onderhandeld geworden zijn, opregtelijk en ter goeder trouw ten uitvoer te brengen.

De oneenigheden, welke aanleiding gaven tot de tegenwoordige onderhandeling, zijn van dien aard, dat zij moeijelijk door stellige voorschriften zijn bij te leggen. Voor een groot gedeelte haar bestaan verschuldigd aan naijver en verdenking, en voortspruitende uit handelingen van ondergeschikte ambtenaren, kunnen dezelve alleen door de Gouvernementen zelve worden

1) Zie Hog. *Bijdr.* X, 17—28.

uit den weg geruimd, door eene rondborstige verklaring hunner voornemens, en een gemeen overleg ten aanzien der te volgen beginselen.

De afkeuring der handelingen, die het ten uitvoer brengen der Conventie van Augustus 1814 hebben vertraagd, kan niet anders dan hunne Excellentiën, de Nederlandsche Gevolmagtigden, overtuigd hebben van de naauwkeurigheid, met welke Engeland zijne verbindtenissen altijd gestand doet.

De Britsche gevolmagtigden herinneren hier, met een waar genoegen, aan de plegtige ontkenning van de zijde des Nederlandschen Gouvernements van eenig voornemen om, in den Oosterschen Archipel, hetzij naar staatkundige overmagt of naar uitsluitenden handel te streven.

Zij erkennen gaarne de bereidwilligheid, met welke de Nederlandsche Gevolmagtigden tot schikkingen zijn toegetreden, berekend om de grootste vrijheid van handel, tusschen de onderdanen der beide Kroonen en derzelver onderlinge bezittingen in dat gedeelte der wereld, te bevorderen.

De ondergeteekenden zijn gemagtigd, om de volle instemming van Zijne Groot-Brittannische Majesteit met de verlichte bedoelingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden uit te drukken.

Van de moeijelijkheid bewust, om staanden voets de nu vastgestelde grondregelen van commerciële staatkunde toe te passen op een lang gevestigd systema van uitsluiting, zijn de ondergeteekenden gemagtigd, om toe te stemmen in de uitzondering der Moluksche eilanden van het algemeen beding van vrijen handel, in het Traktaat vermeld. Zij vertrouwen echter, dat, dewijl de noodzakelijkheid dezer uitzondering alleen ontstaat uit de moeijelijkheid om, voor het tegenwoordige, het monopolie der specerijen af te schaffen, de werking van dezelve, door die noodzakelijkheid, ten naauwste beperkt worden zal.

De Britsche Plenipotentiarissen beschouwen de uitdrukking van Moluccos als toepasselijk op dien kring van eilanden, welke Celebes ten Westen, Nieuw-Guinea ten Oosten, en Timor ten Zuiden heeft, zonder echter deze drie eilanden in de bedoelde uitzondering te begrijpen; noch zou dezelve zich tot Ceram hebben uitgestrekt, had niet de ligging van dat eiland, met betrekking tot de twee voornaamste specerijeilanden, Ambon en Banda, een verbod van verkeer met hetzelve noodzakelijk gemaakt, zoo lang het monopolie van specerijen zal worden gehandhaafd.

De territoriale ruilingen, welke nuttig zijn geoordeeld, om alle wrijving van belangen te vermijden, leggen aan de Gevolmagtigden van Zijne Groot-Brittannische Majesteit de verpligting op, om eenige ophelderingen te geven en te vragen, met opzigt tot de onderhoorigen en bondgenooten van Engeland op het eiland, van welk het staat op te breken.

Een traktaat, in 1819, door Britsche agenten met den Koning van Acheen gesloten, is onbestaanbaar met art. 3 van het tegenwoordige. De Britsche Plenipotentiarissen nemen, uit dien hoofde, aan, om het Verdrag met Acheen zoodra mogelijk te doen wijzigen tot eene eenvoudige overeenkomst voor de gastvrije ontvangst van Britsche schepen en onderdanen in de haven van Acheen; doch daar eenige der voorzieningen van dat traktaat (hetwelk den Nederlandschen Gevolmagtigden is medegedeeld) bevorderlijk zullen zijn aan de algemeene belangen van de Europeanen, in de Oostersche zeeën gevestigd, zoo hopen zij, dat het Nederlandsche Gouvernement maatregelen nemen zal, om deze voorzieningen in zekerheid te stellen, en geven tevens hun vertrouwen te kennen, dat de nieuwe bezitter van Fort Marlborough geene vijandige maatregelen omtrent den Koning van Acheen nemen zal.

Niet minder is het de pligt van de Britsche Plenipotentiarissen, om de belangen der inboorlingen en kolonisten, aan de aloude Factorij van Engeland te Bencoolen onderhoorig, aan de welmeenende en vaderlijke bescherming van het Nederlandsche Gouvernement aan te bevelen.

Die aanbeveling is te meer noodzakelijk, uit hoofde dat pas in den jare 1818 met de inlandsche Opperhoofden traktaten gesloten zijn, door welke derzelver toestand grootelijks werd verbeterd. Daarbij werden het systema van gedwongene cultuur en leverancie van peper vernietigd; de rijstteelt aangemoedigd; de betrekkingen tusschen de landbouwende klassen en de Opperhoofden der distrikten geregeld; het eigendom van den grond aan de laatsten toegekend, en een einde gemaakt aan alle tusschenkomsten in de bijzonderheden van het huishoudelijk bestuur, door de verwijdering der Europesche Residenten van de buitenposten, en het vervangen derzelve door inlandsche beambten; alle welke maatregelen berekend waren, om de belangen der inboorlingen aanmerkelijk te bevorderen.

Terwijl de ondergeteekenden deze belangen aan de zorg van het Nederlandsche Bestuur aanbevelen, verzoeken zij den Nederlandschen Gevolmagtigden, om hun Gouvernement te verzekeren, dat, van de zijde der Britsche Autoriteiten, wederkeerig regard geslagen zal worden op de inwoners van Malacca en de overige aan Groot-Brittanje overgedragene Nederlandsche bezittingen.

Ten slotte wenschen de Plenipotentiarissen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit Hunne Excellentiën, de Nederlandsche Gevolmagtigden, geluk met den gunstigen afloop hunner onderhandelingen. Zij houden zich verzekerd, dat, door de overeenkomst, welke nu is tot stand gebragt, de handel der beide natiën bloeijen zal, en dat de Bondgenooten de goede verstandhouding, welke van oudsher tusschen dezelve bestaan heeft, in Azië niet minder dan in Europa, ongeschonden zullen bewaren.

Daar er nu een einde gemaakt is aan de oneenigheden, welke, gedurende twee eeuwen, onderscheidene malen aanleiding hebben gegeven tot meer of min ernstig ongenoegen, zal er voortaan tusschen de Engelsche en Nederlandsche Natiën in Oostindië geene mededinging plaats vinden, dan alleen ter meerdere bevestiging van die beginselen van milde staatkunde, welke beide op den huidigen dag, voor het oog der wereld, plegtig hebben erkend.

De ondergeteekenden verzoeken Hunne Excellentiën, de Nederlandsche Gevolmagtigden, de verzekering aan te nemen van hunne onderscheidende hoogachting

(*Geteekend*) George Canning.
(*Geteekend*) Charles Watkin Williams Wynn.

Londen, 17 Maart 1824.

De ondergeteekenden, Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, hebben in de pas ontvangene Nota van Hunne Excellentiën, de Heeren Britsche Gevolmagtigden, een getrouw verslag gevonden van de mededeelingen, die plaats gehad hadden op het tijdstip, toen omstandigheden, van den wil der onderhandelaren onafhankelijk, de schorsing hunner bijeenkomsten te weeg bragten.

Geroepen, om een werk weder op te vatten, waarvan de afdoening altijd van weêrszijden met gelijke opregtheid is verlangd, hebben de ondergeteekenden al spoedig in hunne medearbeiders dien geest van billijkheid en inschikkelijkheid ontdekt, welke de regeling der ingewikkeldste zaken gemakkelijk maakt, en waaraan zij op geen gunstiger tijdstip hulde kunnen bewijzen dan thans, daar men gereed is, om, door de onderteekening van een plegtig Verdrag, de schikkingen te bekrachtigen, welke men, na de rijpste overweging, hoogst nuttig heeft gekeurd voor de handhaving der goede verstandhouding, ook tusschen de ondergeschikte agenten der contracterende Mogendheden.

Dat wezenlijke doel, de voorname strekking des Verdrags, is klaarblijkelijk voor een' ieder, die met oplettendheid deszelfs verschillende artikelen leest. Hetgeen daarin opzettelijk is vastgesteld, schijnt genoegzaam te zijn, om gemeenschappelijk alle onzekerheid op te heffen, welke zich in het vervolg zou mogen opdoen.

Daar echter de Heeren Britsche Gevolmagtigden gemeend hebben in eenige nadere bijzonderheden te moeten treden, maken de ondergeteekenden, die van hunne zijde het belang gevoelen, om in eene zoo gewigtige zaak niets aan het toeval over te laten, geenerhande zwarigheid, om hen in die bijzonderheden te volgen, en, door de beknopte ontwikkeling van hunne

wijze van zien, het antwoord te voltooijen, dat zij op de voorgemelde Nota van Hunne Excellentiën verschuldigd zijn.

Art. 7 behelst eene uitzondering op het algemeene beginsel van de vrijheid des handels. De noodzakelijkheid dezer uitzondering, die reeds door Engeland, in de bijeenkomst van 1820, is erkend, berust op het bestaan van het stelsel betrekkelijk den uitsluitenden specerijhandel. Wanneer de raadplegingen van het Nederlandsche Gouvernement zouden mogen leiden tot het laten varen van dit stelsel, alsdan herneemt de vrije handel zijne regten, en is deze geheele Archipel, welke zeer juist omschreven is als begrepen te zijn tusschen Celebes, Timor en Nieuw-Guinea, opengesteld voor alle wettige speculatiën, op den voet door plaatselijke voorschriften te regelen, en, voor zoo verre in het bijzonder de onderdanen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit betreft, overeenkomstig de grondslagen bij het Traktaat gelegd voor alle de Aziatische bezittingen der beide contracterende partijen. Daarentegen, zoo lang de uitzondering, waarvan hier gesproken wordt, van kracht blijft, behooren de vaartuigen, die den weg langs de Moluksche eilanden nemen, zich te onthouden van eenige andere haven aan te doen dan die, waarvan, eenige jaren geleden, op eene officiële wijs, aan de Zeemogendheden opgave is geschied; behalve ingevalle van nood, als wanneer dezelve, hetgeen overbodig is hier bij te voegen, overal, waar de Nederlandsche vlag wappert, die diensten en dien bijstand zullen vinden, welke men aan de lijdende menschheid verschuldigd is.

Indien het Britsche Gouvernement meent, dat er voor hetzelve een wezenlijk voordeel in gelegen is, om, terwijl het zich, naar aanleiding van de beginselen, vastgesteld bij het Traktaat, hetwelk geteekend staat te worden, losmaakt van de verbindtenissen, die deszelfs agenten, vier of vijf jaren geleden, met het Koningrijk Acheen hebben aangegaan, door eenige nieuwe bepaling een gastvrij onthaal aan de Britsche onderdanen en schepen in de havens van dat Koningrijk te verzekeren, aarzelen de ondergeteekenden niet te verklaren, daarin van hunne zijde geene zwarigheid te zien, en zij gelooven te gelijker tijd te kunnen verzekeren, dat hun Gouvernement zorgen zal, onverwijld deszelfs betrekkingen met Acheen in diervoege te regelen, dat deze Staat, zonder iets van zijne onafhankelijkheid te verliezen, den zeevaarder en handelaar die bestendige veiligheid aanbiede, welke er niet schijnt te kunnen bestaan, dan door de gematigde uitoefening van Europeschen invloed.

Ter ondersteuning van de berigten, vervat in de laatste Nota van de heeren Britsche Gevolmagtigden, ten opzigte van Bencoolen, hebben hunne Excellentiën aan de ondergeteekenden medegedeeld de twee Conventiën, respectivelijk geteekend den 23 Mei en 4 Julij 1818, te eener zijde door den Luitenant-Gouverneur van dat Etablissement en ter andere door de Hoofden

van eenige naburige stammen. Men heeft insgelijks ter hunner kennisse gebragt eene depèche van den Gouverneur-Generaal in Rade, gedagteekend van Fort William, den 9 Mei 1823, volgens welke de Britsche administratie, op het Fort Marlborough, den alleenhandel in peper afgeschaft, de rijstteelt aangemoedigd, en de betrekkingen der onderscheidene klassen van inboorlingen, zoo onderling als met hunne hoofden, op eenen vasten en eenparigen voet heeft gebragt. Voor zoo verre nu de ondergeteekenden zich niet bedriegen, door te vooronderstellen, dat het oogmerk dezer schikkingen geweest is, om den bloei van den kolonialen landbouw te verzekeren en den overlast voor te komen, welke dikwijls het gevolg is van eene onmiddellijke aanraking tusschen eene inlandsche bevolking en de ondergeschikte magten van eene vreemde Administratie, strekt het hun tot een groot genoegen te kunnen zeggen, dat de ingezetenen, welke belang hebben bij den tegenwoordigen staat van zaken, wel verre van terugwerkende maatregelen te duchten te hebben, integendeel de hoop kunnen voeden, dat het nieuwe Gouvernement op hunne verkregene regten en hun welzijn zal acht slaan, en, hetgeen de ondergeteekenden vooral wenschen te waarborgen, dat hetzelve de artikelen der reeds vermelde overeenkomsten zal doen naleven, op grond van welke de ingezetenen van Pasummah, Ulu Manna en andere binnenlandsche bevolkingen het gezag erkend en de bescherming aangenomen hebben van de Engelsche Oostindische Compagnie, behoudens echter de bevoegdheid, om, met volkomen goedvinden der belanghebbende partijen, andere soortgelijke voorwaarden in derzelver plaats te stellen, wanneer de omstandigheden eene verandering noodzakelijk zouden mogen maken.

Wat de billijke en welwillende gezindheden betreft van het Britsche Gouvernement jegens de ingezetenen van Malacca en van de andere Hollandsche Etablissementen, bij het Traktaat afgestaan, nemen de Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden de verzekering, dienaangaande gegeven, met een onbeperkt vertrouwen aan, en zij vinden zich door dit zelfde gevoel genoopt, er niet op aan te dringen, dat de voorschriften en bevelen, welke aan de Engelsche Regeringsmagten in Indië zullen worden gegeven, met opzigt tot de overgave van Fort Marlborough en deszelfs onderhoorigheden in zoodanig duidelijke, naauwkeurige en stellige bewoordingen vervat zijn, dat men in dezelve geenerhanden grond van onzekerheid, noch eenig voorwendsel tot uitstel vinde; wel verzekerd zijnde, dat de Heeren Britsche Gevolmagtigden, na in de vervulling van hunne taak met zoo veel gematigdheid en opregtheid te werk te zijn gegaan, ook zullen weten te zorgen, dat de uitslag van den gemeenschappelijken arbeid niet worde in gevaar gebragt, ter zake van ondergeschikte belangen en redenen.

Dezen uitslag hebben de Heeren Britsche Gevolmagtigden zelve in hunne

laatste Nota beschreven, en er blijft den ondergeteekenden niets over, dan zich geluk te wenschen met daartoe te hebben bijgedragen, en hunne wenschen te voegen bij die van Hunne Excellentiën, dat de wederzijdsche Agenten in de Aziatische bezittingen bestendig blijken geven van doordrongen te zijn van het gevoel der verpligtingen, welke twee bevriende en met waarlijk vrijgevige inzigten bezielde Natiën te vervullen hebben, zoo wel jegens elkander, als ten aanzien der inboorlingen, die de loop der gebeurtenissen of de verdragen onder derzelver invloed hebben geplaatst.

De ondergeteekenden maken volgaarne van deze gelegenheid gebruik, om aan Hunne Excellentiën, de Heeren Britsche Gevolmagtigden, de verzekering te vernieuwen van hunne bijzondere hoogachting

(*Geteekend*) H. FAGEL.

Londen, 17 Maart 1824. (*Geteekend*) A. R. FALCK.

Bij de konceptwet is eene Memorie van Toelichting gevoegd van den volgenden inhoud:

De inleiding tot het Verdrag zelve geeft, op eene beknopte en duidelijke wijze, de omstandigheden op, welke tot de onderhandelingen, die door hetzelve geëindigd zijn, aanleiding hebben gegeven.

De onderhandelingen zijn reeds in 1820 aangevangen, doch eene en andere omstandigheden en gebeurtenissen hebben dezelve toen opgeschort; zij zijn in de maand December 1823 hervat en alsnu tot een gewenscht einde gebragt.

De daarbij omschreven afstand en ruiling van grondgebied vereischen, volgens Art. 58 der Grondwet, dat de Staten-Generaal daaraan hunne goedkeuring geven. Daartoe strekt de thans voorgedragene wet.

Bij de onderhandelingen heeft van wederzijden de beste gezindheid tot eene vriendelijke afdoening geheerscht: de beide Nota's, die tusschen de Nederlandsche en Britsche Gemagtigden gewisseld zijn en als ophelderende Bijlagen hiernevens gevoegd worden, leveren daarvan de doorslaande blijken op.

De overeenkomst zelve voegt bij eene milde, onbekrompene vrijheid van handel en vaart, voor zoo verre hoogere belangen niet eene oogenblikkelijke uitzondering vorderden, eene zeer nuttige scheiding van staatkundig gezag, en tevens zeer geschikte maatregelen en voorzieningen tegen alle stoornis en schending van regt, waartoe wel eens het gemis van stellige bepalingen, ondanks de Europesche Regeringen, heeft aanleiding gegeven.

Eene naauwkeurige lezing van het Verdrag, gevoegd bij eenige verkregene kennis aan de Indische zaken en belangen, zal tot die overtuiging lei-

den. Deze kennis moet evenzeer leiden tot overtuiging der gepastheid van den afstand van de Nederlandsche bezittingen op het vaste land van Indië.

Reeds in vroegere dagen zijn deze bezittingen als weinig belangrijk beschouwd. — Na de vestiging van het overgroot en uitgebreid Britsch gezag in Indië, zijn zij het hoe langer zoo minder geworden.

De lijnwaadhandel, om welken in vroegere dagen die bezittingen en faktorijen voor Nederlandsch Indië belangrijk waren, is bijna geheel te niet: — niet alleen de fabrijken in en nabij onze bezittingen, maar ook die der Engelschen zijn verwaarloosd en niet weder op te beuren. De Britsche Regering heeft het daarop toegelegd, dat hunne Europesche vaderlandsche lijnwaden in Indië konden gesleten worden.

De Nederlandsche Regering heeft reeds dit voorbeeld gevolgd, en het zal eene groote weldaad zijn, indien de Nederlandsche fabrijkgoederen hoe langer zoo meer in den Oosterschen Archipel eenen uitweg vinden.

Malacca was, in den eersten aanvang van onze vestiging in Indië, eene zeer belangrijke plaats voor den koophandel, maar sedert een zeer groot aantal jaren is deze handel verloopen, waartoe, onder andere omstandigheden, ook heeft medegewerkt de vestiging van het Britsch gezag op Poelo Pinang. — Na den gelukkigen ommekeer van zaken in 1813 tot op den huidigen dag hebben geene onzer Nederlandsche kooplieden zich derwaarts begeven, en deze plaats is in waarheid eene voor de Indische kas kostbare bezitting, nu dezelve voor den handel van geen gewigt meer zijn kan, vooral nadat de Engelschen van Sinkapoer bezit genomen hebben.

Tegen deze bezitneming zijn wel door de Nederlandsche Regering zeer ernstige vertoogen gedaan, maar de twist tusschen regt en onregt ten deze was niet gemakkelijk te beslissen.

Daartegenover stond de aanspraak der Engelschen op Biliton, hetwelk zij beweerden, dat onder den afstand van Banka niet begrepen was. Van deze aanspraak heeft evenwel Engeland afgezien, mits dat ook door Nederland alle vertoog tegen de in bezitneming van Sinkapoer ter zijde werd gesteld.

Het behoeft geen betoog, dat, en voor den staatkundigen invloed in die streken, en voor het belang der Bankasche tinmijnen, het bezit van Biliton onontbeerlijk is, en dus niet kon in de weegschaal gesteld worden.

Maar hetgeen vooral bij de overweging der toegestane en bedongen ruiling behoort op prijs gesteld te worden, is de belangrijke aanwinst van het Fort Marlborough of Bencoolen op Sumatra, en de verwijdering van alle vreemd gezag op dat eiland. — De uitbreiding van Nederlandschen handel en nijverheid, de bewaring der rust in die streken en daardoor in den gehee-

len Indischen Archipel van die zijde, is daardoor grootelijks gewaarborgd, en de zekerheid, daardoor verkregen, dat niet zullen kunnen herhaald worden de gebeurtenissen, welke in de drie laatste jaren, wel is waar, roem hebben aangebragt, maar veel goed en bloed gekost hebben, is in waarheid hoog te schatten; de belangrijke bezitting van Palembang en de Lampongs krijgt daardoor eene vermeerderde waarde, en ook de zoo dikwijls gestoorde rust in het Padangsche wordt er door verzekerd, gelijk die rust in den geheelen Indischen Archipel door menige goede bepaling, in het Verdrag voorkomende, gewaarborgd wordt.

De afstand dus van de eene zijde wordt allezins opgewogen door de aanwinst van de andere, waarbij dan nog mag gevoegd worden de vermindering, tot op eene som van 100,000 ponden sterling, van het hoog bedrag der Britsche vorderingen: hoezeer toch tegen deze vele naamwaardige vorderingen van den Nederlandschen kant zijn ingebragt, zoo zou bij eene meer ontwikkelde berekening van beider schulden en aanspraken de opoffering, die ten deze ten laste van de Overzeesche bezittingen komen zal, het nu bepaalde hebben overtroffen.

De opgegevene bijzonderheden schijnen genoegzaam tot opheldering en wettiging van het gesloten Verdrag." [1])

Het gebeurde vindt aanstonds ongemeenen bijval. De Centrale Afdeeling getuigt het in haar Verslag. Eenige afdeelingen verlangen zekerheid, dat de 100000 pond sterling, volgens art. 16 van het Traktaat aan Engeland te betalen, geheel ten laste van de Indische bezittingen komen. De Regering verwijst dienaangaande naar de Memorie van Toelichting, welke die zekerheid inhoudt. Anderen gewagen van zeerooverij, in verband met onze wetgeving, waarop de Regering antwoordt, dat hier sprake is niet zoozeer van de zeerooverij der onderdanen van de beide mogendheden als van zeerooverij der Indische volken en vorsten tegen hen [2]).

Bij de openbare beraadslagingen voeren de leden Beelaerts van Blokland en van Alphen het woord.

De eerste zegt, dat de Kamer alleen te letten heeft op den bedongen afstand of ruil van grondgebied, en gaat dan aldus voort:

Wanneer wij uit dit oogpunt dan het traktaat beschouwen, vinden wij

1) *Stc.* 19 Mei 1824. Hog. *Bijdr.* X, 28.
2) *Stc.* 25 Mei 1824, Hog. *Bijdr.* X, 33.

daarin vooreerst den afstand onzer bezittingen op de vaste kust van Indië. Dan deze bezittingen bestaan sedert wij reeds in vroegere oorlogen Nagapatnam en Cochin verloren hebben, in niets meer dan in eenige weinige faktorijen of handelskantoren in Bengalen, zonder eigenlijk gezegd naamwaardig territoriaal bezit, waarvan zelfs de waarde, omringd van het kolossaal gebied der Engelsche Oostindische Compagnie, weinig te beteekenen heeft. Het belang dezer kantoren, bevorens bestaan hebbende in den lijnwaat-handel, en in den inkoop van amfioen, mag men als vervallen beschouwen, daar de waarde der Oostindische lijnwaten sedert de zoo vermenigvuldigde linnen en katoen-manufakturen in Europa zelve, zèer gering is geworden, en de handel in amfioen, een zeer belangrijk artikel voor den invoer in China, of geheel in Engelsche handen is, of voor onze handelaren even zoo wel zonder als met die faktorijen verkrijgbaar is, zoodat dezelve thans geacht mogen worden van geen ander nut te zijn, dan om eenige weinige ambtenaren te plaatsen.

Wij vinden voorts de stad en vesting Malakka met hare onderhoorigheden van onze zijde afgestaan. Schoon die bezitting thans geacht kan worden een last te zijn, was zij echter nog belangrijk, omdat zij ons eene vastigheid op het Schiereiland gaf, waardoor wij ons in staat vonden, onzen handel op China te beschermen, aan onze zeevaart in die wateren bijstand te verleenen en aan de daar omstreeks gelegene Inlandsche natiën dat ontzag en dien eerbied voor den Nederlandschen naam in te boezemen en bij haar levendig te houden, welke wij er voorheen genoten en (wanneer het noodig was) door ons wel bestuurd geschut verzekerd hebben. Men kan aan Malakka niet denken, zonder zich tevens den naam van VAN BRAAM, de door hem en zijne vlootgezellen behaalde trofeeën te herinneren, die weleer de groote zaal op dit zelfde Binnenhof in deze residentie-stad versierden. Het bezit nogtans van Poeloe-Pinang en van Singapoer, in handen van de meesters der zeeën, maakt het verlies van Malakka voor ons veel minder belangrijk, naardien wij nu de straat van dien naam niet meer de onze kunnen noemen, en in tijd van vrede de vaart ons open blijft.

Omtrent het laten varen van onze aanspraak op het eiland Singapoer, kan ik niet anders dan beklagen, dat wij dat eiland niet in bezit hebben genomen toen het nog onbezet was, en wij het zonder iemands tegenspraak hadden kunnen bezetten. Nu kunnen wij het regt van bezitneming aan Groot-Brittannië niet wel in billijkheid betwisten, en mogen wij ons gelukkig rekenen, dat de aanspraak, die wij deswege meenden te hebben, in de schaal van ruiling heeft mogen worden gelegd.

Wanneer wij nu deze ruiling verder onderzoeken, zoo vinden wij, dat voor hetgeen wij afstaan, door ons verkregen wordt het fort Marlborough,

met alle de Engelsche bezittingen op het eiland Sumatra. Dit mogen wij van veel belang achten, zoo uithoofde dat daardoor menige grond van verschil, van twist, van jaloezij, van gegronde of ongegronde achterdocht, is weggenomen, als omdat ons gezag, ten aanzien van inlandsche vorsten en volken van dat eiland, te beter bevestigd en als het ware de stempel op onzen te Palembang betoonden moed en behaalde overwinning wordt gedrukt, terwijl de vruchten van dit onverdeeld bezit van Sumatra eerst in volgende tijden zullen kunnen worden ingeoogst, wanneer Nederlandsche nijverheid en Nederlandsche regtvaardigheid in bestuur er de zaden toe zullen hebben gestrooid.

Verder verkrijgen wij het rustig bezit van het eiland Billiton, dat ons (al was het dan slechts met weinig grond van regt) betwist werd, omdat het niet letterlijk bij het verdrag van 1814 onder den afstand van Banka was begrepen; maar het is daarom belangrijk, omdat nu het bezit van laatstgemeld eiland meerdere waarde verkrijgt.

Van de schuld van 100,000 ponden sterling, die wij aannemen te voldoen, zal ik niet spreken, zoo omdat die som niet is een saldo van ruiling van grondgebied en dus met die ruiling of afstand in geen direct verband staat, als omdat zij behoort tot — en het bij schikking bepaalde saldo uitmaakt van — de Indische likwidatie van wederzijdsche vorderingen, welke, tot den laatsten penning berekend, welligt een hooger saldo ten onzen laste zouden hebben doen ontstaan; terwijl deze bepaalde som (dit verzekert ons de ophelderende memorie) uit onze Indische bezittingen zal worden betaald, en dus geen post op de begrooting van 's Rijks uitgaven zal uitmaken. Het traktaat bevat overigens zeer billijke vrije beginselen op handel en scheepvaart.

Hoe gaarne, Ed. Mog. Heeren, had ik in dit traktaat van wederzijdschen afstand en ruiling een ander voorwerp aangetroffen, ik bedoel de Kaap de Goede Hoop. Deze volkplanting, door Nederlandschen ondernemingsgeest vóór meer dan anderhalve eeuw aangelegd, eerst als eene bloote ververschingsplaats, vervolgens door Nederlandsche nijverheid en gastvrijheid uitgebreid, in het laatst der 17de eeuw de schuilplaats geworden van een groot aantal Fransche vlugtelingen, die, uithoofde van vervolgingen om de Godsdienst, hun vaderland moesten verlaten, en welke hunne kennis van landbouw, wijnteelt of andere bedrijven naar den zuidelijken hoek van Afrika hebben overgebragt: deze volkplanting geleek meer naar eene Nederlandsche provincie, dan eenige onzer andere buitenlandsche bezittingen. In bevolking, in taal, in zeden, in wetten, in gewoonten, meer Europisch dan Indisch, meer Nederlandsch dan vreemd, is zij ook (dit durf ik verzekeren) meer gehecht aan Nederland dan aan eenige andere Mogendheid. Dit heb ik gezien gedu-

rende den geheelen tijd van mijn verblijf aldaar; dit heb ik gezien in het jaar 1811, toen de inlijving van Holland in het Fransche Keizerrijk aldaar bekend werd, en een vertoog aan de Regering van Groot-Brittannië geteekend werd, met welks inlevering, uit naam der aanzienlijkste Kaapsche ingezetenen, ik mij heb belast gevonden, bij hetwelk zij verzochten, dat die volkplanting als de schuilplaats mogt worden bestemd voor die Nederlanders, die hun ongelukkig uit den rang der volkeren uitgeschrapte vaderland mogten willen verlaten; dit heb ik gezien in 1814, toen de tijding der bevrijding van Nederland het gevoel der Zuid-Afrikanen in geestdrift deed ontvlammen, omdat zij uit die gebeurtenis de hereeniging met hun oude moederland voorspelden; en ik heb het eindelijk gezien in 1815, toen de blijde tijding der overwinning van Waterloo, door het tegelijk aangekomen berigt van de te Londen gesloten overeenkomst, zoo droevig werd getemperd, en de afstand der volkplanting aan Groot-Brittannië smart, vertwijfeling, verslagenheid veroorzaakte. Ware het mogelijk geweest deze voormalige Nederlandsche, zoo weinig gekende, bij velen miskende bezitting te begrijpen in de ruiling, die ons thans wordt aangeboden, zoo zoude men niet alleen een land, naar eene onzer provinciën gelijkende, weder in onzen schoot hebben opgenomen, maar ook aan eene bevolking van omtrent 100,000 zielen, meest Nederlandsche afstammelingen, een groot genoegen hebben bewezen, en voor onzen handel en scheepvaart een nieuw leven, nieuw voedsel en voordeelen verkregen, die rijkelijk konden opwegen tegen de kosten, welke het onderhouden eener krijgsmagt aldaar mogt veroorzaken. Ik zeg opzettelijk de kosten eener krijgsmagt, omdat het buiten tegenspraak is, dat het civiele bestuur van die kolonie uit hare eigene inkomsten volkomen kan worden bekostigd, ja daarop een overschot worden uitgewonnen, toereikend tot de inlandsche verdediging. In meerdere bijzonderheden mag ik thans niet treden; ik moet reeds verschooning voor dezen uitstap vragen, denzelven besluitende met den wensch, dat eenmaal de omstandigheden ons het bezit van deze volkplanting mogen wedergeven. Met nog meerdere voldoening zoude ik dan mijne stem uitbrengen tot bekrachtiging van een traktaat, dat zulke uitkomsten aanbood, dan ik nu doe tot goedkeuring van het onderhavige [1]).

Van Alphen zegt:

Mijn verblijf in Indië heeft mij eenigzins in staat gesteld om te kunnen oordeelen over den afstand van grondgebied, die thans het onderwerp onzer diskussiën en overwegingen is. Wangunst en naijver, haat en wraaklust, aangevuurd door allerimportantste winsten, hebben lang de vestiging van het Europeesch gezag in O. I. vergezeld; beurtelings verjaagden, vernielden

1) *Stc.* 1 Junij 1824.

de Europesche handeldrijvende volken elkander, voerden oorlog en maakten vrede, en alle middelen schenen geoorloofd, om hun handelsbelang te doen triomferen.

Langzamerhand echter begonnen weldadiger beginselen zich te verspreiden, en men heeft te regt begrepen, dat wederkeerige welwillendheid en naauwkeurige bepaling van limietscheiding de beste grondslagen moesten uitmaken van de bevestiging van het Europesche gezag over volken, die al te dikwijls het slagtoffer waren van eer en geldzucht. Ik juich dus de beginselen toe, waarop het traktaat met Engeland gebaseerd is. De zeerooverijen, die zooveel voedsel gevonden hebben in onze verdeeldheden en langdurige oorlogen, in de verzwakking van ons gezag, hebben ook een punt uitgemaakt van gemeenschappelijke overeenkomst, en dit kan niet anders of moet eene weldadige strekking teu gevolg hebben.

Wil men waarlijk vrede en vriendschap, moet men bij tijds de oorzaken van twist en verdeeldheid voorkomen, en zulks is bij dit traktaat gedaan. Het tegenwoordige tijdstip is daartoe bijzonder geschikt, want de ondervinding leert, dat dikwijls agenten van Europeesch gezag, ambitieuser dan hunne eigene Gouvernementen, op eigene autoriteit en uit personele vues, zaad strooijen van toekomenden twist, en dit kan niet anders dan door eenvoudige, duidelijke bepalingen en goede limietscheidingen weggenomen worden. De belangrijkheid van het groote eiland Sumatra is mij ten volle bekend; in oude tijden droeg bet den naam van Groot-Java, terwijl het tegenwoordige onder den naam van Klein-Java bekend was; en inderdaad verdient het dien naam, niet alleen door de uitgestrektheid van grondgebied, maar voornamelijk door de gelijkheid, die er bestaat in den aard van den grond, het karakter van de ingezetenen, die even goedaardig en gemakkelijk te leiden zijn als de Javanen. Ook daar bestaat op den bodem van hun maatschappelijk bestaan het eigene en onafhankelijke dorpsbestuur, de beste basis van eene goede en welwillende administratie; en, wat men ook zegge moge, het Europeesch gezag is voor die volken eene weldaad; de echte principes van regt en billijkheid, van veiligheid en van wezenlijke wederzijdsche goedwilligheid die uit de christelijke beschaving voortvloeijen, worden meer en meer verspreid, en derzelver invloed, hoe onmerkbaar ook, zal meer en meer tot zegen worden; de misbruiken, die maar al te dikwijls daarmede gepaard gaan, kunnen niet gelijk gesteld worden met de onheilen, die onafscheidelijk schijnen te zijn van de afwezendheid van Europeesch gezag. Onophoudelijke oorlogen en verwoestingen, onzekerheid van bezit, zijn de gewone staat van die landen in den grooten Archipel van Indië, die onder hunne eigene hoofden bestaan; onbepaald despotisme zonder eenige aanmoediging van culture; binnenlandsche oorlogen en onophoudelijke zeerooverijen verhinderen

daar alle beschaving en verwoesten het volksgeluk. En kunnen de onkosten van een Europeesch etablissement niet overal goed gemaakt worden, dit is niet zoo ten opzigte van Sumatra: het onverdeeld bezit van dat vruchtbäar en belangrijk eiland stelt ons in de gelegenheid, om ons daar zoo te vestigen, dat de welvaart van het moederland met die van het land zelve hand aan hand ga en de onkosten van ons onverdeeld gezag rijkelijk vergoed worden.

Ik mag echter niet verbergen, dat de afstand van Malakka wel eenig leedwezen verdient; in de jaarboeken van onze voormalige O. I. Maatschappij bekleedt die stad eene roemvolle plaats. Doch kostbaar, en nog kostbaarder — zelfs bijna nooit te behouden — in oorlog, verliest zij in den tegenwoordigen staat onzer bezittingen veel van hare vorige belangrijkheid.

Het 2e art. waarborgt aan de vrije vaart en ondernemingzucht van vreemden lage regten, en stelt vooraf een maximum van bescherming, dat aan onze eigene vrije vaart kan gegeven worden. De wederkeerigheid verdedigt deze bepaling. Ik mag echter niet nalaten op te merken, dat onze vrije vaart te worstelen heeft met een magtigen konkurrent, die door den invoer van lijnwaten, waaraan de inlanders gewend zijn, een voordeel bezit, hetwelk onze handel mist. Het algemeen belang van Nederland vordert dat de individuēle nationale ondernemingen gesouteneerd en aangemoedigd worden, ik durf dit gewigtig belang aan de aandacht en de zorg der Regering aanbevelen.

Ik stem voor de wet 1).

De Wet wordt met eenparige stemmen aangenomen 2).

Hogendorp, die bij de beraadslagIng zwijgt, schrijft het volgende over het Traktaat in zijne *Bijdragen:*

Dit Verdrag behelst, in het algemeen, twee voorname punten, eerstelijk, eene vaststelling van ons grondgebied, ten tweede, eene regeling van den onderlingen handel tusschen onze bezittingen en de Engelsche. Het was tijd, dat ons grondgebied behoorlijk wierd vastgesteld, om een einde te maken aan oude geschillen, en de onderlinge handel vereischte eene bepaalde regeling, nadat dezelve, door den loop des tijds, uitsluitend vrij geworden was. Het is noodig, van dit een en ander een klaar denkbeeld te hebben, wil men het regt verstand van dit gewigtig Verdrag bekomen.

De kostelijke waren van het Oosten, namelijk: specerijen, droogerijen, zijden en katoenen stoffen, goud, paarlen en diamanten, hebben reeds in de oudheid den weg van het Westen gevonden, en hebben den grondslag uit-

1) *Stc.* 12 Junij 1824.

2) *Stc.* 11 en 26 Mei 1824.

gemaakt van den algemeenen handel, of wereldhandel. Onder het Romeinsche Keizerrijk kwamen die waren in Europa, hetzij ter zee over Egypte, hetzij te land en met karavanen over Perzië en Klein-Azië, en zelfs langs een' meer noordelijken weg. In de middeleeuwen haalden de Genuezen die waren van Konstantinopolen, en de Venetianen van Alexandrië en de verdere monden van den Nijl. De Indische handel verrijkte zoowel de Turken, die meester waren van Klein-Azië en Egypte, als de Venetianen, die denzelven door geheel Europa voerden. In dezen stand der zaken zeilden de Portugeezen voorbij de Kaap de Goede Hoop naar Indië. Zij vonden er de Arabieren in bezit van den handel, en gevestigd in alle de voorname handelplaatsen, van de Roode Zee tot China toe. De Arabieren waren Mohammedanen en spraken, zoo veel mogelijk hun geloof onder de verschillende volken van de kusten en de eilanden van Azië voor. De Portugeezen waren gewend, den naam van Mooren aan de Mohammedanen te geven, ingevolge van de oorlogen, welke zij eeuwen lang met de Mohammedaansche Mooren van Afrika gevoerd hadden, en zoo werden dan ook, door hen en anderen, de Arabieren in Indië Mooren genoemd, gelijk heden nog menigmaal geschiedt. De handelsbetrekkingen der Arabieren, hoe uitgebreid ook door geheel Azië, schijnen geheel vreedzaam geweest te zijn en vrij van alle geweld van wapenen. Het onderling belang en de voordeelen van den handel waren de grondslag van de goede verstandhouding tusschen de Arabieren en de Vorsten en Volken van Indië. Daar kwam bij een godsdienstige ijver tot bekendmaking van den Koran, die op sommige plaatsen een' voorspoedigen uitslag had, en veel toebragt tot het aanzien en den invloed der Arabieren. De Portugeezen verkregen echter de bovenhand door kracht van wapenen, en maakten zich meester van den handel, in weerwil van de mededinging der Arabieren. Toen de Turken gewapenderhand den Arabischen koophandel wilden herstellen en naar hun gebied terug leiden, vonden zij in de Portugeezen heldhaftige vijanden, onder welke zij moesten bukken. Binnen weinige jaren was de Portugeesche magt gevestigd op het schiereiland van Indië, en strekte zich uit van daar in het Westen langs Perzië naar Afrika, in het Oosten langs het schiereiland van Malakka en den Indischen Archipel naar Japan. Goa was de hoofdstad op de kust van Malabar, en op de verdere kusten en eilanden waren de Portugeezen overal in bezit van vestingen en goede havens. Lissabon nam toen de plaats in van Venetië, en geheel Europa ontving van daar, middellijk of onmiddellijk, de Oostindische waren. Dan nu werd Portugal een wingewest van Spanje, en het Rijk in Oostindië onderging het lot van het Moederland. Het is overbekend, op welke wijze deze staat van zaken aanleiding gaf tot onze eerste ondernemingen op Oostindië. De Nederlandsche Oostindische Maatschappij stond op als de mededingster van den

Portugeeschen of Spaanschen handel in Azië. Zoo als de Portugeezen eerst de Arabieren verdrongen hadden, even zoo wilden zij nu met geweld den weg voor de Nederlanders sluiten. De Nederlandsche Maatschappij, niet kunnende handelen in vrede, rustte zich tot den oorlog en overwon hare vijanden, die zich vrij gehaat hadden gemaakt door hun geweld, door hunne knevelarijen, en door de brandstapels der Inquisitie. Alzoo ontstond een Nederlandsch Rijk op de bouwvallen van het Portugeesche: het strekte zich even zoo uit over alle de kusten en eilanden; het verschilde alleen daarin, dat de hoofdzetel van magt en handel werd gevestigd in den Archipel van Indië, op het eiland Java, in de nieuwe stad Batavia.

De Nederlandsche Maatschappij bragt genoegzaam alleen de Oostindische waren naar het Vaderland, en verspreidde dezelve van daar door geheel Europa, en vervolgens tot in Afrika en Amerika. Deze handel is een van de voorname grondslagen geweest van den wereldhandel, die in de zeventiende eeuw gevestigd was in de Vereenigde Nederlanden. De Nederlandsche Maatschappij vereenigde de staatkunde met de wapenen, om haar gezag in Azië te vestigen, en zij gebruikte al haar gezag om zich meester te maken van de Oostindische waren. Op alle die kusten en eilanden bestonden vele Volken en Vorsten, groot of klein, welke deel namen in den strijd tusschen de Nederlanders en de Portugeezen, ja, ook na de overwinning van deze geducht bleven. De handelingen der Nederlandsche Maatschappij, zoowel in het maken van verdragen en verbonden, als in de oorlogen te land en te water, zijn zeer merkwaardig, en, wel beschreven, zouden zij een belangrijk historisch werk uitleveren. Het beginsel van evenwigt, hetwelk toen zoo diepe wortelen had geschoten in de staatkunde van Europa, werd ook door de Nederlandsche Maatschappij in Azië toegepast met eene uitmuntende schranderheid. Het groote oogmerk, om zich meester te maken van alle de kostbare waren, werd derhalve bereikt op meer dan eene wijze. Bij de magtigste Vorsten van Indië, bekend onder den naam van Mogol, alsmede die van Perzië, van China, van Japan, kwam het meer aan op behendigheid en op onderling belang; bij minder magtige en vooral kleine Vorsten had de schrik der wapenen geen' geringen invloed, en de handelsverdragen liepen uit op een monopolie. De handelsverdragen der Nederlandsche Maatschappij zijn inzonderheid bekend onder den naam van contracten, en de geest van deze contracten was de levering van zekere waren, bij uitsluiting aan de Maatschappij alleen, tot een' geringen prijs. De groote voordeelen en winsten, uit deze instellingen geboren, wekten de begeerte der Engelschen en Franschen op, om mede deel daaraan te nemen, en eene plaats op dit onmetelijk gebied van handel en rijkdom in te nemen. Aan de Franschen is het mislukt, ofschoon hunne Maatschappij met kracht ondersteund geworden is door Lodewijk XIV en

zijne opvolgers. Aan de Engelschen is het eerst laat gelukt, toen zij, in het midden der achttiende eeuw, groot werden in Bengalen; maar van dien tijd af zijn hunne vorderingen ook even snel als onverwacht geweest. De vestiging en tegenwoordige staat van het Britsche Rijk in Indië vereischt eene bijzonder korte voordragt.

De Engelsche Maatschappij had een' zwaren oorlog te voeren met de Fransche; de inlandsche vorsten van het Schiereiland van Indië namen er deel in, en zoo hadden de overwinningen der Engelsche legers op de Fransche tot gevolg, dat er een uitgestrekt grondgebied werd veroverd. Bengalen was het voorname wingewest, waar de Maatschappij evenwel vele jaren slechts heerschte onder den naam van den grooten Mogol. Het bestuur over deze rijke en volkrijke landen was overeenkomstig met den geest eener Handelmaatschappij. Het oogmerk was, om het batig saldo op de boeken zoo groot mogelijk te maken en zware dividenden uit te deelen. De staat der volkeren werd dan ook van jaar tot jaar ongelukkiger, en het oogmerk zelf werd met der tijd gemist, toen het land uitgeput en het volk aan gebrek en hongersnood overgegeven was. In Engeland wordt alles openbaar, en alle de nationale belangen zijn het onderwerp van de nationale zorg in het Parlement. Deze zaak werd dan ook aan alle zijden beschouwd, en de uitkomst was, om voor een algemeen beginsel aan te nemen, dat de Souvereiniteit niet kon worden uitgeoefend door eene Handelmaatschappij, maar toekwam aan de Kroon, naar de voorschriften der wet. Van dien tijd af is het oktrooi der Maatschappij hoe langer zoo meer bepaald geworden tot den blooten handel, en het bestuur over land en volk, het maken van vrede en oorlog, is eigenlijk verbleven aan de Kroon, en uitgeoefend volgens de wet. Onder deze nieuwe inrigting zijn er wederom nieuwe oorlogen opgekomen, totdat eindelijk het Britsche Rijk van Indië, door menigvuldige overwinningen, de plaats heeft ingenomen van het Mogolsche. Onder de bescherming van dat magtige Rijk dreef de Maatschappij haren handel; zij had den blooten naam van het bestuur, maar het wezen van vaart en handel behouden. Dezelfde openbare behandeling van alle gewigtige zaken, door de drukpers in het publiek, en door de verzoekschriften en voorstellen in het Parlement, welke de Maatschappij ontzet had van het bestuur, maakte ook, in vervolg van tijd, haren handel gemeen met alle de ingezetenen van Engeland, en zelfs van Indië. Van de vroegste tijden af had de Maatschappij den partikulieren handel in Indië binnen zekere palen toegelaten. Het bleek toen, al gaande weg, dat de Maatschappij niet varen en handelen kon tegen de partikuliere kooplieden, omdat deze hunne zaken zuiniger overleiden. Dit zelfde blijkt heden hoe langer zoo meer, en de uitbreiding van den partikulieren handel is zoo groot, dat dezelve den handel der Maatschappij verre

overtreft en zelfs alle verwachting te boven gaat. De Maatschappij heeft geen uitsluitend regt meer, dan voor den handel op China alleen, en het is algemeen bekend, dat zij met hare winsten op dit monopolie de verliezen dekt, die zij op alle de andere takken van haren handel ondergaat. Eene van de merkwaardigste uitwerkingen van de vrije vaart en handel uit Engeland op Indië is, dat de katoenen stoffen genoegzaam niet meer uit Indië naar Engeland, maar uit Engeland naar Indië gebragt worden. Indië is van oudsher beroemd geweest door de katoenweverijen; de katoenen stoffen waren eene van de voornaamste kostbaarheden van het Oosten en grondslagen van den handel. In korten tijd zijn de Engelsche katoenfabrijken, door middel van de werktuigen, tot die hoogte gerezen, dat zij de geheele wereld zouden kunnen voorzien, en de goede koop van den Indischen handenarbeid is overwonnen geworden door de werktuigelijke uitvindingen. Indië brengt nu het katoen als grondstof voort, en Engeland bereidt de stoffen zelfs voor de Indische volken. Even zoo trekt Engeland de ruwe zijde uit Indië, en de Engelsche zijdefabrijken leveren al reeds meer stoffen op dan de Fransche. Door de leefwijs der Engelschen in Indië wordt de Engelsche smaak in kleederen, in huisraad en gereedschappen, in sieraden, in alle de menigvuldige aangenaamheden en gemakken van het leven, door die landen verspreid, en allengs aangenomen onder die zestig tot honderd millioenen zielen, welke de bevolking van het Britsche Rijk in Azië uitmaken. De Engelsche vlijt en nijverheid, de Engelsche manufacturen, vinden derhalve eene markt in Indië, die al wat men tot heden toe daarvan gekend had, ver te boven gaat. De grondstoffen, daarentegen, katoen, zijde, suiker, indigo, worden in overvloed geteeld onder den milden hemel van Indië, en in overvloed en goedkoop gebragt op de markt van Engeland. Zoo groote winsten en voordeelen brengt de tegenwoordige staat van Britsch-Indië aan, en het nationaal belang is daar oneindig meer door bevorderd, dan het ooit kon geweest zijn door het ruimste batig saldo eener Handelmaatschappij.

Onderwijl het Britsche Rijk in Indië tot deze hoogte opklom in de laatstverloopene halve eeuw, helde, integendeel, de Nederlandsche Maatschappij gedurig over tot haren ondergang. Er bestond in de Maatschappij zelve, gelijk in alle dergelijke Maatschappijen, eene oorzaak van bederf, die met der tijd moest werkzaam worden en onophoudelijk toenemen. De eerste oprigters der Maatschappij bedreven hunne eigene zaak, en hun eigenbelang was innig vereenigd met het belang der Maatschappij. Maar hoe langer deze Maatschappij voortwerkte en hoe meer zij hare werkzaamheden uitbreidde, des te meer bijzondere belangen werden er geboren onder de bestuurders en ambtenaren. Het eigenbelang, vooral om fortuin te maken in Indie, of zulk een fortuin aan zijne vrienden te bezorgen, stond veelal over tegen het

belang der Maatschappij. Zoo gingen dan de zaken der Maatschappij achteruit, terwijl de dienaren der Maatschappij groote voordeelen behaalden. Eene tweede oorzaak van bederf hebben wij reeds aangestipt bij de Engelsche Maatschappij, die hare zaken niet zoo zuinig overleggen kon, als de partikuliere kooplieden. Ook de Nederlandsche Maatschappij moest verscheidene zaken laten varen, omdat zij bij haren grooten omslag daar geene winst mede doen kon, en zulke zaken vielen dan in de handen van partikuliere kooplieden. Maar de partikuliere handel stond daar niet bij stil, en de Nederlandsche Maatschappij, zoowel als de Engelsche, ondervond ook in andere zaken de meerderheid van zulk een' mededinger. De partikuliere handel der Engelschen stelde zich niet minder in den weg der Nederlandsche Maatschappij, en daar kwam naderhand bij de partikuliere vaart en handel der Noord-Amerikanen. Wij hebben gezien, dat de Engelsche Maatschappij genoegzaam is verdrongen geworden door den partikulieren handel, en dit lot moest ook eindelijk te beurt vallen aan de Nederlandsche Maatschappij. Het nieuwe stelsel van vaart en handel, in het magtige Britsche Rijk van Indië aangenomen, maakte op den duur het oude stelsel van monopolie der Nederlandsche Maatschappij onbestaanbaar. Al ware het monopolie eens voordeeliger geweest, dan een vrije handel, des neen, zoo ontbrak aan de Nederlandsche Maatschappij de kracht om het te handhaven. Bij deze inwendige oorzaken van den val der Nederlandsche Maatschappij kwamen nu nog vele uitwendige oorzaken, waardoor haar val werd bespoedigd. In den eersten Engelschen oorlog van 1780 had zij veel te lijden, zoo door de vijandelijkheden, als bij den vrede. In den oorlog met Engeland, die van 1795 tot 1813, met eene korte tusschenpozing, voortduurde, ging eindelijk alles verloren. De Engelschen maakten zich meester van alle onze bezittingen, op één eilandje na, bij de haven van Nangasaki in Japan, waar de Nederlandsche vlag altijd door gewaaid heeft. Het is gedurende dezen veeljarigen oorlog, dat de Nederlandsche Maatschappij is ontbonden geworden, bij het uitgaan van haar laatste oktrooi, en dat de Regering van het Moederland het bestuur aanvaard heeft over de Indische bezittingen. Deze bezittingen waren van tijd tot tijd meer uitgebreid geworden in de laatste tijden der Maatschappij, en in de plaats van enkele steden en vestingen had zij een uitgestrekt grondgebied hier en daar verkregen. Maar het ging de bevolking van dit grondgebied even zoo, als wij te voren aangeteekend hebben van Bengalen onder de Engelsche Maatschappij. Land en volk werden uitgezogen en de beschaving zelve gestremd in haren natuurlijken loop. Op het batig saldo van de boeken kwam het eigenlijk aan, en door dit oogmerk werd de geest van het Bestuur over millioenen menschen gewijzigd. Wanneer men de oude reisbeschrijvingen van de Portugeezen, Engel-

schen en onze landgenooten opslaat, vindt men den staat van de beschaafdheid in Indië, op die kusten en eilanden inzonderheid, welke wij Oostindië noemen, veel meer gevorderd, dan dezelve naderhand geweest is. Dit was het noodzakelijk gevolg van de banden van het monopolie, van de stremming des vrijen handels onder de Indische volken. Het nieuwe stelsel van den vrijen handel, door de Engelschen aangenomen, bevordert integendeel de beschaving van die volken, en bouwt zelfs op deze beschaving de groote winsten en voordeelen van den handel. Hoe meer de Indische volken in beschaafdheid toenemen, des te meer hechten zij aan de aangenaamheden en de gemakken van het leven, en des te ruimer markt openen zij voor de menigvuldige manufakturen van Europa. Dit nieuwe stelsel is ook onder ons aangenomen geworden bij de ontbinding der Maatschappij, ofschoon de staat van oorlog belet heeft, om aanstonds de behoorlijke uitbreiding daaraan te geven. Eindelijk is de rust in Europa hersteld geworden; wij hebben in 1813 onze onafhankelijkheid heroverd, en Engeland heeft ons de Oostindische bezittingen teruggegeven op den voet van den vrede van Amiens. Toen hebben wij gedaan hetgeen Engeland voornemens is te doen, maar nog niet volkomen tot stand gebragt heeft. Wij hebben het bestuur over het Nederlandsche Rijk in Azië opgedragen aan de Kroon, met eene bepaalde uitsluiting van alle Maatschappijen, en wij hebben vaart en handel vrijgesteld, niet alleen voor onze eigen ingezetenen, maar ook voor alle vreemde volken, onder betaling van zwaardere regten op in- en uitvoer. Al wat er heden overschiet van het monopolie, bestaat in de kruidnagelen en notenmuskaat van de Moluksche eilanden, en in de vaart op Japan, welke door de Regering alleen kan gedreven worden, uit hoofde van de omstandigheden en instellingen van het Japansche Rijk [1]). De nieuwe grondslag van het Nederlandsche Rijk in Indië bestaat heden in de kostbare voortbrengselen van den grond, om herwaarts aan te voeren, en in het vertier van de voortbrengselen onzer nijverheid, onzer manufakturen, onder millioenen Indianen. De voortbrengselen van den grond, zoo als die van ouds bekend waren, zijn in latere tijden vermeerderd geworden, voornamelijk met koffij en suiker, en kunnen verder vermeerderd worden met andere, zoo als inzonderheid de katoen. Het vertier van onze manufakturen heeft geene andere grenzen, dan de vorderingen van die volken in beschaafdheid. Hun verbruik van de manufakturen van Europa is lang in twijfel getrokken geworden, doch de ondervinding heeft eindelijk alle twijfeling weggenomen. De grove manufakturen van die landen

1) In een Bijvoegsel van 1825 teekent Hog. hieromtrent aan, dat er wel nog andere overblijfselen van het Monopolie bestaan, zoozals de Preanger-koffij, de opium, het zout, het Banka-tin; maar dat zij, ofschoon gebrekkig, niet strekken tot omverwerping van een goed bestuur.

zelve hebben moeten onderdoen, en de weefstoelen van Java staan genoegzaam stil sedert den invoer van Engelsche katoenen stoffen. Op ons eigen grondgebied, onder de bevriende volken van den Archipel, op het vaste land van Azië, van China tot in Arabië, staat er een onmeetbaar veld open voor onze nijverheid, voor onze scheepvaart en handel.

De hoofdzetel van het Britsche Rijk is Hindostan en het Schiereiland van Indië, de hoofdzetel van het Nederlandsche Rijk is Java met de naburige kusten en de Moluksche eilanden. Maar eenige oude bezittingen waren overgebleven aan de Engelschen in onze buurt, en eenige andere bezittingen waren ons overgebleven in de buurt der Engelschen. Alreeds bij het Verdrag van den 13 Augustus 1814 waren er eenige ruilingen gedaan, ten einde te voorzien in de zwarigheden, uit die omstandigheden te verwachten. Wij stonden Cochin op de kust van Malabar aan Engeland af, tegen het eiland Banka op de kust van Sumatra. Deze ruiling was gegrond op een zeer eenvoudig beginsel, namelijk, dat ieder Rijk zijne bezittingen zoo veel mogelijk bij elkander moest houden. Op ditzelfde beginsel is voortgewerkt geworden bij het nieuwe Verdrag, waarvan wij nu handelen. Hetzelve is, als het ware, eene regeling van de grenzen tusschen naburige Mogendheden. Ongeregelde grenzen geven eene gedurige aanleiding tot klagten en oneenigheden, en daarvan hadden wij in Oostindië reeds veel gehoord in de laatstverloopene jaren. Wij konden voorts des te gemakkelijker ons grondgebied en het Engelsche over en weder vaststellen, omdat wij tevens aan elkander den vrijen handel in ieders grondgebied wilden openstellen. De oude jaloerschheden van uitsluiting en monopolie stonden niet meer in den weg, en de beginselen van een' vrijen handel, over en weder door geheel Azië, waren veel meer erkend.

Na deze inlichtingen treed ik tot een bepaald onderzoek van het Verdrag, om hetzelve naar waarde te beoordeelen.

De vaststelling van het grondgebied, of hetgeen wij de regeling der grenzen genoemd hebben, is geschied op een zeer eenvoudig beginsel. De hoofdzetels van de wederzijdsche bezittingen worden bevrijd van lastige hindernissen. Gevolgelijk is aan de Britsche zijde het geheele Schiereiland van Indië van alle Nederlandsche bezetting ontheven. De vaart van Britsch Indië en China, over en weder, gaat door de Straat van Malakka, en deze vaart wordt aan de Engelschen verzekerd door den afstand der stad Malakka op het vaste land, en van het eiland Sincapore in het Oosten van die Straat. Wederkeerig wordt het eiland Sumatra vrijgemaakt van de Engelsche bezettingen te Bencoolen en te Natal. Het Fort Marlborough in Bencoolen gaat aan de Nederlanders over. Het eiland Billiton, bij het eiland Banka gelegen, wordt in het erkend bezit van de Nederlanders gesteld. De Nederlandsche vaart tusschen Europa en Azië gaat door de Straat Sunda, gelegen tus-

schen Java en Sumatra, en blijft gevolgelijk nu geheel onbelemmerd aan Nederland. Behalve de Souvereiniteit op ieders grondgebied, bestaat er nog een invloed op de naastbij gelegene landen en de Vorsten van dezelve. Van dezen invloed ziet Nederland af op het schiereiland van Malakka, en Engeland op het eiland van Sumatra. Op dezen invloed volgen de betrekkingen met onafhankelijke Vorsten, en de verdragen met dezelve aangegaan, die vooral de voordeelen van den koophandel betreffen. Met dit punt begint de regeling van den handel, welke rust op het eenvoudig beginsel van wederkeerigheid. Er wordt overeengekomen, dat de beide partijen, in hunne verdragen met onafhankelijke Vorsten, elkander nimmer zullen uitsluiten van den handel met zoodanige Vorsten en hunne landen. Vervolgens wordt het monopolie van de noten en nagelen bij voorraad behouden, tot dat deze zaak nader en eindelijk geregeld zal zijn. Maar op deze uitzondering na, wordt dan ook de geheele handel vrij en open gesteld tusschen de wederzijdsche bezittingen. Wil men de schepen of onderdanen van den ander zwaarder belasten, dan de zijne, zoo wordt ook aan dit meerder bezwaar paal en perk gesteld, waardoor de regten in allen gevalle matig blijven. [1])

Deze beginselen zijn min of meer uitvoerig ontwikkeld bij de artikelen van het Verdrag, en men zal hetzelve wel verstaan, indien men het in dezen geest leest, met eene kaart van Azië onder het oog. De regeling van het grondgebied over en weder zal men zoo bevinden, als noodig was, om elk in het gerust bezit van het zijne te handhaven, en, zoo veel mogelijk, alle geschillen in het vervolg voor te komen. De vrije handel maakt over en weder goed, hetgeen door den afstand van bezittingen was verloren geraakt. Alle deze inrigtingen van het Verdrag zijn overeenkomstig met den tegenwoordigen staat van Oostindie, en met de hedendaagsche denkbeelden en behoeften van den handel. De staat van Oostindië en van den algemeenen handel, zoo als beide deze waren in de zeventiende eeuw, is veranderd en heeft moeten veranderen door de omstandigheden en door de vorderingen van den menschelijken geest. Denzelfden weg moeten dan ook de instellingen gaan, en de verdragen, waarop deze instellingen rusten [2]).

---

1) In een Bijvoegsel van 1825 erkent Hog., zich in deze gevolgtrekking vergist te hebben. Door de eigen onderdanen zwaar te belasten, kan men de regten onmatig maken, zonder het verdrag te overtreden.

2) *Bijdr.* X, 1—17. Wat hij schrijft over de gedane *toepassing* van het Traktaat zullen wij later ontmoeten in zijne redeneringen over de koloniën.

III.

Vergadering van 1824 *op* 1825.

Vóór deze Vergadering en gedeeltelijk nog onder de vorige greep eene gebeurtenis plaats, die den grond legde tot grooten omkeer in de verhouding tusschen het Moederland en Nederlandsch Indië, — de oprigting der *Nederlandsche Handelmaatschappij.*

Weinige dagen na de sluiting van het Londensche Traktaat van 17 Maart 1824, dat onder anderen onze bevoegdheid vaststelde om den invoer van Nederlandsche waren in Ned. Indië door een hoog regt tegen de Engelschen te beschermen, verscheen in de Staatscourant [1]) een Koninklijk Besluit van 29 Maart 1824, luidende:

Overwegende dat, sedert Onze komst tot de Regering dezer Landen, niet alle de takken van den grooten handel de uitbreiding en kracht hebben verkregen, op welke het herstel van algemeene vrede en vriendschapsbetrekkingen met alle Volkeren het uitzigt geopend hadden;

Dat, als een onmiddellijk gevolg daarvan, ook de scheepsbouw en reederijen, fabrijken en trafijken, niet dien trap van voorspoed bereikt hebben, waarvoor dezelve vatbaar zijn;

Dat, als eene der groote oorzaken van dezen stand van zaken, moet worden aangemerkt de min gelukkige wending, welke de vaart en handel met Onze overzeesche bezittingen, vooral in Nederlands Indië, genomen hebben;

Dat deze toch aan de verwachting van de handelaren niet geheellijk en op den duur hebben voldaan, en nog grootendeels zijn levendig gehouden door den bijstand en de hulp van de Regering, in het verschaffen van transporten en vrachten; terwijl deze hulp zelfs, in de laatste tijden, door vele handelaren als niet genoegzaam geoordeeld is;

Dat alzoo in den schoot van het Moederland niet alle de voordeelen zijn uitgestort, welke eene welaangelegde vaart en handel kunnen aanbrengen, terwijl Onze buitenlandsche bezittingen daardoor schadelijke gevolgen te wachten hebben;

Dat het derhalve noodzakelijk is, gelijk Wij zulks tot een ernstig en bestendig onderwerp van Onze zorgen en overdenkingen gemaakt hebben, om middelen op te sporen, geschikt, om dien kwijnenden stand van zaken te doen ophouden, den landbouw en de verschillende takken van nijverheid,

---

1) Van 1 April 1824.

daarmede in verband staande, aan te moedigen, en alzoo, onder den Goddelijken zegen, aan de Natie de voordeelen te verzekeren, waarop haar rang onder de Volken, de ligging van haar grondgebied, en de belangrijkheid van hare volkplantingen haar aanspraak geven;

Dat deze middelen evenwel niet, op het voorbeeld van sommige andere volken, behooren gezocht te worden in uitsluitende verbodsstelsels, maar, met behoud van vrije vaart voor elke Nederlandsche vlag en alle andere met Nederland bevriend, in eene krachtige en welbestuurde vereeniging van toereikend vermogen, en gemeenschappelijken arbeid, waardoor een nieuw leven aan alles kan worden aangebragt;

Dat eene Maatschappij, waarin elk, hij zij Nederlander of vreemde, zijne bijdragen storten, en alzoo tot den bloei en welvaart van Nederland medewerken kan, bij uitnemendheid geschikt is, alle die voordeelen te weeg te brengen;

Dat deze Maatschappij zich tot den handel en de vrachtvaart, hetzij voor eigen rekening, of in kommissie voor anderen, behoort te bepalen, zonder ooit in zaken van bestuur, of hier, of in de overzeesche bezittingen, eenig deel te verkrijgen, en zonder dat zij, omtrent het voeren van haren handel, aan eenige bemoeijenis, of inzage van wege den Staat, onderworpen worde, of tot den Staat in eenige andere verhouding sta, dan waarin elke naamlooze Maatschappij, volgens de Wet, geplaatst is;

Willende, tot het in stand brengen van zulk eene Maatschappij, naar Ons vermogen medewerken en de deelneming daarin voor elk openstellen;

Hebben besloten en besluiten;

Art. 1. Bij de Kamers van Koophandel en Frabrijken binnen de steden : Amsterdam, Antwerpen, Brugge, Brussel, Dordrecht, Gend, Leyden, Middelburg, Ostende en Rotterdam, zullen inteekeninglijsten worden geopend, tot deelneming in eene Nederlandsche Handelmaatschappij, welke, ingevolge de voorschriften omtrent naamlooze Maatschappijen bij de Wet vastgesteld, zal worden opgerigt voor den tijd van vijf en twintig achtereenvolgende jaren; zullende zij echter, na den afloop van dat tijdvak, des geraden oordeelende, verlenging kunnen verzoeken.

2. Het oorspronkelijk fonds van deze Maatschappij wordt bepaald op *twaalf millioenen guldens*. Hetzelve zal evenwel tot op *vier en twintig millioenen* kunnen worden gebragt, wanneer eene meerdere opgewektheid tot deelneming zulks noodzakelijk maken, of het Bestuur der Maatschappij zulks raadzaam oordeelen mogt.

Ingeval van vermeerdering van het oorspronkelijk kapitaal zullen de eerste deelnemers, in verhouding tot hunne aandeelen, tot de inschrijving op het vermeerderd kapitaal worden toegelaten.

3. De aandeelen in deze Maatschappij zullen worden uitgegeven ten bedrage van *duizend Nederlandsche guldens* elk; dezelve zullen echter in halve en vierde deelen, ten bedrage van *vijf honderd*, en *twee honderd vijftig gulden*, kunnen worden gesplitst.

4. De ingeschrevene sommen zullen worden gestort op zoodanige termijnen, als nader zal worden bepaald; zullende echter vijf ten honderd van de ingeschreven geheele aandeelen, veertien dagen na de sluiting betaald worden.

5. De inschrijving zal bij de bovengemelde Kamers van Koophandel worden opengesteld, veertien dagen na de dagteekening dezes, doch niet vroeger.

Deze Kamers zullen dagelijks aan het Departement voor de Nationale Nijverheid en Koloniën opgave doen van de gedane inschrijvingen, ten einde te kunnen beoordeelen, wanneer de Maatschappij geacht kan worden te zijn opgerigt, en het oogenblik daar zal zijn, om den stand der inschrijvingen openlijk bekend te maken. De vroegste inschrijvingen zullen, in geval van overschrijding van het fonds, worden aangenomen.

6. Twee maanden na de openstelling der inschrijving, of zoo veel vroeger, als blijken zal, dat voor twaalf millioenen deel genomen is, zal het voorschreven Departement de Voorzitters van de Kamers van Koophandel uitnoodigen, om de deelnemers, welke voor vier of meer geheele aandeelen hebben ingeschreven, op eenen te bepalen dag bijeen te roepen, ten einde één of meer van hen naar 's Gravenhage af te vaardigen, om gezamenlijk met eene door Ons te benoemen Kommissie, de artikelen van overeenkomst, waarop de Maatschappij werken zal, te ontwerpen en Ons ter bekrachtiging aan te bieden.

Het getal der afgevaardigden zal, naar het aantal der ingeschrevene deelnemingen bij iedere Kamer, door Ons nader worden bepaald.

De inschrijvingslijsten zullen op den laatsten Junij 1824 worden gesloten; wanneer de ingeschrevene sommen alsdan het bedrag van twaalf millioenen guldens te boven gaan, zal het oorspronkelijk kapitaal daarmede worden vermeerderd, zoo als bij Art. 2 bepaald is.

7. Bij dat ontwerp moet van het beginsel worden uitgegaan, dat aan de Maatschappij geen uitsluitend regt, van welken aard ook, zal worden toegestaan; wordende haar echter bij deze, Onzentwege, alle de bijzondere bescherming toegezegd, op welke eene zoo belangrijke inrigting met regt aanspraak maken kan.

8. Bij de beraadslagingen zal door de afgevaardigden worden overwogen al wat, door deze Maatschappij, tot aanmoediging van nationalen handel, scheepvaart, visscherijen, landbouw, fabrijken en trafijken zou kunnen gedaan worden.

9. De Maatschappij zal vooral, en in de eerste plaats, daartoe dienstig

maken de wederkeerige betrekking van het Moederland tot zijne Oostindische bezittingen, en de bevestiging en uitbreiding van den handel en de vaart op dezelve, alsmede de vaart en handel op alle andere gedeelten van Indiën en omliggende plaatsen, den theehandel op China en de visscherijen in de Indische zeeën.

10. De Maatschappij zal al dadelijk, en bij voorkeur, gebruik maken van Inlandsche fabrikaten, ten zij de benoodigde goederen door de Nederlandsche fabrijken en trafijken niet mogten kunnen worden bezorgd.

11. Zij zal, tot het overbrengen van goederen, hetzij voor eigen rekening of voor die van anderen, alleen kunnen gebruik maken van Nederlandsche schepen, onder Nederlandsche vlag, en wel, bij voorkeur, van schepen hier te lande gebouwd.

12. Zij zal bij voorkeur belast worden met de levering en verzending van alle de behoeften, welke van wege de Regering naar de Overzeesche bezittingen moeten worden verzonden, en het overvoeren naar de Nederlanden van al hetgeen van daar herwaarts moet overgebragt worden, en zich te dien aanzien met het Departement van Algemeen Bestuur, wien het aangaat, verstaan.

13. Als een bewijs van belangstelling van Onze zijde, wordt aan de deelnemers bij dezen een jaarlijksche interest van vier en een half percent van hunne gelden verzekerd, met dien verstande nogtans, dat deze waarborg van Onze zijde eerst met het tweede jaar, 1825—1826, werken zal, en dat, na de retouren, het uit te keeren dividend zoodanig zal worden bepaald, dat van de winsten genoegzame gelden worden ter zijde gelegd, om het vermogen van de Maatschappij te verzekeren.

14. Wenschende voorts, door een goed voorbeeld, anderen voor te gaan in het tot stand brengen eener inrigting, waarvan het edel doel is de bevordering van de nationale welvaart, zoo verklaren Wij, voor Ons, en voor Ons Huis, Ons te stellen aan het hoofd der inschrijvers voor eene som van *vier millioenen guldens*, terwijl, bijaldien, onverhooptelijk, het oorspronkelijk kapitaal van *twaalf* millioenen vóór den *laatsten Junij* 1824 niet mogt zijn ingeschreven, het oningeschreven bedrag nu voor alsdan mede voor Onze bijzondere rekening wordt genomen.

Reeds op den eersten dag der inschrijving waren de aanbiedingen tot deelneming in deze Maatschappij geklommen tot *f* 69.565.250. Op grond hiervan, „en willende, zoo veel met de belangen dezer inrigting bestaanbaar is, gehoor geven aan het algemeen verlangen, hetwelk blijkbaar was uit de opgewektheid tot deelneming, gelijktijdig en op verschillende punten des

Rijks aan den dag gelegd, om het maatschappelijk fonds te zien gebragt boven het aanvankelijk bepaalde maximum," bepaalde een Koninklijk Besluit van 19 April [1]) dit fonds, met inbegrip der 4 millioen van het Huis van Oranje, op 37 millioen. Aan dat bedrag werd dezelfde waarborg verzekerd, welke bij art. 13 van het vorige Besluit was toegezegd. De gedane inschrijvingen voor twee aandeelen en minder werden zonder, hoogere met reduktie aangenomen.

Afgevaardigden uit de deelnemers en eene koninklijke kommissie kwamen nu bijeen om de artikelen van overeenkomst op te stellen, welke daarna bij Koninklijk Besluit van 18 Aug. 1824 [2]) werden goedgekeurd. Van die artikelen behoeven hier slechts de volgende overgenomen te worden:

2. De Maatschappij is eene kompagnieschap zonder firma, behoorende tot de vereenigingen, bij de Wet bekend onder den naam van *naamlooze maatschappijen*.

3. De Maatschappij zal bestaan van en met den dag, waarop deze artikelen van overeenkomst door den Koning zullen worden bekrachtigd, tot en met den 31sten December 1849.

4. Dezelve kan evenwel vóór dien tijd ontbonden worden, ingeval de meerderheid der stemgeregtigde deelhebbers, te zamen eigenaars van ten minste drie vierden van de aandeelen *op naam*, daartoe mogt besluiten.

5. In de laatste helft van het jaar 1846 zal de Maatschappij kunnen verzoeken verlenging van haren tijd van duur, en in allen gevalle zal de Maatschappij zich op of vóór den 1sten Januarij 1847 moeten verklaren, of zij al dan niet prolongatie begeert.

Indien op de dan te houden algemeene vergadering blijkt, dat geene zoodanige meerderheid van stemgeregtigden, als in art. 4 beschreven is, zich op den voet, bij dat artikel bepaald, tegen de prolongatie verklaart, zal het er voor gehouden worden, dat dezelve door de deelhebbers wordt begeerd.

10. De deelhebbers zullen hunne betalingen moeten doen in grove, gangbare, zilveren of gouden speciën, of in biljetten van de Nederlandsche Bank te Amsterdam, of van de Algemeene Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt, te Brussel.

14. De aandeelen zullen, bij de eerste uitgifte, *aan tooner* of *op naam* worden gesteld, ter keuze van de deelhebbers.

---

1) *Stc.* 22 April 1824.
2) *Stc.* 24 Aug. 1824.

15. De aandeelen zullen worden ingeschreven in een *register der aandeelen*, waarvan een dubbel in eene stad van het Noordelijk, en een ander in eene stad van het Zuidelijk gedeelte van het Rijk zal worden gehouden.

18. Tegen intrekking en onbruikbaarmaking der oude stukken, zullen de aandeelen *aan tooner*, te allen tijde, in aandeelen *op naam*, en deze wederkeerig in aandeelen *aan tooner* kunnen veranderd worden.

19. Door *stemgeregtigde deelhebbers* zullen in deze Artikelen van overeenkomst slechts worden verstaan Nederlanders, op de registers der Maatschappij, sedert zes maanden, bekend zijnde als eigenaars van ten minste vier geheele aandeelen.

20. De zaken der Maatschappij worden bestuurd door *eene Direktie*, met overleg en onder het toezigt van *Kommissarissen*, die, met de Direktie vereenigd, den *Raad der Maatschappij* uitmaken.

21. Er zijn *zes en twintig* Kommissarissen, waarbij *een* door den Koning kan worden gevoegd, om voor Hoogstdeszelfs belangen als deelhebber te waken.

De Koning kan dit getal nog met twee vermeerderen, te nemen uit die gedeelten van het Rijk, aan welke, bij deze Artikelen van overeenkomst, geene nominatie is gegeven, en die daarop evenwel aanspraak hebben, door hunne inschrijvingen en nijverheid.

Deze Kommissarissen, vereenigd met de Direktie, maken den Raad der Maatschappij uit.

22. De verkiezing van de Kommissarissen geschiedt door de stemgeregtigde deelhebbers, die zich, tot dat einde, onder het voorzitterschap der Presidenten van de Kamers van Koophandel en Fabrijken, zullen vereenigen in twaalf kieskollegien, te houden in Amsterdam, Antwerpen, Brussel, Brugge, Doornik, Dordrecht, Gend, Leyden, Middelburg, Ostende, Rotterdam en Schiedam.

24. De eerstbenoemde Kommissarissen blijven *vier* jaren in funktie; daarna zullen, naar eenen rooster, bij loting te bepalen, *drie* achtereenvolgende jaren, *zes* van de Kommissarissen, en het volgende jaar *acht* Kommissarissen aftreden, om opgevolgd te worden door een gelijk getal andere, te benoemen op den voet, in de twee voorgaande Artikelen bepaald, onder dien verstande, dat de aftredenden wederom verkiesbaar zijn.

De Kommissaris, die de belangen des Konings, als deelhebber, waarneemt, is onder deze beurtwisseling niet begrepen.

25. De Kommissarissen worden, zoo veel mogelijk, genomen uit de onderscheidene steden en provinciën, welke voor hun handel- en fabrijkwezen belangrijk zijn.

26. Om Kommissaris te kunnen worden, behoort men Nederlander te zijn, in dit Rijk zijne vaste woonplaats te hebben, in het genot van zijne bur-

gerlijke en staatkundige regten te zijn, en deel in deze Maatschappij te hebben voor ten minste zeven aandeelen op *naam*. Als Kommissaris zijn niet verkiesbaar personen, die, hetzij als vaste Agenten, of op eenige andere wijze, deel hebben aan het beheer der zaken van de Maatschappij.

27. De *Raad* houdt tweemaal in het jaar deszelfs vaste bijeenkomsten, te beginnen met den eersten Maandag van April en Oktober. Dezelve moet daarenboven, zoo dikwijls de belangen der Maatschappij zulks vorderen, bijeengeroepen worden, en ditzelfde zal ook geschieden, telkens wanneer de meerderheid van de Kommissarissen of van de Direkteuren zulks verlangen.

28. Bij *den Raad* zullen geene zaken in overweging worden genomen, tenzij de meerderheid der Kommissarissen tegenwoordig zij.

Alle besluiten worden bij meerderheid van stemmen opgemaakt; bij staking is die des Voorzitters beslissende.

29. De *Raad* arresteert, onder goedkeuring des Konings, alle reglementen, instruktiën en bepalingen voor het algemeen huishoudelijk beheer en de administratie der zaken van de Maatschappij, en zulks met inhaesie van hetgeen daaromtrent reeds bij deze Artikelen van overeenkomst is vastgesteld.

30. De *Raad* bepaalt het getal en de bezolding der boekhouders en verdere kantoorbedienden bij de Direktie, mitsgaders de inrigting der boeken en registers, welke bij de Maatschappij zullen worden gehouden.

31. De *Raad* beslist in alle gevallen, waarin, naar luid van deze Artikelen van overeenkomst, of van de huishoudelijke reglementen, de Direktie onbevoegd is, om zonder deszelfs autorisatie te handelen, of waarin aan Kommissarissen geene afzonderlijke magt is toegekend. Bij voorkomend verschil over het bestaan van die gevallen, is de beslissing daarvan aan den Raad overgelaten.

32. Wanneer de zaken, in de zittingen van den Raad of van de Kommissarissen behandeld, geheimhouding vorderen, kan de Voorzitter de verpligting daartoe opleggen aan de leden, die de zitting bijwonen.

33. Kommissarissen zijn belast met het overzigt en de kontrôle van de handelingen en van het beheer der Direktie, en zullen telkens, wanneer hunne deliberatiën een onderzoek, daartoe betrekkelijk, ten onderwerp hebben, zich vereenigen onder voorzitterschap van den Kommissaris, die de belangen des Konings als deelhebber waarneemt, en, als Sekretaris, geadsisteerd door een hunner, ter verkiezing van den Voorzitter.

35. De Direktie der Maatschappij bestaat uit vijf vaste Direkteuren, geadsisteerd door eenen Sekretaris.

Het getal der Direkteuren kan in het vervolg, des noodig, bij reglementaire bepaling in den Raad, onder de goedkeuring des Konings te arresteren, eens, met twee te gelijk, worden vermeerderd.

36. De *Direktie* wordt gevestigd te 's Gravenhage, en daar worden ook gehouden de bijeenkomsten van den Raad; de leden der Direktie zullen daar hunne vaste woonplaats moeten houden.

37. De leden der Direktie worden, zoo veel mogelijk, genomen uit de onderscheidene steden en provinciën, welke voor hun handel- en fabrijkwezen belangrijk zijn.

38. Om Direkteur of Sekretaris der Maatschappij te wezen, behoort men Nederlander te zijn; in het Rijk zijne vaste woonplaats te hebben; in het genot van zijne burgerlijke en staatkundige regten te zijn; bekwaam in den handel te wezen, en deel in de Maatschappij te nemen: een Direkteur voor 25 aandeelen: de Secretaris voor 15 aandeelen: alle op naam, welke onvervreemdbaar zullen zijn, gedurende de waarneming van den post.

39. De Direkteuren en de Sekretaris mogen geene andere posten, ambten of bedieningen hoegenaamd, bekleeden; zij mogen middellijk of onmiddellijk geen' handel drijven, hetzij alleen of in associatie met anderen, noch ook deel hebben in reederijen of fabrijken; en zullen, hier tegen handelende, hunne bedieningen verliezen, en de onvervreemdbare aandeelen, aan de uitoefening daarvan verbonden, ten behoeve van de Maatschappij verbeuren; zij mogen, eindelijk, elkander niet bestaan in of binnen den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

40. De leden der Direktie en de Sekretaris worden benoemd door den Koning, uit driedubbele lijsten van kandidaten, voor elke vakature, door de Kommissarissen, bij besloten briefjes en bij volstrekte meerderheid, op te maken.

Voor de eerste maal worden deze benoemingen echter geheel overgelaten aan den Koning.

41. Het voorzitterschap, zoo bij de Direktie als in den Raad, wordt waargenomen door een der Direkteuren, daartoe telken jare door den Koning te benoemen, zullende de aftredende telkens wederom verkiesbaar zijn.

42. De Direkteuren en de Sekretaris genieten vaste traktementen, die bij deze worden bepaald als volgt:

Voor de Direkteuren.	*f* 8000	's jaars.
„ den Voorzitter daar te boven	„ 4000	„
„ den Sekretaris.	„ 7000	„

Wanneer, boven den vasten interest van vier en een half ten honderd, een dividend wordt uitgekeerd, geniet elk lid der Direktie, benevens de Sekretaris, behalve deze traktementen, nog een half ten honderd van de ter uitdeeling bestemde som.

43. De *Direktie* bestuurt alle inkoopen, verkoopingen, inhuringen, bestedingen en verdere handelingen der Maatschappij; beraamt hare spekula-

tien, voert dezelve uit, of doet dezelve uitvoeren, en geeft alle bevelen daartoe betrekkelijk; zij heeft het beheer der kas en regelt de verzendingen van gelden; zij benoemt de boekhouders en kantoorbedienden, overeenkomstig de bepalingen door den Raad gemaakt; zij zorgt voor het houden der boeken in den bepaalden vorm, en oefent het toezigt en de kontrôle over de handelingen van alle ondergeschikten; zij is, in één woord, de uitvoerende magt, waardoor de Maatschappij werkt.

44. De *Direktie* is, op hare verantwoordelijkheid, verpligt om, ten opzigte van alle bepalingen en reglementen, die voor het belang der Maatschappij en voor de regelmatige behandeling der zaken noodig zijn, de initiative in den Raad te nemen, onverminderd de bevoegdheid der Kommissarissen, om ook hunnerzijds voorstellen, daartoe strekkende, te doen.

46. Bij de *Direktie* worden geene zaken beslist, zoo niet de meerderheid der leden tegenwoordig is; de besluiten worden bij meerderheid van stemmen opgemaakt, en, in de daartoe bestemde registers, door alle de aanwezende leden geteekend. Bij staking der stemmen is die des Voorzitters beslissende.

49. Alvorens in hunne funktiën te treden, wordt, door de Direkteuren en den Sekretaris, in handen des Konings, afgelegd de eed van zuivering en geheimhouding, en van getrouwheid aan de Maatschappij.

50. In alle voorname handelplaatsen, zoo binnen als buiten dit Rijk, alwaar de Maatschappij ladingen te verzenden of te ontvangen heeft, en overal elders, waar de Direktie zulks voor de belangen der Maatschappij noodig acht, worden één of meer Agenten gesteld, onder bepalingen, daaromtrent bij algemeene of bijzondere reglementen door den Raad te maken, waarin ook zal moeten worden aangewezen, of en in hoe verre de benoemde personen ook andere zaken mogen waarnemen. Deze Agenten worden door de Direktie benoemd, en kunnen bij een besluit van de Direktie uit de dienst der Maatschappij worden ontslagen.

51. In de steden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam worden bepaaldelijk Agenten benoemd, geheel en uitsluitend aan de dienst der Maatschappij gewijd. In elke van die steden mag het getal dier Agenten dat van *drie* niet te boven gaan.

52. De Agenten genieten in het algemeen *provisie*, onder zoodanige bepalingen, als daaromtrent door den Raad zullen worden gemaakt. De Agenten, die geene andere zaken dan die van de Maatschappij mogen waarnemen, genieten almede provisie, doch aan hen kan door den Raad een vast inkomen als *maximum* worden verzekerd. Deze laatsten mogen geene andere posten, bedieningen of ambten, hoegenaamd, bekleeden.

53. De Agenten korresponderen onmiddellijk met de Direktie, en zijn aan haar verantwoording schuldig van het beheer, dat aan hen is toever-

trouwd. De wijze van hunne verantwoordelijkheid en de aard hunner werkzaamheden worden bij bijzondere reglementen en instruktiën geregeld.

54. De Agenten der Maatschappij in dit Rijk en deszelfs Overzeesche bezittingen moeten zijn Nederlanders, op de registers der Maatschappij bekend staande als eigenaars van zoo veel aandeelen, of wel zoodanigen borgtogt stellende, als de Direktie voor ieder hunner, naarmate van het gewigt der zaken, zal bepalen.

De bedieningen van Agent en Kommissaris zijn onvereenbaar.

55. De Agenten, in art. 51 bedoeld, mogen geen eigen handel drijven, noch, middellijk of onmiddellijk, eenig aandeel hebben in huizen van commercie, reederijen of fabrijken, en zullen, hiertegen handelende, hunne bedieningen verliezen, en de onvervreemdbare aandeelen of de borgtogt, aan de uitoefening daarvan verbonden, verbeuren ten behoeve van de Maatschappij.

De Direktie vermag geene Agenten te benoemen, die een der Direkteuren, of een der Agenten, in dezelfde stad, in of binnen den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

56. Daar de aangelegenheid der ondernemingen van de Maatschappij in 's Rijks Oostindische bezittingen, in verband beschouwd met den grooten afstand, bijzondere voorzieningen vereischt, zal aldaar, en wel bepaaldelijk te Batavia, een ondergeschikte tak van bestuur worden gevestigd, onder de benaming van Faktorij, te zamengesteld uit eenen Voorzitter en vier leden, die, even als de overige Agenten der Maatschappij, door de Direktie benoemd en, bij een besluit van dezelve, ontslagen zullen kunnen worden.

57. Aan deze Faktorij zal, behoudens eene volkomene ondergeschiktheid aan de Direktie hier te lande, worden vertrouwd het toezigt en het algemeen beheer over de zaken der Maatschappij in Nederlands Oostindië, onder bijzondere instruktiën en reglementen, door den Raad te arresteren, welke ook zullen moeten inhouden de restriktiën en penaliteiten, in Art. 55, ten opzigte van de overige vaste Agenten, bepaald.

58. Bij het ontwerpen van die instruktien en reglementen, zal de Direktie zich door informatiën bij het Ministerie van Koloniën moeten verzekeren, dat dezelve in behoorlijk verband staan met de inrigtingen, die omtrent het beleid der Regering en de innerlijke administratie van die gewesten zijn vastgesteld.

59. De Faktorij te Batavia zal jaarlijks, op den eersten Julij, de boeken van hare administratie sluiten, en, vóór of op den eersten November, aan de Direktie *in triplo* afzenden behoorlijke staten en rekeningen wegens haar beheer, vergezeld van een algemeen verslag omtrent de verrigtingen van het afgeloopene jaar, zich daaromtrent stiptelijk gedragende naar de voorschriften en bepalingen, haar door de Direktie hier te lande te geven.

Te beginnen met 1827, en vervolgens om de twee jaren. zal de Faktorij te Batavia een van hare leden benoemen, om naar Nederland te vertrekken, ten einde aan de Direktie aldaar alle inlichtingen te geven omtrent de gestie der Faktorij, en de Direktie in staat te stellen, om met betere kennis over den staat van zaken in Oostindië te oordeelen.

60. De leden van de Faktorij te Batavia genieten *provisie*, onder zoodanige bepalingen, als daaromtrent door den Raad zullen worden gemaakt; daartoe termen zijnde, kan hun, met behoud van dit beginsel, een vast jaarlijksch inkomen als *maximum* worden verzekerd.

61. De zaakgelastigden, die de Maatschappij in 's Rijks Overzeesche bezittingen zal benoemen, zullen, alvorens aldaar admissibel te zijn, zich van permissiën tot *verblijf* moeten voorzien, op den voet bij de koloniale reglementen bepaald, of nader te bepalen.

62. Het agentschap te Canton in China zal eene uitzondering kunnen maken op de algemeene bepalingen, in deze Artikelen van overeenkomst, omtrent de Agenten, vastgesteld.

65. Het doel der Maatschappij is de bevordering van den nationalen handel, scheepvaart, scheepsbouw, visscherij en landbouw, fabrijken en trafijken; en zulks door, met inachtneming van hare eigene belangen, de bestaande en voor Nederland voordeelige handelsbetrekkingen uit te breiden, door nieuwe wegen voor den Nederlandschen handel te openen, en door alle zulke ondernemingen, welke het vertier der voortbrengselen van de Nederlandsche nijverheid kunnen vermeerderen en bevorderen.

66. De Maatschappij is omtrent het voeren van haren handel aan geene andere bemoeijenis of inzage van wege den Staat onderworpen, en zal tot den Staat geene andere verhouding hebben, dan de Wet omtrent andere naamlooze maatschappijen bepaalt; alles behoudens de speciale of algemeene voorzieningen daaromtrent, bij deze Artikelen van overeenkomst voorkomende.

67. De Maatschappij zal voor den uitvoer uit dit Rijk bij voorkeur moeten gebruik maken van inlandsche fabrikaten en voortbrengselen, ten ware de benoodigde goederen niet door Nederlandsche fabrijken en trafijken konden worden bezorgd.

68. De Kommissarissen sporen de middelen op, waardoor de Maatschappij bevorderlijk kan worden aan de nationale nijverheid, en brengen den uitslag hunner nasporingen ter overweging in den Raad.

Zij zullen, eene maand vóór hunne afreize, ter bijwoning van de gewone bijeenkomsten van den Raad, de Kamers van Koophandel en Fabrijken schriftelijk uitnoodigen tot het opgeven, of en welke voorstellen dezelve verlangen dat aan de Maatschappij worden gedaan, in het belang van den nationalen handel en van de fabrijken en trafijken.

69. De Direktie doet soortgelijke nasporingen, niet alleen in dit Rijk, maar ook in andere landen, en tracht, door eene gestadige briefwisseling, nieuwe of betere wegen te ontdekken, om den uitvoer en het vertier van de voortbrengselen der nationale nijverheid te vermeerderen; om de grondstoffen, welke de fabrijken behoeven, beter en goedkooper aan te brengen; en om de retouren, vooral die van 's Rijks Overzeesche bezittingen, een gemakkelijker en vermeerderd debiet te bezorgen, vooral in Duitschland, Zwitserland en andere vreemde landen.

70. Wanneer de Direktie nuttig en doelmatig acht, om konsignatiën aan te nemen, of goederen in kommissie te verzenden, zal dezelve zich, zoo veel mogelijk, moeten bepalen tot voortbrengselen van de nationale nijverheid en van den Nederlandschen grond; en zal de Direktie bevoegd zijn, om op zoodanige goederen voorschotten te geven, doch voor niet meer dan de helft van de door haar erkende waarde.

71. Het spekuleren in fondsen, of in den wissel, is aan de Maatschappij verboden, onverminderd de bevoegdheid van de Direktie, om de ledigliggende gelden op eene doelmatige en zekere wijze te beleggen; zonder evenwel dat de Maatschappij immer gelden zonder onderpand zal mogen leenen aan partikulieren of aan publieke autoriteiten.

72. De Maatschappij kan zich in bijzondere gevallen, ter bepaling van den Raad, eigen pakhuizen en ook, des noodig, een gebouw voor het kantoor der Direktie en de bijeenkomsten van den Raad aanschaffen; doch in het almeen zal de regel zijn, om, zoo veel mogelijk, allen omslag te vermijden, en integendeel alles in te rigten op zoodanigen voet, dat de kosten van beheer en administratie worden bepaald door vaste overeenkomsten.

De Faktorij te Batavia zal van de Direktie bepaalde bevelen ontvangen, hoedanig in dit opzigt, ten meesten nutte van de Maatschappij en met inachtneming der plaatselijke omstandigheden, te handelen.

73. De Direktie zal pogen billijke overeenkomsten aan te gaan met de Nederl. Bank te Amsterdam, en met de Maatschappij tot begunstiging van Volksvlijt te Brussel, om te zijn de algemeene kassiers van de Maatschappij.

74. In de Nederlandsche Overzeesche bezittingen, waar geene Banken of andere veilige bewaarplaatsen voor gelden en effekten aanwezig zijn, zal, tot zoo lang door de Direktie daarin op eene behoorlijke wijze zal zijn voorzien, gebruik kunnen worden gemaakt van 's Lands geldkamers, om de specie en effekten, aan de Maatschappij toebehoorende, te deponeren; zullende, in dat geval, de Direktie zich aan het Gouvernement wenden om te verzoeken, dat aan de koloniale Regeringen worde last gegeven, om de alzoo gedeponeerde gelden, te allen tijde, aan de zaakwaarnemers der Maatschappij af te geven, zonder eenige formaliteiten of moeijelijkheden.

75. Voor het overbrengen van goederen kan de Maatschappij slechts gebruik maken van Nederlandsche schepen, onder Nederlandsche vlag, door Nederlanders gevoerd, en wel bij voorkeur van schepen hier te lande of in 's Rijks Overzeesche bezittingen gebouwd; met uitsluiting van die, welke, elders gebouwd zijnde, eerst na den dag der bekrachtiging van deze Artikelen van overeenkomst, Nederlandsche zeebrieven zullen bekomen.

Van deze bepaling worden echter uitgezonderd gevallen van onvermijdelijke noodzakelijkheid, zoo als schipbreuk, afkeuring buiten 's Lands, of dergelijken.

De bevoegdheid, om de voornoemde schepen te voeren, wordt ook toegekend aan vreemdelingen, die, vóór den dag der bekrachtiging van deze Artikelen van overeenkomst, hun domicilium in dit Rijk gevestigd en schepen onder Nederlandsche vlag gevoerd hadden.

76. De Maatschappij zal met gehuurde schepen varen, met uitzondering alleen, wanneer, uit hoofde van den aard der ondernemingen of van de omstandigheden, het varen met eigen schepen doelmatiger is, alles ter bepaling van den Raad.

De Faktorij te Batavia zal, omtrent het aankoopen van schepen, zich gedragen naar, en niets ondernemen buiten, de stellige bevelen van de Direktie hier te lande.

In geen geval zal de Maatschappij werven of inrigtingen voor het bouwen of repareren van schepen mogen bezitten of huren.

77. Daar het wenschelijk is, dat de Maatschappij voor sommige ondernemingen, en met name voor die naar Oostindië, schepen gebruike van nagenoeg hetzelfde charter, zullen al dadelijk door de Direktie, na ingenomen advijs van deskundigen, aan den Raad worden voorgedragen eenige stellige bepalingen omtrent de grootte, den vorm, de uitrusting en de andere vereischten, die de schepen, voor die togten bestemd, zullen moeten bezitten. Die bepalingen daargesteld zijnde, zal de Direktie het bouwen van dusdanige schepen aanmoedigen, door aan de ondernemers zekerheid te geven, dat dezelve voor eenige opvolgende reizen door de Maatschappij zullen worden gehuurd, tegen eene billijke vrachtbepaling; zonder dat echter hierdoor verkort worde de toezegging, bij Art. 75, aan de reeds aanwezige schepen gegeven.

78. De schepen, door de Maatschappij bevracht en die aan haar toebehoorende, zullen, noch in de vlag, noch op eenige andere wijze, mogen voeren eenig teeken, dat dezelve van de overige nationale schepen onderscheidt; wordende echter hiervan uitgezonderd het gebruik van nommervlaggen, tot herkenning der schepen bij ontmoeting op zee.

79. De schepen voor de Maatschappij varende, mitsgaders haar handel,

zullen, zoo in dit Rijk, als in deszelfs Overzeesche bezittingen, met opzigt tot regten, belastingen, restriktiën en vergunningen . steeds blijven op eenen volmaakten voet van gelijkheid met de schepen en den handel van andere Nederlandsche kooplieden of handeldrijvende korporatiën.

80. De Maatschappij zal hare aandacht in het bijzonder vestigen op de wederkeerige handelsbetrekkingen tusschen dit Rijk en Oostindië; op den handel van haven tot haven in Indië zelve; voorts bepaaldelijk op den theehandel, en verderen direkten en indirekten handel met China, opdat de oude betrekkingen met dat Rijk worden hersteld, en deze belangrijke tak van handel aan de Nederlandsche scheepvaart teruggegeven worde; en voorts op den handel met de onderscheidene gedeelten van Amerika, alsmede met de Levant.

81. De Maatschappij zal trachten de visscherijen, vooral in de Indische zeeën, te bevorderen, hetzij door dezelve voor eigen rekening te ondernemen, dan wel door bijzondere personen, die zulks zouden willen beproeven, met raad en daad te ondersteunen, behoudens de voorzorgen en uitzonderingen, die haar belang gebiedt.

82. De Direktie zal, zoo veel mogelijk, alle takken van den nationalen landbouw trachten te ondersteunen, en nieuwe wegen voor den uitvoer van deszelfs voortbrengselen zoeken op te sporen.

83. De Direktie kan, behoudens het bepaalde bij Art. 57, de Faktorij te Batavia magtigen tot het aanslaan van Gouvernementspachten, het aannemen van leveranciën, en verder tot alle zoodanige wettige ondernemingen, in direkt verband tot den handel staande, als met voordeel voor de Maatschappij kunnen worden beproefd.

84. Alle overeenkomsten, die van wege de Maatschappij in Neêrlands Indië met *inlanders* zullen worden gesloten, zullen, behoudens de formaliteiten en bepalingen, daaromtrent bij de koloniale reglementen voorgeschreven, slechts ten oogmerk mogen hebben het koopen, verkoopen, leveren en aankweeken van de goederen en voortbrengselen, waarin de Maatschappij handel drijft, en zullen niet mogen inhouden eenig beding van alleenhandel, of uitsluiting van den vrijen handel van Nederlanders of vreemden, noch tot dwangkulture of verpligte leverantiën.

85. Opdat de Maatschappij het effekt zou genieten van de toezegging, haar, bij Art. 12 van het Koninklijk Besluit van den 29 Maart 1824, No. 163, gegeven, is de Direktie gemagtigd, om met de bevoegde autoriteiten schikkingen te beramen en overeenkomsten te sluiten omtrent de verzorging der koloniën, het vervoeren van goederen en passagiers, en al wat verder ten deze in aanmerking zou kunnen komen.

86. De Maatschappij zal zich, ten opzigte van de schepen, die voor haar naar 's Rijks Indische bezittingen varen, moeten gedragen naar de bepalin-

gen, voorkomende bij het Koninklijk Besluit van den 4 Mei 1816, No. 50, [1]) voor zoo veel hetzelve niet bij nadere verordeningen is gewijzigd.

87. Wanneer de Faktorij te Batavia wissels moet trekken op de Direktie hier te lande, zal, tegen dadelijk genot der waarde, zooveel mogelijk, de voorkeur worden gegeven aan de koloniale Regering, aan de aldaar gevestigde weduwen- en weezenfondsen, aan de weeskamers, diakoniën en andere gestichten van algemeen nut of liefdadigheid.

88. De Direktie zal zich aan den Koning kunnen wenden, om te verzoeken, dat de Maatschappij worde voorzien van brieven van voorschrijving, zoo bij de koloniale Besturen en diplomatieke Agenten van het Rijk, als bij de verschillende Konsulaten, en met name ook dat te Canton in China.

89. De Direktie zal de inkoopen van goederen en de inhuring van schepen bij openbare aanbesteding of inschrijving, of wel op de in den handel gebruikelijke wijze bewerkstelligen, naarmate zij zulks voor het belang der Maatschappij oorbaar zal achten.

De Direktie zal in deze zorgen, dat geene bijzondere personen, steden of provinciën boven anderen begunstigd worden, maar dat de voordeelen, uit het bedrijf der Maatschappij voortvloeijende, zooveel mogelijk worden verspreid.

90. Omtrent hare retouren zal de Maatschappij den algemeenen regel volgen, om de verkoopingen op gezette tijden en in het openbaar aan de meestbiedenden te houden, hetzij bij op- of afslag, of wel op beide wijzen vereenigd, naarmate zulks voor de belangen der Maatschappij noodig geacht of bij de reglementen bepaald zal worden; en om voorts die verkoopingen, en wat daarmede in betrekking staat, zoodanig te regelen, dat de algemeene handel, zooveel doenlijk, naar dit Rijk worde getrokken. Aan de Direktie wordt de bevoegdheid toegekend, om, in zeer bijzondere gevallen, onderhandsche verkoopingen te doen; doch alsdan zullen de gronden, die daartoe hebben doen overgaan, worden ontwikkeld bij een gemotiveerd rapport, hetwelk in de eerstvolgende bijeenkomst van den Raad der Maatschappij ingediend zal moeten worden.

91. De Maatschappij zal niet dan bij groote kavels verkoopen, waaromtrent bij de reglementen, zooveel doenlijk, vaste bepalingen zullen worden gemaakt, naarmate van den aard van elk artikel. De Maatschappij vermag geene vaste makelaars te hebben.

92. De Direktie zal verpligt zijn de eigendommen der Maatschappij te verzekeren, en wel bij voorkeur bij de hier te lande gevestigde Societeiten van zee- en brandassurantie en partikuliere Assuradeurs.

Wanneer de Direktie zal oordeelen, dat de zaken der Maatschappij die

1) Betreffende overvoer van passagiers, enz.

uitgebreidheid hebben bereikt, dat zij een gedeelte van hare zeerisico's aan zich zelve behoorde te assureren, zal zulks kunnen geschieden op een Besluit van den Raad.

108. In bijzondere gevallen, hieronder te noemen, kan worden belegd *eene algemeene Vergadering van stemgeregtigde deelhebbers*, welke zal geacht worden het gansche ligchaam der Maatschappij te vertegenwoordigen.

106. De algemeene Vergadering kan worden gekonvoceerd bij buitengewone voorvallen, wanneer de belangen der Maatschappij maatregelen vorderen, niet in deze artikelen van overeenkomst voorzien, en voorts om over een der volgende punten te delibereren :

a. De ontbinding of verlenging van den tijd van den duur der Maatschappij;

b. De verandering, wijziging of vermeerdering van deze Artikelen van overeenkomst.

109. Aan de algemeene Vergaderingen kan niemand door eenen gemagtigden deel nemen, dan alleen de Koning en de leden van het Koninklijke Huis, die stemgeregtigde deelhebbers zijn.

De Troonrede wees op deze gebeurtenis aldus:

„Onze handelsbelangen, zoo in als buiten Europa, worden door gepaste maatregelen bevestigd en vermeerderd. De vaderlandslievende inrigting, welke in den loop van dit jaar, door eene algemeene en krachtige medewerking van alle klassen van ingezetenen, is tot stand gekomen, zal, zoo ik hoop, niet vruchteloos beproeven om, met een ruim en wèlbestuurd geldvermogen, aan landbouw en fabrieken, aan handel en scheepvaart, een nieuw leven te schenken. Daartoe zullen ook kunnen medewerken de uitbreiding onzer bezittingen in Oost-Indië, ten gevolge van de laatstelijk met het rijk van Groot-Brittannië gesloten Traktaat, en de rust en orde, die bij voortduring aldaar en in onze West-Indische volkplantingen genoten worden" [1])

De Staten-Generaal antwoordden, dat zij „deelden in de hoop van Z. M. betrekkelijk de goede gevolgen, welke de vaderlandslievende inrigting, in den loop dezes jaars gevormd, hebben zou voor onzen landbouw, fabrieken, handel en scheepvaart" [2]).

Hogendorp, die de Vergadering niet bijwoonde, gaf zijne meening over den maatregel in de *Bijdragen* [3]). Na overname der inleiding van het Besluit van 29 Maart (zie boven), zegt hij daar:

Wij lezen hier de beschrijving van een groot huis van koophandel, hetwelk den handel en de vrachtvaart drijft, hetzij voor eigen rekening, of in

1) *Stc.* 20 Okt. 1824.

2) *Stc.* 9 Nov. 1824.

3) X, 98—109.

commissie voor anderen. Het staat onder de algemeene wetten, het is aan geenerlei bemoeijenis of inzage van wege den Staat onderworpen. Het kan nooit eenig deel verkrijgen in de zaken van bestuur, hetzij hier, of in de Overzeesche bezittingen. Deze Handelmaatschappij is derhalve een handelhuis, zoo als alle andere. Het onderscheidt zich slechts van alle andere huizen van koophandel door zijn aanzienlijk fonds van zeven en dertig millioenen. Uit hoofde van dit fonds verheft zich de Handelmaatschappij verre boven de grootste huizen van koophandel van het land. Ditzelfde fonds vereischt zoo uitgebreide werkzaamheden, dat het beleid derzelve een' ongemeenen omslag noodig maakt. Er is een groot aantal van Directeuren, ambtenaren, Agenten, zoo hier te Lande, als in de Overzeesche bezittingen aangesteld. Daardoor wordt eigenlijk het huis van koophandel eene Handelmaatschappij.

Zulke Maatschappijen zijn er vele geweest, in ons land en andere landen. Hare lotgevallen en haar uiteinde zijn overvloedig bekend. Er bestaat nog eene voorname Maatschappij van dien aard, namelijk: de Engelsche Oostindische. Deze zelfs bestaat echter meestal in naam; de Engelsche Oostindische handel is bijna geheel overgegaan in handen van partikuliere kooplieden, en de Compagnie drijft nog eenigen handel tot hare eigene schade. Zij dekt deze schade door de winsten op den theehandel, waarvan zij het monopolie heeft, en waarvoor zij aan de Natie het dubbele van de waarde doet betalen. Men voorspelt ook een einde aan deze Maatschappij, tegen den tijd dat haar octrooi zal uit zijn. Deze Maatschappij had eertijds deel in het bestuur van zaken, en andere Maatschappijen, die te gronde zijn gegaan, hadden er ook min of meer deel in. Onze Handelmaatschappij, volgens de boven aangehaalde beschrijving, vermijdt zulk eene klip, en moet nooit eenig deel verkrijgen in de zaken van bestuur, hetzij hier, of in de Overzeesche bezittingen. Daarmede zou zij dan, van den oorsprong af, gelijk gesteld zijn met de Engelsche Oostindische Compagnie, zoo als deze in den loop des tijds geworden is. Hetgeen onze Handelmaatschappij gemeen heeft met andere dergelijke Maatschappijen bepaalt zich dan tot haar aanzienlijk fonds en den omslag daaruit geboren. Ook op dit stuk hebben wij de ondervinding te baat, weten wij te spreken van andere Maatschappijen, en kunnen wij den waarschijnlijken gang van deze Maatschappij spellen. Weinige Maatschappijen, en mogelijk niet ééne, zijn met zulk een aanzienlijk fonds begonnen. Weinige hebben ook aanstonds zulk een' omslag voor haar bedrijf noodig gehad. De eerste uitwerking evenwel, zelfs van een min groot bedrijf, is geweest een stilstand van dergelijke bedrijven buiten de Maatschappij. Zulk een stilstand is menigmaal bevolen geworden, en het gevolg geweest van uitdrukkelijke monopoliën en privilegiën. Bij deze Maatschappij bestaat er, volgens de beschrijving, noch privilegie, noch monopolie. Evenwel wordt de

stilstand in het bedrijf van partikuliere kooplieden alreeds bespeurd, en deze zijn beschroomd om groote ondernemingen te doen, terwijl zij weten, dat de Handelmaatschappij hare mededingster kan zijn. De kracht, waarmede de Handelmaatschappij, voorzien van zulk een fonds, op elke onderneming vallen kan, is zoo geducht, dat het grootste huis van koophandel daarvoor moet onderdoen. De schoonste en meestbelovende onderneming, die reeds aan den gang is, kan door onze Handelmaatschappij op eens verpletterd worden.

Zoodanig zijn de eerste uitwerkingen van zulke Maatschappijen in haren oorsprong. In den voortgang van hare bedrijven komen er gevolgen voor den dag van den omslag in het beleid van hare zaken. De geest van het bestuur verflaauwt van tijd tot tijd; bijzondere belangen en oogmerken treden in de plaats van het belang der Maatschappij, de misbruiken beginnen en nemen gedurig toe onder de ambtenaren; bij veranderende en veranderde omstandigheden blijft de oude slenter bestaan, de middelen voldoen eindelijk niet meer aan het oogmerk, en de zaken gaan achteruit. Een partikulier koopman, die achteruit gaat, bemerkt dit schielijker en verandert eerder van maatregelen, dan eene Maatschappij, die langen tijd verliezen kan ondergaan, die zekere gewoonten heeft aangenomen, en bij welke het algemeen en bijzonder belang reeds verre van elkander afgeweken zijn. De Maatschappij ondervindt, in dezen gevorderden staat, het tegendeel van hetgeen wij aangewezen hebben bij haren oorsprong. In haren oorsprong overwon zij alle mededinging door den schrik van haren naam, en nu wordt zij door alle hare mededingers, onder de partikuliere kooplieden, overwonnen. Elk partikulier koopman schikt zich nu beter naar de omstandigheden, weet zijne zaken beter in te rigten, doet zijne inkoopen tot lagere prijzen, en neemt de hoogste prijzen voor de verkoopen waar. Nu wordt de Maatschappij bedorven en tot niet gevaren door den partikulieren handel. De eerste tijden der Maatschappij waren derhalve nadeelig voor den koopman in het algemeen, en de laatste tijden der Maatschappij waren verderfelijk voor haar zelve. Op dezelfde wijze verwacht ik dat het gaan zal met de nieuwe Handelmaatschappij.

Ik verwacht dit des te meer, omdat ik reeds eene merkelijke afwijking bespeur van de grondslagen, waarop de Maatschappij zou gebouwd worden. Een van de voorname beginselen, die aangekondigd waren, is, dat de Regering geen' invloed hebben zou op de Maatschappij, en dat dezelve eenig en alleen onderworpen zou zijn aan de algemeene wetten. Nu lezen wij in het Besluit van den 29 Maart, Art. 6, dat de afgevaardigden van de deelnemers de Artikelen van overeenkomst, waarop de Maatschappij werken zal, in den Haag zullen ontwerpen, en dat zij dit zullen doen gezamenlijk met eene door den Koning te benoemen Commissie, alsmede het ontwerp aan den Koning ter bekrachtiging zullen aanbieden. In het Besluit van den

19 April, Art. 5, lezen wij de bevestiging van het evengemelde, en wijders wordt daarbij het getal der afgevaardigden van iedere stad bepaald. Bij het Besluit van den 18 Augustus worden de Artikelen van overeenkomst goedgekeurd en vastgesteld, zoo als dezelve aan dat Besluit gehecht zijn. Onder deze Artikelen van overeenkomst lezen wij, in Art. 21, dat er zes en twintig Commissarissen zullen zijn, waarbij een door den Koning kan worden gevoegd, om voor Hoogstdeszelfs belangen als deelhebber te waken, en dat de Koning dit getal nog met twee vermeerderen kan, te nemen uit die gedeelten van het Rijk, aan welke bij deze Artikelen van overeenkomst geene nominatie is gegeven, en die daarop evenwel aanspraak hebben door hunne inschrijvingen en nijverheid; in Art. 23, dat de verkiezingen van Commissarissen geschieden in dubbel getal, en de lijsten vervolgens door de Directie aan den Koning aangeboden worden, om daaruit de benoemingen te doen; in Art. 29, dat alle de reglementen, instructien en bepalingen voor het algemeen huishoudelijk beheer en de administratie der zaken worden vastgesteld door den Raad, onder goedkeuring des Konings; in Art. 33, dat de Commissarissen belast zijn met het overzigt en de contrôle van de handelingen en van het beheer der Directie, en wanneer hunne deliberatiën een onderzoek, daartoe betrekkelijk, ten onderwerp hebben, dat zij zich dan vereenigen zullen onder voorzitterschap van den Commissaris, die de belangen des Konings, als deelhebber, waarneemt, en als Secretaris geadsisteerd wordt door een' hunner, ter verkiezing van den Voorzitter; in Art. 35, dat de Directie der Maatschappij bestaat uit vijf vaste Directeuren, en dat dit getal in het vervolg, des noodig, eens, met twee te gelijk kan worden vermeerderd, bij reglementaire bepaling, in den Raad, onder de goedkeuring des Konings, te arresteren; in Art. 40, dat de leden der Directie en de Secretaris worden benoemd door den Koning, uit driedubbele lijsten van Candidaten, voor elke vacature, door de Commissarissen, bij besloten briefjes en bij volstrekte meerderheid, op te maken, alsmede, dat deze benoemingen echter, voor de eerste maal, geheel overgelaten worden aan den Koning; in Art. 41, dat het voorzitterschap, zoo bij de Directie, als in den Raad, wordt waargenomen door een' der Directeuren, daartoe, telken jare, door den Koning te benoemen: zullende de aftredenden telkens wederom verkiesbaar zijn; in Art. 105, dat de stemgeregtigde deelhebbers, in de algemeene vergadering, zich zullen constitueren onder het presidium van den voorzittenden Directeur, of, bij wettige verhindering, van eenen Voorzitter, te benoemen door den Koning; op alle welke gemelde Artikelen dan ook van toepassing is het gestelde in Art. 66, dat de Maatschappij, omtrent het voeren van haren handel, aan geene andere bemoeijenis of inzage van wege den Staat onderworpen is, en geene andere verhouding hebben zal tot den Staat, dan

de wet omtrent andere naamlooze Maatschappijen bepaalt: alles behoudens de speciale of algemeene voorzieningen, daaromtrent bij deze Artikelen van overeenkomst voorkomende.

Een ander beginsel, van geen minder gewigt, oorspronkelijk aangekondigd, was, dat de Maatschappij geene voorregten genieten zou. Nu lezen wij in het Besluit van 29 Maart, Art. 7, dat aan de Maatschappij geen uitsluitend regt, van welken aard ook, zal worden toegestaan; dat, echter, aan dezelve al de bijzondere bescherming wordt toegezegd, op welke eene zoo belangrijke inrigting met regt aanspraak maken kan; Art. 12, dat de Maatschappij, bij voorkeur, belast zal worden met de levering en verzending van alle de behoeften, welke van wege de Regering naar de Overzeesche bezittingen moeten worden verzonden, en met het overvoeren naar de Nederlanden van al hetgeen van daar herwaarts moet overgebragt worden; Art. 13, dat een jaarlijksche interest van vier en een half ten honderd aan de deelhebbers wordt verzekerd. In de Artikelen van overeenkomst lezen wij, Art. 85, dat de Directie gemagtigd is, om met de bevoegde autoriteiten schikkingen te beramen en overeenkomsten te sluiten omtrent de verzorging der koloniën, het vervoeren van goederen en passagiers, en al wat verder ten deze in aanmerking zou kunnen komen; Art. 68, dat de Directie zich zal kunnen wenden aan den Koning, om te verzoeken, dat de Maatschappij worde voorzien van brieven van voorschrijving, zoo bij de koloniale Besturen en diplomatieke Agenten van het Rijk, als bij de verschillende Consulaten, en met name ook dat te Canton in China; Art. 98, dat aan de deelhebbers in deze Maatschappij, onder de guarantie des Konings, toegezegd zijnde een vaste interest van vier en een half ten honderd 's jaarlijks, halfjarige interestcoupons gevoegd zullen worden bij de aandeelen.

Met zulk een' invloed van de Regering en met zulke voorregten begint de nieuwe Handelmaatschappij hare werkzaamheden, en deze eerste afwijkingen geven aanleiding om andere te verwachten.

Zulk een maatregel komt mij, derhalve, niet geschikt voor om het oogmerk te bereiken, en ik acht veel meer, dat er geene verandering noodig was in die aangenomene beginselen van het Bestuur der koloniën, die wij hier boven hebben aangewezen. Het wezenlijke van die beginselen bestaat in het beleid van eene goede Regering, welke den landbouw en den handel beschermt, en in het bedrijf van landbouw en handel door de ingezetenen, onder de openbare bescherming. De bescherming der nijverheid in het algemeen en van alle de bijzondere takken derzelve is de zaak der Regering. De nijverheid zelve in alle hare bijzondere takken, is de zaak der Natie, der ingezetenen, en, hier inzonderheid, der kooplieden, der fabriekanten, der planters. Alle deze nijvere ingezetenen, hetzij ieder op zich zelve werkende, hetzij

naar goedvinden groote of kleine genootschappen of associatiën ingaande, zullen, naar mijn oordeel, de algemeene welvaart beter opbouwen, dan onze Handelmaatschappij ooit doen kan. De vrije werking van zoo vele nijvere lieden, de natuurlijke mededinging daaruit geboren, zullen een' geregelder en voorspoediger loop aan de zaken verzekeren, dan geschieden kan door eene alvermogende Maatschappij, die in haren oorsprong de wet aan allen kan voorschrijven, en die in haren voortgang aan alle de misbruiken van zulke instellingen onderhevig is.

Verder kwam Ned. Indië in deze Verg. weinig ter sprake. Bij de Begrooting voor 1825 (2e Afd.) stond voor Koloniën onder beide onderdeelen der Uitgaven, weder 0, en als inkomst aan nagelen en olieteiten *f* 7000. Zij werd met omstreeks 3/4 der 100 stemmen aangenomen. Het Amortisatie-Syndikaat werd weder door sommigen gegispt: een der leden (de heer D'OTRENGE uit België) noemde het „un syndicat d'engloutissement" [1]). Ook veranderingen in het Tarief, afwijkende van de vrijzinnige beginsels en die levendige debatten gaande maakten, werden met eene dergelijke meerderheid aangenomen: Van ALPHEN stemde tegen [2]).

HOGENDORP, zeiden wij reeds hooger, woonde de Vergadering niet bij. Hij had besloten, den in en ten behoeve van de Volksvertegenwoordiging opgevatten arbeid te staken. Door de oprigting der Nederlandsche Handelmaatschappij was de kroon gezet op een zamenstel van inrigtingen, dat hij schadelijk achtte voor het welzijn der Natie. Hij zag in den voortduur zijner pogingen geen nut. — Doch hooren wij hem zelven. Op zijne (hierboven overgenomen) kritiek der Nederlandsche Handelmaatschappij laat hij volgen:

Het bedroeft mij, dat mijne pogingen wederom vruchteloos geweest zijn, ook in deze gewigtige zaak, gelijk als in zoo vele andere groote zaken. Ik heb meermalen mijne aanteekeningen op dezelve moeten besluiten met zulk een droevig gevoel; doch heb mij telkens onderworpen aan de harde noodzakelijkheid. Ik moet dit wederom doen en de zaak laten gaan; te meer,

1) *Stc.* 25 Okt., 16 en 17 Dec. 1824. Archief der Tw. K.
2) *Stc.* 30 Okt. 1824 tot Jan. 1825.

daar deze Handelmaatschappij is opgerigt voor den tijd van vijf en twintig jaren, zoodat ik er het einde niet van zien zal. In mijne vroegere en latere schriften heb ik getracht, de echte beginselen van het koloniale Bestuur voor te dragen en te handhaven. Vroeg of laat zullen dezelve denkelijk ingezien worden, naardien de Volken en de Regeringen leeren door ondervinding en door eigene schade, zoo als enkele menschen doen. Mij blijft dan de hoop over, om iets nuttigs verrigt te hebben voor het nageslacht, zelfs wanneer ik mijne werkzaamheid onder mijne tijdgenooten staken moet. [1])

En het Algemeen Besluit op zijne *Bijdragen*, geschreven in Dec. 1824, eindigt met deze woorden:

Inmiddels is het gebouw van onze Huishouding van Staat genoegzaam opgetrokken en bijna voltooid, door middel van vele wetten en instellingen, die voor een' langen tijd berekend zijn. Ik wil slechts twee instellingen tot een voorbeeld noemen, de Bank van Brussel en de Handelmaatschappij, die hare schikkingen vooruit gemaakt hebben tot het jaar 1850 toe. Zulk een zamenstel van wetten en instellingen, zulk eene gevestigde Huishouding van Staat, als wij nu verkregen hebben, is geen werk, dat van een enkel ontwerp van wet of van begrooting afhangt. Hoedanig ook in het vervolg de ontwerpen van dien aard gewijzigd, aangenomen, of verworpen worden, zoo blijft het groote gebouw in stand. Hetgeen ik verwacht, wanneer ik zeg, dat mijne voorgedragene beginselen met den tijd en door de vorderingen der beschaving zullen aangenomen worden, is geene kleine verandering, maar veel meer een nieuw gebouw, eene andere Huishouding van Staat. Daartoe wordt eene groote verandering in de gesteldheid der gemoederen vereischt, daartoe moeten de Koning en de Staten-Generaal het eens worden op andere beginselen.

Hoezeer ik nu de mogelijkheid van zulk eene verandering inzie, hoezeer ik de waarschijnlijkheid daarvan aanneem, hoezeer ik daarin bevestigd word door de gebeurtenissen onder andere Volken; zoo begrijp ik niettemin, dat er bij mijne gevorderde levensjaren geen kans is, dat ik het gelukkig tijdstip beleven zal, dat ik tot een doel van mijne werkzaamheden gesteld heb. Ik kan zelfs de weinige levensjaren, die mij overschieten, niet meer met eenige vrucht aan dit werk besteden. Zoo lang als het gebouw van onze Huishouding van Staat werd opgetrokken, bleef ik bezield met de levendigste hoop. Nu het genoegzaam voltooid is, moet ik die hoop opgeven, en ik doe dit met eene volkomene onderwerping aan de leidingen der Voorzienigheid. Zij had pligten aan mij opgelegd in betrekking tot mijn Vaderland, waaraan ik voldaan heb. Ik heb het talent, dat mij verleend was, niet begraven.

---

1) *Bijdragen*, X, 109.

Op deze gronden heb ik geacht, mij van de verdere bijwoning der Vergaderingen te mogen verschoonen, en ik maak geene zwarigheid, om voor mijn besluit en mijne beweegredenen openlijk uit te komen. Deze beweegredenen konden evenwel niet in weinige woorden onder het oog van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gebragt worden. Het was eenvoudiger mij te houden aan de bloote reden van mijne gezondheid, die eene ware reden is, ofschoon niet de eenige en niet de voornaamste. Ik heb, derhalve, aan den Voorzitter van de Kamers geschreven, dat de staat van mijne gezondheid mij niet toeliet, om de reis naar Brussel aan te nemen.

Zoo heeft de loop der zaken, dien ik niet heb vermogen te stuiten, een einde gebragt, beide aan mijne werkzaamheden in de Staten-Generaal, en aan deze Bijdragen tot de HUISHOUDING VAN STAAT [1]).

De beide laatste Deelen (IX en X) zijn *Bijdragen*, verschenen in 1824 en 1825. Zij bevatten: Aanteekeningen over de 10 Verg., het straksvermelde Algemeen Besluit, een aantal Bijlagen en een Algemeen register op het geheele werk. Op het Xe Deel werd in 1825 nog een Bijvoegsel uitgegeven. Wij hebben uit een en ander niets verder mede te deelen dan eenige aanteekeningen over Ned. Indië, welke wij nu vereenigen met hetgeen wij uit het VIIe Deel (zie blz. 77 hiervoren) schuldig bleven.

Het uitgebreide opstel over de koloniën in het VIIe Deel werd geschreven, niet alleen om ze beter bekend te maken, vooral in de Zuidelijke provinciën, maar nu „ook uithoofde van de genegenheid, hier en daar in het publiek geuit, om van den vrijen kolonialen handel terug te keeren tot het oude monopolie en tot eene O. I. Maatschappij" [2]).

Na eene historische en geographische schets van den O. I. Archipel, die wij niet meer aan zijn werk behoeven te ontleenen, leest men in dat opstel:

De bevolking van het geheel is met geene mogelijkheid na te gaan, noch zelfs te gissen. De Heer CRAWFURD in zijn uitmuntend werk, *Geschiedenis van den Oostindischen Archipel*, oordeelt echter, dat de bevolking over het algemeen gemakkelijk driemaal zoo groot kan worden als zij is, ingevolge van eene meerdere beschaving.

Het is moeijelijk zich eene verbeelding te maken van de uitgebreidheid,

1) *Bijdr.* X, 157.
2) *Bijdr.* X, 143.

welke deze meerdere beschaving aan den handel tusschen ons Vaderland en die landen zou kunnen geven. De voortbrengselen van die landen kunnen daardoor overvloediger en beterkoop worden, de vraag naar de voortbrengselen van onze nijverheid kan in het oneindige toenemen. Niet alleen kunnen wij groote winsten behalen uit dezen wederzijdschen handel, maar wij kunnen nog een groot deel nemen in den algemeenen handel van die landen. Onder het stelsel van de Oostindische Compagnie werd deze zaak geheel anders ingezien, en men beoogde niet zoo zeer de uitgebreidheid van vaart en handel, als eene grootere winst op minder zaken. Hieruit vloeide voort, niet alleen dat er een kleiner aantal koopwaren over en weder werden vervoerd, dat onze geheele inrigting van Regering, Land- en Zeemagt, geringer was; maar ook dat de Volken, onder ons gebied en invloed staande, als gebonden werden gehouden aan handen en voeten, weinig of geenen handel meer konden drijven, en, verre van te vorderen in beschaafdheid, veel meer zijn achteruitgegaan en verarmd. Elk kan zich gemakkelijk hiervan overtuigen, wanneer hij de Reisbeschrijvingen van de Portugeezen en andere Europeanen, vooral die van onze eigene landgenooten, leest. Er waren, twee of drie eeuwen geleden, groote handelsteden, aanzienlijke marktplaatsen, vele koopvaardijschepen, ja oorlogsvloten, en er bestonden bloeijende handelsbetrekkingen met het Schiereiland van Indië, Perzië, Arabië, ter eene, en met de landen beoosten den Ganges, Cochin-China, China, Japan, ter andere zijde. Dat het stelsel van monopolie die schoone landen bedierf, die Volken op den weg der beschaving stuitte, was zeker een groot onheil in het oog van den menschenvriend; maar de Christen zou misschien hebben moeten zwijgen voor den Vaderlander, indien het heil van het Vaderland door middel van het monopolie ware bevorderd geworden. Dit was niet het geval; het monopolie bedierf zich zelf, en de vrije handel, onder dezelfde oppermagt als het Vaderland ingesteld en beschermd, brengt reeds overvloediger waren op onze markt, voert meer uit van de vruchten onzer nijverheid, dan ooit te voren plaats had, en noch de Regering, noch de Land- of Zeemagt, welke wij in die Gewesten onderhouden, kosten een penning aan onze Schatkist, maar worden onderhouden uit de inkomsten van die landen zelve.

Ik zeg niet dat de in- en uitvoer grooter zijn in de overgeblevene bezittingen, dan zij te voren waren in alle de bezittingen; maar ik zeg dat zij heden grooter zijn in de overgeblevene, dan zij er te voren waren. Met den tijd zal de handel zoodanig toenemen, dat dezelve in de overgeblevene grooter zijn zal, dan voordezen in alle. De koffijteelt is zoo voorspoedig op Java, en de vraag naar deze vrucht is zoo groot in Europa, dat de toevoer alleen van Javakoffij zoo kan vermenigvuldigen, dat de waarde eene hoogere som zal berei-

ken, dan de geheele toevoer van alle de voortbrengselen onder de Compagnie. Al bestond St. Domingo nog als eene Fransche kolonie, en al leverde het den ouden onmetelijken voorraad op van koffij, zoo zou het moeten onderdoen voor de teelt op Java. De heer Crawfurd bewijst met cijferletters, dat de koffij op Java, door vrije handen voortgebragt, beterkoop geleverd kan worden in Europa, dan de Westindische koffij door slaven geteeld. Eertijds werd de koffij op Java gebouwd, zoo als de peper en andere vruchten, bij wijze van Heerendiensten voor de Compagnie. De landvruchten moesten of voor niet geleverd worden in zekere bepaalde hoeveelheid, als eene schatting of belasting in *natura*, of ook werd er een zeer geringe prijs voor betaald, als een dag- of werkloon. Heden is de algemeene regel, dat elk Javaan eigenaar is van zijn land, en de vruchten van hetzelve vrij mag aan de markt brengen. De landerijen brengen grondlast op, de vruchten betalen een regt van uitvoer. Daarmede is de bijzondere nijverheid in staat gesteld om winst te behalen, en de Regering heeft een inkomen, voldoende voor de kosten van bestuur en verdediging. Het inkomen van de Regering neemt toe naarmate van de nijverheid, en de nijverheid groeit aan met de zekerheid van winst. Het stelsel van Heerendiensten was niet staande te houden in zulk een uitgestrekt gebied, waar aan alle zijden de deur openstond voor den smokkelhandel, zoodat men hetgeen voor niet, of voor eene kleinigheid, aan de Compagnie moest geleverd worden, tot dure prijzen af kon zetten. De ambtenaren zelve waren in de uiterste verleiding gebragt om te smokkelen, alzoo de Compagnie hun geene behoorlijke jaarwedde kon toeleggen, en ongeoorloofde voordeelen moest door de vingeren zien. Eene andere kwade praktijk bestond in het misbruik van maten en gewigten, waardoor de Javaan meer opbragt dan hem was opgelegd, en de ambtenaar zich daarmede verrijkte. Met dit stelsel werd het volk in het algemeen onder een despotismus van de aanzienlijke Javanen gehouden, ten einde de heerschappij te verzekeren door het belang van deze aanzienlijken. Maar het onderdrukte volk werkte ook des te minder, verviel hoe langs zoo meer tot luiheid en vadzigheid, en kon nooit opklimmen tot dien trap van beschaafdheid, welke aanleiding geven zou tot eene behoefte aan Europische fabrikaten van gemak en weelde. Gelijk de eigen onderdanen kwijnden onder het monopolie, even zoo waren de Vorsten van Java en van andere eilanden door Verdragen, onder den naam van Contracten, verbonden. De Sultan van Palembang moest al het tin van Banka tot een vasten en geringen prijs leveren. Notenmuskaat en kruidnagelen moesten niet alleen zoo geleverd worden, maar in vele eilanden werden zij uitgeroeid tot verzekering van het Monopolie op een klein getal andere. De vaart van den Archipel lag zelve aan kluisters, en de Compagnie alleen was er in bezit van. Eene krachtige inbreuk op dit regt vond plaats in 1783 bij den vrede van

Versailles, waar de vrije vaart in de Molukache zee aan de Engelschen werd afgestaan. Op dienzelfden tijd verrees de Staat der Noord-Amerikanen, welke, binnen korten tijd, alle zeeën met hunne schepen bedekten. Nog later veroverden de Engelschen Batavia, en zij zoowel als de Amerikanen leerden den handel van den Archipel in den grond kennen. Het zou ongerijmd zijn die vaart nû te willen afsluiten, en al was daar eenig regt voorhanden, de zeemagt van het Koningrijk der Nederlanden verdriedubbeld zou niet in staat zijn, om die uitgestrekte zeeën, die groote eilanden, die menigte van kleinere, alle die volken, half beschaafd of wild, buiten gemeenschap en verkeer met vreemde schepen te houden. Het monopolie van de vaart, de Contracten met de Vorsten, zoo als die eertijds waren, zijn even hersenschimmig geworden als de Javaansche Heerendiensten.

Onze tegenwoordige Regering bevordert den landbouw en den vrijen handel, moedigt aan tot nijverheid en beschaving, behoedt het volk voor den overlast der grooten, en knoopt met vreemde Vorsten betrekkingen aan, welke wederzijds voordeelig, en daarom duurzaam zijn kunnen. Dit gebied heeft eene strekking om onze onderdanen gelukkig, en onze bondgenooten rijk te maken. Het is niet alleen een beter stelsel dan het oude, maar het oude stortte van zelf in, en was niet meer overeen te brengen met den hedendaagschen staat der wereld. Een nieuw stelsel aan te nemen was dus eene onvermijdelijke noodzakelijkheid geworden, en het nieuwe stelsel, sedert eenige jaren ingevoerd, komt het meest overeen met de belangen van het vaderland. Wij hebben reeds gezien, dat ons gebied daarmede gevestigd en verzekerd is, alsmede dat het niets aan het vaderland komt te kosten; maar nu kunnen wij daar bijvoegen, dat ditzelfde stelsel de vaderlandsche vaart en handel het allermeest bevordert. Het is de overvloed van voortbrengselen van dien kostelijken bodem, die ons dezelve in de grootste hoeveelheid en beste hoedanigheid bezorgt, en die overvloed wordt onmiddellijk geboren uit den vrijen landbouw en den vrijen handel. De vraag naar vaderlandsche goederen groeit aan in die landen met de beschaafdheid der inwoneren, en met de vermeerdering van Europeanen, die er zich nederzetten. Beide, die beschaafdheid en die nederzettingen, zijn begunstigd door dit stelsel, en naarmate die landen vatbaar zijn voor eene meerdere bevolking, is er schier geen perk te stellen aan de mogelijke vorderingen. De vrijheid van den handel te belemmeren zou eene stremming zijn voor den landbouw, en dit schoon gesticht, hetwelk dagelijks wordt opgevoerd, zou in zijne grondvesten geschud worden. Heden laten wij ook vreemde schepen toe, om den landbouw door den handel op te beuren, met dit eenige onderscheid, dat zij hooger regten op in- en uitvoer betalen, dan de Nederlandsche. Van het oogenblik af dat wij ze uitsluiten, doen wij den eersten stap terug tot het

monopolie, tot de onderdrukking der nijverheid, en tot de vermindering van den landbouw.

Daar het „der moeite waard is na te gaan wat de koloniale mogendheid bij uitstek, Engeland, voor hare bezittingen doet," vat hij vervolgens aldus zamen hetgeen over haar koloniaal bestuur voorkomt in den jaarlijkschen *State of the Nation*, onder toezigt der Engelsche Regering uitgegeven.

Op het tijdstip van de onafhankelijkheid der Vereenigde Staten van Noord-Amerika verklaarden de kundigste lieden, dat Engeland zich niet zou kunnen herstellen van den slag, aan zijnen koophandel toegebragt. Er was slechts overgebleven het bezit van Nieuw-Brunswijk, Nieuw-Schotland, Terre Neuve en Canada, en na vier jaren trokken deze koloniën meer voortbrengselen van Groot-Brittanje, dan de dertien vrije Staten ooit te voren gedaan hadden. In het jaar 1820 beliep de waarde van deze voortbrengselen meer dan anderhalve millioen ponden sterling. In het jaar 1819 was de uitvoer uit Engeland, naar die vier koloniën en de Westindiën zamengenomen, bijna zeven millioenen ponden sterling, en de invoer in Engeland uit die koloniën en eilanden bijna negen millioenen ponden sterling. De inkomende regten op de suiker uit Oost- en Westindiën bedragen meer dan vijf millioenen ponden sterling, een zoo verbazende opbrengst, dat men er aan twijfelen zou, indien men de verzekering daarvan niet op onderscheidene plaatsen ontmoette. Een vierde van de Engelsche zeevaart wordt gedreven op de vier bovengemelde koloniën in Noord-Amerika, namelijk, zes honderd duizend ton scheepsruimte. De invoer in Engeland uit China bedraagt eene waarde van drie millioenen zes honderd duizend ponden sterling, of vijfmaal zoo veel als de invoer uit China in Noord-Amerika. Van den uitvoer uit Engeland naar Oostindiën zal hieronder nader blijken, en de stalen zullen zeker de verwachting overtreffen. Zoo veel hebben wij slechts van het gewigt dezer onderscheidene bezittingen voor den handel en voor de Schatkist aangestipt, opdat men niet denken zou dat Engeland wel iets wagen kan met nieuwe Wetten, maar dat men veel meer in den grond overtuigd zij, dat het nieuwe stelsel, waarvan wij nu zullen gewagen, de teederste belangen van Engeland betreft.

Volgens het oude koloniale stelsel bestond er, in allen opzigte, een monopolie. De koloniën mogten alleen aan het Moederland verkoopen en van het Moederland koopen. De ondervinding heeft geleerd, dat dit monopolie voor Moederland en Koloniën beide nadeelig was. De vorderingen van de koloniën in bevolking en rijkdom werden er door gestremd, en hieruit vloeide voort, dat de koloniën geene zoo voordeelige markten voor de nijverheid van het Moederland werden, als zij anders hadden kunnen zijn, en dat het

Moederland meer kosten besteden moest aan het bestuur en de verdediging van de afgelegene gewesten. Het Moederland behaalde eene groote winst op een klein aantal zaken, bij een' beperkten handel, in de plaats van kleine winsten op eene ontallige menigte van zaken, bij een' vrijen en algemeenen handel. De ondervinding en meerdere verlichting bewoog eerst de Regering om de meest mogelijke vrijheid van handel in te voeren in de Oostindische bezittingen, en de gunstige uitkomsten gaven aanleiding om dit voorbeeld te volgen in de Westindische bezittingen. Zoo spreekt de Schrijver, of veel meer het Engelsch Ministerie.

Bij de Wet van 1805 werden bijna alle de havens in de eilanden opengezet, om de voortbrengselen van vreemde koloniën te ontvangen. Bij een Besluit van den Raad, in 1806, werd aan alle de Amerikaansche schepen toegelaten, om voortbrengselen van hun land in de Engelsche koloniën aan te brengen, en koloniale voortbrengselen in de plaats te nemen. Dit Besluit werd door onderscheidene Wetten bekrachtigd, en daarmede het oude monopolie opgegeven. Eene andere Wet veroorloofde weldra het verzenden van alle de voortbrengselen uit de koloniën naar alle de havens van Europa bezuiden Finisterre. Deze Wet werd bij eene volgende uitgestrekt tot Gibraltar en Malta voor de Middellandsche Zee. Eindelijk heeft eene Wet in 1822 den uitvoer naar alle de havens van Europa zonder onderscheid vrijgesteld. Men kan wel zeggen, dat het oude stelsel gevolgelijk plaats heeft gemaakt voor een nieuw. De koloniën bragten meer voort, dan het Moederland kon verbruiken of verhandelen; nu kunnen de vorderingen van den landbouw zich rigten naar de behoeften van de geheele Wereld. Engeland krijgt er het zijne van, omdat er geen betere markt te vinden is, en de meerdere welvaart van de koloniën geeft aanleiding tot een meerder verbruik van Engelsche voortbrengselen. Aan de eene zijde is er dus niets verloren, en aan de andere zijde is er veel gewonnen voor de Engelsche nijverheid. De welvaart van het Moederland en van de koloniën wordt ook even zeer begunstigd; die van den eenen kan niet toenemen zonder nut voor den anderen. Hiermede is de vermaarde Wet op de Zeevaart (Akte van Navigatie), welke zoo lang was gehouden voor den grondslag van de Engelsche grootheid, wezenlijk verbroken. Haar eerste voorname zuil was het koloniaal monopolie, en dit is niet alleen opgegeven, maar reeds te voren was er ook van de andere afgezien, namelijk, het toelaten van vreemde schepen in Engeland. Allerhande beperkingen maakten dit moeijelijk, tot dat dezelve van lieverleede werden ingetrokken voor de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, voor Portugal, voor de Nieuwe Staten van Zuid-Amerika, en op sommige artikelen nog voor andere Volken.

Nu gaan wij over tot de Oostindische bezittingen, waarvan de bevolking

door sommigen wordt geschat op zestig millioenen zielen, door anderen op zeventig of tachtig millioenen. De Ministers, zegt onze Staat, hebben altijd de grootste zorg gedragen voor dit uitgestrekt en gewigtig deel van het Rijk. Zij behoeven van geene anderen te leeren, dat hetzelve veel minder vruchtbaar is voor den handel en voor den nationalen rijkdom, onder het tegenwoordige monopolie, dan het zou kunnen zijn, indien het ingelijfd werd met het Rijk in het algemeen, en daarmede voordeel kon trekken van de vrijheid van handel, van fabrijken en van vertering. In het jaar 1813 heeft men zeer ernstig de vraag overwogen, of het octrooi der Oostindische Maatschappij behoorde vernieuwd te worden. Doch het zou misschien eene onmogelijkheid zijn geweest, het land met de onnoemelijke schulden en uitgaven te belasten, welke van de Maatschappij zouden hebben moeten overgenomen worden. Het octrooi werd dus vernieuwd, en daarmede was de Regering verbonden als door een Verdrag. In zoover als de verbindtenissen hebben toegelaten, hebben de Ministers evenwel altijd getracht den vrijen handel te bevorderen, en het monopolie inderdaad op te heffen. Dit monopolie bleef stand houden voor China, maar verviel met opzigt tot den aanvoer naar Indiën. Het is twijfelachtig, of er ooit zulk een voorbeeld is geweest van de voordeelen van eenen vrijen handel, als uit deze veranderingen zijn voortgevloeid. In 1815, onder het oude stelsel, heeft de Compagnie katoenen stoffen aangevoerd voor omtrent honderd tien duizend ponden sterling. In 1821, onder het stelsel van vrijen handel, was diezelfde aanvoer omtrent acht honderd zestig duizend ponden sterling waarde, en in 1822 een millioen honderd drie en twintig duizend ponden sterling, of tienmaal zoo veel als in 1814. Met wollen stoffen laat de warmte van het klimaat niet dezelfde vermeerdering toe, en nogtans is de aanvoer met een derde toegenomen. In 1822 bedroeg de aanvoer eene waarde van boven de veertien honderd duizend ponden sterling, waaronder voor meer dan zeven honderd duizend ponden sterling aan gemaakte kleederen. De kooplieden van Londen en Liverpool beweren, dat de aanvoer nog merkelijk aan zou groeijen, indien zij ook schepen mogten uitzenden beneden de drie honderd vijftig ton, zoo als bij het octrooi bepaald is. De Ministers hebben getracht, om de Compagnie tot deze vergunning over te halen, doch de Algemeene Vergadering van deelhebbers verlangde, daarentegen, twee vergunningen van de Regering, namelijk, dat de schepen, in Indië gebouwd, dezelfde regten zouden genieten als de Engelsche, en dat het inkomende regt op de Oostindische suiker zou verlaagd worden. Hiertegen stonden nu twee groote ligchamen op, de scheepseigenaren en reeders in Engeland, en de Westindische planters en kooplieden. Daarmede hadden de Ministers (dit zijn hunne eigene woorden) wederom te kampen met dezelfde zwarigheden, wel-

ke zij altijd ondervonden hebben in hunne pogingen, om de echte beginselen van den koophandel en de algemeene vrijheid van speculatiën in te voeren. De Ministers konden dus de verzochte vergunningen niet toestaan aan de Compagnie, en gevolgelijk ook van dezelve de geëischte vergunningen niet verkrijgen. Inmiddels houden zij de zaak in ernstige overweging, alzoo de suikerteelt in de overzeesche bezittingen van zoo veel gewigt is geworden, als de graanbouw in Groot-Brittanje. Vóór de vermindering van den accijns op de mout bragt dezelve vier en eene halve millioen ponden sterling op, en de regten op de suiker bedragen nog vijf millioenen. De suiker is derhalve het voortbrengsel, welke het meeste toebrengt tot den handel, tot den rijkdom en tot het inkomen van den Staat. De Ministers zijn overtuigd, dat de suikerteelt in Indiën oneindig zou kunnen uitgebreid worden door de vrijheid van den handel, dat daarmede een grootere stap zou gedaan zijn tot de welvaart en de beschaving van die groote landen, dan door eenig ander middel geschieden kan, en dat daaruit eene onbepaalde vraag zou worden geboren naar Engelsche fabrikaten, welke men dan het middel zou hebben om te betalen. De Ministers erkennen het groote belang van de Westindiën, en zullen dit niet roekeloos verkorten, doch zij voorzien, dat hetzelve eindelijk zal moeten getoetst worden aan het algemeene belang van het Britsche Rijk, en dan zou het kunnen gebeuren, dat een deel zal moeten onderdoen voor het geheel. Deze laatste aanmerking staat niet in dit hoofdstuk van koloniaal bestuur, maar het besluit op het einde van het werk. In dit hoofdstuk zeggen zij, dat, zoo lang Indiën eene faktorij is geweest, het verbruik van Engelsche waren ook dat van eene faktorij was; maar dat dit verbruik gedurig aanzienlijker wordt, naarmate de goederen beterkoop worden aangeboden, en de Indische voortbrengselen tot inruiling vermeerderen.

In het slot van dit hoofdstuk zeggen de Ministers: „Ja, wij herhalen, dat wij innig overtuigd zijn van het beginsel, dat de vrijheid van handel gelijke voordeelen aanbiedt aan het land in het algemeen, en aan de bijzondere kooplieden, fabrikanten en landbouwers." Zij verdedigen vervolgens dit beginsel tegen de aanvallen van sommige schrijvers, welke gevraagd hebben, of de Noord-Amerikanen moeten meester worden van den Indischen handel, zoo als zij het geworden zijn van den Chinaschen. Te dien einde worden twee tafereelen opgehangen van vergelijkingen tusschen den Engelschen en Amerikaanschen handel, in en buiten Europa, waaruit dan blijkt, hoe ongemeen de Engelsche handel, in alle oorden van de wereld, den Noord-Amerikaanschen overtreft. Zij merken daarbij aan, dat de handel tusschen Engeland en Noord-Amerika niet gevonden wordt op deze tafereelen, en dit geeft ons aanleiding om een woord daaromtrent in te lasschen. De uitvoer, namelijk, van Engelsche fabrikaten naar Noord-Amerika is meer dan tienmaal zoo

groot als vóór de onafhankelijkheid, en wordt nu reeds geschat op min of meer tien millioenen ponden sterling. Dit is de vrucht van de groeijende bevolking en rijkdom van die vrije Staten; een rijkdom, grootendeels uit hunnen handel gesproten. Groot-Brittanje neemt derhalve in welvaart toe met Noord-Amerika, en heeft alle reden, om ook de welvaart van Noord-Amerika te bevorderen.

Daar is echter eene enkele uitzondering op de meerderheid van den Engelschen handel, en de Amerikanen drijven nog eens zoo veel handel als de Engelschen met dat gedeelte van de Westindiën, hetwelk niet aan Engeland toebehoort, zoo als Haïti, Cuba, de verdere Spaansche eilanden, de Nederlandsche en andere bezittingen. Dit, zeggen de Ministers, is een gevolg van de opene zee, welke Groot-Brittanje aan geen ander volk kan betwisten. Het mag slechts de uiterste pogingen aanwenden tot uitbreiding van zijne eigene vaart, en daartoe dienen de laatste Wetten, waarvan de goede uitkomst zeker is, indien zij niet door eigenbelang worden gedwarsboomd. Met deze Wetten staan de Engelsche havens open tot eene opstapeling van alle mogelijke vreemde waren; de Engelsche kooplieden kunnen behoorlijke assortimenten van dezelve voor alle vreemde landen maken; zij mogen Engelsche schepen voor den uitvoer van allerhande vreemde waren gebruiken, en daarmede zal niet alleen de Zeevaart in het algemeen toenemen, maar ook bepaaldelijk de handel op die Landen, welke heden bijna Noord-Amerikaansche bezittingen geworden waren.

Bij eene algemeene vergelijking der stelsels wordt men ligtelijk gewaar, dat onze beginselen en de Engelsche in het algemeen overeenkomen. In de toepassing en uitvoering zijn er wijzigingen, die wel eens merkelijk uit elkander loopen. Wij zullen de voornaamste aanwijzen, omdat het klaarste licht over de zaak verspreid wordt door het onderzoek der verscheidenheden.

De Engelsche Regering ontmoet een' grooten tegenstand in de Compagnie, en van daar dat zij hare beginselen niet geheel kan doorzetten in Oostindiën. Alzoo het octrooi evenwel slechts voor een' bepaalden tijd verleend is, zoo kan in het vervolg de gelegenheid geboren worden, om die bezittingen met uitsluiting van eene Compagnie te besturen. Het eigenlijke Staatsbestuur heeft de Regering alreeds in handen, niet alleen ingevolge van de laatste vernieuwing van het octrooi, maar van het tijdstip af van de laatstvoorgaande. Het is de handel, welke aan de Compagnie verbleven is, en zelfs op den handel zijn groote uitzonderingen gemaakt, en een groot gedeelte van denzelven is afgestaan aan de bijzondere kooplieden. Bij ons bestaat deze hinderpaal niet, en er is niet alleen geene Compagnie meer, maar er kan ook geene Compagnie meer zijn.

Een ander verschil is opmerkelijk in de meerdere vrijheid van handel,

door Engeland aan zijne Westindische koloniën verleend. Wij laten slechts alle vreemde vlaggen toe in onze eilanden, maar niet in Suriname. In deze laatste kolonie mogen de Noord-Amerikanen alleen sommige levensbehoeften aanbrengen, en niet dan melassen in de plaats uitvoeren. De geringe vrijheid, door ons verleend, rust evenwel op hetzelfde beginsel, als de onbepaalde vrijheid, bij opvolgende Wetten in den loop des tijds verleend door de Engelschen. Dit beginsel is het behoud der planters; de onzen kunnen niet bestaan zonder deze vergunning, en de Engelschen konden niet bestaan zonder veel uitgebreider vergunningen. Het is wijsheid in eene Regering, om de Wetten naar mate van de omstandigheden in te rigten en te veranderen. Indien de omstandigheden van Suriname dezelfde worden als die van Jamaïka, zouden wij wel doen, om tot dezelfde schikkingen over te gaan.

Zulke omstandigheden bestaan nog niet in de vier Engelsche koloniën van Noord-Amerika, waarvan wij hier boven gewag gemaakt hebben. Wij zien niet, dat de Engelschen de vaart en handel van dezelve met vreemden opengezet hebben. Maar wat, aangaande dezelve, in het vervolg gebeuren zal, dit kunnen wij vrij zeker opmaken uit hetgeen met de dertien koloniën is voorgevallen, vóór derzelver onafhankelijkheid. Aan deze zijn eenige vergunningen van tijd tot tijd gedaan, en toen zij zich sterk genoeg voelden, zijn zij als een volk en mogendheid opgetreden. De bewuste vier koloniën hebben de grootste overeenkomst met de dertien, en zullen denkelijk denzelfden weg gaan. Wanneer zij, vroeg of laat, mede onafhankelijk worden, zal Engeland niets daarbij verliezen, maar integendeel gedurig meer winnen. Dit blijkt uit het voorbeeld van de Vereenigde Staten, welke heden tienmaal zoo veel uit Engeland trekken als te voren, en gedurig meer zullen trekken, zonder heden iets aan Engeland te kosten voor de Regering en bescherming, zoo als toen zij koloniën waren. Op dit stuk kan men noch overeenkomst, noch verschil met onze bezittingen aanwijzen. Wij hebben geene uitgestrekte landbouwende koloniën, bevolkt door Europeanen, en vatbaar voor die spoedige beschaving, welke een vereischte is van de onafhankelijkheid. De volken van den Oostindischen Archipel zullen nog lang werk hebben, vóór dat zij rijp daartoe geworden zijn. Gebeuren kan het echter naar den loop van menschelijke zaken, en indien zij dan vele behoeften van ons trokken, door gewoonte en smaak aan dezelve gehecht waren, en prijs stelden op onze markt voor hunne voortbrengselen, zoo zouden wij ook geene schade lijden door hunne onafhankelijkheid.

Wij vernemen, dat er in den loop van het jaar 1822 ook eene Wet gemaakt is voor de vier evengemelde koloniën in Noord-Amerika, waarbij, onder anderen, Opper- en Neder-Canada vereenigd worden tot eene enkele provincie. De kosten van het Bestuur worden daarmede verminderd, en vele amb-

ten en bedieningen afgesneden. Dergelijke bezuinigingen worden ook voor andere koloniën begeerd, en, ten einde het werk voor te bereiden en wettelijke bepalingen te maken op goede gronden, is er, volgens de nieuwspapieren, eene Commissie van het Parlement naar de koloniën vertrokken. Nog onlangs vielen er in het Lagerhuis aanmerkingen op de kosten van het koloniale bestuur, en de Minister verzocht en verkreeg, dat men deze zaak liet rusten, tot dat de gemelde Commissie te huis zou komen, en verslag doen van hare bevindingen. Het is niet alleen aan het Parlement, dat kennis wordt gegeven van den staat der overzeesche bezittingen, maar ook het publiek en de geheele natie worden er van onderrigt; getuigen deze Staat van Engeland en dit bijzonder hoofdstuk over de koloniën. Deze publiciteit dient mede om de Wetten voor te bereiden, om de gedachten van kundige mannen, ook buiten het Parlement, daarop in te zamelen en zelfs uit te lokken, om eindelijk alle de onderscheidene nationale belangen te hooren, te overwegen en overeen te brengen. De vrucht van zoo vele bemoeijenissen bestaat in wijze Wetten, waarvan de uitvoering is opgedragen aan de Kroon en het Ministerie. Hierin ontdekken wij nu een groot verschil met de behandeling van zaken onder ons, en het schijnt, dat bij ons het bestuur over de bezittingen gerekend wordt zich uit te strekken ook tot het maken van Wetten. Het bestuur is de toepassing en de uitvoering van de Wet; en de magt daarmede belast, en daarvan genoemd de uitvoerende magt, heeft ook haar aandeel in de Wetgeving, en wel een zeer aanzienlijk deel. Tot nog toe hebben de gebrekkige denkbeelden op dit stuk geene schadelijke gevolgen gehad, naar al hetgeen wij uit bijzondere berigten en betrekkingen van den staat der bezittingen vernemen. Onderstellen wij dat het langen tijd zoo bleef voortduren, ja dat er in geene eeuw eenige reden was, om over de wijze van bestuur te klagen, zoo zou nogtans over eene eeuw het gebrek aan de echte beginselen van eene constitutionele Regering tastbaar worden. Geen verslag van de geldmiddelen van die bezittingen wordt er ooit gedaan, zoo als nogtans uit Art. 128 van de Grondwet moet verwacht worden. Wij vernemen uit officiële aankondigingen in de Staatscourant, dat de achterstallen of schulden van vorige besturen in Oostindiën, door dit bestuur geregeld worden afgedaan. Hieruit blijkt klaar, dat er een overschot is van de inkomsten boven de uitgaven. De oorlog van Palembang is door het Bestuur gevoerd uit eigene middelen, waaruit wederom blijkt, dat er in tijd van vrede een overschot moet zijn. Mijne eerste aanmerking op deze omstandigheden is, dat zij ongemeen veel eer doen aan het bestuur, aan de wijsheid van de uitvoerende magt, aan de deugdzaamheid van het aangenomene stelsel van eigendom en vrijen handel. Mijne tweede aanmerking is, dat een goed bestuur vast en duurzaam wordt gemaakt door de afhankelijkheid van de Wet. Het eigen-

lijke onderscheid tusschen de volstrekte oppermagt en de constitutionele Regering bestaat hierin, dat bij de eerste alles aankomt op den wil van een enkel mensch, die sterfelijk is, ja, die in zijn leven veelmaal kan veranderen van gedachten, en dat de andere wordt geregeld door Wetten, met gemeen overleg van den Vorst en de Natie gemaakt, en die niets anders kunnen veranderen, dan door middel van een dergelijk en nader overleg. Ons koloniale bestuur moge dan nog zoo goed zijn; om vastheid en duurzaamheid te verkrijgen, moet het gegrond zijn op Wetten.

Nu gaat hij de geschiedenis der Spaansche en Portugesche koloniën kortelijk na. Dat zij zich afhankelijk verklaarden lag in den loop der Natuur, die daartoe soms groote en onverwachte gebeurtenissen bezigt. Zij laat zich niet stuiten; maar indien de betrekkingen met het moederland innig en menigvuldig zijn, waarvoor het moederland heeft kunnen zorg dragen en niet genoeg zorg dragen kan, zoo zullen ook beide, het moederland en de koloniën, bij de onafhankelijkheid van deze winnen. Mishandelingen kunnen niet baten om de afhankelijkheid te doen voortduren: veeleer zullen zij de scheuring bespoedigen [1].)

Hierop wordt nader vermeld wat tot beschaving der Engelsche koloniën gedaan is, waarna hij zijne beschouwing van de door ons te volgen beginselen voortzet:

Ook onze Oostindische Compagnie meende de inboorlingen te moeten besturen volgens hunne zeden en gewoonten. Wij hebben hierboven gezien, wat deze zeden en gewoonten waren. Zij hadden veel overeenkomst met het oude leenstelsel van Europa, een Despotismus van zoogenaamde Regenten over grooter of kleiner distrikten, en lijfeigendom, zoo niet slavernij, van den gemeenen man, door middel van Heerendiensten. Onder de verovering van de Engelschen kwam het aan dezen voor, dat het niet eens de oorspronkelijke gesteldheid van Java was, en dat de oorspronkelijke gesteldheid veel meer overeenstemde met de oude Bengaalsche, die zij hersteld hadden. Zij voerden dus, met hulp van kundige en verlichte Nederlandsche ambtenaren, op een' en denzelfden dag, het tegenwoordige stelsel van bestuur op ons grondgebied van Java in. Wij hebben dit stelsel behouden, en in de uitvoering merkelijk verbeterd. De noodzakelijkheid, om de betrekkingen van den Nederlander met den Javaan uit te breiden en hechter te maken door middel van de taal, is, onder anderen, duidelijk gebleken uit een Besluit van den Gouverneur-Generaal, tot bevordering van die jonge ambtenaren, welke zich gemeenzaam maken met de

1) Hetzelfde gevoelen blijkt uit zijne rede over de koffij, medegedeeld op blz. 61 uit *Bijdr.* IV, 82.

inlandsche talen. Het Nederlandsch Bijbelgenootschap houdt zich thans bezig met eene stichting tot het aanleeren van de Oostersche talen, inzonderheid van den Indischen Archipel, ten einde den Bijbel, in het vervolg van tijd, in dezelve over te brengen, beginnende met de Javaansche taal. Deze laatste is een van de meest gevorderde, en tot nog toe was er echter niets in gedrukt geworden, zoodat de eerste letters heden tot dat einde worden gegoten, en deze eerste stap is met veel moeite vergezeld, om het werk niet al te omslagtig te maken. In den verderen voortgang zal men gedurig op nieuwe moeijelijkheden stooten, vooral wanneer het aan zal komen op de ware beteekenis der woorden, om de denkbeelden duidelijk uit te drukken. De menigte van zaken, voorkomende in den Bijbel, die niet zoo zeer een boek is als eene verzameling van boeken, eene Bibliotheek, deze menigte van zaken vereischt zulk eene ontwikkeling van de taal, dat eene goede overzetting van den Bijbel in het Javaansch die taal kan vormen, tot eene hooge volmaaktheid kan opvoeren, en min of meer dezelve kan vestigen zoo als onze Staten-Bijbel onze taal gedaan heeft. Het verlangen van den inlander naar zulk een werk is bij meer dan eene gelegenheid gebleken, wanneer Priesters en Geleerden op Java en Sumatra moeite gedaan hebben om Maleitsche Bijbels te bekomen. Een oogmerk om bekeeringen te maken moet men daarbij niet laten blijken, ja niet hebben, want daarmede werkt men zich zelve tegen. Daarom zijn de bekeeringen niet minder wenschelijk, uit het bloote oogpunt zelfs van beschaving, waaromtrent men nalezen kan het Hoofdstuk van het bovengemelde werk van den Heer Crawfurd, over den staat van het Christendom in den Indischen Archipel. Onder anderen zal men daarin vinden, dat voor stuurlieden en kanonniers dezulken uit de inboorlingen bij voorkeur worden genomen, die Christenen geworden zijn. Hij schrijft dit met regt aan eene meerdere beschaafdheid van de zoodanigen toe, want het geloof heeft zeker niets gemeens met de Stuurmanskunst en met de Artillerie. Maar de Regering moet dit niet tot haar bijzonder werk maken, zoo als de Portugeezen voor ons met eene zeer verkeerde uitwerking gedaan hebben. Daar is naderhand op gevolgd een ander uiterste, namelijk, de vrees om die Volken te verstoren en tot opstand aan te zetten, wanneer men hun godsdienstig gevoelen aanrandde. De echte weg voor de Regering bestaat in de algemeene bescherming van de vrijheid van geweten, en in het laten begaan van die stille en vreedzame pogingen, om elkander te overtuigen door middel van een redelijk onderzoek. Er zijn reeds vele scholen gesticht door Nederlandsche Zendelingen, vooral in de Molukken, waarvan wij de vrome en prijzenswaardige inzigten hier slechts willen beschouwen uit het oogpunt van beschaving. Onze taal wordt hiermede meer bekend onder den inlander; zijne taal wordt meer bekend onder onze lieden, en de Volken

groeijen ongevoelig zamen. Deze Zendelingen nemen toe in getal, sommigen zijn getrouwd en hebben hunne vrouwen medegebragt; zij dienen dus mede tot de kolonisatie van onze bezittingen. Het is wel niet twijfelachtig, dat de kolonisatie een krachtig middel is tot de beschaving van die landen, en wel tot zulk eene beschaving, als dezelve hoe langs zoo meer verbinden kan aan Nederland. Maar men heeft in twijfel getrokken, of de Europeanen zich op Java zouden kunnen nederzetten, en daar een nieuw geslacht voortbrengen, hetwelk er de ruimte van land zou vinden en zeer talrijk zou kunnen worden. De twijfeling is gegrond op het klimaat, en op eene ondervinding der verbastering van het Europische bloed. Ik heb moeite gedaan, om deze vraag in den grond te onderzoeken, en ik ben door kundige lieden overtuigd geworden, dat er onderscheidene groote streken op Java zijn, geschikt ter kolonisatie door Europeanen. Wanneer wij dit krachtig middel bij alle de andere voegen, zoo zullen die bezittingen hoe langs zoo meer waarde voor ons verkrijgen door den handel over en weder, en hoe langer zoo sterker in zich zelve worden tegen alle vijandelijke aanvallen. Alle de middelen, welke onder den naam van beschaving kunnen vereenigd worden, zijn niet alleen bruikbaar en dienstig tot zoo groote einden op ons grondgebied, maar kunnen min of meer toegepast worden op vreemd grondgebied, eerst van onze Bondgenooten onder de Vorsten, en vervolgens van alle de Volken van dezen Archipel, tot de wildste toe. Hoe meer wij de beschaving bevorderen, hoe meer daardoor de behoeften van die volken toenemen; hoe meer ook de bevolking gevolgelijk aangroeit, des te meer zullen wij onze vaart en handel uitbreiden, des te grooter markt zal de vaderlandsche nijverheid aldaar voor hare voortbrengselen vinden. De Engelschen en Noord-Amerikanen weten dit zeer wel, en zoeken overal op deze eilanden den handel aan te knoopen. De Engelschen hebben sedert lang eene bezitting te Benkoelen, op de Zuidwestkust van Sumatra. Zij hebben in onze dagen zich nedergelaten op het Prins van Wales eiland, Poelo Pinang, in de straat van Malakka; zeer onlangs hebben zij groote kosten besteed aan het eiland Sincapore beoosten diezelfde straat van Malacca, van waar zij het midden van den Oostindischen Archipel nader gekomen zijn. Hebben zij nu hunne katoenen waren in groote hoeveelheid kunnen slijten op het schiereiland van Indiën, waar de fijnste katoenen stoffen sedert eeuwen geweven werden, zoo hebben zij zeker goede kans om hunne waren te slijten in den Indischen Archipel, waar hier en daar slechts allergrofst werk wordt gemaakt. De katoenfabrijken in Engeland zijn van zulk een gewigt dat de uitvoer van Engelsche fabrikaten voor meer dan de helft in katoenen waren bestaat. Wij lezen dit in den laatsten *Staat van Engeland*, meermalen door ons aangehaald, in het hoofdstuk van de Nationale Welvaart. Wij lezen er verder, dat de waarde van uitgevoerde katoenen waren in 1820 zestien mil-

lioenen zesmaal honderd duizend ponden sterling bedroeg, in 1821 twintig millioenen vijfmaal honderd duizend ponden sterling, en in 1822 een en twintig millioenen zesmaal honderd negen en dertig duizend ponden sterling, terwijl de gemiddelde waarde van denzelfden uitvoer, in de oorlogsjaren, geene achttien millioenen haalde. Dit is de bloote uitvoer, zonder het binnenlandsch verbruik te rekenen, en naar den tegenwoordigen wisselkoers bedraagt dezelve over de twee honderd vijftig millioenen Nederlandsch. Katoenen stoffen komen hoe langs zoo meer in gebruik door de geheele wereld, alzoo de Engelschen de kunst verstaan om ze te bereiden tot de allernuttigste en allerwarmste kleedij. Welk een' rijkdom deze fabrijk in Engeland verspreidt, is uit zulke opgaven ligt te gissen, en deze rijkdom is vatbaar voor eene gedurige vermeerdering, naarmate de volken der aarde meer beschaafd en schaars bewoonde landen meer bevolkt worden. Onze katoenfabrijken kunnen geene betere ondersteuning wenschen, dan het aandeel aan de groote markt der groote wereld. De Engelschen roemen, dat het bij hunne fabrijken veel minder aankomt op de dagloonen, dan op de kapitalen, de werktuigen en de kunde van het werk. Kapitalen hebben wij ook, ofschoon lang niet in dezelfde ruimte; doch onze koophandel zij vrij en onbezwaard door hooge regten, zoo zullen de kapitalen gaandeweg toenemen. Werktuigen kunnen wij even goed hebben, ja maken, als de Engelschen, indien wij ons daarop toeleggen. De kunde van het werk hangt geheel en al van onze eigene pogingen af. Wij kunnen dus in allen opzigte met de Engelschen gelijk staan, en dan hebben wij daarenboven het voorregt van lagere dagloonen. Overal, derhalve, waar de markt openstaat voor de Engelschen en voor ons, kunnen wij hun de loef afsteken; maar vooral in den Indischen Archipel, waar wij zoo groote bezittingen hebben, en zoo oude betrekkingen onderhouden. Al hetzelfde is waar met opzigt tot wollen stoffen en lakenen, welke eertijds in die landen zeer getrokken waren, zoo als men, onder anderen, lezen kan in het Hoofdstuk van den heer Crawfurd, over de artikelen van invoer aldaar. Hetzelfde is mede waar van ijzerwaren, die wij veel beter moesten maken en beterkoop leveren dan de Engelschen, omdat wij veel beter ijzer in ons land hebben, en slechts daarom zoo verre beneden de Engelschen in bewerking staan, omdat wij geene moeite nemen, en steunen op de verbodswetten tot uitsluiting van het vreemde ijzerwerk. Wij zouden de meeste fabrijken kunnen onderzoeken, en altijd op dezelfde uitkomst nederkomen, namelijk, dat de Nederlandsche nijverheid den hoogsten trap van aanmoediging kon vinden in de voortgaande beschaving van den Indischen Archipel. Het vereischt zeker een' wedstrijd van nijverheid met de Engelschen, en met alle volken, die even verstandige pogingen doen als zij. Ik weet wel, dat sommige onzer fabrikanten zeggen zullen: sluit dien Archipel voor alle vreemde schepen;

maar na al wat wij tot dusver verhandeld hebben, geloof ik niet dat zulke dwaze woorden een antwoord verdienen. In Bencoelen bevinden zich Engelsche Zendelingen, waarvan sommigen verleden jaar vertrokken zijn naar de binnenlanden van Sumatra, om zich te vestigen onder eene natie, wier naam genoegzaam onbekend was. Zij hebben alles medegenomen, wat noodig is om letters te gieten en eene drukpers op te zetten, ten einde er gebruik van te maken ter verspreiding van den Bijbel in de taal van dat volk, nadat zij deze taal zullen geleerd hebben. Sedert vijftig jaren zien wij in de minst bekende oorden van het aardrijk en onder de wildste volken zulke pogingen ter beschaving voorafgaan, en nederlatingen en handelsbetrekkingen daarop volgen. Zoo zal ook deze natie van Sumatra, indien zij door de Engelschen beschaafd wordt, nieuwe behoeften van de Engelschen overnemen, en dezelve met Engelsche fabrikaten voldoen. Ik haal dit voorval niet aan met een klein en verachtelijk inzigt om het te beletten, maar als een voorbeeld, dat onze navolging ten hoogste verdient.

Een groote hinderpaal tegen den vrijen handel, zonder welken er geene opregte vriendschap met de onderscheidene volken van den Archipel, noch behoorlijke vorderingen in hunne beschaving kunnen plaats vinden, is altijd geweest, en is heden nog, de uitsluitende handel in specerijen. De oude Compagnie heeft haar heil daarin gesteld, omdat haar geheele bedrijf een monopolie was; maar alzoo dit monopolie sedert geheel is afgekeurd geworden, zoo mogen wij nu ook de zaak van de specerijen geheel op nieuw en in den grond onderzoeken. De helft van de waarde vloeide voort uit de kaneel van Ceylon, en wij hebben Ceylon geheel verloren. Noten en nagelen blijven dus alleen over, en het is de vraag of het monopolie van dezelve ons voordeeliger is, dan een vrije teelt en handel zijn zouden. Op dit stuk wederom is het werk van den heer CRAWFURD hoogst belangrijk, alzoo hij, in het hoofdstuk over de artikelen van uitvoer, de geschiedenis van den handel in specerijen op eene treffende wijze voordraagt. Hij toont aan dat het verbruik van specerijen veel aanzienlijker is geweest dan heden, en dat het verbruik juist in diezelfde mate verminderd is, als de prijzen willekeurig zijn opgeslagen door het monopolie. Ons eerste besluit is derhalve, dat het verbruik zeer kan toenemen, dat de handel veel uitgebreider kan worden en dat de menigte van kleine winsten op eene vrije vaart en handel, de winsten van het monopolie op eene kleinere hoeveelheid verre kunnen te boven gaan. Maar dit is de minst gewigtige zijde van de zaak, en het voorname punt is de belemmering van vaart en handel in eene uitgestrekte zee, en op vele eilanden groot en klein. Deze eilanden kunnen veel voortbrengen, ook buiten specerijen; de inwoners zijn vatbaar om vele behoeften te verkrijgen, die uit eene meerdere beschaafdheid worden ge-

boren, en onze algemeene handel kan er veel door winnen, al was het, des neen, dat er iets verloren wierd op den bijzonderen handel in specerijen. Deze belangrijke vraag is sedert onderscheidene jaren het onderwerp der navorschingen van onze Indische Regering, en van ons Ministerie van Koloniën. Mij dunkt dat de beslissing van dezelve nabij moet zijn, en het behoorlijk onderzoek der zaak moet zijn tot rijpheid gekomen.

Wij hebben ons tot nog toe bepaald tot den Indischen Archipel, als den zetel van onze groote magt, en als de laatste gelegenheid tot het drijven en het uitbreiden van vaart en handel met de onafhankelijke volken van denzelven. Maar wij drijven reeds den handel veel verder, en op alle kusten van Azië, in Japan, in China, in Indiën aan wederzijde van den Ganges, in Perzië en Arabië, en deze handel is mede vatbaar voor eene groote uitbreiding. In Japan worden wij alleen toegelaten; in de havens van de verdere landen staan wij gelijk met alle andere vreemden. Overal zijn onze specerijen getrokken, de suiker van Java vindt een' grooten aftrek in Perzië; zekere wollen stoffen, onder den naam van Polemiten bekend, zijn gewild in China. Wij kunnen, even zoo wel als de Engelschen, onze vaderlandsche fabrikaten, en onze voortbrengselen van den Indischen grond, in geheel Azië slijten. Tot nog toe hebben wij geen katoen op Java gebouwd; maar het voorbeeld van de Engelschen in Bengalen en Bombay leert ons dat China een' schat van ruwe katoen bergen kan, en Java is zoo veel nader bij China. Niet alleen zouden wij katoen voor thee aan China kunnen leveren, maar de stapel van thee zou kunnen gebragt worden in Batavia. Dit denkbeeld is meermalen geopperd, doch de Heer Crawfurd geeft een nieuw middel op, ten einde het uitvoerlijk te maken. De meeste en beste thee, zegt hij, wordt naar Canton gevoerd, uit het binnenste van het Rijk en met zware kosten, terwijl de meeste Chineesche jonken, jaarlijks op Java varende, van de Noord-oostkust van dat Rijk vertrekken, en de thee veel beterkoop zouden kunnen aanbrengen, indien zij zeker waren van koopers te vinden. Wij varen heden genoegzaam niet op China, en ontvangen onze thee door middel van Amerikaansche schepen. Indien wij aan de Chineezen de voordeelen van de vaart en aanvoer op Batavia gunden, zouden wij zelve de veel grootere voordeelen van den verderen vervoer uit Java naar het Vaderland kunnen genieten. Ik opper dit als eene zaak het onderzoek overwaardig, en tevens als een blijk van de belangrijkheid van het aangehaalde werk van den Heer Crawfurd. Dit werk geeft aanleiding tot veel nadenken, en kan in de praktijk zeer nuttig worden aan alle onze ambtenaren in Indiën. Ik zie derhalve met groot genoegen, dat eene vertaling van hetzelve door den Heer Loosjes, Boekhandelaar te Haarlem, aangekondigd is, en ik hoop dat het veel lezers vinden zal, ook in het Vaderland, omdat de ware staat en het groot gewigt van onze Oostindische

bezittingen op verre na niet genoeg bekend zijn onder ons publiek. De Heer CRAWFURD oordeelt hard, en spreekt scherp over ons bestuur in Indiën, maar hij bedoelt het oude bestuur, en van het nieuwe en tegenwoordige verklaart hij ronduit, dat er nooit een zoo vrij stelsel in Oostindiën is bekend geweest, als het onze. Ik zal deze aanmerkingen op onze Oostindische bezittingen met deze vraag sluiten, of wij niet zouden kunnen beproeven om kaneeltuinen op Java te planten, zoo als men getracht heeft de noten en nagelen op onderscheiden gronden aan te kweeken?

In het Xe Deel behandelt hij vooral de vraag: of zekere ongelegenheden, in de laatste jaren ondervonden, te wijten zijn aan de aangenomen en door hem verdedigde regeringsbeginselen voor de koloniën? Die ongelegenheden zijn

1°. de onlusten in de Molukken, Cheribon, Palembang, Menangkebo, West-Borneo, Zuid-Celebes;

2°. klagten van onze kooplieden over de slechte resultaten voor hen van de vaart op Oost-Indië;

3°. klagten van koffijplanters op Java.

Hieromtrent schrijft hij:

Ad 1um. De oproeren en oorlogen zijn gedeeltelijk een gevolg geweest van de menigvuldige veranderingen van het Europesche gezag over die gewesten. De Oostindische Maatschappij heeft plaats gemaakt voor de Bataafsche Republiek, de Bataafsche Republiek voor het Koningrijk Holland, het Koningrijk Holland voor den Franschen Keizer, de Franschen voor de Engelschen, en de Engelschen eindelijk voor het Koningrijk der Nederlanden. Deze veranderingen van gezag zijn gepaard geweest met eene verandering in de beginselen van Bestuur, die anders geweest zijn onder de Maatschappij, onder den Gouverneur-Generaal Daendels, onder de Engelschen. De groote verandering, door de Engelschen ingevoerd en door ons gehandhaafd, heeft het lot van die Volken ongemeen verbeterd, maar de handhaving van onze zijde is onzeker en misschien gebrekkig geweeest in de Moluksche eilanden, waaruit dan het ongenoegen gesproten en een opstand gevolgd is. Wij behooren dus veel toe te geven met opzigt tot de onlusten, in de eerste jaren voorgevallen, uit hoofde van de menigvuldige afwisselingen van Bestuur. Maar eene andere oorzaak moet er gezocht worden van de oorlogen met naburige Vorsten, zoo als den Sultan van Palembang en anderen. Wij zullen Palembang tot een voorbeeld nemen, omdat hetgeen met den Vorst van dat land voorgevallen is, ons aanleiding geeft tot aanmerkingen, die ook op anderen passen. Wij hebben eerst dat Rijk verdeeld tusschen twee broeders; deze hebben elkander niet verstaan, de een

heeft den ander weggejaagd en onzen Resident mede. Naderhand heeft dit Rijk eenigen tijd bestaan onder den herstelden Sultan, onzen bondgenoot, doch met eene meerdere afhankelijkheid van ons, dan zijne voorgangeren. Heden heeft hij genoegzaam afstand gedaan van het oppergezag, hij blijft eene bloote vertooning maken van uiterlijke hofhouding, en de magt en het bestuur over zijn land en volk zijn wezenlijk overgegeven aan onze hooge Regering en hare ambtenaren. Dit laatste is eigenlijk hetgeen, daar het bij mij op aankomt bij deze voordragt, die ik gehaald heb uit de Courant van Batavia. Mijn geheugen mag mij bedrogen hebben omtrent de eene of andere omstandigheid, maar dit is vrij onverschillig met opzigt tot de uitkomst, en het blijft altijd waar, dat wij te voren invloed hadden op den Sultan en zijn bestuur, doch dat wij heden het bestnur onmiddellijk uitoefenen. Deze wijze van veroveren is niets nieuws, noch onder ons, noch onder de Engelschen. Het is op deze wijze, dat het Britsche Rijk in Indië is gesticht, en zich heden uitstrekt over zestig en misschien honderd millioenen inboorlingen. Het is op deze zelfde wijze, dat wij genoegzaam alleen meester zijn van het eiland Java, dat is, van een land, veel grooter dan het Koningrijk der Nederlanden. Nu schijnen wij op den weg te zijn, om ons gebied even zoo uit te breiden op het eiland Sumatra, hetwelk bijna zoo groot is als Frankrijk. Van andere eilanden wil ik nog niet gewagen, en houde mij op dit oogenblik bij het voorbeeld van Palembang alleen. De bevolking van dit land, hoor ik, leefde onder den zwaren druk van het Despotismus, de eigendom was even onzeker als de persoonlijke veiligheid, en de grond leverde zoo weinig vruchten op aan den handel, als er Nederlandsche manufacturen aan denzelven werden gevraagd. Maar nu zal dit een en ander veranderen; onder ons Bestuur zal dit Volk beschaafder worden; de landbouw zal bloeijen, er zullen behoeften geboren worden, en zoowel dit Volk zal gelukkiger zijn, als onze nijverheid en handel voordeelen behalen. Zulke beginselen hebben mijne volmaakte goedkeuring, maar ik kan daaruit geene reden afleiden tot verovering. Wij hebben reeds zulk een uitgestrekt grondgebied en zulk eene talrijke bevolking onder ons Bestuur, dat wij in de eerste plaats voor dezen te zorgen hebben. Zonder eens te spreken van de vermeerdering van onze eigene bevolking, waartoe de ruimte van land voorhanden is, zoo kunnen de millioenen van onze onderdanen ongelijk meer kostelijke vruchten uit den grond halen, en door de beschaving tot eene ongelijk meerdere behoefte aan onze manufacturen opgeleid worden. Dit werk van onze Regering is vrij wat veiliger en de uitkomst zekerder, dan eene onmatige uitbreiding van grondgebied, waardoor de kosten van Bestuur en verdediging ongemeen toenemen. Deze meerdere kosten vereischen meerdere inkomsten uit belastingen, en de meerdere be-

lastingen maken ons gezag op verre na niet aangenamer. Naburige Volken, die onder het volstrekt gezag zuchten, kunnen zeker gelukkiger worden door middel van ons Bestuur. Maar het voorbeeld van het geluk van onze onderdanen, van de welvaart van ons grondgebied, kan ook een' grooten indruk maken op de gemoederen van de Vorsten en aanzienlijken in naburige landen. De Vorsten en Volken kunnen geprikkeld worden door ons voorbeeld, om zich zelven te beschaven; zij kunnen onzen goeden raad daartoe inroepen, en zij kunnen handelsbetrekkingen met ons aangaan, ter bevordering van dit werk. Op deze wijze kunnen wij de weldoeners van dien grooten Archipel en van deszelfs talrijke bewoners worden, terwijl alle de vorderingen van die Volken in beschaafdheid moeten uitloopen op voordeelen van onzen handel en nijverheid, van onze scheepvaart en fabrijkwezen. Hoe menigvuldig ook deze eilanden zijn, en al is Borneo het grootste eiland van de wereld, voor de uitzetting van onze nijverheid, voor de markt van onze manufacturen, voor de inruiling van de kostbare vruchten van den grond, zijn er geene grenzen noodig. Deze heilzame betrekkingen, beide voor ons en voor die Volken, mogen wij gedurig uitbreiden zonder eenig gevaar. Doch alle verovering heeft hare eigene grenzen; de uitgestrektheid van het grondgebied maakt de verdediging moeijelijk en stelt het bezit onzeker; de menigte van onderworpene Volken stoort de gerustheid van de Regering en geeft aanleiding tot een harder Bestuur; de geest van dit Bestuur stoort de ondergeschiktheid en liefde der onderdanen, zoodat het stelsel van veroveringen eene oorzaak van bederf in zich zelf heeft. Ik denk, dat wij veel sterker zijn zullen, wanneer wij op ons tegenwoordig grondgebied, dat reeds zoo ongemeen uitgebreid is, de millioenen inboorlingen beschaven en den landbouw bevorderen, dan indien wij meer landen veroveren en de geest van ons Bestuur verbasterd wordt. Ons nationaal belang vereischt, dat de Regering hier te lande overwege, welke palen zij stellen wil aan de uitbreiding van ons grondgebied in Oostindië. Het is in dezen geest, dat een Artikel van het Verdrag met Engeland bepaalt, dat de wederzijdsche Besturen in Oostindië geene nieuwe kantoren zullen oprigten, zonder voorafgaande magtiging van de Regeringen in Europa (Art. 6). Ik besluit uit mijne geheele voordragt en onderzoek van deze zaak, dat de geest van verovering strijdig is met de aangenomene beginselen van Bestuur.

Ad 2um. Onze kooplieden vinden geene genoegzame lading voor de uitvaart, en alzoo de lading in Oostindië meestal in koffij bestaat, en de prijzen van de koffij aldaar zeer hoog en hier zeer laag zijn, komt de geheele reis hoogst nadeelig uit. De Regering tracht hunne ondernemingen op te beuren, met hunne schepen op de uitreis te bevrachten tot de verzendingen van krijgs-

volk en allerhanden voorraad [1]). Deze bevrachtingen schijnen zelfs opzettelijk op hooge prijzen ingesteld te zijn, ten einde den handel te bevorderen. Maar desniettegenstaande blijven de klagten aanhouden en de kooplieden verklaren, dat zij zullen moeten uitscheiden. Zulk eene ondersteuning van de Regering genieten de vreemdelingen niet, hetzij Engelschen, Noord-Amerikanen of andere. De vreemde schepen betalen zelfs in onze Oostindische bezittingen zwaarder inkomende en uitgaande regten dan de Nederlandsche. Onlangs zijn die vreemde schepen onderworpen geworden, in onze Europesche havens, aan inkomende regten, daar zij te voren vrij van waren, en daar ook de Nederlandsche schepen vrij van gebleven zijn. Desniettegenstaande hooren wij bij aanhoudendheid, dat de vreemdelingen winst doen, en dit is ook niet moeijelijk te gelooven. De vreemdelingen toch kunnen geene andere beweegredenen hebben, om den handel op onze Oostindische bezittingen te drijven, en om dezelve tegen alle de gunsten, aan de Nederlandsche schepen bewezen, voort te zetten, dan het vooruitzigt van winst en de ondervinding van behaalde voordeelen. Er zijn Engelsche Huizen in Batavia gevestigd; er zijn suikerplantaadjen op Java door Engelschen gekocht, er zijn koffijplantaadjen middellijk en onmiddellijk door Engelschen aangelegd, er zijn landgoederen uit de domeinen, zoo groot als Vorstendommen, door Engelschen gekocht. De smaak voor Engelsche manufacturen is op Java tijdens de Engelsche verovering geboren, niet alleen onder de Europesche bevolking van eenige duizenden, maar onder de Indische bevolking van eenige millioenen menschen. Op de uitreis rigten de Engelschen hunne ladingen niet in naar de bloote behoefte van de duizenden, maar van de millioenen mede. De voorname behoefte van de millioenen, welke de Engelschen hebben weten te scheppen, is die van katoenen stoffen, eene manufactuur, zoo aanzienlijk in Engeland, voor den uitvoer altoos, als alle de andere manufacturen zamengenomen. Er zijn voorbeelden van Engelsche ladingen van katoenen stoffen, ter waarde van een millioen guldens, op de aankomst van welke de prijzen omtrent de helft gedaald zijn, zonder dat de toevoer daarom opgehouden hebbe. Er moet dus nog winst op zitten bij de gedaalde prijzen. Deze winst moet des te grooter zijn, omdat de verkoopspenningen van de uitlading besteed worden aan voortbrengselen des lands, tot zoo hooge prijzen, dat er verlies op zit. Onder deze voortbrengselen is dan wederom de koffij de voornaamste; de Engelschen vallen voornamelijk op de koffij voor de tehuislading, en op deze wijze is de prijs van de koffij somtijds zoo hoog gedreven in Batavia als in Amsterdam. Nu zien

---

1) In een Bijvoegsel van 1825 zegt hij, dat deze ondersteuning later gebleken is er geene te zijn, maar schade op te leveren, ten gevolge van gebreken in het Indische muntstelsel.

wij, hoe de Engelsche koopman wint, waar de Nederlandschs verliest. De Engelschman wint zoo veel op de uitvaart, dat hij verliezen kan op de tehuisvaart, ten einde een gedeelte van zijne winst tot geld te maken. De Nederlander wint zoo weinig op de uitvaart, dat zijn verlies op de tehuisvaart de winst verre overtreft. Evenzoo als het gaat in onze Oostindische bezittingen, zoo gaat het ook in den geheelen Archipel, op die onafhankelijke plaatsen, daar wij geen gezag uitoefenen en dus op een' gelijken voet met de Engelschen staan. De winsten van de Engelschen zijn op deze plaatsen nog grooter, naarmate zij hier op een' gelijken voet met ons kunnen handelen, en onze schepen de bovengemelde gunsten en voorregten niet genieten. Behalve hunne manufacturen voeren de Engelschen hier ook amfioen uit Bengalen aan, welke amfioen zoo algemeen gebruikt en verlangd wordt onder die Volken, als de tabak in Europa. Op sommige van die eilanden vinden de Engelschen goud en edelgesteente, op andere specerijen, welke de natuur met grooter kracht voortbrengt, dan menschenhanden dezelve hebben kunnen uitroeijen. Ten einde zulk een' voordeeligen handel te bevorderen, hebben de Engelschen het eilandje Sincapore tot eene haven, eene reede, eene markt, uitgekozen, en aldaar de bekwaamste en ruimste gebouwen en werven aangelegd. Dit eiland is gelegen op den weg van Indië naar China, in het Noordwesten van den Archipel, en dus zeer geschikt voor den handel met dezen. Zij hebben daar een' vrijen handel ingevoerd, en in den tijd van weinige jaren is deze geringe bezitting opgeklommen tot een' hoogen trap van welvaart. Ik zal twee getuigenissen aanhalen van deze welvaart. Het eerste is een berigt van Engelsche Zendelingen, te vinden onder de berigten en brieven van het Nederlandsche Zendelinggenootschap te Rotterdam, 1823, No. 12, bladz. 258. „Sincapore, een eilandje aan het Noordeinde van het schiereiland Malakka. Toen de Engelschen in Februarij 1819 dit eiland in bezit namen, beliep de bevolking naauwelijks twee honderd zielen. Sedert voor eene vrije haven verklaard zijnde, is derzelver aantal, in drie maanden tijds, tot meer dan drie duizend toegenomen, en in April 1820 waren er over de tien duizend, meest alle Chinezen. In den loop van de eerste twee maanden kwamen er niet minder dan honderd vijf en zeventig schepen van verschillende grootte, voornamelijk der inboorlingen, aan. Terstond heeft men er een gebouw gemaakt, waarin een woonhuis, een schoolvertrek en eene kerk gevonden worden. De Zendelingen genieten van de Autoriteiten allen onderstand." Het tweede getuigenis komt van een verstandig en kundig man, wiens naam ik hier met geene welvoegelijkheid kan opgeven. Deze heeft mij de tijding uit Oostindië gebragt, dat, een jaar of twee geleden, de Gouverneur van Sincapore bezocht was geworden door eene menigte van inlandsche Vorsten en Grooten, welke hunne opwachting

bij hem maakten, om handelsbetrekkingen aan te knoopen. Ik denk, dat wij nu een klaar inzigt hebben van de winsten der Engelschen, en dat wij daaruit aanleiding krijgen om in te zien, op welke wijze de Nederlanders zouden kunnen winst behalen. Wij toch hebben manufacturen in ons eigen land van alle soorten, en wij hebben inzonderheid katoenfabrijken, waar de grove en middelsoorten beterkoop te krijgen zijn, dan zelfs in Engeland. Wij hebben derhalve alles wat de Engelschen hebben, om naar Oostindië te brengen, en wij kunnen daar op de behoeften van de millioenen inboorlingen speculeren, even zoo als de Engelschen. Willen wij nog voordeeliger inkoopen doen van de vruchten van den grond, dan op de gewone markten, zoo kunnen wij koffijplantaadjen aanleggen, of voorschotten aan planters doen, of nieuwe suikermolens met stoomwerktuigen aanleggen, even zoo als de Engelschen. Hebben wij amfioen noodig, om bij onze manufacturen te voegen, ten einde een' voordeeligen handel te drijven met onafhankelijke volken, zoo kunnen wij amfioen halen uit Bengalen, en wij kunnen dien ook koopen in de Levant, waar dezelve den naam heeft van nog krachtiger te zijn. Daarenboven hebben wij de noten en nagelen, het koper en andere waren van Japan, het tin van Banka, de vogelnestjes van Java, alle uit de eerste hand. Maar, om gebruik te maken van alle de gemelde gunstige omstandigheden, daartoe is eene groote kunde noodig van die landen, van de behoeften van die volken, van de wijze van handelen, en er moeten groote kapitalen met verstand ingestoken worden. Dit geschiedt onder de Engelschen; in Engeland staan fabrikant en koopman in de naauwste betrekking; zij kennen Oostindië, zij maken, bij voorbeeld, de Indische katoenen stoffen na, met geen ander onderscheid, dan dat het nagemaakte veel schooner en veel beterkoop is. Maar dit en al het andere, wat zulke winsten aan de Engelschen bezorgt, kan ook onder ons gevonden worden. Wij hebben gezien, dat de Engelschen den handel vrijgesteld hebben op Sincapore, en dat de Regering denzelven niet belemmert, maar beschermt en aanmoedigt. Zulk een' vrijen handel genieten wij ook, en aan bescherming en aanmoediging van onze Regering ontbreekt het niet. Batavia, Samarang, Sourabaija, en andere van onze havens kunnen alle dagen evenzeer bloeijen, als Sincapore, en veel meer. Wij hebben reeds gewag gemaakt van de voordeelige vrachten, door de Regering aan onze schepen vergund. Wij weten, dat de Regering Javaansche stoffen ontboden heeft voor onze katoenfabrijken, om den smaak der inboorlingen te leeren kennen. En, als ware dit alles niet genoeg, zoo heeft de Gouverneur-Generaal in Rade, bij eene publicatie van verleden jaar, den invoer van alle vreemde wollen en katoenen stoffen met zulk een zwaar regt geslagen, dat het gelijk staat aan een verbod, en dat onze fabrijken voortaan geene mededinging zullen hebben.

Het is in mijn oog genoegzaam zeker, dat wij in het vervolg alle dezelfde winsten zullen behalen, als de Engelschen. Indien het anders ware, zou ik moeten denken, dat onze fabrikanten en kooplieden in kunde en nijverheid beneden de Engelschen stonden, dat er onder ons geene kapitalen te vinden waren, dat wij onze nationale *energie* verloren hadden, al hetwelk ik niet onderstellen kan. De Engelschen hebben veel vooruit gehad door middel van de verovering van onze bezittingen, en van het bestuur over dezelve gedurende eenige jaren. Huune kooplieden, hunne fabrikanten, hunne planters, hebben daar gebruik van gemaakt met die *energie*, welke eigen is aan hunne Natie. Zij hebben een gelijk gebruik gemaakt van den vrijen handel, nadat wij wederom in het bezit geraakt waren. Onze bezittingen hebben nogtans gebloeid door de uitwerking van dien vrijen handel; en, ingevolge den gereeden aftrek van de vruchten van den grond, zijn deze vruchten jaar aan jaar vermenigvuldigd. Maar nu hebben wij ook voor de Nederlandsche welvaart, sedert acht jaren, onze bezittingen wederom in handen, en nu kunnen onze kooplieden, onze fabrikanten, onze planters, doen wat zij willen, en althans zeer gemakkelijk met de Engelschen dingen. Ik besluit derhalve, dat de klagten der kooplieden niets bewijzen tegen de aangenomene beginselen van best uur, en dat deze beginselen even gunstig zijn voor Nederland, wanneer men slechts wil, als zij dagelijks blijken gunstig te zijn voor Nederlands Indië. Ik bemerk ook niet, dat de vaart op Oostindië ophoudt, en lees aanhoudend, in de Amsterdamsche en Rotterdamsche Couranten, aankondigingen van schepen, die gereed liggen, of zich gereed maken, om passagiers en goederen naar Oostindië over te voeren. In de Zuidelijke nieuwspapieren lees ik, dat er in Antwerpen een schip uit Bengalen aangekomen is, en dat eene partij indigo van deszelfs lading publiek verkocht zal worden. Van Gend wordt mij de verzekering gegeven, door een' ooggetuige, dat de katoenen stoffen, van Oostindisch weefsel, er naauwkeurig worden nagemaakt, en ik heb den brief gezien van een' fabrikant, houdende verzekering, dat onze fabrijken heden zoo goed werken als de Engelsche, en beterkoop. Uit alle deze omstandigheden is het vrij duidelijk te zien, dat onze kooplieden en fabrikanten op den goeden weg geraakt zijn, om winsten in den Oostindischen handel te doen, niet alleen op onze eigene bezittingen, maar zelfs op de Engelsche, ingevolge van de vrijheid, die wederkeerig plaats vindt.

Terwijl onze kooplieden klaagden over te weinig bescherming, klaagden de Engelschen over te zware regten op hunne wollen en katoenen stoffen gelegd. Hogendorp onderzoekt ook die klagten, in verband met art. 2 van het Londensch Traktaat van 1824.

Dit Artikel handelt van onderdanen en van schepen, en wij zullen met

de schepen beginnen. Wij zullen daarbij onze verpligting met opzigt tot de Engelsche schepen uitleggen. Het zal naderhand den lezer gemakkelijk vallen, dezelfde verpligting op de Engelsche over te brengen met opzigt tot de Nederlandsche schepen. Wij hebben ons dan verbonden, om de Engelsche schepen met geene hoogere regten te bezwaren, dan het dubbele van de regten, waarmede onze schepen belast zijn. Wij mogen dus van de Engelsche schepen een hooger lastgeld, havengeld, en dergelijke meer, vorderen, dan van onze eigene schepen. Maar wij mogen niet verder gaan, dan het dubbele van het regt, geheven van onze eigene schepen. Zooveel wat de schepen zelve betreft. Wat de goederen aangaat, die in dezelve geladen zijn, zoo mogen wij mede alle goederen hooger belasten, door middel van inkomende en uitgaande regten, wanneer zij in Engelsche schepen geladen zijn. Maar deze verhoogde regten mogen niet verder gaan, dan het dubbele van diezelfde regten, wanneer de goederen geladen zijn in onze eigene schepen. Zijn er goederen, op welke geen regt gesteld is, wanneer zij aangebragt of uitgevoerd worden door onze eigene schepen, zoo mogen wij echter eenige regten daarop heffen, wanneer zij geladen zijn in Engelsche schepen, met deze bepaling, dat zulke regten niet hooger mogen loopen, dan zes ten honderd.

In de tweede plaats wordt er in dit Artikel gehandeld van onderdanen, en wij zullen hier wederom onze verpligting uitleggen met opzigt tot de Engelsche onderdanen. De verpligting der Engelschen, met opzigt tot de Nederlandsche onderdanen in hunne Oostindische bezittingen, zal vervolgens gemakkelijk daaruit af te leiden zijn volgens eene stipte wederkeerigheid. Wij mogen de goederen, aan Engelsche onderdanen toebehoorende, hooger belasten, door middel van inkomende en uitgaande regten, dan de goederen van onze eigene onderdanen; maar wij mogen niet verder gaan met die verhoogde regten, dan het dubbele van het regt op onze eigene onderdanen gelegd. Indien sommige goederen van onze eigene onderdanen geene regten betalen, zoo mogen wij zoodanige goederen van Engelsche onderdanen niet zwaarder belasten, dan met zes ten honderd. Hier komt geen onderscheid te pas van schepen, en de goederen van Engelsche onderdanen worden hier in het algemeen bedoeld, hetzij dezelve geladen zijn in Engelsche of in Nederlandsche schepen.

Wat ons betreft, is deze verpligting ingegaan voor de Oostersche zeeën, dat is, voor den Indischen Archipel, waar onze bezittingen gelegen zijn; wij hebben toch bij dit Verdrag onze bezittingen op het schiereiland van Indië en het schiereiland van Malacca afgestaan. Wat de Engelschen betreft, is dezelfde verpligting ingegaan niet alleen voor de Oostersche zeeën, maar voor het vaste land van Indië en het eiland Ceylon mede. Van daar

de drie onderscheidene paragraphen van dit Artikel, die elk een bijzonder punt behelzen. De eerste regelt de verhoogde regten in de Oostersche zeeën, of den Indischen Archipel; de tweede past hetzelve toe op de Engelsche bezittingen van het vaste land en Ceylon; de derde regelt het bezwaar van vreemden, in de gevallen, waar geene regten voor het eigen land bestaan.

Dit geheele Artikel bepaalt, derhalve, het meerder bezwaar van vreemden, hetzij door verhoogde regten, hetzij door buitengewone regten. Maar dit Artikel handelt geheel niet van de oorspronkelijke regten op goederen en schepen gelegd. Het laat de beide verdragende partijen vrij, om schepen en goederen in het algemeen te belasten, of niet te belasten, geringe of hooge regten in het algemeen daarop te heffen. Wij mogen, derhalve, na als vóór, een artikel van handel zoo zwaar belasten als wij willen; maar indien wij dit regt nog verhoogen, wanneer de goederen in vreemde schepen geladen zijn, of aan vreemdelingen toebehooren, zoo zijn er bij het Verdrag palen gesteld, buiten welke wij niet gaan mogen met opzigt tot de Engelschen. Zoo mogen wij dan ook alle vreemde stoffen, van wol en katoen, zwaar belasten; maar indien wij boven dit hooge regt eene verhooging leggen op dezelfde stoffen, wanneer zij geladen zijn in vreemde schepen, of toebehooren aan vreemdelingen, zoo mogen wij, met opzigt tot de Engelschen, niet verder gaan, dan het dubbele van het regt van onze schepen en onderdanen geheven. De Engelsche kooplieden mogen dan vrij klagen, dat zij veel lijden door de nieuwe en zware regten op hunne manufacturen; maar zij kunnen zich geenszins beroepen op het Verdrag, alsof de handen van onze Regering, in dit opzigt, door hetzelve gebonden waren. Onze Regering te Batavia was geregtigd tot dezen maatregel, en daar wordt geene verandering in gebragt door het Verdrag.

Het regt van de Regering buiten alle tegenspraak en alle twijfeling gesteld zijnde, wil ik echter niet even zeker stellen, dat zulke hooge regten ook nuttig zijn in ons eigen belang. Zoo zware regten staan gelijk met een verbod van vreemde manufacturen, en met een uitsluitend regt van onze fabrijken. Daarmede is alle mededinging van vreemden weggenomen, en het is te vreezen, dat het uitsluitend regt onze fabrikanten, of misschien onze kooplieden, verleiden zal om de prijzen op te drijven. Wanneer dan onze manufacturen zoo duur zijn in onze Indische bezittingen, zullen de Engelsche manufacturen daar ingesmokkeld worden, niet alleen door de Engelschen, maar ook door de Amerikanen, en zelfs door de inlandsche vaartuigen. Aan een vertier van onze manufacturen buiten onze eigene bezittingen zal dan niet meer te denken zijn, en in alle de onafhankelijke landen, waar onze schepen op eenen gelijken voet staan met de Engelsche,

zullen de Engelsche manufacturen alleen gewild zijn om den goeden koop. De onafhankelijke landen in den Archipel van Indië, zonder nog te spreken van de landen buiten dezen Archipel, noch van alle de kusten van Azië, deze landen van den Archipel zijn menigvuldig, uitgestrekt, bevolkt en vatbaar voor eene driedubbele bevolking. Hoe meer deze landen vorderen in beschaafdheid, des te meer wordt er een verlangen geboren naar Europesche manufacturen. Onze handel met dezelve bevordert hunne beschaving, en hunne beschaving bevordert wederkeerig onzen handel. Voor de Nederlandsche nijverheid staat er in die gewesten eene des te ruimer markt open, naar mate wij zelve gedurig kunnen toebrengen, om die markt verder uit te zetten. De kleine voordeelen van eenen uitsluitenden handel zijn niet te vergelijken bij de groote voordeelen van zulk een' vrijen handel. Wij moeten, derhalve, niet zoo zeer op de uitsluiting der vreemde nijverheid bedacht zijn, als op de deugd en goeden koop van de voortbrengselen onzer eigene nijverheid. Onze manufacturen moeten, uit dien hoofde, overal getrokken zijn boven alle andere, en daarop alleen moeten wij de vooruitzigten van een ruim vertier derzelve vestigen.

Ad 3[um]. De klagten der koffijplanters zijn van onderscheiden aard, naar mate van de plaats, waar deze planters zich gevestigd hebben. Sommige hebben domeinen gekocht op ons eigen grondgebied, en andere hebben landerijen gehuurd op het gebied der inlandsche Vorsten, en zelfs uit handen van die Vorsten. Wij zullen derhalve van ieder van deze ondernemingen, van de landeigenaars en landhuurders, afzonderlijk handelen.

De landeigenaars klagen, dat zij geen vrij genot hebben van alle de vruchten van hunnen grond, en dat zij sommige derzelve moeten afleveren aan de Regering tot een' geringen prijs. Wij zullen ons hier bepalen tot de koffij, die de Regering verkoopt tot veel hoogere prijzen, dan zij daarvoor betaald heeft, en waarop zij gevolgelijk eene groote winst behaalt. Het aangenomen beginsel van Bestuur is zeker, dat elk zijn land zal bouwen zoo als hij gelieft, en de overvloedige vruchten van hetzelve zal verkoopen tot zijn meeste voordeel. Op dezen algemeenen regel is dan ook zeker de gemelde bepaling eene groote uitzondering. Toen het Engelsche Bestuur den landeigendom met een' grondlast heeft ingevoerd, is deze uitzondering reeds gemaakt geworden. De eerste aanleiding tot dezelve is wel te zoeken in het aanzienlijk inkomen voor de Regering uit deze levering tot geringe prijzen. De Regering heeft, noch in het begin onder de Engelschen, noch vervolgens onder ons Bestuur, afstand willen doen van zulk een aanzienlijk inkomen. Deze reden alleen kan evenwel niet voldoende geacht worden, omdat de grondlasten en de uitgaande regten in de plaats komen van de winst op de gedwongen levering. Zoo is de zaak in het algemeen be-

schouwd geworden bij de verandering van de huishouding, of stelsel van Bestuur. De leveringen hadden overal plaats, en zij zijn vervangen geworden door eigendom en vrijen handel, behoudens grondlasten en uitgaande regten. Er moet derhalve bij deze landeigendommen eene tweede en meer bijzondere aanleiding gezocht worden voor de gemaakte uitzondering op het algemeen beginsel. Deze landerijen behoorden tot het domein, en zijn aan particulieren verkocht geworden, nog eer het stelsel veranderd en de vrije beschikking over de landvruchten ingevoerd was. Hieruit volgt, tot heden toe, eene onzekerheid omtrent de regten van deze eigenaars; deze regten worden uit zeer verschillende oogpunten beschouwd, en er wordt nog gedurig bij de Regering geraadpleegd over deze moeijelijke zaak. Deze landerijen zijn zeer uitgebreid, zij behooren aan enkele particulieren, en sommige aan genootschappen van twee, drie, of meer particulieren. Er zijn onder die uitgebreide landerijen, eenige zoo groot als provinciën van ons Vaderland. Het gedeelte van Java, waar zij gelegen zijn, is het naast aan Batavia, en draagt ook den naam van Ommelanden van Batavia. Deze Ommelanden waren een volkrijk land, hetwelk door den oorlog, vóór de vestiging van Batavia, is ontvolkt geworden. Naderhand is er wederom volk uit andere deelen van Java daar gekomen, en de koopers van domeinen hebben natuurlijk getracht hun land te bevolken en landbouwers derwaarts te lokken. Deze nieuwe bevolking is behebt met een denkbeeld, dat de eigenaar van het land ook Heer over het volk is, volgens de oude vooroordeelen, niet alleen van Java, maar bijna geheel het Oosten. Van daar dat de inboorlingen vele diensten bewijzen aan de landeigenaren, zonder eenige belooning, en onder anderen aan den koffijbouw werken, tot groot voordeel van den landeigenaar. Toen de Oostindische Maatschappij zelve opperheer en landeigenaar te gelijk was, bestond er minder zwarigheid in het vermengen van beide die betrekkingen. De zwarigheid kon niet veel grooter worden door den verkoop, omdat dezelfde regten overgingen van de Maatschappij op den particulieren kooper. Heden staat de Regering op zich zelve en oefent het bestuur uit, de landeigendom is een afzonderlijk en particulier regt, de Javaansche bevolking moet de landhuur betalen aan den landeigenaar, en moet belastingen opbrengen en verdere bevelen uitvoeren van het Bestuur. Maar bij deze nieuwe inrigtingen heeft men de leveringen tot bepaalde prijzen behouden. Mij dunkt, dat alle de zwarigheden, en zelfs de klagten der landeigenaren, het best op te ruimen zouden zijn door eene stipte waarneming van de aangenomene beginselen. Volgens deze beginselen vervallen alle de leveringen tot bepaalde prijzen; de landeigenaar moet grondlasten opbrengen; hij mag van den inboorling niet meer eischen, dan de landhuur; en eigenaar en huurder hebben beide het regt, om de vruchten van

den grond, aan elk toekomende, tot geld te maken, waar en op welke wijze zij goedvinden. De landeigenaar van het grootste goed en de huurder van het kleinste stukje van dat goed zijn beide onderdanen en ondergeschikt aan de wetten en aan het Bestuur. De landeigenaar zal niet klagen over zulk eene toepassing van de beginselen, omdat hij eene ruime vergoeding van alle gemis van voordeelen vinden zal in de vrijheid, om zijne landvruchten, aan wien hij wil, te verkoopen. Al verhuurt hij toch zijn geheele goed, zonder eenige plantaadje voor eigen rekening en door gehuurd werkvolk te bearbeiden, zoo zullen zijne huurders hem landvruchten opbrengen als eene huur of pacht, en over deze heeft hij dan de vrije beschikking. Dat de inboorling als huurder wel te vreden zal zijn, vereischt zeker geen betoog. Maar de Regering heeft tot heden toe gedacht, dat zij daarbij zou verliezen, en dit houde ik voor eene dwaling. De Regering zal in de grondlasten, in de verdere belastingen, in de uitgaande regten, eene ruime vergoeding vinden van het gemis der winsten op de gedwongen leveringen. Deze vergoeding zal hoe langer zoo ruimer worden door de meerdere welvaart van land en volk, welke het gevolg zal zijn van de zuivere en algemeene invoering van de beginselen, zonder eenige uitzondering. Alle mogelijke belastingen toch brengen meer op, van jaar tot jaar, naar mate van de groeijende welvaart van het land. Daarentegen zal de winst voor de Regering, uit den verkoop van de voornaamste onder de geleverde landvruchten, de koffij, hoe langer zoo meer afnemen, omdat de prijzen van dezelve, tot nog toe, buitensporig en onnatuurlijk zijn geweest. De Regering zelve heeft nu aanleiding gegeven tot eene aanzienlijke daling van de koffijprijzen. Zij heeft de vreemde wollen en katoenen stoffen genoegzaam verboden, en daardoor vervalt de vraag van de Engelschen naar koffij voor eene tehuislading. De winsten van de Regering op de koffij zullen, denkelijk, van jaar tot jaar zoodanig verminderen, dat het voordeeliger voor haar zal uitkomen, de gedwongen leveringen op te geven en de aangenomene beginselen van Bestuur, zonder eenige uitzondering, in te voeren.

De klagten van de landhuurders, in der Vorsten landen, zijn van een' geheel anderen aard. Deze landhuurders hebben koffijplantaadjen aangelegd in menigte en van eene groote uitgestrektheid. Men heeft mij verzekerd, dat deze plantaadjen vijf en twintig millioenen ponden koffij jaarlijks zouden uitleveren. De planters zijn of Europeanen, of afkomelingen van Europeanen, of Chinezen, met één woord, geene oorspronkelijke inboorlingen, geene Javanen. Zij hebben landerijen gehuurd van de Vorsten, of van aanzienlijke Javanen, voor eene lange reeks van jaren. Het zijn voorzeker de hooge prijzen der koffij, die aanleiding gegeven hebben tot deze ondernemingen. Ik verneem ook, dat er veel Engelsch kapitaal ingestoken is, het-

welk gemakkelijk is uit te leggen door de behoefte der Engelsche kooplieden, om de tehuisladingen van koffij gemakkelijker en onkostbaarder te maken. De Regering heeft deze plantaadjen onverwachts gestuit, nu een jaar of twee geleden, door een stellig verbod van zoodanige huur van landerijen en door de vernietiging van de gemaakte contracten. Zij heeft geoordeeld, dat deze huren strijdig waren met de bestaande wetten, hetwelk nogtans door de planters ontkend geworden is. Maar zij heeft voornamelijk geoordeeld, dat zulke huren gevaarlijk waren voor het behoud der rust in der Vorsten landen. De planters klagen, dat men ze drie jaren lang heeft laten begaan, de zwaarste kosten besteden, en dat men ze stoort op het oogenblik, waar zij de eerste pluk in het oog hebben. Ik zal de vraag van regt en onregt hier niet onderzoeken, en mij bepalen tot het bloote voordeel of nadeel van de zaak in het algemeen belang. Vijf en twintig millioenen ponden koffij jaarlijks voort te brengen is eene hoogst voordeelige zaak, de koloniën worden hoofdzakelijk tot zulke einden aangelegd, en men staat verbaasd, dat zulke ondernemingen niet eerder aangemoedigd, dan verboden worden. Mij is, onder anderen, voorgehouden geworden, dat zulk eene vermeerdering van den koffijbouw de prijzen van de koffij der Regering drukken zou, en dat het openbaar inkomen daardoor veel zou lijden. Indien men iets wilde toegeven aan deze zwarigheid, zoo zou men het bijzonder belang der Regering moeten stellen boven het algemeen belang van Nederlands Indië en van Nederland. De lage prijzen toch verzekeren den aftrek, zoo als de hooge prijzen de koopers afschrikken. Ik zeg niet, dat men de prijzen onnatuurlijk drukken moet, want alle dwang in den handel is verkeerd. Maar wanneer de prijzen op de natuurlijkste wijze vallen, zoo als het gevolg is van een' meerderen aanbouw, dan trekken zij de koopers en er worden handelsondernemingen op gevestigd. Vaart en handel tusschen Nederland en Indië kunnen nooit meer bevorderd worden, dan door overvloed en goede koop. De Regering van Indië moet derhalve, in het belang van Indië en van Nederland, den aanbonw en goede koop der koffij bevorderen. Dat haar eigen koffij dan verkocht zal worden tot lagere prijzen, en dat zij daardoor eene aanzienlijke winstderving ondergaan zal, is eene toevalligheid, en bewijst mede, dat zij beter doen zal, zich niet langer op te houden met gedwongen leveringen van koffij, zoo als wij dit hier boven uitvoerig aangetoond hebben. De zwarigheid uit het bijzonder belang der Regering hiermede opgeruimd zijnde, hebben wij nu de groote zwarigheid van het gevaar voor de inlandsche rust te onderzoeken. De rust wordt anders onderhouden in der Vorsten landen, dan op ons eigen grondgebied. De reden daarvan is, dat er een ander stelsel van Regering plaats heeft. Wij hebben op ons grondgebied den eigendom van land en een' vrijen handel

ingevoerd. In der Vorsten landen bestaat, daarentegen, het Oostersch Despotismus, het land wordt beschouwd als een eigendom van den Vorst, de inboorlingen zijn gehouden tot diensten aan de Regenten, en deze hebben veel van onze oude Heeren onder het leenregt der middeleeuw. Wanneer nu de Vorsten of Regenten landerijen verhuren, zoo komen de inboorlingen te staan onder de vreemde huurders. Worden deze inboorlingen onderdrukt en mishandeld, door het vergen van buitensporige heerendiensten, zoo nemen zij eindelijk de toevlugt tot het eenige middel in despotieke Regeringen, en slaan over tot oproer. Der Vorsten landen zijn mede zeer uitgestrekt, en het toezigt van onze Regering over de planters valt moeijelijk. Hierop antwoordt men, dat de Vorsten zoodanig onder het gebied van onze Regering staan, dat wij, door onzen invloed, de misbruiken genoegzaam kunnen weren. Onder het Engelsche Bestuur zijn de inlandsche Vorsten nog veel afhankelijker geworden, en zij worden het dagelijks meer. Wij regelen, als het ware, den staat van elken Opvolger tot de Kroon door een nieuw Verdrag. Wij hebben niet alleen Residenten in de hoofdsteden, maar ook garnizoenen. Wij regeren niet alleen mede, maar wij regeren eigenlijk onder den naam der Vorsten. Daarmede komt het mij voor, dat alle vrees voor onderdrukking en oproer kan verdwijnen. Ik zou liever zien, dat de koffijplantaadjen waren aangelegd op ons eigen grondgebied, en dit is zoo uitgestrekt, dat wij er koffij zouden kunnen voortbrengen voor de behoefte van geheel Europa. De koffijbouw zal ook ongemeen uitgebreid worden op ons grondgebied, wanneer wij in de Ommelanden van Batavia afzien van de gedwongen leveringen, en de landeigenaar, ja de huurder, de Javaan, zijne koffij zal mogen te markt brengen waar hij wil. Mij dunkt, dat de omstandigheid van het aanhouden der gedwongen leveringen de eerste en voorname aanleiding is tot het aanleggen van plantaadjen in der Vorsten landen. Wanneer de gedwongen leveringen slechts ophouden, waar zij nog bestaan, zoo zal mogelijk het voordeel van de plantaadjen in der Vorsten landen komen te vervallen. Indien zij op deze natuurlijke wijze verminderen en eindelijk te niet gaan, zoo heb ik daar niets tegen. Maar dezelve te verbieden komt mij onstaatkundig voor, en strijdig met de aangenomene beginselen. Ik heb zulk een' planter leeren kennen, die in genootschap was getreden met een groot katoenfabrikant te Brussel. Hunne gezamenlijke werkzaamheden zouden worden bevorderd door een huis van Koophandel, op te rigten te Batavia, of te Samarang. Onze Nederlandsche katoenen stoffen stonden gesleten te worden onder de Javanen, ook in der Vorsten landen, en de waarde van dezelve herwaarts overgemaakt te worden in koffij. Dit is nu juist het echte oogmerk, waarmede koloniën worden gesticht; dit is het groote nut dat zij aanbrengen.

Voorts gewagende van een Verslag van den heer TOBIAS over *Borneo* 1) en van de Publikatie van 29 April 1824 over de *Banda-eilanden*, besluit hij uit al de gemaakte aanmerkingen en aangehaalde stukken :

dat de aangenomene beginselen van Bestuur geschikt zijn om onze Oost-indische bezittingen tot den hoogsten trap van welvaart op te voeren, om alle de mogelijke voordeelen van vaart en handel op dezelve en op de Oost-indiën in het algemeen aan het Vaderland te verzekeren, alsmede dat de Indische Regering met daden toont gehecht te zijn aan deze beginselen. Wij mogen verder besluiten, dat al wat er ontbreekt, om zoo groote voordeelen aan ons Vaderland te verzekeren, en hetzelve in het genot daarvan te stellen, te zoeken is in de kunde van deze gewigtige zaak, onder de Natie in het algemeen, doch inzonderheid onder de kooplieden en fabrikanten, alsmede in het stelsel van matige regten op den koophandel, waardoor alleen de algemeene markt herwaarts teruggebragt en de wereldhandel wederom onder ons gevestigd kan worden.

En hierop volgt zijn reeds medegedeeld betoog tegen de Nederlandsche Handelmaatschappij.

Het Bijvoegsel voor het Xe Deel, bevattende ophelderingen der laatste verhandeling over Ned. Indië, werd geschreven naar aanleiding van „narigten uit Indië", welke wij in het volgende hoofdstuk bevestigd zullen vinden. Van die ophelderingen hebben wij reeds eenige benuttigd. Wij moeten ten slotte nog deze mededeelen :

HOGENDORP had meer dan eens beweerd, dat al de kosten van civiel en militair bestuur van Ned. Indië uit de inkomsten waren bestreden: Deze stelling, schrijft hij in het Bijvoegsel,

zal in twijfel getrokken worden op de verspreide geruchten, dat de kas van Indië ver te kort schiet, dat er millioenen moeten uitgezonden worden, om daarin te voorzien, enz. Er kunnen buitengewone uitgaven bestaan, terwijl de gewone uitgaven beneden de gewone inkomsten blijven. Zulke buitengewone uitgaven hebben in Nederlandsch Indië plaats gehad van het eerste oogenblik der teruggave af tot heden toe. Deze zijn de eerste kosten, om die uitgebreide bezittingen in een' goeden staat te herstellen, de kosten, ter oprigting van een leger en eene vloot vereischt, de kosten van opgevolgde zware oorlogen, de kosten van overname, waarvan de laatste post nog is afgedaan bij het Verdrag met Engeland, ten beloope van honderd duizend ponden sterling, alle welke en meer andere kosten niet behooren

---

1) *Bataviasche Courant* 28 Feb. 1824.

tot jaarlijksche uitgaven, en niet gevonden kunnen worden uit de jaarlijksche inkomsten. Hebben de jaarlijksche inkomsten een overschot geleverd, om de buitengewone kosten gedeeltelijk te dekken, zoo heeft het verdere moeten gevonden worden uit geldleeningen. Boven en behalve de buitengewone kosten is er ook een kapitaal noodig voor den handel, waarmede het Indisch Bestuur belast is gebleven. Zoodanig is de handel in specerijen en de Japansche handel. Van denzelfden aard zijn de bergwerken van tin op het eiland Banka. De koffij, door de Hooge Regering ontvangen en verkocht, valt onder dezelfde beschrijving. Even zoo het zout. Er is een kapitaal, een kapitaal van vele millioenen noodig, voor zulk een uitgestrekt handelbedrijf. Om dit kapitaal te vinden, is er wel geen ander middel, dan geldleeningen. Doch de interessen van zulk eene leening zijn eene geringe uitgave bij de opbrengsten van zulk eenen handel. Stel nu, dat de Hooge Regering van Indië voor al de buitengewone kosten en voor het geheele benoodigd kapitaal eene enkele groote geldleening openstelt, ten einde al de behoeften op ééns te vervullen, zoo is dit niets minder dan een kenteeken van tekortschietende inkomsten. Zulk eene geldleening bedrage zelfs twintig millioenen, zoo bedraagt de som van de jaarlijksche interessen en aflossing niet meer, dan gemakkelijk te vinden is uit het overschot der gewone inkomsten boven de gewone uitgaven. Wanneer ik derhalve verzekerd heb, dat al de kosten van het Bestuur en van de gewapende magt gevonden worden uit de jaarlijksche inkomsten, zoo had ik nog daarbij kunnen voegen, dat ook de interessen en aflossing van eene noodzakelijke en nuttige publieke schuld gevonden kunnen worden uit diezelfde inkomsten.

Gelijk door al de Deelen der Bijdragen heen, zoo herhaalt hij in de laatste stukken eenige malen, dat er in het Moederland nog zeer weinig kennis bestaat van de ware gesteldheid der Oost-Indische bezittingen. Men heeft geen denkbeeld van hare uitgebreidheid, die van groote Europesche rijken te zamen overtreffende, noch van hare hulpbronnen. Er is onder ons niet, als bij de Engelschen, „lust om de zaken bekend te maken, noch zelfs om de zaken te weten! Maar het licht begint op te dagen” . . . . . [1])

Ten slotte van dit hoofdstuk kunnen wij vermelden dat, kort na de 11e Verg., in April 1825, het koloniaal Ministerie door

1) Zie X, 32, 93, 143. Bijvoegsel 11, 14, 22.

afscheiding en bijvoeging den titel verkreeg van *Departement van Marine en Koloniën*, met Mr. C. T. ELOUT als Minister [1]).

IV.

12. *Vergadering van* 1825 *op* 1826.

Het voornaamste onderwerp dezer Vergadering was de Leeningswet voor Ned. Indië.

Zij werd reeds aangekondigd in de Troonrede, waar wij eerst lezen:

De geest van vereeniging in maatschappijen, zoo rijk in groote uitkomsten, verspreidt zich meer en meer over nuttige onderwerpen; aanzienlijke kapitalen aan de reederijen toegewijd, doen onze scheepstimmerwerven herleven en bezetten dezelve reeds met talrijke kielen.

En daarna:

Onze buitenlandsche bezittingen zijn het onderwerp mijner bijzondere aandacht. Mijne pogingen zijn daarheen gerigt om, behoudens de bevordering harer inwendige welvaart, van dezelve voor Nederland en de Nederlandsche nijverheid de meest mogelijke voordeelen te verkrijgen. In sommige dier bezittingen zijn de uitgaven, ten gevolge van oorlogen en van kostbare maatregelen van het bestuur aldaar, te hoog gedreven en hebben op den geldelijken toestand een ongunstigen invloed gehad. Ik heb aanstonds maatregelen daargesteld om dien te matigen en wijders nuttig geoordeeld een bijzonderen Kommissaris [2]) derwaarts te zenden, ten einde de vasthouding aan de gegeven bevelen tot spaarzaamheid en orde in de bijzonderheden te verzekeren. Hoezeer er dus hoop bestaat, dat die invloed weldra geheel zal kunnen wijken, zal het evenwel noodzakelijk zijn, dat het Moederland, door zijn krediet, tot opbeuring te hulp kome, en ik meen daartoe op de medewerking van U. E. M. te mogen rekenen. [3])

De Staten-Generaal antwoordden:

De geest van vereeniging in maatschappijen is een krachtig middel om iets groots voor het algemeen welzijn uit te rigten. Die geest komt allen tegenstand te boven. Hij vordert slechts regt en bescherming. Welk eene vlugt moet niet die geest onder de regering van U. M. nemen!....

Wij zullen met de meest naauwgezette aandacht de voorstellen onderzoe-

---

1) *Stc.* 11 April 1825.
2) Den burggraaf DU BUS DE GHISIGNIES.
3) *Stc.* 18 Okt. 1825.

ken, welke het U. M. behagen zal aan ons te doen, ten gevolge der ons gedane mededeelingen omtrent den staat onzer overzeesche bezittingen. 1)

Het voorstel werd ingediend den 14en Nov. Ziehier het Ontwerp van Wet:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de openbare geldmiddelen van Onze overzeesche bezittingen eene buitengewone ondersteuning benoodigd hebben, en dat het groot belang van het Rijk bij die bezittingen, en bij de regelmatige werking van de regering in dezelve, eene tusschenkomst van het krediet van het Moederland, omtrent de daartoe te nemen voorzieningen, allezins wettigt;

Zoo is het, enz.

Art. 1. Ten behoeve van des Rijks overzeesche bezittingen, zal eene som, niet te boven gaande twintig millioenen guldens, onder den na te melden waarborg van den Staat, worden opgenomen.

Art. 2. De wijze op welke, zoo wel als de tijd en de termijnen, binnen welke die gelden zullen gevonden en verstrekt worden, zal nader door Ons worden bepaald.

Art. 3. Tot voldoening der renten en tot aflossing van het kapitaal, zal jaarlijks, te beginnen met het jaar 1826, uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen worden afgezonderd eene som van een millioen viermaal honderd duizend guldens.

Art. 4. De som van een millioen viermaal honderd duizend guldens, tot het bedoelde einde geschikt, wordt, zoo veel des noods, van 's Rijks wege gewaarborgd, gedurende een tijdvak van uiterlijk dertig jaren.

Art. 5. Bij de overweging der schuld in den jare 1849, zal bepaaldelijk in aanmerking worden genomen of en in hoe verre de stand van de leening, in verband tot de aangelegenheden van 's Rijks overzeesche bezittingen, het raadzaam zal maken die jaarlijksche uitkeering met den jare 1850 te verminderen of geheel te doen ophouden, en mitsdien, in overeenstemming daarmede, den toegezegden dertigjarigen waarborg te beperken. 2)

Het ging vergezeld van de volgende Adstruktieve Memorie.

Het nevensgaande ontwerp heeft geenszins ten oogmerk, om eene opname van gelden ten bezware van het Rijk te wettigen; hetzelve is slechts strekkende, om den waarborg van den Staat toe te zeggen aan eene ten behoeve van de koloniën te doene leening, waarvan de renten en aflossingen geheel uit de inkomsten dier koloniën zullen worden gekweten.

Tot opheldering der geheele zaak, zal het genoegzaam zijn, dat *in de eerste*

1) *Stc.* 8 Nov. 1825.

2) *Stc.* 18 Nov. 1825.

plaats genomen worde een overzigt van de voorname oorzaken en de uitgestrektheid der bestaande behoefte; om daarop *in de tweede plaats* te laten volgen eene aantooning van de hoegrootheid en den aard van den waarborg door het Rijk te geven; en dat eindelijk *ten derde* worden aangewezen de middelen, die de koloniën bezitten om de schuld, ten behoeve van dezelve aan te gaan, te kwijten, buiten bezwaar van het Moederland.

I. *Over de voorname oorzaken en de uitgestrektheid der behoefte.*

De oorzaken van den tegenwoordigen ongunstigen toestand der geldmiddelen zijn van onderscheiden aard.

De vertraging, welke, door bijkomende omstandigheden, ten jare 1816 heeft plaats gehad in de overname van Java en andere gedeelten van Nederlandsch Indië, heeft al aanstonds ten gevolge gehad, dat er uitgaven waren, welke door geene inkomsten gedekt werden.

Dit moest al aanstonds veroorzaken, dat de mede gebragte klinkende gelden niet toereikende waren; er was wel, ter aanvulling van het ongenoegzame van de geldelijke speciën, mede naar Indië eene zekere hoeveelheid papieren geld, waaraan men op Java gewoon was, gezonden; doch de evenredigheid van het eene tot het andere diende te worden behouden, en onder de bestaande en nader geboren wordende omstandigheden is deze gebroken, alzoo de Indische regering de uitgifte van dat papieren geld al meer en meer heeft uitgebreid, en daarbij nog een rentegevend papier in omloop gebragt.

Onder de zoo even bedoelde omstandigheden behooren de volgende: De voldoening van de aanzienlijke sommen voor goederen van het Britsch tusschenbestuur overgenomen: hoezeer toch deze voldoening gedeeltelijk heeft plaats gehad met wissels op Nederland, zoo moesten evenwel tot dezer dekking onder anderen eenige produkten naar herwaarts gezonden worden, welke de gelden, daaruit voortvloeijende, voor Indië verloren deden gaan; ook heeft het ongeluk gewild, dat twee oorlogschepen, met produkten geladen, zijn verongelukt, en eene andere uitzending met een koopvaardijschip al mede mislukt is, terwijl (om dit hier in het voorbijgaan op te geven) een uit Japan terugkeerend schip, met eene goede lading voorzien, vermist is.

Verder is aan te merken, dat, gelijk bij alle militaire bezettingen en een daarop gegrond bestuur meestal het geval is, ele openbare werken, gebouwen, inrigtingen van allerlei aard, vooral die tot huisvesting en verzorging der troepen dienen moesten, geheel verwaarloosd waren, en niet dan met groote kosten hersteld, of door geheel nieuwe vervangen konden worden. De geheele nieuwe oprigting van het Indische leger, vooral van de inlandsche korpsen, hunne wapening, kleeding en wat van dien aard meer is, sleepten vele uitgaven na zich.

De koloniale marine moest geheel op nieuw worden ingerigt en verzorgd;

al wat tot scheepsbouw en scheepsuitrusting behoorde, moest van den beginne aan worden opgehaald: dit alles bragt kosten te weeg, hetzij dat men de benoodigdheden in Indië aankocht, of uit het Moederland ontbood.

De overname van alle de buiten-bezittingen vorderde almede uitgaven, en niet alle dezelve vergoedden die door hare inkomsten.

Op zich zelve zouden toch niet die omstandigheden alleen den ongunstigen stand veroorzaakt hebben.

Op Java zelve toch bespeurde men eene aanmerkelijk toenemende vermeerdering van des lands inkomsten, die uit belastingen, verpachtingen en verkoopingen voortvloeiden; en hoezeer dan ook de uitgaven drukkende waren, vermeende men uit de zigtbaar toenemende welvaart de hoop te mogen voeden, dat, afgescheiden van de middellijke voordeelen, welke de Indische bezittingen aan den handel, de scheepvaart, het fabrijkwezen, ja aan alle de takken van nationale nijverheid in het Moederland aanbragten, derzelver inkomsten meer dan toereikende zouden zijn, om alle kosten van bestuur te dekken.

Dan bij de reeds opgegeven ongunstige omstandigheden zijn nog andere gekomen, welke haren invloed hebben doen gevoelen, hoezeer welligt niet spoedig genoeg opgemerkt.

Onlusten, oorlogen in de Molukkas, op Palembang, Sumatra, Celebes, waarvan het onnut is de oorzaken op te sporen, hebben nieuwe en zware lasten op Nederlandsch Indië gelegd.

Misgewassen, zoo in de specerijteelt in de Molukkas door de uitbarsting van een brandenden berg als in den koffijpluk in de Preanger Regentschappen door eene bijna gelijke oorzaak, hebben aanzienlijke schade toegebragt.

Geheel ongewone en aanhoudende regenvlagen hebben, gedurende eenen geruimen tijd, de aanmaking van het zout op Java doen mislukken, den voorraad, die zich tot verkoop en verzending in de pakhuizen steeds bevindt, spoedig doen weggaan, en eindelijk veroorzaakt, dat men, tot voorziening in de behoeften en tot behoud van de rust, uit Bengalen, China, Siam; zout heeft moeten ontbieden, hetwelk aanzienlijke opofferingen gevorderd heeft.

De gewoed hebbende cholera morbus heeft vele duizende inlanders weggesleept, de velden onbearbeid doen laten, of den oogst doen bederven; zoodat hier weder, tot behoud van rust en uit besef van billijkheid, vele verschuldigde lasten zijn kwijtgescholden.

De regering van Nederlandsch Indië schijnt echter ook alle deze gebeurtenissen meer als een voorbijgaand, dan als een blijvend kwaad beschouwd te hebben; zij heeft gemeend, dat de inkomsten van Indië op den duur meer dan voldoende zijn zouden; zij meende tegen dit tijdelijk euvel een tijdelijk middel te moeten bezigen, en dit in eene vermeerdering van papier te zullen vinden.

Zij heeft de zaak uit dit oogpunt beschouwd, dat eene tijdelijke voorziening in de behoefte van een genoegzaam werkend kapitaal noodig was, maar dat ook dan daarmede de zaken met vrucht aan den gang konden gehouden worden, en eindelijk geheel te regt komen.

In alle bestieren, maar vooral in Indië, is voorzeker zulk een werkend of administratief kapitaal noodig. Het zal genoeg zijn hier op te noemen de voorziening in de behoeften van allerlei aard voor de militairen, vooral in de buiten Java gelegen bezittingen, zoodat op Java zelve steeds voorraad in de magazijnen zijn moet; de voorschotten op de koffijteelt, de specerijen, de tinmijnen, de handel op Japan; dit alles vereischt eene gestadig wederkeerende uitgifte van geld, welke evenwel, als geene ongelukken het verhinderen, met winst terugkomt.

Daar nu klinkend geld ontbrak, heeft men (zoo als gezegd) tot de uitgifte van papier al meer en meer toevlugt genomen; zoodat de zekerheid bestaat, dat er ten minste negen millioenen in omloop zijn.

Van deze in waarheid overmatige uitgifte van papier is het natuurlijk gevolg, dat de klinkende munt al meer en meer verdrongen wordt, en dat, daar het papier voor buiten 's lands niet geschikt is, de wisselkoers daarvan eenen ongunstigen invloed ondergaat, terwijl de meeste benoodigdheden in prijs stijgen.

Alzoo werkten deze omstandigheden zeer nadeelig op de inkomsten en uitgaven, en de regering zag geheel haar voornemen verijdeld, om, door de intrekking van het papier, het zoogenaamd administratief kapitaal uit eigene hulpbronnen tot stand te brengen. — En echter bleef, onder dit alles, de direktie der financiën aldaar dien staat als gunstig beschouwen, en aan het Gouvernement in het moederland opgeven; zoodat men hier te lande, van 1821 en vervolgens, geene zwarigheid maakte om, tot verligting van de staatsbegrooting, de West-Indische kosten voorloopig uit de Indische fondsen te voldoen. Ja deze gunstige beschouwing was nog die van de Indische regering, toen zij, in het eerste gedeelte van den jare 1824, eene opname van zes millioenen, enkel met oogmerk om het kapitaal te vermeerderen, wenschte: hetwelk echter toen hier te lande eenige twijfeling deed ontstaan.

Dan de ongelegenheden, die men ondervond, werden in Indië toegeschreven hetzij aan voorbijgaande oorzaken, hetzij aan de nog voortdurende ongenoegzaamheid van het administratief kapitaal; en men vleide zich nog, bij het vaststellen der begrooting van het jaar 1824, dat de inkomsten, die nog telken jare waren gestegen, eindelijk eene hoogte zouden bereiken, welke alle belemmering zoude doen verdwijnen.

Dit denkbeeld had reeds sedert lang eenen merkbaren invloed op de uitgaven geoefend: de regering had alle inrigtingen op eene ruime leest ge-

schoeid, en had den wensch om de administratie der Indische bezittingen gestadig te vervolmaken, slechts zelden om financiële redenen onderdrukt. Men was zelfs overgegaan om aanzienlijke domeinen, in vroegere jaren verkocht, weder van de eigenaars in te koopen.

In den loop van het jaar 1824 had eene ontzettende daling plaats in de prijzen der koffij, waardoor de aanzienlijke voorraad van het Gouvernement omtrent de helft in waarde verminderde; er ontstond eene nijpende belemmering. Men nam wel toevlugt tot uitgiften van meer papieren geld; doch daardoor verminderde het kwaad niet, eensdeels omdat alle prijzen en daarmede vele staats-uitgaven bij voortduring stegen, anderdeels, omdat men, tot behoud van het krediet der papieren munt, aan de uitgiften sedert 1821 gedaan het voordeel eener rente van negen ten honderd had verbonden, zoodat, bij elke nieuwe emissie, de last der renten verzwaard werd.

Dit alles gaf, in de maand Oktober van datzelfde jaar, aanleiding tot eene zeer ernstige beschouwing van den financiëlen staat; tot de overtuiging dat vele bezuinigingen moesten worden ingevoerd, en voorts tot het besluit van het Indisch bestuur om eene geldleening in Bengalen te beproeven, ten einde het zoo nadeelig werkende papieren geld voor het grootste gedeelte uit den omloop te trekken, het administratief kapitaal in eens te brengen op de hoogte die men noodig oordeelde, en verder het geheele achterwezen effen te maken.

Toen Zijne Majesteit de stukken, tot deze leening betrekkelijk, onder de oogen kreeg, aarzelde Hoogstdezelve niet over de noodzakelijkheid om eene handeling af te keuren, welke, behalve het bezwaar van onderscheiden voorwaarden, en van eenen interest die waarschijnlijk acht ten honderd zoude hebben bedragen, nog de ongelegenheid zoude hebben te weeg gebragt, dat de produkten, voor de jaarlijksche aflossingen en renten te verkoopen, grootendeels zouden zijn gevloeid naar vreemde markten, tot groot nadeel van de gewigtigste belangen van Nederlands handel, scheepvaart en nijverheid.

Bij de overtuiging, evenwel, van de pligtmatigheid om de Bengaalsche leening te niet te doen, voegde zich die van de noodzakelijkheid om de Indische financiën van hier te hulp te komen; de kennisgeving van de afkeuring ging dan ook vergezeld van de stellige toezegging van ondersteuning uit het moederland.

Wat nu betreft de hoegrootheid van deze hulp, men heeft gemeend, dat als de eigenaardigste maatstaf van beoordeeling kon worden aangenomen de leening, die het Indisch bestuur in Bengalen had willen beproeven. Deze leening moest bedragen vijftien millioenen Sicca ropijen, eene som, welke door twintig millioenen Nederlandsche guldens ruim vertegenwoordigd wordt; en men heeft alzoo, alles in aanmerking genomen, vermeend zich deze som als het maximum der te doene ligting te kunnen voorschrijven. Andere maatregelen, reeds door den Koning genomen en waarvan, zoo veel noodig, in

den loop van dit stuk nader zal worden gesproken, wettigen allezins de verwachting, dat een krediet van twintig millioenen guldens genoegzaam zal zijn, om de Indische financien te brengen op eenen vasten voet, en om aan dezelve op den duur voordeelige uitkomsten te verzekeren.

II. *De hoegrootheid en de aard van den waarborg door het Rijk te geven.*

Naar den tegenwoordigen stand van den interest, laat het zich aanzien dat, zoo gedurende een tijdvak van hoogstens dertig jaren, jaarlijks eene som van *een millioen viermaal honderd duizend guldens* uit de inkomsten der overzeesche bezittingen wordt afgezonderd, die som meer dan voldoende zal zijn, om eene leening van twintig millioenen guldens geheel te kwijten, kapitaal en interessen daaronder begrepen. Onderscheiden omstandigheden, die niet vooraf te bepalen zijn, kunnen op de aflossing van invloed wezen; indien deze zoo gunstig zijn als men mag verwachten, zal de leening in een korter tijdvak dan 30 jaren kunnen zijn gekweten.

De waarborg door het Rijk te geven bestaat dus hierin: dat hetzelve aanneemt om, gedurende hoogstens dertig jaren, te zullen aanvullen hetgeen de koloniale middelen minder dan veertien ton 's jaars tot het voorschreven einde zullen kunnen bijdragen.

Deze uiteenzetting der zaak heldert genoegzaam de vier eerste artikelen van het ontwerp van wet op; terwijl het vijfde artikel strekken moet om dien waarborg tot een korter tijdvak dan dertig jaren te bepalen, indien nader blijken mogt dat de schuld vroeger is gekweten.

III. *Aanwijzing der middelen, die de koloniën bezitten, om de schuld te kwijten buiten bezwaar van het moederland.*

Men heeft te eerder gemeend den waarborg des Rijks, tot gerustellling der geldschieters, te mogen vragen, omdat er alle grond bestaat om te gelooven, dat die waarborg nimmer zal behoeven te worden aangesproken; maar dat de inkomsten van Nederlandsch Indië meer dan genoegzaam zullen zijn, om te voldoen aan de verpligting tot uitkeering eener som van ƒ 1,400,000 jaarlijks. — De volgende aantooning van zaken zal dit genoegzaam duidelijk maken.

De inkomsten en uitgaven van Nederlandsch Indië zijn, in het tijdvak van 1817 tot 1823, volgens de opgaven uit Indië, geweest als volgt:

	INKOMSTEN.	UITGAVEN.
1817.	ƒ 18,278,105.	ƒ 17,399,426.
1818.	- 23,452,482.	- 19,804,216.
1819.	- 22,240,374.	- 21,071,513.
1820.	- 23,765,979.	- 25,070,542.
1821.	- 21,071,225.	- 23,836,810.
1822.	- 22,518,812.	- 22,654,976.
1823.	- 21,889,883.	- 22,115,133.

Over het jaar 1824 is nog slechts ontvangen de voor dat jaar vastgestelde begrooting, maar nog niet de opgave der werkelijke inkomsten en uitgaven; die begrooting leverde de volgende uitkomsten op.

	INKOMSTEN.	UITGAVEN.
1824.	ƒ 27,334,332.	ƒ 26,236,139.

Door de groote daling der koffijprijzen, is deze raming niet bewaarheid geworden; eene voorloopige geraamde balans van Nederlandsch Indië, op ultimo Junij 1824 gesloten, en alhier onlangs ontvangen, wijst een nadeelig slot aan van . . . . ƒ 2,151,800.
terwijl de geraamde balans van ultimo December 1823 een batig saldo aantoonde van . . . . - 592,200;
zoodat de verachtering in de eerste zes maanden van 1824, naar deze grondslagen, is geweest . . . . - 1,559,600.

Wanneer men den loop der boven opgenoemde ontvangsten en uitgaven nagaat, dan bevestigt zich het vroeger aangehaalde omtrent de genoegzaamheid der hulpbronnen van Nederlandsch Indië, tot vervulling van de bij het ontwerp van wet aan dezelve opgelegde verpligting.

Tot in het jaar 1819, toen geene buitengewone rampen die bezittingen hadden getroffen, gingen de inkomsten ver de uitgaven te boven. In 1820 en 1821 oefenden de Palembangsche onlusten, de cholera morbus en de mislukte aanmaak van zout eenen zigtbaren invloed; en toen deze geweken was, bleef de overtollige uitgifte van papieren geld, mitsgaders de rentebetaling op een gedeelte van dat papier, en eindelijk de te groote uitbreiding intusschen aan alle inrigtingen gegeven, de uitgaven op een te hoog standpunt houden. Wanneer dus deze oorzaken zullen weggenomen zijn, zullen ook derzelver uitwerkselen verdwijnen, en het zoo noodzakelijke gelijk gewigt zal tusschen de uitgaven en inkomsten hersteld worden.

Tot het bereiken van dit oogmerk zijn door den Koning reeds krachtige maatregelen genomen.

Bij een besluit van den 3den April jl. nº. 89, heeft de Koning bepaald, dat voortaan, om de vijf jaren, door Zijne Majesteit zelve eene begrooting van uitgaven voor Nederlandsch Indië zal worden vastgesteld, waarvan de regering niet zal vermogen af te wijken, en voor welker stipte vasthouding, door de Algemeene Rekenkamer van Indië, zal worden gewaakt.

Een besluit des Konings van den 5den April jl., no. 96, schrijft aan de Indische regering een aantal bezuinigingen voor, waarvan slechts zullen worden opgenoemd: de staking van alle openbare werken gedurende de eerste vijf jaren; het verbod om zoodanige werken in den vervolge, zonder uitdrukkelijke koninklijke magtiging, te ondernemen; het afschaffen der kostbare direktiën van de civile gebouwen en den waterstaat; het vereenvoudigen der

administratie; eene vermindering van personeel bij de meeste kollegiën, en het intrekken van een aantal betalingen, welke bij eenen ruimen staat van geldmiddelen verschoonbaar konden worden geacht, doch in de gegevene omstandigheden voor het belang der schatkist behooren achter te staan.

Bij andere besluiten is het benoemen van ambtenaren aan heilzame banden gelegd, en zijn alle uitzendingen van personen van hier opgeschort, tot dat dezelve uit Indië zullen worden aangevraagd; terwijl voorts het uitzenden van officieren, vooreerst, tot de subalterne rangen is bepaald geworden.

En eindelijk heeft de Koning een nieuw muntstelsel voor Nederlandsch Indië vastgesteld, waarvan de grondtrekken zijn: het afschaffen van alle schadelijke en onevenredige verhoogingen in den koers der speciën, en de intrekking van het te overvloedige papieren geld.

Alle deze maatregelen zijn nader opgevolgd geworden door de zending van eenen Kommissaris-Generaal, aan wien onder anderen stellig in last is gegeven, om voor de stipte nakoming der reeds afgevaardigde voorschriften tot besparing te waken, en om verder alles te bezuinigen, wat daarvoor mogt worden vatbaar bevonden.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat voor de nu afgeschafte departementen van de civile gebouwen en werken en waterstaat, gemiddeld, van het jaar 1818 tot 1824, jaarlijks is besteed eene som van acht tot negen ton; dat voorts de interessen op het rentgevende en almede in te trekken papieren geld, in de laatste tijden, hebben bedragen omtrent *f* 400,000 's jaars, en dat dus deze twee posten van bezuiniging reeds nagenoeg het beloop der, volgens het ontwerp van wet, af te zonderen jaarlijksche som van *f* 1,400,000 evenaren, dan is het niet moeijelijk, ook zonder eene naauwkeurige kennis van de gesteldheid van Nederlandsch Indië, zich de overtuiging te verschaffen, dat de voorgeschreven bezuinigingen die heilzame uitwerking op den staat der Indische geldmiddelen zullen te weeg brengen, welke men er zich van voorstelt, en dat het niet onder de waarschijnlijkheden kan worden gesteld, dat de Staat immer wegens den te geven waarborg zal worden aangesproken. [1])

---

1) *Stc.* 18 Nov. 1825.

Falck schrijft over deze Memorie uit Engeland in Nov. 1825: „Ettelijke §§ komen mij voor niet geheel oordeelkundig te zijn, b. v. de aanhaling van een misgewas op Ambon, van eene vulkanische uitbarsting, van eene Japansche schipbreuk, enz. Van zulke schaden kan men in den loop eener zoo uitgebreide administratie nimmer verschoond blijven en een deficit behoort men daarmede noch te justificeren noch zelfs te expliceren; in andere woorden: het moest er op over kunnen schieten even als in onze Europesche huishouding de herstelling van partiële rampen aan dijken en zeeweringen. Maar over het algemeen genomen ben ik met het stuk zeer tevreden, omdat er uit blijkt dat men tot in 1824 geene authenthieke data in Nederland bezeten heeft om tot keering van het dreigend kwaad

Bij de behandeling in de *Afdeelingen* werden aanmerkingen gemaakt, die wij woordelijk teruggeven: [1])

Eerste Afdeeling. Il a été observé que l'article 60 de la loi fondamentale attribue à S. M. la direction suprême et exclusive des colonies et des possessions du Royaume dans les autres parties du monde, d'où la section a inféré que S. M. n'a nullement besoin du concours des États-Généraux pour faire l'emprunt dont s'agit, et que ce serait même atténuer le pouvoir dont la loi fondamentale a investi S. M.

Si le gouvernement adopte cette idée exprimée par la section, il en résulterait que l'article premier devrait être rédigé d'une toute autre manière.

En conséquence, la section demande à cet égard des explications.

Il a paru à la section que l'emprunt ne serait fait qu'en faveur des *Indes-Orientales;* et cependant le projet de loi dit dans divers endroits: *les possessions d'outre-mer*, ce qui comprendrait toutes les possessions du Royaume tant dans les Indes *Occidentales qu'Orientales* et en Afrique.

En combinant tout ce qui est dit dans le mémoire relativement à l'emprunt au Bengale, la section est portée à croire que cet emprunt n'était encore qu'en projet, par la raison, entre autres, qu'il y est parlé de cet emprunt comme d'une chose que l'administration coloniale se proposait d'ouvrir au Bengale.

Quoiqu'il en soit, la section désire savoir d'une manière positive si l'emprunt a été fait, ou non; et l'on fait remarquer que, suivant le relevé des recettes et dépenses de 1817 jusqu'au 30 Juin 1824, il n'y aurait qu'un déficit de 295,456 florins.

L'on voit par le mémoire que le papier-monnaie émis, par le gouvernement de l'Inde, s'élève au total à neuf millions, ou que neuf millions au moins de ce papier sont dans la circulation et qu'une partie de ce papier porte un intérêt de neuf pour cent, et qu'il s'agirait de retirer ce papier-monnaie de la circulation au moyen de l'emprunt proposé;

werkzaam te zijn, zij werden van jaar tot jaar toegezegd, maar kwamen niet. De stijging van alle soorten van inkomsten bleek inmiddels voldoende, en hoe kon ik mij inbeelden omtrent de vermeerdering der uitgaven beter inzigt te hebben dan v. D. C. dien ik altijd als zwaartillend gekend had? Misschien echter zoude ik, zonder mijne gevoelens voor den voortreffelijken vriend, meer acht hebben geslagen op zekere flaauwe indiciën en zijdelingsche berigten; maar dit tort, zoo het er een is, wil ik mij veel liever getroosten dan het denkbeeld van het instrument te hebben moeten zijn van maatregelen die hem zoo geweldig zeer moeten doen." (*Brieven*, blz. 253.)

1) Uit het archief der Tweede Kamer. In de *Staatscourant* zijn de Afdeelingsaanmerkingen niet gevonden.

Ainsi en premier neuf millions seraient nécessaires, soit	fl.	9,000,000
2°. L'intérêt dû au moment du retirement, . . soit	-	400,000
3°. Le déficit dont il est fait mention ci-dessus. . .	-	295,456
TOTAL	fl.	9,695,456

La section désire en conséquence connaître à quoi devrait servir la somme restante de plus de dix millions.

Art. 2 et 3. Provisoirement pas d'observations sur ces articles, sur lesquels on se réserve de revenir après avoir obtenu des explications sur l'article premier.

Art. 4 et 5. La section pense que les dispositions de ces articles ne sont pas en harmonie avec les principes du contrat de cautionnement. Un cautionnement ou garantie doit être positif ou pendant le temps pour lequel la dette a été contractée, à moins de convention contraire entre la caution et la personne envers laquelle on se constitue caution; et l'on ne conçoit pas comment on parviendrait à négocier sur ce pied, et particulièrement avec la clause qu'en 1849 on examinera si et jusqu'à quel point l'état de l'emprunt pourra donner lieu à diminuer ou à faire entièrement cesser le payement annuel et à limiter en conséquence et dans la même proportion le terme pour la garantie.

La section fait remarquer de plus qu'attendu que la nation ou l'Etat serait garant jusqu'à concurrence de la somme d'un million quatre cent mille florins pour payer les intérêts annuels et pour opérer progressivement le remboursement du capital, il lui a paru qu'il conviendrait que de tems en tems, comme de trois en trois ans, il soit donné connaissance à ses représentants de l'état de l'emprunt, et des remboursemens qui auront été successivement opérés.

Tweede Afdeeling. La section a fait l'examen du projet de loi concernant un emprunt de vingt millions en faveur des possessions d'outre-mer, et du mémoire explicatif y joint.

Quelques membres observent en général, que, le Roi ayant, aux termes de l'art. 60 de la loi fondamentale, la direction suprême et exclusive des colonies et des possessions du Royaume dans les autres parties du monde, et n'ayant de ce chef pas cru devoir donner jusqu'à présent aux États-Généraux communication de l'état financier de ces possessions, l'État ne pourra être tenu de garantir un emprunt de vingt millions en faveur de ces colonies, dont on ne connaît que très-vaguement la situation.

D'autres membres ne partagent pas cette opinion, et croient que la garantie devra être accordée.

Un membre demande si des renseignemens ultérieurs seront en tout cas donnés dans la suite, si les É. G. croient utile d'en faire la demande.

Quelques membres demandent quels avantages pécuniaires directs l'État

peut attendre des colonies en général, et particulièrement de celles aux Indes-Orientales?

Un membre demande en outre :

1⁰. S'il y a exportation, des produits fabriqués dans l'intérieur, pour les colonies et particulièrement pour celle de Java?

2⁰. S'il y a espoir d'y exporter nos farines?

3⁰. S'il y a espoir que les troubles intestins seront bientôt appaisés?

4⁰. Si l'on demandera à la mère-patrie des sacrifices pour les possessions Américaines?

5⁰. Si l'emprunt de Bengale a été effectivement contracté, et quelle somme a déjá été payée de ce chef?

Quelques membres demandent encore s'il y a une préference suffisante pour la mère-patrie sur les étrangers à l'égard des droits d'importation dans les colonies, et particulièrement dans celles aux Indes Orientales?

On observe enfin, à l'art. 1 du projet de loi, qu'aux termes de cet article l'emprunt paraît être en faveur de toutes les possessions d'outre-mer, tandis que les explications données regardent seulement les possessions dans les Indes-Orientales.

Derde Afdeeling. La section a examiné la question de la garantie de l'emprunt projeté, sous le rapport de l'intérêt dont les colonies en général pouvaient être pour la mère-patrie.

Prenant en considération les explications qui lui ont été données sur l'état passé et présent de nos possessions dans les Indes-Orientales, et sur le régime qui y est établi aujourd'hui, la section estime que la mère-patrie peut se flatter de les conserver longtems sans avoir à craindre les chances d'émancipation qui existaient ailleurs, et que ces possessions lui sont utiles sous le rapport maritime et commercial. Néanmoins, si les dépenses de leur administration devaient retomber sur le trésor de la mère-patrie, il y aurait lieu à balancer les avantages avec les charges avant de prendre une détermination; mais à cet égard la section est convaincue qu'en diminuant les rouages trop multipliés de l'administration, et les dépenses des guerres qu'on peut éviter en se renfermant dans les principes d'une politique paternelle envers les indigènes, les bénéfices des produits doivent présenter un résultat assez satisfaisant pour couvrir bien au-delà le capital et les intérêts de la somme à emprunter, à l'effet de faire disparaître un papier-monnaie toujours fatal à ceux qui en usent.

En conséquence elle croit qu'il est de l'intérêt de la mère-patrie de concourir à tous les moyens qui peuvent conduire à faire disparaître les vices de l'état actuel des choses.

Parmi ceux-ci se présente l'emprunt projeté, avec la garantie de l'État;

sur quoi délibérant, la section estime que cet emprunt devrait être hypothéqué dans les formes légales en premier lieu sur les domaines fonciers des colonies, ou affecté de toute autre manière sur un fonds spécial, inséparable de la jouissance du revenu des colonies, et que l'annonce de cette disposition pourrait être ajoutée à l'article premier de la loi.

La garantie de l'État serait ainsi subsidiaire à cette affectation.

De plus, à l'effet de conserver intact à l'État son recours sur cette hypothèque, la section, pénétrée de l'importance de l'objet, désirerait que Sa Majesté voulût bien faire connaître qu'avant le remboursement de cet emprunt il n'en sera fait aucun autre au préjudice du recours qui sera, en cas d'événement, réservé à l'État sur les domaines et revenus des colonies; si ce n'est avec le commun accord des États-Généraux, auxquels on espère que Sa Majesté voudra bien faire connaître l'état des améliorations obtenues d'après les changements qu'elle trouvera bon d'apporter dans leur administration.

Vierde Afdeeling. De aanmerkingen of bedenkingen, welke gedurende de zittingen van de vierde afdeeling ter overweging van het ingezonden ontwerp van wet zijn gemaakt geworden, zijn van eenen tweeledigen aard; als rakende:

1°. De algemeene benaming, en het wezen des maatregels op zich zelven.

2°. De meer bijzondere bepalingen der wet, en hetgeen tot hare uitvoering behoort.

Wat het eerste aangaat, zoo is, met opzigt tot de uitdrukking *overzeesche bezittingen*, de vraag gerezen, welk verband er behoort geacht te worden te bestaan tusschen de O. I. zaken, van welke toch *uitsluitend* bij de toelichtende memorie gehandeld is en eene nadeelige schets wordt voorgedragen, met die van 's Rijks overzeesche bezittingen *in het algemeen*. Men meent wel te mogen gissen, dat dit verband kan gelegen zijn in de resultaten, die de negotiatie en de daarbij voorgestelde waarborg zouden te weeg brengen ter voortdurende ontheffing van 's Rijks schatkist ten aanzien van onderstanden voor de overige volkplantingen en bezittingen, als welke (des noodig) mede uit de opbrengsten der O. I. bezittingen zouden worden gevonden, en uit welken hoofde de geldleening dan ook ten nutte van *alle* 's Rijks overzeesche bezittingen, ofschoon voor sommige meer direktelijk, voor andere meer indirektelijk werkende, zoude kunnen worden betrekkelijk gerekend. De verlangd wordende inlichting zal de al of niet gegrondheid dezer gissing in het ware daglicht kunnen stellen, en men gelooft dezelve inlichting noodig te zijn ter wegneming of voorkoming van verkeerde opvattingen.

Gelijk er voorts, ten aanzien van het wezen des maatregels, van de zijde des Gouvernements, bij de toelichtende memorie, met rondheid aanwijzingen zijn gedaan geworden, die een groot licht over de zaak verspreiden, zoo meent men tevens aan die gezindheid het best te kunnen beantwoorden door met

openhartigheid, en zucht tot bevordering van het goede, de bedenkingen, die er tegen den voorgestelden maatregel zich schijnen op te doen, in het midden te brengen. Eenparig zijn alle de leden der afdeeling in hunne gevoelens van overtuiging, dat de O. I. volksplantingen en bezittingen op zich zelve, en ook meer bijzonder uit het oogpunt van het verband waarin zij staan tot den handel, de nijverheid, en zoo vele belangen des Rijks, bij den voorgedragen toestand, behooren ondersteund te worden, en dat, indien er geen ander redmiddel overblijft, eene opoffering van de natie kan gewacht worden, ter voorkoming van grooter nadeel, waarbij die natie zelve, op onderscheidene wijzen, lijden zoude. Zij zijn het eens in hunne gevoelens van bijzondere erkentenis voor de oogmerken van Z. M. ter voorziening, waarvan in de memorie zoo vele blijken voorhanden zijn; doch bij diezelfde gevoelens voegt zich de bedenking of het niet wenschelijk ware den bedoelden *waarborg* geheel te kunnen ontwijken, daar men toch niet in tijden van vrede, bij welke men gaarne aanneemt dat de middelen der koloniën voldoende zullen zijn om de schuld te kwijten buiten bezwaar van het moederland, maar bij eenen oorlog, waarin het Rijk zoude kunnen worden gewikkeld, en in het geval van daaruit voortspruitende tijdelijke bezetting van onze koloniën door den vijand, zich van derzelver inkomsten zoude verstoken en dus in de gelegenheid gebragt zien om de gewaarborgde betaling van 's Rijks wege te moeten voldoen in datzelfde oogenblik, dat het Rijk uit hoofde van dien oorlog eene buitengewone inspanning van krachten en uitgaven behoefde; omstandigheden, die zelfs misschien dan het vervullen van den waarborg zelven zouden onmogelijk maken, en waaruit dus mede deze waarborg in het oog der geldschieters van mindere noodzakelijkheid of waarde wordt. Welligt zou het verhypothekeren der Indische domeinen eenige meerdere aanmerking verdienen. Men heeft gemeend deze bedenking, met de zuiverste oogmerken gevormd, aan het Gouvernement ter overweging te mogen aanbieden; en, zoo al dezelve niet mogt worden toegestemd, eene geruststellende inlichting te mogen verzoeken.

En wat 2^{0}. aangaat de meer bijzondere bepalingen der wet, en hetgeen tot hare uitvoering behoort, zoo heeft men opgemerkt:

a. Dat uit de memorie zelve, en uit de opgaven, daarbij omtrent den staat der O. I. inkomsten en uitgaven voorkomende, niet wel kan worden nagegaan, waarop het voorgestelde bedrag van het maximum der geldleening gegrond is; en men hoopt dus dienaangaande eenige nadere inlichting te ontvangen.

b. Dat, gelijk de voorwaarden der geldleening natuurlijk eenen zeer grooten invloed op den waarborg moeten uitoefenen, men uit dien hoofde zoude verlangen deswege eenige bepaalde opening te bekomen; terwijl dit verlangen wordt aangedrongen door de berekening, dat, bij veronderstelling eener

rente-bepaling van $4^1/_2$ ten honderd, er geen tijdvak van dertig jaren zou benoodigd zijn ter kwijting van het maximum der bedoelde schuld. Hiertoe behoort almede de vraag, hoe men namelijk de berekening vormt van het tijdvak, 't welk tot de gemelde kwijting noodig is?

c. Dat, ten aanzien der redaktie van art. 1, het beter, en meer letterlijk overeenkomstig de Grondwet zoude toeschijnen te stellen *volkplantingen en bezittingen*; terwijl men in den Franschen tekst de woorden *des Rijks*, in den Hollandschen voorkomende, zoude verlangen gevoegd te zien.

d. Dat, zoo het Gouvernement volhardt bij deszelfs voorstel van den bedoelden waarborg, hetzelve tevens bepale om jaarlijks aan de Staten-Generaal bij eene opgave te doen blijken van de gesteldheid der Indische bezittingen, ten einde daaruit kunne worden opgemaakt, of al, of niet, tot het presteren van den waarborg zoude moeten worden toevlugt genomen.

e. Of niet, tot meerdere zekerheid en geruststelling, zoude kunnen worden bepaald, om, behalve de jaarlijksche som uit de Indische inkomsten, overeenkomstig de gedane aanwijzing, af te zonderen, ook nog, zooveel mogelijk het verwerven van een batig saldo op die administratie tot stand te brengen, en hetzelve bovendien tot amortisatie te bestemmen?

Eindelijk heeft men mede als een punt van inlichting gevraagd, of het ophouden van publieke werken gedurende een tijdvak van vijf jaren, 't welk als een der grondslagen van de geldleening, en dus ook van den waarborg wordt aangewezen, niet eenigzins gelimiteerd moet worden verstaan, ter vermijding van nadeelige gevolgen voor reeds bestaande werken en de publieke dienst?

Vijfde Afdeeling. On estime que la nécessité réelle, et le montant des besoins, ne sont nullement prouvés par le mémoire à l'appui du projet de loi. Le déficit établi par le mémoire susdit est de *ƒ* 1,595,600; il faut donc, pour avoir besoin d'un crédit de vingt millions, que le déficit ait existé avant l'année 1817.

La section demande en conséquence:

1. Un état de la situation financière de la colonie, à l'époque de la prise en possession par les commissaires du Gouvernement.

2. Quel était le montant du papier-monnaie en circulation à l'époque susdite?

3. Quelles sont les sommes fournies pour les différents objets énoncés dans le mémoire explicatif; sont-elles encore dues, ou sont-elles acquittées en entier, avec le papier-monnaie mis en circulation?

4. Un état approximatif des sommes, qu'on a été obligé de payer pour les objets cédés par l'administration Britannique.

5. Les sommes fournies aux Indes Occidentales ont-elles été données à titre de prêt, ou gratuitement?

6. Le montant des sommes fournies aux Indes Occidentales.

7. Les payements effectués par lettres de change sur les Pays-Bas ont-ils été couverts en entier par des cargaisons envoyées à la mère-patrie?

8. On demande enfin, comme on nous propose une garantie, si l'excédant des revenus de la colonie, au cas qu'il y en eût, tournerait au profit de l'État.

L'article premier du projet parle des *possessions d'outre-mer*. On désire en conséquence savoir, si le crédit demandé s'étendra également à nos possessions dans les Indes-Occidentales.

Art. 3. La section propose d'ajouter, après les mots *une somme d'un million quatre cent mille florins*, celui de *au moins*, et de dire *prélever* au lieu de *prendre sur les revenus*, etc.

On désirerait connaître toutes les années l'état de l'emprunt.

Art. 5. Quelques membres voudraient ajouter à cet article, que la garantie cesserait plus tôt, au cas que l'administration des colonies fût en état de faire le remboursement de l'emprunt dans un délai moins prolongé.

La section pense, qu'il pourrait y avoir quelque raison pour ne pas donner trop de publicité à quelques réponses sur des questions faites, et propose en ce cas, de ne pas les faire imprimer et de les traiter en Comité-Général, sous le sceau du secret.

Zesde Afdeeling. La section, après avoir entendu la lecture du mémoire explicatif joint au projet, et du projet lui-même, a procédé à l'examen de plusieurs questions qui résultent des diverses énonciations contenues aux pièces communiquées. Après des observations développées avec soin, elle s'est arrêtée à la question qui a frappé tous les membres, lorsqu'on réfléchit au rapport que le projet présente avec l'article 60 de la loi fondamentale, qui donne au Roi la direction *suprême* et *exclusive* des colonies et des possessions du Royaume dans les autres parties du monde.

Tous les membres s'attachent à bien saisir le sens de l'article 1 du projet, et ils demandent si *décréter* un emprunt en faveur des possessions d'outre-mer, n'est point un acte qui par sa nature tient à la direction, qui est exclusivement attribuée au Roi. Comme la solution de cette question est nécessairement préliminaire pour l'examen particulier de tous les autres articles du projet, la section a jugé nécessaire de la communiquer au Gouvernement, en l'invitant à donner à cet égard les éclaircissements qu'il croira utiles; et si de ceux-ci doit résulter une réponse affirmative, elle a l'honneur de faire observer qu'alors le projet devrait être rédigé de manière que les États-Généraux ne soient dans aucune autre position, que de donner leur assentiment à une garantie de l'opération financière qu'il aura plu à S. M. d'adopter pour l'avantage des colonies, dont la direction lui est confiée.

On ajoute qu'en émettant l'idée qu'il ne devrait y avoir lieu qu'à pronon-

cer sur la garantie en faveur de l'emprunt à négocier, la section se réserve d'examiner alors tous les éléments, qui doivent produire sa conviction que les États-Généraux peuvent, sans exposer l'État au danger de grever les habitants de la mère-patrie, adopter la garantie proposée.

Zevende Afdeeling. La section pense généralement que, le Roi étant par l'art. 60 de la loi fondamentale investi exclusivement de la direction suprême des colonies et des possessions du Royaume dans les autres parties du monde, le projet de loi, tel qu'il est présenté actuellement, est contraire à la constitution.

Un membre, développant son opinion à cet égard, remarque que l'art. 3 contient une mesure législative, par laquelle on dispose des revenus des possessions susdites. D'après son opinion, c'est au Roi seul à décréter l'emprunt, sa quotité, le taux de l'intérêt, l'epoque du remboursement, et la sureté à donner aux prêteurs. Si les revenus des possessions d'outre-mer ne semblent pas un gage suffisant, on pourrait peut-être encore hypothéquer ces possessions elles-mêmes, ou du moins les domaines qui s'y trouvent. Mais, sans vouloir approfondir cette question, et dans la supposition que, ne trouvant pas à emprunter à des conditions assez avantageuses ni aux Indes, ni ici, le Roi désire la garantie de l'État, ce n'est (d'après l'avis de l'opinant) qu'après avoir décrété l'emprunt et lorsque toutes les conditions en seront connues, et même après en avoir fait connaître la destination, qu'il y aurait lieu de proposer une loi semblable à l'art. 4 du projet, portant „qu'en cas d'insuffisance „des revenus affectés pour le payement des intérêts et remboursement du capital de l'emprunt Royal, décrété le..... 18... etc., l'État en garantit le „payement un nombre suffisant d'années pour en effectuer l'extinction." De sorte que l'opinant voudrait renvoyer à l'exposé des motifs les articles 1, 2 et 3, et ne faire porter les délibérations que sur l'art. 4.

Ces conclusions ne sont appuyées que par quelques membres, qui pensent, comme le premier, qu'on pourrait s'arrêter là jusqu'à ce qu'il y aura été répondu par le gouvernement. Les autres membres sont d'avis que, quoique le projet paraisse contraire à l'art. 60 de la loi fondamentale, il convient néanmoins de l'examiner et le discuter provisoirement en détail. Les préopinants ne s'y opposant pas, on observe que le préambule ainsi que le texte des divers articles traitent des possessions du Royame d'outre-mer en général, et l'on demande la désignation expresse de celles de ces possessions pour lesquelles l'emprunt est destiné.

Quant au capital de 20 millions de florins, on voit par le mémoire explicatif qu'il fait l'équivalent de 15 millions de roupies sicca, que le gouvernement de l'Inde a voulu lever au Bengale. D'autre part, il resulte de ce même mémoire que les recettes depuis 1817, jusqu'à 1823 inclusivement, ont sur-

passé les dépenses de fl. 1,264,244. Un aperçu des recettes des six premiers mois de 1824 fait entrevoir un déficit de fl. 1,559,600, ce qui ne produit encore qu'une courtresse de fl. 295,356. On suppose néanmoins qu'elle sera encore augmentée pendant le 2me semestre de la même année, mais au total il ne parait pas probable que la courtresse puisse s'élever jusqu'à deux millions. On veut de plus retirer de la circulation une masse de papier monnaie montant à neuf millions, d'où l'on infère qu'un capital de 10 à 11 millions peut suffire pour faire face à tous les besoins. Dans cette supposition, on désire de savoir pourquoi on veut emprunter 9 à 10 millions de plus?

Sur les art. 2 et 3 on observe que, lorsque la nation, par l'entremise de ses représentants, est appelée à contracter un engagement, elle doit en connaître toutes les particularités, parce qu'elle se constitue éventuellement en obligation de payer. Sur ce fondement, la section est d'avis qu'un projet contenant toutes les conditions de l'emprunt, telles que le taux de l'intérêt, les valeurs qu'on pourra y employer, le mode et le lieu du payement des intérêts, ainsi que le mode d'amortissement du capital, soit joint à la loi. Au sujet de l'art. 4, elle pense que, si, comme on l'a témoigné relativement à l'art. 1, l'emprunt peut être borné à une somme de 10 à 11 millions, on pourrait, avec le fonds de fl. 1,400,000, dont le gouvernement croit pouvoir disposer annuellement, opérer le remboursement du capital et des intérêts dans un laps de temps de 10 à 12 années, à quoi la section ajoute, que les domaines considérables qui ont été rachetés par le gouvernement de l'Inde, peuvent et doivent être constitués comme hypothèque de l'emprunt, et qu'ainsi la garantie de l'État n'est aucunement nécessaire pour la sureté des prêteurs.

Un membre a consigné ses observations ultérieures dans une note particulière, qui, d'après sa demande, se trouve jointe au présent procès-verbal.

Deze Nota luidt:

Un des membres fait observer que, dans le mémoire explicatif que le Roi a remis aux États-Généraux à l'appui du projet de loi des vingt millions, on reproche au Gouvernement des Indes que toutes les administrations y étaient établies sur un pied peu économe.

Il pense que ce reproche doit tomber en premier lieu sur les commissaires envoyés dans le temps par S. M. pour prendre possession des colonies et en organiser l'administration, et croit avoir lieu de s'étonner que, si le Gouvernement actuel des Indes a augmenté outre mesure ces dépenses administratives, ce qui ne conste point, on n'y ait pas porté remède aussitôt qu'on a pu en avoir connaissance.

En général, il aurait désiré qu'à l'appui des reproches de plus d'un genre qu'on adresse au Gouvernement des Indes, l'on eût fourni à la chambre plus

de documents qui l'eussent mise en état de juger, avec connaissance de cause, du rapport des mesures prises par ce Gouvernement, avec les institutions des Commissaires Royaux, et les instructions qui lui ont probablement été adressées postérieurement.

Il fait encore observer que puisqu'on veut bien entrer à présent dans des détails au sujet des finances des Indes, on devrait aussi faire connaître à la chambre la quotité des subsides dont elles ont été grevées au profit des possessions Américaines, puisque cette indication doit être une des bases pour fixer le montant exact du déficit dont il s'agit.

Quant à la garantie de l'État, qu'on demande dans le projet de loi, il fait observer que, puisqu'on a bien trouvé chez des étrangers le moyen de négocier vingt millions à un intérêt qui paraît n'être pas usuraire dans les Indes, sans autre garantie que nos colonies, il est plus que probable qu'il se trouvera bien aussi des traitants pour une négociation semblable dans la mère-patrie, sans qu'il soit nécessaire de leur donner plus de suretés que ceux du Bengale n'en ont eu.

Op al deze aanmerkingen antwoordde de Regering:

Bij de 1e, 2e, 6e en 7e afdeelingen is de bedenking gerezen, of Z. M. de medewerking van de Staten-Generaal tot het uitschrijven van de voorgestelde leening wel behoeft, daar bij art. 60 van de Grondwet het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van den Staat aan den Koning is opgedragen; of dus de ontworpen wet wel in geheele overeenstemming met de Grondwet is, en of in allen geval die medewerking zich niet zou behooren te bepalen tot het waarborgen van de leening, welke het den Koning behagen mogt ten nutte dier bezittingen te doen.

Men stemt gereedelijk toe, dat de Koning, zonder gemeen overleg met de S. G., de noodige maatregelen tot voorziening in de geldelijke behoeften van de overzeesche bezittingen zou kunnen nemen; maar zulks kan den Koning niet verhinderen, om, zulks noodig of wenschelijk achtende, zulk een gemeen overleg in te roepen.

Bij de Grondwet is het uitsluitend opperbewind over deze buitenlandsche bezittingen aan den Koning overgelaten, omdat dezelve naar bijzondere regels moeten bestuurd worden; maar die bezittingen zijn desniettemin een gedeelte van het Rijk; dit ligt in den aard der zaak, en wordt zoo veel des noods bevestigd door art. 58 van de Grondwet. De overschietende baten (en dit strekke ter beantwoording van eene vraag, in de vijfde afdeeling geopperd) komen ten voordeele van het Rijk. Het Rijk heeft derhalve een onmiddellijk belang bij die bezittingen. Het middellijk belang, dat de nationale nijverheid daarbij heeft, is almede groot. Op den Staat rust dus ook de verpligting, om in de tijdelijke behoeften van dezelve te gemoet te komen,

Krachtiglijk drukt zich te dien aanzien de geheele vierde afdeeling uit. Men kan zich veiliglijk aan het daar aangeteekende gedragen, zoowel als aan de zeer juiste meening, welke te dien aanzien door al de leden van de derde afdeeling is uitgebragt.

Wanneer derhalve de Koning de noodige voorzieningen met gemeen overleg van de S. G. verlangt te nemen, dan handelt HD. overeenkomstig met den geest der Grondwet, en geeft eene nieuwe proeve van bezorgdheid voor zijne onderdanen, en van vertrouwen in de S. G.

Z. M. nu acht het nuttig, dat de leening, de hoegrootheid van de hoofdsom, de jaarlijksche som tot afdoening van dezelve, tegelijk met den waarborg van den Staat en den bepaalden duur van denzelven door eene wet worde geregeld, zoo in het belang van Nederlandsch Indië, als in dat van de geldschieters: van de eersten om de benoodigde gelden te verkrijgen tegen Europesche prijzen, van de laatsten om, ook bij omstandigheden van gestremde vaart, verzekerd te zijn van het genot der door hen op dien voet bedongen matige renten.

Bijaldien de Koning niet alle de bijzonderheden van die leening te gelijk voordraagt, zoo moet de reden daarvan alleen gezocht worden in de noodzakelijke ruimte, welke voorkomende omstandigheden zullen kunnen vorderen in de bepaling van hetgeen bij art. 2 van het ontwerp aan den Koning blijft voorbehouden. — Deze bijzonderheden betreffen het wezen der zaak niet. — De wet bevat alles wat de geldelijke belangen van den Staat raakt; en het komt in de waarheid van de zaak op hetzelfde uit, of de S. G. gezamenlijk met den Koning de hoofdtrekken van de leening vaststellen, dan of de waarborg van den Staat worde toegevoegd aan eene leening door den Koning alleen vastgesteld.

In de 1e, 2e, 4e, 5e en 7e afdeelingen is door sommige leden aangemerkt, dat de wet van eene leening spreekt ten behoeve van de overzeesche bezittingen in het algemeen, terwijl de geldelijke behoefte zich het meest in de O. I. bezittingen schijnt te doen gevoelen. Te dien aanzien worden eenige ophelderingen gevraagd.

Men veroorlooft zich hier te verwijzen tot hetgeen in de adstruktive memorie voorkomt, doch nu eenigzins zal worden aangedrongen.

Het is aan de S. G. bekend, dat de uitgaven voor de West-Indische koloniën en voor de kust van Guinea, tot den jare 1820 ingesloten, op de algemeene Staatsbegrooting zijn uitgetrokken.

Z. M., steeds bedacht op alle middelen, die tot verligting der schatpligtigen dienen kunnen, besloot die kosten niet langer ten laste van de begrooting te brengen. Dezelve konden echter uit de koloniën zelve niet gevonden worden. Overgroot is haar belang voor den handel en andere takken van

nationale nijverheid, maar zij werpen geene onmiddellijke voordeelèn af. Des Konings verlangen kon dus het best verwezenlijkt worden, door die uitgaven te dekken door de baten van de Oost-Indische kas. Deze maatregel werd volkomen gewettigd door de eerste begrooting van inkomsten en uitgaven uit Indië ontvangen, welke het vooruitzigt gaf op een vrij aanzienlijk overschot; en ook in latere jaren is de voortduring van dien maatregel aan Z. M. niet ontraden door meer ongunstige berigten.

De som, welke sedert het aangehaalde tijdstip tot nu, te dier zake op de algemeene begrooting gespaard is, beloopt nagenoeg *f* 1,600,000, gelijk de hierbij gevoegde staat onder litt. A aanwijst; daarenboven is ook een gedeelte der kosten van het koninklijk eskader in Indië, welke vroeger geheel op de begrooting van het Rijk waren uitgetrokken, uit de koloniale inkomsten gekweten; en het is alzoo duidelijk dat het Rijk in de onmiddellijke voordeelen van de buitenlandsche bezittingen deelt, wanneer de omstandigheden daartoe gunstig zijn.

Het vooruitzigt voor het vervolg is daartoe alsnog open. Het is dus wenschelijk en hoogst nuttig dat te dezer gelegenheid de behoeften van alle de overzeesche bezittingen te gelijk worden verzorgd. Op die wijze zal de staatsbegrooting steeds ontlast blijven van uitgaven, welke anders noodwendiglijk op dezelve bij voortduring zouden moeten kleven, en hieruit blijkt dan dat de opvatting van de 4de afdeeling te dezen opzigte geheel juist is.

De 1ste afdeeling heeft de meening geuit, als waren de bepalingen van het 4de en 5de art. van het ontwerp niet in overeenstemming met de beginselen van een borgtogt of waarborg, welke steeds stellig en niet voorwaardelijk zijn moet, gelijk hier zou schijnen het geval te wezen, daar men in 1849 overwegen zou, of die waarborg nog zou voortduren.

Men moet hier twee zaken wel onderscheiden.

Bij art. 4 is vastgesteld, dat de waarborg van den Staat bepaald is tot uiterlijk dertig jaren. De geldschieters hebben dus gedurende dien tijd de zekerheid dat, zoo al eens de jaarlijksche som van *f* 1,400,000.00, tot aflossing en rentebetaling bestemd, uit de Indische fondsen niet in haar geheel mogt gevonden worden, zij gedurende dat tijdvak op den waarborg van het Rijk rekenen kunnen.

Langer behoefde die waarborg niet te worden uitgestrekt; men meent zelfs de hoop te mogen voeden, dat vroeger de leening zou kunnen worden afgedaan, en dat het belangrijk was te bepalen, dat in 1849 dit nader zou worden overwogen, zoodat, indien de stand van de leening, in verband tot de aangelegenheden van de overzeesche bezittingen, het mogelijk maakte de jaarlijksche uitkeering te verminderen, met andere woorden, indien gelijk de 5de afdeeling het uitdrukt, de aflossing vroeger dan in dertig jaren kon afloopen,

ook de waarborg daarnaar zou worden beperkt of opgeheven. De schuldeischer is dus altijd zeker. Hij blijft de aanspraak behouden, welke hij op de bezittingen en op den Staat heeft, tot zoo lang zijne schuldvordering gekweten is.

Men zal dus, ter meerdere duidelijkheid, het voorstel van de 5de afdeeling aannemen; en in het 3de artikel der wet voegen eene som van *ten minste* ƒ1,400,000.00; terwijl ook de verbetering in den Franschen tekst voorgesteld, gaaf wordt aangenomen. De bovengemelde invoeging zal dan tevens vorderen, dat art. 4 van het ontwerp eenigzins worde gewijzigd, om met duidelijkheid het denkbeeld uit te drukken, dat de waarborg van den Staat zich niet verder dan tot ƒ 1,400,000.00 's jaars uitstrekt. Men zal dan art. 4 lezen als volgt:

„Tot het bedoelde einde wordt, voor zoo veel des noods, gedurende een „tijdvak van dertig jaren, van 's Rijks wege gewaarborgd eene som van een „millioen vier maal honderd duizend guldens jaarlijks."

Bij de 1ste, 4de en 7de afdeelingen is aangemerkt, dat het verkieslijk zijn zou, om voor de rigtige voldoening der hoofdsom en renten eene hypotheek op de Indische bezittingen en de domeinen van den Staat in dezelve te vestigen, of wel sommige bijzondere fondsen daartoe aan te wijzen. Het laatste middel heeft sommige bedenkingen in, omdat de inkomsten, uit onderscheidene bronnen vloeijende, aan vele veranderingen onderhevig kunnen zijn. Die inkomsten zijn niet zoozeer de opbrengsten van geregelde belastingen: sommige hangen af van een meer of minder goeden oogst, andere van den stand des handels, en wat dies meer is. Dan er is geene bedenking om het eerste artikel aldus te lezen:

„Ten behoeve van des Rijks overzeesche bezittingen, zal eene som, niet te „bovengaande ƒ20,000,000, gevestigd op de territoriale en andere inkom„sten en bezittingen van het Rijk in O. I., en onder den na te melden waar„borg van den Staat worden opgenomen."

En deze verandering wordt mitsdien in het ontwerp daargesteld. De waarborg van den Staat blijft des niettemin hoogst belangrijk voor het Rijk zelve. Nimmer kan dat belang medebrengen dat de hypotheek worde aangesproken; en men meent dit vooral onder de aandacht van die enkele leden te mogen brengen, die meenen, dat eene leening door het Indisch Bestuur onder verband van de Indische bezittingen te doen, genoegzaam zijn zou. Het zal toch wel geen betoog behoeven, dat de regeringen der buitenlandsche bezittingen van het Rijk geene bevoegdheid hebben, om op eigen gezag daartoe over te gaan, en alzoo de mogelijkheid daar te stellen, dat die domeinen zouden worden aangesproken en vervreemd.

De Koning zelf meent daartoe, niet zonder overleg met de Staten-Gene-

raal, te moeten besluiten, daar, gelijk reeds gezegd is, de overzeesche bezittingen het eigendom van het Rijk zijn, en dus de medewerking van het ander deel van de wetgevende magt hier niet behoeft te worden uitgesloten.

Dit Koninklijk voorstel geeft dus aan de leden van de derde afdeeling de krachtigste verzekering dat, vóór het afloopen der tegenwoordige leening, geene nieuwe leening (welke daarenboven niet vooruit te zien is), zonder dat gemeen overleg, zal tot stand gebragt worden.

De eerste en zevende afdeelingen hebben, uit eene vergelijking van het beloop der opgegeven inkomsten en uitgaven van Nederlandsch Indië, de gevolgtrekking afgeleid, dat tot regeling der Indische financiën eene mindere som dan de gevraagde kan toereiken; en hebben gevraagd, waartoe het meerdere dienen moet.

Tot opheldering strekt, dat, behalve het te kort door die vergelijking aangetoond, er nog andere schulden bestaan, als:

Het saldo, nog aan 's Rijks schatkist te voldoen, tot eene som van	*f*	1,600,000.00
De betaling aan Engeland, ingevolge het traktaat	„	1,200,000.00
Schulden aan het huis van Palmer en Comp.	„	3,000,000.00
De schuld der faktorij in China	„	300,000.00
Het te kort der diensten van 1824 en 1825, geraamd op	„	4,000,000.00
	f	10,100,000.00
Deze som van *f* 10,100,000.00 gevoegd bij de door de eerste afdeeling gemaakte berekening van	„	9,695,456.00
levert reeds op een totaal van	*f*	19,795,456.00

Om evenwel met meer volledigheid aan te toonen waarop de berekening steunt van de hoegrootheid der gevraagde hulp, kan men niet beter doen, dan hierbij, sub litt. B, over te leggen een extrakt uit het rapport eener financiële kommissie te Batavia, in dato 19 November 1824, aan het Bestuur aldaar, waaruit blijkt dat die kommissie het benoodigde tot ultimo Augustus 1825 raamt op *f* 20,240,000.00 Indische guldens, en dus op ruim 24 millioenen Nederlandsch, zijnde dan ook bij sekrete resolutie van den Gouverneur-Generaal in Rade, van 3 December 1824, bepaald, dat eene leening van vijf millioenen sicca ropijen in Bengalen zoude worden beproefd.

Het worde evenwel niet vergeten, dat deze som geene aantooning van een *deficit* is, maar slechts van eene *behoefte*.

Uit een balans van ultimo Junij 1824, door dezelfde kommissie opgemaakt, en hiernevens gevoegd sub litt. C, blijkt, dat de Indische regering toen het eigenlijke deficit slechts schatte op *f* 2,889,900.00.

Hierdoor echter wordt de benoodigdheid niet minder; want de baten, op deze balans gebragt, bestaan uit gelden in de kassen, goederen in voorraad,

en uitstaande rekening, en kunnen alzoo niet worden gebezigd tot vermindering van de behoefte, maar moeten het administratief kapitaal blijven uitmaken, zonder hetwelk de bezittingen niet kunnen worden bestuurd.

De hier bedoelde balans zal gedurende de jaren 1824 en 1825 niet voordeeliger zijn geworden. Het is zelfs waarschijnlijk, en dit zal nader blijken uit de bijlage F, dat het nadeelig saldo thans met vier of vijf millioen zal zijn vermeerderd; zoodat de gevraagde som van twintig millioen welligt niet eenmaal toereiken zoude, zonder de maatregelen door Zijne Majesteit genomen en in de adstruktive memorie bedoeld.

In de tweede afdeeling zijn inlichtingen gevraagd omtrent den uitvoer van Nederlandsche goederen naar O.-I., de mogelijkheid om ons meel derwaarts te voeren, en de voorkeur, met opzigt tot inkomende regten, aan den handel van het moederland verzekerd.

Ter beantwoording van die vragen dient, dat de uitvoer van Nederlandsche goederen naar O.-I. aanzienlijk is en gestadig nog vermeerdert. Door het Gouvernement is, voor rekening der Indische kas, van het jaar 1818 tot het tegenwoordig tijdstip, voor eene som van ƒ 5,786,988.00 aan behoeften van allerlei aard, voor een groot gedeelte van Nederlandschen oorsprong, naar Indië gezonden.

In de jaren 1822, 1823 en 1824 heeft de waarde van den invoer met Nederlandsche schepen te Batavia bedragen ruim 10 millioen, en nu laatstelijk is een regtstreeksche uitvoer van hier naar Sumatra begonnen, welke, in drie ladingen, voor eene waarde van ƒ 270,000.00 aan Nederlandsche goederen bevatte.

Ten aanzien van het meel kan men berigten, dat het Gouvernement zich onledig houdt met het beramen van middelen, waardoor de uitvoer van dat artikel naar de overzeesche bezittingen kan worden vermeerderd. — Reeds sedert eenigen tijd heeft een uitvoer van meel naar West-Indië plaats gehad, en laatstelijk ook naar O.-I., door partikuliere ondernemers. Wat aangaat de begunstiging van onzen eigen handel boven dien van vreemden, kan men de verzekering geven dat, van den beginne af, de bepalingen op de in- en uitgaande regten de strekking hebben gehad, zoowel om den aanvoer onder Nederlandsche vlag te bevorderen, als om het vervoeren der produkten van Indië naar de markten van het moederland voordeelig te maken, waarvan onder andere het gevolg is geweest, dat, terwijl van 1819 tot en met 1824, ruim 76 millioenen Nederlandsche ponden koffij van Java naar Nederland zijn uitgevoerd, de uitvoer van dat produkt naar vreemde havens, gedurende dat tijdvak, slechts heeft bedragen omtrent 4 millioenen Nederlandsche ponden; terwijl voorts van den geheelen uitvoer van Batavia in de jaren 1822, 1823 en 1824, ter gezamenlijke waarde van 54½ millioen guldens, voor

ruim 40 millioen guldens voor Nederland, en slechts voor 14 millioen voor vreemde havens, daaronder begrepen Indië, Japan en China, is uitgevoerd geworden.

Op Java zijn alle voortbrengselen van Nederlandschen grond en nijverheid (mondbehoeften uitgezonderd) vrij van inkomende regten.

Deze zelfde afdeeling heeft gevraagd, of de Bengaalsche leening werkelijk heeft plaats gehad, en hoeveel daarop ontvangen is.

Deze leening is, volgens de laatste berigten, niet tot stand gekomen. Aan de Heeren PALMER en Comp. te Calcutta waren door het Indisch Bestuur gezonden obligatiën in blanco, waarvan het model hiernevens sub l^a. D, ten beloope van 15 millioen sicca ropijen, welke dat huis, als agenten van het Nederlandsch Gouvernement, moest trachten te plaatsen, den interest, de premie, de wijze en tijd van aflossing en meer andere voorwaarden invullende en bepalende naar de omstandigheden, en behoudens een aan hetzelve voorgeschreven maximum, zoo als blijkt uit het sub l^a. E overgelegd afschrift der der instruktiën te dezen aan PALMER en Co. gegeven, waarbij evenwel de percenten, door dat huis voor het behandelen der zaak te trekken, niet zijn bepaald.

De waarschijnlijkheid, dat in de gegeven omstandigheden die obligatiën geene koopers gevonden hebben, blijkt uit den sub l^a. F hiernevens gevoegden brief van den heer WAPPERS MELIS, door het Indisch Bestuur ter zake van deze leening herwaarts gezonden.

Eindelijk heeft de tweede afdeeling nog gevraagd of er waarschijnlijkheid bestaat, dat de inwendige onlusten spoedig gestild zullen worden.

De staatkunde, welke Z. M. begeert dat in Indië gevolgd worde, is geheel die, welke de derde afdeeling als wenschelijk opgeeft; en de Indische Regering zal voorzeker alles, wat in haar vermogen is, bijbrengen tot voorkoming van onlusten. Men mag zich ook, naar aanleiding van de overwinningen, welke meer dan eens en nog laatstelijk behaald zijn, vleijen dat geene nieuwe oorlogen te vreezen zijn.

Ter beantwoording van de vragen door de vijfde afdeeling gedaan, is dienende:

Ad 1. Dat het ondoenlijk is den financiëlen staat van Java, op het oogenblik der inbezitneming, op te geven. De eerste staat, na dat tijdstip opgemaakt, is die van ultimo December 1816, welke sub litt. G hiernevens gaat.

Ad 2. Het Engelsch Bestuur heeft op Java onderscheidene soorten van papierengeld in omloop gehad, doch het juist beloop daarvan kan niet worden opgegeven. — Toen de teruggave van Java nabij was, heeft dat Bestuur, door gestadige verkoopingen van allerlei goederen, deszelfs administratief

kapitaal zooveel doenlijk verminderd, om zich daardoor de middelen tot intrekking van het papier te verschaffen.

De Nederlandsche Regering heeft echter nog in omloop gevonden, en vervolgens ingetrokken voor omtrent 500,000 Rijksdalers (*f* 1,000,000) aan papier, gesproten uit den verkoop van het distrikt *Probolingo*, thans weder met het domein vereenigd, en *f* 317,430 aan papier, onder de Engelsche Regering uitgegeven door eene toen bestaan hebbende *Lombard Bank*.

Onder de betalingen, bij de overname van Java, ten laste van de Nederlandsche Regering gekomen, is begrepen geweest de terugbetaling van hetgeen het Engelsch Bestuur bekostigd heeft, tot intrekking van het vroeger bestaan hebbende *krediet-papier*. — Het saldo nog hiervoor en voor andere zaken verschuldigd, wordt verevend door de betaling van L 100,000, bij het traktaat van 17 Maart 1824 aan Engeland verzekerd.

Ad 3, 4 en 7. Daar de administrative papieren op Java verblijven, is het niet doenlijk deze vragen te beantwoorden, verder dan dat het papieren geld niet dadelijk en tot betaling der aangeschafte voorwerpen, maar van tijd tot tijd en naarmate van de behoefte, is in omloop gebragt. — Voor die voorwerpen is niets meer verschuldigd dan eene som van *f* 1,600,000 aan 's Rijks schatkist alhier, en de meergemelde som van L 100,000, welke aan Engeland moet voldaan worden. — De eerstgemelde post was oorspronkelijk grooter, doch is van tijd tot tijd verminderd door remises uit Indië, welke evenwel, zoo als in de adstruktive memorie is gezegd, niet alle derzelver bestemming hebben bereikt.

Het beloop der van het Engelsch Bestuur overgenomen goederen kan niet worden opgegeven, omdat een gedeelte in Indië is betaald.

Wat hierop met wissels is voldaan, beloopt *f* 3,956,600, waarvan door 's Rijks schatkist voorgeschoten is . . . . *f* 3,197,239.00

Van welke som echter, door remises uit Indië, naderhand is afgelegd . . . . „ 1,597,239.00

Blijft nog te voldoen . . . . *f* 1,600,000.00

zoo als reeds hierboven opgegeven is.

De tweede, derde en vierde afdeelingen hebben den wensch geuit, dat, ingeval de waarborg van den Staat voor de leening wordt noodig geacht, de Staten-Generaal van tijd tot tijd worden bekend gemaakt met de gesteldheid der Indische bezittingen.

Tegen de gevraagde openingen bestaat van den kant van het Gouvernement geene zwarigheid. In de adstruktive memorie is reeds gezegd, dat voortaan, om de vijf jaren, door Z. M. zelve eene begrooting van uitgaven voor Nederlandsch Indië zal worden vastgesteld; de gemaakte bepalingen houden tevens in, dat tot grondslag van die begrooting telkens zal worden

genomen de gemiddelde staat der inkomsten, gedurende de laatstvoorgaande vijf jaren. Hieruit zal volgen, dat het Gouvernement, om de vijf jaren, omstandige berigten zal bekomen omtrent den loop der Indische administratie, en in staat zal zijn, om, naar aanleiding van dezelve, zoodanige mededeelingen aan de Staten-Generaal deswege te doen, als in verband tot de voorgenomen leening, tot derzelver voldoende inlichting zullen kunnen strekken.

Het vijfde artikel van het ontwerp van wet zal alzoo de volgende bijvoeging ontvangen: „Bovendien zal om de vijf jaren, te beginnen met het jaar 1831, aan de Staten-Generaal opening gegeven worden van het beloop der afbetalingen uit de middelen van die bezittingen gedaan, en van den geldelijken toestand derzelve."

Eindelijk heeft eene afdeeling (de vierde) inlichtingen gevraagd omtrent het ophouden van publieke werken, waarvan in de toelichtende memorie wordt gesproken.

Hetgeen daaromtrent in die memorie is gezegd, moet slechts worden beschouwd als eene algemeene aanwijzing van de hoegrootheid der bezuinigingen, waarvoor de Indische Administratie vatbaar is, en niet als de opgave eener bepaalde bron tot kwijting van de aantegane verpligtingen.

De openbare gebouwen en werken waren, zoo als reeds gezegd is, na de teruggave der O. I. bezittingen in 1816, in eenen zeer verwaarloosden toestand. — Aan derzelver herstelling is onophoudelijk gearbeid, met dat gevolg, dat alsnu de overtuiging bestaat, dat het aanvangen van nieuwe werken gerustelijk gedurende eenigen tijd kan worden verschoven, en dat de Departementen van Algemeen Bestuur, voor derzelver beheering daargesteld, zonder ongerief, met en benevens derzelver talrijke hulptakken, kunnen worden vervangen door het onkostbaar toezigt van de bestaande plaatselijke ambtenaren. Deze zullen voor het onderhoud der gebouwen en werken moeten zorgen, ter voorkoming van de nadeelige gevolgen, welke in waarheid, bij ontstentenis van toezigt, zouden kunnen geboren worden. In het vervolg wil de Koning geene andere nieuwe werken hebben ondernomen, dan de zoodanige als in de door Zijne Majesteit zelve vast te stellen vijfjarige begrootingen zullen worden begrepen. — Daar nu de eerste dier begrootingen met het jaar 1826 aanvangen moet, en de tijd niet gedoogde dezelve hier vast te stellen, is de provisionele invoering derzelve aan de Indische Regering overgelaten geworden, onder uitdrukkelijke bepaling evenwel, dat in die eerste begrooting geen nieuwe openbare werken zullen mogen worden begrepen [1]).

1) *Stc.* 6 Januarij 1826, vergeleken met het oorspronkelijke in het archief der Tweede Kamer.

Nader deelde de Regering mede:

De tweede afdeeling heeft gevraagd, of de Bengaalsche leening werkelijk heeft plaats gehad, en hoeveel daarop ontvangen is.

Men heeft daarop geantwoord, dat, volgens de laatste berigten, die leening waarschijnlijk niet tot stand was gekomen, blijkende dit uit eenen brief van den heer WAPPERS MELIS, kopijelijk bij de eerste antwoorden overgelegd sub litt. F.

Thans heeft het Gouvernement het officiele berigt ontvangen, dat de pogingen, door de Indische Regering aangewend om geld in Calcutta op te nemen, geheel mislukt zijn; waardoor alzoo verwezenlijkt is geworden het oordeel, van den beginne af door den Koning over dien maatregel geveld, dat, afgescheiden van het bedenkelijke van dien stap op zich zelven, daardoor geen de minste zekerheid was bekomen, dat de bestaande verlegenheid zou worden opgeruimd.

Een afschrift van de daartoe betrekkelijke officiële mededeelingen van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, van den 3den September jl., No. 3 (sekreet), wordt hiernevens overgelegd. (Zie la. I).

Tot opheldering van het daarbij voorkomende omtrent het doen aanmunten van ropijen in de Britsche Munt te Calcutta, dient, dat, onder de voorgenomen maatregelen van het Indisch Bestuur, ook behoorde het aanmunten en in omloop brengen van eenen nieuwen standpenning, welke te Calcutta zoude worden geslagen. Zoo Zijne Majesteit het op eigen gezag veranderen van het Indische muntstelsel niet heeft kunnen goedkeuren, niet minder is aan Hoogstdenzelven allerbedenkelijkst voorgekomen het doen slaan in eene vreemde munt van den standpenning bij het muntstelsel gekozen.

De nu ontvangene mededeeling bevat het geruststellende berigt, dat deze maatregel niet ten uitvoer is gebragt geworden, en dat alzoo de eindelijke regeling van de Indische geldzaken, en van het zoo naauw daarmede verbonden muntstelsel, eene zwarigheid te minder zal ontmoeten [1]).

Wij laten thans volgen de Bijlagen, in beide antwoorden van de Regering aangehaald [2]).

A. Opgave van het betaalde uit O. I. fondsen ten behoeve van West-Indië.

1821	*f*	202,766.30½
1822	„	344,149.25½
1823	„	298,488.10½
1824	„	280,399.81½
1825 (tot Nov.)	„	261,732.28½
Transportere	*f*	1,387,535.76½

1) *Stc.* 17 Feb. 1826.

2) Die Bijlagen staan niet in de *Stc.*

Per transport	*f*	1,387,535.76½
Nog te doene betalingen van 1825 en vroegere dienstjaren c.c. . .	„	212,464.23½
	f	1.600.000.00

B. *Extrakt uit een Rapport, in dato* 19 *November* 1824, *door eene Financiëele Kommissie te Batavia, aan den Gouverneur-Generaal ingediend.*

Indien in den last tot opmaking van eenen financiëlen staat door Uwe Excellentie bedoeld, tevens geacht moet worden begrepen te zijn de indiening van eenen staat van alle de schulden en lasten, vergeleken met alle zoodanige bezittingen en baten van het Gouvernement, welke niet in doode kapitalen bestaan, moeten wij aan Uwe Excellentie betuigen, dat het aan ons, vooralsnog, onmogelijk is daaraan te voldoen, ten minste met dien spoed, welke, naar onze overtuiging, in deze gebiedend vereischt wordt, om aan den nood, waarin het Gouvernement zich thans bevindt, te gemoet te komen.

Indien wij echter onder den financiëlen staat, van ons gevorderd wordende, in eene engere beteekenis genomen, mogen verstaan een kort en bondig vertoog van alle loopende schulden van het Gouvernement, vergeleken met de geldelijke en andere dadelijk beschikbare middelen, om aan de bestaande behoeften, zonder nadeel voor den gewonen loop der zaken, het hoofd te bieden, vleijen wij ons in staat te zullen zijn om aan de bedoeling Uwer Excellentie te beantwoorden.

Van laatstgemelden aard is de staat van zaken, opengelegd bij het rapport van den Hoofd-Directeur van Financiën, van den 30sten Junij 1821, litt. A, sekreet; maar van eenen geheel anderen aard is de staat, gevoegd bij het kort overzigt van den financiëlen staat van Neêrlandsch Indië, welke aan het Ministerie van Koloniën is gezonden bij missive der Hooge Regering, van den 10den Februarij ll.

Deze is een staat van de schulden en bezittingen van het Gouvernement, aantoonende het bedragen van deszelfs zuiver onbelast vermogen in een gegeven tijdstip, zonder referte tot het montant der oogenblikkelijke geldelijke benoodigdheid, noch tot de middelen die vereischt kunnen worden, om in die benoodigdheid te voorzien.

Uit dit exposé zal Uwe Excellentie ontwaren, dat het voor ons volstrekt onmogelijk zoude zijn, om den staat, dien wij Uwe Excellentie vooralsnog kunnen aanbieden, te toetsen en te vergelijken aan en met den staat voorkomende in het kort overzigt hiervoren gemeld; vermits dezelve, van eenen geheel verschillenden aard zijnde, bij vergelijking met den door ons bedoelden staat, geene voldoende resultaten zoude kunnen opleveren.

Wij zullen thans overgaan, om, voor zoover zulks in ons vermogen is, aan den last te voldoen, door Uwe Excellentie, aan ons, bij haar hierboven gemeld besluit opgelegd, met inachtneming van alle de onderdeelen in de verschillende leden van Uwer Excellentie's voornoemd besluit omschreven.

Bij het onderzoek van ieder punt, zullen wij de vrijheid nemen Uwer Excellentie aan te wijzen en open te leggen de stukken of gronden, op welke ons gevoelen rust, met die maat van vertrouwen, die wij gelooven, dat ieder stuk of iedere opinie of uitlegging verdient. En alzoo ter zake tredende, gebruiken wij de vrijheid Uwer Excellentie mede te deelen, dat wij tot grondslag van ons onderzoek voor het eerste hoofdstuk van onzen last, genomen hebben de twee staten en rapporten, de een door den Hoofd-Direkteur van Financiën, den heer GOLDMAN, de tweede door den Raad van Financiën en Direkteur der In- en Uitgaande Regten, den heer WAPPERS MELIS, Uwer Excellentie aangeboden, en door haar, als bijlagen van deszelfs voornoemd besluit, aan de Kommissie toegezonden.

Het eerste punt, dat de Kommissie in het doorlezen dezer twee rapporten getroffen heeft, is het gering verschil, in vergelijking met de verhandelde som, hetwelk de resultaten in beide opleveren, zoo als wij reeds de eer gehad hebben Uwer Excellentie voorloopig te berigten in onze eerste missive van 6 dezer n⁰. 1. Deze omstandigheid, onafhankelijk van de duidelijkheid der sommen, werd door ons dadelijk aangenomen als een waarborg voor het gemak en de duidelijkheid, met welke wij in staat zouden wezen om aan het eerste en, onder de bestaande omstandigheden, het gewigtigste gedeelte van Uwer Excellentie's last te kunnen voldoen.

Weldra werden wij gewaar, door eenige uitleggingen door den Heer GOLDMAN en den Heer WAPPERS MELIS respektivelijk gegeven, dat het oogenschijnlijk verschil in de sommen, in de twee staten voorkomende, alleen toe te schrijven was aan de wijze van voorstellen der verschillende posten; vermits de resultaten der twee rapporten, in den waren zin van het woord, beschouwd mogen worden als geen noemenswaardig verschil opleverende. En als een blijk van dien geest, met welken ieder lid dezer Kommissie bezield is, is het ons aangenaam Uwer Excellentie te kunnen mededeelen, dat het gering verschil, hetwelk tusschen het resultaat der opgaven van die beide heeren bestond, bovendien geheel weggenomen is door wederkeerige inlichtingen; zoodat de heer GOLDMAN zich met de wijze van voordragen van den Heer WAPPERS MELIS, in het door dien Heer daaruit getrokken resultaat, volkomen vereenigd heeft, en dan ook, in overeenstemming daarmede, den staat van de thans loopende schulden van dit Gouvernement tot ultimo December van dit jaar heeft berekend als volgt:

1°. Aan papieren munt, waarvan in 1817 aangemaakt twee millioen, in

1820 één millioen, in 1821 één millioen en in 1822 één millioen . . . . *f* 5,000,000.00

2°. Aan Gouvernements-promessen . . . . „ 4,000,000.00

3°. Aan het huis van PALMER en Comp., voor twee leeningen, van een millioen sicca ropijen ieder; de eerste in den beginne van 1823 en de tweede in het begin van dit jaar, met interest daarop tot den vervaldag, benevens een saldo voor gezondene lijnwaden, zijden stoffen, goenie-zakken en amfioen. . . . „ 3,000,000.00

4°. Achterstallige betalingen, geldleeningen, wissels en Chinasche schuld. . . . . „ 1,400,000.00

5°. Aan het Ministerie van Koloniën, blijkens aanschrijving van den Minister, van 17 Februarij ll. n^{0}. $\frac{10}{7}$. „ 1,600,000.00

6°. Volgens traktaat, aan Engeland te betalen . . . . . „ 1,000,000.00

Totaal der werkelijke schuld *f* 16,000,000.00

Zonder dat, aan de andere zijde, eenige geldelijke of andere dadelijk bruikbare middelen voorhanden zijn, om in die geldbehoefte te voorzien, anders dan noodig is om al sukkelende tot het einde van dit jaar te komen.

Het tweede hoofdpunt van onzen last is, om den door ons aangeboden wordenden staat te vergelijken met den staat van zaken, opengelegd in het rapport van de Hoofd-Direktie van Financiën, van 30 Junij 1821, litt. A (sekreet) en met het kort overzigt van den financiëlen staat, aan het Ministerie van Koloniën gezonden bij missive van 10 Februarij ll., ten einde aan te toonen de verschillen, welke tusschen die tijdstippen zijn ontstaan, met aanwijzing der oorzaken van die verschillen.

Reeds hebben wij de eer gehad hierboven de onmogelijkheid of althans ondoelmatigheid in de gegevene omstandigheden te betoogen van eene zoodanige vergelijking, als door Uwe Excellentie verlangd wordt tusschen den staat in den beginne dezes jaars aan het Ministerie van Koloniën ingezonden, en den staat door ons thans aan Uwe Excellentie aangeboden wordende; en ofschoon dezelfde bedenkingen niet op den staat, opengelegd bij het aangehaald rapport van de Hoofd-Direktie van Financiën, van 30 Junij 1821 litt. A (sekreet), toepasselijk zijn, moeten wij echter de vrijheid nemen daaromtrent aan te merken, dat laatstgemelde staat onder zoodanige geheel verschillende omstandigheden is opgemaakt geworden, en uit zulke geheel andere bouwstoffen heeft moeten worden zamengesteld, als die, welke thans ter onzer beschikking staan, dat wij ook van eene vergelijking daarvan met onze tegenwoordige berekeningen geen of weinig nut zouden durven voorstellen.

Zoodra wij echter door de Direktie van Komptabiliteit en Algemeene

Boekhouding zullen zijn voorzien van staten van denzelfden aard voor 1823 en 1824, als reeds voor 1822 bestaan, zullen wij met even veel ijver en bereidwilligheid ook dit gedeelte van onze taak trachten te volbrengen, en inmiddels overgaan tot een onderzoek en, zoo veel mogelijk, tot eene vergelijking van den staat van zaken op de twee verschillende tijdstippen, namelijk ultimo December 1822, en het oogenblik waarin wij ons thans bevinden; — vooraf nogtans aan Uwe Excellentie verklarende, dat wij de juistheid dezer vergelijking niet kunnen waarborgen, aangezien de dokumenten, die wij moeten bezigen, ofschoon officiëel en zeer geloofwaardig op zich zelve, als zijnde door den Hoofd-Direkteur van Financiën opgemaakt, echter niet uit de algemeene boeken ontleend zijn.

De Heer Hoofd-Direkteur van Financiën, in zijne aantooning, als bijlage van Uwer Excellentie's meergemeld besluit overgelegd, geeft als het vermoedelijk bedragen der schuld onder ultimo Junij 1825, volgens den door Z. W. Ed. Gestr. beraamden staat van schulden en bezittingen onder dat tijdstip, eene som van. . . . . ƒ 18,000,000.00

Wij zijn van gevoelen, en de Heer Hoofd-Direkteur van Financiën vereenigt zich daarmede, dat bij de maand Junij 1825 nog hadden behooren gevoegd te zijn de maanden Julij en Augustus van 1825, en dat daarvoor moet worden gerekend . . . . „ 1,000,000.00;

zoodat de schulden onder ultimo Augustus 1825 zouden kunnen gesteld worden op. . . . . ƒ 19,000,000.00

Volgens het sekreet rapport over den staat der financiën, onder ultimo December 1822, bedroegen de schulden van dit Gouvernement circa . . . . „ 10,800,000.00;

zoodat de schulden, berekend onder ultimo Augustus 1825, meerder zullen bedragen. . . . . ƒ 8,200,000.00;

onder opmerking, evenwel, dat de zekere resultaten van die opgaven, zoowel als de korresponderende vermeerdering van bezittingen over hetzelfde tijdvak, eerst dan zullen kunnen worden gekonstateerd, wanneer wij in het bezit zullen zijn der opgaven, welke wij, zoo als hiervoren is gezegd, daartoe benoodigd hebben, en door ons worden te gemoet gezien.

Hervatten wij nu den werkelijken staat onzer financiën, hiervoren afgebroken.

Tot dusver hadden wij ons bepaald tot den letterlijken last van Uwe Excellentie, vervat in het eerste lid van haar opgemeld besluit van 23 Oktober. Wij verkregen echter weldra de overtuiging, uit de premissen van dat besluit, zoowel als uit de letterlijke uitdrukking, voorkomende in § 6 van het tweede lid van hetzelve, dat wij ook op het jaar 1825 onze aandacht moesten vestigen; vermits gezegd is: „maar tevens en wel voornamelijk, om

op den duur den financiëlen toestand van Nederlandsch Indië met gerustheid te kunnen beschouwen."

Dit kon nimmer plaats hebben, ten ware dat bij den staat van zaken onder ultimo December 1824 nog wierd gevoegd de vermoedelijke staat onder ultimo Augustus 1825.

Tot dit onderzoek zullen wij nu overgaan.

In bijzonderheden te treden over zaken, die niet genoegzaam bekend of onzeker zijn, is niet alleen voorbarig; maar door het aannemen van een zoodanig grondbeginsel, zou de Kommissie eene vrij grootere maat van naauwkeurigheid aan die bijzonderheden schijnen te geven, dan wij genegen zouden zijn daaraan te hechten.

Wij zullen derhalve de ondervinding raadplegen, en ons aan globale berekeningen houden.

De ondervinding van eenige jaren heeft genoegzaam bewezen, dat de tekort-komst der eerste zeven maanden van ieder jaar, waarin door buitengewone middelen moet worden voorzien, circa 5 ton bedraagt voor iedere maand, of te zamen 35 ton. Ook vinden wij, dat de Hoofd-Direkteur van Financiën, in zijn approximativen staat, deze te-kort-komst schat op ƒ3,466,395.00.

De bijna volkomene gelijkheid dezer twee sommen is een waarborg voor de gegrondheid van beide deze berekeningen; ook zouden wij geen oogenblik aarzelen om de globale som van 35 ton voor dat tijdstip aan te nemen, ware het niet dat de ondervinding geleerd heeft, dat deze som de te-kort-komst in die maanden heeft uitgemaakt over jaren, die aan geene onvoordeelige omstandigheden onderworpen zijn geweest, zoo als nu het jaar 1825 zal moeten ondervinden, vooral bij den zoo zeer verminderden prijs van het voornaam produkt, de koffij.

Wanneer wij hier nu nog bijvoegen de meerdere kontanten, benoodigd voor de expeditie naar Makassar, dan kunnen wij ons gaaf vereenigen met het totaal door den Raad van Financien, den Heer Wappers Melis, in zijn rapport voorgesteld, en die benoodigdheid brengen op de globale som van 4 millioenen.

Tot het einde van het jaar 1824, hebben wij met genoegzame zekerheid de bestaande schulden van het Gouvernement bepaald.

Het overige gedeelte van ons travail over dit onderwerp zal bestaan in het aantoonen der vermoedelijke geldelijke behoeften, tot ultimo Augustus 1825 ingesloten.

Het bedragen der schulden onder 1824 is reeds door ons bepaald op ƒ16,000,000.00

Transportere . . „ 16,000,000.00

Per transport . ƒ 16,000,000.00

Wij hebben de te-kort-komst onder ultimo Augustus 1825 begroot op . . . . „ 4,000,000.00

Voor de renten op de af te lossen 4 millioenen aan promessen moet worden gerekend . . . . „ 240,000.00;

zoodat de vermoedelijke behoefte aan geld, om al de schulden van het Gouvernement te verevenen en de te-kortkomst te dekken, tot op ultimo Augustus 1825, bedragen zal . . . . ƒ 20,240,000.00

C. *Voorloopige balans of staat der bezitting van het Gouvernement-generaal van Ned. Indië onder ultimo Junij* 1824.

BATEN.

Saldo-gelden in de onderscheiden kassen van Java en Madura aanwezig, dan wel tusschen die kassen onderwege, volgens opname . . . . ƒ 1,469,000.00

Restanten van goederen in de civile en marine-magazijnen en op de houtstapelplaatsen op Java en Madura aanwezig, dan wel onderwege, volgens opname. „ 5,484,000.00

ƒ 6,953,000.00

Saldo aan gelden en restanten van goederen aanwezig, en van Java onderwege naar de bezittingen buiten Java gelegen, volgens eene gedeeltelijke opname, doch grootendeels bij gissing, uit hoofde de verantwoordingstukken nog ontbreken. . . . . „ 4,577,000.00

Diverse debiteuren en krediteuren, genomen op grond der opneming van de Algemeene Rekenkamer onder ultimo December 1823, waarin weinig verandering gekomen is, en alzoo daarvoor gesteld de ronde som van . . „ 1,400,000.00

ƒ 12,930,000.00

Achterstand ten laste van de Indische bezittingen approximatief onder ultimo Junij 1824. . . . . „ 2,889,900.00

ƒ 15,819,900.00

LASTEN.

Britsch Gouvernement, voor saldo aan hetzelve komende, wegens zoodanige posten, als waarvoor bij de overname der kolonie de sommen wel zijn vastgesteld, doch waarvan, volgens konventie, de wijze van uitbetaling in Europa zoude worden bepaald . . . . ƒ 1,358,400.00

Transportere ƒ 1,358,400.00

Per transport				*f* 1,358,400.00
Achterstallige betalingen voor de onbetaalde traktementen en vaste posten over Junij jl.		*f* 562,000.00		
Aan loopende onvoldane ordonnantiën		„ 190,000.00		
Renten op de promessen in wandeling		„ 240,000.00		
			f 992,000.00	
Diverse krediteuren, voor onderscheidene geleende kapitalen, als:				
Desolate boedelkamer te Batavia		*f* 115,000.00		
Weeskamer te Samarang, van 1820 tot 1822		„ 200,000.00		
Koopman Gavork Manok		„ 85,000.00		
Onvoldane renten hierop		„ 1,500.00		
Saldo's in 's lands kas berustende, toebehoorende aan het civile weduwen- en weezenfonds		„ 9,700.00		
De militaire weduwen- en weezenkas		„ 4,800.00		
Het militair verhoogde pensioenfonds		„ 14,100.00		
			„ 430,100.00	
				„ 1,422,100.00
Palmer en Comp.				
Rekening van goederen in kommissie ontvangen en toegezonden, met overleg van den heer Hoofd-Direkteur opgemaakt uit de van Palmer en Comp. ontvangen rekening-courant, dat het Gouvernement zoude debet staan onder ultimo Junij			*f* 283,000.00	
Rekening van de geldleening.				
Onder ultimo December 1823 bedroeg de schuld deswege Indisch		*f* 1,112,900.00		
Sedert is bij 's lands kas ingenomen, Indisch	*f* 79,500.00			
en:	„ 337,600.00			
Indisch	*f* 417,100.00			
Volgens de rekeningen van Palmer en Co. moet nog komen, wegens renten en kommissie op de eerste leening, ropijen sicca	*f* 16,990.00			
Transportere	*f* 16,990.00	*f* 1,112,900.00	*f* 283,000.00	*f* 2,780,500.00

per Transport .	*f* 16,990.00	*f* 1,112,900.00	*f* 283.000	*f* 2,780,500.00
Nog suppletie der leening	„ 8,100.00			
	f 25,090.00			
of Indisch, à *f* 186. . .	*f* 29,677.00			
Hierbij: 6 maanden renten van *f* 1,200,000.00 à 9 percent 's jaars . . .	„ 54,000.00			
	f 83,677.00			
Voor de tweede leening staat de rekening van het Gouvernement, volgens PALMER EN Co., debet onder ultimo April, ropijen sicca 338,451 of Indisch . .	„ 400,318.00			
Hierbij nog te voegen 2 maanden renten op deze *f* 400,000.00 à 7 percent 's jaars.	„ 4,666.00			
		„ 488,661.00		
			„ 1,601,561.00	
				„ 1,884,600.00
Achterstand in China, waarvan de afdoening, bij besluit van Zijne Majesteit den Koning, van den 21sten Augustus 1822, No. 84, aan de Indische kas is opgedragen, beloopende, volgens opgave van den heer Hoofd-Direkteur van Financiën, onder ultimo Junij nog				„ 300,000.00
Gouvernements-promessen voor het bedragen, nog niet terug ontvangen, van de opvolgende uitgifte in 1821 tot 1823 en 1 halfjaar 1824 .				„ 3,703,000.00
Aangemaakte papieren munt, geheel beschouwd als eenmaal af te lossen schuld				„ 5,000,000.00
Ministerie voor de koloniën in Nederland:				
Volgens eene hierbij gevoegde bijlage, zoude het Indische Gouvernement, op den voet zoo als breeder bij de voorloopige balans onder ultimo 1823 is omschreven, kunnen credit staan			*f* 549,000.00	
Dan hier dient verder tegenover te worden gesteld, zie de voorloopige balans onder ultimo 1823, ten bedrage van			„ 2,700,800.00	
Geeft, ten laste van de Indische bezittingen				„ 2,151,800.00
				f 15,819,900.00

Opgemaakt, in afwachting van de algemeene boeken,

Batavia, Januarij 1825. *De Direkteur der Komptabiliteit en Algemeene Boekhouding*,

DE VOGEL.

D. *Batavia*, December 1824.

GOUVERNEMENTS-OBLIGATIE

VOOR CALCUTTA SICCA ROPIJEN 50,000.

De Gouverneur-Generaal in Rade belooft hierbij, voor en ten behoeve van het Gouvernement van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Indië, bij het einde van twintig jaren, gerekend in te gaan met den dag van 182 , en hetwelk dus zijn zal op den 184 , aan of order te betalen, ten kantore van de Heeren PALMER en Comp. te Calcutta, Agenten van het Gouvernement op het vaste land van Indië, de geheele som van vijftig duizend sicca ropijen, zullende bij hetzelve kantoor, telken 6 maanden, de alsdan verschenen interest, gerekend tegen percent 's jaars, worden voldaan; zijnde de waarde dezer genoten ten behoeve van het Gouvernement van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Indië. De stipte nakoming van het vorenstaande is gewaarborgd door eene akte van aanwijzing en verband op al de inkomsten, territoriale bezittingen en roerende en onroerende eigendommen van en behoorende aan de koloniën en het Gouvernement van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in de Oost-Indië.

De Gouverneur-Generaal in Rade verbindt zich wijders het geheele bedrag dezer leening bij termijnen te vereffenen, waarvan de eerste zal verschijnen den 183 en een vijftiende gedeelte dezer schuld zal bedragen; en waarmede jaarlijks, in dezelfde evenredigheid, zal worden voortgegaan, tot dat de geheele som van vijftig duizend sicca ropijen, met de interest, zal zijn voldaan en afbetaald bij het eindigen dezer leening op den 184 .

Op last van den Gouverneur-Generaal in Rade.

J. C. GOLDMAN,
Hoofd-Direkteur der Financiën.
W. DE VOGEL,
Direkteur van de Komptabiliteit.

E.

De heer J. PALMER verzocht hebbende, dat de heeren PALMER en C°. te Calcutta, agenten van dit Gouvernement op het vaste land van Indië, mogten voorzien worden van een ultimatum voor de voorwaarden der leening van 150 lak sicca ropijen, welke zij gemagtigd zijn, ten behoeve van dit Gouvernement bijeen te brengen, zoo kan het onderstaande als zoodanig aangemerkt worden, onverminderd de voorwaarden reeds vervat in de algemeene instruktiën, heden door het Gouvernement aan deszelfs agenten in Calcutta gegeven:

1°. Dat de interest in geen geval 8 pCt. te boven zal gaan.

2°. Dat, indien zulks tot de bevordering der leening noodzakelijk bevonden wordt, eene premie op het bedrag der inschrijvingen mag worden toe-

gestaan, zullende die premie zoodanig behooren gesteld te worden, dat het bedrag daarvan met de interest te zamen genomen, geen 12 pCt. te boven gaat.

3°. Dat de interest voor de gebroken tijdvakken 9 pCt. zal zijn.

Batavia, 7 December 1824.

J. C. GOLDMAN,
Hoofd-Direkteur der Financiën.
WAPPERS MELIS,
Raad van Financiën voor het Departement van den Handel.

F. Brussel, 11 Augustus 1825.

Bij mijne aankomst alhier, heb ik gevonden de hiernevens overgelegde missive van den heer PALMER, van Calcutta, en van COCKERILL TRAIL en Comp., van Londen.

Toevallig heb ik, te Antwerpen, in eene Engelsche Courant gelezen een artikel uit Mocha, behelzende:

„Dat de voortdurende Burmeze oorlog een' grooten invloed geoefend had „op de financiën en op het krediet van het Britsche Gouvernement in Indië; „zoodat in eene geldleening, door dat Gouvernement geopend ten interest „van 7 percent te Calcutta maar 25,000, en te Bombay maar 40,000 ro„pijen zou ingeschreven zijn."

Uit eene missive van Batavia, dd. 19 Maart, gisteren ontvangen, verneem ik, dat de pogingen van den heer PALMER, te Singapoer en te Poeloe Pinang, ter verkrijging van zilvergeld ten dienste van de Hooge Regering van Indië, vruchteloos waren geweest, en dat brieven van dien inhoud te Batavia ontvangen waren van den heer PALMER.

Voorts wordt mij gemeld, dat brieven door den heer GOLDMAN, te Batavia, van het huis van PALMER en Comp. te Calcutta, dd. 24 December ll., van den volgenden inhoud, ontvangen zijn.

Dat, ofschoon de gunstige berigten van den Gouverneur CAMPBELL juist ontvangen waren, zij (de heeren PALMER en Comp.) voorzagen, dat het moeijelijk wezen zou om geld voor het Nederlandsch Indisch Gouvernement te negociëren, daar de kapitalisten immer de voorkeur aan hun eigen Gouvernement geven zouden, hoezeer een hoogere interest daartoe ook uitnoodigde, zoo lang dat Gouvernement eenige benoodigdheden had, en dat kontanten in Calcutta, door de enorme verzendingen naar Rangoon, zeer schaarsch geworden waren.

Men had vermeend, dat deze berigten voor mij van belang zouden zijn, daar men geloofde „dat niet veel op hulp uit Bengalen kon gerekend worden, „zoodat hulp uit Nederland zeer nuttig en voordeelig wezen zou."

Overigens was niets bijzonders voorgevallen; van Makassar waren geene berigten ontvangen; te Palembang was alles rustig.

Ofschoon ik geenszins twijfel, dat Uwe Excellentie deze berigten ook zal ontvangen hebben, acht ik het echter van mijn pligt, Uwe Excellentie met deze omstandigheden te moeten bekend maken.

De brief van den heer PALMER kan weinig licht verspreiden over de zaak, daar die brief aan boord geschreven is, en alzoo vóór dat Z. Ed. met den staat van zaken in Calcutta kon bekend zijn.

De brief van de heeren COCKERILL TRAIL en Comp., van Londen, in verband met den brief zoo even van Java ontvangen, is meer beduidend, te meer, daar het mij bekend is, dat de mede-geassocieerden van den heer PALMER niet even gunstig over de Javasche financiën met hem dachten; en wanneer ik het aangehaalde artikel uit de Engelsche Courant met dit alles in verband breng, zou het mij geenszins verwonderen, dat de leening voor rekening van de Nederlandsche Indische Regering in Indië niet tot stand kon gebragt worden. Angstig dan zal die Regering naar hulp uit het Vaderland zien; en ik kan en mag Uwer Excellentie niet verbergen, dat die hulp aanzienlijk wezen moet om goed te doen, vooral wanneer Uwe Excellentie in aandacht gelieft te nemen, dat de promessen alleen, onder ultimo Augustus van dit jaar, in alle waarschijnlijkheid zullen staan als volgt:

Volgens de financiële rapporten	ƒ 4,000,000.00
Gekreëerd in December	„ 1,000,000.00
Gekalkuleerd deficit van 1 Januarij tot ultimo Augustus dezes jaars	„ 4,000,000.00
Totaal	ƒ 9,000,000.00

buiten en behalve de 5 millioenen aan papieren munt in de cirkulatie.

Onder ultimo December van dit jaar, moet betaald worden aan de heeren PALMER en Comp., c. c. een en een half millioen voor kapitaal en interest der eerste leening; benevens saldo van rekening van eischen, de eene helft in produkten, de wederhelft in wissels op Londen; en onder ultimo December 1826, eene gelijke som en op dezelfde wijze. Ofschoon dit alles ten duidelijkste komt te blijken uit de rapporten door Uwe Excellentie ontvangen, heb ik het van mijn pligt geacht deze bedenkingen onder de aandacht van Uwe Excellentie te moeten brengen.

Aangenaam zal het voor mij wezen, aan de Hooge Regering van Nederlandsch Indië, bij de eerste gelegenheid, een blijk van mijn ijver in het nakomen van deszelfs bevelen te kunnen geven, door het zenden van de schriftelijke bevelen bij art. 9 mijner instruktie vereischt en door Uwe Excellentie aan mij beloofd, doch tot heden niet ontvangen.

De Raad van Financien, belast met eene bijzondere zending door de Hooge Regering van Nederlandsch Indie,
WAPPERS MELIS.

G. *Staat-Rekening van het Gouvernement-Generaal van Nederlandsch-Indië, over de laatste vijf maanden van het dienstjaar* 1816, *opgemaakt naar de Algemeene Boeken.*

LASTEN.

Lasten van het dienstjaar 1816, sedert de overname van het eiland Java, van de Britsche autoriteiten, tot ult°. Dec., bedragende . ƒ3,103,781,16:12

BATEN.

Baten of inkomsten van het dienstjaar 1816, sedert de overname van het eiland Java, van de Britsche autoriteiten ƒ2,539,565:24:5

Bij het einde van het dienstjaar 1816, bestond de bezitting van het Gouvernement in:		
Gelden aanwezig op onderscheidene plaatsen	ƒ1,918,252:1: 6	
Produkten en goederen als boven.	„ 2,299,361:6:14	
Batige sloten van onverevende rekeningen of nog te innen pretentiën en inkomsten . , ...	„ 418,783:10:3	
	ƒ4,636,396:18:7	
Bij het einde van het dienstjaar 1816 bestond de schuld van het Gouvernement-generaal daarentegen in nadeelige sloten van onverevende rekeningen of nog te betalen lasten en schulden, ter somma van	„ 5,200,612:11	
Bedragende de schuld van het Gouvernement-generaal op het einde van het dienstjaar 1816, boven deszelfs bezitting, gevolgelijk		„ 564,215:22:9
(NB. Onder de bezitting is niet begrepen de waarde van landen, huizen, gebouwen, schepen of oorlogstrein, zijnde de hiervoor gedane uitgaven als lasten geheel afgeschreven).		
Nota. Het bovenstaande nadeelig saldo, ten bedrage van.	„ 564,215:22:9	
is door een redrespost bij de boeken van 1818, voortspruitende uit de koffijrekening, welke bij 1817 over 1816 en 1817 in eens verhandeld, ten laste		

per Transport *f* 514,215:22:9

van het dienstjaar 1817, verminderd met . . . . „ 326,068:6:4

Waardoor de baten of inkomsten van het dienstjaar 1816 vermeerderd zijn tot eene som van *f* 2,865,637:7:0 en de schuld van het Gouvernement op het einde van 1816, boven deszelfs bezitting slechts bedraagt . . . . . . „ 238,174:16:5

I. [1]) Batavia, 3 September 1825.

Uwe Excellentie is door de mededeelingen bij gelegenheid der afzending van den heer WAPPERS MELIS, bekend geworden met het voornemen der Hooge Regering, tot het doen eener beleening van een aanzienlijk kapitaal bij het huis van PALMER en Comp., te Calcutta, alsmede tot het doen aanmunten eener partij zilveren specie aldaar.

Dezer dagen is van die plaats het berigt ontvangen, dat het Britsch Bestuur geen verlof heeft willen geven tot het slaan van dit geld in deszelfs munthuis; en dat de omstandigheden van het oogenblik in Bengalen, en de groote behoefte welke zich ook aldaar aan specie doet gevoelen, het bewerkstelligen der leening te onzen behoeve onmogelijk maakt, tenzij men mogt willen overgaan om dezelve in Londen te doen bewerkstelligen.

Na ingenomen advies der leden van de Hooge Regering, heb ik de Hoofd-Direktie van Financiën aangeschreven, onverwijld naar Bengalen berigt te geven, dat, ten gevolge van deze mededeeling, het Gouvernement geheel afziet van de voorgenomene leening in Calcutta, en ook niet zal treden in het plan om eene geldleening in Engeland te openen.

Ik ben elk oogenblik wachtende de voorstellen, welke mij, naar aanleiding van deze omstandigheid, door de sekrete Financiële Kommissie zouden worden gedaan tot voorziening in de behoefte van de dienst; behoefte die thans hoog dringend wordt.

Intusschen dat ik Uwe Excellentie zal kunnen bekend maken met het resultaat dier overwegingen, heb ik het noodig geacht Uwe Excellentie van het bovenstaande voorloopig kennis te moeten geven met de eerste scheepsgelegenheid welke zich aanbiedt.

De Sekretaris van Staat, Gouverneur-Generaal over de Nederlandsche Indiën,
VAN DER CAPELLEN.

---

1) Lr. H wordt in de antwoorden niet gebruikt. De overgang van G op I is dus hier geene omissie.

Gelijk uit het eerste Regerings-antwoord blijkt, was het wetsontwerp in dezer voege veranderd:

Er was ingelascht:

in art. 1 (na de woorden *twintig millioenen guldens*) *gevestigd op de territoriale en andere inkomsten en bezittingen van het Rijk in Oost-Indië;*

in art. 3 (vóór de woorden *een millioen)*: *ten minste.*

Het vierde artikel luidde:

„Tot het bedoelde einde wordt, voor zoo veel des noods gedurende een tijdvak van dertig jaren, *van 's Rijks wege gewaarborgd eene som van één millioen viermaal honderd duizend guldens jaarlijks.*"

Bij het vijfde artikel was gevoegd:

Bovendien zal om de vijf jaren, te beginnen met het jaar 1831, *aan de Staten-Generaal opening gegeven worden van het beloop der afbetalingen uit de middelen van die bezittingen gedaan, en van den geldelijken toestand derzelve.*

De Centrale Afdeeling bragt nu het volgende verslag uit:

De Afdeelingen hebben over het algemeen de gedrukte antwoorden van het Gouvernement op hare eerste aanmerkingen voor kennisgeving aangenomen. De derde Afdeeling heeft met genoegen gezien, dat aan het door haar verlangde is voldaan; en de vijfde, eveneens, dat de gevraagde mededeelingen zijn gegeven en de voorgestelde bedenkingen in aanmerking zijn genomen geworden. De vierde heeft met erkentenis voor de belangrijke inlichtingen, de antwoorden gelezen. De zesde, eindelijk, welke zich vroeger bepaald had om de aandacht van het Gouvernement op de vraag te vestigen: of het ontwerp, wat het openen eener geldleening betreft, met de Grondwet strookende was, heeft, na kennis genomen te hebben van de voorzeide antwoorden, het niet noodig geoordeeld, om verdere bedenkingen ter plaatsing in het verslag der centrale Afdeeling voor te dragen.

De eerste, tweede, vierde en zevende Afdeeling hebben eenige nadere aanmerkingen gemaakt, welke in dit verslag staan opgegeven te worden.

De eerste Afdeeling is met het antwoord, betreffende het 60ste artikel der grondwet, niet voldaan. Daar hetzelve aan den Koning bij uitsluiting het opperbestuur over de Overzeesche bezittingen toekent, zoo is het aan Hoogstdenzelven alleen, om ten laste dier bezittingen eene leening te doen. Het gemeen overleg der Staten-Generaal komt slechts bij den waarborg te pas. Buitendien behoort men zich stiptelijk te houden aan de bepaling der Grondwet; en het Gouvernement kan hierin geene verandering brengen, al oordeelde men die ook *nuttig en wenschelijk.*

De tweede Afdeeling heeft bemerkt, dat, in het der Kamer medegedeelde

verslag, den 19den November 1824 aan de Indische Regering door eene financiëele kommissie gedaan, melding wordt gemaakt van een te kort over de zeven eerste maanden des jaars; maar dat van de vijf overige maanden niets wordt gezegd, gedurende dewelke echter de ontvangsten een overschot zouden hebben kunnen opleveren, genoegzaam om het te kort der eerste zeven maanden gedeeltelijk te dekken.

Dezelfde Afdeeling heeft, ter gelegenheid van de verandering in het eerste artikel gemaakt, voorgesteld, dat de waarborg van den Staat bepaald zoude worden tot het geval, wanneer de Overzeesche bezittingen, die, volgens de nieuwe redaktie, voor de leening verbonden zijn, daartoe ongenoegzaam zouden worden gevonden.

De vierde Afdeeling heeft ongaarne gezien, dat eene der door haar opgegeven bedenkingen onbeantwoord gelaten is, die, namelijk, aangaande de moeijelijkheid aan de voldoening van den waarborg verknocht, in tijden van oorlog en bij eene tijdelijke bezetting der Overzeesche bezittingen door den vijand. Het verzoek, tot inlichting deswege gedaan, steunde op de overtuiging, dat eene zoodanige inlichting tot de geruststelling der leden van de Afdeeling en tot die van het geheele publiek te meer zoude kunnen toebrengen.

In de zevende Afdeeling hebben de tegenwoordig zijnde leden, welke zich vroeger tegen den vorm van het voorstel verklaard hadden, te kennen gegeven, dat zij door de tegen hun gevoelen aangevoerde redenen niet waren overtuigd, noch overgehaald om hét te verlaten [1]).

De openbare beraadslagingen vingen den 25sten Febr. aan en werden den 27sten voortgezet en beëindigd. Op den eersten dag spraken de leden Van Brakell tot den Brakell (tegen), G. G. Clifford (tegen), Donker Curtius van Tienhoven (voor), Hooft (voor), Van Alphen (voor), Van der Goes (voor), Corver Hooft (tegen); op den tweeden de leden De Secus (voor, behoudens inlichtingen), Fabry Longré (die stemmen zou naar gelang van het antwoord op zijne vraag over bescherming der nationale nijverheid), Fallon, Van Asch van Wyck, Collot d'Escury van Heinenoord, Van Toulon, Reyphins, Van de Kasteele, Maréchal, Barthélémy, Lehon en Beelaerts van Blokland (allen „bondig en krachtig" — zegt de Staatscourant — voor), en Warin (tegen). Daarop verdedigde de Minister van Financiën

1) *Stc.* 17 Februarij 1826.

de wet en ging men ter stemming over. De wet werd met 72 tegen 6 (uit de Noordelijke provinciën) aangenomen [1]).

Van de gehouden redevoeringen zijn alleen die van de heeren VAN BRAKELL, CLIFFORD, DONKER CURTIUS, HOOFT, VAN ASCH VAN WYCK, D'ESCURY, VAN DE KASTEELE, BEELAERTS en WARIN (slechts kortelijk) in de Staatscourant opgenomen. De rede van VAN ALPHEN werd, volgens besluit der Vergadering in de zitting van 5 Maart, gedrukt, aan de leden rondgedeeld en in de notulen der zitting van 25 Februarij geinsereerd. (Dit besluit vond veel tegenkanting, omdat voorstellen tot het drukken der adviezen van leden vroeger waren afgewezen, en „om der gevolgen wille;" doordien de Voorzitter zich bij de toestemmers voegde, ging het voorstel door met 35 tegen 33 stemmen. [2])

Om het belang der zaak hadden wij gaarne al de redevoeringen medegedeeld. Wij hebben dan ook getracht, althans eenige der niet in de Staatscourant opgenomene meester te worden. Daarin (behalve ten aanzien van VAN ALPHEN) niet geslaagd, geven wij wat ons mogelijk is.

Er kunnen echter ook bezwaren zijn tegen de *geheele* mededeeling van redevoeringen, welke te onzer beschikking liggen. Waar wij b.v. eenen zoo talrijken en verwarden drom van woorden aantroffen als in de Staatscourant van 1 Maart 1826, konden wij niet besluiten om de rede in te lasschen gelijk zij uitgesproken werd. En kleine verbeteringen achtten wij overal geoorloofd.

Rede van den Heer VAN BRAKELL TOT DEN BRAKELL [3]).

Spreker houdt het daarvoor, dat de voorgestelde waarborg niets anders is dan het scheppen eener werkelijke nationale schuld.

De noodzakelijkheid dier schuld tracht men te bewijzen niet alleen door tekorten in O. I., maar ook door betalingen uit de middelen van O. I. ten behoeven van W. I. en Guinea. Zijn deze betalingen onherroepelijk of slechts voorschotten? Men weet het niet.

---

1) *Stc.* 27 en 28 Februarij 1826. HOGENDORP's gevoelen over eene leening, „zelfs van 20 millioenen," blijkt uit onze aanhaling op blz. 158.

2) *Stc.* 6 Maart 1826.

3) *Stc.* 1 Maart 1826.

Vroeger kwamen de betalingen voor W. I. en Guinea op de Staatsbegrooting. Men ziet nu dat het beter geweest ware met zoodanige behandeling voort te gaan. Dan zouden de S. G. de uitgaven hebben kunnen onderzoeken, misschien geheel of gedeeltelijk verwerpen.

Hetzelfde geldt de O. I. zelve. Wat al opnamen van gelden bij weeskamers, ja, bij weduwen- en weezenfondsen, zouden dan aan het licht gekomen of welligt nagelaten zijn, indien men reeds vroeger de O. I. financiën aan de S. G. had opengelegd! Nu is het zoo ver gekomen dat men in O. I. leeningen begon aan te gaan, tot welke de Koning het bestuur aldaar onbevoegd verklaart; leeningen, die alleen door het Britsche bestuur verijdeld werden.

Veel wordt gesproken over het groot belang dat Nederland heeft bij het behoud van O. I.; maar aangetoond wordt het niet. Het feit is, dat tot dus ver die bezittingen geen voordeel opleveren en thans zelfs 20 millioenen gevraagd worden om hare financiën te redden, terwijl de stukken niet overtuigen van het voldoende dier ontzaggelijke som voor het doel. Op welke zekere gronden bouwt men de voorspelling eener betere toekomst? Alles ligt in het duister.

Openingen voor het vervolg worden slechts om de 5 jaren toegezegd. Vóór het verstrijken van den termijn krijgt de Natie niets van den loop des beheers in O. I. te weten, dus de geldschieter niets waaraan hij zijne hoop op terugbekoming van het geschotene kan vastmaken. Gaf men althans *jaarlijks* die opening!

De spreker verklaart zich derhalve tegen het ontwerp. Maar hij zal gaarne afwachten een ander, „minder drukkend voor onze geldmiddelen, waarbij zoowel schuldeischer als borg volle zekerheid bekomen; waarbij de geest naar de tijdsomstandigheden en wezenlijke behoeften meer is gewijzigd; waarbij vooral de gronden, op welke het ontwerp rust, minder wederlegbaar zijn in overeenstemming met de denkbeelden op art. 2 en 3 der zevende Afdeeling."

Overigens vertrouwt hij op de bemoeijingen des Konings tot herstel der financiëele orde in O. I., en wil hij geenszins aangemerkt worden een blaam te werpen op den Gouv. Gen. VAN DER CAPELLEN, „dewijl kunde met opregtheid, deugd en godsvrucht gepaard, dien edelen man sedert eene reeks van jaren in zeer aanzienlijke openbare vaderlandsche betrekkingen in de algemeene hoogschatting aangeteekend, ja, hier en elders denzelven met glansrijke tinten onuitwischbaar afgemaald hebben."

Rede van den Heer G. G. CLIFFORD [1]).

Ten einde mijn oordeel te kunnen vestigen omtrent de voorgestelde wet heb

1) *Stc.* 3 Maart 1826.

ik gemeend mij te moeten bepalen tot de overdenking, of het aangaan van zulk eene verbindtenis mij kon toeschijnen raadzaam te zijn voor de belangen van het Moederland, en of hetzelve zich in staat bevindt, om met gewisse nuttigheid die nieuwe verpligting op zich te nemen. Al wat tot het beheer der Overzeesche bezittingen, tot derzelver waarschijnlijken financiëel en toestand, tot derzelver hulpmiddelen en wezenlijke behoeften betrekking heeft, stel ik ten deze aan eene zijde. Ik beken zulks volgaarne, ten opzigte van die aangelegenheden bevind ik mij volslagen in het duister. Ik heb geen genoegzaam licht kunnen verkrijgen uit al de stukken, welke zoo tot adstruktie van de Memorie van toelichting, als tot beantwoording der bedenkingen, door de verschillende Afdeelingen onzer vergadering gemaakt, door het Gouvt. aan deze Kamer zijn medegedeeld geworden. Ik beken, deze stukken en rekeningen niet te begrijpen. Bovendien behelzen die zelfde rekeningen, blijkens het rapport eener financiëele Kommissie te Batavia aan den Gouv. Genl. do. 19 Maart 1824 (Bijlage litt. B), niets meer dan een kort betoog van al de loopende schulden van het Indisch Gouvt., vergeleken met de geldelijke en andere dadelijk beschikbare middelen, om aan de bestaande behoefte, zonder nadeel voor den gewonen loop der zaken, het hoofd te bieden. Diezelfde rekeningen behelzen dus niet een volledigen staat van al de schulden en lasten, vergeleken met al zoodanige bezittingen en baten van het Indisch Gouvt., welke niet in doode kapitalen bestaan. Het opmaken van dusdanige meer volledige rekening, die beter en alleen in staat zoude kunnen stellen, om den financiëelen staat van N. I., zoo als dezelve gezegd wordt aan het Ministerie van Koloniën, bij missive van 10 Februaaij 1824, te zijn opgegeven, behoorlijk aan te toonen en de oorzaken van de thans bestaande verschillen aan te wijzen, is voor de vermelde Kommissie van financiën niet doenlijk geweest, uithoofde dat dezelve alstoen niet voorzien was, van wege de direktie van komptabiliteit en algemeene boekhouding, van alle die staten en opgaven, welke daartoe onmisbaar werden vereischt; weshalve ook de vermelde financiëele Kommissie in haar rapport wel uitdrukkelijk aan den Gouv. Genl. verklaart, dat zij de juistheid harer vergelijkende rekening niet kan waarborgen, aangezien de dokumenten daartoe gebezigd, ofschoon officiëel en geloofwaardig op zich zelve, niet uit de algemeene boeken ontleend zijn; waarom dan ook alles door haar *vermoedelijk* wordt opgegeven, en de behoefte aan geld, om alle de schulden van het Indisch Gouvernement te verevenen, en de tekortkomst te dekken tot op ultimo Augustus 1825, gezegd wordt *vermoedelijk* te bedragen *f* 20,400,000 Indisch of ruim 24 millioenen Nederlandsch.

In dezen voor mij duisteren en ongewissen staat, heb ik mij dus alleen afgevraagd: kan het raadzaam zijn, dat, bij eene wet, betrekkelijk het nego-

tiëren eener zoo aanzienlijke somme gelds ten behoeve van 's Rijks Overzeesche bezittingen, wel is waar niet een dadelijk bezwaar op 's Rijks schatkist worde daargesteld, maar eene verbindtenis of borgstelling wordt aangegaan, om gedurende een geruim tijdperk jaarlijks een bepaald montant te zullen opleveren, wanneer, onverhoopt en ook onverwacht, de Regering van N. I. zelve aan het door haar aangegaan kontrakt buiten staat mogt zijn te voldoen.

Het verleenen van zulk eenen waarborg, van de zijde van het Moederland, komt mij, onder verbetering, uithoofde van de bestaande omstandigheden, voor, bijkans gelijk te staan met het aangaan eener verbindtenis ten principale. Ik kan niet ontveinzen, dat het instemmen tot het aangaan van dusdanig eene verbindtenis, mij, om de volgende redenen, minder raadzaam toeschijnt.

A. Borgstelling staat bij mij gelijk aan eigen schuldopneming, wanneer men, wegens den verleenden waarborg, niet volledig, of niet met genoegzame zekerheid gedekt is.

B. Borgstelling, waarbij enkel gevaar van schade en toch weinig of geen voordeel in geval van gunstigen uitslag van de bedoelde zaak te verkrijgen is, komt mij voor, van den kant des borgstellers eene geheel gratuite, min voorzigtige daad te zijn.

C. Borgstelling, zonder dat de borgsteller de middelen heeft, om in geval van beschadigdheid aan de opgenomene verbindtenis te kunnen voldoen, schijnt mij toe eene gevaarvolle, en den gewaarborgde ook weinig batende handeling te zijn.

A. Dat nu het ons voorgesteld verleenen van waarborg, om gedurende 30 jaren ƒ 1,400,000 's jaars aan te wenden tot voldoening der renten en tot aflossing van het kapitaal der op te nemen 20 millioen, moet geacht worden gelijk te staan met eene verbindtenis ten principale, omdat het Moederland daarvoor niet alleen niet volledig, maar zelfs in geenen deele hoegenaamd gedekt is, schijnt mij toe uit het medegedeelde in de adstruktive memorie, bij het ontwerp van wet gevoegd, zelve te blijken. Immers wordt de ongunstige staat van de financiëele zaken in N. I., niettegenstaande de, zoo als ons wordt opgegeven, aanmerkelijk toenemende vermeerdering van de inkomsten op Java en de zigtbaar aanwakkerende welvaart aldaar, in de Memorie toegeschreven aan nieuwe en zware lasten, te weeg gebragt door onlusten en oorlogen in de buiten Java gelegen bezittingen, aan misgewassen in de specerijteelt, aan uitbarstingen van brandende bergen, den koffijpluk grootendeels verwoestende, aan geheel ongewone en aanhoudende regenvlagen, de aanmaking van het zout op Java doende mislukken, eindelijk aan de het land ontvolkende Cholera-Morbus. Maar kunnen deze noodlottige omstandigheden wel als een voorbijgaand kwaad beschouwd worden? en is er niet

veel meer grond, om te vreezen, dat dezelve ook verder de goede uitzigten van de regering van N. I. dwarsboomen, en hoogst nadeelig zijn zullen voor de inkomsten aldaar? Getuigen zulks niet de in de laatste maanden ontvangen berigten, de voortduring van die Cholera-Morbus, door het vermelden aan naastbestaanden van vele droevige verliezen aldaar, bevestigende; nieuwe verwoestingen aan aanzienlijke koffijplantaadjen in de Preanger-regentschappen berigtende, en steeds gewagende van weder ontstane onlusten, ja van uitgebarsten gewigtige oorlogen op Java zelf? Hetwelk alles ten bewijze strekt, dat de oorzaken, welke die dan ook zijn mogen, die al die onlusten en oorlogen doen ontstaan, niet zijn uit den weg geruimd. En hoe zoude men zulks ook kunnen of mogen verwachten? Is het niet eene natuurlijke redenering, welke onmisbaar door den gang der tijden bij de Indische opperhoofden moet geboren worden, wanneer zij allengskens hunne eigen krachten leeren kennen, en de begoocheling wegens onze magt allengskens bij hen verdwijnt: „Wij moeten trachten aan dat volk gelijk te worden. Waarom zouden wij aan een zoo verre van ons verwijderd volk toelaten, ons te behandelen, zoo als het goedvindt? Wij moeten ons gelijke wapenen en stukken geschut aanschaffen; wij moeten ons met hen op dezelfde hoogte stellen?" Dus redenerende, zullen zij van andere volkeren, Amerikanen, Engelschen, misschien wel van ons eigen, die gelijke wapenen wel weten te bekomen. Zij zullen staatkundig den ontzaggelijken hefboom, welken eene fanatieke Godsdienst hun in de hand geeft, op de massa des volks aanwenden. Door dit alles zullen zij, in het vervolg van tijd, ons kunstmatig gewrocht gezag en overheersching in die oorden vernielen, en eene geheele omwenteling in Indië moet mettertijd er het gevolg van zijn. Want wie zal een' slagboom tegen den gewissen voortgang van het menschdom leggen! Mag men in zulk een stand van zaken niet met grond bevreesd zijn, dat onze Indische regering niet langer, ten minste geen dertig achtereenvolgende jaren in staat zal zijn hare uitgaven door hare inkomsten te bestrijden, en dat er dus gegronde termen zijn om te veronderstellen, dat de waarborg, door het Moederland voor een zoo lang tijdperk te verleenen voor eene jaarlijksche rentebetaling en aflossing van kapitaal eener zoo aanzienlijke leening, niet genoegzaam gedekt is?

B. Bij dit hoogst waarschijnlijk gevaar van schade, door de te verleenen borgstelling, is bovendien, zelfs bij een gunstig verbeterden staat van zaken in Indië, daarin voor het Moederland, naar mijn inzien, geen opwegend voordeel gelegen. Door de vrije vaart op N. I. worden de voordeelen, welke die bezittingen aan handel, scheepvaart en nijverheid kunnen toebrengen, door alle volken genoten en vallen dezelve voornamelijk aan die ten deele, welke door gunstiger ligging, gemakkelijker, onkostbaarder en spoediger vaart, en

door het aanwenden van aanzienlijke kapitalen de mededinging van anderen niet alleen hoogst moeijelijk maken, maar zelfs als het ware geheel verdringen. Benkoelen was voor ons gevaarlijk en nadeelig, maar is Singapore ons zulks thans wel minder? Is hieraan niet toe te schrijven het tot hiertoe mislukken van verre de meeste ondernemingen, welke de handelzucht alhier heeft beproefd, en hebben wij niet weinige maanden geleden het bedroevend voorbeeld vernomen, dat zelfs door een Nederlandschen bodem, het schip Admiraal BUIJSKES, eene lading koffij, direkt van Batavia, te Marseille is aangebragt? Het zegt dus, naar mijne wijze van zien, niet genoeg, dat er volgens de opgave, door het Gouvt. ons medegedeeld, in den tijd van vijf jaren, van 1819 tot en met 1824, ruim 76 millioenen N. ponden koffij van Java naar Nederland zijn uitgevoerd. De vraag is bij mij, of die vervoer voor den handelaar met voordeel is gepaard gegaan. Voor zoorverre ik uit bestaande aan mij bekende voorbeelden mag opmaken, moet ik bekennen, dat de ondernemers daarbij meestal schade geleden hebben.

Evenzoo schijnt het mij niet met klem te redeneren, dat het Gouvt. vele benoodigdheden voor de Indiën aangekocht en derwaarts heeft laten vervoeren, waarvan handel en nijverheid voordeel heeft; omdat dit voordeel en die uitgaven ten koste van het algemeen komen, en eene der bijoorzaken zijn, welke de behoeften van onze Overzeesche bezittingen bezwaren en dezelve mede in den toestand helpen brengen, om zulke onereuze hulpmiddelen als thans zijn voorgesteld, te vereischen. Veel voordeeliger zijn, naar mijn oordeel, voor dit Rijk onze Amerikaansche bezittingen, en het brengen van eenige onkosten ten behoeve van dezelve op den staat van begrooting van dit Rijk zoude mij niet ondoelmatig en onnut voorkomen. Immers de handel en zeevaart op de Amerikaansche bezittingen, welke een vrij groot getal schepen uitsluitend daartoe bezigt, is van een dadelijk nut voor onze ingezetenen, en brengt aan een groot getal belanghebbenden dadelijke en wezenlijke voordeelen aan, herstellende zoo vele kapitalen, in vroegere jaren voorgeschoten en opgelegd, welke door den drang der tijden en omstandigheden bijkans verloren geacht werden, doch die nu door de wedervereeniging en het hersteld verkeer met het Moederland herleven en een wezenlijken steun voor velen uitmaken. Ik wil hiermede niet geheel ontkennen, dat de handel en nijverheid voordeel genieten kan door naar Java en de Overzeesche bezittingen uitrustingen te doen, en dat het vertier onzer fabrikaten aan de inlanders aldaar een zeer gewigtig en rijk debouché kan opleveren; maar zal zulks door onze nijvere handelaars niet wel worden bewerkstelligd, en de voordeelen daarvan alhier genoten kunnen worden, zonder dat daartoe juist noodig is eene ondersteuning welke de regering dier gewesten ten koste van het Moederland zal hebben verkregen?

C. Maar, hetgeen bij mij ten deze verre het meeste afdoet: ik kan mij zelven niet ontveinzen, dat het Moederland niet in dien toestand is om, ingevalle van beschadigdheid, den verleenden waarborg te kunnen voldoen, zonder de reeds zware lasten der ingezetenen alhier te verhoogen. Immers de staat van begrooting van ons Rijk levert dusdanig een overschot of zoo vele disponibele gelden niet op, dat daaruit eventueel eenige uitgave voor beschadigdheid op den verleenden borgtogt ten behoeve van N. I. zoude kunnen worden bestreden. Indien die beschadigdheid dus plaats vindt, hetgeen bij mij uit het hier boven aangevoerde hoogst waarschijnlijk moet worden te gemoet gezien, zal die buitengewone post van uitgaven ook door buitengewone middelen moeten worden bestreden, en dus de opbrengst aan den staat door 's Rijks ingezetenen door de eene of andere verhooging of bijvoeging van lasten moeten worden verkregen. En wanneer moet die beschadigdheid als borgsteller, volgens de uitdrukkelijke letter van de Adstruktive Memorie, voor deze voorgestelde wet worden te gemoet gezien, en wanneer moet de waarborg ten behoeve van den geldschieter voornamelijk werken? Dan wanneer de vaart op de Indiën mogt gestremd zijn. Doch dan is juist het tijdstip daar, wanneer wij ons niet kunnen ontveinzen, dat ons Rijk in zeer benarde omstandigheden betrekkelijk deszelfs financiën zich bevinden moet; het noodlottig tijdstip namelijk, wanneer ons Rijk zich in zee-oorlog mogt zien gewikkeld. Welke geruststelling toch kan een geldschieter hebben door eene verbindtenis, van welke hij zonder groote gaaf van doorzigt wel weet, dat juist op den tijd, dat dezelve zoude moeten werken, gebiedende onvermijdelijke omstandigheden de nakoming bijkans onmogelijk zullen maken? Hierdoor wordt naar mijn inzien ook mijne derde stelling, dat de gewaarborgde weinig of geen baat kan hebben van de verlangde borgstelling, gestaafd.

Maar gesteld al eens, de zegen des vredes bleve onafgebroken nog gedurende een derde van eene eeuw ons vergelukken, en de financiëele staat van zaken, alhier te lande, worde zoo gunstig mogelijk, en de onvermoeide zorgen, de beste pogingen van onzen geëerbiedigden Koning, worden met het voordeeligst resultaat bekroond, zoodat 's Rijks middelen na de volle bestrijding van 's Rijks uitgaven een aanzienlijk voordeelig slot overlieten, alsdan zoude hetzelve niet tot eene wenschelijke ontlasting van de goede ingezetenen kunnen dienen, maar moeten strekken om daardoor te voldoen aan den waarborg, ten behoeve van de Overzeesche bezittingen verleend, en dus de bestaande lasten alhier, ten regarde van dezelve, moeten blijven bestendigd worden.

Eindelijk, E. M. H., en opdat ik hiermede besluite en uwe precieuse aandacht niet te lang misbruike: ik kan een gevoel van huivering bij mij niet

overwinnen, telken reize als ik denk, dat de financiën van ons Rijk zich zullen belasten met behoeften van onze O. I. bezittingen. Steeds zijn mij in de gedachten de waarschuwingen, welke ik dikwerf heb hooren geven door mannen, in de behandeling en het bestuur van de zaken van onzen Staat werkzaam en ervaren, in eenen leeftijd, die den mijnen is voorafgegaan, en die ik meermalen grondig heb hooren betoogen, hoe de financiëele staat van ons voormalig Gemeenebest eene voorname en in de gevolgen zoo noodlottige breuk geleden heeft, toen onze Staat zich belastte met de schulden van de voormalige O. I. Compagnie, en ik gevoel daardoor den grootsten schroom om thans wederom eenen weg in te slaan, die mogelijk tot even gelijke nadeelige uiteinden leiden kan. En wie onzer beeft als het ware ook niet terug op het denkbeeld, dat de reeds zoo onmetelijke massa van effekten nog verder worde vermeerderd en er nog meer numerair door den grondeloozen put bij de tegenvoeters van ons werelddeel zal worden verslonden? Nog kortdaags hebben wij de droevigste en schrikbarendste krisis beleefd uit die overgroote massa van papier en voorbeeldeloos gebrek aan specie veroorzaakt. Een gebrek misschien, alhier ook wel eenigermate bevorderd door de afzending, kortelings gedaan, van eene vrij aanzienlijke som naar die zelfde Indische bezittingen. Eene krisis, waarvan de naweeën zich nog zoo bedroevend allerwege laten gevoelen en waarvan de herstelling zich nog zoo duister laat inzien.

Maar indien het dan zoo onvermijdelijk is, om eene zoo aanzienlijke leening voor de O. I. bezittingen aan te gaan en wederom dusdanig nieuw schuldpapier te kreëren, is het dan nog wel bewezen, dat het verleenen van waarborg van de zijde van het Moederland zoo zeer noodig is om over eenigen tijd op billijke voorwaarden, ten minste op betere en geheel andere dan men aan Bengaalsche huizen heeft aangeboden, eene toereikende somme gelds aan de regering van N. I. te doen verkrijgen?

Wanneer men bedenkt, hoe vele millioenen schats in de laatste jaren aan nog naauwelijks bekende regeringen in Zuid-Amerika, waarvan de hulpbronnen, de instellingen en het beheer nog zoo geheel zijn onbekend, zijn verstrekt geworden; hoe leeningen tot stand gekomen zijn met een nog in den gevaarvolsten worstelstrijd begrepen volk; ja zelfs, hoe onlangs er groote mededinging geweest is, om eene zeer aanzienlijke leening aan te gaan met eenen jongen Neger-Staat; mag men dan niet verwachten, dat het bestuur van onze Overzeesche bezittingen wel met goede uitzigten beproeven mag, om op redelijk goede voorwaarden, en naar mate van den maatstaf van de waarde van het geld bij hetzelve, hetwelk toch overal de voorwaarde van leeningen wijzigt, ook datgene, wat bij hetzelve vereischt wordt, te zullen verkrijgen? Te meer nog, daar het mij in de tegenwoordige omstandigheden niet waarschijnlijk voorkomt, dat, met waarborg en al, op den bij de Memorie van adstruk-

tie voor deze wet gewenschten en verwachten voet de bedoelde somme gelds zal kunnen verkregen worden.

Om alle deze redenen zoude ik van advies zijn, dat door deze Kamer Z. M. eerbiedig moest worden verzocht, de voorgestelde wetsbepaling omtrent de leening ten behoeve der Overzeesche bezittingen in nadere overweging te nemen.

Rede van den Heer Donker Curtius van Tienhoven [1]).

Ook ik acht het niet onnut, de beweeggronden, waarop ik mijne stem voor de onderhavige wet zal uitbrengen, open te leggen.

De Grondwet heeft, bij haar 60ste artikel, uitdrukkelijk en met uitsluiting van alle andere magten van den Staat, aan den Koning het opperbestuur gegeven over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

Ik kan geen anderen zin aan deze bepaling hechten, dan dat Z. M. daar de volstrekte Souvereiniteit oefent, welke ten aanzien van het Rijk zelve, of deszelfs grondgebied in Europa, grondwettig is beperkt.

Diensvolgens wordt het gemeen overleg der Staten-Generaal niet vereischt tot het doen van lastheffingen, het geven van ontlastingen, noch tot geldleeningen of aflossingen, ten laste en ten behoeve der koloniën. Daarom beschouw ik dan ook al hetgeen deswege bij de projekt-wet wordt voorgesteld niet anders, dan voor zooverre het in noodzakelijk verband staat met, en tot aanduiding en uitlegging dient van, de garantie der geprojekteerde geldleening, welke van het Rijk der Nederlanden wordt gevraagd, en waartoe mitsdien het gemeen overleg der Staten-Generaal vereischt wordt; en ik konsidereer alzoo het ontwerp alleen als eene voordragt, houdende kennisgeving, dat Z. M., tot eene geldleening van 20 millioen ten laste en ten behoeve der koloniën besloten hebbende, en tot derzelver aflossing en rentebetaling jaarlijks uit de geldmiddelen dier koloniën willende afzonderen veertien ton, tot zekerheid dier aflossing den waarborg of borgtogt van het Rijk verlangt, en dat mitsdien de voorgedragene wet virtualiter alleen inhoudt, dien borgtogt van veertien ton 's jaars, gedurende 30 jaren of zoo veel korter, als die schuld zal zijn afgelegd.

De zaak, wat den vorm betreft (waaraan ik het fond niet gaarne opoffer), uit dat oogpunt beschouwende, zoo heb ik mij, tot bepaling mijner stem, alleen deze vragen voorgesteld:

Vordert 's Rijks belang het geven van dien waarborg?

Is er grond, om te hopen, dat hetzelve niet zal vallen in de termen van beschadigden borg?

---

1) *Stc.* 9 Maart 1826.

De eerste vraag beantwoord ik stellig bevestigend. Welke de oorzaken, die tot de noodzakelijkheid dezer geldleening leiden, ook mogten zijn, is bij mij ontwijfelbaar, door de inlichtingen des Gouvernements, met zoo veel openhartigheid gegeven, de overtuiging geboren dat er eene geldelijke behoefte tot de gevraagde som bestaat; dat in die behoeften, in de koloniën zelve, of in het geheel niet, of althans niet dan tot merkelijk bezwaar en tegen oneindig hooger renten dan hier vereischt worden, kan worden voorzien, en dat buiten die voorziening deze belangrijke bezittingen van den Staat zouden kunnen perikliteren.

De berigten omtrent de onlusten, in die streken ontstaan en sedert de voordragt dezer wet bevestigd, hetzij dan minder of meerder ernstig, konfirmeren mij daarenboven ten eenenmale in de overtuiging, dat de nood de gevraagde hulp gebiedt tot behoud dier bezittingen en ten einde dezelve, zoo veel mogelijk, weder te doen vruchtbaar worden aan 's Rijks belangen; terwijl daarentegen derzelver verwaarloozing of abandonnement bronnen van koophandel en nijverheid, en middelen van bestaan zoude stoppen, welker verlies den gevoeligsten slag aan de Nederlandsche welvaart zou toebrengen. Tegen het uitzigt van genot bij gunstiger omstandigheden wordt dus nu opoffering bij deze ongunst gevorderd. Ik vergelijk deze bezittingen schier bij een doorgebroken polder lands, die zonder wederdigting des dijks ter prooi der golven zou blijven en geene vrucht meer beloven; en het is daarom, dat, indien ik, door beschouwing van den staat van zaken genoopt om de waarheid daarvan te erkennen, was geroepen om in plaats van waarborg dadelijk voorschot in te willigen, ik te vergeefs een grond van weigering zou zoeken.

Veel minder kan ik dus mijne stem weigeren aan eenen enkelen waarborg, welke de geldleening moet faciliteren, terwijl de vrees voor beschadiging door het belang des Rijks bij de hulp verre wordt opgewogen, te meer daar de gegevene toelichtingen mij overtuigd hebben dat na herstelde rust, bij een goed beheer, de inkomsten der koloniën de uitgaven kunnen overtreffen; dat de behoeften voornamelijk door buitengewone rampen en welligt door een verkeerd beheer, waaromtrent voorzieningen zijn genomen, is geboren; en dat alzoo niet twijfelachtig schijnt, of, bij de wegneming dezer oorzaken, en bij de instelling van een bewind in die streken, op minder hoogen toon gestemd, zullen bezuinigingen zijn in te voeren, waardoor in de behoeften is te voorzien, ja! waardoor de uitgaven welligt zoodanig zijn te beperken dat het Moederland, hetgeen zich in den nood niet onttrekt, uit deze bezittingen bij gunstiger omstandigheden een vruchtgenot zal kunnen trekken, hetwelk wij onder de regering van Z. M. veilig vertrouwen mogen, alsdan ook te zullen dienen tot schraging van deszelfs financiën, en tot ontlasting der ingezetenen.

Men gevoelt mitsdien, dat mijne stem in dezen zich alleen daarnaar bepaalt, dat ik in facto aanneem, dat er ten behoeve der O. I. bezittingen eene volstrekte behoefte van 20 millioen bestaat, waarin de Oost zelf niet kan voorzien, en ik geloof inderdaad, dat niemand onzer de waarheid dezer daadzaak op zich zelve zal betwijfelen, maar dat elk zich stellig overtuigd houdt, dat zonder het waarachtig bestaan dier volstrekte behoefte de Regering geene aanvrage zou doen tot hare vervulling. Nu mag men, ja, opklimmen tot den oorsprong dezer behoeften; men mag de redenen opsporen, waaruit zij geboren is; men mag en moet zelfs, wanneer men daartoe kennis genoeg bezit, een ander licht omtrent een beter beheer dier bezittingen doen opgaan; men mag de gebreken van het verledene en van het bestaande aanwijzen; dit alles kan niet alleen niet gewraakt, maar het moet verlangd worden; maar zelfs dan wanneer men, na dit alles, tot het stellig resultaat mogt komen, dat schuld, onkunde, of zelfs ontrouw bij de Hooge Regering in de Indiën, of ook zelfs misvatting ten aanzien van dat beheer in het Moederland, hadden medegewerkt om deze behoeften te doen geboren worden, zoo zou men hierdoor de daadzaak niet wegnemen dat zij bestaat en dat er in deze oogenblikken in de Oost zelf niet in kan voorzien worden, maar dat die voorziening hier immers door den waarborg van het Gouvernement het initiatief moet nemen. En dan wordt de eenige vraag bij het toestaan of weigeren van dien gevraagden waarborg: of men besloten heeft, die eertijds zoo belangrijke bezittingen als een verloren polder lands te abandonneren, dan of men ze behouden wil? Deze vraag zal ten minste tot hiertoe, zoo ik vertrouwe, wel door allen in den laatstgemelden zin worden beantwoord. Maar dan ook zal bij het aannemen der daadzaak nopens de behoefte, ook het pleit beslecht zijn nopens de verpligting om er in te voorzien. En de Staten-Generaal zullen, door de weigering der middelen van voorziening, althans de verklaring niet willen uitbrengen, dat zij besloten hebben, deze zoo uitgebreide en belangrijke bezittingen aan haar lot over te laten. Welke derhalve de aanvrage van inlichtingen, — de berisping omtrent gebeurde zaken, die mij ondoelmatig toeschijnt, — welke de aanwijzing van het betere bij deze deliberatiën ook zouden mogen zijn of worden, men zal moeten terugkomen, om deze zaak te noemen zoo als zij ligt, en dan wordt de gevraagde voorziening noodzaak en de toestemming in de wet onvermijdelijke pligt.

Rede van den Heer Hooft. [1]).

Ik zal mij niet ophouden met de mij ten sterkste getroffen hebbende bezwaren, die men zoekt uit het meer of minder konstitutioneele, dat er in gelegen zoude zijn in het bemoeijen van de Kamer in de zaken der Overzee-

1) *Stc.* 2 Maart 1826.

sche bezittingen, waarvan art. 60 der Grw. het opperbestuur bij uitsluiting aan den Koning heeft opgedragen. Want dit weten wij toch allen, dat volgens art. 58 geen afstand of ruiling van eenig grondgebied dier bezittingen kan geschieden zonder goedkeuring eener Kamer. En daar nu eene geldleening, gevestigd op die bezittingen, zoo als het voorstel is, dezelve blootstelt aan eene uitwinning ten behoeve der geldschieters, zoo geloof ik, dat alle argumentatiën ten deze ook te maken, moeten onderdoen voor de eenvoudige opmerking, dat die bezittingen, zonder toestemming van de Kamers der Staten-Generaal, aan die alienatie niet mogen worden blootgesteld. Dat dus de wet met de medewerking der Kamer wordt daargesteld, strookt volkomen met de beginselen van hypothekaire verbanden, en dit zij genoeg ter wederspraak van hetgeen deswege is aangevoerd. Maar wil men op de onbevoegdheid der Kamer om kennis te nemen van de belangen van deze onze bezittingen nog aandringen, dan vraag ik, of men met eenigen grond daarop kan insteren, als wij zien, dat Z. M. eindelijk ons de belangrijkste mededeelingen doet, en de plegtigste verzekering geeft, van de Kamers in de zaken der Overzeesche bezittingen te blijven bemoeijen?

Voor dat ik overga tot de ontwikkeling der twee groote nadeelen, van welke ik meen, dat wij het beste moeten kiezen, zij het mij vergund, eene korte schets te geven van den aard dier bezittingen, ter zake van welke de ontworpen wet is voorgesteld. Niet dat ik twijfel voede of U. E. M., elk voor zich, dezelve genoegzaam kennen, maar omdat ik vermeen bespeurd te hebben, in sommige der aanmerkingen van de sektiën, dat er zich nog vele dwaalbegrippen bij die kennis voegen, die zich door niets beter dan door het historische gedeelte van onze beëigening derzelve doen wegnemen. Herinnert u dan, dat de verschijning van zekeren Cornelis Houtman, in den jare 1595, met vier schepen voor Amsterdamsche rekening, den eersten grond heeft gelegd tot den zoo krachtig werkenden geest van deelneming, die noodig was om de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden het grondwettig oktrooi voor de O. I. Compagnie, op den 20sten Maart 1602, te doen uitvaardigen, waarvan de geheele inhoud, doch vooral de motieven en het 35ste artikel, ten duidelijkste aantoonen, dat er alstoen niet aan eene volkplanting gedacht werd, maar aan eene opening van handelsbetrekkingen, in onderwerping aan het Moederland van die streken, en dat wel door verbindtenissen en kontrakten, met de aldaar zijnde prinsen en potentaten (om mij van de woorden des oktroois te bedienen) te sluiten, forteressen en verzekerdheden te bouwen, Gouverneurs, volk van oorlog en officieren van justitie af- en aan te stellen, en dus om de landen beoosten de Kaap van Goede Hoop en in en door de Straat van Magellaan, als 's lands eigendommen te doen beschouwen. Dit strekke nu ter inlichting van hen, die zich een denkbeeld van kolonisatie of

ontginning van woestenijen, door overbrenging van bevolking, maken van hetgeen O. I. genaamd wordt, en doe hen begrijpen, dat het integendeel aldaar geweest is eene onderwerping van op zich zelve staande natiën aan de Souvereiniteit der Vereenigde Nederlanden, en het ten nutte maken der voortbrengselen, welke die inlanders door Europesche leiding uit hunnen grond konden doen voortkomen.

Hoeveel tegenheden en worstelingen men in de volgenden tijden ook te dezer zake gehad heeft, zoo leeren ons de geschiedboeken des vaderlands, hoe spoedig wij aldaar geworden zijn en hoe doorgaande wij gebleven zijn de magt, welke het evenwigt behield tusschen de geschillen welke de volkeren onderling verdeelden, en hoe volstrekt noodzakelijk eene Europesche Souvereiniteit hun geworden is, om aan den eenen kant hen de voordeelen en genoegens van arbeidzaamheid en vlijt te doen smaken, en aan den anderen kant hen voor elkanders veiligheid te behoeden. Dit nu zeg ik ter geruststelling van hen, die zich laten wegslepen door den zoogenaamden geest van vrijmaking en opstand, die vooral vreemde dagbladen en geschriften niet ophouden te verspreiden, zonder gade te slaan op het, die warme landen eigene, volkskarakter dier inlanders, welke, hoe verdeeld onderling, verre af zijn van dien ondernemingsgeest, die noodig zonde zijn, om zich van die oppermagt der Europeanen te ontheffen, en van die verlichting die zij zoude moeten hebben, om zich zelve te bestieren. Momentaneele opstanden, momentaneele verwoestingen, kunnen die natiën doen ontstaan; maar de Europeanen te verdrijven is iets geheel anders, en daartoe is eene energie noodig, die zij niet hebben. Maar al hadden zij die, dan zouden zij berekenen, dat die opstanden en verwoestingen juist veroorzaken dat zij zich benadeelen, alzoo zij daardoor verstoken worden van de middelen, namelijk produkten, die dienen moeten om hun aan te schaffen de goederen, die zij van de Europeanen zoo gaarne erlangen. En daarom dan is de lust tot vrijmaking iets, daar wij niet beducht voor behoeven te zijn; want zij zelve zouden er de slagtoffers van zijn. Daarenboven leert nog de ondervinding, dat die opstanden ter eenre zijde gevoerd worden door volkeren, die bij andere gelegenheid ter andere zijde met ons strijden. Men weet dat vreemde, ik ga verder: dat Engelsche onderdanen den naam voeren van hen tegen de Nederlandsche Souvereiniteit aan te vuren; maar, E. M. H.! laten wij ons ten deze niet doen afschrikken: de plegtigste verdragen bestaan er met het Britsche Gouvernement; nog geene twee jaren geleden zijn dezelve door een nieuw verdrag bevestigd, en laten wij alle deze geruchten dus liever beschouwen als een bewijs van den naijver van anderen, om die bezittingen te verwerven, dan als eene zwakheid onzer magt.

Die geschiedboeken nu leeren ons wijders, welke voordeelen de ingezete-

nen van ons Rijk, buiten den Staat zelven, die volgens art. 44 van het oktrooi, deelnemer was voor p. vl. 25,000 en die zich bij de verlenging van het oktrooi eene jaarlijksche uitkeering van *f* 300,000, ten behoeve der West-Indische volksplantingen bedongen heeft (ik zeg dit ook, om aan te toonen, dat er niets vreemds in is, dat de Oost-Indische bezittingen dienden om de kosten der West-Indische etablissementen te gemoet te komen), van die onderneming gehad hebben. Over den primitiven inleg van 6½ millioen namelijk hebben de deelnemers, van 1602 tot en met 1796, in alles te zamen 3825 pCt. uitdeeling genoten, hetwelk, over de 195 jaren van het bestaan dier maatschappij, op circa 19 pCt. 's jaars uitkomt.

Hierbij nu opgemerkt, dat art. 9 van het oktrooi den alstoen reeds bestaanden deelnemers vergunde hunne fondsen, na de afrekening der eerste expeditie, met den hoogen interest van 7½ pCt. terug te trekken zoo zij met den uitslag van dezelve geen genoegen namen, zoo zal men geen twijfel voeden, of die deelnemers, welke volgens art. 10 ingezetenen der Vereenigde Nederlanden moesten zijn, door deze overwinsten allerbelangrijkste voordeelen moeten genoten hebben en in staat gesteld zijn aan den Staat op te brengen den grootsten rijkdom van dezen, dan toch maar in het vermogen der eersten bestaande.

Na deze schets, E. M. H.! zoude ik van harte wenschen te kunnen voortgaan met de belangrijke voordeelen dezer bezittingen te blijven aantoonen; maar door de omverwerping van meest alle zaken, die het eindigen der vorige en het begin dezer eeuw gekenmerkt heeft, zoo is ook te dezen opzigte de horizont bewolkt, en heeft de inbezitneming van Engeland van deze onze bezittingen, de invoering aldaar van de manufakturen dier natie en de stremming onzer vaart derwaarts, ons het duurzame dier voordeelen niet alleen benomen, maar ons het weder vestigen derzelve, toen wij onze magt daar herstelden, bezwaarlijk gemaakt.

De stukken ons door het Gouvt. kenbaar gemaakt bewijzen zulks, helaas! maar al te zeer; evenwel zijn er dan toch nog al aanzienlijke voordeelen, die wij er van genieten, al zijn dezelve zoo niet bij jaarlijksche percenten uit te rekenen, en dit zeg ik, ter beantwoording der bedenkingen die men dan ook al maakt, in den dunk dat wij daar weinig voordeelen van trekken en wij onder de middelen van bestrijding der Staatsuitgaven geene raming van opbrengst dier bezittingen gewoon zijn te ontmoeten.

De kosten onzer West-Indische volkplantingen zijn door de opbrengsten der Oost gedragen zonder de Staatsbegrooting daarmede te bezwaren. Alleen in 1823 zijn er 244,148 pikols koffij naar de Nederlanden overgebragt. Ja, wat zeg ik? in 1822, 1823 en 1824 alleen zijn er voor over de 40 millioen aan produkten van daar in het Moederland overgekomen.

Hoe vele personen en familiën hebben zoo in den krijgs- als in den burgerlijken stand niet een bestaan, ja een ruim bestaan, door hun verblijf in O. I. verworven en genieten het nog, terwijl zij het anders alhier ten laste van anderen en van de Schatkist welligt zouden moeten zoeken? Van hoeveel belang is het voor onze Staatsbehoeften, dat een groot deel onzer zeemagt niet alleen onderhouden wordt uit de kassen dier bezittingen; maar hoezeer wordt dat personeel bovendien niet nog geoefend door de dienst naar en van, doch bijzonder in die bezittingen tot handhaving der rust en veiligheid!

Welke voordeelen worden er niet dan toch genoten door handel, fabrieken, en al wat daarbij behoort, door de dan toch bestaande vaart op O. I., hetzij dan voor partikuliere rekening, hetzij voor die der Handelmaatschappij, die, wel is mogelijk, eene soort van monopolie daarop erlangt, maar die dan toch in allen gevalle is eene tezaambrenging van partikuliere kapitalen, wier opbrengsten weder in het Moederland vruchten kunnen aanbrengen.

Ik weet, dat men mij kan antwoorden, dat, ja, die voordeelen bestaan; maar dat vele dezelve, hoezeer den Staat niet bezwarende, zulks als deze wet doorgaat zullen doen, daar men in de kassen van O. I. eene schaarschheid ziet heerschen, die de voorgestelde wet ten gevolge heeft.

Ik ontken dit niet, en kom daardoor dan terug tot ontwikkeling van het eerste nadeel, dat ons ter keuze wordt voorgesteld.

Het is waar, er is behoefte, maar daarom nog geen schuld of liever achterstand. In de oogen van velen is het louter eeu woordenspel, of men heeft te strijden met behoefte, schuld of achterstand. Een en ander is een gevolg van geldgebrek, en een en ander is, ik erken het, ongunstig in de gevolgen. Doch ten deze zij het mij vergund op te merken, dat het geldgebrek, dat ons geopenbaard is, dat in O. I. bestaat, dan toch nog al van het minst bezwarende soort is.

Laat ons inzien het stuk, ons onder lett. C overgelegd, en daaruit opmerken, dat de lasten van O. I., op ultimo Junij 1824 op *f* 15,819,900 gebragt, dan toch door *f* 12,930,000 aan baten bestreden werden, en er dus slechts een tekort of achterstand was van circa *f* 3,000,000, zijnde het mij vrij duidelijk uit de geproduceerde stukken, dat, hoe klaarblijkelijk het berekend zij, dat er 20 millioen behoefte is om de staatszaak daar loopende te houden en het papierengeld tevens af te lossen, de baten die er bestaan altijd tot een grooten tegenpost moeten dienen, om de overtuiging te geven, dat het niet is een achterstand of schuld van 20 millioenen die te dekken is, maar eene soort van voorschot, dat benoodigd is om de bronaderen der administratie zonder belemmering te doen werken. Want, en dit is zeer belangrijk om opgemerkt te worden, er is dáár niet, zooals in Europa, eene geregelde opbrengst van lasten, neen! maar een naar eigen handeldrijvend inkomen zweemend beheer,

dat alleen de voordeelen trekt door de omzetting van kapitalen, die vruchten voortbrengen al naar mate de omstandigheden het medebrengen, en welke onderworpen is aan alle die toevalligheden, die op de winsten van een' handelaar den grootsten invloed hebben. De aflossing dier som is berekend op dertig jaren; jaarlijks zal daartoe ten minste ƒ 1,400,000 benoodigd zijn, zegt het ontwerp.

Dit kan en zal gevonden worden uit de bronaderen der administratie; edoch is het bezwaarlijk om geldschieters te krijgen, anders dan door hooge renten toe te zeggen, en dat is te nadeelig: daarom wordt de garantie van den Staat gevraagd, en bijgevolg wordt de Staat, zoo al niet principale debiteur voor die ƒ 20,000,000, zooals welligt en teregt uit art. 1 van het ontwerp wordt afgeleid, ten minste zeker borg voor dat kapitaal, hetwelk, bij ongelukkige resultaten, en ook dan eerst, de staatsschuld zoude vermeerderen met die hoofdsom, terwijl, als de Overzeesche bezittingen die som tot aflossing en rentebetaling benoodigd niet kunnen fourneren, de staatskas die zal dragen.

Ik beken volgaarne, dat ik niets vuriger verlang dan eene vermindering der staatsschuld, en dus, in dien zin gesproken, tegen het wagen van dezelve te vermeerderen zoude moeten stemmen; maar juist daarom is het dan ook, dat ik het een kwaad noem, dat ons ter keuze wordt aangeboden, maar evenwel is er alle hoop, dat de opbrengsten der bezittingen van O. I., welke door de verkrijging dier hoofdsom ontheven worden van aanzienlijke rentebetalingen, die het papierengeld vereischt, en die, blijkens de ons overgelegde stukken, dan toch belangrijke inkomsten hebben, als hebbende van 1817 tot en met 1824, jaar door jaar, toch over de ƒ 20,000,000 inkomsten genoten, van dien aard, dat het niet te voorzien is, dat, na al hetgeen heeft plaats gehad, dezelve ten achteren zouden blijven in het aflossen en rente betalen dier voorschotten; en geschiedt dit, dan is er ook geen gevaar voor eene vergrooting der staatsschuld.

Het is eene waarheid, dat, zoo als in de laatste jaren geschied is, er vele noodlottige gebeurtenissen kunnen plaats hebben, die de rust en de veiligheid dier bezittingen benadeelen, en vooral dan ook de geldelijke omstandigheden kunnen treffen en aanleiding tot misrekeningen geven; maar is dat niet altijd en overal het geval, en zoude een te veel toegeven in deze vrees niet wegslepen tot eene belangeloosheid, die te veel strijdig is met het volksbestaan van Nederland, om zulks te verwachten?

Neen, E.M.H., dit kan men van ons niet vermoeden, en daarom dan laten wij dit kwaad verkiezen boven dat, hetgeen ons anders ter keuze overstaat, en dat is het wagen, dat wij deze onze bezittingen zouden komen te verliezen, hetgeen een natuurlijk gevolg zoude zijn, als wij dezelve niet te hulp komen. Met opzet vermijde ik te spreken van de oorlogen, die wij in O. I. hebben

gevoerd; niet omdat ik niet overtuigd ben, dat dezelve onzen Staat duur te staan zullen komen, maar omdat de uitslag daarvan nog niet genoegzaam bekend is om uit dezelve die gevolgen te trekken, welke men daaruit kan opmaken, zoo tot vermindering van onze Souvereiniteits-regten, zoo als de Britsche dagbladen ons voorspellen, in de hoop dat zij ons daardoor zouden doen afzien van die voor hun Rijk belangrijke bezittingen, als tot vermindering en bevestiging van deze onze magt, zooals de ondervinding ons geleerd heeft, dat vorige oorlogen gedaan hebben. Evenmin spreek ik van den wedstrijd van Engelsche en Nederlandsche manukfaturen, want de gevolgen der aldaar genomen maatregelen, om de onze den voorrang die hun toekomt te waarborgen, zijn nog te nieuw om een konkluderenden uitslag aan te toonen.

Reeds hebben wij gezien, wat de naijver van Engeland's inboorlingen gepoogd heeft te doen, om ons te benadeelen, nu, daar wij nog door traktaten beveiligd zijn en de magt aldaar nog in handen hebbende. Wat is ons daarvan te wachten, wanneer wij dit alles eens opgaven? Wie zoude onze schuld in O. I. voldoen, voor zooveel er dan schuld bestaat, en die zoude bij eene realisatie noodwendig ontstaan, al ware dezelve er niet, indien wij tot zulk een uiterste kwamen? Zoude onze Nederlandsche goede trouw die vereveninng, die zonder hoop op beterschap een einde aan onze betrekkingen met die landstreken zoude maken, niet toch op de schouders van onze natie moeten doen nederkomen? Want lieten wij daar eene schuld na, dan zouden wij die toch moeten voldoen, en dat nog wel zonder hoop van dat verlies te kunnen herstellen; en zouden wij dan de straks door mij opgenoemde en bestaande voordeelen zoo maar overlaten en doen ophouden zonder eenige poging tot behoud en uitbreiding derzelve? Neen, U.E.M. keuze kan niet twijfelachtig zijn: het minste kwaad moet gekozen worden, en, daarmede besluitende, eindige ik, hoeveel op dit belangrijk punt ik nog te zeggen zoude hebben (ter bestrijding van hen, die mogten overhellen tot het kiezen van het grootste kwaad, het verlaten dier bezittingen namelijk) met de woorden van den schrijver van zeker in het afgeloopen jaar te Leeuwarden uitgegeven werkje op bladzijde 42 en 43:

„In de gegevene omstandigheden konden twee middelen alleen tot herstel dienen, tusschen welke het Indisch bestuur te kiezen had. Het eerste de opbraak of het verlaten van een groot gedeelte onzer bezittingen, ons bepalende tot het bezit van Java alleen.

„Wat het eerste middel aangaat, als Nederlander kan aan hetzelve zonder een pijnigend gevoel niet worden gedacht. Deze bezittingen, door de schatten, den moed en het bloed van onze voorvaderen zoo duur gekocht, op te breken en te verlaten; deze blijvende gedenkteekenen van Nederlandsche dapperheid, waarop de natie met hoogmoed zich verheft, voor altijd in han-

den te doen vallen van eene andere koophandel drijvende natie; deze overblijfselen van den vaderlandschen ondernemingsgeest, die weleer en zoo lang nog niet geleden de geheele wereld heeft omvat, nu af te scheiden van onze betrekkingen van handel, en dit uit een gevoel van zwakheid en onvermogen! In waarheid, dusdanig hulpmiddel, eene dusdanige vernedering van ons zelven zou men wenschen, dat in geene bedenking komen kon; en evenwel, die bedenking is geopperd! Maar heeft men bij de voorstelling daarvan wel bedacht, dat eene dusdanige opoffering niet zou kunnen geschieden, zonder ons staatkundig bestaan in Europa in gevaar te stellen? Gelooft men niet, dat die belangstelling, welke de Europesche landmogendheden steeds hebben aan den dag gelegd om het bestaan van Nederland als een onafhankelijken staat te erkennen en te doen erkennen, grootendeels is voortgevloeid uit de magt en het gewigt door het Moederland van zijne Overzeesche bezittingen ontleend?

„Is het geen axioma in de Europesche staatkunde, dat, zonder deszelfs Indische bezittingen, Engeland die overwegende magt in Europa niet zoude verkregen hebben; en is het vreemd aan die staatkunde te denken, dat het alleen Nederland is hetwelk een tegenwigt aan Engeland in Indië kan daarstellen, en kan het dus raadzaam zijn, ons zelven in ons eigen oog en in dat van Europa zoodanig te verkleinen?"

Tot hiertoe de schrijver, wiens woorden ik voor de mijne neem en dat, E. M. H., nadat ik met groot genoegen uit de antwoorden van het Gouvt. gezien heb, dat 's Konings wil is, het bestuur van die bezittingen op dien voet te brengen, dat hetzelve, als weleer, door staatkundige handelingen, eer dan door den invloed van kracht en wapenen, behouden worde, zoo als het doel der aanmerkingen van de derde Sektie was, waarvan ik de eer had lid te zijn, en op die hoogte kome, welke noodig is om het ware doel te bereiken. Waarom zouden wij wanhopen aan Zr. Ms. bedoelingen in deze? Daartoe nu is dan toch wel geene reden.

Ik zie uit de stukken, aan ons overgelegd, dat het schijnt alsof aan Z. M. groote redenen van onvergenoegdheid zijn voorgedragen jegens het aldaar bestaan hebbende bestuur. Ik ben niet in staat te beoordeelen of dezelve bij ons eenigen invloed moeten hebben; maar vermeen niet te veel te zeggen, als ik den wensch uit, dat de op deszelfs terugreize zijnde Gouverneur-Generaal bij deszelfs terugkomst in het Moederland toonen zal, dat het door hem gehouden gedrag vrij van alle schuld zal zijn en vermeene hiervan te moeten gewagen, niet om aan denzelven eene loftuiging toe te zwaaijen, die, hoe achtenswaardig en opregt vaderlandslievend hij immer getoond heeft te zijn, ongepast zoude kunnen zijn, maar om te kennen te geven, dat ik om der zake wille, meer dan om de bij de memorie van adstruktie, bij dit ont-

werp van wet overgelegd, vermelde motieven, het behoud dier bezittingen ten ernstigste wensche.

Laten wij derhalve deze wet aannemen, en trachten eene toekomst in te treden, die weder een gunstigen uitslag belooft, en de mogelijkheid zal daarstellen van uit de bezittingen weder eene ruime bron van welvaart voor het Rijk en voor de natie te doen ontspringen.

Rede van den heer VAN ALPHEN [1]).

Het hoofd van den staat verlangt van ons, dat wij het crediet van 's lands koloniën ophouden door waarborging der renten en aflossing eener geldleening ten behoeve der overzeesche bezittingen, ten bedrage van 20 millioenen, gedurende 30 jaren.

Geroepen om mijn gevoelen uit te brengen over dit onderwerp van zoo veel aangelegenheid, wil ik mij van alle twistreden over art. 60 der Grondwet onthouden, dewijl het de Staten-Generaal nooit heeft willen of kunnen uitsluiten van alle betrekkingen tot de koloniën van den Staat, van deelneming in groote maatregelen van wetgeving en algemeen bestuur, en van de bepaling der groote beginselen, waarop dat algemeen bestuur zich zal moeten vestigen, en waardoor de toestand van een integrerend deel van ons Rijk verbeterd, en deszelfs betrekkingen met het Moederland geregeld en vastgesteld zullen worden.

Om het voorstel, dat ons gedaan wordt, te beoordeelen, moeten wij onderzoeken:

Vooreerst, den tegenwoordigen toestand onzer bezittingen in O. I., of meer bepaaldelijk van Java en zijne onderhoorigheden, in middelen van bestaan, inkomsten en uitgaven, betrekkingen tot het moederland, en in alles, wat zijne eigen welvaart betreft.

Ten tweede, deze vraag beantwoorden:

Is het nuttig en noodzakelijk, of vereischt het algemeen belang van den Staat, dat het crediet van het moederland tusschen beiden kome, om de koloniën te ondersteunen en in hare behoeften te voorzien, en welk zal het

1) Deze werd in het Fransch uitgesproken. De Fransche tekst is afzonderlijk uitgegeven. Maar tevens heeft de redenaar eene Nederduitsche vertaling het licht doen zien, onder den titel: *Redevoering over het ontwerp van wet der geldleening ten behoeve van de Overzeesche bezittingen enz.*, *vermeerderd met eene inleiding en eenige aanteekeningen* (Leiden, van der Hoek, 1826). Wij geven die vertaling en vestigen voor zoo veel noodig de aandacht op het bedoelde werk, waar de inleiding, een Besluit, de aanteekeningen en bijlagen, nog 182 blz. beslaan (de Redevoering zelve 110).

Dengenen die beweren mogten dat v. A.'s rede genoeg bekend is, antwoorden wij, het tegendeel meermalen in Indië ondervonden te hebben. In ieder geval heeft men regt het stuk in deze onze verzameling te verwachten.

waarschijnlijk gevolg onzer tusschenkomst zijn, zoowel voor onze Indische bezittingen, als voor het moederland?

Ik zal trachten deze beide vraagstukken in één en hetzelfde betoog op te lossen en te beantwoorden.

Hoe is de staat onzer koloniën in O. I., dat is: van het rijk van Java en zijne onderhoorigheden?

Ik zeg met opzet: *het rijk van Java en zijne onderhoorigheden:* want deze benaming past het best bij onze grondbezittingen in dat gedeelte der wereld. Niet alleen is Batavia het middelpunt onzer regering; maar geheel het eiland Java is zoo zeer onderworpen aan ons bestuur en opperheerschappij, dat het reeds op zich zelf een volledig rijk van 5 millioenen zielen uitmaakt, dubbel zoo groot is als het geheele koningrijk der Nederlanden, eene uitgestrektheid van grondbezit, waarvan het staatkundig, het handels- en finantiëel belang steeds grooter en belangrijker wordt voor het moederland: ik durf zelfs zeggen, dat er geene zoodanige kolonie meer in de bekende wereld bestaat. Hare ligging als eiland, haar morele invloed op den Indischen Archipel, de rijkdom harer voortbrengselen, de buigzaamheid en nijverheid harer inwoners, de trap van beschaving, waarop zij zich bevinden, de gemakkelijke gemeenschap met het binnenland, de verkleefdheid uit gewoonte aan het moederland, en de afhankelijkheid van hetzelve, dit alles plaatst die kolonie in eenen toestand, die geheel bijzonder en eenig is, en te weinig gekend en gewaardeerd wordt, maar des te meer onze geheele belangstelling waardig is.

Vóór ruim 200 jaren waagden eenige moedige kooplieden, bezield door den geest van vrijheid en handel, gretig op winst en roem en gevaar, ondernemingen naar deze toen door de Portugezen bezeten gewesten, maakten compagnieschappen met andere reeders en handelaars, en gemeene zaak om den tegenstand te boven te komen, dien de eerste reizigers ondervonden hadden. Hunne vereeniging stichtte, met octrooi der S. G., in 1602, het gebied zoowel van *handelsbestuur* als *landbezit*, hetwelk onder den naam van de Nederlandsche Oost-Indische Maatschappij bekend is.

Onze Maatschappij vormde zich vóór de Engelsche, welke spoedig dezelfde behoefte van vereeniging gevoelde, ja zelfs eene zoo dringende, dat er (hoe weinig bekend het moge wezen) onderhandelingen geopend zijn geweest, om de beide, zoo Nederlandsche als Engelsche, maatschappijen tot één ligchaam te vereenigen, met gemeenschap van goederen en winsten.

Het doel van deze vereenigingen was de alleenhandel in kostbare goederen: men meende het regt te hebben, elken mededinger uit te sluiten, dien men met geweld kon verwijderen; doch dien men niet kon afweren of verdrijven, zou men in de gemeenschap toelaten. Men maakte oorlog en vrede

met de Europeanen, zonder zich te bekommeren over de betrekkingen tusschen het moederland en die natiën.

Bij dit handelsmonopolie kwam weldra meer en meer de regeling van den verpligten arbeid in de binnenlanden. Hoe meer de veroveringen zich uitbreidden, des te meer onderwierp de Maatschappij, thans souverein van verscheidene landen geworden, den arbeid der inwoners aan hare handelsbelangen. Het stelsel was volledig, eenvoudig en wel geregeld. Alle mededinging af te weren; vaste punten te bezetten om den handel uit te breiden, of het monopolie te handhaven; zoo veel mogelijk te doen arbeiden; de voortbrengselen van den landbouw zoo laag mogelijk te betalen, om ze ten duurste te verkoopen; somtijds de aankweeking van voortbrengselen te beperken, om de hooge prijzen in stand te houden; het geheim harer verrigtingen te bewaren; elken vreemdeling uit de binnenlanden te weren: ziet daar de grondtrekken van een handelsstelsel, waarin alles tot één doel te zamen werkte: *de vermeerdering van de rijkdommen en den voorspoed der corporatie*, en, door haar, van het moederland, waaraan alle belangen der kolonie zoo geheel waren ondergeschikt.

Het staatkundig stelsel was met dat van den handel in eene volkomene overeenstemming. Het berustte op den wezenlijken toestand dezer volken, die maar al te dikwijls een staat van onderlingen oorlog was, van wederzijdsche vernieling, waar men geen denkbeeld had van eigendom en van publieke magt, om dien te handhaven. Overal heerschte een volslagen despotismus. De staatkunde der maatschappij berustte dus op de volgende beginsels:

Den vrede te bewaren; den oorlog voor te komen.

De Vorsten te omringen met vermaken en eerbewijzen; hen in te nemen door goedheid en genegenheid, doch inderdaad op hunnen naam te regeren.

Zeer naauwkeurig te zijn in het vorderen van uiterlijke betooningen van eerbied, verschuldigd aan den hoogen stand der maatschappij, als opperbeschermster van vorsten en volken, ten einde daardoor aan zich te verzekeren het ontzag van die natiën, aan welke onze begrippen van gelijkheid de diepste verachting inboezemen.

De bestaande gewoonten en de godsdienst in stand te laten.

De gevoelens en zelfs de vooroordeelen der onderworpen natiën te ontzien; hare regeringsvormen, hare wijzen van bestuur te behouden, door ze onder het bewind harer eigene opperhoofden te laten, en eindelijk de goede trouw, de verdragen en de overeenkomsten te handhaven.

Met deze staatkundige beginselen, waarbij de handelsbelangen werden in 't oog gehouden, zag de O. I. M. hare grootheid en haren invloed steeds aanwassen. Nooit werd eenig gezag meer geëerbiedigd; het schoot dieper en

dieper wortelen in de gewoonten en zelfs in de genegenheid der bezette en veroverde volken. Ik beroep mij op allen, die daarover bij ondervinding kunnen oordeelen. Een onzer geachte medeleden kan getuigen, dat in eene kolonie, die wij verloren hebben, de verkleefdheid en de herinneringen van toegenegenheid het bestaan der Maatschappij hebben overleefd. Hare goede trouw en gezag waren erkend; hare gematigdheid werd gezocht; haar oppergezag werd somtijds als eene weldaad ingeroepen. Zij handelde (met uitzondering der Molukken, waar het handelsbelang zeer harde maatregelen voorschreef), zij handelde, vooral op Java, zeer gematigd; nooit werden hare beraadslagingen door bloote veroveringszucht geleid; zij trok altijd de partij der verdrukten; haar naam werd vereerd en bleef vereerd, zelfs na haren val; hare tractaten maken *nog heden* het publiek regt van verscheidene natiën uit, en haar voorspoed was de hoofdoorzaak van de grootheid en den voorspoed van het moederland, dat op zijne beurt groote opofferingen deed om haar te behouden.

Om een denkbeeld te geven van de voordeelen, die de O. I. M. het land aanbragt, zal het genoeg zijn, haren handel te doen kennen.

Zij voerde jaarlijks voor 4 of 6 millioenen comptanten uit: eene genoegzame som om de retouren te betalen en de plaatselijke kosten te dekken.

Zij voerde in en verkocht jaarlijks in Holland voor 15 of 20 millioenen producten; volgens eene gematigde berekening, bedroeg dus het meerder ingevoerde 10 millioenen guldens, waarmede zij jaarlijks 's lands rijkdom hielp vermeerderen, dat gedurende 150 jaren, bij eene gemiddelde berekening, 1500 millioenen uitmaakt.

De geëmployeerden bij de Maatschappij zonden aan hunne huisgezinnen in Europa jaarlijks 3 à 4 millioenen guldens over: dus in 150 jaren 600 millioenen.

Nog in 1770 heeft zij tot in 1779 aan interest en dividend, jaarlijks 1,600,000 tot 1,700,000 guldens betaald.

Zij zond jaarlijks uit 20 schepen van 450 en 8 of 10 schepen van 400 last, dus te zamen 12,600 last.

Zij zond in levensmiddelen, goederen en koopwaren ƒ 2,600,900 tot ƒ 2,800,000.

Elke vernieuwing van het octrooi moest 2 of 3 millioenen gelden: de geheele handel naar de Oost werd door hare eigene schepen gedreven.

Na aan het moederland misschien 2000 millioenen guldens te hebben opgebragt, werd zij insolvent verklaard voor eene schuld van 82 millioenen guldens, of op zijn hoogst van een kapitaal, dat 4 millioenen 758,000 guldens aan interessen vereischte: tot goedmaking daarvan had zij eenen verbazend grooten inventaris.

Ik weet het, M. H., dat men aan de O. I. M. verweten heeft, dat zij hare pligten als gebiedster der natiën, van hare belangen als kooplieden niet heeft weten af te scheiden; dat zij haar binnenlandsch bestuur verwaarloosde, en aan haar mercantiëel stelsel heeft opgeofferd; den handel in Indië zelve te lang heeft staande gehouden, en eindelijk met schade gedreven; dat zij noch staatkundig stelsel, noch openbare inkomsten had, en eindelijk den voorspoed der aan haar beheer ondergeschikte natiën zoodanig aan den handel en de zeevaart van het moederland had onderworpen, dat de middelen, om die natiën welvaart te verschaffen, geheel verzuimd werden, en nooit in aanmerking kwamen.

Van deze verwijten waren misschien eenige gegrond; maar tegen die allen heb ik slechts eene wezenlijk gebeurde zaak over te stellen.

Van 1794 tot 1808, dus gedurende *veertien* jaren, heeft het gebied van Java en onderhoorigheden, door kooplieden gesticht, en door kooplieden beheerscht, zich zonder behulp van het moederland staande gehouden: zijne rust werd van binnen niet gestoord; zijn voorspoed nam toe; zijn gezag werd ontzien, zoo naar binnen als buiten. Terwijl het moederland, door zijne vrienden vernederd en verdrukt, alle achting verloor, wist de Indische Regering de hare op te houden en te vermeerderen; en deze staat van zaken was het gevolg van een bestuur, dat bedorven moet heeten en op beginselen van onderdrukking gevestigd!

Zoo oordeelden die onpartijdigen, die naar verandering haakten!

Zoo lang de O. I. M. gelukkig was, werd zij door de wereld bewonderd, maar toen zij ongelukkig werd door de vreesselijke verliezen van den oorlog des jaars 1780, overlaadde men haar met harde verwijtingen; al meer en meer beschouwde men hare voordeelen als twijfelachtig, en haar zelve als een lastpost: sedert 1795 riep men volstrekte, onbepaalde vrijstelling in; de Regering in Indië had met onaangenaamheden van allerlei aard te worstelen, en de val der maatschappij scheen voor de natie eene weldaad te zijn.

Ondankbaarheid, M. H.! is misschien de treffendste karaktertrek onzer nieuwere tijden. Eene hebzucht, die niet minder vurig, maar meer algemeen verspreid, baatzuchtiger, maar minder krachtig is, en niet zoo gepaard gaat met moed en volharding en vaderlandsliefde als in vroegere tijden, die hebzucht is de bron der ondankbaarheid. Bij ons, gelijk elders, nam zij tot leus: „het komt er slechts op aan, zijn doel te bereiken; hoe de wijze zij, dat is „het zelfde: het ongeluk heeft altijd ongelijk." Maar de waarheid behoudt steeds hare regten, en zal vroeg of laat geregtvaardigd worden door hare kinderen.

Werpen wij eenen sluijer over de onregtvaardigheid en willekeur, waarmede de O. I. M. vernietigd werd. De actiehouders werden als slaven be-

handeld; de opgewonden geest ontzag niets, en vernielde al, wat hij vernielen kon. Gelukkiglijk had de O. I. M. op het eiland Java door hare staatkunde een rijk gesticht van landbezit en zedelijke kracht, hetwelk zichzelf kon staande houden, en zich roemrijk voor het vaderland zou hebben bewaard, indien de Fransche heerschappij, door het stout genie van den verdrukker onzes vaderlands listig voorbereid, en *met veel beleefdheid* ingevoerd, niet de bezitneming door de Engelschen had ten gevolge gehad, die onmogelijk eene zoo gewigtige bezitting in handen konden laten van eene Mogendheid, welke zulke groote ontwerpen smeedde.

Dus ging ons rijk, een rijk van roem en voorspoed, in het Oosten onder; van dit alles ben ik ooggetuige geweest, en ben ik thans een getrouw berigtgever. Heb ik toen geleden, ten gevolge van mijne zucht om Java aan het gebied van den buitenlander te onttrekken, ik heb mij getroost met de schoone gedachte uit de oudheid: *Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni.*

Men heeft het meermalen gezegd, en niets is waarachtiger: „in de staat„kunde is niets, op zich zelf, volstrekt goed of kwaad." Men moet de zaken op tijden en omstandigheden te huis brengen, om te weten, of zij goed, of slecht zijn geweest; of zij het nog zijn, of niet. In de eerste tijden had men geene andere keus, dan eene groote uitsluitende handelmaatschappij, waarvan alle de leden, door dezelfde begeerlijkheid aangedreven, allerlei gevaren durfden tarten, zonder andere vergoeding, dan die van rijkdom. In onze algemeene mededinging kan het alles omvattend monopolie niet in stand blijven: het zou te veel kosten, en weinig opbrengen. En, wat de inkomsten betreft, moet men opmerken, dat de inwoners van Java aan ons de weinige kundigheden, die zij van eigendom hebben, verschuldigd zijn; dat inkomsten en uitgaven allengs van aard veranderen, eenige vastheid verkrijgen, en van lieverlede toenemen. Aldus bestaan er veranderingen en wijzigingen door de daad zelve; en de overgang van een uitsluitend stelsel tot een stelsel van redelijke vrijheid, de afscheiding der souvereine magt van het handelsbelang, zou ongevoelig hebben plaats gehad, en men had daartoe trapsgewijze en met zeer veel omzigtigheid moeten overgaan; maar zij is plotselijk gebeurd; hier en daar te voorbarig, elders tegengewerkt en vertraagd; en deze gedeeltelijke, ongeregelde overgang heeft moeijelijkheden, wrijvingen, en verslapping der banden met het Moederland veroorzaakt, die men kennen moet, om het echte geneesmiddel daartegen te kunnen aanwenden, namelijk: een volledig koloniaal stelsel, naar de omstandigheden gewijzigd, en overeenkomstig met de belangen des Moederlands.

Ik heb het reeds gezegd en herhaal het nog eens: de O. I. M. had niets dan groote handelskantoren, en vestigde die, alwaar de uitsluitende handel dit vereischte.

Het koningrijk der Nederlanden bezit een wel ingerigt gebied met alle kiemen van voorspoed in zijnen schoot. Slechts de hand der Europeërs kan die doen ontluiken, en moet zorgen, om die aan te kweeken, te leiden, en den groei en bloei daarvan te bevorderen; Java moet dus onze geheele belangstelling opwekken. Reeds sedert 1795, en naar mate de faktorijen en handel-etablissementen in gewigt verloren, verhief zich Java meer en meer; het gezag der inlandsche Vorsten nam af; de beginsels van Europeesch bestuur verspreidden zich meer en meer, en zonder vergrooting durf ik beweren, dat de bezitter van dit gebied, mits wel bestuurd, kan rekenen op de genegenheid zijner inwoners, zijnen invloed, zijn gewigt, en zijne staatkundige magt zien toenemen, en het Moederland daaruit gewigtige voordeelen doen genieten.

Maar, om tot dit gewenschte punt te geraken, moet men het goed en kwaad, overal waar het gevonden wordt, in het verledene of tegenwoordige, erkennen; men moet gebruik maken van de lessen der ondervinding, en nooit vergeten, dat het belang van het moederland, in ieder goed koloniaal stelsel, in den eersten rang moet geplaatst worden.

Wanneer staatkundige schokken de wereld hebben beroerd, ziet de onpartijdige beschouwer overal en in alles hetzelfde verschijnsel: meer of minder door overdrevenheid vergroote misbruiken worden vervangen door tegenovergestelde uitersten, die de triomferende partijgeest invoert, en der overwonnene partij oplegt; maar die overdrijving, ontbloot zijnde van de noodige kracht om zich te kunnen staande houden, wordt, of weêr door anderen vervangen, of laat een staat van tegenzin, kwijning en wankelbaarheid zonder vast stelsel of karakter na zich, die niet dan hoogst verderfelijk kan zijn voor het algemeen welzijn; de gevoelens blijven in het onzekere; zij missen een rustpunt; want aan het bestaan van waarheid en deugd wordt getwijfeld. De misbruiken alleen van beide partijen zoeken en vereenigen zich in 't verborgene; de staat blijft onder den invloed van gedurige terugwerkingen, tot dat een magtig en verlicht openbaar gevoelen een' middelweg van bevrediging vindt, en zich eindelijk tot de ware belangen der rijken en maatschappelijke orde bepaalt.

Toen de Regering, die onze onafhankelijkheid hersteld had, weder in het bezit van het eiland Java en zijne onderhoorigheden gesteld was, wat vonden toen de verlichte, regtschapene en welwillende mannen, die belast waren, om ons bestuur aldaar weder in te voeren?

Zij vonden het handelsstelsel der O. I. M. niet meer in zijn, te voren zoo wel aaneengeschakeld, en met de belangen van het moederland zoo innig verbonden geheel; maar, nog slechts hier en daar stukswijze bestaande, gedeeltelijke stelsels van vrijheid van landbouw, berustende op eene volledige

vrijheid van handel, ingevoerd in een tijd, toen er slechts ééne natie handel dreef, en deze natie Java bezettede. Zij vonden den geheelen Indischen Archipel door de Engelsche of Amerikaansche zeevaarders doorkruist en doorzocht, om er alle winst uit te trekken, die zoodanig eene vaart op avontuur geven kan. Zij vonden den alleenhandel der specerijen overal ondermijnd, en met ondergang bedreigd, en alle inrigtingen tot ondersteuning des uitsluitenden handels, zonder doel, zonder inkomsten om hare onkosten goed te maken. Zij vonden veel rondom, en nog meer in Java zelf, veranderd: hier een gedeelte der binnenlanden bij geheele provinciën aan particulieren verkocht met speciale regten van vrije cultuur en handel; daar het geheele binnenland voor elke onderneming, elke speculatie van koop en verkoop opengesteld, terwijl de O. I. M. daarin slechts hare ambtenaren had toegelaten, gelijk de Engelsche Compagnie in Bengalen nog heden doet.

De nieuwe regering vond dus een zeer onbepaalden staat van zaken in de reglementen, belangen en betrekkingen tot de inlandsche vorsten. Maar dit tafereel zou nog zeer onvolledig zijn, wanneer ik het verschil der gevoelens met stilzwijgen voorbijging. De nieuwe regering vond die zeer verdeeld, ja zelfs tegenstrijdig; hier de aanhangers der oude orde van zaken, die zich het luisterrijke tijdvak van Java sedert 1795 tot 1808 herinnerden; dáár de voorstanders van het nieuwe, die aandrongen op den staat van zaken, door de voorbijgaande vreemde bezitters ingevoerd, en het oude bestuur voor eenen toestand van slavernij, verdrukking en bekrompene inzigten uitkreten. Het was dus onafscheidelijk, en genoegzaam voor hetzelfde gerekend, de nieuwe veranderingen voor te staan en te verdedigen, en de oude orde van zaken in een kwaad daglicht te stellen; „menschelijkheid, regtvaardigheid, vrijheid hadden, zeide men, het verdrukkend stelsel der maatschappij vervangen.” Deze bloemen van welsprekendheid werden op het graf van onzen roem en onze heerschappij geplant, en droegen vruchten gedurende onze herrijzing. Maar, daarenboven, voerde men (met het nieuwe bestuur) eene lading Fransche denkbeelden van administratie in, waaraan niets ontbrak dan de toepassing en invoering bij eene bevolking met eene andere godsdienst, andere gewoonten, andere zeden. Is het wel te verwonderen, dat eene nieuwe regering in zulk een staat van zaken niet zoo spoedig een volledig en in elkander sluitend stelsel heeft kunnen vormen, waarin alles moet zamenloopen tot hetzelfde doel, het eenige doel van elke koloniale bezitting, namelijk: *die bezitting te doen bloeijen, maar zóó, dat die bloei ook verbonden zij met de welvaart van het moederland, en daartoe zooveel mogelijk bijdrage, hetzij regtstreeks, hetzij van ter zijde?*

Om de lessen der ondervinding meer blijkbaar te doen worden, om die met het tegenwoordige en de toekomst in betrekking te brengen, moet ik in

eenige bijzonderheden treden. Men moet vooraf wel overtuigd zijn, dat, zoolang de twee rijken, het moederland en het koloniale, onderscheiden en uiteenloopende belangen hebben, die twee magten in botsing moeten komen, en dat het oprigten eener derde magt die botsing nog slechts vermeerderen kan.

Om geregeld voort te gaan, zal ik eerst van de *handelsstelsels* en *handelsbelangen* gewagen, om dan te spreken over de *inkomsten*, vervolgens over de *uitgaven*, en daarbij de groote tijdvakken van veranderde belangen en wetgeving wel te onderscheiden.

Ik begin met de reactie, die het uitsluitend stelsel der O. I. M. heeft vervangen.

In 1811 voerden de toenmalige bezitters (de Engelschen) op Java het stelsel der *grondpachten* in, hetwelk op eene onbepaalde handelsvrijheid rust. Dit stelsel, ook in Bengalen ingesteld, is niet anders, dan eene verhuring van land voor jaarlijksche opbrengst of erfpacht, hetzij bij district, bij dorp, of hoofdelijken pachter te betalen; het berust, ten aanzien der bebouwing, op eene volstrekte onafhankelijkheid des grooten hoops landbouwenden, van hunne opperhoofden of regenten; hebben zij hunne verschuldigde landrente aan de ontvangers betaald, zoo mogen zij vrij over hunne producten beschikken, die geene waarde kunnen hebben dan door den vrijen ruilhandel, en door de gemakkelijkheid der middelen, om dien te bewerkstelligen. Dit stelsel bevatte in zich eene algemeene vrijlating (emancipatie), zoowel ten opzigte van handel, als van de nijverheid en de huishoudelijke inrigtingen der Javanen, en werd in werking gebragt in ruim de helft van de uitgestrektheid van het eiland. De Javaansche regenten werden van het beheer hunner provinciën uitgesloten, en dus een der schakels uit de groote keten gebroken, die alle belangen in een gemeenschappelijk middelpunt moest bijeenhouden.

Het is niet te ontkennen, dat dit stelsel, zoo in de toenmalige omstandigheden, als voor de toekomst, diep doordacht was. Een onbepaalde invoer was er het grondbeginsel van, en de uitkomst duurt nog voort.

Om mij beter te doen verstaan, zal ik slechts het volgend tafereel van den invoer in 1819 mededeelen.

43	Nederlandsche schepen hebben ingevoerd ter waarde van	ƒ 1,843,144
62	Engelsche	„ 3,378,406
9	Fransche	„ 102,998
3	Deensche	„ 46,980
2	Portugesche	„ 51,050
50	Amerikaansche	„ 436,700
1	Russisch	„ 7,500
1	Hamburgsch	„ 18,305
171	schepen	ƒ 5,885,083

Sedert 1819 is de invoer van wollen en katoenen manufacturen zeer vermeerderd. Men heeft onze zeehandelaars verweten, dat zij in hunnen invoer slechts gespeculeerd hebben op de behoeften der weinige Europeërs op Java, en dus aan de vreemdelingen den invoer voor de behoeften van 5 millioenen Javanen hebben overgelaten. Ik bepaal mij tot het feit zelf, en moet er bijvoegen, dat deze verbazende invoer ten gevolge heeft gehad, dat de invoer van contanten verminderd is; dat het in omloop zijnde kapitaal in klinkende munt is verdwenen, terwijl het papieren geld is moeten vermeerderd worden, om de uitgaven te gemoet te komen; dat men, geene kans ziende tot overzending van geld naar Europa, daarvoor het voornaamste product van Java: de koffij, heeft moeten gebruiken, die dan ook zoo buitensporig in prijs gestegen is, dat langen tijd de inkoopsprijs op Java hooger stond, dan men ze in Europa kon afzetten.

Het artikel der wollen en katoenen lijnwaden, meer bepaaldelijk opgenoemd in de lijsten van 1822, bedraagt een totaal van *f* 4,912,253, te weten:

uit de Nederlanden voor	*f*	193,457
„ Engeland	„	1948,753
„ Frankrijk	„	61,312
„ Mauritius (Ile de France)	„	2,416
„ China	„	423,617
„ Manillas	„	9,251
„ Archipel	„	688,474
„ Bengalen	„	1402,346
„ Coromandel	„	171,433
„ Ceylon	„	9,304
„ Nieuw-Holland	„	1,870
	f	4,912,233

1823. Wollen en katoenen goederen ingevoerd door

Nederlandsche schepen	*f*	1,232,002
door Engelsche	„	3,132,636
en daarenboven van Bengalen en Coromandel, onder den naam van inlandsche lijnwaden	„	1,186,285

NB. In het montant der *f* 1,232,002, ingevoerd door Ned. schepen, zie ik, dat uit den Oostelijken Archipel, ter waarde van *f* 815,895 is ingevoerd.

1824, is de invoer van lijnwaden in 't geheel geweest ter waarde van *f* 3,856,640.

uit de Nederlanden	*f*	696,985
„ Engeland	„	1,731,942
Transportere.	*f*	2,428,927

	Transport. .	*f* 2,428,927
uit Japan, China, Manillas, Siam, Hamburg, Frankrijk, Amerika.	„	43,507
„ Bengalen en Coromandel	„	489,013
„ Oostelijken Archipel	„	895,193
		f 3,856,640

Men heeft veel getwist over de zoogenaamde *balans van den handel.* Ik zal daarover niets meer zeggen, dan hetgeen tot mijn onderwerp behoort: dat, namelijk, in sedert lang beschaafde staten, gelijk in ons oude Europa, dat met alle natiën in aanraking is, en allerlei takken van handel bezit, dat in zulken staat de optelling van in- en uitvoer jaarlijks niet de ware handelsbalans uitdrukt, omdat daar duizende onbekende operatiën aan alle berekeningen ontsnappen, en, wanneer zij bekend waren, menigmaal geheel andere uitkomsten, ten aanzien van de welvaart der natie zouden ten gevolge hebben, dan hetgeen men in schijn kan berekenen. Maar met eene kolonie, waar beschaving en nijverheid nog in hare kindschheid zijn, is het geval geheel anders gelegen. Waar slechts weinig of geheel geene kapitalen aanwezig zijn, en altijd de strekking bestaat, om die naar het moederland over te voeren, moet men letten en waken op het handelsvertier, en op den omloop van het circulerende kapitaal. De vermindering van klinkende munt doet er terstond eene noodlottige werking gevoelen, en moet door wijze bepalingen worden voorgekomen. Men moet daar den in- en uitvoer, die, getrouwer dan ginds, den staat van den handel aanduidt, raadplegen en regelen *naar de belangen der kolonie in hare betrekkingen tot het moederland.*

Raadplegen wij nog een oogenblik de lijsten van uit- en invoer in de verschillende tijdvakken:

1°. Van de gewezen Maatschappij,

2°. Van het bestaan van Java door eigen middelen, sedert 1795 tot 1808.

3°. In de jaren 1822, 1823 en 1824 onzer herstelde regering; om daaruit eenige wenken en waarschijnlijkheden op te maken.

De Maatschappij voerde jaarlijks op Java in, 4 of 6 millioenen in specie, en *f*2,700,000 of *f*2,800,000 in goederen.

Elk in Europa gewild koloniaal product werd, om zoo te spreken, voor niet geplant, ingeoogst verkregen, en door de M. in Holland verkocht: alle andere producten waren vrij en goedkoop, hetwelk den handel van den geheelen Archipel derwaarts lokte en aan Java verzekerde. De handelsbeweging was dus zeer eenvoudig; dit stelsel ging regt op het doel af. Ongelukkiglijk stak zich de M. in schulden, doordien zij te veel voor eigen rekening en met eigen schepen handel drijven wilde, en de misslagen, bij haar bestuur ingeslopen, niet genoegzaam beteugelde, maar *als bezitster van Java ging zij al-*

tijd in rijkdom en welvaart vooruit. Zij voerde veel meer uit dan zij invoerde, of liet invoeren; de uitvoer van comptanten was verboden, en in 1795 kon zij, volgens het officieel berigt van den eersten commissaris-generaal, op den jaarlijkschen uitvoer rekenen van 18,000,000 pond koffij, 3,675,000 pond peper, 8,000,000 pond suiker.

Dit montant zou op Batavia, volgens den gemiddelden prijs van 1822, 1823 en 1824 verkocht zijnde, eene totale waarde van *f* 9,500,000 hebben opgebragt. Trekt men van deze rekening de peper af, die ten deele op de Lampongs te Sumatra was aangekweekt; maar voegt men er de indigo en katoenen garens, en eenige andere artikelen bij, zoo kan men den geheelen uitvoer van Java naar het Moederland, omstreeks 1795 op tien millioenen rekenen.

Dit gaf eene verzekerde winst; want al de aankoop dier koloniale goederen kostte slechts omtrent drie millioenen. Als die producten niet op Batavia verkocht zouden geweest zijn, maar met ingehuurde schepen getransporteerd geworden, dan waren de transportkosten op *f* 3,300,000 berekend, in Ned. schepen, waarvan dus al de winst voor onze scheepvaart zou geweest zijn.

Alle overige voortbrengselen van Java, rijst, tabak, zout, olie enz. waren tot geringe prijzen in omloop en voorzagen den Indischen Archipel. De waarde daarvan is onmogelijk te berekenen: het is nogtans waarschijnlijk, dat de uitvoer aanzienlijker was dan tegenwoordig.

In het tijdperk van 1795 tot 1808 moet de uitvoer zijn toegenomen in geldswaarde; want de prijs der te Batavia verkochte producten was hooger; de invoer was altijd bepaald door reglementen, die ook den aanvoer van comptanten wijzigden en begunstigden; anders was alles op den ouden voet. Java hield zich staande, voldeed de kosten zijner onderhoorigheden, ondersteunde het Moederland, betaalde de zeemagt, schiep zich een leger, kleedde het, grootendeels, met eigen fabrijkaat, betaalde het van de voortbrengselen van de nijverheid der Javanen, en ging steeds in welvaart en rijkdom vooruit.

In 1808, toen de Generaal Daendels de teugels van het bewind in handen nam, vond hij in de schatkist: in kontanten Rs. 1,004,143, in kopergeld 201,613, aan producten in de magazijnen 3,938,417, te zamen Rs. 5,144,173, of *f* 10,288,346, zonder nog het papieren geld te rekenen.

Dit tijdvak van 1795 tot 1808 bewijst onwedersprekelijk *eene groote waarheid:* dat, namelijk, de M., los van hare handels-ondernemingen, van dien *eigen handel en scheepvaart*, die haar drukte, en slechts de eenvoudigheid van haar binnenlandsch bestuur behoudende, de gunstigste uitkomsten opleverde, die eene regering opleveren kan, uitkomsten die al meer en meer verbeterd zouden zijn, indien men de misbruiken had kunnen verbeteren, zonder tot terugwerkende maatregelen de toevlugt te nemen; zonder den zamenhang van

een stelsel te verbreken, dat alle belangen in verband hield, en eene betamelijke ondergeschiktheid aan de belangen van het moederland daarstelde.

Van 1808 tot 1811 regeerde de Generaal DAENDELS als willekeurig gebieder. De uitvoer van koloniale goederen was door den oorlog in het Amerikaansch embargo nietsbeduidend geworden. De Generaal schiep zich zelven hulpmiddelen; hij legde de hand op gedeponeerde kapitalen, ligtte gedwongen geldheffingen, en verkocht domeinen: het was eene tusschenregering van geweld en stilstand van alles, maar ook van maatregelen, waarvan de resultaten aan de kolonie voordeelig zijn geweest.

Het handelsstelsel bleef nog altijd hetzelfde.

In 1811 werd de kolonie door de Engelschen bezet. De koloniale goederen hadden geene waarde; de kolonie was in verval, en bestond niet meer, dan van de voortbrengselen in Indië zelf gewild. Zij was ten laste van Bengalen; men stond zelfs een oogenblik in beraad, om haar geheel te verlaten. Men voerde het stelsel der landrente in; men verkocht eene ontzettende hoeveelheid gronden, dat is, den arbeid van duizenden landbouwers; men wilde meer en meer vrijheid van handel en cultuur invoeren; de in- en uitgaande regten waren zeer laag. Java, als eene van Bengalen afhangende provincie, verwekte zeer weinig belang, en werd onderworpen aan de groote maatregelen van Engeland, om overal het vertier van deszelfs fabrijkgoederen uit te breiden.

Reeds gedurende de bezetting had men met oneindige moeite in alle residentiën, in alle de binnenlanden, Engelsche fabrijkgoederen van allerlei aard, zeer in het klein te koop geveild; overal bespiedde men de behoeften, bestuurde men den smaak der Javanen, en een telkens aangroeijend vertier was daarvan het gevolg.

Maar de omwenteling van 1813 herstelde ons rijk, en dadelijk viel het in 't oog, dat het beginsel, waarop onze regering berustte, en waarop Java bestaan moest, geheel verschilde van het beginsel, waarop eene voorbijgaande bezetting zich grondt. Maar hoe konden wij herwinnen, hetgeen wij verloren hadden, en het beginsel van een goed koloniaal bestuur herstellen op eene orde van zaken, die niets dan vrijheid van handel en cultuur ademde? Alle banden met het moederland waren verslapt; het tijdvak van 1795 tot 1808 had daartoe bijgedragen: want daardoor was het geheim der magt en van den voorspoed der kolonie aan den dag gekomen. Men geloofde, geen oppertoezigt uit Europa meer noodig te hebben, dan om van binnen de rust te bewaren. De kolonie was verarmd, maar vol verwachtingen, die misschien te overdreven waren. De weinige kapitalen, die men nog had, werden verder verminderd door het vertrek van het vreemd tusschenbestuur. Men meende de noodige uitgaven en voorschotten, door de uitgifte van papier te zullen

vinden. De middelen van het moederland waren bepaald, de benoodigdheden zeer groot;overal moesten er voorschotten gedaan, ambtenaren geplaatst worden. De toestand der regering was hoogst moeijelijk. Denkbeelden, gevoelens, stelsels, niets had eenige vastheid of was bepaald: van binnen eischten de eigenaars van groote en uitgebreide gronden, onder het uitheemsche beheer aan hen verkocht, het effect te mogen genieten van die beginselen van vrijheid, waarop die verkooping gevestigd was; zij onderhielden betrekkingen met den vreemdeling, knoopten diensvolgens handelsbetrekkingen aan, en alles spande zamen, om Java tot eene Europesche kolonie te maken onder het beheer van Nederland.

Het handelsstelsel, door de nieuwe regering gevestigd, droeg blijken van deze gesteldheid van zaken, en stond daarmede in verband. De onzekerheid van den loop der zaken in Europa, de verzwakking van ons handelsvermogen, de strekking die Java's handel van 1811 tot 1816 genomen had, alles werkte het weder aanknoopen van banden tegen, die met het moederland geheel afgebroken waren. In 1816 en 1817 bleven de Engelsche reglementen in kracht, en de geringe gunst aan de Nederlandsche schepen toegekend, kon geene vrucht van eenig belang voortbrengen. In 1818 bepaalden de Commissarissen-Generaal eenen algemeenen regel van 6, 9, tot 12 pCt. voor de in- en uitgaande regten. Dit was het dubbel der regten voor buitenlandsche schepen, naar vreemde havens bestemd; maar deze schikkingen stelden geene palen aan den steeds toenemenden invoer van buitenlandsche fabrijkgoederen.

In 1822 verminderde men de regten van uitvoer. In 1823 begon men den invoer te beperken, door hoogere regten op de vreemde wollen en katoenen te leggen; de Ned. daarentegen werden van alle regten ontheven. Men vermeerderde deze regten tot op 15 pCt. voor Ned. schepen, en 24 pCt. voor vreemde schepen, en de invoer had gedeeltelijk met onze eigene schepen plaats. In 1824 verhoogde men deze regten nog tot op 25 en 35 pCt. voor elk schip, wanneer die fabrijkaten van plaatsen ten oosten der Kaap de Goede Hoop mogten aangebragt worden; en nog onlangs heeft men *entrepôts* te Anjar, Samarang en Soerabaija aangelegd, om den ruilhandel derwaarts te lokken, en den vrijen handel te vestigen op het beginsel, om den vreemden handel van het binnenlandsche vertier af te scheiden.

Deze geheele wetgeving in het stuk van koophandel is blijkbaar zeer welwillend en liberaal. Altijd worstelt zij met een kwaad, dat men te laat leerde kennen; den stroom volgende, dien de handel van Java eenmaal genomen had, en die rigting denkende te zullen meester worden door eene gedeeltelijke tegenwerking, welke de sluikhandel waarschijnlijk ontduiken zal; trachtende die tegenwerkingen te verzachten door het daarstellen van vrije

havens en *entrepôts;* kort af, het goede willende, zonder het te kunnen bereiken, en het gebrek aan een volledig wel zamenhangend koloniaal stelsel te vergoeden door gedeeltelijke maatregelen, die tot hiertoe hun doel gemist hebben. In hare verwachtingen en begoochelingen door wezenlijke behoeften tegengewerkt, is eindelijk de kolonie tot die engte gebragt, dat zij diep gevoelt, de hulp en den bijstand van het moederland te behoeven, niet alleen ter ondersteuning van haar crediet, maar ook om al hare belangen aan een onpartijdig onderzoek en eene grondige nasporing onderworpen te hebben. Dit zal van het grootste nut zijn. In de kolonie zelve is men deze belangen te nabij; de plaatselijke invloed is te groot; men bedriegt zich zoo ligtelijk omtrent de toekomst, in een klimaat, waar alles op de verbeelding werkt. Maar al die verlegenheid is slechts voorbijgaande, en ik durf gelooven, dat het welwillende onderzoek, 't geen men staat te doen, zeer gelukkige uitwerkselen zal voortbrengen voor de kolonie zelve, die nog altijd vele hulpmiddelen heeft, en voor het moederland, dat slechts het welzijn dier kolonie wil, en niets begeert, dan haren voorspoed met dien van het moederland te vereenigen. Geve God, dat de waarheid, die ik tracht te betoogen over eene kolonie, die ik bemin, en over het vaderland, dat het middelpunt van alle mijne genegenheid is, eene toekomst van geluk en onderlinge verkleefdheid doe opgaan, die tot roem moge strekken van eene regering, welke reeds over zoo vele en zoo groote zwarigheden heeft gezegevierd!

Ik heb het handelsstelsel van Java in zijne uitkomsten nagegaan, en mij bijzonder gehouden aan de lijsten van in- en uitvoer, gedurende de jaren 1822, 1823 en 1824. Het zij mij vergund, U daarvan de slotsom met eenige aanmerkingen mede te deelen.

1822.

Uitgevoerd:		Ingevoerd:	
in 't geheel . . .	*f* 24,445,694	in 't geheel . . .	*f* 20,855,037
gereed geld. . .	„ 3,483,354	gereed geld . . .	„ 2,740,735
In goederen . .	*f* 20,962,340	In goederen. . .	*f* 18,114,302

In koloniale goederen heeft men in 1822 uit Java uitgevoerd, 't geen onder bovengenoemd totaal begrepen is: koffij, 264,616, suiker, 64,128, peper, 1,828, pikels van 125 pond; waarvan ik de waarde tegen denzelfden prijs, als hier boven voor den uitvoer van 1795, bereken op *f* 14,500,000.

1823.

Uitgevoerd:		Ingevoerd:	
in 't geheel . . .	*f* 24,160,446	in 't geheel . .	*f* 21,154,539
gereed geld. . .	„ 2,491,084	gereed geld . .	„ 3,849,576
In goederen. . .	*f* 21,669,362	In goederen. . .	*f* 17,304,963

De uitvoer van koloniale goederen heeft in 1823 bestaan in 285,153 pi-

kels koffij, 53,281 pikels suiker, voor ƒ 70,714 aan peper, van al hetwelk de waarde in massa, volgens denzelfden prijs, kan berekend worden op ƒ 15,500,000.

1824.

Uitgevoerd:		Ingevoerd (beperkt door de hooge regten):	
in 't geheel. . . .	ƒ 18,627,550	in 't geheel. . .	ƒ 16,095,265
gereed geld . . .	„ 1,982,644	gereed geld . .	„ 2,341,805
In goederen . . .	ƒ 16,644,906	In goederen . .	ƒ 13,753,460

Onder den uitvoer zijn begrepen: koffij 242,190, suiker 46,545, peper 2,938 pikels, ter waarde van omtrent ƒ 12,500,000 (1), en $^{9}/_{10}$ van die koopwaren zijn naar het rijk der Nederlanden vervoerd.

Het totaal bedroeg, in 3 jaren	ƒ 42,500,000
Afgetrokken $^{1}/_{10}$	„ 4,250,000
Blijft uitgevoerd naar 't Koningrijk.	ƒ 38,250,000

of omtrent voor 12 of 13 millioenen in 't jaar.

In 1795 zou de uitvoer op de Nederlandsche schepen, tegen denzelfden prijs, bedragen hebben ƒ 10,000,000.

De koffijteelt is toegenomen; de peper- en suikerteelt is verminderd.

De uitvoer van koloniale goederen naar het moederland is niet aanmerkelijk vermeerderd. Deze uitvoer is voor $^{3}/_{5}$ in Nederlandsche, en voor $^{2}/_{5}$ door Engelsche en Amerikaansche schepen geschied. De nationale scheepvaart heeft dus slechts voor omtrent zeven millioenen overgebragt.

Maar de slotsom van dit transport is in de laatste jaren op den duur tot schade van den Nederlandschen handel geweest, en de oorzaak van dit gedurig verlies heeft men te zoeken in de overmaat van eenen invoer, onevenredig aan de behoeften, zoowel als aan de voortbrengselen der kolonie, en waarvan de voordeelen groot genoeg waren, om den vreemden invoerders het *vooruitgeziene* nadeel op de terugglading te doen lijden.

Maar er is nog eene gewigtige opmerking nopens de aangehaalde lijsten te maken.

De uitvoer uit Java schijnt altijd den invoer voor twee of drie millioenen te overtreffen.

Dan, is dit wel wezenlijk de gesteldheid van zaken?

Ik geloof neen, om deze eenvoudige reden:

De uitvoeren zijn alle berekend volgens den verkoopprijs te Batavia, en dit is een *gedwongen* prijs, boven de eigenlijke waarde, en die slechts ter be-

---

1) In de geheele berekening van de koffij komen 8 of 10,000 pikels, die niet het voortbrengsel van Java, maar van elders ingevoerd zijn.

taling van de ingevoerde goederen dient, terwijl de ingevoerde voorwerpen berekend worden volgens de cognossementen of facturen van Europa, — een fabrijkprijs, die bezwaard is met 30 of 60 pCt., maar waarvan de waarde, te Batavia verkocht, nog grooter was; en ik ben verzekerd, dat, wanneer de uitvoer, zoowel als de invoer, tot derzelver echte waarde werden teruggebragt, men eene geheel andere slotsom zou vinden, dan de bovenstaande schijnbare berekening oplevert.

De regering heeft voor eigen rekening van hier gedurige en vrij aanzienlijke bezendingen van voorwerpen gedaan voor de behoeften van het bestuur op Java: altijd zoo veel mogelijk van voortbrengselen der nationale nijverheid. Maar zoodanige bezendingen bewijzen niets, dan de welwillendheid der regering; men moet de verrigtingen van den eigen vrijen handel raadplegen, om daarvan den geest, de strekking en den uitslag te kennen.

De lijsten van invoer door den vrijen handel in 1824 bewijzen, dat de invoer op Java geweest is: aan voortbrengselen

van nationale nijverheid	$1^1/_2$	mill.	gl.
„ Engelsche „	3	„	„
„ het overige Europa	2	„	„
der Vereenigde Staten	$^1/_2$	„	„
van China	$1^1/_3$	„	„
„ Britsch-Indiën	$3^4/_5$	„	„
„ den Oosterschen Archipel	$2^4/_5$	„	„
	$14^{14}/_{15}$	mill.	gl.;

voorts blijkt, dat de regten van invoer op de vreemde wollen en katoenen, na de invoering der hooge belastingen, op hebben gebragt:

voor de waarde van 1,270,865 à 25 pCt. ƒ 317,716
„ „ „ „ 102,750 à 35 pCt. „ 35,962,

hetwelk met de regten van 12 en 6 pCt. voor de katoenen uit Engelsch-Indiën, op dit voorwerp alleen ƒ 532,561, of de helft van alle inkomende regten van geheel Java bedraagt. Eindelijk blijkt het nog uit deze lijsten, dat niet één Engelsch schip voortbrengsels van onze nijverheid heeft ingevoerd, maar wel, dat verscheidene Nederlandsche schepen Engelsche fabrijkgoederen ingevoerd hebben.

De invoer van comptanten is, in de drie jaren, omtrent $9^1/_2$ millioenen geweest; maar men moet er meer dan een millioen van aftrekken, die de regering uit Bengalen getrokken heeft.

De uitvoer was in die drie jaren zeven millioenen; maar men moet in het oog houden, dat in 1822 de uitvoer van comptanten, den invoer daarvan met ƒ 742,599 heeft overtroffen, en dat in de volgende jaren het gebrek aan specie te Batavia dien uitvoer noodwendig heeft moeten beperken en verminderen.

Men mag dus gelooven, dat, sedert 1816 tot 1824, de uitvoer van comptanten den invoer daarvan, zoo niet overtroffen, ten minste ruim opgewogen heeft, en dat dit kwaad meer en meer toenam. Van daar vermindering van omloopend kapitaal in klinkende munt, stijging van den prijs der voortbrengselen, ook door de vermeerdering van het papier, hetwelk dan ook alle comptante specie eindelijk verdrongen heeft.

De Maatschappij voerde 5 millioenen comptanten in, en voor 3 millioenen in koopwaren, en de uitvoer van comptanten was verboden.

Thans is de invoer van gereed geld de helft minder dan voorheen, en de invoer van koopwaren tienmaal zoo veel. Die invoer van fabrijkgoederen kende geene palen, omdat hij aangedreven wierd door eene onmatige productie en onverzadelijke behoefte aan vertier; en die invoer vond plaats bij eene onophoudelijke uitgifte van papier, zonder eenig toegekend voordeel aan den invoerder van specie; bij een slecht muntstelsel, hetgeen de Spaansche piaster 6 of 7 stuivers beneden hare innerlijke waarde berekende. Zulk eene orde van zaken deed terzelver tijd de bron van aanvoer van klinkende munt opdroogen, en dwong tot gedurig toenemenden uitvoer, zoo lang er comptante specie te verkrijgen was.

Dezelve deugt voor geen' staat der wereld, maar allerminst voor eenen staat in de kindschheid der beschaving, die een bepaald beginsel van bestaan en bijzonder doel van oprigting heeft.

Zulk een invoer overtrof de wezenlijke waarde der inlandsche producten, ja de mogelijke hoeveelheid van dezelve, en joeg ze op tot eenen onnatuurlijken en gedwongen prijs.

En dit deed aan eene steeds toenemende welvaart gelooven!!

Deze toestand heeft op Java plaats gegrepen, en ongelukkig werkte alles mede, om die begoocheling voedsel te geven en te doen voortduren. Het was dan ook eene verleidende begoocheling, die zoo wel overeenstemt met de vurige zucht voor het algemeene welzijn, welke den edeldenkenden man kenmerkt, die aan het hoofd van de Indische regering geplaatst was; maar vroeg of laat moest zij verdwijnen: want, hoe zou toch bij mogelijkheid de prijs der koffij, die in Europa evenveel of zelfs minder gold, dan op Java, op die gedwongene onnatuurlijke hoogte hebben kunnen blijven!! Ook moesten de gevolgen daarvan eenmaal blijken, en zij zijn reeds gebleken: men heeft tot middelen van gestrengheid, tot belemmerende hooge regten en zeer harde maatregelen, zelfs tot de vernietiging van gesloten contracten, de toevlugt moeten nemen, om die drift tot aankweeking in de binnenlanden tegen te gaan, welke, onbepaald zijnde, voor de veiligheid der kolonie gevaarlijke gevolgen kan hebben.

Dus volgen de terugwerkingen elkanderen op, en menigmaal bewijzen zij

het bestaan van het kwaad, zonder een genoegzaam middel daartegen te kunnen aanwijzen.

En deze toenemende voorspoed, die hooge prijzen van koloniale producten, waarvan de verkooping te Batavia 12 tot 15 millioenen gulden bedroeg, die vermeerdering van de inkomsten der regering, wat hebben zij te weeg gebragt? Eenen staat van nood, van kwijning, volslagen gebrek aan alle kapitaal, het verdwijnen der comptanten, en een aanhoudend verlies van den handel voor het moederland!! Zulke resultaten bewijzen toch wel, dat er een verborgen gebrek in het koloniaal bestuur heerschte; een gebrek, dat schuil ging onder een schitterend, maar bedriegelijk vernis.

Ik weet wel, dat onder zoo vele paradoksen van onzen tijd, er valsche stelsels bestaan, om productie en cultuur, ook door de meest ongeregelde middelen, aan te moedigen; stelsels van buitensporige uitgaven der regering, ten einde de voortbrengst door een groot verbruik te begunstigen; maar alle die droomen eener verhitte verbeelding, reeds bevonden niet toepasselijk te zijn op de oude natiën van Europa, zijn het nog veel minder op eenen kolonialen staat in de kindschheid van zijne ontwikkeling en nijverheid, alwaar de regelmatigheid van bestuur en inrigtingen, de verdeeling van den arbeid, de bestemming van de kapitalen nog weinig gevorderd zijn; aan zoodanigen staat voegt een wijs en gematigd stelsel van toezigt en regering, hetwelk, zelfs in het belang eener toenemende voortbrengst, alles, wat overmatig is, moet weren, het gemis en de vermindering van een in omloop zijnde kapitaal moet tegengaan, en de schokken, die zulk een staat niet kan lijden, in tijds moet voorzien en voorkomen.

Op dit beginsel heeft de regering van Java, van 1795 tot 1808, stellige voordeelen toegekend aan hen, die comptanten invoerden. Zij heeft den invoer van goederen beperkt, door reglementen, die derzelver evenredigheid met het comptante geld en zelfs met de wisselbrieven bepaalden; en de overvloed van specie op eenen tijd, dat het moederland ze niet meer aanvoerde, heeft de wijsheid dezer maatregelen bewezen.

Men vergelijke de handelslijsten van 1822 en 1823 met die van 1824, toen de hooge regten op de buitenlandsche wollen en katoenen gelegd werden, en men zal de beweging van den handel in een jaar met 4 of 5 millioenen, dat is met $^1/_5$ van allen uitvoer en invoer verminderd zien.

De uitvoer is bijkans tot dezelfde hoeveelheid, waarop zij in 1795 berekend was, vervallen. Deze flikkering van voorspoed is alzoo zeer spoedig verdwenen, en heeft niets overgelaten, dan de smart over de daling, en het misnoegen, 't welk reactiën en gestrenge maatregelen altijd verwekken.

Men wachte zich dus voor begoocheling, en stelle als beginsel het volgende vast:

Geen staat in de kindschheid zijner beschaving en nijverheid, kan een' onbepaalden invoer van goederen verdragen zonder eenige voorzorg, die den aanvoer van comptant geld verzekert, hetwelk altoos een last voor den invoerder is, maar een ondragelijke last wordt, wanneer hem, in plaats van voordeel op de terugladingen, niets dan gedurig gevaar van verlies bedreigt.

In het rijk van Bengalen, bezit de Engelsche O. I. C. drie inrigtingen van munt, die in alle behoeften kunnen voorzien; groote kapitalen hebben zich in het land zelf gevestigd; twintig millioenen renten worden er jaarlijks voor de interessen der koloniale schuld betaald; en in de trapswijze vrijstelling van den handel, heeft men altijd, hoewel zijdelings, den invoer van specie door den vreemden handel zoeken te begunstigen; terwijl men den invoer van koopgoederen door regten of uitzonderingen beperkte.

Zulk eene overvoering van fabrijkgoederen helpt daarenboven die kleine fabrijken in den grond, welke bij de landbouwende volken te huis behooren; eene nijverheid, of liever huisselijke arbeid, welke voor hen eene groote weldaad is. In eene kolonie nu moet men het straks aangehaalde beginsel zooveel te noodzakelijker opvolgen, daar zij bijzondere pligten omtrent het moederland te vervullen heeft, van 't welk zij toch niet vergen kan, dat hetzelve lasten drage zonder eenig voordeel: aan het moederland, buitendien, zoude dan nog het treurig voorregt toekomen, om die kleine industrie te bederven, als dit kon gebillijkt worden, door den drang der omstandigheden, die bij ons niet bestaan. In Bengalen heeft dit plaats gevonden, en de fabrijkmatige nijverheid is aldaar opgeofferd geworden aan die van Engeland. Ook op Java is dezelve sterk verminderd.

Alle deze bijzonderheden nagaande, en oorzaak en werking zamenvoegende, blijkt ons:

1°. Dat het moederland niet meer dan voor de helft in goederen heeft ingevoerd van hetgeen de Engelschen, zelfs in 1824, invoerden.

2°. Dat de invoer steeds vermeerderde, sedert 1816 tot het begin van 1824.

3°. Dat de uitvoer meer in waarde, dan in hoeveelheid vermeerderde, en in 1824 terugdaalde tot de berekening van 1795.

4°. Dat, naarmate de invoer der goederen vermeerderde, het in omloop zijnde kapitaal der kolonie verminderde.

5°. Dat de Amerikanen, die bij voorkeur geld invoerden, dezen handel al meer en meer lieten varen, afgeschrikt door de hooge prijzen der producten, en het *ongeregeld tarief der geldspeciën* [1]).

---

1) Deze onregelmatigheid steunde op de valsche veronderstelling, dat het zilvergeld in de Oost 20 pCt. meer waarde had dan in Europa — onderstelling, welke

Dat derhalve deze staat van zaken geene voordeelige uitkomst heeft kunnen aanbrengen, noch aan de kolonie, noch aan het moederland, maar wel gedurige verliezen heeft doen ondergaan aan de Nederlandsche reeders, die noch de middelen, noch de betrekkingen, noch het verzekerd debiet der vreemde zeevaarders hadden en deze mededinging niet konden uithouden tegens eenen sedert verscheidene jaren gevestigden handel, die door de commerciële wetgeving bij voortduring toegelaten en beschermd werd.

Het is dus aan den overgang van eene volstrekte ondergeschiktheid tot eene al te groote commerciële onafhankelijkheid, aan een volslagen gemis van vaste begrippen, aan invloed van buitenlandsche belangen, dat de klimmende verlegenheid der kolonie, en de verliezen in onzen nationalen handel moeten worden toegeschreven. Deze staat van zaken, gevoegd bij verscheidene tijdsomstandigheden, en bij eenige beschikkingen in het stelsel der inkomsten, heeft een algemeen resultaat opgeleverd, hetwelk belangrijk is om gekend te worden: het is *eene algemeene stijging van alle voortbrengselen van Java*, die ook trapswijze deszelfs Indischen koophandel in den Archipel heeft ondermijnd, — een' handel, die altijd de grondslag was van het bestaan van Java, hetzelve in waarde verhief, deszelfs meerderheid staande hield, zelfs vóór de vestiging der Europeërs, en dezelve heeft gehandhaafd gedurende al den tijd der Hollandsche koloniale regering, maar thans meer en meer verloren gaat. Hierdoor vermindert de zedelijke invloed dezer kolonie, neemt de zeerooverij toe, en het voordeel, dat wij verliezen, wordt aan hersenschimmen opgeofferd.

Dit verdient nog eenige opheldering.

Sedert 1811 en de herstelling van ons gezag in Indië, schijnen alle ontwerpen en inzigten omtrent Java's handelssystema mij toe, de strekking te hebben, om dat eiland tot eene Europesche kolonie, eene markt voor de geheele wereld te maken, en ik geloof, dat men met die denkbeelden zoo hoog geloopen is, dat men die groote en eerste waarheid miskend heeft: dat in een land, hetwelk door landbouw bestaat, de handel in eigene voortbrengselen het eerste regt op ondersteuning heeft, en het eerste belang is, hetwelk aan die kolonie haren rang en waarde verzekert; maar dat er geen handel van uitvoer in de voortbrengselen van den grond kan plaats hebben, noch zich staande houden, wanneer die voortbrengselen, tot eenen gedwongen prijs op-

de Oost-Indische Compagnie aannemen en zelfs staande houden en handhaven konde; want zij regelde bijna alle geldoperatie en overmakingen en wisselhandel, was niet alleen koopman maar ook bankier, stelde in alles de wet; maar bij vrijen handel kan dit niet blijven bestaan. Die 20 pCt. verhooging was niet op alle speciën gelijkelijk toegepast en de Spaansche piaster was te laag gesteld, op 44 stuivers intrinsieke waarde.

gejaagd, geen of weinig voordeel voor den verkoop aanbieden; dat men, om te kunnen verkoopen, en altijd te verkoopen, volstrekt gematigde prijzen moet hebben, die zoodanig zijn, dat men elders niet met meer voordeel teregt kan.

Deze waarheid had men op Java in het oog moeten houden en voor den Europeschen handel in koloniale waren, en voor den Indischen handel in producten van allerlei soort, die de kolonie eertijds tegen lage prijzen voortbragt. Hooge prijzen kunnen voor een oogenblik verrijken en den schijn geven eener toenemende welvaart; maar zij kunnen geen stand houden; zij ondermijnen den stevigsten handel, en bereiden schokken en omkeeringen in de belangen, die eene Maatschappij in de kindschheid niet kan doorstaan.

De bloote ruilhandel is een gewigtig voordeel, maar komt voor een land als Java steeds in den tweeden rang, als een toevoegsel, waaraan, in een goed koloniaal stelsel, het hoogere belang van den handel met producten van de kolonie zelve, noch de belangen van het moederland moeten worden opgeofferd. De naijver, welken men tegen het etablissement van Singapoera koesterde, was te groot; dit etablissement, eeniglijk voor den ruilhandel opgerigt, is daarvoor in sommige opzigten veel beter gelegen dan Java, maar zal aan ons zoo veel kwaad niet doen als men zich verbeeldt, wanneer men op Java overvloedig en goedkoop zal produceren. Wie goedkoop en in genoegzame hoeveelheid produceert, ontvangt de wet van anderen niet, maar stelt de wet als de producten gewild zijn, zoo als het geval met Java is. Singapoera is niet ten gevolge van de restrictiën van 1824 en 1825 opgekomen, maar staande ons liberaal stelsel van handel. Jaloerschheid is eene verkeerde raadgeefster; zij maakt, dat men soms de eerste waarheden uit het oog verliest, om hersenschimmen na te jagen. Wij hebben het gezond verstand onzer voorvaderen miskend, die het monopolie slechts daar vestigden, waar zij het konden handhaven, en toen zulks het eenige middel was, om zich te verrijken, en die het ook meer en meer zouden afgeschaft of gewijzigd hebben, zonder in een ander uiterste te vervallen. En waarom heeft men dit gezond verstand miskend? Omdat vreemdelingen, volgens hun belang, schande daaraan hebben gehecht. Wij hebben ons geschaamd, onze vaderen te verdedigen, en liever ingestemd in beginselen van wereldburgerschap; wij hebben toegegeven aan schitterende maar onbepaalde denkbeelden, die men door geene magtspreuken kan verwezenlijken; wij hebben het groote gewigt van dat hoofdbelang, dien eersten grondslag van Java's voorspoed, miskend: *overvloedige en goedkoope aankweeking van producten.*

Om dit voordeel te herwinnen en eenen hechten grondslag van voorspoed voor deze rijke en kostbare kolonie te leggen, moet men:

1. Het handelsstelsel zoo inrigten, dat men alle oorzaken, welke deze algemeene en schijnschoone rijzing hebben verwekt, uit den weg ruimt.

2. Het handelsstelsel met dat der grond-inkomsten in de binnenlanden in overeenstemming brengen; namelijk *de territoriale inkomsten op eene gematigde jaarlijksche taxe vaststellen*, voor 5 of 10 jaren.

3. Op de teelt der onderscheidene soorten van cultuur het oog houden en waken, dat de cultuur verbeterd, en die der eerste levensbehoeften niet verzuimd of verlaten worden.

Wat het eerste betreft, verwijs ik den onpartijdigen beschouwer van den tegenwoordigen staat van zaken naar de aangehaalde lijsten, en naar de gevolgen van een volstrekt gebrek aan een vast stelsel: men zal daarin het kwaad en de oorzaak, en de middelen tot verbetering zien.

Het *tweede* middel, de vaststelling van eene landrente, voor 5 of 10 jaren, vereischt eene nadere uiteenzetting, om dit belangrijk onderwerp meer in 't licht te stellen.

Het beginsel, waarop de landrente van twee derde van Java berust, die aan de schatkist 6 à 7 millioenen gulden opbrengt, is eene *jaarlijksche schatting* van alle voortbrengselen van de verpachte landerijen, vóór den oogst, om daarvan de helft of $^2/_5$ der zuivere opbrengst in geld af te nemen; 't geen alles geschiedt met bieden en loven bij schikking met de dorpshoofden. Dit beginsel nu heeft de onweêrstaanbare strekking ten gevolge voor elken ambtenaar, die in gunst wil geraken, om meer en meer de hoofdsom dezer berekening en schatting te vermeerderen. En wat doet hij dan in realiteit, schoon het schijnbaar niet blijkt? Hij verhoogt den prijs der producten. Daardoor bewerkt de regering zelve de rijzing der graangewassen en van alle voortbrengselen. Dus werken verscheidene oorzaken, alle tot dezelfde uitkomst te zamen: *gedwongene rijzing van alle voortbrengselen.*

Het nadeelige van deze orde van zaken wordt verborgen door de vermeerdering der inkomsten; maar, om niet te zeggen, dat eene noodzakelijke vermeerdering van uitgaven daartegen over staat, geloof ik, daarenboven, dat het algemeen belang der kolonie veel meer zoude bevorderd worden met een in te voeren beginsel van bepaaldheid, door de landrente ten minste voor vijf of tien achtereenvolgende jaren onveranderlijk vast te stellen, volgens eene gematigde schatting en berekening van den noodzakelijken, niet van den hoogst mogelijken prijs der voortbrengselen. Een der groote mannen van Engeland, Lord CORNWALLIS, heeft dit in Bengalen ingevoerd, en zijne nagedachtenis is nog in zegen over dezen maatregel, die de eenvoudigheid in de heffing bevordert, en met den maatschappelijken toestand der volken van Indië zoo goed overeenstemt.

Ik ga thans tot het *derde* punt over:

Het houden van toezigt over, en het dragen van zorg voor onderscheidene culturen.

Hier, M. H., roep ik uwe onpartijdigheid in: want ik heb vele vergrootingen te bestrijden, vele begoochelingen te verdrijven, maar ook veel bij te brengen tot geruststelling en helder inzigt in de toekomst.

De natuur heeft alles voor Java gedaan. Van binnen is het climaat gezond: men zeide eertijds, dat koortsen en de dood Batavia's drempel bewaakten; maar die vrees, welke bevorens alle vijandelijke invallen hielp afweren, is zeer verminderd. De grond is vruchtbaar, maar overal niet in dezelfde mate, niet even geschikt, om de kostbaarste producten te telen. De middelen van gemeenschap zijn gemakkelijk, en maken gedurig meer vorderingen. De inwoners zijn leidzaam, onderworpen aan een geregeld bestuur, en aan matigen arbeid gewoon. De maatschappelijke toestand is er, in vergelijking van alles, wat het omringt, ver vooruit in beschaving. In het eiland zelf bestaat er een groot verschil tusschen het oostelijke en westelijke gedeelte; het eerste is veel beschaafder, dan het andere; verscheidene stelsels van bestuur zijn er in zwang; in dat der zoogenoemde Preanger landen wordt het toppunt bereikt van gedwongen arbeid en verpligte dienst; en dit stelsel is toch door alle regeringen gehandhaafd, omdat zulks het minste kost, het meeste opbrengt, en er nooit een zweem van onlust heeft bestaan. Ik verdedig dat stelsel niet; ik zeg slechts, hoe het daarmede gelegen is. Naast deze provincie zijn er vrije landen of wel districten, waar de landrente ingevoerd is, en deze naburige vrijheid heeft er hoegenaamd geenen indruk gemaakt. Zij werken onder hunne eigen opperhoofden; men tracht hun lot meer en meer te verbeteren; maar er is geene waarschijnlijkheid, dat in deze Preanger landen de inrigtingen van gedwongen arbeid vooreerst zullen kunnen afgeschaft worden. Hoe is het mogelijk, om met zulk eene verscheidenheid van stelsels, inrigtingen, neigingen, in zulk eenen maatschappelijken toestand eene *geheele vrijheid van landbouw* in te voeren, in den zin, welken men in Europa aan die uitdrukking hecht? Neen, ongeacht alle kiemen van voorspoed, moet er altijd eenigermate een wakend oog gehouden worden, om deze lieden tot den arbeid op te leiden, en aan den arbeid te houden; dit is ook de bedoeling van het nieuwe stelsel van landrente. Men moet, in het algemeen belang der kolonie, deze waakzaamheid uitstrekken op alle soorten van grooten landbouw, om te beletten, dat de nuttigsten niet worden opgeofferd aan dezulken, die oogenblikkelijk het meeste voordeel beloven; om voor te komen, dat het groote verschil in de prijzen der koloniale waren, gebrek of hooge prijzen van de eerste behoeften, aldaar geene schokken veroorzaken, die voor 's lands rust gevaarlijk zouden kunnen worden. Reeds vermindert door het verhoogen van alle dagloonen de suikerteelt meer en meer. Men schrijft dit toe aan

gebrek van kapitalen in een land, waar altijd strekking geheerscht heeft, om ze uit te voeren; waar die strekking door de hierboven opgenoemde redenen nog meer versterkt is; aan de niet algemeene aanneming van stoommachines: hoewel ook daar, waar deze of dergelijke wijze van fabriceren is ingevoerd, de uitslag aan de verwachting niet heeft beantwoord. En waarom heeft hij aan die verwachting niet beantwoord? Uit hoofde der gedwongene verhooging van alle de producten des lands en van de dagloonen; omdat men vermeend heeft, de beginselen te kunnen aannemen van onbepaalde vrijheid, en Europesche denkbeelden nopens elke onderneming, voor eenen maatschappelijken toestand geheel verschillende van den onzen. Het komt mij dus voor, dat men het toezigt over de teelten moet inrigten naar eene zekere kennis van de maatschappelijke gesteldheid der inwoners; en het is voorwaar niet onmogelijk, om die waakzaamheid te verbinden met de vastheid der inkomsten van het bestuur en met dien magtigen prikkel van alle nijverheid, de rustige beschikking over de vruchten van zijnen arbeid, nadat men aan zijne verpligtingen jegens den Souverein heeft voldaan; nog moet men die waakzaamheid verbinden met de belangen van den koophandel, welke door de buitensporige hoogte der producten verdwijnt, en met die eenvoudigheid van vormen en inrigtingen, die aan de kindschheid der natiën eigen is.

De geestdriftige verdedigers van de onbepaalde vrijheid van cultuur, gevestigd op grondeigendom, hebben nooit zelven onder die volken geleefd, welke wel onderworpen en leidzaam zijn, maar steeds eene onverwinnelijke neiging tot traagheid blijven behouden en zelfstandigheid missen. — Zij werken, ja, maar zij verkiezen eenen gemakkelijken arbeid, die met hunne oude gewoonten overeenkomt. — De inspanning, de buitengewone vermoeijing, die tot meerderen arbeid vereischt wordt, aangezet door het besef van gevaar van een onvermijdelijk noodlottig en bijna onherstelbaar gebrek, — dat noeste streven, 't geen de Europeër zich getroost, om de behoefte te ontgaan, of zich de verfijnde genietingen der weelde te verschaffen, kunnen niet worden overgeplant in den boezem van de bewoners dezer gelukkige streken, waar de natuur slechts geringen arbeid vordert; waar volstrekt gebrek bijna niet bestaan kan; waar alle voorzorg verzwakt wordt door het vertrouwen op eene lagchende toekomst, helder als de zon, die hen heden beschijnt en ook morgen omstralen zal; waar het geloof aan een onvermijdelijk noodlot, door hunne godsdienst gepredikt, die zorgeloosheid omtrent de toekomst nog versterkt; waar eindelijk alles den bedaarden beschouwer noopt, om niet te veel toe te geven aan te groote verwachting van gedurige uitbreiding van alle cultuur, overal, en door alle middelen.

Ja, M. H., men moet de hooggespannen verwachting beteugelen, om het tegenwoordige en de toekomst gerust te stellen. De voortbrengende kracht

van den arbeid der inwoners heeft hare grenzen. De teelt der kostbaarste voortbrengselen moet hare grenzen hebben in het belang van andere culturen, waarvan de rijzing der prijzen een stellig kwaad is. Verondersteld, dat men altijd tot den voordeeligsten arbeid konde aansporen, dat men het altijd met zekerheid van eenen goeden uitslag doen konde, dan nog zou ik zeggen: doet het niet zonder onderscheid, zonder keuze van middelen; doet het niet zonder alle belangen eerst wel te raadplegen, of gij loopt gevaar van misrekening, van aan den eenen kant te verliezen, hetgeen gij aan den anderen wint; of gij loopt gevaar den waren voorspoed van een land te benadeelen, dat aan uw bestuur, aan uwe zedelijke verantwoordelijkheid is toevertrouwd, — eenen voorspoed, die de strikte voorwaarde is van uw bezit en de eenige grondslag van alle uwe berekeningen.

Ik zeg niet, dat de gewoonte van te arbeiden niet meer en meer kan worden versterkt; ik zeg niet, dat van lieverlede de middelen tot opwekking van nijverheid, of het scheppen van behoeften niet zouden kunnen worden bij de hand genomen, en met goeden uitslag worden bekroond; dan, dit zal altijd slechts tot zekere hoogte, veel minder dan men in Europa bereikt, plaats hebben. Maar ik moet vooral tegen de hooge vlugt van denkbeelden en overdrevene ontwerpen waarschuwen. De vorderingen van nijverheid en arbeidzaamheid zullen daar altijd langzaam plaats hebben; zij kunnen slechts de resultaten zijn der aanhoudende werking van een verlicht bestuur, op eene eenvoudige, maar aan hare gewoonten verslaafde bevolking.

De koffij, waarop men altijd het oog vestigt, is niet het eenig belang van ons grondbezit: de groote menigte der bevolking moet leven van de rijstteelt, van menige andere cultuur van producten, die in den Archipel gewild zijn, en dit is de eerste grondslag van haren eigen handel, die bloeide, vóór dat ooit een Europeër een' voet op haren vruchtbaren bodem had gezet; het moet dus ook de grondslag zijn van de inkomsten der regering, die van geene buitensporige koffijprijzen moeten afhangen, en dezen grondslag mag men niet ondermijnen, noch aan schitterende theoriën ten beste geven. Voert vrij uwe stoommachines in; maar verbetert te gelijk den houten ploeg, en begint de verbeteringen van den bodem af. Ook het belastbare fonds op Java heeft zijne grenzen, die men niet te buiten mag gaan, of men verhoogt slechts de prijzen, en bevoordeelt zich niet. Alles is op Java niet belastbaar; maar het belastbaar fonds kan zich uitbreiden; en zal die uitbreiding wezenlijk voordeel geven, dan moet zij langzaam en trapswijze voortgaan, en het gevolg zijn van toenemenden arbeid en arbeidzaamheid, ten gevolge van meer lust, gewoonte en aandrang tot werken; ten gevolge van meer regelmatigheid van bestuur en toezigt, van beter bescherming en eigendom; ten gevolge van betere vereeniging van allerlei bijzondere belangen, die zich

zelve niet regelen kunnen: dan eerst zullen de inkomsten van het land overvloediger worden, en die van den Staat zullen vermeerderen. Wantrouwen wij toch die denkbeeldige voorstellingen, welke den aard der dingen niet weten te onderscheiden, en de toepassing op den eigenlijken staat van zaken niet kennen! In hersenschimmen ligt ons gevaar! Vergrooting, op veronderstellingen gegrond, van het producerend vermogen en de krachten der belastingschuldigen, veroorzaken valsche berekeningen en vermeerdering van uitgaven en kosten. Gedwongen prijzen, opgewonden speculatiën maken den voorspoed der volken niet uit! Wanneer de landrente eens op eene vaste, gematigde taxe zal zijn geregeld, dan kan het bestuur vereenvoudigd worden, en de onderscheidene stelsels van vrijen en verpligten arbeid kunnen elkander nader komen. Wanneer de onderscheidene soorten van cultuur zich naar dat groote belang der kolonie rigten, om de eerste behoeften des levens (waaronder het zout, dat sedert het monopolie van de Compagnie, door het monopolie van den Staat viermaal in prijs gerezen is) op eenen gematigden prijs te houden; wanneer men de ruiling der vruchten van den landbouw in de binnenlanden gemakkelijk zal hebben gemaakt; wanneer men overal de weldaden der Europesche bescherming zal voelen, en den grondslag daarvan op eenen vasten voet heeft gebragt: dan eerst zal er eene wezenlijke verbetering heerschen; dan zullen Java's inkomsten genoegzaam zijn tot onderhoud van het bestuur, tot ondersteuning of onderhoud der onderhoorige etablissementen, en tot edelmoedige belooning van het moederland voor deszelfs uitgaven en opofferingen.

Om deze uitkomst te verkrijgen, behoeft men slechts een' gematigden arbeid, welks opbrengst, in billijke evenredigheid tusschen den landbouwer en de regering verdeeld, den Javaan gelukkig en tevreden zal maken, en de schatkist der kolonie in staat zal stellen, om alle onkosten te bestrijden.

Om de vruchtbaarheid van Java te doen blijken, behoef ik slechts drie voorbeelden van verschillende soorten van inkomsten van land te vermelden.

Ik bezit naauwkeurige lijsten van een stuk land, onder de Engelsche regering verkocht, bevattende omtrent 20,000 inwoners, en waarvan de inkomsten uit den arbeid der landbouwers (waarvan een vijfde aan den eigenaar toekomt), *f* 90,000 beloopen, de koffij gerekend tegen $1^3/_4$ stuiver het pond, en *f* 200,000, als het pond voor vier stuivers verkocht wordt.

De residentie Kadoe met 150,000 zielen heeft aan de koloniale schatkist in 1821, in landrente *f* 507,879 opgebragt, na aftrek der kosten van invordering, à 10 pCt. te rekenen.

De zoogenaamde Preanger landen, tusschen Buitenzorg en Cheribon, bevatten 200,000 inwoners, geven 10 of 12 millioenen ponden koffij, en geniet, na aftrek van alle onkosten, de schatkist daarvan twee millioenen

gulden inkomsten, als zij de koffij, die zij bijna voor niet heeft, tegen 4 of 5 stuivers per pond kan verkoopen.

Deze, hoewel zeer onvolledige opgaven moeten ons vertrouwen en gerustheid inboezemen. Men heeft tijd en ondervinding noodig, om alle belangen in overeenstemming te brengen; maar hetgeen Java kan opbrengen, steunt op hechte gronden. En de loffelijke zorg der regering, om de invordering der landrente goed te regelen, kan eene vastheid van inkomsten bezorgen, die niets te wenschen zal overlaten.

Het verbazende rijk van Bengalen kan met eene koloniale schuld van 300 millioenen gulden, op niet meer dan eene opbrengst van 3 gulden per hoofd rekenen. Java heeft een veel rijker fonds van opbrengst: de achterstallen zijn geregeld, en het betaalt tegenwoordig aan renten en aflossing niet meer dan 400,000 gulden 's jaars. Rekenen wij hetzelfde als voor Bengalen, namelijk 3 gulden per hoofd voor 4 millioenen zielen, en voegen wij daarbij de voordeelen op de groote stapelwaren, de inkomende en uitgaande regten, de monopoliën van opium en zout, dan kan men, zonder eenige de minste vergrooting, de inkomsten der koloniale schatkist tusschen de 20 en 25 millioenen gulden beramen, die voor eene langzame en trapswijze vermeerdering vatbaar zijn, naar mate het bestuur wel geregeld wordt, in eenvoudigheid wint, en met alle belangen bekend is.

Wanneer een persoon of eene regering geld wil opnemen, moet hij de waarde der hypotheek aantoonen, waarop die beleening rusten zal. Ten behoeve van het thans gevraagd krediet, heb ik zorgvuldig alles onderzocht, wat tot dit onderwerp van zoo veel belang in betrekking staat, en ik ben stellig overtuigd, dat deze berekeningen volkomen juist zijn.

Ook moet ik, ten blijke, dat de staat onzer inkomsten in Indië volkomen geruststellend is, nog eene opmerking mededeelen.

Drie geheel verschillende tijdstippen leveren eenen bijna gelijken staat van inkomsten op; doch het zijn de uitgaven, die grootelijks vermeerderd zijn.

In het officiëel rapport van den eersten Commissaris-Generaal Nederburg, in 1795, vind ik het provenu der producten, en der inkomsten van allerlei aard, op Java en onderhoorigheden begroot op het totaal van ƒ 23,087,533

de uitgaven		„ 22,035,154
rest batig slot		ƒ 1,052,379
Sommige dezer uitgaven bestaan niet meer, bij voorbeeld:		
Interest van de schuld der O. I. Maatschappij	ƒ 4,758,000	
Dividend aan de actiehouders.	„ 831,000	
		„ 5,589,000
		ƒ 6,641,379

Dit zou dus thans het batig slot zijn, zoo men den toenmaligen staat van

zaken op den tegenwoordigen tijd kon overbrengen. De koloniale voortbrengselen zijn omtrent gelijk in hoogte berekend aan de middelprijzen van 1822, 1823 en 1824, te Batavia.

De Generaal DAENDELS heeft, in 1816, zijn groot rapport bekend gemaakt. Hij begroot de inkomsten op 10,790,000 rijksdaalders of, tegen *f* 2 de rijksdaalder, *f* 21,580,000.

Maar op dit montant brengt de Generaal slechts *f* 11,580,000 in uitgave, en dit geeft hem een batig overschot van tien millioenen.

Blijkbaar zijn er in deze berekening van de inkomsten eenige overdrijvingen ingeslopen, vooral in de opbrengst der koffij; maar verscheidene andere revenuen zijn met den staat van vrede verbeterd, en men moet aanmerken, dat, wat de heffing er van betreft, het eenvoudige beheer der O. I. M. als de grondslag voor de berekening der uitgaven moet worden gelegd.

In de berekening der inkomsten en uitgaven voor Java's onderhoorigheden, in 1823, vind ik de inkomsten beraamd op . . . . . . *f* 21,889,883
en de uitgaven op. . . . . „ 22,115,133
hetgeen een te kort oplevert van . . . . *f* 225,250

In deze drie berekeningen berust het montant der koloniale producten op de schatting der middelprijzen te Batavia, van de jaren 1822, 23 en 24.

Het is dus meer dan waarschijnlijk, dat het fonds van opbrengst voor Java aan de koloniale schatkist kan opleveren 22 à 23 millioenen, en sedert 1823 zijn nog eenige takken van inkomst verbeterd, zoo als de pacht van de opium, en eenige andere meer. Maar het zijn

de uitgaven,

die aan veranderingen van veel belangrijker aard, en aan eene steeds toenemende vermeerdering, zijn blootgesteld geweest, en dit verdient een naauwkeurig onderzoek.

Volgens het rapport der groote commissie in 1795, waren alle uitgaven van beheer en verdediging op omtrent 5 millioenen begroot. De Generaal DAENDELS schat die op 11 millioenen, en tegenwoordig (1823) bedragen zij 22 millioenen, alle kosten van heffing medegerekend.

Zeker schrijver zegt, dat de uitgaven eene eigene veerkracht van uitzetting hebben; en dit is eene onbetwistbare waarheid. Deze veerkracht neemt toe en wordt versterkt door alle buitengewone gebeurtenissen, bij elke verandering van het regeringsbestuur. Het vordert kracht en beleid om deze uitzetting tegen te houden. In eene kolonie kan dit niet anders geschieden, dan door den wijsselijk bestuurden invloed van het Moederland, dat haar binnen behoorlijke palen kan beperken. Deze invloed heeft opgehouden; men heeft zich te veel gevleid met gedurige vermeerdering der inkomsten; het Moederland zelve heeft in dit vertrouwen gedeeld, en eene vermeerdering van

uitgaven ging eene vermeerdering van inkomsten vooruit en steeds te boven.

Het beheer der Maatschappij en de heffing van hare inkomsten was zeer eenvoudig. Een groot gedeelte der bezoldiging van hare ambtenaren geschiedde in producten. Dit gaf aanleiding tot vele misbruiken; maar het paste juist bij de eerste vestiging van onze magt, als handeldrijvende mogendheid.

Het nieuwe beheer der herstelde regering was slechts het noodzakelijke gevolg van alle omwentelingen, op Java geleden; het vond, dat alle bezoldigingen en diensten in geld betaald werden: onvoorziene omstandigheden deden de uitgaven toenemen. Maar men moet tot op den bodem doordringen, en de ware bron der vermeerdering van de gewone uitgaven in twee zeer gewigtige terugwerkingen opsporen.

De *eerste* was de al te groote *centralisatie*, die de oude plaatselijke magt der gouvernementen en residentiën verving, — eene magt, die misschien te groot was, maar thans zoodanig beperkt is, dat zij niets meer doen kan zonder de bewilliging der centrale magt.

De Generaal Daendels vernietigde de gouvernementen van Samarang en Soerabaija; Samarang, hetwelk een geheim opzigt hield over het gedrag en de kuiperijen der inlandsche vorsten, waartoe de ligging dier stad, nabij het midden des eilands, zeer gunstig is. Hij stelde overal residenten in, alle in gelijke afhankelijkheid van het centrale punt. Deze allen houden thans hunne eigene boeken op eene wijze, die meer dan gewone talenten vereischt; allen zijn in aanraking met de regering, met de rekenkamer, het finantiebestuur, de inspecteurs-generaal, enz., en onderhouden onophoudelijke briefwisselingen; de bedienden zijn met werk overkropt, en de rekenkamer is het middelpunt van eene zoo onmatige opeenstapeling van papieren geworden, dat alles achteruit is, en men eene buitengewone commissie van 50 ambtenaren heeft moeten benoemen, om de rekeningen in orde te brengen, en de boeken te sluiten. Men kan zich een denkbeeld maken van dezen vermeerderden arbeid, wanneer men bedenkt, dat het grootste gedeelte van Java onderworpen is aan jaarlijks vernieuwde aanslagen voor de landrente; dat deze perceptie rust op cadastrale operatiën, inspectiën, classificatiën, waarderingen, transactiën, en dat al die arbeid in alle zijne bijzonderheden aan het centrale bestuur moet onderworpen worden, en dat dit jaarlijks geschieden moet. Voegt daarbij de comptabiliteit, die ingewikkeld is en vrij wat meer voorwerpen omvat: want alles wordt nu in geld betaald, zelfs de jaarwedden der Javaansche onderopzigters, die men in land zou kunnen voldoen. Zou men niet eenigermate kunnen terugkeeren tot eene verdeeling van het centrale gezag, hetwelk voorheen den loop der zaken zoo gemakkelijk maakte? En, indien men dan daarbij de landrente voor grooter tijdperken vaststelde, zouden de twee uitersten

door een stelsel van gematigdheid vervangen kunnen worden, hetwelk het resultaat der ondervinding van bedaarde overweging en van onpartijdigheid zijn moet.

De tweede, door mij bedoelde terugwerking betreft de staatkunde der regering.

Die van eene handelmaatschappij was in haar beginsel, in haar doel, in wezen en vormen, vreedzaam, inschikkelijk, en misschien zelfs in de laatste tijden beschroomd en vreesachtig. Een lange vrede van omtrent 50 jaren, die slechts door gedeeltelijke onlusten in de residentie Cheribon gestoord werd, had de grondslagen onzer magt steeds hechter en vaster gemaakt, en het gezag van de O. I. M. werd overal geëerbiedigd; aan zachte en voorkomende maatregelen werd altijd de voorkeur gegeven, en de toenmalige omstandigheden regtvaardigden die omzigtigheid der regering. Java had, van 1795 tot 1808, deszelfs groote hulpmiddelen getoond. Alleen de sultan van Djocjokarta baarde nog wel eens ongerustheid; maar men kende zijne innerlijke verkleefdheid aan de O. I. M., en men wachtte slechts gunstiger omstandigheden af, om zijnen toon wat lager te doen stemmen. Deze staatkunde bleef tot in 1808 voortduren. Ik herinner mij nog altijd de omkeering, welke de kolonie destijds onderging. De denkbeelden moesten uit de laagte van den koopmansgeest opgedreven, en tot hooger stand gedwongen worden; er heerschte willekeur en schrik; en hoe lager het Moederland zonk, des te meer vervingen trotsche woorden en magtspreuken het voormalig geluk en het eenvoudige gezonde verstand onzer voorvaderen: Hetgeen in eene Maatschappij van kooplieden geduld kon worden, oordeelde men onwaardig aan eene groote Souvereine magt, die weldra bezweek en verdween. Al wat men tot hiertoe beschouwd had als van het grootste gewigt, werd nu met verachting behandeld. De gedurige verplaatsing, de keuze der residenten aan de hoven der vorsten, alles gaf blijken van dat kleinachten van zedelijke kracht, van dat uitsluitend en verwaand snoeven en steunen op physieke kracht, dat toen aan de orde van den dag was, en, wat den handel betrof: de Chef van het bestuur van dien tijd, had er geene kennis van, doch vernederde zich toch nog altijd om handel te drijven; maar! hij deed dat uit de hoogte, dat is te zeggen: de nieuwe gebieder hield zich verheven boven alle die gemeene regelen, die de ziel van den handel en slechts aan echte kooplieden eigen zijn. Alles, zelfs het justitiewezen werd gecentraliseerd in den persoon van den oppergebieder. Goede trouw werd kleingeestigheid geacht; contracten waren niet meer verbindend, en werden geschonden; en achter een' ophef van groote woorden verschool zich schrikbewind, verkwisting en wezenlijke ellende. Zoo ziet men in onzen tijd nog groote heeren, die zich wel willen verlagen, om handel te drijven en op de beurs spelen,

met behulp van staatsgeheimen, die de kansrekening gemakkelijk maken; of vergelijken wij liever de veranderingen, die destijds plaats hadden, met de snelle gedaanteverwisseling, welke dikwijls die rijke financiers ondergaan, welke de hoofdbestuurders zijn geworden van het groote stoommachine, *staats-crediet* genaamd, wanneer zij, overladen met brieven van adeldom, titels, liefkozingen en eereteekenen, in te groote uitgaven vervallen, om waardiglijk de eer van hunnen hoogen rang op te houden. Groote namen en woorden kosten altijd veel geld, en weinige hoofden zijn sterk genoeg, om niet duizelig te worden door den bedwelmenden wierook, dien de laaghartigheid hun toezwaait, en dit veroorzaakt wel eens groote misrekeningen en bederf.

Dus is de geest der eeuw, rijk in tooneelveranderingen, voorwaarts gegaan, ongelukkiglijk maar al te veel met halsbrekende sprongen. Maar na al die sprongen dient men toch den regten weg weder op te zoeken en te hervinden, en het verledene met het toekomende in verband te brengen, gebruik te maken van de wijsheid onzer vaderen en de weldaden van de tegenwoordige beschaving; maar tevens de misbruiken en trotsche woorden daarvan te weten af te scheiden. De Generaal DAENDELS verving den handelsgeest, die zekerlijk zijne verkeerdheden had, door eenen geest van geweld en berooving; hij verving de inschikkelijke staatkunde der O. I. M. door eene trotsche, oorlogzuchtige, ligtgeraakte staatkunde. Zonder eenig ontzag voor de gewoonten of zeden des lands, schafte hij het ceremoniëel der eerbetooningen ten aanzien der Indische vorsten af; eerbetooningen nogtans, die ons wat minder kostten, dan bajonetten en snaphaanschoten. Hij heeft onze zedelijke kracht grootendeels benadeeld; hij heeft den eerbied verzwakt, dien elk hoog gezag den inlander inboezemde; hij heeft een rijk van geweld opgerigt, en daardoor vele behoeften geschapen; en nog lijden de geldmiddelen onder de gevolgen van die groote verandering.

De Generaal DAENDELS besluit, in het groote rapport zijner administratie, om *den verpligten arbeid en de contingenten te laten bestaan, als overeenkomstig met de gewoonten van het land, en welke geenszins als drukkende op de bevolking moesten geacht worden*; en dit stellig gevoelen kwam voort uit den boezem van een' verklaarden voorstander der vrijheid en der regten van den mensch. Dit is niet achteruit stappen, om des te beter vooruit te springen, maar het is vooruit loopen, om des te beter terug te springen; want ieder verlicht mensch op Java wenschte eene afschaffing van misbruiken in den verpligten arbeid en zoogenaamde heerendiensten.

In deze bekentenis van een opperhoofd, die van het oude bestuur der Maatschappij niets dan kwaad gesproken heeft; die het misbruik van personele diensten tot een, te voren ongehoord, uiterste dreef, ligt iets zeer merk-

waardigs opgesloten: dat, namelijk, deze bekentenis zijne innige overtuiging doet zien, dat het eenvoudige bestuur der Maatschappij, zoo veel mogelijk, behoorde behouden te worden als het minst kostbare, ten einde een voordeelig slot te verkrijgen bij het balanceren van uitgaven en inkomsten.

Ik geef hier zijn gevoelen op: want het geheel van zijn stelsel verschilt van het mijne, waaromtrent ik niet verder uitwijden zal; maar dit komt mij ontegenzeggelijk voor, dat de veranderingen, terugwerkingen, omkeeringen, losse en onbepaalde denkbeelden van vrijheid, zonder toepassing op den wezenlijken staat van zaken, dat alle deze oorzaken, zeg ik, hebben zaamgewerkt, om *eene steeds toenemende vermeerdering van uitgaven te weeg te brengen, zonder de mogelijkheid, om de inkomsten altoos en naar evenredigheid te vermeerderen.*

Zietdaar het groote kwaad.

Men moet het kennen, de diepte der wonde peilen, er de oorzaken van opsporen, en dan, ik durf het voorzeggen, zal men het geneesmiddel vinden. Het doorluchtige hoofd van den Staat heeft daarop zijne aandacht gevestigd: hij wil ingelicht wezen, en de medewerking Uwer Edel Mogenden zal daartoe krachtdadig bijbrengen; want zoo, aan den eenen kant, de spaarzaamheid noodzakelijk is, zoo is het niet minder waar, dat de schatkist met eenige ruimte voorzien moet zijn; is het niet minder noodzakelijk, dat deze vermindering van uitgaven met veel voorzigtigheid geschiede, en met eene volkomen kennis van alle onze belangen, van de ware bronnen onzer inkomsten, van het handelsstelsel, 't geen de tegenwoordige omstandigheden ons voorschrijven, en van de staatkunde, die wij moeten aannemen of behouden; in één woord, de vermindering der uitgaven moet de vrucht zijn van een alles omvattend stelsel, in verband brengende de belangen onzer Indische bezittingen met die van het moederland, waarvan de vereeniging eene weldaad moet zijn voor beiden.

Vooraf moet men zich een juist denkbeeld maken van onze gesteldheid in Indië, en erkennen, dat wij daar op een geheel ander beginsel bestaan, dan de Engelschen in het onmetelijke rijk van Bengalen.

De bezittingen der Engelschen op het vaste land van Indië maken een uitgestrekt en magtig rijk uit, hetwelk de beroemdste rijken der oudheid in grootte en magt overtreft, meer om één punt vereenigd ligt, en misschien beter zaâmgesteld is, dan het Romeinsche rijk. Die groote heerschappij over honderd millioenen zielen, aan welke lord HASTINGS beteren geest van welwillende ondergeschiktheid heeft ingeboezemd, nadat hij de laatste vijanden hád overwonnen en de rooverstammen tot orde en rust gebragt, blijft in naam toevertrouwd aan een handeldrijvend ligchaam, maar staat inderdaad onder het zeer krachtdadig toezigt en bestuur der Britsche re-

gering, die de leiding van deszelfs staatkunde heeft. Tot hiertoe heeft deze vereeniging de gelukkigste vruchten gedragen. De Maatschappij bezorgt en handhaaft de handelsbelangen, de banden en betrekkingen met het moederland; zij ontdoet zich meer en meer van handel voor eigen rekening; laat al meer en meer hare werkzaamheden aan den vrijen handel over, maar houdt nog altoos de kern der onderlinge betrekkingen tusschen de beide rijken in handen. Alles, wat zij den vrijen handel afstaat, zijn voor haar geene verliezen, maar ontlastingen, en het handelsvermogen van het moederland wendt die ten voordeele aan van den grooten koophandel der natie. Deze staat van zaken is geheel verschillend van den onzen! En, wat de binnenlandsche aangelegenheden betreft: de verdeeling in onderscheidene kasten of stammen begunstigt de onderwerping aan de magt der regering, die sedert verscheidene eeuwen uitgeoefend is geworden door vreemde overheerschers: want vóór de vestiging der Britsche magt hebben de Mahomedanen dat vaste land veroverd en bezeten, en de overheerschte volken hebben bij de laatste verwisseling voorzeker niet geleden. Overigens vindt zich het ontzettend groote rijk van Indostan overal in aanraking met magtige naburen, en bestaat uit onderscheidene massa's van bevolking, op eene groote uitgestrektheid gronds verspreid, verdeeld in koningrijken, vorstendommen of landschappen, min of meer of geheel afhankelijk van het opperbestuur; de minste beweging van buiten kan op de rust van binnen invloed hebben. Een geest van waakzaamheid, oplettendheid en zelfs ongerustheid bezielt het bestuur, hetwelk zich daardoor somtijds gedrongen voelt, deszelfs veroveringen uit te breiden, ten einde zijne grenzen te beveiligen, en de binnenlanden met welgezinde bondgenooten te omringen.

Bij ons is het eiland Java de eenige grondslag onzer heerschappij, een vaste grondslag van een geregeld landbezit, hetwelk alle kiemen van kracht en voorspoed in zich besluit; een onwaardeerbare, niet uitgebreide grondslag, die met geen eenen magtigen nabuur in onmiddellijke aanraking is; in beschaving en geregeld bestuur boven alles, wat kolonie mag heeten, verheven; magtig door zijne afzondering als een eiland, gelijk Engeland ten aanzien van het vaste land van Europa; geschikt om over den geheelen Indischen Archipel eene betrekkelijke, maar zedelijke meerderheid uit te oefenen: het is eene bezitting, die in den gewonen loop der gebeurtenissen niet ligt aan ons betwist zal worden; aan den zuidkant ontoegankelijk: die dus in oorlogstijd slechts hare noordzijde behoeft te beschermen; en hoe vele onschatbare hulpmiddelen heeft zij daartoe! Overal goede havens, onder anderen die van Soerabaija, waar duizende schepen door een gering getal van vijftig stukken geschut, tegen alle vloten der wereld beveiligd zijn; eene uitnemende haven, die door de groote rivier Solo met het middelpunt des eilands ge-

meenschap heeft. Men behoeft slechts de voordeelen van onzen toestand te kennen en weten te waarderen, om zich te overtuigen, dat alle veroveringsgeest lijnregt met onze ware belangen strijdt. Alles wat wij noodig hebben, is de bevestiging van onze magt in die kolonie. De grondslag daarvan zal hechter en sterker worden door eene trapswijze uitbreiding en verspreiding der beginselen van eene wijze en gematigde administratie; al het overige van onze bezittingen buiten Java is en kan niet dan van een zeer bijkomend nevenbelang zijn. Nadat het monopolie gevallen en de zee vrij is, worden meest alle vaarwateren van den Archipel door vreemde zeevaarders doorkruist en bevaren. Terwijl wij oorlog voeren, om eene heerschappij te verzekeren of uit te breiden, die niet anders kan en zal, dan ons verzwakken, behalen buitenlanders door hunnen koophandel, ten behoeve hunner fabrijken steeds grootere en grootere voordeelen. Wij daarentegen verspillen onze krachten zonder doel, zonder eenige mogelijke vrucht. Honderd vijftig jaren hebben wij noodig gehad, om ons gebied op Java te regelen en stellig te vestigen, en wij zullen nog eens zoo lang noodig hebben, om onmetelijke uitgebreide eilanden, door wilde zee-rooveren of volken, in karakter en gewoonten verschillende, aan een geregeld bestuur te onderwerpen, te meer, daar die volken op verre na niet de vatbaarheid der Javanen bezitten voor zulk een regelmatig beheer. En, hoe zullen wij, in geval van oorlog, onze bezittingen buiten Java verdedigen? Dat is bijna onmogelijk. Ons grondgebied, door kracht van wapenen, over groote omliggende eilanden te willen uitbreiden, die landen aan onze eischen, aan onze behoefte van inkomsten te onderwerpen, en daarvan een goed finantiëel resultaat te verwachten, dat zou voorwaar juist wezen, als of een groot kapitalist de moeite nam, om een verbazend stuk lands te ontginnen, met oogmerk, om het na het maken van kosten, die zijn vermogen zouden uitputten, aan den eersten den besten over te laten. Dit ware vele kosten maken, zonder ons daarvan eenig voordeel te kunnen verzekeren, een gebouw zonder grondslag optrekken, en daartegen den eenigen grondslag vernielen onzer wezenlijke magt, die wij in ons bereik hebben, en die aan alle de begeerten eener redelijke eerzucht voldoen kan.

De straks genoemde overeenkomst tusschen Java en Engeland, met betrekking tot het vaste land van Indië en Europa, moet onze aandacht tot zich trekken, en kan tot de gewigtigste bedenkingen aanleiding geven. Al ontstaan er door andere omstandigheden, andere rijken in den Indischen Archipel, altijd zal Java de meerderheid behouden, verworven door een bezit van twee eeuwen, en door lange onderwerping aan een geregeld bestuur; — altijd zal Java, mits wel bestuurd, eene bescherm-heerschappij uitoefenen, die groote voordeelen kan aanbrengen. Men lette slechts op den loop derdingen, de oorzaken van de opkomst en bloei van het Britsche rijk, van Hol-

land, van andere handelstaten, en men zal er deze groote waarheid uit opmaken: overal en te allen tijde ging het die natiën wel, die van hare ligging partij wisten te trekken, — wier regeringen de oogmerken der Voorzienigheid wisten te gissen, en daarop de grondslagen van hun staatsgebouw vestigden.

Men moet dus onze staatkundige uitzigten beperken, om aan ons gebied vastheid te bezorgen; men moet de eerzucht beteugelen van die beambten, die slechts droomen van uitbreiding van ons landbezit buiten Java; en de punten, die wij in den Indischen Archipel bezetten, moeten slechts middelpunten zijn van handelsbescherming, oordeelkundig gekozen, daar, waar de handel het vereischt en zonder bezwaar in de onkosten kan voorzien.

Bij het voorschrijven van deze regelen, ten aanzien van het staatkundig gedrag, dat wij te houden hebben, trede ik niet in alle bijzonderheden, die mij te ver zouden afleiden; daarenboven heb ik geene bescheiden genoeg, om ze op elke der onderhoorigheden van Java toe te passen. Ik kan volstaan met te zeggen, dat de Moluksche eilanden veel van hunne belangrijkheid verloren hebben, door de onmogelijkheid om den alleenhandel in specerijen te behouden, en dat die bezittingen de aandacht der regering bezig houden, om er het bestuur van te regelen volgens het beginsel van eene redelijke belooning, of vrije beschikking over de vruchten van den arbeid. De groote uitgaven, die deze eilanden vorderden, en die grootendeels slechts tot handhaving van het monopolie dienden, kunnen verminderd worden. Het groote eiland Sumatra levert verscheidene punten van bezittingen op, om onzen koophandel te beschermen, ja zelfs de bescherming van onze regering over de inboorlingen uit te breiden; maar deze bescherming moet zich bepalen tot middelen van zachtheid en overreding, en nimmer moet veroveringsgeest ons ter verkrijging van landbezit in oorlogen wikkelen, waartoe eene onbestemde eerzucht, ten gevolge van wijdsche, maar hersenschimmige ontwerpen, maar al te dikwijls aanspoort. De residentiën van Palembang en van Padang zijn zeer belangrijk, en het laatste verdrag van Londen, dat eene vaste scheidingslinie heeft getrokken tusschen onze bezittingen en die der Engelschen, waarborgt ons derzelver gerust bezit. Ik hoop, dat men er gebruik van zal maken, om deze punten op het boven aangewezen beginsel te vestigen. Het eiland Banca, 't welk onder Palembang behoort, en tin oplevert, waarvan wij den alleenhandel hebben, is mij te weinig bekend. Ik zal over den aard van deze bezitting geene uitspraak doen, daar ik geene stellige opgaven genoeg heb, om op te maken, of het handhaven dezer monopolie zoo veel waard is, dat zij tegen de kosten kan opwegen. Doch dat weet ik, dat de sluikhandel, in vorige jaren, *het uitsluitende* althans van dezen handel heeft verijdeld, en deze tegenwoordig nog veel gevaarlijker is, sedert dat al

die streken veel meer bekend zijn, en overal bezocht worden door wakkere en ondernemende zeelieden, die overal in de binnenlanden betrekkingen hebben.

Riow, een zeer belangrijk punt van bezitting in den handel, maakt goede vorderingen in welvaart en inkomsten, en bewijst reeds, hoe eene verlichte staatkunde kan en moet handelen, om etablissementen te kiezen van commerciële aangelegenheid, en om een gepast gebruik te maken van de regten, die wij bezitten, en welke berusten op de gesloten contracten der Oost-Indische Maatschappij, die nog altijd door de opperhoofden dezer volken worden geëerbiedigd.

Java wordt door eene onnoemelijke menigte eilanden omringd, waar wij ons gebied zouden kunnen uitbreiden. Eene wijze staatkunde schrijft ons voor, onze eerzucht te beteugelen, en onze krachten niet te verdeelen. Waarlijk! het zal geene gemakkelijke taak zijn, eene goede keuze te doen van etablissementen, die wij moeten behouden of intrekken, het beginsel te bepalen en toe te passen, waarop zij moeten gegrond zijn. Onze tegenwoordige onderhoorigheden van Java kosten aan de schatkist der kolonie 500 tot 800,000 gulden in 't jaar. Ik zal omtrent die uitgaven niet in bijzonderheden komen; maar men moet ze volstrekt beperken, regelen, in een volledig welgeschikt stelsel bevatten, en met den grondslag onzer Indische heerschappij, en de belangen van onzen handel in betrekking brengen. Java heeft reeds 5 à 6 millioenen gulden daarvoor uitgeschoten: voor deze opofferingen behoort men toch wel stellige voordeelen te hebben, en het nut en de noodzakelijkheid van dergelijke lastposten moet voldoende bewezen worden.

Ons werkelijk territoriaal bezit moet zich tot Java bepalen. Daar kunnen wij het handhaven en verdedigen; daar moeten wij den eigen handel langzamerhand verminderen, en ons met de groote pligten der souvereiniteit bezig houden; namelijk: alle belangen beschermen en handhaven, en met die van het Moederland in overeenstemming brengen.

De beginselen van Europeesch bestuur hebben twee groote voordeelen boven het Oostersch despotismus; te weten: *bepaaldheid (fixité) van de quotiteit der belastingen, en veiligheid voor personen en goederen.* De werking dezer twee beginselen gaat langzaam, maar zeker, op eene onderworpene en geleidzame bevolking, die slechts op *gewoonten* bestond, en te voren onder hare eigene vorsten, zonder eenige bescherming van het publiek gezag, onder allerlei voorwendsels onbepaalde belastingen moest opbrengen. Wanneer onze reglementen niet meer zijn dan ongevoelige wijzigingen dier gewoonten; wanneer zij tegen misbruiken waken, en men er de hand aan houdt, zijn zij eene ware weldaad, een eerste stap der beschaving en verbetering van den maatschappelijken staat; dan kan arbeidzaamheid, zucht ter vervulling van

behoeften en nijverheid opgewekt en aangemoedigd worden. En die groote beginselen van Europesche beschaving vinden een uitmuntend steunpunt in het plaatselijke bestuur der Javaansche dorpen, onafhankelijk van alle magt: want zij kiezen hunne eigene dorpshoofden onder de oudsten. Deze lieden verantwoorden alles, verdeelen de lasten, en maken daardoor de aanraking van ons bestuur met de bevolking gemakkelijk. Het is van het hoogste belang, deze inrigtingen in stand te houden, in goed verband te brengen met ons bestuur, en als een middel te gebruiken, om ook onze administratie te vereenvoudigen en te vestigen, op het noodzakelijke grondbeginsel: *zoo min als mogelijk, beambten tusschen de regering en de belastingschuldigen toe te laten:* een altijd heilzame stelregel, die somtijds onuitvoerlijk is ten aanzien van volken, oud geworden in de beschaving, waar de aard der belastingen personele verantwoordelijkheid en aanhoudend toezigt vereischt. Maar deze stelregel is dringend noodzakelijk in elke maatschappelijke orde, die nog in de kindschheid harer ontwikkeling, uit gewoonten, godsdienst en begrippen is zâamgesteld, die van de regering, die haar bestuurt, verschillen; te veelvuldige raderen van bestuur, menigte van ambtenaren en tax-gaarders zijn daar een stellig kwaad, hetwelk al de voordeelen van de straks aangehaalde beginselen zoude vernietigen. De gewezene O. I. M. liet het geheele binnenlandsche bestuur aan de Javaansche opperhoofden over, liet er al de vormen en al de misbruiken van bestaan, maar behield er de eenvoudigheid van. Wachten wij ons toch van een tegenovergesteld uiterste, wijl dan het geneesmiddel erger zou zijn dan de kwaal.

De aard van een koloniaal bestuur is geheel verschillend van die van eene administratie in Europa, niet alleen om de groote verscheidenheden van bevolking, waarop zij werkt, maar ook om de verschillende omstandigheden, waarin zij zich geplaatst vindt. Men verwijdert zich niet van zijn vaderland, zijne vrienden, zijne betrekkingen, voor eene al te geringe hoop van hen ooit weder te zien. Schraalheid van bezolding en menigvuldigheid van ambtenaren, bij een omslagtig zamenstel van beheer, is miskenning van den maatschappelijken staat der Indiaansche volken, en van de vereischten van een goed koloniaal bestuur, — moet leiden tot misbruiken, tot algemeene tegenwerking en verachting, en zoude in alles het doel doen missen van bezit en beheer.

Wanneer onze verschillende stelsels van inkomsten tot elkander zullen genaderd zijn; wanneer dat der landrente eens op eenen minder veranderlijken grondslag zal rusten, en vereenigd zijn met een oordeelkundig toezigt over den landbouw, ter handhaving van gematigde prijzen en ter voorkoming van gedwongen rijzing; wanneer de al te groote omslagtigheid van ons bestuur vereenvoudigd, en een handelsstelsel in werking zal zijn, hetwelk de groote

belangen van de nationale nijverheid zal voorstaan en beschermen, zonder de kleine industrie der Javanen te vernielen; wanneer eene vreedzame staatkunde zich stellig voor den vrede zal verklaard, en alle plans van vergrooting buiten Java zal opgegeven hebben; wanneer de kennis der talen, der zeden en zelfs vooroordeelen der Indianen, en de geschiktheid om met hen te handelen, hooger geschat zullen worden, dan de dagelijksche gewone talenten, die voor bureaux gevorderd worden; wanneer overzeesche bezittingen niet meer zullen beschouwd worden als verbeterhuizen ten dienste van het moederland en de maatregelen van den koning tot opleiding en onderwijs van de ambtenaren in werking zullen komen; wanneer zucht tot het algemeene welzijn het blind vooroordeel tegen het vorige stelsel zal hebben overwonnen, en zich voor eene tweede reactie zal wachten, die wel niet zoude tot stand komen, maar waarvan de poging zelfs noodlottig zoude wezen; wanneer men de wijze inzigten van onze vaderen met den voortgang der verlichting zal weten in verband te brengen: dan eerst, dan, zal onze kolonie in voorspoed toenemen! En zonder twijfel hebben wij hoop, om daartoe te geraken. Maar het kost tijd en ondervinding om tot eenen vasten en bepaalden, welgeregelden staat te komen te midden van zooveel onbepaaldheid, tegenstrijdige gevoelens, van zoo vele uiteenloopende belangen; na zoo vele veranderingen en omkeeringen; na zoo veel vreemden en zoo geringen nationalen invloed: het kost tijd en ondervinding, om uit een mengsel van zoo vele grondstoffen van verwarring eene geregelde orde van zaken te doen geboren worden, die aan het groote doel van ons koloniaal gebied beantwoorden zal.

Nergens zal de uitbreiding van een geregeld bestuur, en de werking der beginselen van zulk een bestuur meer vorderingen maken, of eene grootere weldaad zijn, dan op Java. Deze beginselen moeten zelfs zich uitstrekken tot de binnenlanden, waar de tegenwoordige vorsten zich in eenen valschen en gedrongen toestand bevinden. Men heeft daar *te veel*, of *te weinig* gedaan. De regering mag en moet ook aldaar pogingen doen, om er een meer geregeld bestuur in te voeren; de Javaansche vorsten zullen er bij winnen, en de rust des eilands eischt het volstrektelijk. Verminderd in magt, vernederd in aanzien, stellen zij er thans geen belang genoeg in, om onlusten en opstanden in hun eigen gebied te keer te gaan. Hetgeen onlangs gebeurd is, bewijst het ontegenzeggelijk. Ik heb geene ongerustheid over den eindelijken uitslag der in die streken ontstane onlusten; zij zullen dienen, om de kwaadwilligen te leeren kennen, en onze magt te bevestigen; de overwinnaar van Palembang zal de bevrediger zijn van Java's binnenlanden: zijne talenten, zijne gematigdheid, zijn zacht en tevens vast karakter strekken mij hiervoor tot waarborg. Maar, nogtans, is het volstrekt noodzakelijk,

om niet alleen de nabijzijnde, maar ook de meer of min verwijderde oorzaken van dien opstand op te sporen: want het komt mij voor, dat de toon, de betrekkingen met de Indische vorsten veranderd, dat de banden verslapt, de toegenegenheden verzwakt zijn. Het moederland moet altoos eene zedelijke oppermagt over het geheele rijk van ons Indië uitoefenen; de invloed van het moederland moet geregeld werken op de Indische regering, die daarin een steun en rustpunt vinden moet, altijd raad en leiding noodig heeft, en welke leiding als een tegenwigt moet dienen tegen den al te grooten invloed van plaatselijke en bijzondere belangen. Deze invloed moet eindelijk niet geregeld worden naar de bekrompene inzigten van hedendaagsche administratie, maar naar de groote inzigten en bedoelingen van verlichte staatkunde.

Er is nog een punt in de betrekkingen van het Indische rijk tot het moederland, eene behoefte, die ten spoedigste dient te worden vervuld: het hooge geregtshof te Batavia moet niet meer in het hoogste ressort vonnissen, waardoor alle beroep op het moederland wordt afgesneden. De nadeelen van zoodanig eene onafhankelijkheid loopen te zeer in het oog, dan dat ik die zou optellen, of met gebeurde zaken bewijzen moeten. Ik behoef het hoofd van den Staat de behartiging der uitoefening van het regt niet aan te bevelen. Dit ééne slechts zij gezegd: hoe meer de beschaving toeneemt; hoe meer een geregeld bestuur het volstrekte despotismus vervangt, des te meer is eene verlichte en onpartijdige justitie eene dringende behoefte. De Engelschen hebben groote opofferingen gedaan, om die te verkrijgen, en deze pogingen zijn met goed gevolg bekroond geworden.

Er blijft mij nog overig, een woord te zeggen, omtrent de vrije landen en over de zoogenaamde kolonisatie.

Over 't algemeen is de verkoop van landerijen op Java slechts verkoop en overdragt van den arbeid van eenige duizende menschen, aan den kooper eener somtijds vrij uitgebreide landstreek. Deze overdragt geschiedt, zonder dat de regten der inwoners geregeld en beschermd worden. De regten van bezit en gebruik zijn, volgens de gewoonte van onheugelijke tijden, voor de landbouwers de eenige regten, die zij kennen: het regt van eigendom op den grond is daar niet het eerste regt; het is slechts in de groote steden of derzelver omtrek bekend. Deze gronden te verkoopen, is eene inbreuk op het sedert lang bestaande regt van gebruik, hetwelk als een wettig regt, ook door het Aziatisch despotismus werd erkend, en van vader tot zoon overging. De verkoop van den grondeigendom, van groote bevolkte landstreken, was eene onregtvaardigheid en eene onregelmatigheid in het koloniaal stelsel; en hoezeer ik welgezinde en verlichte eigenaars ken, en tevens alle de bewijsgronden toestem, die ten voordeele dier verkoopingen aangehaald

worden, als prikkels voor de nijverheid, geschikt om de aankweeking van producten te bevorderen, en gunstig om kapitalen te lokken, zoo keur ik nogtans het beginsel en de onmatige uitbreiding dier verkoopingen af: want regt en billijkheid gaat voor alles; en eer men onze beginselen van eigendom op eenen van den onzen geheel verschillenden maatschappelijken toestand gaat toepassen, moet men de gewoonten en instellingen van een land wel kennen, om die verkoopingen vooraf volgens de bestaande regten te wijzigen. Uit alle deze redeneringen blijkt, dat een volledig stelsel van reglementen op de vrije landen eene dringende behoefte is, en dat men niet anders kan toelaten, dan afstand van land voor bepaalden tijd, onder bijzondere voorwaarden, die de bestaande regten ontzien.

De eigenlijk gezegde kolonisatie is de overbrenging en de verplanting der bewoners van het eene land naar het andere, van Europeanen onder Indianen, en, in dien zin, is het geene overplanting, maar verdringing: want overal, waar zulke overplantingen geschieden, verwijdert zich de Indiaansche bevolking. De ondervinding leert dit overal; in alle landen, door Europa overheerscht, hebben de overwinnaars nooit de twee menschenrassen kunnen ineensmelten; en de reden van dit verschijnsel is zoo moeijelijk te vinden dat ik hier slechts de zaak zelve aanhale, zonder eenige oplossing te wagen. Het gemengde menschenras, geboren sedert de 150 jaren, dat wij met de inboorlingen het eiland Java bezeten hebben, is nog zeer weinig talrijk, en men heeft aldaar opgemerkt, dat er zeer weinig voorbeelden zijn, dat zich hetzelve verder dan twee of drie geslachten voortplant.

Als beheerschers van dat land zijn wij verpligt, de belangen van de geheele bevolking te behartigen, en wij hebben het regt niet, om die stille en vreedzame lieden te verdringen, door volkplanters in hun midden te brengen, wier denkbeelden, begrippen, werkzaamheid en nijverheid, gewoonten en godsdienst zoo aanmerkelijk van de hunne verschillen. Men moet daarenboven in aanmerking nemen, dat in 't algemeen de kolonisatie een geslacht voortbrengt, hetwelk zich van de Europeanen en van de inboorlingen afscheidt, en bij slot van rekening eindigt met de inboorlingen te verdrukken en uit te roeijen, en de Europeanen te verdrijven. Men moet zich dus wachten voor schitterende theoriën over dit onderwerp, die geene toepassing dulden, en de kolonisatie bepalen tot afgezonderde en onbewoonde landstreken.

Onze eerste pligt is, den maatschappelijken staat eener zeer talrijke en dagelijks toenemende Indiaansche bevolking te verbeteren; die verbetering moet berusten op beginselen van billijkheid, regtvaardigheid en verlichte welwillendheid, die de ware beginselen eener Christelijke beschaving zijn, wier meerderheid boven alle andere beschaving ook daar haren invloed zal uitoefenen, wanneer ons bestuur er getrouw aan blijft. Deze verbetering zal

voor ons eene rijke bron van welvaart worden. Maar in de toepassing van onze denkbeelden van nijverheid en vrijheid, moet men zeer voorzigtig te werk gaan, en aan de beginselen van een goed bestuur den tijd laten, om werkzaam te zijn. Wanneer wij de belangen van Java wel gevat en met de onze in verband gebragt hebben; wanneer wij eenvoudigheid in den vorm, geduld en gepaste zachtzinnigheid in de uitvoering en behandeling, met bestendigheid van maatregelen weten te paren; wanneer wij, eene genoegzame magt hebbende, om ontzag in te boezemen, daarvan slechts voorzigtig en hoogst zeldzaam gebruik maken, dan zal Java in waren voorspoed toenemen, en het moederland daarvan de kostbaarste vruchten inoogsten. Daardoor zal hetzelve zijn gewigt, aanzien en magt zien bevestigen, en de regtstreeksche en zijdelingsche voordeelen ter ontwikkeling van onze nationale nijverheid zullen zich meer en meer doen zien.

Vijftien jaren lang heb ik geleefd onder die geleidelijke, tot rust en gemak overhellende, maar tevens leerzame en zelfs, tot op eenen zekeren graad, nijverige volken. Ik heb hun karakter, hunne gewoonten en den invloed van hunne godsdienst gade geslagen, en hunne gevoelens ten onzen opzigte geraadpleegd, en ik heb bij ondervinding gezien, dat het alles van ons bestuur afhangt, om hen tot werkzaamheid op te leiden, om ze aan ons en ons oppergezag te verbinden. Ik heb bij ondervinding gezien, dat, wanneer men hunne genegenheid weet te winnen, dit voor hen een godsdienstig gevoel wordt. Ik zou voorbeelden van getrouwheid kunnen opgeven, die men schaars elders vindt. Maar ik heb tevens gezien, met hoeveel onverschilligheid en zorgeloosheid de groote menigte, van een' staat van onderwerping en geleidelijkheid tot eenen toestand van wanorde en opstand overging, die slechts de terugkeering naar hunnen ouderen maatschappelijken toestand is; en dit is het grootste gevaar, dat wij te vreezen hebben: want noch hunne vordering in beschaving, noch hunne krijgshaftigheid behoeven wij eenigermate te duchten. Ook heb ik gezien, hoe gemakkelijk zulke opstanden gedempt worden, wanneer men het juiste oogenblik en de gepaste middelen daartoe wist aan te wenden; maar ook, hoe snel deze onlusten zich verspreidden en een ongunstig aanzien verkregen, wanneer er wezenlijke grieven bestonden, en deze met verachting en smaad werden behandeld. Uit al hetgeen door mij gezien en opgemerkt is, durf ik besluiten, dat ons gezag en onze heerschappij op het eiland Java, op hechte grondslagen kan gevestigd worden: dat men daartoe eenen vasten, onwankelbaren wil moet vereenigen met zachtheid in den uiterlijken vorm; dat men hunne gewoonten en vooroordeelen moet ontzien; en den eerbied en de hulde, dien men eischen mag, moet vorderen; dat er dus vele voorzigtigheid, een altijd werkzaam toezigt, en eene diepe kennis van het karakter der inboorlingen vereischt wordt, ten einde ons gezag te

doen beminnen, eerbiedigen, en te handhaven; ten einde hetgeen wij, ten gevolge der ongelukkige tijdsomstandighéden, in zedelijke kracht verloren hebben, te herwinnen.

M. H.! ik heb den handel, de finantiële en de staatkundige belangen van ons landbezit in Indië doorgeloopen. Ik oordeelde, die eenigzins te moeten ontwikkelen: dit zal voor U niet zonder belang zijn. Mijne aanmerkingen zullen ten minste den stempel van onzijdigheid en welwillendheid dragen. Het zal wel noodeloos zijn, verder te betoogen, dat de invloed van het moederland, verstandig geregeld, eene ware behoefte voor deze bezittingen is; dat de belangstelling in derzelver toestand voor alle belangen weldadig zal zijn, en dus ook, dat de gevraagde waarborg in geenerhande wijze kan worden geweigerd: want, aangezien het waarschijnlijk is, dat de last der interessen nooit door het moederland zal gedragen worden, zoo is het daarentegen zeker, dat zonder onze medewerking, het goede, dat de Koning bedoelt, niet geschieden kan; en zoo de verlegenheid der kolonie in deze oogenblikken niet wierd verholpen, zouden wij dan niet verantwoordelijk zijn voor al het kwaad, dat daarvan het gevolg zoude zijn, en voor al de stremming en hindernissen, die de beste bedoelingen onuitvoerbaar zouden maken, en waarvan wij de werking zouden gekeerd hebben?

Men heeft gezegd, dat het crediet van ons Indisch rijk op de eene of andere wijze zou kunnen verholpen worden, zonder den Staat daartoe te verbinden. M. H.! wanneer het groote, door mij aangewezene, kwaad daar vandaan komt, dat de banden met het moederland verslapt zijn, en het koloniaal beheer te onzeker is in deszelfs maatregelen, in hetgeen een rijp, grondig en onpartijdig onderzoek van deszelfs belangen vereischt; wanneer het oogenblik daar is, dat het moederland edelmoedig zijne inlichtingen en crediet kan aanbieden, zouden wij dan weigeren, ons Indisch rijk, hetwelk de schoonste bezitting der wereld is, eene beschermende hand toe te reiken? zouden wij dat om hulp laten bedelen bij vreemdelingen, die daarvoor eenen duren prijs zouden vragen? zouden wij dat noodzaken, om bezwarende voorwaarden te onderteekenen? Neen, M. H.! deze kleingeestigheid, dit gebrek aan waarachtige vaderlandsliefde, mag ik in deze vergadering niet veronderstellen. Dit denkbeeld zou noch edelmoedig, noch trouwhartig, noch verstandig zijn, en kan alzoo het onze niet wezen.

Eere zij het opperhoofd van den Staat, wiens rondborstigheid, vertrouwen en vaderlandsliefde dit denkbeeld heeft afgewezen, en die zich aan de vertegenwoordigers eener natie gewend heeft, die meer en meer het geluk van haren toestand gevoelt. Hij heeft niet geschroomd, alle de bijzonderheden van zijn opperbestuur over de koloniën van den Staat, tot de geringste bijzonderheden toe, aan onderzoek over te laten. Niets is geweigerd; alles, wat

het Ministerie wist, alle inlichtingen, die het bezat, zijn ons medegedeeld; en de algemeene slotsom, die ik, na een grondig onderzoek, daaruit getrokken heb, is, dat welwillendheid en regtschapenheid in den raad van het Indisch bestuur heeft voorgezeten; maar dat tijdsomstandigheden, en zelfs de rampen in ons vaderland, die eene al te rijke bezending van ambtenaren hebben veroorzaakt, dat eenige zeer toegeeflijke illusiën en overdreven verwachtingen tot al te sterke uitgaven aanleiding gegeven hebben; voorts, dat men in de kolonie zelve, in den beginne van onze herstelling niet heeft kunnen voorzien in de behoefte aan een voldoend administratief kapitaal, en dat men dus tot middelen van crediet is overgegaan, waarvan men het gevaarlijke niet genoeg gekend heeft.

Dit gebrek, deze behoefte verdient nog een oogenblik onze aandacht.

De finantiële betrekkingen onzer onderscheidene bezittingen in den Indischen Archipel met het centrale hoofdbestuur te Batavia, kunnen niet vergeleken worden met die, welke in de Europesche staten bestaan. In Indië kent men weinig den omloop en beweging van geld door wissels. De kapitalen, welke zelfs in den zetel der regering schaarsch zijn, bestaan in 't geheel niet in onze bezittingen, gelijk de Molukken, Sumatra, Banca, Palembang, Macassar; en er is geen middel om de finantiële behoeften van iedere bezitting te gemoet te komen, dan door ruime toezendingen in comptanten, jaarlijks, en altijd vooruit. Deze voorschotten moeten voor elke bezitting een kapitaal van administratie uitmaken, dat somtijds zeer aanzienlijk is, vooral, wanneer die bezittingen hare producten, zoo als specerijen en tin, naar Batavia ten verkoop zenden. Die behoefte van een kapitaal voor de administratie, vermeerderd door de herstelling van onze regering in alle bezittingen buiten Java, heeft eenen grooten invloed gehad op den finantiëlen staat der centrale regering. Java, ten prooi aan eenen zeer sterken invoer van buitenlandsche nijverheid, zonder reglementen, die den invoer van comptanten begunstigden, met aanhoudende oorlogen gekweld, zonder kapitalen, die aan zijne regering gemakkelijke hulpmiddelen van crediet konden aan de hand geven, moest tot verderfelijke middelen de toevlugt nemen, om in deszelfs onkosten te voorzien; namelijk: de gedurige anticipatiën op de inkomsten, door de uitgiften van promessen tegen negen pCt. interest, en van papierengeld, dat men eindelijk niet kon staande houden of bedwingen. De schijn van voorspoed, dien de lijsten van den handel, volgens de gedwongen prijzen veroorzaakten, ondersteunde en vermeerderde de begoocheling, bedroog de verwachting, en bewees, dat de ware beginselen van voorspoed eener koloniale bezitting, in hare betrekking tot het moederland, miskend werden, omdat men die altijd verwarde met het volstrekt uitsluitend beheer en het monopolie der O. I. M.

Ik ben een vijand van alle reactie, van alle geweldige maatregelen van uit-

sluiting en monopolie, zoo men die vermijden of door begunstiging kan vervangen; nogtans moet ik erkennen, dat een koloniaal bestuur, zoo als wij dat voor Java noodig hebben, op de volgende beginselen moet steunen:

1°. Op wel geregelde betrekkingen der kolonie met het moederland.

2°. Op de voorkeur, die zij onzen nationalen handel en nijverheid moet verleenen.

3°. Op de kennis van de eerste behoefte dier kolonie, namelijk, een genoegzaam in omloop zijnde kapitaal.

4°. Op de behoefte om alle voorwerpen, wier aankweeking en handel voor het bestaan der koloniën noodzakelijk zijn, op lagen prijs te houden.

5°. Op de instelling van een beheer, dat met den maatschappelijken staat der kolonie in overeenstemming is.

6°. Op eene billijke bepaling der uitgaven, die uit den aard der zaken zich al meer zouden uitbreiden, en bij slot van rekening het oogmerk zouden doen missen, waartoe elke kolonie opgerigt is.

Aan deze beginselen heb ik het onderzoek van den tegenwoordigen staat onzer Indische bezittingen getoetst. Deze beginselen, begrijp ik, dat aan dezelve ten grondslag moeten strekken, en alsdan kunnen dezelve belangrijke voordeelen opleveren. Men beoordeele zulks uit dit eenvoudig overzigt:

De omloop van den handel kan op 20—25 millioenen gulden berekend worden; het transport der goederen op 8—10 duizend last. Twintig à 25 millioenen gulden, die geen' anderen oorsprong hebben dan de voortbrengselen van Java, worden grootendeels door de ambtenaren genoten, en zekerlijk vloeit daarvan een gedeelte langs duizend kanalen naar het moederland. Berekenen wij nu eens den steun, dien zoo vele huisgezinnen daardoor ontvangen; de overzending van hunne winsten of spaarpenningen naar het vaderland; het voordeel, dat de zeer groote behoeften der regering aan onze nijverheid geven; hoeveel voedsel onze scheepvaart en zeemagt daaruit trekt, en ons fabrijkwezen daaruit al meer en meer trekken zal; gaan wij in alle hunne bijzonderheden de werkzaamheid, de beweging en den omloop na, die zulk eene bezitting veroorzaakt: dan mogen wij toch wel besluiten, dat hetgeen eertijds voor de republiek der Vereenigde Nederlanden eene goudmijn, eene der voornaamste bronnen van onze oude grootheid, roem en voorspoed was, dat eene bezitting, die zoo zeer en zoo lang ons gewigt in de staatkundige balans van Europa vermeerderde, het ook nog verder voor ons wezen zal; dat zij denzelfden invloed op alle onze belangen zal hebben, meer en meer eene weldaad voor de inboorlingen, en het schoonste gedenkstuk eener herstelling zal zijn, die op niets anders rusten moet, dan op regtvaardigheid, gematigdheid, en den moed, om alle zwarigheden door volharding te boven te komen.

Verre van mij zij het minste denkbeeld, om door deze aanmerkingen eene oude en ongelukkige afgunst en jaloezij te doen herleven! Twee natiën, die te voren mededingsters waren, hebben geen belang meer, om het nog verder te zijn. Onze belangen en die van Engeland hebben eene geheel verschillende rigting genomen. Het laatste verdrag van Londen heeft eene scheidslinie getrokken, en deze splitsing nog meer gevestigd; alle mededinging en naijver moeten dus ophouden. Eene opregte vriendschap, eene welwillende zamenwerking moet aan de twee rijken in Indië ten grondslag dienen. Eene groote en edelmoedige staatkunde moet den algemeenen voorspoed bevorderen, en zelfs door wederzijdsche ondersteuning het behoud bedoelen en verzekeren eener oppermagt, die zich regtvaardigen kan en moet door weldadigheid.

Ik durf dus hopen, dat het Britsche rijk, welks naijver uitgedoofd, en welks vriendschap verkregen is ten koste van zoo vele rampspoeden, verliezen en opofferingen, welks grootmoedigheid ons niet meer misgunnen zal, wat wij nog overig hebben, welks koophandel de geheele wereld omvat, — de regtvaardigheid onzer pogingen zal erkennen, om het belang van het moederland weêr met dat van deszelfs kolonie in goed verband te brengen, en om een koloniaal beheer daar te stellen, 't geen wijsselijk tevens de nationale nijverheid beschermt, en de ware belangen van de kolonie van Java zelf regelt.

Nog slechts één woord tot besluit, E. M. H.!

Met het herstel der regering, is ook ons rijk in het Oosten hersteld. *Uwe* taak is het, hetzelve te bevestigen! Als het *bij* U vertrouwen, en *door* U een steunpunt mag vinden in de openbare meening en belangstelling der natie, zal het zijne zedelijke kracht meer en meer herwinnen. De behoeften zijn bewezen; de voordeelen van uwen waarborg zijn onbetwistbaar stellig; er bestaat bijna geene nadeelige kans van opofferingen aan de zijde der natie. Ons nationaal crediet is gaaf; in de moeijelijkste omstandigheden hield het zich staande. Verkwist het niet, maar maakt er in eene zoo gewigtige aangelegenheid, het edelste gebruik van.

Heb ik in eene taal gesproken, die de mijne niet is, en die, wat de uitdrukkingen van het koloniaal beheer aangaat, voor mij vele zwarigheden heeft opgeleverd, zoo heb ik dit alleen daarom gedaan, dewijl ik hoogen prijs stel op de welwillendheid, op het verlichte gevoelen, en op de medewerking van alle onze broederen, uit alle de deelen van het zuiden des rijks. Bewijzen wij thans, door eene eenparige stemming, dat de oude en roemrijke herinneringen van Holland en zijne belangstelling in zulke gewigtige bezittingen, hartelijke deelneming vinden in de edelmoedige denkwijze van het welmeenend België.

Rede van den Heer VAN ASCH VAN WIJCK [1]).

Toen de overweging der wet betreffende de leening van 's Rijks overzeesche bezittingen de aandacht meer bijzonder deed vestigen op belangen van eene aangelegenheid, zoo uitgebreid in omvang, als veruitziende in gevolgen, wekten dezelve dadelijk groote herinneringen van den voorouderlijken roem, welke zich vasthechten aan de luisterrijkste tijdperken onzer geschiedenis, aan de naauwe betrekking, in welke dezelve staan tot ons staatsbelang, zoowel als tot den bloei en de welvaart dezer landen. De rijkdommen toch welke zij aan den Staat verschaften, de kracht welke deze daarvan ontleende, waren niet de vruchten van handelsberekeningen alleen, neen, zij werden veroverd door denzelfden geest van onafhankelijkheid, welke onzen Staat vestigde.

Spanje met onwankelbaren moed te wederstaan, was niet genoeg: men moest Spanje overwinnen in de Indiën; en door veroveringen de middelen van verdediging doen opwegen tegen de middelen van aanval. Deze groote gedachte, door de geestdrift der vrijheid ingeboezemd, was de mannen waardig, die het vereenigd Nederland hielpen grondvesten. Geen wonder dan, dat onder hen, die deze hagchelijke onderneming het eerst beraamden, en uit eigene middelen bekostigden, er waren die hun leven voor het Vaderland hadden veil gehad. Opmerkelijk zijn de oude reis- en geschiedverhalen, opmerkelijk de vertoogen over het belang des Indischen handels, ten tijde van het twaalfjarig bestand; altijd is het, dat om aan Spanje het hoofd te kunnen bieden, men de Indiën moest bemeesteren en behouden. De magt van Spanje, dus op alle punten in de O. I., zoowel als in Brazilië en Chili bestookt, ontrust en aangevallen, bezweek in O. I., na vurigen wederstand in menigen kampstrijd. De Nederlandsche zeemagt verscheen met vollen luister op het tooneel der wereld, door zeelieden bemand van welke velen de Indische vaart gevormd had; zij deed den Nederlandschen naam op alle zeeën eerbiedigen; met volle stroomen vloeiden de rijkdommen van het Oosten en Westen in de Nederlandsche havens. Het is eene opmerking, door de geschiedkunde bewaarheid, dat de handel der Indiën, de volken die dezelve bezaten, tot den hoogsten trap van vermogen en aanzien bragt; en was niet Nederland, onuitputtelijk in hulpmiddelen, dikwijls bestreden, en zelfs teruggedrongen tot in zijne laatste wijkplaats, doch krachtig zich hervattende, onder de aanvoering der vorsten uit het doorluchtig Huis van Oranje, wier roem altijd zoo naauw met dien van Nederland was verbonden, eene overtuigende proeve ter bevestiging van deze opmerking? Vergeeft mij, E. M. H., wanneer een vaderlandsch gevoel mij heenvoert in het eerbiedwaardig verledene. Of zoude ik vergeving moeten vragen aan eene vergadering als deze, het zoude

1) *Stc.* 6 Maart 1826.

alleen zijn, omdat het niet noodig is in dezelve de daden te herinneren, welke den naam der Nederlanders beroemd maken. Algemeen geduld mag ik mij van dit gevoel voorstellen; want wie zal niet met mij instemmen, dat vele der schatten, van Zuid-Nederland naar Noord-Nederland verplaatst, deszelfs handelsvermogen vermeerderden en de groote ondernemingen rugsteunden, die in Holland werden uitgevoerd? dat meer dan een Zuid-Nederlander zijn gewigtig aandeel had in dezen roem? dat, hoezeer dan ook de onderscheiden staatkundige toestand der twee groote afdeelingen van dit Rijk, bevestigd door den Munsterschen vrede, het eene aan landbouw en fabrieken, het andere vooral aan den handel zich deed toewijden, er echter in de eerste krachtige en duurzame pogingen werden aangewend, om een werkzaam deel in den grooten Indischen handel te verkrijgen? Welke langdurige diplomatieke onderhandelingen toch heeft de vorige eeuw, van 1722 tot 1731, niet zien voeren over de oprigting eener O. I. Maatschappij te Ostende, aan welke Keizer KAREL de VIde oktrooi had verleend! Jaren achtereen was dit een der voorwerpen van ijverige poging en volslagen wederstand. De traktaten van Sevilië, Hannover en Weenen strekken daarvan ten getuige. En toen die maatschappij bij dit laatste verdrag werd vernietigd, had zij, zoo ik meen, reeds twaalf schepen in dienst. Indien dan immer door eenige proeve het belang van Zuid-Nederland kan worden bewezen, is het juist door de volharding, met welke hetzelve de volvoering van dit ontwerp getracht heeft te bevorderen.

Dan alle tegenstrijdige belangen zijn ineengesmolten, alle beperkende en eenzijdige inzigten zijn verdwenen met den staatkundigen toestand tot welken zij behoorden. Het is waar, het vereenigd Nederland, rondgedreven in de draaikringen van de wispelturige staatkunde der Franschen, met wiens naam zelfs hunne grilligheid speelde, uitgewischt uit de rij der vrije staten, eindelijk in Frankrijk verzwolgen, verloor met zijne onafhankelijkheid ook de eene na de andere, de vruchten van zijnen ouden roem; maar het hervatte in 1813 zijnen naam, en de regten op zijne oude bezittingen werden als herboren. De hoop, die in het hart van den vriend zijns vaderlands, te midden der vreemde onderdrukking, heimelijk gevoed was, zoowel als de wensch, welken de Zuid-Nederlander, eene eeuw te voren, vruchteloos gevormd had, deze wensch en die hoop, zeg ik, werden verwezenlijkt: de handel en scheepvaart op het Nederlandsche Rijk en de Indiën behooren thans aan geheel Nederland. Beschouwingen als deze, zoude men kunnen zeggen, zijn meer geschikt om geestdrift op te wekken, dan voor kalme beraadslaging over geldmiddelen; dan de grootheid van het onderwerp duidt, dunkt mij, op geene beperkte inzigten; in staatkundige aangelegenheden als deze, staat eigenlijk de rekening van winst en verlies van den koopman

evenzeer stil, als de vruchtrekening van een landgoed. Zullen de Indiën zijn wat zij voor onze voorouderen waren, zal onze scheepvaart zich weder uitbreiden, zal onze zeemagt zich daar weder oefenen? Zullen de onmetelijke hulpbronnen van die gewesten zich ontwikkelen onder ons bestuur, zullen de behoeften der ingezetenen den toevoer onzer fabriekgoederen doen verlangen? Zullen de voortbrengselen van die landen weder voor ons worden wat zij te voren voor onze vaderen waren; zullen zij den handel weder doen bloeijen en met krachten onze magt vermeerderen met de magt van het Rijk in de Indiën? Is de belangstelling der mogendheden in ons staatkundig aanwezen in een naauw verband met het behouden dier bezittingen; zal daardoor Nederland zijnen rang bewaren onder de Europesche volken? Vragen als deze hechten zich innig aan ons volksbestaan, onze magt en onzen roem, zoowel als aan de welvaart, welke door alle de deelen der maatschappij zich verspreidt. Al ware het dan, dat al die vragen niet volkomen bevredigend konden worden beantwoord, daar derzelver gedeeltelijke aflossing in de toekomst ligt; maar ook dan, van het verledene tot het toekomende, van hetgeen aanvankelijk is tot hetgeen worden kan, uit den aard der omstandigheden tot de waarschijnlijkheid der gevolgen besluitende, mogen wij vooral bij de beschouwing der belangrijke tafereelen, door den heer VAN ALPHEN ons opgehangen, veilig verwachten dat eenmaal Indië weder tot den bloei van Nederland in zoodanig eene mate zal toebrengen, dat de ondersteuning, welke deszelfs tegenwoordige toestand gebiedend vordert, in nationale welvaart en vermogen, met onberekenbaar voordeel zal terugvloeijen.

Dat nu die onderstand gebiedend wordt gevorderd, hebben de mededeelingen der hooge regering, met zoo veel ruimte en openhartigheid gedaan, boven allen twijfel gesteld. De dringende verzoeken om bijstand, vooral in de netelige gesteldheid welke tot krachtigen tegenstand verpligt, laten niet toe te aarzelen. Wanneer geene vaardige en krachtdadige hulp wierd geboden, zouden welligt, voor het oog der wereld, de aangevallen Nederlanders reeds als overwonnen worden beschouwd. Hoezeer men ook de grootheid van gevaren zich nimmer moet ontveinzen, is echter de tegenspoed, welken een klein getal moedige, doch mingeoefende mannen door den aanval van eenige duizenden heeft ondergaan, door een voordeeliger stand van zaken achtervolgd en een wel aangevoerd en geoefend leger zal, indien hetzelve krachtdadig wordt ondersteund, de Nederlandsche magt in de Indiën kunnen handhaven; — dan juist die toestand vordert dat in de dringende behoefte worde voorzien.

Evenmin zoude, mijns inziens, eene bedenking, aan de kostbaarheid van het bestuur in de Indiën ontleend, onze toetreding kunnen terughouden; want Zr. Ms. aan onze Vergadering medegedeelde wijze beschikkingen zullen

alle mogelijke spaarzaamheid invoeren. Maar wanneer men zich voorstelt, dat het Indisch bestuur met noodlottige, gedeeltelijk onvoorziene omstandigheden te strijden had; wanneer men den toestand zich voorstelt van eene bezitting, welke, terwijl hare teruggave vroeger besloten en zooveel later uitgevoerd werd, de bewarende en herstellende hand had teruggehouden gezien; wanneer men daarbij de vruchten van Europesche beschaving overgebragt ziet in een ander werelddeel; wanneer men havens verbeterd, vestingen hersteld, wegen aangelegd, hospitalen en gevangenissen herschapen, scholen gebouwd; wanneer men inrigtingen voor gezondheid en opvoeding daargesteld ziet; wanneer men domeinen ziet herkregen, planterijen aangelegd; wanneer men de betrekkingen der groote eilanden des Indischen Archipels hersteld ziet en aangekweekt; wanneer men het Indische Rijk bevestigd, met moed gehandhaafd, luisterrijk door overwinningen, steeds in inwendige welvaart ziet toenemen; dan heeft het te groote der uitgaven zijne ruime vergoedingen. De overtuiging hiervan grondt zich bij mij, zoo wel op de belangrijke mededeelingen der hooge regering, als op de berigten, welke dienaangaande bekend zijn geworden; de overtuiging, dat de inzigten van het Indisch bestuur, indien zij tot grootere uitgaven dan deszelfs hulpmiddelen toelieten aanleiding hebben gegeven, echter eene nuttige bedoeling hadden, wordt bij mij bevestigd door de persoonlijke achting voor het edel karakter, het beschaafd en door menigvuldige kundigheden verrijkt verstand van den staatsman, aan het hoofd van hetzelve geplaatst.

Zoo vinde ik dan, noch in de wijze van bestuur, noch in den toestand der Indiën, genoegzamen grond, om den bijstand des Moederlands aan de Indiën te ontzeggen; deze bijstand is noodig; hij belooft rijke vergoedingen. Aanvankelijk toch ziet men reeds wat de Indiën voor ons zijn, en wat zij, beter gekend en in hare hulpmiddelen onderzocht en opgespoord, nog verder kunnen worden. Het bezit van vaste punten van handel zoowel als van magt, de staatkundige invloed in de betrekkingen en aangelegenheden des Indischen Archipels, welke door die vaste punten ondersteund en verbonden worden, vestigt niet alleen onzen handel, maar begunstigt dien. Zij geeft door dien handel aan onze fabriekgoederen een verzekerden en begunstigden uitweg; hoe meer wij de behoeften der Europesche produkten zullen aanmoedigen, hoe meer wij den Inlanders de middelen gemakkelijk maken, om die te verkrijgen, hoe meer de wederkeerigheid van welvaart en voorspoed zich zal verspreiden.

Indien wij die vaste punten niet behielden, dan vrage ik aan mij zelven, wat zoude er van den Indischen handel worden? Het zoude niet zijn, even als in Noord- en Zuid Amerika, waar oorspronkelijke Europeanen of hunne afstammelingen, die zeden, kunsten en behoeften van Europa hebben met

derzelver instellingen en wetten; geene onafhankelijke Staten als deze, met eigen scheepvaart en handel zouden worden gevormd; integendeel zoude waarschijnlijk de ruwheid des inlanders in de plaats treden van Europesche beschaving; de Nederlander, als vijand en indringer gevreesd, zoude uit den Indischen Archipel worden geweerd; of wel vroeg of laat zouden onze bezittingen in de handen van eene andere Europesche mogendheid geraken en met dezelve alle de voordeelen die wij thans bezitten, aan deze overgaan. Men vergelijke onzen handel op onze eigene bezittingen, welker uitvoer naar de Nederlanden nu reeds 40 millioen guldens heeft bedragen, met den uitvoer naar alle andere landen, welke slechts een derde gedeelte dier som bedroeg, en bedenke wat dezelve zoude geweest zijn, indien deze bezittingen niet in onze handen waren. Men vergelijke, tot eene andere proeve, onze scheepvaart op Suriname, thans weder onze bezitting, welke in het verleden jaar 54 schepen in Amsterdam alleen heeft doen inloopen, met de scheepvaart op Demerary, schoon eertijds evenzeer onze bezitting, waarvan slechts 3 schepen in dezelfde haven zijn ingekomen; en men beoordeele daaruit het belang van die vaste steunpunten van handel van welke ik gewaagde. Reeds lang was dit belang gevoeld; want in de merkwaardige aanspraak, welke men toeschrijft aan een onzer eerste zeelieden, die de magt van de Nederlanders in de Indiën vestigden, betoogde hij reeds, dat onze handel daardoor alleen bestendig kon zijn. En heeft niet de ervaring dit bevestigd? Wat toch was er van onzen handel, toen wij onze bezittingen hadden verloren?

Dan, dezer vergadering, door het doorluchtig opperhoofd van den Staat aangevraagd om bijstand, zal het niet mangelen aan belangstelling. Het belang is te groot en te blijkbaar. Geene te ver gedrevene voorzorg zal haar terughouden; want de geest der Nederlanders is te hoog gestemd. Maar eene twijfeling over hare eigene bevoegdheid, ten aanzien der Indische zaken, zal het voorname punt van bedenking opleveren.

Vereerenswaardig is mij die kieschheid, welke de grenslijn schroomt te overschrijden, door de Grondwet afgeteekend; eerbiedwekkend daarbij Zr. Ms. tegenovergesteld gevoelen, welke tot deze vergadering meende zich te moeten wenden, wanneer er verbindtenissen zijn aan te gaan door welke de eigendommen des Rijks worden bezwaard. Dit laatste gevoelen meen ik eerbiedig te mogen aannemen; want het schijnt mij toe in een analogisch verband te staan met de bepaling van art. 58 der Grondwet, ten gevolge waarvan het traktaat met Engeland, hetwelk eene ruiling van grondgebied der bezittingen in Indië daarstelde, aan deze vergadering is aangeboden en door dezelve goedgekeurd.

Ofschoon dan de geheel afzonderlijke huishouding der koloniën onder het opperbestuur van Z. M. staat, is daarmede mijns inziens niet strijdig, dat

een verband op deze bezittingen, of op de domeingoederen den Staat behoorende, geacht wordt een voorwerp van wetgeving te zijn.

De voordeelen van dezelfde bezittingen behooren den Staat. Dan, nu dezelve niet wel met eenige zekerheid bij jaargangen kunnen berekend worden, doch een langer tijdperk daartoe vereischt wordt, schijnt mij de vijfjarige mededeeling op den aard dier omstandigheden gegrond te zijn, welke dan ook van invloed op de begrooting van het jaar, in welk zij gedaan wordt, kan wezen. De leening voor de Overzeesche bezittingen geeft dan aanleiding tot eene regeling, welke dit gedeelte nog behoefde, en het verband tusschen de onderscheiden hulpbronnen van Staatsinkomsten wordt meer en meer voltooid.

De strekking van dien bijstand ten algemeenen nutte kan niet worden betwijfeld. Geene bevoorregting, veelmin uitsluiting, van eenige ter begunstiging van andere, hetzij bijzondere personen, hetzij maatschappijen, hoe uitgebreid en magtig ook, kan met den geest der tijden en den gevestigden toestand der zaken worden overeengebragt. Eene volkomene gelijkstelling van alle provinciën en steden, zoo van België als van Holland, ten aanzien van den handel en der vaart op de koloniën, is daarmede overeenkomstig; dit beginsel is bij art. 5 der overeenkomst tusschen de Nederlanden en Engeland bepaald. Deze scheepvaart en handel zijn dus bronnen van welvaart aan gansch Nederland gemeen, en de daarstelling van een administratief kapitaal, hetwelk den gemakkelijken omloop herstellen zal, kan geene andere strekking hebben dan die van algemeen nut.

Rede van den Heer Collot d'Escury van Heinenoord [1]).

Tot de wisselvalligheden, welke Rijken en Staten treffen kunnen, mag de gekrenkte hoop voorzeker gebragt worden, en zij is inderdaad geene der minst grievende teleurstellingen, aan welke deze zijn blootgesteld. In die noodlottigheid, wij mogen het ons niet verbergen, deelt het Rijk der Nederlanden, in meer dan een opzigt, in ruime mate. Met het oog op Java gevestigd, de getuige van onzen ouden roem, de getuige en de medewerkende oorzaak tevens van onze welvaart in vorige dagen, mogten wij de hoop voeden, dat van daar, gelijk weleer, voor ons de zon van voorspoed zou opgaan, in wier koesterende stralen het Moederland zich konde verkwikken. Zoo dachten, zoo berekenden, zoo hoopten wij, toen de onverwachte boodschap des Konings ons deelgenooten zijner bekommering en teleurstelling maakte, en wij tegelijk uitgenoodigd werden, om, in gemeen overleg met Z. M., eenen buitengewonen maatregel te helpen verordenen en de tusschenkomst van het krediet van het Moederland te doen strekken tot het daarstellen van gepaste

1) *Str.* 10 Maart 1826.

voorzieningen, ten einde aan onze Overzeesche bezittingen de noodige ondersteuning zoude verleend worden.

Het is dan wel eene natuurlijke vraag, welke wij ons zelven te doen hebben, bij gelegenheid dat wij het hiertoe betrekkelijke ontwerp van wet overwegen, of wij namelijk, gelijk eens de Romeinsche raad deed, onze blijdschap zullen betoonen dat het hoofd van den Staat niet aan het herstel van zaken wanhoopt, dan wel, of wij ontmoedigd en zorgeloos zullen nederzitten, klagende over onvervulde verwachtingen.

Ik zou wel geheel aan den eerbied te kort doen, welken ik mijnen geëerden medeleden verschuldigd ben, indien ik mij tot verdediger van het laatste opwierp; neen, ik vleije mij veeleer, met eenige toegevendheid te zullen gehoord worden, indien ik, door eene en andere in het midden gebragte bedenking, het eerste poge aan te prijzen, als allezins passende aan den nationalen geest, welke deze vergadering bezielt, en als het ware gezigtspunt van 's lands belang, hetwelk ons allen zoo zeer ter harte gaat.

Wat mij betreft, E. M. H., ik kieze dat gezigtspunt, omdat naar hetzelve mijn oog eenig gerigt blijft, en mijne overtuiging het mij als het beste en waardigste voorstelt.

Wij weten allen, dat van het begin der wereld af, zoo de volken der oude, als die der latere tijden, in het zenden van volkplantingen naar ver of meer nabij gelegene oorden, het middel gezocht en gevonden hebben, om de welvaart der Moederlanden te vergrooten en tevens nieuwe volksstammen te doen ontstaan. Zoo deed Phenicië en Carthago, zoo Griekenland en Rome, zoo later de Europesche volken, zoo eindelijk wij, toen wij bezig waren de grondslagen te leggen van dat magtig gemeenebest, hetwelk in zijne kleinheid groot was, en tot op dit oogenblik het bewijs levert, tot welk eene hoogte de volken kunnen opklimmen, wanneer moed en zelfstandigheid, ook bij den grootsten tegenspoed, de grondtrekken van het algemeen volkskarakter eener natie uitmaken.

Het zou dus hier voor mij de plaats zijn, mij eene uitweiding te veroorloven, geheel aan vroegere herdenkingen gewijd. Ik zou bij deze gelegenheid het groot en onwankelbaar belang van het Rijk van Java en onze verdere Overzeesche bezittingen moeten aanschouwelijk maken. — Dan, een onzer geachte medeleden heeft dit uit den schat zijner kennis zoo meesterlijk gedaan, dat, zoo ik een tafereel van mijne hand naast het zijne zou wagen te plaatsen, ik voorzeker den blaam van ligtvaardigheid niet van mij zou kunnen weren.

[Spreker besluit hierop, alleen te gewagen van de moeijelijke omstandigheden, in welke de Indische regering sedert 1816 zich geplaatst zag, en die hij als de voorname oorzaken beschouwt der „kortstondige verlegenheid," waarin de O. I. bezittingen zich bevinden. Hij herinnert de voor ons nadeelige vertraging der overgave van Java in 1816; den aanstonds uitgebroken ernstigen

opstand in Cheribon, gesproten uit oorzaken buiten het bereik van onze Kom. Genl., en weder gewigtige opofferingen eischende; den opstand in de Molukken, „daarom van ergere gevolgen, omdat deze noodlottige gebeurtenis nog in volgende jaren eenen nadeeligen invloed heeft moeten uitoefenen op de inkomsten, uit deze rijke landen te genieten;" de krijgsverrigtingen in Palembang, op Banka, op Sumatra's Westkust, op Borneo; de aardbevingen en vulkanische uitbarstingen, verderfelijk voor de specerij-teelt in de Molukken; den voorbeeldeloozen omkeer in den loop der saizoenen, in geheel ongewone en aanhoudende regenvlagen zigtbaar, door welke b. v. op Java, anders de voorraadschuur van rijst en zout, de schaarschte aan die hoofdbestanddeelen van voeding der ingezetenen zoo groot werd, dat men deze van Bengalen en Siam tegen hooge prijzen zich verschaffen moest.

Daarna wijst hij op het vele goede, in weerwil van al die wederwaardigheden door het Indische bestuur tot stand gebragt.]

De gedurende de vijandelijke inbezithouding vervallene werken en gebouwen, zoo wel als onderscheidene inrigtingen van allerlei aard zijn hersteld. Van daar, die uitgebreide kazerneringen, de herstelde werven en pakhuizen, de aangevangene en veelligt voltooide herbouw van die op het eiland Onrust, de met zware kosten vernieuwde of aangelegde zeehoofden, vooral het uitleggen van die der rivier van Batavia, de groote wegen, de middelen der binnenlandsche gemeenschap en wat ik daarenboven nog zou kunnen opnoemen, bijaldien dit niet reeds door eenen vorigen spreker gedaan was.

Er is al verder, om dit niet onvermeld te laten, een Indisch leger op de been gebragt, en eene inlandsche krijgsmagt gekleed en gewapend.

De zeemagt is op nieuw ingerigt en verzorgd, zoodat zij reeds van den beginne aan onze scheepvaart op den Indischen Archipel tegen den aanwas der zeeroovers voor ons heeft kunnen beveiligen.

Dit alles nu heeft niet kunnen tot stand gebragt worden, dan met groote uitgaven van geld, welke, gevoegd bij de schaden, welke de aangeduide omstandigheden hebben veroorzaakt, tot de hoogte zijn gebragt dat de bestaande ongelegenheid niet meer behoeft te verwonderen. Ondertusschen waren de inkomsten vrij aanzienlijk gebleven, en men voedde de hoop, dat deze bij voortduring de noodige uitgaven zouden dekken; men beschouwde de rampen, welke drukten, slechts als voorbijgaande; men dacht in eenen tijdelijken maatregel de bestrijding van tijdelijke kwalen te zullen vinden, en bij het ontstane gebrek aan klinkend geld nam men de toevlugt tot eene vermeerdering van uitgifte van papier, een maatregel, welke vooral in Indië niet vreemd is. Deze nu was het van welken de nadeelige gevolgen zich buitengewoon laten gevoelen, bij het mislukken van vele pogingen, welke zijn aangewend tot daarstelling van het goede; zoodat men eindelijk

18

in eene buitenlandsche leening de wegneming van de ontstane ongelegenheid meende te vinden, welke echter gelukkig niet is tot stand gekomen: ik zeg gelukkig, omdat het eigenaardiger moet geacht worden, dat het moederland ondersteune en helpe, dan dat vreemde geldschieters met zoodanige ondersteuning hun voordeel doen.

Eene andere oorzaak van de bestaande ongelegenheid vindt haren grond in den nadeeligen toestand van Java zelf, afgescheiden van de onheilen welke het tijdelijk gedrukt hebben, zoowel als van hetgeen vereischt is geworden, om het groote huishouden van Staat voor hetzelve op te rigten.

Men heeft die huishouding zekerlijk te hoog opgerigt, men heeft ze, dit erken ik, te zeer geschoeid op de leest van een voortdurenden gelukkigen financiëelen toestand, waartoe de inkomsten, vóór de rampen welke gedrukt hebben, berekend schenen; dienvolgende had men de zucht tot verbetering en volmaking dien vrijen teugel gege en, welke in de beste bedoelingen, al zijn zij niet met den gewenschten uitslag bekroond geworden, die billijke redenen van verontschuldiging vinden, welke geboren worden uit de overtuiging, dat uit eenen gunstigen of ongunstigen uitslag van zaken de daden van een Gouvernement noch te hoog moeten geroemd, noch te nadeelig beoordeeld worden.

De Koning echter moest, in zijne wijsheid, middelen beramen, om te voorzien in de nadeelige gevolgen der misrekening; dat is door H. D. op die doelmatige wijze geschied, welke ons van zijnentwege is kennelijk gemaakt en het is nu aan de Kamer, om Zr. Ms. heilzame bedoelingen op eene gepaste wijze te ondersteunen.

Het hooge belang van onze Overzeesche bezittingen, van Java voornamelijk, moet ons daartoe nopen, te meer daar wij in de hulpmiddelen, welke het laatste aanbiedt, den noodigen waarborg vinden kunnen, dat het te verleenen krediet wel gevestigd wezen zal.

Java alleen bevat, zonder de Molukken, en waar zich onze magt verder mag uitstrekken, daarbij te rekenen, eene bevolking van over de vijf millioen zielen. Behalve den handel, dien wij op hetzelve, zoowel als op Borneo, Sumatra en elders voeren, behalve de afstorting onzer fabriek-goederen op deze onderscheidene punten, strekt Java daarenboven ons ten middenpunt van onzen handel met China en Japan.

Wanneer men eenvoudig op de ons, met zooveel openhartigheid, medegedeelde inlichtingen let, waarheen ik dan ook alleen te verwijzen heb, om het door mij gezegde de noodige kracht bij te zetten, wanneer men daarop let, dan weten wij, dat de uitvoer van goederen van Nederlandschen oorsprong naar onze Overzeesche bezittingen aanzienlijk is geweest, en voor eene immer toenemende uitbreiding en vermeerdering vatbaar blijft, waaromtrent de regt-

streeksche uitvoer, naar Sumatra aangevangen, de gelukkigste voorteekenen oplevert.

Wij weten tevens, dat de invoer van goederen te Batavia, met onze eigene schepen, in de drie laatste jaren niet minder aanmerkelijk was; daarenboven hebben de millioenen ponden koffij, in een tijdverloop van eenige weinige jaren, een zeer groot voordeel aan onzen aktieven handel gegeven; terwijl de honderdvoudige betrekkingen, welke tusschen het moederland en de Indische gewesten plaats hebben, van dat belang zijn, dat wij deze inderdaad onder onze groote aangelegenheden mogen rangschikken.

En wat wordt nu van ons gevraagd, om dat alles te behouden? Het negotieren van een kapitaal van twintig millioenen, onder waarborg van den Staat, of eigenlijk het gedurende dertig jaren verzekeren van het voldoen der renten en de aflossing van een gedeelte van dat kapitaal, geraamd op 14 ton, bijaldien onverhoopt door buitengewone en onvoorziene omstandigheden deze gelden niet konden gevonden worden uit de geldmiddelen van de Overzeesche bezittingen zelve.

En dit is, mijnes erachtens, een zeer noodzakelijke maatregel, in welken voor mij geene de minste bedenking gelegen is.

Letten wij toch op den waren stand van zaken, dan behoeft er geen twijfel te bestaan aangaande het toereikend vermogen van het Indische bestuur om uit de inkomsten te zijner beschikking deze som jaarlijks te verstrekken.

Ja, ik weet wel, de inkomsten van dat bestuur zijn niet van dien aard, dat zij alleen en voornamelijk uit de opbrengst der belastingen voortspruiten; neen, zij moeten voor een groot gedeelte de vruchten zijn van een voordeeligen oogst en van een niet ongunstigen stand des handels; maar de tegenspoeden, voor dezen altijd mogelijk, in onze berekening opnemende, is daarin toch geene genoegzame reden gelegen, om zich te laten afschrikken: terwijl bij evenzeer mogelijke kansen van voordeel en geluk de waarborg zoo veel te minder gevaar zou loopen.

Voegt men nu daarbij de behoedende maatregelen, welke door den Koning genomen zijn en de beste resultaten voorspellen, dan is mijn besluit van geene ligtvaardigheid te verdenken, dat de bekommering voor de zekerheid van den te verleenen waarborg hier niet van dat gewigt moet geacht worden, om daaraan eenen welberaden maatregel op te offeren.

En in dit mijn gevoelen word ik niet aan het wankelen gebragt door de vrees voor mogelijke gevaren van een veel ernstiger aard, waaraan de Overzeesche bezittingen, in het tijdsverloop van dertig jaren, kunnen blootgesteld raken.

Men zou wel een zeer onopmerkzaam beschouwer van den loop der menschelijke zaken moeten wezen, indien men niet voor zich zelven aan de ver-

zekering vasthield, dat t' eeniger tijd, vroeg of laat, de andere werelddeelen zullen ophouden cijnsbaar aan het kleinste van alle te zijn.

Voorzigtige maatregelen, wijs en beraden overleg, eene staatkundige houding, hoedanige meer dan ooit jegens Oostersche en Westersche inboorlingen van onderscheidene standen noodzakelijk wordt, kunnen de verdrijving der Europeanen uit Azië en Amerika nog lang vertragen; eenmaal echter zal het laatste uur voor hunne regering geslagen zijn; maar dit binnen een tijdperk van dertig jaren te stellen, dit geloof ik dat met regt eene overdrevene bezorgdheid zou kunnen geacht worden. Althans de tegenwoordige opstanden, waarvan Java het tooneel is, zijn nog niet van dien ontrustenden aard, om daaruit het ernstigste te moeten duchten. Het zijn alleen waarschuwende voorteekenen van hetgeen eenmaal in den loop der dingen ons kan beschoren zijn, waaromtrent het *consul vigila* van tijd tot tijd met nadruk mag aangeslagen worden.

Maar, al ware nu eens dit gevaar meer nabij en als het ware voor de deur, dan nog blijft de maatregel noodzakelijk, omdat men dan met te meer kracht al de middelen in onze hand moet aanwenden, om te redden wat oogenblikkelijke redding vordert; omdat men dan, hierdoor in eene andere betrekking tot Indië gerakende, het tot de lessen eener wijze en zelfstandige staatkunde mag achten te behooren, het aan geene maatregelen in tijds te laten ontbreken, welke ons aanwezen in die streken, of als een gehoorzaamheid vorderend moederland, of als de eerste onder de meest bevriende natiën, alleen kunnen bestendigen. Daartoe moeten ons aansporen de herinneringen van de vorige dagen, het welbegrepen belang van het tegenwoordig oogenblik, en de uitzigten voor de toekomst.

Rede van den heer VAN DE KASTEELE. 1)

De zaak, tot welker beraadslaging wij heden geroepen worden, is voorzeker allerbelangrijkst, en ik houde mij overtuigd, dat bij allen, die aan de beraadslaging deel nemen, een onaangenaam, ja zelfs een pijnlijk gevoel wordt opgewekt. Want welk ingezeten, die zich 's Rijks Overzeesche bezittingen voor de aandacht brengt, voegt daarbij niet onwillekeurig het denkbeeld, niet slechts van eene levendige bron van onophoudelijk vertier voor koophandel en zeevaart, maar zelfs van eene rijke goudmijn, waaruit bij aanhoudendheid schatten moeten vloeijen, die de steunsels van den Staat helpen schragen, die 's Rijks schatkist opvullen en alzoo tot verligting verstrekken moeten van den last, die op de ingezetenen drukt, ter voorziening in de behoeften van de maatschappij? Maar als men dan bespeurt, dat de staat dier Overzeesche bezittingen zoodanig is, dat, wel verre dat van daar schatten te onzer verligting

1) *Stc.* 4 Maart 1826.

zouden overvloeijen, wij integendeel van hier eenen schat van niet minder dan twintig millioenen guldens verstrekken moeten, om eenen achterstand van weinige jaren te dekken, dan loopen wij gevaar, dat onze denkbeelden verwarren, dat wij eenen scheidsmuur zoeken op te rigten tusschen medeburgers in die verre gewesten en ons zelven, en dat wij eene neiging gevoelen, om hen aan hun lot over te laten, mits wij ons zelven maar behoeden voor eene althans mogelijke schade.

Welligt is uit denzelfden oorsprong, de neiging namelijk om zich met eene netelige zaak zoo weinig mogelijk te bemoeijen, gerezen de bedenking, die velen uwer, Ed. Mog. Heeren! geopperd hebben, of de natie, en dus ook wij als hare vertegenwoordigers, wel iets te maken hebben met het belang of de behoefte dier Overzeesche bezittingen, en of, daar art. 60 der Grondwet het opperbestuur der bezittingen in andere werelddeelen bij uitsluiting aan den Koning heeft opgedragen, de voorziening in de geldelijke bezwaren dier bezittingen niet ook bij uitsluiting aan dat hoofd van den Staat, zonder onze medewerking, moet worden overgelaten.

Doch als men de zaak doordenkt, vertrouw ik, dat allen eindelijk met mij zullen instemmen, dat de Koning, die voorzeker met geen minder pijnlijk gevoel is aangedaan geweest, toen Z. M. ons deze voordragt deed, dan wij ondervonden toen wij dezelve ontvingen en onderzochten, wel en grondwettig heeft gehandeld door in deze aangelegenheden de medewerking van de S. G. te verlangen, en dat wij ons niet mogen onttrekken, om dezelve zorgvuldig en met de meeste naauwgezetheid te behartigen.

Die Overzeesche gewesten worden toch bij de Grondwet zelve genoemd volkplantingen en bezittingen van het Rijk. Zij, die volkplantingen bewonen, zijn onze medeburgers; het blijven Nederlanders, die derwaarts hunnen zetel hebben overgebragt, die de middelen daarstellen tot aanhoudend vertier voor onze nijverheid, voor onzen handel en zeevaart; en als de natie, in geval van nood, hen verwaarloosde en aan zich zelven overliet, deed zij hetzelfde, alsof zij een gewest, aan de grenzen van het Rijk gelegen, in tijden van oorlog aan den vijand, of een ingebroken polder, zonder herdijking, aan den watervloed ter prooi gaf, zonder deszelfs behoeften als staatsbehoeften te beschouwen, en daarin bij tijds, ook des noods door algemeene opofferingen, te voorzien.

En ofschoon, uithoofde van den verren afstand, de gewone loop der wetgeving niet op de volkplantingen kan worden toegepast, schoon dus het opperbestuur te regt bij de Grondwet aan den Koning alleen is toevertrouwd, die zelfs wederom een groot gedeelte van zijne magt aan eenen anderen tijdelijk moet opdragen, zoo blijft echter uit den aard der zake de beraadslaging over de geldelijke belangen en behoeften dier volkplantingen aan de geheele wetgevende magt der natie voorbehouden.

Want als er baten uit de volkplantingen voortkomen, dan komen dezelve (dit is bij de antwoorden, door het Gouvt. op onze aanmerkingen gegeven, uitdrukkelijk gezegd) ten voordeele van het Rijk; dan moeten dezelve dus mede helpen verstrekken om de middelen uit te maken ter bestrijding van de algemeene behoeften van den Staat; en als er hulp van hier noodig is, dan moeten de opofferingen, die daartoe strekken zullen, door de geheele natie gedragen worden, en dus is daartoe dan ook de medewerking van het geheel wetgevend gezag volstrekt onontbeerlijk.

Trouwens deze vergadering zelve heeft te voren meermalen verlangd, dat aan dezelve inzage zoude gegeven worden in de geldelijke aangelegenheden der Overzeesche bezittingen. Nu is aan dat verlangen, bij de toelichtingen der voordragt, met naauwkeurigheid voldaan en, bij het laatste artikel der konceptwet, is voor het vervolg op gezette tijden het geven van die inzage uitdrukkelijk toegezegd. Wij moeten derhalve ons zelven gelijk blijven, en nu niet afslaan hetgeen te voren als een regt gevorderd is.

Maar daarenboven, ik vertrouw aangetoond te hebben, dat de S. G. uit den aard van de zaak geroepen worden om over de geldelijke aangelegenheden der Overzeesche bezittingen van het Rijk te oordeelen, en dat, om daarin te voorzien, immers als er het krediet of eene dadelijke opoffering van den Staat mede gemoeid is, hun gemeen overleg met en benevens den Koning noodzakelijk is.

Maar als dat dan waar is, wat is dan het standpunt, waarop wij ons plaatsen moeten, om de voordragt, die thans aan onze beraadslagingen onderworpen is, wel te beoordeelen?

Moeten wij de zaak uit een helder oogpunt zoeken te beschouwen, alle zwarigheden zoeken weg te redeneren? Moeten wij daarop slechts onze gedachten vestigen, dat het voor de natie voorzeker niets anders zijn zal dan een waarborg, waarvan de dadelijke werking nooit te pas zal komen, en dat het slechts eene uiterlijke vertooning zijn zal, ter gerustelling van geldschieters?

Voorzeker neen, E. M. H.! Wij moeten de zaak van hare donkere zijde beschouwen. Er is altijd eene mogelijkheid, dat, niettegenstaande de stellige voorschriften en de zorgvuldige bemoeijingen van den Koning, de zaken in de Indiën niet met dat zuinig overleg behartigd worden, als de tegenwoordige toestand vereischt. Er is altijd eene mogelijkheid, dat binnenlandsche oorlogen (schoon de jongste onlusten daar ook gedempt mogen wezen) meerdere kosten veroorzaken, dan waarop men bij de ons overgelegde berekeningen heeft staat gemaakt. Er is altijd mogelijkheid (hetgeen de goede God verhoede) voor eenen algemeenen oorlog, waarvan eene tijdelijke bezetting van een of meer onzer volkplantingen het gevolg zoude kunnen zijn. En in al die

gevallen zou er niet slechts een waarborg, maar eene dadelijke uitgave van den Staat aan de geldschieters te pas komen.

Daarenboven moeten wij die zaak van hare donkere zijde beschouwen, omdat wij overtuigd moeten wezen, dat, als er niet wordt bijgesprongen, de Overzeesche bezittingen, en bepaaldelijk die in O. I., die wel de voornaamste zijn, in een oogenblikkelijk gevaar verkeeren, van voor ons Rijk verloren te wezen.

Als er een achterstand van 20 millioen gulden blijft bestaan, spreekt het van zelf, dat dit wordt een invretende kanker, die spoedig niet meer te herstellen zal wezen.

Als men in de Indiën zelve daartoe de hulpmiddelen zoeken moet, zullen, door bovenmatige renten, door vreemden invloed, door eigenbelang van sommige bijzondere personen, en om een aantal andere redenen, die hulpmiddelen weldra veel erger worden dan de kwaal zelve. Ook dan derhalve moet men den ondergang of althans het verlies voor ons van de volkplanting te gemoet zien. Ons geacht medelid Corver Hooft heeft getracht die vrees voor het verlies der O. I. bezittingen op den achtergrond te plaatsen; maar zijne redenen hebben bij mij die vrees geenszins doen verdwijnen, vooral niet na het uitvoerig betoog van ons geacht medelid van Alphen, die het gevaar, zonder wezenlijke hulp van het moederland, zoo afdoende heeft aangetoond.

Maar al hangen wij het zwartste tafereel van den toestand onzer O. I. bezittingen op, hetgeen niet wel zwarter kan worden geschilderd, dan ons geacht medelid Clifford het gedaan heeft, mogen wij dan toch, door onze handen er van af te trekken, het Rijk in gevaar stellen, om zulke gewigtige bezittingen te verliezen?

Zij zijn gewigtig, omdat zij dikwijls een dadelijk en onmiddellijk voordeel aan den Staat hebben aangebragt. Dit is, door de inlichtingen, ons van Gouvts. wege gegeven, boven alle bedenking zeker gesteld.

Zij zijn gewigtig, omdat zij bij voortduring betrekkelijke voordeelen opleveren, door het bevorderen van het vertier onzer fabrieken en landbouw, van allerlei voortbrengselen van de nijverheid der natie, en omdat zij het eenig middel zijn, om den bloei van onzen handel en zeevaart wederom, zoo niet tot vorigen, immers tot een aanzienlijken luister op te voeren.

Zij zijn gewigtig, omdat aldaar onze medeburgers, onzer mede-Nederlanders, ja, de naauwste betrekkingen van een aantal onzer beste en geachtste geslachten, niet als ballingen, maar als mede-inwoners van denzelfden Staat leven, die de oogen op ons gevestigd houden, en vragen of wij hen zullen afsnijden als een nutteloos lid, dan of wij hen zullen beschermen even als een gewest van het moederland, dat door eene bijzondere noodlottige gebeurtenis in gevaar was gebragt.

Zij zijn eindelijk gewigtig, met betrekking tot onzen politieken toestand in Europa.

Welke gedachten zouden de naburige Mogendheden van ons moeten koesteren, indien zij mogten bespeuren, dat wij geheel verwaarloosden die gedenkzuilen van onze vorige handelsgrootheid, die druk bezochte havens, waar onze vlag, de roem onzer zeehelden, en de trouw en opregtheid onzer verbindtenissen, zoo ondubbelzinnig, sedert eeuwen, geëerbiedigd zijn? Zouden zij niet in het vermoeden vervallen moeten dat onze krachten uitgeput waren, en dat wij niets meer over hadden, om voor zulke heilige herinneringen op het spel te zetten, maar dus ook niet om onzen rang onder de volken van Europa waardiglijk te handhaven? En niet slechts welke mogendheid van Europa zou niet verbaasd moeten staan en ons verachten, maar wie onzer medeburgers zoude over zijne regering en zijne vertegenwoordigers niet blozen moeten, als wij niet alleen eenen waarborg, maar ook eene dadelijke uitgaaf van twintig millioenen guldens, ja van het dubbele en driedubbele dezer som, tegen het verlies van het schoone eiland Java alleen, in de schaal durfden leggen! Neen, E. M. H., hoe wij de zaak dus beschouwen, ik geloof, dat U. E. M. het allen met mij eens zullen zijn, dat wij, ook des noods met opofferingen, onze buitenlandsche, bepaaldelijk onze O. I. bezittingen, moeten trachten te behouden; maar dus ook in den ons opengelegden nood nu moeten bijspringen.

En dan is derhalve nu alleenlijk de vraag, of daartoe het ons voorgedragen middel het gepaste is.

Ik zal mij hieromtrent niet in bijzonderheden verdiepen. Wij hebben uit de naauwkeurige opgaven van het Gouvt., zoo bij de memorie van toelichting, als bij de antwoorden op de bedenkingen der afdeelingen, en de veelvuldige daarbij overgelegde bescheiden, gezien, dat de som van 20 millioen inderdaad noodig is. Maar wij hebben ook daaruit voorzeker met dankbare erkentenis gezien, dat de Koning alle mogelijke maatregelen genomen heeft, om te zorgen, dat er niet op nieuw een achterstand geboren worde; dat door bezuinigingen, door het weglaten van noodelooze uitgaven en door alle die andere middelen, die door ons geacht medelid van Alphen met zooveel kennis van zaken zijn opgegeven, de staat van zaken moet verbeteren; en dat er dan ook werkelijk uitzigt is, dat de renten en aflossing der te openen geldleening uit de Indiën zelve zal kunnen gevonden worden.

Bij de veranderingen, die er na de bedenkingen der afdeelingen in de wet gekomen zijn, is dan nu ook in het 1ste art. uitdrukkelijk gezegd, dat de opgenomen som gevestigd wordt op de territoriale en andere inkomsten en bezittingen van het Rijk in de O. I. Dat is dus het primitief hypotheek voor de geldleening, en daarna komt eerst in de tweede plaats de waarborg van den

Staat als hulpmiddel. En ik geloof inderdaad, dat het aan de natie eene groote gerustheid moet geven, te weten, dat het Gouvt. in allen gevalle de bevoegdheid zou hebben, eerst de territoriale bezittingen in de O. I. aan te spreken, eer men behoeft een penning uit 's lands schatkist tot aflossing der geldleening te nemen.

Bij deze gelegenheid vind ik mij echter verpligt, te herinneren, dat het niet raadzaam schijnt, dit hypotheek bijzonder te doen kleven op het administratief kapitaal, dat in de Indiën voorhanden is, zoo als de heer Corver Hooft verlangde, daar de heer van Alphen zoo duidelijk heeft doen zien, dat de behandeling van zoodanig kapitaal in de O. I. steeds vrij en onbelemmerd moet zijn en dan zooveel moet toebrengen om de verbetering van den financiëelen staat aldaar met vertrouwen te kunnen te gemoet zien.

Tot de vestiging intusschen van het hypotheek, bij het eerste artikel van de koncept-wet omschreven, was buiten twijfel het Indische bestuur niet bevoegd. En zelfs de Koning alleen konde het volgens art. 58 der Grondwet niet vestigen, zonder het gemeen overleg van de S. G., want het leggen van een reëel bezwaar op vast goed staat, naar regten, gelijk met eenen afstand. Dit behoorde boven alle tegenspraak te zijn.

Maar daarenboven, zonder bijvoeging van den waarborg van den Staat zoude hypothekatie niet voldoende wezen: vooreerst, omdat het belang van den Staat niet ligtelijk kan medebrengen, dat het hypotheek worde aangesproken, daar het doorgaans veel beter zijn zou, des noods, tot aflossing en renten der geldleening, de jaarlijks benoodigde som uit de schatkist aan te vullen, dan de, ons zoo duidelijk door den heer van Alphen afgeschilderde, nuttige territoriale bezittingen in de O. I. tot geld te maken. En ten tweede, omdat zonder dien waarborg de renten der geldleening, uit den aard der zaak, veel hooger zouden loopen, en derhalve de schuld van den Staat met de daad zou vergroot worden.

Ofschoon ik intusschen aanvankelijk tot grond mijner beschouwing genomen heb de donkerste zijde, waaruit wij de O. I. aangelegenheden bezien kunnen, zoo is het er echter verre af, dat ik dit voor den wezenlijken staat der zaken zoude houden! Neen, wij hebben al wederom uit de uitvoerige statistiek, die ons geacht medelid van Alphen ons gegeven heeft, gezien, dat wij, onder een goed en beter beheer van zaken, ons met gunstige vooruitzigten mogen vleijen. Wij hebben bepaaldelijk gezien, dat, op drie verre verwijderde tijdstippen, de inkomsten in de O. I. kas jaarlijks steeds tusschen de 20 en 25 millioenen bedragen, dat die nu voorzeker nog aanmerkelijk kunnen verbeteren, en dat dan bij een geregeld bestuur die inkomsten de uitgaven merkelijk overtreffen kunnen.

Indien wij derhalve vrede mogen behouden met de magtigste Europesche

Mogendheden, (en waarom zouden wij de zaken zoo zwart inzien, dat wij daaraan twijfelen!) dan bestaat er geene reden, om de verzekeringen van het Gouvt. te wantrouwen, dat de inkomsten in O. I. zelve, zonder de territoriale bezittingen aldaar tot geld te maken, de geldleening in aflossing en renten zullen kunnen bestrijden, en dat binnen de dertig jaren de Staat van deszelfs waarborg zal ontheven zijn. En dan kan ik inderdaad geen beter middel van tegemoetkoming vinden dan in de voordragt vermeld is.

Maar als ik er dan geen beter voor mijne aandacht brengen kan, en ik ben toch overtuigd, dat er tegemoetkoming plaats moet hebben, dan vind ik voor mij geen ander besluit mogelijk, dan om tot de gedane voordragt mijne stem te geven.

In het vaste vertrouwen dus op den voorzigtigen, wijzen en standvastigen gang Zr. M. in het opperbestuur der Overzeesche bezittingen, hetwelk bij de Grondwet bij uitsluiting aan H.D. is opgedragen, en waarvan ons, bij de beraadslaging over deze voordragt, zoo onbewimpeld opening gegeven is; en dientengevolge ook in de hoop en verwachting, dat de gevorderde waarborg nooit meer zal zijn dan eene inroeping van krediet, en dat dezelve nimmer zal worden eene wezenlijke geldelijke uitgave van den Staat, — vind ik mij verpligt, ja in gemoede en na bedaard en rijp overleg verpligt, tot het daarstellen van dien waarborg ijverig mede te werken.

Rede van den heer Beelaerts van Blokland [1]).

Zijn de Staten-Generaal bevoegd, de gevraagde garantie te verleenen? Het ontwerp van wet heeft deze vraag doen ontstaan, uit hoofde van art. 60 der Grondwet.

De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

Door dit art. is derhalve voorgekomen, dat het bestuur over de volkplantingen en bezittingen buiten Europa zoude kunnen worden overgedragen aan handeldrijvende of andere bevoorregte maatschappijen: dit is duidelijk, wanneer men zich het vorig bestuur over die bezittingen herinnert, en aan die herinnering de uitdrukking der Grondwet toetst.

Maar ook geene andere magt heeft bevoegdheid om zich in dat opperbestuur te mengen; en de wetten of andere verordeningen des Konings hebben in de koloniën dezelfde kracht van wet, als hier te lande de wetten, door den Koning met gemeen overleg der S. G. uitgevaardigd; zonder dat zij aan eenige kontrolering, hetzij van de hier te lande bestaande Algemeene Rekenkamer, hetzij van eenig ander departement van algemeen bestuur onderworpen zijn.

1) *Stc.* 7 Maart 1826.

Ziedaar den eenvoudigen zin van dit artikel.

Maar dit opperbestuur neemt niet weg, dat de koloniën bezittingen van het Rijk zijn; waarom ook volgens art. 58 geen afstand of ruiling van eenig gedeelte derzelve kan plaats hebben zonder goedkeuring der S. G. Dit opperbestuur verhindert dan ook niet, dat, schoon het bestuur in de koloniën zelve geen voorwerp voor de bemoeijenis der S. G. kan opleveren, de Koning de algemeene bevoegdheid (art. 70) om aan de S. G. wetten voor te dragen, of zoodanige andere voorstellen te doen als Z. M. noodig oordeelt, ook op onderwerpen de kolonien betreffende, toepasse, wanneer er omstandigheden bestaan of maatregelen noodig zijn, waartoe de Koning het gemeen overleg der S. G. oordeelt te moeten inroepen.

Ik kan mij althans niet wel het denkbeeld vormen, dat ik in goeden ernst eene eerbiedige naauwgezetheid voor het koninklijk prerogatief, in dit art. 60 uitgedrukt, zoude betoonen door mij te onttrekken aan het gemeen overleg, dat de Koning omtrent geldelijke aangelegenheden der koloniën inroept.

Ik kan mij te minder dat denkbeeld vormen, nadat ik die onzer geëerde medeleden, welke omtrent de bevoegdheid der S. G. op dit stuk twijfel hebben te kennen gegeven, zich over het voorgesteld ontwerp zelve heb hooren uitlaten, en zelfs heb hooren beweren, dat de koloniale uitgaven op de begrooting onzer staatsbehoeften behoorden te verschijnen.

Het is dan ook hier geene zake van ons te mengen in het koloniaal opperbestuur, maar het geldt hier finantiëele maatregelen in het moederland, en door medewerking van het moederland, omtrent de koloniën of Overzeesche bezittingen te nemen.

Het is met dit opperbestuur als met andere daden van oppergezag en regt, bij voorbeeld, in art. 57, 58, 59, 61, 62, welke somwijlen verbonden zouden kunnen zijn aan daden van wetgeving, voorstellen des Konings kunnen ten gevolge hebben, ja zelfs aanleiding zouden kunnen geven tot de uitoefening van het regt (om voorstellen te doen), den S. G. in art. 113 en 114 der Grondwet, algemeen en zonder bepaling van voorwerpen toegekend.

Vooral moet die bevoegdheid in het oog vallen, wanneer sprake is van zoodanige maatregelen, die in tijd en wijle de toepassing van art. 121 der Grondwet zouden kunnen vereischen, dat is, tot uitgaven zouden kunnen leiden, op de Staatsbegrooting te brengen.

Is het voorstel zelve aannemelijk?

Om de Kamer daarover te doen oordeelen heeft de Regering alle mogelijke openingen gegeven. Uit dezelve is mij gebleken, dat de staat der O. I. bezittingen hulp vereischt: over de oorzaken dezer noodzakelijkheid uit te weiden, beschouw ik van geen bijzonder afdoenden aard. De beoordeeling, of

het koloniaal bestuur berisping dan lof verdient, laat ik aan des Konings opperbestuur over. Ik heb geene reden om niet overtuigd te zijn, dat men met de beste trouw en zucht tot het goede is te werk gegaan; doch ik weet ook, dat het boven menschelijk vermogen is zich altijd tegen dwaling in de middelen te hoeden. Ik weet dat men veelmalen geneigd is de beginselen die men kent, en die in het afgetrokkene goed zijn, toe te passen op een anderen staat van zaken, met welken zij geene gelijksoortigheid hebben; dat gebrek kleeft dikwijls de Europesche besturen omtrent hunne volkplantingen aan: het verlies van St. Domingo heeft zulks aan Frankrijk duidelijk genoeg bewezen. Ik weide hier niet verder over uit; het belangrijk tafereel, ons l.l. zaturdag door ons geëerd medelid VAN ALPHEN geleverd, heeft ons daarvan gewigtige zaken geleerd, en mij herinnerd aan de les van eenen dichter der oudheid.

At prius ignotum ferro quam scindimus aequor
Ventos et varium coeli praediscere morem
Cura sit, ac patrios cultusque habitusque locorum
Et quid quaeque ferat regio, quid quaeque recuset.

Welke andere hulp dan de voorgestelde garantie op eene ten behoeve der Overzeesche bezittingen te openen geldleening, met het gemeen overleg der S. G., zoude kunnen worden verleend, is mij onbekend; het is eene hulp van krediet, eventueel toegezegd: de dadelijke præstatie zal mogelijk nooit te pas komen. Dit middel komt mij dus verkieslijk voor boven eenen werkelijken onderstand in geld, al ware het ook bij voorschot: eene wijze van hulpbetooning, die voor het moederland veel meer bezwarende zoude zijn, ja aan het onmogelijke zoude grenzen. Van waar toch zouden wij die bezittingen in eens te gemoet komen met de importante som van 20 millioenen? En om zoowel in het te kort te voorzien als het administratief kapitaal daar te stellen of te herstellen, is het mij volkomen begrijpelijk, dat kleine gedeeltelijke bijdragen, in onderscheidene jaren te doen, eene opoffering zouden zijn die het doel geheel zoude missen.

Zijn onze Overzeesche bezittingen belangrijk genoeg voor het Rijk om in den gevraagden waarborg toe te stemmen?

Onze voorouders zouden een diepen zucht geslaakt hebben indien zij deze vraag hadden hooren voorstellen. Onze voormalige voorspoed behoorde dan tot de geschiedenis. Maar de geschiedenis is geen louter voorwerp van bespiegeling. Neen, zij is daar, om ons te dienen als gids en als baken. Zijn dan de tijden zoo veranderd? Is het niet meer waar, dat onze scheepvaart, onze scheepsbouw, onze koophandel, onze fabrieken, in één woord, alle takken onzer nijverheid het grootste belang bij het behoud onzer Overzeesche

bezittingen hebben? Verschaft derzelver bezit niet aan duizenden onzer ingezetenen werkzaamheid en bestaan? Werken die bezittingen dus niet krachtdadig mede tot onze welvaart en tot ons onafhankelijk volksbestaan?

Ik heb in den loop dezer diskussiën de voorkeur hooren toekennen aan de West-Indische volkplantingen; ik wil ook het belang van dezelve niet verkleinen: de indirekte voordeelen, die dezelve aan het moederland opleveren, zijn groot; en ik betreur het verlies van Demerary niet minder dan dat van eene andere bezitting; maar ik moet toch de Kamer doen opmerken, dat de W. I. koloniën reeds geldelijke hulp hebben noodig gehad, en dat die hulp door de O. I. bezittingen verstrekt is; het is hetzelfde of de penningen uit de O. I. in 's Rijks schatkist waren gestort, en daaruit weder aan de W. I. verleend. De O. I. hebben dus reeds boven de indirekte voordeelen ook direkte voordeelen gegeven, voordeelen op welke ik wel den meesten prijs stelle. En zijn de indirekte voordeelen gering? Met den vrijen handel is er op Java, wij hebben het laatstleden Zaturdag gehoord, uit Nederland eene waarde van $1^1/_2$ millioen guldens in een jaar ingevoerd, uit Engeland voor drie millioen; onze invoer aldaar is dus betrekkelijk minder dan die van Engeland: ik zeg betrekkelijk, want men moet het vermogen van den invoer in verhouding brengen met het vermogen om te produceeren, en wanneer ik dan de verhouding van de bevolking van Engeland tegen die der Nederlanden en van het beweegbaar kapitaal van Engeland tegen dat der Nederlanden overstelle, dan komt mij de slotsom der $1^1/_2$ millioen in verhouding tot de 3 millioen gunstig voor in betrekking tot de Nederlanden, zonder nog in aanmerking te nemen de verbetering, waarvoor die verhouding in ons voordeel vatbaar is. Daartoe levert de Nederlandsche Handelmaatschappij de beste vooruitzigten. Zij is door hare statuten verbonden, om in haren vervoer van koopmanschappen de voorkeur te geven aan Nederlandsche voortbrengselen; onze fabrieksteden zullen daarvan de weldadigste vruchten plukken, en genieten die reeds aanvankelijk. De Gentsche katoenen vinden in de O. I. een gretigen aftrek. Dit beter vooruitzigt heeft dus in mijn oog een groot overwigt ten voordeele van het voorgestelde ontwerp. Ik zal in geene bijzonderheden daaromtrent treden, daar ons geëerd medelid Reijphins dit met zooveel klaarheid heeft gedaan: ik moet slechts daarbij voegen, dat de vaart der Noord-Amerikanen op onze O. I. bezittingen niet zoo geheel buiten ons belang is geweest, als wel in den eersten opslag schijnt. Vele Amerikaansche schepen hebben gediend als vrachtvaarders voor invoer uit dit koningrijk en voor uitvoer naar dit Rijk. Die vrachtvaart hebben zij, als een gevolg der langdurige Europesche oorlogen en als eene vrucht van de dagen onzer vernedering, verkregen. Wijze en voorzigtige maatregelen, gepaard met standvastigheid, kunnen ons het bezit van eigen vaart teruggeven, van eene

vaart, die wij, hoe ook gedeeld met anderen, waarschijnlijk geheel zouden missen, indien deze belangrijke bezittingen in andere handen waren.

Zal deze geldleening niet vallen in handen onzer groote financiëele ligchamen, bijzonder in die der Handelmaatschappij?

Indien de groote financiëele ligchamen in hare instellingen de bevoegdheid hebben om tot bijstand onzer Overzeesche bezittingen bij te dragen, zoo is het bestaan van die ligchamen een wezenlijk goed; wat de N. H. M. in het bijzonder betreft, aan deze is door hare statuten verboden, zich te mengen al in wat fondsen-spekulatiën is. Art. 71 der wet van overeenkomst zegt: „Het spekuleren in fondsen of in den wissel is aan de Maatschappij verboden, onverminderd de bevoegdheid van de Direktie om de ledig liggende gelden op eene doelmatige en zekere wijze te beleggen, zonder evenwel dat de M. immer gelden zonder onderpand zal mogen leenen aan partikulieren of publieke autoriteiten."

Al wat deze Maatschappij derhalve zoude kunnen doen, zoude bestaan in het voorschieten van gelden onder voldoende zekerheid, en waarom zoude zij dit minder kunnen doen dan ieder partikulier? Indien zij er beter toe in staat is dan vele partikulieren, dan zegen ik haar bestaan; gelijk ik hetzelve ook daarom zegen, omdat, van hare oprigting af, onze nationale scheepsbouw, met alles wat daarmede in verband staat, buitengemeen is aangewakkerd. Welke vrees kan dan deze Maatschappij toch verwekken? Integendeel, zij is een der ankers onzer hoop.

Is de toestand onzer O. I. bezittingen zoodanig, dat men met gerustheid de gevraagde krediet-hulp kan verleenen?

Wanneer alles voorspoedig ging, was er geen hulp noodig; het is behoefte, zoo voor het tegenwoordige als voor de toekomst, die hulp noodig maakt; maar het is daarmede als met alle onze middelen van verdediging; de kosten, tot den aanleg eener vesting of tot het bouwen van een oorlogschip aangelegd, kunnen nimmer de zekerheid daarstellen, dat wij die vesting of dat oorlogschip zullen kunnen bewaren. Bij een opkomenden oorlog kunnen onze koloniën voorwerpen van aanval worden; maar men houde zich in tijds in staat van tegenweer, en offere die middelen niet op aan eene verkeerde zuinigheid! Eene goede geoefende krijgsmagt en eene voldoende zeemagt behoort er altijd in tijd van vrede te worden onderhouden, om niet onverwacht in verlegenheid te zijn, en bij die physieke middelen van voorzorg zal eene moreele verdediging komen: de gehechtheid der koloniën aan het moederland.

Zullen de inlandsche oorlogen en opstanden ons afschrikken? Zullen wij vreezen, dat de inlanders ons verdrijven zullen? Weten wij dan niet, dat de bevolking over het algemeen het regtvaardig en zacht Nederlandsch bestuur boven dat van hare despotieke vorsten verkiest? Het is in de landen dier

Vorsten, dat de opstanden plaats hebben, niet in de onze. En wat heeft de ondervinding altijd geleerd? Dat elke opstand geëindigd is met de bevestiging van onze magt. Hetzelfde heeft plaats gehad in Britsch-Indië; de Sultan van Mysore, TIPPO SAIB, verwekte den geduchtsten oorlog tegen de Engelsche magt; hij had een krijgshaftig leger, wel voorzien met geschut; die oorlog eindigde in de bestorming van Seringapatnam door den Generaal BAIRD, die eenige jaren te voren krijgsgevangen en slaaf in die vesting was geweest en daar de dienst van kok voor den Aziatischen Vorst had moeten verrigten. Het rijk van Mysore bestaat niet meer, het gebied van den grooten Mogol is in de onmetelijke Britsche heerschappij verzwolgen en de Gouverneur-Generaal van Britsch-Indië heerscht, met geen minder gezag, over 60 millioenen menschen in Azië, dan waarmede zijn koninklijke meester de Britsche eilanden in Europa regeert.

De voortgang van den menschelijken geest, dien wij niet stuiten kunnen, en ook niet stuiten willen, behoeft hier geene bekommering te baren. Die voortgang is integendeel uitnemend geschikt om de volkeren op Java te leeren zien, dat de opruijingen van een of ander misnoegd opperhoofd niet geschikt zijn om hun geluk te bevorderen. Wanneer onze gezagvoerders slechts waardigheid in hun gedrag en regtvaardigheid in hun bestuur oefenen, de begrippen dier volkeren eerbiedigen, zelfs hunne vooroordeelen ontzien en door de bevordering hunner belangen dezelve aan het moederland verbinden, dan zal men, door de verlichting dier volkeren, rust en tevredenheid de plaats van oproeren zien innemen.

Deze overwegingen en de overtuiging der noodzakelijkheid leiden mij tot de aanneming der voorgestelde wet.

Rede van den heer WARIN.

Van deze zegt de Staatscourant [1]):

De heer WARIN had vroeger van zijn spreekbeurt afgezien; dan, tegen het einde der zitting vroeg en verkreeg hij weder het woord, niettegenstaande vele stemmen het sluiten der debatten verlangden.

Hij sprak voor de vuist, en zeide, met kracht van gevoel: dat hij niet konde aanzien dat men tot stemmen overging, zonder dat hij antwoord gegeven had aan de meeste sprekers voor de wet, welke eenen ongunstigen schijn hadden verspreid over degenen die tegen de wet stemmen zouden, alsof met het verwerpen dezer voordragt verbonden ware het weigeren van bijstand aan onze gewigtige bezittingen in O. I.; dat hij zelf tegen de voordragt, zoo als zij daar was liggende, stemmen zoude; doch dat hij daarom er verre af was, hulp te willen weigeren aan de gewigtige bezittingen van het Rijk in O. I.;

1) 10 Maart 1826.

dat hij integendeel omtrent derzelver gewigt het volkomen eens was met diegenen der sprekers, welke die bezittingen uit het gunstigste oogpunt voorgesteld hadden; dat hij ook vertrouwde, dat de genegenheid, om die bezittingen te hulp te komen, eenparig was in de vergadering, en dat, naar zijn oordeel, verscheidene sprekers veel te streng gevallen waren op de aanmerkingen, welke door twee der sprekers, inwoners der stad Amsterdam, gelijk hij zelf was, gemaakt waren; dat hij, gelijk deze beiden, stemmen zoude, zonder daarom alle hunne beweegredenen aan te nemen; dat de een (de heer Clifford) de zaak onder wat al te duistere kleuren had voorgedragen; dat de andere (de heer Corver Hooft) wel eenige vat op zich gegeven had, waarop hij (de spreker) zelfs welligt zoude geantwoord hebben, indien dit niet reeds veel te streng gedaan ware; doch dat hij in beide adviezen vele waarheden had gevonden, welke eene ernstige overweging overwaardig waren; — dat wat betreft de beweerde weigering van bijstand, deze zich beperkte tot een uitstel van slechts eenige weinige weken; dat, naar zijn gevoelen, alle degenen, die zich enkel bepaald hadden bij het schilderen der voordeelen, welke te verwachten zijn van O. I., geheel buiten het onderwerp van onderzoek gebleven waren, hetwelk daarin bestond, of de wet, zooals zij daar was liggende, al dan niet konde aangenomen worden; dat wat betrof de grondwettigheid, hij meende dat de bemoeijenis der S. G. in deze zaak in zoo verre wel niet was tegen art. 60 der Grondwet, als volgens art. 58 de Koning niet vermogt 's Rijks bezittingen in andere werelddeelen met hypotheek te bezwaren, dan nadat de S. G. daarop hunne goedkeuring hadden gegeven; doch dat het niet evenzoo was met het beslissen der vraag, of er eene geldleening al dan niet zoude geschieden; dat derhalve, deze aangaande, het eerste artikel der wet geheel verkeerd was en hetzelve niets meer behoorde in te houden, dan dat het besluit van den Koning, om eene geldleening te doen, gezien zijnde, de garantie van den Staat daaraan werd verleend.

De spreker was het geenszins eens met den heer Fallon, die meende dat, wanneer de Koning goedvond de S. G. in de uitoefening van H. D. magt te associeren, deze bevoegd waren zich daarmede te bemoeijen.

Integendeel was hij van het gevoelen van den heer Corver Hooft, die met regt gezegd had, dat de S. G. evenmin eene uitbreiding van magt mogten aannemen, welke de Grondwet hun niet gegeven had, als zij mogten het minste deel hunner magt afstaan; en het gezegde van den heer le Hon vond de spreker even gegrond, namelijk, dat de Koning niet bevoegd was iets van zijne regten af te staan. Hij stond er derhalve sterk op, dat de wederzijdsche regten duidelijk mogten omschreven zijn en blijven, waarna men ook beter de wederzijdsche verpligtingen zoude kennen. Hij nam geenszins genoegen met het onbepaalde antwoord, gegeven door het Gouvt. hetwelk aldus luidt:

„Men stemt gereedelijk toe, dat de Koning, zonder gemeen overleg met de S. G., de noodige maatregelen tot voorziening in de geldelijke behoeften van de Overzeesche bezittingen zou kunnen nemen, maar zulks kan den Koning niet verhinderen, om, zulks noodig of wenschelijk achtende, zulk een gemeen overleg in te roepen."

Het tweede artikel van het ontwerp van wet vond de spreker veel te onbepaald. Omtrent het derde artikel voegde hij zich geheel bij de aanmerkingen, gemaakt door de zevende afdeeling.

Eindelijk verzocht de spreker, dat de Kamer zeer oplettend geliefde te zijn op het eerste lid van het vijfde artikel, hetwelk, naar zijn gevoelen, niets minder inhield, dan dat, de garantie eens toegestaan zijnde, aan de S. G. alle verdere raadplegingen over dit ontwerp ontzegd werden tot het jaar 1849, want dat wel, bij het tweede lid van dat zelfde artikel, wordt melding gemaakt van mededeelingen te geven alle vijf jaren, maar dat deze mededeelingen niet verder zouden gaan dan het Gouvt. zulks zoude goedvinden en de S. G. daartegen niets zouden mogen inbrengen.

Hij voegde hierbij, dat hetgeen er had plaats gehad met opzigte tot het Amortisatie-syndikaat een voorbeeld was, hetwelk ter waarschuwing in het oog diende gehouden te worden.

Om alle welke redenen hij nogmaals verklaarde tegen het ontwerp van wet te zullen stemmen.

Overigens hebben wij van deze vergadering aan te teekenen, dat afgedaan werden de Begrooting voor 1826 (2e afd.) en veranderingen in het Tarief van in- en uitg. regten.

Op de Begrooting kwam ten behoeve van N. I. weder niets voor onder Uitgaven en ditmaal (gelijk voortaan) ook niets onder Inkomsten. Zij werd met groote meerderheid aangenomen. [1])

Eene Tariefsherziening geschiedde voortaan jaarlijks. Het spreekt van zelf dat zij nu en dan aanleiding gaf om koloniale belangen te berde te brengen. Daar echter de aangenomen hoofdrigting bekend is, achten wij het niet noodig de enkele woorden, die bij zulke herzieningen over N. I. gewisseld werden, telkens mede te deelen, noch in elk geval na te gaan, welken invloed het beslotene op N. I. hebben moest. Dit kan dan ook slechts met vrucht geschieden uit de bestudering van het geheele Tarief,

1) *Stc.* 28 Okt. en 16 Dec. 1825. Archief der Tw. K.

waarvoor andere bronnen geraadpleegd moeten worden. Slechts dan wanneer de belangen van N. I. op den voorgrond treden, zullen wij bij de Tariefsherzieningen stilstaan.

Voor de eerste en eenige maal gewaagde de *Sluitingsrede* dezer vergadering in het bijzonder van de Overzeesche bezittingen. De Minister, met de sluiting belast, zeide namelijk van de Leeningswet:

De tijd zal ongetwijfeld komen, waarop een gevestigd evenwigt tusschen de opbrengsten en de behoeften van onze koloniën voor dezelve den onderstand van het Moederland zal kunnen doen ontberen. Inmiddels is die onderstand een band te meer die ons aan haar hecht. Ik kan, E. M. H., hier het verlangen, ja de behoefte, niet weêrstaan om terug te wijzen op dat volledig vertrouwen, waarmede die wet door uwe vergadering is aangenomen. Hetzelve heeft een edel en aandoenlijk blijk opgeleverd der gevoelens, welke een Koning die zijn volk wil gelukkig maken, en een volk dat zijn Koning kent, vereenigen [1]).

V.

13—17. *Vergadering van* 1826 *op* 1827 *en volgende tot de afscheiding van België.*

De Troonreden en Antwoorden, bij de 13e, 14e, 15e en 16e Verg. gewisseld, bevatten het volgende over Ned. Indië.

Troonreden.

1826 op 1827. Mijn vertegenwoordiger in Oost-Indië is met ijver werkzaam in het beramen der maatregelen, welke tot bereiking van het doel zijner belangrijke zending strekken kunnen. De rust aldaar is nog niet geheel hersteld; maar door het aanzienlijk getal krijgsvolk, hetwelk ter versterking van de Indische gewapende magt, sedert een geruimen tijd, van hier is en bij voortduring wordt uitgezonden, zal, wordt die magt met beleid aangevoerd, de opstand weldra beteugeld zijn en de ontwikkeling van zoo veel krachten zal gewis klem bijzetten aan den zachteren geest van overreding, welke het onze vaste wil is dat het Nederlandsche gezag in die gewesten kenschetse... In de door uwe vergadering toegestemde geldleening ten behoeve onzer Overzeesche bezittingen is op eene weinig bezwarende wijze voorzien: daarbij is al wederom het nut der instelling van het Amortisatie-Syndikaat ten volle gebleken" [2]).

1) *Stc.* 28 Maart 1826.

2) *Stc.* 18 Okt. 1826.

1827 op 1828. „Onze handel neemt in het algemeen toe. Onze scheepsbouw heeft eene groote ontwikkeling verkregen. De landbouw beurt zich meer en meer op. Het fabriekwezen maakt gestadige vorderingen en wedijvert met moed en volharding tegen de algemeene mededinging, zoo op de markten van Europa als in andere werelddeelen.....

„De onlusten op Java hebben een meer geruststellend aanzien verkregen: het hoofd der opstandelingen is achtervolgens door menige zijner medestanders verlaten geworden. Het enkel vooruitzigt op de van hier gezondene versterking der krijgsmagt, waarvan een groot gedeelte sedert is aangekomen, heeft volgens de laatste berigten een gunstigen indruk voor het Nederlandsche gezag op de muitelingen gemaakt. In deze gesteldheid van zaken is het mijn voornemen, aan U. E. M. nog eene buitengewone tegemoetkoming voor die kolonie voor te dragen, welke voor het oogenblik geene andere dan de reeds door U. E. M. gewaarborgde opoffering zal vorderen." [1]).

1828 op 1829. De toestand onzer O. I. bezittingen is niet verergerd. Aan Java is de rust nog niet geheel hergeven. Tot herstel worden op nieuw doelmatige bevelen uitgevaardigd. De berigten, van daar ontvangen, mogen de hoop doen voeden dat, in een gewonen rustigen staat van zaken, het moederland al spoedig van den verleenden geldelijken waarborg zal ontheven zijn. Maar bij den langeren duur der onlusten zal hetzelve nog eenmaal door zijn krediet te hulpe moeten komen. U. E. M. zullen voorzeker met mij medewerken om op die wijze te voorzien in de behoefte van onze O. I. bez., welke, onder de tegenwoordige min voordeelige omstandigheden, voor den handel, de zeevaart en het fabriekwezen, zoo belangrijk zijn" [2]).

1829 op 1830. „Er is gegronde hoop, dat de maatregelen van het bestuur in onze O. I. bez. de aldaar bestaande onlusten tot een gelukkig einde zullen brengen. In het moederland zijn al de vereischte middelen aangewend om die maatregelen te ondersteunen en aan Neêrlands magt in die gewesten eene kracht te verzekeren, welke vertrouwen mag inboezemen in de handen van mannen, die door vroegere ondervinding zijn beproefd" [3]).

Antwoorden.

1826 op 1827. „Het opperbestuur over de volkplantingen is bij de Grondwet aan U. M. opgedragen. De Staten-Genl. zien vol vertrouwen en met hoop op de maatregelen, door H. D. genomen om de rust te herstellen in de zoodanige waar die gestoord is geworden en om het bestuur van alle te verbeteren." Het overige met genoegen vernomen. [4])

1) *Stc.* 18 Okt. 1827.

2) *Stc.* 22 Okt. 1828.

3) *Stc.* 20 Okt. 1829. De laatste woorden zien op de benoeming van den Generaal VAN DEN BOSCH tot Gouv. Genl. van Ned. Indië.

4) *Stc.* 2 Nov. 1826.

1827 op 1828. Na erkenning dat geen deel der algemeene welvaart het doordringend oog des Konings en zijne aanhoudende zorg voor het welzijn der natie ontgaat:

„Wij hebben met belangstelling vernomen dat de onlusten op Java een meer geruststellend aanzien verkrijgen, en wij vleijen ons dat die gewigtige bezitting, wanneer de rust aldaar zal hersteld wezen, aan onze koophandel en nijverheid die voordeelen zal aanbrengen, welke het doel zijn der tijdelijke, door de omstandigheden vereischte voorschotten. Wij zullen het voorstel eener buitengewone tegemoetkoming voor die kolonie door U. M. te doen zorgvuldig overwegen" [1]).

1828 op 1829. „Met leedwezen zien wij dat, niettegenstaande de pogingen van U. M., waartoe de Natie met ware vaderlandsliefde heeft bijgedragen, de toestand onzer O. I. bez. nog niet zoo voldoende is als zoude kunnen gewenscht worden. Doch wij hopen dat de door U. M. uitgevaardigde bevelen tot demping der onlusten aan H. D. regtmatige verwachting zullen beantwoorden."

(Men zwijgt dus over de aangekondigde nadere leeningswet). [2])

1829 op 1830. „Gaarne houden wij ons overtuigd dat, tengevolge der in onze O. I. bez. door het bestuur genomen maatregelen, aan de aldaar bestaande onlusten een gewenscht einde zal worden gemaakt. Het moederland heeft tot bereiking van dit doel groote en edelmoedige opofferingen gedaan. Wij uiten den wensch, om die niet verder uit te breiden, en gevoelen de behoefte om er de vruchten van te plukken" [3]).

Er werd alzoo in de Troonreden tweemaal op buitengewone tegemoetkomingen voor Ned. Indië gedoeld. Vóór de mededeeling van het daarover verhandelde hebben wij iets aan te teekenen omtrent de Begrooting voor 1827 (2e afd.).

Een eerste ontwerp dezer Begrooting, in de 13e verg. ingediend en waarop niets voor Marine en Koloniën voorkwam, werd afgestemd (77 tegen 24), om redenen aan de koloniën vreemd [4]). Nu werd een ander ontwerp voorgedragen. Het vroeg voor Marine en Koloniën bij het 1e onderdeel *f* 1900000 en bij het 2e onderdeel *f* 1400000, op grond van rampen der zeemagt en

1) *Stc.* 30 Okt. 1827.
2) *Stc.* 4 Nov. 1828.
3) *Stc.* 5 Nov. 1829.
4) *Stc.* 24 Okt. tot 26 Dec. 1826.

van den Javaschen oorlog, die de kolonie buiten staat stelde om in 1826 en 1827 de bij de Leeningswet van 1826 bepaalde som van ƒ 1400000 's jaars op te brengen [1]). Hierover ontstond eenige diskussie, zoo in de Afdeelingen, als bij de openbare beraadslagingen. Men had bezwaar tegen de onvoldoende openlegging der koloniale financiën. Vooral de geheimzinnige werking van het Amortisatie-Syndikaat werd aangevallen. De bedenkingen en de verdediging blijken genoeg uit de volgende uittreksels.

a. In het antwoord op de verzoeken om toelichting zeide de Regering, na herinnering dat, volgens art. 3 der wet van 23 Maart 1826, reeds over dat jaar eene aanwijzing van ƒ 1400000 uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen moest plaats hebben:

„Behalve dat de wet dit medebragt, was zulks ook geheel in het belang der Overz. bez.; want hoe vroeger het fonds voor rentebetaling en aflossing werd daargesteld, hoe minder de bezwaren van de leening op de geldmiddelen van die bez. moeten drukken. Dat er in 1826 geene remisen uit Indië tot goedmaking der som van ƒ 1400000 konden worden verkregen, was wel aanstonds te voorzien. En dat voor 1827 bezwaarlijk op eenige dadelijke overmaking te vertrouwen was, ook dit had men zich wel eenigermate voorgesteld. Doch de uitzigten, die bij het voorstellen der wet van 1826 bestonden, konden het vertrouwen doen voeden dat, wanneer men niet op deze remisen aandrong en daartegen de genomen maatregelen tot bezuiniging in Indië eenige uitwerking verkregen, alsdan met eene som die eenigzins beneden de 20 millioen bleef, in de plaats hebbende behoefte der Overz. bez. zoude kunnen worden voorzien.

Op deze overweging is gegrond geweest de gemaakte schikking met het A. S. om de 20 millioen ten behoeve van de Overz. bez. tegen eene rente van 5% te verstrekken, op de termijnen, op welke die benoodigd zouden zijn, waardoor de geldmiddelen van de Overz. bez., eerst met renten belast werden, wanneer de fondsen dadelijk vereischt werden; terwijl tevens werd bepaald dat de som van 14 ton voor renten en aflossing met ingang van 1 Januarij 1826, telken half jare voor de helft, in mindering zoude komen, en dus met de daad van het op te schieten kapitaal zoude worden gekort.

Het gevolg van deze zuinige geldopneming, en van het daarop reeds dadelijk doen werken van de som voor renten en amortisatie aangewezen, moest intusschen zijn, dat niet de volle 20 millioen voor de vervulling van de bestaande behoefte beschikbaar zouden worden, en toen de loop der zaken in de

1) *Stc.* 12 Febr. 1827.

Indiën, kenbaar geworden uit later ingekomen berigten, geleerd heeft, dat voorzeker het volle kapitaal vereischt werd, moest men bedacht zijn op middelen, om de geheele som beschikbaar te verkrijgen.

De bedoelde berigten, de overtuiging hebbende doen ontstaan, dat de onlusten en de oorlog op Java over 1826 bepaaldelijk verhinderen zullen om de som van ƒ 1,400,000 van de inkomsten aldaar af te zonderen, zoo ontstond hier het geval van verpligte voldoening aan den waarborg bij het 1ste art. der wet toegezegd, en deze voldoening plaats hebbende, verkrijgt de administratie der Overz. bez. op de geldleening beschikbaar de ƒ 1,400,000, die daarvan tot den laatsten December des vorigen jaars door den geldschieter zelven is gekort geworden. Om hetzelfde oogmerk te bereiken, ten aanzien van de sommen op de geldleening nog in 1827 te verstrekken, was de voorziening in eene gelijke som noodig, en deze bij voorschot in het tweede onderdeel der begrooting begrepen wordende en dus niet op het kapitaal zullende worden gekort, vloeit uit dit een en ander voor de geldmiddelen der Overz. bez. het volle genot voort van het kapitaal, waarvan de leening is bepaald, en hetgeen tot voorziening in de dienst en tot handhaving van het Nederlandsche gezag voor de Indische regering zoo dringend en onmisbaar is; zullende op het tijdstip bij het laatste gedeelte van het 5de artikel der bovengemelde wet bepaald, de voorgeschreven opening van het beloop der betalingen gegeven worden. 1)

Tot eene vroegere opening was de Regering niet bereid [1]).

b. Van Alphen sprak onder anderen:

„Ik noeme onregelmatig in financiëele zaken alles wat strijdig is met de gevolgen en bedoelingen van dezen of genen maatregel, welke te voren voorzien zijn en stellig aangekondigd zijn geworden; ik zal dit toepassen op de ons gevraagde betaling der interesten van de O. I. leening.

Bij de discussie van de wet omtrent de 20 millioen, werd door het Gouvernement ingeroepen vertrouwen, belangstelling en gevoel van de nationale eer, en de representanten van eene vrije en onafhankelijke natie hebben daaraan beantwoord op eene regtschapene en edelmoedige wijze. Wat was het duidelijk en stellig doel van de aanvraag van waarborg, hetwelk vooraf bekend gemaakt werd? Het was het groote doel van 20 millioen te verkrijgen, goedkoop en op de minst drukkende voorwaarden.

Ter verkrijging van dat doel, hebben de S. G. medegewerkt, hebben zich onthouden van alle kleingeestigheid; een hoog gevoel van nationaal belang bestuurde hunne toestemming, die niet zonder tegenspraak, maar echter bijna eenstemmig gegeven werd.

1) *Stc.* 16 Maart 1827.

De S. G. accordeerden het maximum van de aanvraag, niet omdat de beboeften dat maximum eischten, maar omdat men wilde, bij geregelde spaarzaamheid, onbekrompene ruimte van de koloniale schatkist.

De S. G. accordeerden boven dat maximum nog het maximum van den waarborg. En dit is een punt, dat aandacht verdient. Dertig jaren garantie van 14 ton 's jaars waren niet noodig ter betaling der renten en aflossing van een kapitaal van 20 millioen à 5 pCt. interest, en het is mogelijk, dat de negotiatie nog tot minder prijs tot stand is gebragt.

In dit tijdbestek van 30 jaren bestond dus eene ruimte, die door het Gouvt. zelf erkend is geworden door de bepaling, dat in het jaar 1849 in overweging zoude genomen worden of de waarborg zich tot het maximum zoude uitstrekken of niet.

In die ruimte, in dat maximum van garantie bestond dus voor de Regering het middel, om de negiotiatie zoodanig in te rigten, dat er geene decortatie van interesten noodig ware, als de behoeften van de koloniën de volle 20 millioen vereischten.

Door die ruimste waarborging was dus, als het ware, vooraf voorzien in het geval, dat nu bestaat. Het noemen van het jaar 1826 had derhalve niet ten doel de betaling der interesten en aflossing van dat jaar, maar eenvoudig het bepalen van een terminus a quo en een terminus ad quem; men wist toen wel dat het jaar 1826 geen 14 ton noodig konde hebben, maar het werd gesteld als een bloot getal waarvan men uitging, en omdat het niet anders was zijn er noch in de sectiën, noch in de vergadering eenige aanmerkingen tegen gemaakt. Maar dit stilzwijgen van edelmoedige berusting wordt nu voor ons zelve een bitter verwijt.

Wil men daardoor regtvaardigen de argumenten, die toen door de bestrijders van de wet gebezigd zijn geworden, om ons in het ongelijk te stellen, die de edelste zaak verdedigd hebben: de nationale roem en eer, het behoud en de welvaart van ons Rijk in O. I., en bij die verdediging ons onthouden hebben van wantrouwende kritiek, gegrond op kleine financiëele berekeningen?

Iu een vorig jaar (1825) heeft men omtrent de kansbilletten eene geheel tegenovergestelde leer geleerd, en toen heeft men in deze Kamer beweerd, dat de vormen aan het wezen der wet konden en moesten opgeofferd worden, en thans roept men den vorm, de letter in en men verkracht het wezen, de bedoeling der wet. Dit moge een stelsel van compensatie zijn, maar het strijdt naar mijn gevoelen met de regelmatigheid, die elken financiëelen maatregel moet kenmerken. Zoodanig moet de handelwijze van de Regering niet zijn, als men het publiek krediet wil bevestigen. Ik wil gelooven, dat men al die gevolgtrekkingen niet heeft voorzien, maar mijn pligt is het gevaarlijke er van te doen kennen, en er tegen te waarschuwen.

Ik vermeen, uit den aard der zaak bewezen te hebben, dat het casus foederis voor 1826 niet bestaat, niet heeft kunnen bestaan.

Ik refereer mij overigens aan de nota, die ik te dezen opzigte aan de 7de Sectie heb overgegeven en waarbij èn de letter èn de bedoeling der wet van de geldleening van 20 millioen in derzelver onderling verband zijn beschouwd geworden.

Ik zal die ontwikkeling niet herhalen, maar men herleze of herdenke alles wat in het verleden jaar omtrent de oogmerken dier leening gezegd of aangekondigd is geworden, men legge de hand op het hart en men doe uitspraak, of men aan die bedoeling getrouw is gebleven.

Ik sta thans voor u, E. M. H., overtuigd van het goede voorspeld te hebben, van verzekerd te hebben dat er geen kans bijna bestond, dat de garantie ten laste van 's lands schatkist zoude komen; dat die schuld buiten kontakt konde blijven met de financiën van het moederland; en reeds het eerste jaar beschaamt mijne voorspelling. Denkt niet, M. H., dat gekwetste eigenliefde mij doet spreken. Als ik nog weêr herhalen moest wat ik in de zitting van den 27sten Februarij des voorgaanden jaars gezegd heb, zoude ik woord voor woord hetzelfde zeggen, en de toenmalige bedoelingen met dezelfde ijver en warmte verdedigen; nu zoowel als toen zal ik mij verheffen boven kleingeestige kritiek, opzettelijk wantrouwen, of laffe vleitaal; en ik zal mij op het hooge standpunt stellen van het groot nationaal belang, van het behoud en de welvaart van onze Overzeesche bezittingen.

En sta ik voor u, overtuigd van het goede voorspeld te hebben, terwijl de uitkomst dit gelogenstraft heeft, ik zal mij daaromtrent niet verdedigen. Gave God, dat al wat ik ooit gevreesd heb, al wat ik ooit als nadeelig in de toekomst aangekondigd heb, door een tegenovergesteld resultaat gelogenstraft moge worden, dan zal ik beschaamd staan, maar mijn vaderland zal gelukkig zijn; en dankbaar aan den God van Nederland zal ik in het graf nederdalen, waar mijne voorouders rusten.

Maar hoe gaarne ik ook de opoffering der eigenliefde wil doen, gebiedt mij mijn pligt om de waarheid, de geheele waarheid te zeggen en kenbaar te maken.

Welke is dan toch de ware oorzaak van die ontmoedigende handelwijze, welke de verdedigers van de leening in het ongelijk stelt, om de tegenstanders te doen triomferen? Zou de ondankbaarheid een der bestanddeelen zijn van de nieuwerwetsche staatregelingen?

Welke is dan de ware oorzaak van de valsche stelling waarin het Gouvt. zich geplaatst heeft?

Welke is dan toch het overwigtig belang, dat zoo zwaar drukt op het Gouvt. en het dwingt om dezen weg te gaan? Het is het speciaal belang van het Amortisatie-Syndicaat.

Het is ten einde dat Syndicaat te ondersteunen, te helpen, te bevoordeelen, dat de letter van de wet van garantie ingeroepen wordt; want omtrent den grond, het wezen der zaak, bestaat geen verschil van gevoelens; bewezen behoeften van den Staat zullen nooit onvervuld gelaten worden; daarvan heeft onze Kamer de ondubbelzinnigste bewijzen gegeven. Weet men dan niet wat voor de Marine in Frankrijk gedaan wordt, welke opofferingen in dat land tot ondersteuning van onbeduidende koloniën besteed worden, tot een bedrag van 6 millioen franken 's jaars? En kent men niet de onkosten, die Engeland doet, in hetzelfde doel, ter ondersteuning van dezelfde belangen? De residentie Bencoolen op het eiland Sumatra, dat nu afgestaan is, kostte aan Engeland 's jaars boven de inkomsten één millioen Hollandsche guldens aan onderhoud; en wat is dan het doel, de beweegreden van zulke inportante opofferingen?

De tegenwoordige stand van zaken in Europa, de dringende behoefte aan buitenlandschen handel, aan vaste punten van handelsbezit, van débouchés voor en bescherming van den handel, eene algemeene behoefte aan koloniën, omdat de industrie tienmaal meer voortbrengt dan in Europa kan gesleten worden, en welke behoefte zoo groot is, dat men overal naar uitwegen zoekt, om het vertier te bevorderen, dat men den alouden grooten landweg tusschen Azië en Europa tracht te openen, om over land te kunnen verzenden hetgeen men door gebrek aan koloniën over zee niet met voordeel verzenden kan. En daarmede is onafscheidelijk verbonden het belang van het herstel onzer Marine, van die Marine welke zulke groote belangen te beschermen heeft, van die zeemagt welke zoo vele oude als nieuwe herinneringen heeft van roem en grootheid, en welke zich weder oprigten zal als daartoe de noodige middelen verschaft en doelmatige maatregelen in het werk gesteld worden.

Er is dus geen twijfel, dat er behoeften bestaan en bewezen hadden kunnen worden van te bestaan, dat de aanvrage van subsidiën voor de marine, voor de verdediging der koloniën bij de S. G. zoude aangenomen zijn en goedgekeurd worden. Maar men heeft de voorkeur gegeven aan de letter van de wet van de koloniale leening en het speciaal belang van eene financiëele kommissie, die zonder bemoeijenis van de S. G. werkt, en de koloniën blijven belast met de onkosten, die door de Nederlandsche schatkist moesten gedragen worden!

E. M. H.! Een geheimzinnig floers overdekt voor een groot gedeelte de kern onzer financiën; dikwijls heb ik het gevaarlijke daarvan aangetoond. Dat floers zal eens geligt worden. Ik twijfel er niet aan, of ook dan zal de natie regt doen aan den ijver, de braafheid en de vaderlandsliefde van het geëerbiedigd hoofd van onzen Staat; maar het gevaar van te veel bedekt en

gewaagd te hebben zal blijven bestaan, en zullen wij altijd ons zelven kunnen vrijspreken?

Kolossale korporatiën verheffen zich meer en meer boven de S. G., drukken meer en meer met al haar gewigt op den gang van het Gouvt., zullen daaraan meer en meer eene gedwongen rigting geven; het gemeen overleg, vertrouwen en onderlinge zamenwerking van de drie takken der wetgevende magt wordt daardoor een ijdele klank, en ons onbepaald vertrouwen zoude daardoor nog eens kunnen strekken tot een bitter verwijt voor ons zelven, of tot spot van onze nakomelingen. Ik heb de onbeschaamdheid niet om gegronde verwijtingen te braveren, en dus zal ik altijd alles doen wat in mijn vermogen is, om ze voor te komen. Meermalen heb ik bewijzen van vertrouwen gegeven en heb daardoor het regt verkregen om de waarheid te zeggen en onregelmatigheden of dwalingen aan den dag te brengen, al is het dat zij met een goed oogmerk in het werk gesteld worden. Mijn stellige pligt gebiedt het mij, gebiedt mij om de regten en de waardigheid van de wetgevende magt en van de S. G. te handhaven, opdat zij zijn mogen wat zij volgens de Grondwet moeten zijn: de eenige steun van het krediet, zonder welk geene engagementen kunnen aangegaan worden. Want het is de natie, die door hare onvermoeide nijverheid, volharding en standvastigheid, liefde voor vrijheid en onafhankelijkheid, door hare trouw en verkleefdheid aan den Souverein, den waren steun en den grondslag uitmaakt van het algemeen krediet en van het financiëel gebouw dat daarop wordt opgerigt; en het 77ste artikel van de Grondwet is klaar, stellig en volstrekt.

Ik heb, M. H.! geene plaatselijke belangen te verdedigen of redenen van dankbaarheid aan te voeren; ik heb geene imposten te bestrijden, of het vooroordeel tegen eene der voornaamste belastingen (het gemaal) te versterken; ik heb mij dus bepaald met mijne regtmatige klagten te doen kennen omtrent een punt van groot aanbelang: de afwijking van de bedoeling der wet van de koloniale leening; ik heb dit gedaan zonder bitterheid, en ik ben altijd bereid, al ben ik teleurgesteld, mijne eigenliefde op te offeren aan het algemeen belang van den Staat.

Vóór dat ik besluite, mag ik niet met stilzwijgen voorbijgaan wat mij toegeschenen is aanleiding te hebben gegeven tot de aanvraag van betaling der renten en aflossing van de koloniale leening voor 1826, omdat ik altijd gewend ben, zoowel aan het goede regt te doen, als de gebreken aan te wijzen; en dan geloof ik eene beweegreden van die handelwijze gevonden te hebben in de bezorgdheid van het Hoofd van onzen Staat, om de opofferingen van de natie, ten behoeve van de koloniën, binnen de palen te houden van de som van 14 ton 's jaars, waaromtrent de hoop en verwachting kan bestaan, dat zij eens terug zullen gegeven worden. Maar men bedenke toch, dat toe-

komende gebeurtenissen en behoeften buiten bereik zijn van tegenwoordige berekeningen. Ik heb echter aan dit motief het volle gewigt gegeven, schoon het in mijn oog de afwijking niet regtvaardigen kan" [1]).

De Begrooting werd aangenomen met 62 : 39 en 67 : 34 stemmen [2]).

Thans kunnen wij overgaan tot de eerste der beide aanvragen om eene buitengewone tegemoetkoming voor Ned. Indië. Zij geschiedde in de verg. van 1827 op 1828. Het ontwerp van wet luidde:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij het te verwachten herstel van de rust op het eiland Java aan het bestuur der Oost-Indische bezittingen eenige meerdere ruimte van gelden behoort te worden verschaft, ten einde de geldmiddelen aldaar te eerder op eenen geregelden voet gebragt en in staat gesteld worden tot de afzondering der som van *f* 1,400,000, jaarlijks bepaald voor rente en aflossing der leening vastgesteld bij de wet van 23 Maart 1826;

Dat de wijze waarop het kapitaal van die leening is opgenomen toelaat, om hetzelve ter bereiking van het gemelde oogmerk te verhoogen, zonder de werking van den waarborg verder te verlengen dan bij de gedachte wet als mogelijk was verondersteld;

Zoo is het, enz.

Art. 1. De leening van *f* 20,000,000 bepaald bij art. 1 van de wet van den 23 Maart 1826 (Staatsblad No. 12) zal kunnen vermeerderd worden met *f* 2,700,000 en alzoo gebragt tot *f* 22,700,000.

Art. 2. Al de bepalingen van de bij het vorig artikel vermelde wet zijn op de vermeerderde leening toepasselijk, blijvende de waarborg van 's Rijks wege, voor zooveel des noods, gedurende een tijdvak van 30 jaren toegezegd, op de jaarlijksche som van *f* 1,400,000 vastgesteld" [3]).

Het werd aldus bij eene Memorie toegelicht:

De leening van twintig millioen gulden, ten behoeve van de Overzeesche bezittingen, heeft middelen opgeleverd om onderscheidene bezwaren, die de Indische regering drukten, weg te nemen, om de voldoening van de loopende lasten aldaar mogelijk te maken, hoog noodigen toevoer uit het moederland te geven, en daarenboven zelfs, om de schatkist van het Rijk wederom in het bezit te doen komen van de voorschotten voor de Indische administratie in vroegere jaren gedaan.

---

1) *Stc.* 2 Ap. 1827.
2) *Stc.* 22 Maart 1827.
3) *Stc.* 23 Okt. 1827.

Belangrijke oogmerken zijn dus bereikt geworden door het verstrekken van het gedachte kapitaal, en het verleenen van den waarborg van het moederland daarvoor is geweest een hoogst nuttige maatregel, om de middelen te verkrijgen voor het bieden van eene ondersteuning aan het Indisch bestuur, die krachtig moet medewerken, om hetzelve te redden uit de geldelijke ongelegenheden, waarin hetzelve zich, door de omstandigheden als anderzins, geplaatst vond.

Ter vernietiging van den achterstand kunnen geene meerdere opofferingen dan de bereids gedane door het moederland aan Java gebragt worden; doch thans doet zich, volgens de laatst ontvangene berigten, het stellig vooruitzigt op, dat, bij de aankomst der uitgezonden versterking, de rust eerlang op Java zal kunnen worden hersteld. Wanneer men zich nu op dat gewenschte oogenblik plaatst, mag het als hoogst belangrijk beschouwd worden, dat het Indisch bestuur op dat tijdstip eenige ruimte van geldelijke middelen in handen bekomt, om het alsdan in te treden nieuw tijdvak van beheer met vrucht eenen regelmatigen aanvang te doen nemen, hetzelve door gereede betalingen van het oude af te scheiden, door eenen ruimeren omloop van geld het evenwigt in de publieke zaken te herstellen en alzoo de mogelijkheid te doen geboren worden om, de uitgaven in derzelver natuurlijke grenzen terug brengende, de *f* 1,400,000 voor rente en aflossing der leening, voor het vervolg van de inkomsten af te zonderen, en dus door de kolonie zelve te doen dragen.

Met die inzigten kan eene nieuwe hulp van 2,700,000 aan Indië verleend worden, en de voordeelige wijze waarop de opneming van het kapitaal van *f* 20,000,000 heeft plaats gehad, biedt daartoe eene gunstige gelegenheid aan, zonder de werking van den waarborg verder te verlengen, dan bij de wet van den 23 Maart 1826 als mogelijk was verondersteld.

De opneming van dit kapitaal successief, naarmate van de behoeften, hebbende plaats gevonden, en de renten alleen van den tijd der opneming berekend zijnde, terwijl de jaarlijksche som van *f* 1,400,000, voor rente en aflossing aangewezen, ten volle met ingang van het jaar 1826 is voldaan, zoo is hieruit eene ruimere vernietiging van het eerst opgedragen gedeelte van het kapitaal voortgevloeid, dan bij het daarstellen van de wet van 23 Maart 1826 was voorzien, en op het tijdstip, dat de geheele leening werkelijk zal zijn gedaan, te weten den 1sten Julij 1828, zal dezelve door deze ruimere aflossing reeds weder verminderd en terug zijn gebragt op *f* 18,100,000.

De fondsen tegen vijf ten honderd zijnde opgenomen, kan dit kapitaal met de som van *f* 1,400,000 jaarlijks zijn afgeloopen en geheel ingetrokken voor het einde van het jaar 1849; terwijl, bij de gedachte wet van 23 Maart 1826, van de onderstelling eener dertigjarige voortduring is uitgegaan, zoodanig, dat de afloop der leening eerst met het jaar 1855 was vooruitgezien.

Bij dit laatste uitzigt blijvende, is er mogelijkheid om de leening, ter voorziening in verdere behoeften, eenigzins op te voeren; want tegen eene rente van vijf ten honderd kan met de som van *f* 1,400,000, telken halfjare voor de helft te voldoen, een kapitaal van *f* 20,800,000, in een tijdverloop van zeven en twintig en een half jaar, worden ingetrokken.

Op 1 Julij 1828 zullen twee en een half jaar van de jaarlijksche som van *f* 1,400,000 voldaan zijn en het kapitaal, zoo als hierboven gezegd is, niet meer uitmaken dan de som van *f* 18,100,000, waaruit volgt, dat onder dat tijdstip nog *f* 2,700,000 op dezelfde voorwaarden als het eerste kapitaal kan worden genomen, en dat evenwel de leening met 1855 zal zijn afgeloopen. Hiertoe strekt dan ook het aangeboden wordende ontwerp van wet, waarvan de bepalingen op zich zelve geene verdere toelichting behoeven, en waardoor aan de Regering het middel zal worden in handen gegeven, om de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen met de gevraagde verhooging der leening tot de hierboven omschreven oogmerken te onderschragen, zonder dat daarmede eenige verbindtenis, tot het eventueel dragen van grooter jaarlijkschen last, of het goedmaken van denzelven over een langer tijdvak, zal verzeld gaan dan bij de wet van 23 Maart 1826 reeds was bepaald." [1])

In de Afdeelingen werden de volgende vragen gedaan: [2])

1. Daar de leening van 20 millioen gedeeltelijk gebezigd is tot restitutie van vroegere voorschotten ten behoeve van O. I., schijnt de Staat zich debiteur gesteld te hebben om zich zelven terug te betalen?

2. Waarom *f* 2,7000,000: niet meer en niet minder, gevraagd?

3. Welke is de *voordeelige* wijze der opneming van 20 millioen?

4. Is het niet onnaauwkeurig te zeggen dat de borg niet zwaarder wordt belast door deze verhooging der leening?

5. Zal de nieuwe leening in het openbaar geschieden?

6. Welke zijn de bijzonderheden der gedane negotiatie van 20 millioen?

7. Hoeveel bedragen de vroegere voorschotten aan O. I.?

8. Hoeveel is aan O. I. uit de 20 millioen verstrekt?

9 en 10. Welke buitengewone omstandigheden maken de nieuwe opname noodig? Zonder volstrekte noodzakelijkheid kan kwalijk in 1827 afgezien worden van het uitzigt op geheele vrijwording van den waarborg in 1850, van welk uitzigt werd geredeneerd bij de aanneming der wet van 23 Maart 1826.

11. Kan men verzekeren dat de waarborg niet langer duren zal dan strikt noodig is voor de aflossing, welke vóór 1855 kan geschied zijn?

---

1) *Stc.* 23 Okt. 1827.

2) De Afdeelingsverslagen zijn geraadpleegd uit het archief der Tweede Kamer.

12. Kan men verzekeren dat de koloniën voor de onder waarborg van den Staat ontvangen en nog te ontvangen sommen jegens den Staat verbonden blijven?

13. Kan men verzekeren dat de koloniën voortaan dienstbaar gemaakt zullen worden aan de bescherming der nijverheid van het moederland?

14. Is er hoop om met voordeel het Nederlandsche *meel*, bijzonder op Java, in te voeren?

15, 16 en 17. Nadere berekeningen over de gedane en nog te doene leening.

18. Hoe zullen, na het herstel van de rust op Java, de achtergebleven schulden van het oude tijdvak verevend en gekweten worden?

19. Zal het betaalde op de 20 millioen onder het oude tijdvak gerangschikt worden? of zal het Indisch bestuur zooveel langer 14 ton van zijne inkomsten jaarlijks afzonderen, ook na den afloop der geldleening, totdat het betaalde aan het Rijk is vergoed?

20. Waaruit blijkt dat *f* 2,700,000 genoeg zijn om bij het herstel der rust op Java de geldmiddelen aldaar op een geregelden voet te brengen?

21. Zal die thans op te nemen som bewaard worden tot op het herstel der rust op Java en alsdan worden gebezigd uitsluitend voor de heilzame oogmerken in de Memorie vermeld?

De Regering antwoordde: [1])

Tweede Afdeeling. 1. Ter gelegenheid van de deliberatiën over de wet tot vaststelling van de leening van den 23sten Maart 1826, is reeds gesproken van de voorschotten vroeger ten behoeve van de Overzeesche bezittingen uit de schatkist gedaan.

Er was te dien tijde nog te betalen op de oorspronkelijke voorgeschoten *f* 3,197,239, aan het Engelsch Gouvernement voldaan wegens afgestane goederen bij het overnemen van de kolonie, eene som van *f* 1,600,000; en daarenboven had men de koloniale kas van tijd tot tijd moeten ondersteunen, om dezelve in staat te stellen tot het goedmaken van dringende betalingen hier te lande; deze ondersteuningen waren geklommen tot *f* 765,050.41½; zijnde derhalve het bedrag van *f* 2,365,050.41½ wegens onderscheidene voorschotten uit de leening goedgemaakt, overeenkomstig het daartoe bij de gedachte deliberatiën reeds te kennen gegeven oogmerk.

2. De berekening der som van *f* 2,700,000 is gegrond op de mogelijkheid om dezelve, vereenigd met het kapitaal van *f* 18,100,000, hetgeen den 1sten Julij 1828 op de oorspronkelijke leening nog verschuldigd zal zijn, af te lossen binnen het tijdsverloop, voor hetwelk de garantie bij de wet van

1) *Stc.* 17 Nov. 1827.

den 23sten Maart 1826 is toegezegd: de hierbij gevoegde interest-berekening zal dit volledig kunnen aantoonen.

3. Men beschouwt eene geldopneming tegen *vijf* ten honderd als niet bezwarend; het Amortisatie-Syndikaat verstrekt de gelden tegen deze rente, volgens de overeenkomst met hetzelve door den Minister voor de Marine en Koloniën aangegaan, op de tijdstippen, dat dezelve voor de behoeften gevorderd worden, en met ingang der renten van den eersten dag der maand, in welke de betalingen plaats hebben.

4. Voorzeker vloeit er uit de nieuwe opneming van *f* 2,700,000 eene meerdere schuld voort, doch of dezelve tot bezwaar zal strekken, kan alleen de tijd leeren; wanneer de leening op *twintig millioenen* bepaald bleef, zoude de mogelijkheid, dat de werking der garantie ingeroepen wordt, vroeger ophouden dan bij de nu voorgestelde vermeerdering: het tegendeel van deze erkende waarheid is ook geenszins aangevoerd, en men heeft alleen gezegd, dat de maatregel geen *grooter* JAARLIJKSCH bezwaar zoude kunnen medebrengen, en dat dit bezwaar zich over geen langer tijdvak zoude uitstrekken *dan de wet van den* 23sten *Maart* 1826 *had voorzien.*

Ieder jaar toch kan het bezwaar van *f* 1,400,000 van de begrooting wegvallen, wanneer de Oost-Indische kas daarin voorziet. Zoodra deze slechts vóór den afloop van 25 jaren aan hare verpligting kan voldoen, zal er uit den nieuwen maatregel hoegenaamd geen bezwaar voor het moederland voortvloeijen, daar dit eerst dan ontstaan kan, wanneer de last zich verder dan het 25ste en tot aan het 30ste jaar mogt uitstrekken.

Het maximum is *f* 1,400,000 in het jaar over *dertig* jaren, en ook bij de voorgestelde vermeerdering der leening worden deze grenzen niet overschreden, gelijk de berekeningen hierbij gevoegd dit aantoonen. Het is derhalve volkomen naauwkeurig, wanneer er in de premissen van het ontwerp van wet gezegd wordt, dat de verhooging kan plaats hebben, zonder de werking van den waarborg verder te verlengen dan bij de vorige wet *als mogelijk was verondersteld.*

Derde Afdeeling. 5. Het Amortisatie-Syndikaat, door eene geldleening in staat gesteld om het kapitaal van de eerste leening te verstrekken, heeft zulks gedaan, zonder dat daarvoor afzonderlijke schuldbrieven zijn uitgegeven, en het zal raadzaam zijn, ten aanzien van de vermeerdering der leening, op dezelfde wijze te handelen, en dat gevolgelijk het Amortisatie-Syndikaat in de behoefte voorzie, zich tot dat einde de noodige fondsen verschaffende.

Vierde Afdeeling. 6. Zoo als bereids is aangemerkt, heeft het Amortisatie-Syndikaat de geheele leening verstrekt volgens de schikkingen met hetzelve gemaakt. Van eene aanneming door handelshuizen of partikulieren is dus geene questie geweest, maar het Syndikaat is en blijft de eenige schuld-

vorderaar, als zijnde er geene afzonderlijke verhandelbare effekten wegens deze leening gekreëerd. De fondsen zijn door het Amortisatie-Syndikaat, te gelijk met die voor andere behoeften van deze instelling, gevonden bij eene negotiatie van domein-losrenten, volgens het berigt uitgegeven den 19 April 1826; maar hierdoor is geene vermenging met andere financiëele onderwerpen, ten aanzien van de koloniale administratie, ontstaan; deze kent, zoo als gezegd is, *alleen het Amortisatie-Syndikaat als krediteur*, en houdt met hetzelve alleen rekening wegens de leening, zoodat er geene moeijelijkheden hoegenaamd bestaan, maar de resultaten der leening door die rekening volkomen gekend en op hun zelven gehouden worden.

Vijfde Afdeeling. 7. Het bedrag der voorschotten, die uit de leening zijn teruggeven, is vermeld bij de beantwoording onder No. 1 aan de tweede afdeeling gegeven.

8. Tot den 27 Oktober 1827 is, behalve de teruggave der voorschotten, werkelijk op de leening ten behoeve van de Overzeesche bezittingen verstrekt eene som van *f* 16,135,014.89, of, met bijvoeging van die voorschotten, eene som van *f* 18,500,065.30½, zoodat toen nog slechts beschikbaar was gebleven *f* 1,499,934.69½.

9. Geene nieuwe dringende gebeurtenissen hebben tot de voorgedragene vermeerdering van krediet aanleiding gegeven, maar wel de kennis der noodzakelijke uitgaven, veroorzaakt door den stand van zaken op Java, die de zekerheid doet ontstaan, dat de nog beschikbare som op de oorspronkelijke leening in het overige van dit jaar, en in de eerste maanden van het volgende, zal moeten worden uitgegeven, zoodat, wil men de oogmerken in de premissen van het ontwerp van wet en in de daartoe behoorende memorie omschreven, bereiken, de vermeerdering noodzakelijk is.

10. De bedoelde oogmerken zijn in de daad van eene hooge noodzakelijkheid, en moeten dus doen afzien *niet* van het bepaalde uitzigt, want dit bestond er niet, maar wel van de hoop die er vroeger aanwezig was, dat de leening eerder dan het jaar 1856 zoude hebben kunnen afloopen, en dus de waarborg vroeger vervallen; blijvende niettemin altijd onzeker, of de voorgedragen maatregel een last voor de schatkist zal zijn, dan wel of deze daarvan door eenen verbeterden financiëelen staat van Oost-Indië zal bevrijd worden.

Zesde Afdeeling. 11. De overgelegde berekening omtrent den afloop der vermeerderde leening, bij de beantwoording onder No. 2 aan de tweede afdeeling gegeven, kan de overtuiging medebrengen, dat althans de dertigjarige termijn voor den waarborg niet behoeft te worden te boven gegaan: het ligt in den aard van de zaak dat zoodra Nederlandsch Indië in staat zal zijn aan de verpligtingen te voldoen, of bij eene vroegere aflossing van het kapitaal, de werking van den waarborg ophouden zal.

12. De borg, voor den principalen schuldenaar betalende, behoudt deszelfs aanspraak op denzelven, en naar dezen regel zouden dan ook de Overzeesche bezittingen aan het Rijk eene schuld hebben ten bedrage van de sommen, wegens den toegezegden waarborg betaald; doch volgende omstandigheden, welke voor het tegenwoordige nog geenszins te voorzien of te berekenen zijn, zullen eerst bij ondervinding kunnen leeren, op welke wijze de toepassing van dien regel zal kunnen plaats hebben.

13. De Nederlandsche fabrikaten zijn in Ned. Indië vrij van inkomende regten, terwijl de vreemde goederen hooge regten betalen. Voor de wollen en katoenen stoffen bedragen die regten 25 percent of 35 percent, naarmate de invoer regtstreeks of omweegs plaats vindt. Al wat het koloniaal bestuur noodig heeft (zoo als de kleeding der troepen en allerlei behoeften) wordt zooveel mogelijk uit het moederland ontboden, zoodat men volmondig zeggen kan, dat de nationale nijverheid met kracht wordt begunstigd in Ned. Indië.

14. De regten op de vreemde wollen en katoenen stoffen worden geheven volgens eene lijst, die om de drie maanden vastgesteld wordt, en waarbij de waarde, waarvan de heffing geschiedt, voor elke soort van stoffen wordt bepaald; om de zekerheid te bekomen dat bij het opmaken dier lijsten de belangen der nationale nijverheid niet worden uit het oog verloren, heeft het Departement van Koloniën dezelve eenigen tijd geleden aan de Nederlandsche Handelmaatschappij gezonden, ten einde hare aanmerkingen daarop te hooren. De Maatschappij heeft alstoen verklaard dat, voor zoover zij konde oordeelen, de nationale nijverheid reden had om met die prijsbepalingen tevreden te zijn. Overigens wordt steeds de regel in acht genomen om de Kamers van Koophandel te raadplegen over alle bepalingen op het stuk van inkomende en uitgaande regten, die door het bestuur in Nederlandsch Indië worden ingevoerd of voorgesteld, opdat alzoo de belangen van den moederstaat niet worden uit het oog verloren.

Zevende Afdeeling. 15. De wijze van opneming van het kapitaal bij het Amortisatie-Syndikaat is vermeld bij de beantwoording van eene vraag der tweede afdeeling onder n°. 3.

De opneming heeft tot den 27sten October 1827 beloopen eene som van *f* 18,500,065.30½; de overige som van *f* 1,499,934.69½ moet in dit jaar, en de eerste maanden van het volgende worden verstrekt.

Op de eene en andere sommen zullen renten tot den 1sten Julij 1828 verschuldigd zijn, ten bedrage van *f* 1,600,000, te weten:

Tot 1 Julij 1826	*f*	77,000.00
Tot 1 Januarij 1827	„	244,410.03
Tot 1 Julij 1827.	„	398,397.06
Transportere.	*f*	719,807.09

Per transport. . . .	*f*	719,807.09
waarbij gevoegd over het jaar tot 1 Julij 1828, calculatief	„	880,192.91
Te zamen	*f*	1,600,000.00

En vermits tot dat tijdstip moet gerekend worden op *twee en een half jaar* van de jaarlijksche som van . . . . *f* 1,400,000.00
alzoo uitmakende. . . . . *f* 3,500,000.00
zoo zal, na aftrek van de evengezegde renten, met . . . . . „ 1,600,000.00
op het kapitaal zijn afgedaan eene som van . . . . *f* 1,900,000.00
en de oorspronkelijke leening dus met den eersten Julij 1828 zijn teruggebragt tot *f* 18,100,000.

16. Men veronderstelt dat de som van *f* 700,000 wederom met den eersten Julij 1828 zal worden voldaan.

Bij de aangeboden buitengewone begrooting voor 1828 is niet die som gevraagd, maar wel de voldoening aan de werking van den waarborg voor 1827, waarvan de noodzakelijkheid gebleken is, en die op het tweede onderdeel van de begrooting van 1827 voorloopig, als voorschot, zijnde gebragt ten laste van het Amortisatie-Syndikaat, aan hetzelve zal teruggegeven worden, om weder een voorschot voor 1828 uit te maken, indien de noodzakelijkheid dit gebiedt, zoo als men wel zeker stellen mag dat het geval zal zijn: eene aanteekening op de berekeningen der begrooting voor 1828 is in denzelfden zin gesteld; daar de noodzakelijkheid van de werking van den waarborg voor 1827 aanwezig is, mag men niet aan het toestaan der som twijfelen, en dan ontstaat er, door het eenmaal gegeven voorschot van het Amortisatie-Syndikaat, zekerheid voor de tijdige voldoening over de volgende dienst.

17. Als eigenlijk gezegde opofferingen moeten beschouwd worden de *f* 1,400,000 voor den waarborg van 1826, bij het eerste onderdeel der begrooting van 1827 gebragt, en eene gelijke som over 1827 bij het eerste onderdeel der projekt-begrooting van 1828 uitgetrokken: deze beide sommen betaalt het Rijk uithoofde van den waarborg; de som bij het tweede onderdeel van 1827 als voorschot van het Amortisatie-Syndikaat vermeld, is een post vatbaar voor verrekening, gelijk blijkt uit hetgeen ten aanzien van het laatstvoorgaande punt is aangemerkt.

18. De wijze van kwijting der oude schulden in Nederlandsch Indië kan slechts op de plaats zelve worden bepaald. Het zij genoeg hier aan te merken, dat men alle pogingen in het werk stelt om, door bezuinigingen en andere maatregelen, die kwijting te verzekeren in het belang van de aanspraak hebbenden en van Nederlandsch Indië.

19. Dat het Rijk, uit hoofde van de betalingen, krachtens den waarborg gedaan, eene schuldvordering ten laste van de Overzeesche bezittingen zoude kunnen houden, is op het 12de punt aan de zesde afdeeling gezegd; maar,

even als bij dat antwoord is gedaan, moet men hier ook aanmerken, dat het doen gelden van de aanspraak deswege van volgende omstandigheden zal kunnen afhangen.

20. De som van ƒ 2,700,000 is alleen berekend als het maximum, hetgeen onder den reeds gestelden waarborg, door het moederland, ten behoeve van de Overzeesche bezittingen nog kan worden bestemd, zonder zich in ruimer verbindtenissen daaromtrent in te laten.

21. De oogmerken, waartoe de vermeerdering der leening gevraagd wordt, zijn bij de memorie bij de wet gevoegd en ook in de premissen van het ontwerp van wet vermeld; doch het is vooraf hoogst moeijelijk te bepalen wanneer het bezigen van de som zal moeten aanvangen, ten einde die oogmerken het best te kunnen bereiken, hetgeen dan ook aan den Koning, als het opperbestuur der koloniën hebbende, dient te verblijven.

Dit Antwoord gaf, luidens het Verslag der Centrale Afdeeling, aan de meeste Afdeelingen geene aanleiding tot nadere opmerkingen. Eéne Afdeeling beweerde in de antwoorden het bewijs te zien, dat de Regering niet kon wegcijferen het meerdere bezwaar, door deze wet op den borg gelegd, die verstoken werd van het voordeel om van den waarborg vroeger ontslagen te zijn, zoodat art. 5 der wet van 23 Maart 1826 geheel werd ontzenuwd.

Eene andere maakte opmerkzaam op het onbeantwoord laten der vraag No. 14. Nog eene andere miste in de antwoorden op No. 16—21 de openhartigheid, die bij het vorige ontwerp voorzat en thans te eerder mogt verwacht worden. Overigens behield men zich een nader oordeel voor bij de openbare beraadslagingen [1]).

Bij de openbare beraadslagingen voerden 8 leden het woord. De voornaamste sprekers tegen en voor waren de heeren G. G. CLIFFORD en VAN ALPHEN.

De eerste [2]) herinnerde zijn advies tegen de Leeningswet van 1826. Zijne voorspellingen waren bewaarheid. De Regering trachtte nu den stand van zaken te verbloemen. Van daar ook het duistere harer antwoorden op verscheidene financiëele bedenkingen der Afdeelingen. Maar toch bleek het hem duidelijk, dat het thans voorgestelde in ronde woorden hierop nederkwam (wij laten hem zelven vervolgen):

1) *Stc.* 23 November 1827.
2) *Stc.* 1 Dec. 1827.

Doordien men den borgsteller dadelijk, van den aanvang af van het verleenen van zijnen waarborg, meer heeft doen betalen dan wel wezenlijk alsnog vereischt werd, heeft de eigenlijke schuldenaar voordeel genoten, en is zijne originaire schuld, op eene bij het aangaan derzelve niet voorziene wijze, gedurende de eerste twee en een half jaar van zijn aangegaan kontrakt, in grootere mate verminderd, dan wel, volgens de primitive inrigting van de opneming en den afloop der leening, geschieden moest. Dit voordeel nu, dit avans op hetgeen, volgens de primitive inrigting van de opneming en den afloop der leening, na verloop van de eerste twee en een half jaar na het aangaan van dezelve, nog moest overig schuldig zijn, tevens met het uitgewonnene op de bepaalde intresten, zal niet komen ten voordeele van den reeds beschadigden borgsteller, maar enkel en alleen ten behoeve van den in gebreke blijvenden schuldenaar, die daarin juist een middel vinden zal, om nog meerdere gelden dan primitief bepaald was, te bekomen.

De borgsteller zal niet alleen hierin geene vergoeding vinden voor hetgeen hij reeds als beschadigde borg, en dat wel voor een gedeelte onvereischt, heeft moeten uitschieten, maar hij zal zelfs daardoor niet eens den afloop van zijnen verleenden waarborg vervroegd zien, maar even lang als bij den aanvang der leening bepaald is, met den door hem verleenden waarborg bezwaard blijven.

Naar mijne wijze van zien, wordt dus door het aannemen van de voorgestelde wets-bepalingen, de in de daad wezenlijk aktueel bestaande toestand van den borgsteller verslimmerd. Er is hier geene kwestie, om aan de eens aangenomene wet eene goede uitvoering te verzekeren, maar om het bestaande te vermeerderen. In mijne gevoelens, welke den verleenden waarborg blijven misbillijken, moet ik gevolgelijk al wat het deswege aktueel bestaande verzwaart, ontraden; en zulks des te meer, omdat ik, naar mijne wijze van zien, hoe eerder hoe liever 's Rijks financiën ontlast en bevrijd zag van inmenging en deelnemende verbinding met die van het beheer onzer Overzeesche bezittingen, waardoor dezelve te ligt met eenen interenden kanker kunnen behebt worden. Want ik beschouw de verwachting van het herstel der geldmiddelen van het Indisch bestuur, zoodanig dat het evenwigt in de baten en uitgaven het jaarlijks afzonderen van het vereischte voor de rentebetaling en aflossing der geldleening van Maart 1826 en de kwijting van achterstallige schulden door hetzelve eerlang zou kunnen verwezenlijkt worden, als behoorende tot die begoochelingen en voorspiegelende opdeiningen, waardoor de vermoeide, afgematte, naar het voetzetten aan land reikhalzende zeeman zoo dikwerf droevig wordt te leur gesteld.

De beide voorname oorzaken, waardoor de geldmiddelen van het Indisch Bestuur, naar mijn inzien, steeds zullen ten onder gehouden worden, het leger

en de koloniale marine, zullen voortdurende, bijzonderlijk bij het noodwendig hoe langs hoe meer voortzetten van het stelsel, om de magt en het gezag der verschillende Indische Vorsten in bedwang te houden en allengskens te fnuiken en te paralyseren, haren hoogst noodlottigen invloed blijven uitoefenen, en Java, in mijne oogen, thans niet in de ware beteekenis van het woord eene Nederlandsche kolonie, maar wel eene Europeesche of liever eene algemeene vrijhaven, bovendien in zich zelve, door het bestaan en bevorderen van eene alle concurrentie voor eigen Nederlanders bemoeijelijkende en ligtelijk tot een verderfelijk monopolie leidende inrigting, belemmerd en gehinderd, zal steeds bij de bestaande instellingen en omstandigheden een krank en dus kostbaar kind voor het moederland blijven; terwijl een aan Java naburig en voor den Indischen Archipel mede zoo goed gelegen vreemd etablissement, ook eene vrijhaven, Sincapore namelijk, volgens alle berigten, van jaar tot jaar in vermogen, handel en industrie van zijne zoo snel aanwassende bevolking, door bovenvermelde verhinderingen niet belemmerd, maar juist in de omringende onlusten en oorlogen middelen tot vermeerdering vindende, zoo voorbeeldeloos toeneemt. Gewis eene ernstige en treurige beschouwing, maar toch het verledene beschijnt vooral ten deze tegenwoordigheid en toekomst met waarschuwende fakkels.

VAN ALPHEN sprak voor de wet op deze wijze [1]:

De Regering maakt zich de ruimte, welke onze waarborg aan haar verschaft heeft, behendiglijk ten nutte, strekt de geldleening van *f* 20,000,000 tot het maximum uit van het krediet door dien waarborg daargesteld, en brengt zulks rondborstig te onzer kennis. Overleg, gepaard met de goede trouw in het stuk van financiën, heb ik steeds goedgekeurd, evenzeer als ik heimelijke handelingen daarin heb gewraakt. De wijze hoe de Regering te werk zal gaan, om zich dit krediet ten nut te maken, behoort niet onder het bereik van deze wet.

Hier komt het er eeniglijk op aan, dat men van de hoop moet afzien op waarschijnlijkheid, dat de geheele aflossing geenen waarborg van dertig jaren zoude vorderen.

Het zij verre van mij, dat ik het laten varen van deze hoop ligtvaardiglijk zoude behandelen, en zulks op een tijd, dat het misbruik van krediet eene der rampen is, welke Europa kwellen.

Maar deze uitbreiding, als het maximum zijnde, was reeds voorzien en ingewilligd. Daarenboven heeft ons de ondervinding bewezen, dat het hoofd van den Staat het maximum van krediet door de Staten-Generaal voor andere behoeften ingewilligd, dikwerf niet tot het uiterste toe heeft gebezigd, zoo-

1) *Stc.* 27 Dec. 1827.

dat er geene gegronde bedenking zoude bestaan, om zoodanig maximum thans te weigeren, nu wezenlijke en dringende behoeften dit gebiedend vorderen.

De drang der behoeften voor onze Indische bezittingen is een punt van zoo groot aanbelang, dat ik zoude vermeenen aan mijne pligten, aan het vertrouwen met hetwelk gij mij vereerd hebt te kort te doen, zoo ik geheel stilzwijgend over dezelve heenstapte.

Het is aan ieder uwer bekend, E. M. H., dat, sedert ik de eer gehad heb, u met het geheel mijner gevoelens over Java, in de zitting van Februarij 1826, bekend te maken, de oorlog op Java eenen aard van ernst, verwoedheid en uitgebreidheid heeft verkregen, welke toen niet te voorzien was en welke het bewijs heeft opgeleverd, dat er gewigtige redenen van verbittering en verwijdering bestaan hebben en heimelijk werkten, toen men er zelfs de mogelijkheid niet van vermoedde; nogtans is het troostrijk te kunnen getuigen, dat op het gansche aan ons beheer onderworpen grondgebied geen enkel regentschap in deszelfs getrouwheid aan onze Regering heeft gewankeld.

Het zal niet noodig zijn, u te zeggen, hoe kostbaar oorlogen zijn, en hoe veel te meer zij het zijn, wanneer men een leger moet zenden, onderhouden en van alle deszelfs behoeften voorzien, naar een land dat op zulk een grooten afstand van ons gelegen is. Ik herhaal hetgeen ik in de zitting van 1826 gezegd heb. Ik ben niet in het geringst bekommerd over de eind-uitkomst van dezen oorlog, welke de bevestiging van ons gezag moet ten gevolge hebben; alleen omtrent den tijd eener algemeene bevrediging blijft nog ongerustheid over, en dientengevolge omtrent het geheele bedrag der uitgaven van dezen staat van oorlog, omtrent de middelen, welke in de kolonie zelve te vinden zullen zijn ter dekking van die kosten, en eindelijk nopens het stelsel van staatkunde, financiën en handel, hetwelk men in dat Rijk zal vaststellen, ten einde deszelfs inwendig bestuur en betrekkingen zoo met het moederland als met de vreemde volken behoorlijk te regelen.

Ik acht mij gelukkig, mijne vroeger gemaakte berekening te kunnen bevestigen, en ik geloof nog heden ten gevolge van naauwkeurige en geloofwaardige berigten, dat Java van 20 tot 25 millioenen inkomsten aan de schatkist kan opleveren en dat de uitgaven van een verstandig en vereenvoudigd bestuur in gewone tijden geene twintig millioen guldens zullen behoeven te bedragen, veel min te boven zullen gaan.

Doch om aan Java en aan het moederland duurzame voordeelen uit zulk een financiëelen staat te verzekeren, moet men het handelsstelsel van Java op hechte grondslagen vestigen, welke op de wezenlijke kennis van deszelfs belangen, behoeften, pligten en regten moeten rusten.

Bovenal is een punt van het hoogste belang, waardig uwe geheele aan-

dacht tot zich te trekken, te weten, dat het evenwigt van den handel in het nadeel van Java is; dat het zulks sedert 1811 is geweest, zonder dat men het daarvoor hield; dat dit ten deele de oorzaak is geweest, waardoor de kontanten verdwenen zijn, nog verdwijnen en dit opvolgelijk zullen blijven doen; en ten bewijze daarvan strekt, dat de retouren ontbreken, ontbroken hebben en zullen blijven ontbreken, tot zoo lange men dat kwaad zal erkend en daarin door doelmatige middelen voorzien hebben. Hetgeen ik tijdens de voorgaande discussie ingezien had, hetgeen ik destijds giste zonder het als stellig te durven verzekeren, is voor mij sedert dien tijd eene zoo zeer bewezene zaak geworden, dat ik zoude denken, aan mijne pligten, aan het vertrouwen met hetwelk U E. M. mij vereerd hebt, te kort te doen, indien ik omtrent een zoo wezenlijk punt stil zweeg, hetwelk eenen grooten invloed moet hebben op den financiëelen toestand, op de vere vening van deszelfs schulden, op de middelen om tot die verëvening te geraken, zonder dat de geheele verdere last daarvan op het moederland nederkome.

Ik heb gezegd, dat het evenwigt van invoer en uitvoer ten nadeele van Java staat, dat is, dat het geheele beloop der voortbrengselen van gansch Java, hetwelk uitgevoerd kan worden, niet toereikende is voor hetgeen er ingevoerd wordt, zoodat het meerdere bedrag van den invoer in kontanten heeft moeten uitgevoerd worden, nadat de prijs der uitgevoerde produkten tot eene hoogte was gebragt, welke in geene verhouding tot de prijzen in Europa stond. — Deze staat van zaken heeft sedert 1816 bestaan, en heeft te weeg gebragt, dat in 1825 Java welligt millioenen buitenslands te betalen had, om de rekeningen af te sluiten, zelfs nadat al het geld was uitgevoerd, hetgeen niet had kunnen geschieden, zonder dat er groote sommen aan papieren geld waren in omloop gebragt.

De oorzaak van dezen staat van zaken is zeer eenvoudig. De produktie en de nijverheid in Europa: de hulpbronnen, de middelen, de veerkracht der nijverheid, overtreffen verreweg de werkzaamheid en de voortbrenging der produkteurs van Java, — gaan verre de hulpbronnen, de middelen, de behoeften van dezen te boven.

De handel van invoer die, sedert 1816, in die kolonie plaats gevonden heeft, bestond niet, gelijk oudtijds, in matige en door den handel wel berekende spekulatiën, gegrond op de mogelijkheid ter bekoming van redelijke prijzen en gematigde winsten. Neen, de aard van den handel met de koloniën veranderde: van eenen handel van invoer van koloniale waren naar Europa, werd dezelve, en wordt dit hoe langer hoe meer, een handel van uitvoer van voortbrengselen der Europesche nijverheid uit Europa derwaarts. Neen, Java werd aan de begeerigheid der vreemde fabrijkanten overgegeven, welke door de groote behoefte om tot alle prijzen te verkoopen, naar alle landen werden ge-

dreven. Eene bestendige overvoering van waren was daarvan de oorzaak, en Java deelde dat lot met zoo vele andere landen, bij voorbeeld de Nieuwe Amerikaansche Staten, alwaar dezelfde oorzaken dezelfde gevolgen hebben te weeg gebragt; daaruit is ontstaan een steeds toenemend gebrek aan retouren, eene bestendige vermindering van kapitalen in geld; financiëele verlegenheden, overdrevene uitgifte van het papieren-geld en schorsing van betaling; al hetwelk eene soort van nationaal bankroet, door den toenemenden val van het papieren-geld, zoude hebben doen geboren worden, indien het moederland daarin niet voorzien hadde.

Het is mij bekend, E. M. H., dat de staathuishoudkundigen leeren, dat in de wisseling der belangen alles eene strekking heeft naar een zeker evenwigt, hetwelk zich vroeger of later moest herstellen. Maar zelfs wanneer men deze stelling, welke ik in het afgetrokkene voor bewezen houde, aanneemt, dan nog moet men nimmer vergeten, dat men behoort in het oog te houden de schokken, welke het herstel van het evenwigt kunnen voorafgaan, en deze schokken kunnen ondragelijke rampen worden, welke het eiland Java niet konde doorstaan. Daarvan hebben wij de droevige ondervinding gehad.

Ik weet zeer wel, dat de produktie op Java aangemoedigd en vermeerderd kan worden, maar altijd zal deze voortbrenging minder aktief, minder veerkrachtig zijn dan die van Europa, hetwelk thans de grondstof op eenen afstand van 3000 mijlen haalt, die ten zijnent bewerkt en terugbrengt naar dezelfde landen, waar die grondstof geteeld is, om dezelve tot een lageren prijs te verkoopen dan de fabrijkanten op die plaatsen zelve; en dan nog kan de vermeerdering van voortbrenging op Java niet dan langzaam toenemende zijn. Zij staat in een innig verband met het gansche stelsel van het inwendig bestuur, met de veiligheid van ons bestaan, met vele plaatselijke belangen en behoeften; terwijl het eene zekerheid is, dat de ingevoerde goederen niet betaald kunnen worden, met hoop op — of met veronderstellingen, met vermoedens van — eene vermeerdering van voortbrengselen welke nog niet bestaat, welke nimmer toereikende zijn zal, om in de behoeften van gestadige overvoering te voorzien. Wanneer de invoer onbeperkt zal zijn, dan zal zich het evenwigt eens herstellen, maar welligt eerst na en door een staat van verderf en bankroet, dien wij niet braveren kunnen of mogen.

Ter vermijding van zulke rampen moet men dien nood voorkomen en het evenwigt door verstandige en stellige maatregelen herstellen, vóór dat het te laat is.

Verre van mij het geringst denkbeeld van verwijtingen of iemand, wie hij ook zij, te beschuldigen. Al wat ik bedoele, is dat men de lessen der ondervinding in het oog houde; ik vergeet de dwalingen die voorbij zijn en wil mij met de toekomst alleen bezig houden, en dan zeg ik :

1. Dat men het evenwigt tusschen invoer en uitvoer moet regelen en herstellen, en dat men dienvolgens den invoer van goederen moet beperken en van kontanten aanmoedigen;

2. Dat men aldaar een goed muntstelsel en van circulatie moet tot stand brengen, hoedanig er nog geen geregeld is; ten gevolge waarvan er eene ophooping van koperen munt bestaat, zonder evenredigheid met de waarde, welke dezelve vertegenwoordigt, die ten deele de rampen van het papieren geld heeft vernieuwd en de Regering tot zeer harde maatregelen genoodzaakt, welke ons krediet grootelijks benadeelen.

3. Dat, na deze twee belangrijke punten geregeld te hebben, de verevening van alle schulden het voorwerp van de geheele zorg der Regering uitmake; alleenlijk door ter goeder trouw zijne schulden te betalen, verkrijgt men een vast en duurzaam krediet, en verschaft men zich middelen tot derzelver voldoening; middelen die gedeeltelijk in de kolonie zelve moeten opgespoord en gevonden worden, waartoe aldaar vele hulpbronnen aanwezig zijn, die voor ontwikkeling vatbaar zijn.

Deze bedenkingen leg ik in den schoot van deze vergadering neder. Ik geef dezelve aan de overweging onzer welgezinde Regering over, die niet anders verlangt dan voorgelicht te zijn. De algemeene behoefte van koloniën voor de Europesche Staten is eene onbetwistbare daadzaak; het groot belang, hetwelk onze O. I. bezittingen, zoowel in dit als in vele andere opzigten moet inboezemen, zal niet worden betwijfeld; het getrouwe volk, hetwelk wij vertegenwoordigen, weet opofferingen aan het algemeene welzijn te doen, en daarom heeft het regt, van deszelfs vertegenwoordigers te verwachten, dat zij voor zoo kostbare belangen waken. Ik bezit de overtuiging, E. M. H., dat er drang van behoeften bestaat, dat wij van ons gebied in Indië moeten afzien, of hetzelve te hulp komen, dat men het vooralsnog niet aan deszelfs eigene middelen kan overlaten Ik koester daarom niettemin de hoop, dat eene voorspoedige toekomst de natie hare opofferingen zal vergoeden, en in deze hoop stem ik voor de wet.

Van de reden der 6 overige sprekers geeft de *Staatscourant* slechts den korten inhoud. Wij vinden er alleen dit, om hier aan te halen: één hunner (uit het Zuiden) verklaarde vóór de wet te stemmen op grond van § 13 in het Antwoord der Regering; door Zuidelijke zoowel als Noordelijke leden werd het hooge belang der O. I. bezittingen voor het moederland als voorname beweegreden tot inwilliging van het voorstel aangevoerd; men klaagde over onopenhartigheid of onvoldoende opheldering van de zijde der Regering.

Nadat de Minister van Marine en Koloniën en van Financiën de wet tegen eenige bedenkingen hadden verdedigd (van die verdediging wordt in de *Staatscourant* anders niets gemeld), werd zij met 71 tegen 7 stemmen aangenomen [1]).

De tweede buitengewone tegemoetkoming voor O. I. werd voorgedragen in de verg. van 1828 op 1829. Wij geven daaromtrent:

1°. het ontwerp van Wet [2]):

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de onverwachte duur van den oorlog in 's Rijks Overzeesche bezittingen buitengewone kosten veroorzaakt, tot dekking waarvan meerdere geldmiddelen vereischt worden;

Zoo is het, enz.

Art. 1. Ten behoeve van des Rijks Overzeesche bezittingen wordt geopend een krediet van vijftien millioen guldens; zullende de som die ten gevolge van deze kredietopening door Ons zal worden opgenomen, worden beschouwd als gevestigd op de territoriale en andere inkomsten en bezittingen van het Rijk in Oost-Indië, in het gemeen met, en op dezelfde wijze als, de leening van twintig millioen, bepaald bij de Wet van 23 Maart 1826.

Art. 2. De wijze op welke, zoowel als de tijd en de termijnen binnen welke, die gelden zullen gevonden en verstrekt worden, zullen nader door Ons worden bepaald.

Art. 3. Tot voldoening der renten van de op te nemen gelden en tot aflossing van kapitaal zal jaarlijks, te beginnen met het jaar 1829, uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen worden afgezonderd eene som van een millioen vijftig duizend guldens, of zooveel minder als naderhand blijken zal tot kwijting der op te nemen som noodig te zijn.

Art. 4. De voormelde som van één millioen vijftig duizend guldens of zoo veel minder als naderhand blijken zal noodig te zijn, wordt voor zooveel noodig van 's Rijks wege gewaarborgd, gedurende den tijd van dertig jaren, te beginnen met het jaar 1829.

Art. 5. Bij de overweging der schuld in den jare 1849, zal bepaaldelijk in aanmerking worden genomen, of en in hoe verre de stand van de leening, in verband tot de aangelegenheden van 's Rijks Overzeesche bezittingen, het raadzaam make, die jaarlijksche uitkeering met den jare 1853 te verminderen, of geheel te doen ophouden, en mitsdien in overeenstemming daarmede den toegezegden waarborg te beperken.

Bovendien zal, te beginnen met 1831, om de vijf jaren aan de Staten-

1) *Stc.* 24 Nov. 1827.
2) *Stc.* 6 Nov. 1828.

Generaal, opening gegeven worden van het beloop der afbetalingen uit de middelen van die bezittingen gedaan en van den geldelijken toestand derzelve.

2°. de Adstruktieve Memorie [1]:

De geldelijke hulp reeds aan de Overzeesche bezittingen verleend, bij de wetten van 23 Maart 1826 (*Staatsblad* No. 12) en 22 December 1827 (*Staatsblad* No. 63), heeft ten gevolge gehad, dat groote voortschreden zijn gemaakt in het herstel der financiën van Neêrlandsch Indië.

Volgens de stellige verzekering van des Konings Kommissaris-Generaal aldaar, zullen al de *gewone* uitgaven (ook die van de renten en aflossingen der opgenomen gelden) worden gedekt door de *gewone* inkomsten, en er zal, na het herstel der rust, nog een vrij aanzienlijk batig slot overblijven.

Tot deze resultaten is 's Konings Kommissaris-Generaal gekomen door het invoeren van algemeene en zeer strenge bezuinigingen in alle takken van het bestuur, terwijl hij, met de te zijner beschikking gestelde gelden, alle de loopende schulden in Indië, mitsgaders de aldaar aangegane negotiatiën en uitgegeven schuldbrieven, waarvan sommige tot eenen hoogen intrest liepen, heeft afgelost en gekweten. — De Indische financiën zouden zich thans reeds, volgens de meening van genoemden Kommissaris-Generaal, bevinden op eenen voordeeligen en duurzamen voet, zoo niet de heerschende oorlog daarin gestadig verandering te weeg bragt.

Zeer groote buitengewone uitgaven veroorzaakt die oorlog, welke na het herstel des vredes zullen vervallen, en dezelve geeft ook aanleiding, dat onderscheidene bronnen van openbare inkomsten, in vredestijd vruchtbaar, thans òf kwijnende òf geheel uitgedroogd zijn.

Hoezeer de uit Indië dusverre ontvangen stukken niet volledig genoeg zijn, om het bovenstaande in de bijzonderheden met volkomen naauwkeurigheid te kunnen opgeven, blijkt daaruit evenwel met genoegzame klaarheid, dat het moederland voor dit oogenblik nog geldelijke hulp zal moeten verleenen.

De buitengewone oorlogslasten, zoo van mindere inkomsten als meerdere uitgaven, worden door den Kommissaris-Generaal opgegeven, te hebben bedragen in het jaar 1826. . . . . *f* 4,019,401.00

Voor de jaren 1827, 1828 en 1829 werden dezelve geschat op vijf millioenen 's jaars, of circa . . . . „ 15,000,000.00

Te zamen. . . . *f* 19,019,401.00.

Aannemende, dat met de reeds aan Indië verstrekte geldelijke hulp bij de wetten van 23 Maart 1826 en 22 December 1827, al de schulden zijn

1) *Stc.* 6 Nov. 1828.

aangezuiverd, ook die welke de oorlog in 1825 veroorzaakt heeft; en dat de inroeping gedurende drie jaren van 's Rijks waarborg voor de bij art. 4 der eerstgemelde wet vermelde som van ƒ 1,400,000 het Indisch bestuur nader heeft gesubsidiëerd met ƒ 4,200,000, dan zou nog, zoo men van de bovenstaande som . . . . ƒ 19,019,401.00
aftrekt. . . . . „ 4,200,000.00
overblijven eene som van. . . . . ƒ 14,819,401.00,
om aan Indië te worden bezorgd. — Deze berekening heeft ten grondslag gestrekt tot het voorstel eener krediet-opening van vijftien millioenen, waarvan geen verder gebruik zal worden gemaakt dan de omstandigheden zullen vorderen.

Op 's Konings bevel worden op dit oogenblik nieuwe maatregelen beraamd tot demping der heerschende onlusten, van welke men hoopt, dat het gevolg zal zijn, dat in den loop van het jaar 1829 de oorlog een einde zal nemen.

In het belang van deze maatregelen is het onvermijdelijk, dat aan het bestuur eene genoegzame ruimte van geldmiddelen worde gegeven.

Daardoor wordt wel voor het oogenblik eene opoffering noodzakelijk, doch de keus kan niet twijfelachtig zijn, wanneer men daartegen overstelt de kans, dat bij mangel van krachtige pogingen, de financiën nog gedurende eenen geruimen tijd door de onlusten kunnen worden gedrukt, en voorts nog overweegt dat slechts bij eene volkomen rust Java al dat nut kan toebrengen aan den koophandel, de nijverheid en de scheepvaart van den moederstaat, waarvoor dat schoone eiland vatbaar is. — Nu reeds is dat nut gewigtig; doch hetzelve zal voor belangrijke uitbreiding vatbaar worden, van het oogenblik, dat de provinciën, waar nu de opstand heerscht, tot orde zullen zijn teruggekeerd, en dat de bevolking zich wederom ongestoord zal kunnen overgeven aan de vreedzame bezigheden van landbouw en handel.

Men vertrouwt, dat de sommen, voor welke nu eene krediet-opening wordt gevraagd, zullen kunnen worden verkregen op zulke gunstige voorwaarden, dat eene jaarlijksche oplegging van een millioen vijftig duizend guldens gedurende dertig jaren voldoende zal zijn, om de geheele schuld te kwijten, in de veronderstelling dat het volle beloop van het krediet zal worden gebezigd.

Het is daarom, dat, bij art. 4 van het ontwerp van wet, de waarborg des Rijks bepaald is op een millioen vijftig duizend gulden 's jaars, gedurende dertig jaren.

3°. de bedenkingen der Afdeelingen (woordelijk) [1]:

---

1) Uit het archief der Tweede Kamer.

Eerste Afdeeling. I. Lorsqu'il fut question, dans la session de 1825—1826, du premier emprunt de 20,000,000 de florins, ce secours fut présenté comme nécessaire et suffisant pour rétablir les finances à Java concurremment avec le régime sévère d'économie qu'on allait y introduire, pour mettre fin aux troubles intérieurs de la colonie et assurer bientôt les plus grands avantages à l'industrie, à la navigation et au commerce de la mère-patrie, en retour de ses sacrifices. +++.

Le Gouvernement fit aux États-Généraux des communications franches et positives sur la situation des affaires coloniales: le budget et d'autres documens officiels furent livrés à l'examen. Il fut possible alors de se prononcer sur le projet de loi avec quelque connaissance de la nécessité pressante d'un grand effort, et avec quelque espoir d'un prompt succès.

On alla même jusqu'à nous donner la confiance que probablement la garantie de l'État ne lui serait pas onéreuse et que son effet se bornerait à rendre les conditions de l'emprunt plus favorable. +++

Qu'est-il arrivé? *le garant* dès l'année 1826 et depuis n'a pas cessé de payer les intérêts de l'emprunt, pour *le débiteur principal:* on les lui a même fait payer par anticipation au syndicat. +++

En 1827, le besoin de nouveaux secours se faisait déjà sentir. On proposa et on obtint d'étendre à un accroissement de capital de 2,700,000 fl. la garantie accordée en 1826 pour 20,000,000 fl. seulement et pour un terme de trente années qu'on avait prévu, dans le principe, devoir se réduire à un terme plus court.

La nation acquit dès-lors la certitude que sa garantie primitive serait annuellement de 1,400,000 fl. *pendant trente années*, et qu'elle perdait l'expectative de la libération prématurée dont elle avait pris la chance en considération à l'époque du premier projet d'emprunt.

Mais on lui exposait que le nouveau soutien de 2,700,000 fl. était principalement destiné à donner une augmentation de ressources à l'administration des Indes afin d'assurer une marche régulière aux affaires à l'époque prochaine, disait-on, du rétablissement de la paix intérieure.

Les États-Généraux durent penser que la confiance du Gouvernement était fondée sur des motifs bien puissans, et des données bien certaines, puisqu'il s'occupait à pourvoir déjà au service de l'administration dans la colonie pacifiée.

Ils pensèrent aussi d'après cette phrase du mémoire explicatif d'octobre 1827: „La mère-patrie ne peut fournir de plus amples sacrifices pour l'extinction de l'arriéré qui existe à Java," que la mesure des sacrifices de l'État allait être comblée par ce nouveau secours. +++

La proposition qui vient de leur être faite concernant un troisième em-

prunt de 15,000,000 de florins prouve ou que les raisons de confiance ou d'espoir ont été jusqu'ici peu solides, ou que des événemens bien imprévus et bien désastreux les ont renversées depuis un an.

Comme dans les sessions précédentes, le mémoire ministériel offre pour un prochain avenir les plus belles espérances auxquelles nous aimons à croire.........

Mais on y cherche en vain des explications précises, catégoriques et sans réserve sur la vraie situation des finances et de l'administration de la colonie, sur les derniers événemens qui ont pu l'empirer encore, sur le résultat de nos armemens et de nos subsides dans leur rapport avec la guerre intérieure, sur l'état des forces que nous avons encore à combattre dans ces contrées, sur les progrès que nous avons faits pour pacifier les localités ou réduire les rebelles.

En un mot, on ne nous dit rien, absolument rien de positif sur la nécessité urgente et actuelle de l'emprunt et sur la proportion de son importance avec celle des difficultés qui restent à vaincre.

La Section estime qu'elle ne peut aveuglément voter des charges d'une nature aussi ruineuse, et que, quant à présent, il lui est impossible de délibérer sur cette proposition de loi, attendu qu'elle n'a pas les élémens de son examen.

Elle attendra donc que les élémens lui soient fournis pour s'en occuper ultérieurement, s'il y a lieu.

Tweede afdeeling: II. 1⁰. La Section, voyant „que d'après les ordres du Roi de nouvelles mesures se concertent, par lesquelles on espère mettre fin à la guerre pendant le cours de l'année prochaine," demande que le Gouvernement veuille bien donner des explications plus claires et précises à ce sujet, tant à l'égard des causes de la guerre actuelle, qu'à l'égard des données sur lesquelles se fonde l'espoir du rétablissement de la paix pendant le cours de l'année prochaine, afin de faire passer dans l'esprit des Membres de la Chambre la même conviction que le Gouvernement paraît avoir.

III. 2⁰. La Section demande à connaître les élémens sur lesquels se fonde la supposition, que par les secours pécuniaires déjà mis à la disposition de l'Administration coloniale, en vertu des lois du 23 Mars 1826, et du 22 Décembre 1827, tout l'arriéré a été soldé y compris les dépenses de la guerre en 1825.

IV. 3⁰. La Section demande ensuite sur quelles bases est fondé le calcul des 5 millions par an, auquel on évalue les charges de la guerre pour les années 1827, 1828 à 1829.

V. 4⁰. La Section, en supposant que l'intérêt de l'emprunt ne dépassera

pas cinq pour cent, est d'avis qu'il ne faudra pas un temps de trente ans pour le remboursement définitif de l'emprunt, en évaluant l'annuité pour intérêts et remboursement à une somme de ƒ 1,050,000.00. En faisant le calcul progressif, on trouvera qu'un moindre temps suffira; selon le calcul d'un Membre, il ne faudra qu'un espace de 25 années et demi, sur la base de l'annuité susdite fixée par l'art. 3 du projet, tandis que si l'on veut opérer le remboursement à trente années, on n'a besoin annuellement que d'une somme de ƒ 975,780.00. La Section demande par conséquent que le Gouvernement, tout en se réservant la faculté mentionnée à l'art. 2, veuille communiquer les bases du calcul sur lesquels se fonde la proposition de la garantie pour 30 ans, à raison de l'annuité de ƒ 1,050,000? Si de ce calcul il résultait que le remboursement pourrait se faire à moins de temps, il s'agirait d'une autre question, celle de savoir ce qui serait préférable, de diminuer la somme annuelle, ou bien d'abréger le nombre des années de la garantie; la Section n'a pas d'opinion déterminée à cet égard.

Derde afdeeling: VI. L'espoir plus ou moins fondé du rétablissement de l'ordre à Java avec la cessation du désordre dans les finances, peut exercer une grande influence sur les votes des membres de la Section.

Pour se livrer avec quelque confiance à cet espoir, il importe d'avoir des explications plus amples que celles fournies par le Ministre des Finances.

En effet les désordres de l'administration intérieure ont amené le désordre dans les finances.

La guerre est survenue ensuite sans qu'on sache pourquoi, voilà les deux causes du mal.

Sur le premier point on désire connaître quel était le budget des Colonies à l'époque, où Sa Majesté a jugé nécessaire d'y envoyer un Commissaire Général pour y faire des réductions dans les dépenses excessives auxquelles on s'était abandonné, et quel est le budget réformé pour l'avenir à part des frais de la guerre.

VII. Sur le second point, on désire connaître les causes qui ont provoqué la guerre et savoir si ces causes ont été attaquées dans leur source.

Pourquoi si, comme on le dit hautement, la guerre est due à un vice d'administration, et à des excès commis par nos propres administrateurs, on n'a mis personne en jugement pour effrayer ceux qui seraient tentés de les imiter, et d'exposer encore la fortune de l'état.

En attendant ces explications la Section a ajourné l'examen du projet de loi sur le fond.

Vierde Afdeeling. VIII. La Section pense que les détails fournis par le Gouvernement sur les besoins des Colonies ne sont pas suffisans: on désirerait connaître par exemple en quoi consistaient les emprunts onéreux faits

avant l'arrivée du Commissaire Général, quels fonds ont été consacrés à cet objet sur les 20,000,000 de florins.

IX. La Section en outre demande quel sera le mode suivi pour ce nouvel emprunt, afin de juger s'il est le moins désavantageux possible.

X. La Section observe que la garantie de 30 ans pour l'emprunt de 20 millions, a donné lieu à la loi du 22 Décembre 1827, par laquelle cet emprunt a été augmenté de 2,700,000 florins; 1,050,000 florins étant dans la même proportion pour l'emprunt de 15 millions que 1,400,000 florins le sont pour l'emprunt de 20 millions, il est constant par là que l'emprunt de 15 millions peut être contracté aux mêmes conditions que l'emprunt de 20 millions; le terme de trente ans est trop long et doit être réduit; s'il y a quelque bénéfice à faire sous le rapport de la brièveté du temps, cela ne doit pas fournir un prétexte pour une loi pareille à celle du 22 Décembre 1827.

XI. La Section remarque que l'Etat avançant aux Colonies 4,200,000 florins, cette somme ne devrait pas être envisagée comme subside dans le Mémoire, mais comme une dette du cautionnaire à titre d'avance.

XII. Les charges de la guerre, y compris la diminution des revenus, se montant à 4,000,000, pour 1826, la Section demande si les économies introduites depuis lors par le Commissaire Général ne doivent pas être défalquées des 5 millions pétitionnés pour les années subséquentes.

Vijfde afdeeling: XIII. De meerderheid der afdeeling heeft tegen het ontwerp geene andere aanmerking te maken, dan dat zij zoude wenschen dat bij het ontwerp de verzekering wierd gegeven, dat in de toekomst aan het moederland uit de Indische kas de gepresteerde waarborg zoude worden terug betaald zoo haast de omstandigheden zulks zullen gedoogen.

XIV. Een Lid heeft daarenboven de wensch te kennen gegeven nader te worden ingelicht nopens het emplooi der bevorens toegestane fondsen voor Indië, zoowel als eene nadere ontwikkeling van de behoefte der som, waarvan de waarborg gevraagd wordt.

Zesde afdeeling: XV et XVI. Il a été donné lecture du message du Roi et du mémoire explicatif qui accompagne le projet de loi prémentionné, et la Section a trouvé, que ce mémoire n'établit pas d'une manière claire et satisfaisante la nécessité du nouveau subside de 15,000,000. Elle désire donc des explications distinctes sur la diminution des revenus, et l'augmentation des dépenses, que la guerre occasionne aux Indes orientales d'après les avis du Commissaire-Général, avec la communication des pièces à l'appui, et qui pourraient en même temps servir d'élémens à un calcul pour confirmer les assurances du dit Commissaire-Général, qu'après le rétablissement de la paix dans ces colonies, les revenus ordinaires couvriront non-seulement toutes les

dépenses ordinaires, y compris les intérêts et le remboursement des capitaux empruntés, mais qu'ils offriront encore un excédant assez considérable.

XVII. Ensuite la Section a examiné le projet de Loi, et à l'article 1er elle a observé, que le commencement de cet article ouvre le crédit au profit des possessions d'outre-mer en général, et qu'ensuite il affecte spécialement l'emprunt à faire sur les revenus et possessions du royaume dans les Indes orientales.

La majorité de la Section a pensé que le crédit et l'intervention de la mère-patrie n'étaient, d'après le message du Roi, demandés que pour secourir nos possessions des Indes orientales, que par conséquent le commencement de cet article, ainsi que les dispositions des articles suivans, devaient être restreints aux possessions des Indes orientales, que l'expression de possessions d'outre-mer était trop large et pourrait soumettre les Indes occidentales à contribuer au paiement d'un emprunt, dont elles n'auraient point profité.

Mais deux Membres de la Section n'ont pas partagé cette opinion, parce que la Loi proposée se liait à celle du 23 Mars 1826, qui est conçue de la même manière, qu'ainsi le projet avait dû être rédigé dans le même sens, tant pour présenter une plus forte garantie au royaume, que pour conserver l'harmonie entre cette Loi et la précédente, dont elle ne porte qu'un supplément.

XVIII. Relativement à l'art. 2 du projet, la Section a fait l'observation, que cet article réserve au Roi la détermination du mode d'effectuer l'emprunt en question, et que le mémoire explicatif ne fait rien pressentir sur ce mode, ce qui fait présumer, que ce sera de nouveau le Syndicat d'Amortissement qui sera le bailleur des fonds; dans cette supposition et vu la grande facilité de négocier actuellement des fonds à un taux modéré, la Section prie le Gouvernement de prendre en considération, s'il ne vaudrait pas mieux d'ouvrir cet emprunt à la charge des possessions d'outre-mer, et sous la garantie de l'Etat, de telle manière que tout capitaliste puisse y concourir et placer ses fonds plutôt que de multiplier sans nécessité les opérations du Syndicat d'Amortissement.

Bijlage. Omtrent de Indische leening zal ik in 't kort eenige vragen en observatiën voorstellen:

XIX. 1°. Zal door deze nieuwe leening de geheele achterstand afgedaan en betaald worden, zoodat er met het einde van 1829 geen achterstand meer bestaan zal?

2°. Hoe zal de verevening van dien achterstand en van de betalingen die door de nieuwe leening gedaan zullen worden, geschieden?

a. Door volle betaling in zilver-geld?

b. Of door gedeeltelijke betaling in koper, hetgeen op Batavia 25 percent beneden het zilver is?

XX. 3°. Kan door deze nieuwe leening, buiten en behalve de aanzuivering van oude schulden of achterstand, het bedrag der onkosten van den oorlog tot het einde van 1829 gedekt worden?

XXI. Alzoo, sedert 1825, een konstante aanvoer van kontanten naar Java van wegens de Regering plaats gevonden heeft, *als*, door de Handel-Maatschappij gefourneerd . . . . 8 millioenen
Wet van 1826. . . . . 20 „
Wet van December 1827 laatstleden. . . . . 3 „
31 millioenen
waarbij nu staat gevoegd te worden . . . . 15 „
46 millioenen;

Alzoo niettegenstaande die groote aanvoeren het circulerend kapitaal in die kolonie nog niet gekomen is tot eene hoogte evenredig aan de behoeften van de kolonie, en er dus een konstante afvoer tevens moet hebben plaats gevonden, en de ondergeteekende dit toeschrijft aan nadeelige balans van in- en uitvoer, aan excessive kosten van administratie, te weinig in verband met den sociëelen staat van dat land; —zoo wordt gevraagd, of de Regering eenigen grond heeft om te vertrouwen dat die aanhoudende aanvoer van kontanten, van wegens de Regering, na 1829 niet meer noodig zal zijn, of daaromtrent eenige voorzieningen genomen zijn, en welke de groote beginselen zijn waarop de administratie van die kolonie gevestigd is in hare commerciëele en financiëele betrekking op het moederland?

XXII. Eindelijk wordt gevraagd, of er geen mogelijkheid bestaat om geheel of gedeeltelijk de opneming van geld in de kolonie zelve te effektuëren en de interessen van de leening alsdan in de kolonie zelve te betalen? — Vermits het blijkbaar is, dat de betaling der interessen van 38 millioenen jaarlijks aan schuldeischers in het moederland ten gevolge heeft:

a. Vermindering van de som der produkten, die uitgevoerd kunnen worden ter betaling van den invoer;

b. Toenemenden of ten minste aanhoudenden afvoer van kontanten uit Java, en daardoor aanhoudende verarming der kolonie.

De ondergeteekende beschouwt dit punt van zooveel aanbelang, dat hij verkiezen zoude hooger interessen in de kolonie te betalen dan voor lagere interessen het kapitaal hier te negotiëren.

Jr. van Alphen.

Zevende Afdeeling. XXIII. Avant de s'expliquer sur le Projet, la Section désirerait savoir, si dans le remboursement des capitaux empruntés, dont il est fait mention au 2e alinéa du Mémoire explicatif, sont aussi compris les 1,400,000 florins, qui déjà ont été payés deux fois par la nation ensuite de la garantie.

XXIV. La Section demande en outre si on peut donner l'assurance positive que la garantie qu'on demande maintenant, sera la dernière.

XXV. On demande encore si les assurances flatteuses données par le Commissaire Général, sont accompagnées de pièces qui prouvent d'une manière satisfaisante, qu'elles ne sont pas illusoires, et si sans compromettre le succès des mesures qu'on a prises, on ne pourrait pas avoir communication de toutes ou de quelques unes de ces pièces.

Un membre demande des détails plus étendus sur la situation financière des Colonies, afin de pouvoir asseoir un jugement sur la nécessité du nouvel emprunt qui fait l'objet de cette Loi. Cette proposition a été adoptée par la Section.

Six membres demandent à quelles conditions on se propose de faire l'emprunt, s'il a lieu.

XXVI. Cinq membres proposent de demander que l'emprunt soit fait par concurrence, et que cette clause soit dans la Loi.

4°. de Antwoorden der Regering [1]) :

I. Het is waar, tijdens de beraadslagingen in de zitting van 1825 op 1826, omtrent de eerste leening van ƒ 20,000,000 ten behoeve van 's Rijks Overzeesche bezittingen. werd die onderstand, in verband met de op Java in te voeren strenge bezuinigingen, als voldoende voorgedragen. om deszelfs financiëelen staat te herstellen.

Hoezeer men toen in geenen deele met naauwkeurigheid dien financiëelen staat kon aantoonen, is echter de juistheid der berekening, waarop zich die verklaring grondde, door de uitkomst genoegzaam gebleken.

Het is op dit oogenblik uitgemaakt, dat die onderstand en de andere door den Koning bevolen maatregelen het voorgestelde doel ten volste hebben bereikt, en dat zonder den opstand, welke in de maand Julij 1825 is uitgebarsten, geene nadere tegemoetkoming zoude benoodigd geweest zijn, vermits daardoor alle schulden, door het Koloniaal bestuur gemaakt, zijn afbetaald, en al het papieren-geld, door hetzelve uitgegeven, weder heeft kunnen ingetrokken worden. Het is slechts tot dekking der oorlogslasten, dat het krediet van het moederland thans andermaal wordt ingeroepen.

Toen de wet omtrent de leening der ƒ 20,000,000 aan de Staten-Generaal werd aangeboden, droeg men hier te lande nog geene kennis van de onlusten, welke op het eiland Java waren uitgebroken. Eerst in den loop der beraadslagingen ontving het Gouvernement daarvan de tijding, en hoezeer hetzelve toen reeds de mogelijkheid inzag, dat deze onvoorziene gebeurtenis in de berekening, welke tot grondslag van den aangevraagden onderstand

1) Uit het archief der Tweede Kamer.

had gediend, eenige verandering zoude te weeg brengen, bezat men echter geene genoegzame *data* voor eene andere raming.

In 1827 werd het kapitaal van twintig millioenen vermeerderd met eene som van *f* 2,700,000, en bij de memorie van toelichting, destijds aan de Staten-Generaal ingediend, gaf men de verwachting te kennen, dat het tijdstip van de herstelling der rust zeer nabij was en dat alsdan het einde der opofferingen van het moederland daar zoude zijn.

Bij het geven dier verzekeringen grondde zich het Gouvernement op de aanzienlijke versterkingen van manschappen, welke men weinig tijds te voren naar Java had gezonden.

De aankomst van deze versterkingen op het tooneel waar zij moesten werken, heeft intusschen vertragingen ondervonden, door onvoorziene omstandigheden veroorzaakt, die van den schadelijksten invloed zijn geweest op de gelijktijdige ontwikkeling van de tot demping van de onlusten bestemde magt.

De rampen welke Zijner Majesteits schepen *de Wassenaar* en *Waterloo* hebben getroffen, zijn wereldkundig; van een minder ernstigen aard zijn geweest die, welke het schip *de Kortenaar* heeft ondervonden; maar uit het een en ander is een tijdsverloop voortgevloeid, dat bij al den moed en volharding door het Indische leger aan den dag gelegd, beletselen heeft doen ontstaan in de bereiking van het groote doel, hetgeen men met zooveel vertrouwen van vereenigde pogingen kon te gemoet zien.

Nieuwe opofferingen zijn dus noodig geworden om de kosten goed te maken, zoo van gedane en verder te doene uitzendingen van manschappen, ter versterking van het leger, als tot aanwerving van Inlandsche soldaten in eenige der eilanden van den Indischen Archipel, van welker medewerking in den op Java plaats hebbenden oorlog de nuttigheid meer en meer is ingezien.

In de memorie van toelichting is gezegd, dat overeenkomstig de stellige verzekeringen door 's Konings Kommissaris-Generaal in Indië gegeven, de gewone uitgaven, de renten en aflossingen der geleende kapitalen daaronder begrepen, door de gewone inkomsten niet alleen zouden bestreden worden, maar dat zelfs deze laatste een vrij aanzienlijk batig slot zouden overlaten. De eerste Afdeeling heeft hieromtrent eenige inlichtingen gevraagd.

Ten einde daaraan te voldoen, zoude men het volledig zamenstel moeten kennen van de vijfjarige begrooting der Oost-Indische administratie, welke van den Kommissaris-Generaal is gevorderd, en aan welks opmaking dan ook met ernst de hand is gelegd, doch welke zoo geheel nieuwe arbeid nog niet in deszelfs geheelen omvang bij de regering hier te lande is ontvangen.

Onderscheidene voorloopige opgaven daarmede in betrekking staande, zijn intusschen door Zijner Majesteits Kommissaris-Generaal ingezonden bij brieven van den 16 Junij en 22 November 1827, welke opgaven nader tot een al-

gemeen resultaat zijn gebragt bij volgende mededeelingen; want in eene missive van 12 April laatstleden deelt de Kommissaris-Generaal de redenen mede van het oponthoud hetwelk het werk der vijfjarige begrooting heeft ondergaan; hij voegt er bij dat de reeds verkregen uitkomsten de juistheid der vroegere berekeningen op de overtuigendste wijze bevestigen. Volgens het daarin voorkomende overzigt beloopen de inkomsten jaarlijks ƒ20,265,119

En de gewone uitgaven slechts . . . . „ 17,578,576

Zoodat er overblijft . . . . ƒ 2,686,543

Van welke som echter nog moet worden afgehouden het bedrag eener speciale begrooting, waarvan de werking binnen eenige jaren zal ophouden, of . . . . „ 1,500,000

Zoodanig dat in tijden van rust en bij het geheel genot der inkomsten het zuiver overschot zijn zoude . . . . ƒ 1,186,543

Bij de mededeeling dezer resultaten, blijft de Kommissaris-Generaal aandringen op eene buitengewone tegemoetkoming, ter bestrijding der oorlogslasten.

Deze zijn berekend op vijf millioen 's jaars, en overschrijden dus met een aanzienlijk bedrag het overschot door de bereids genomen administrative maatregelen opgeleverd, en welk overschot voor geene groote vermeerdering meer vatbaar is.

In de laatstgemelde depèche drukt zich de Kommissaris-Generaal omtrent den toestand van zaken op de volgende wijze uit:

„Het zal onnoodig zijn Uwe Excellentie hierbij te doen opmerken, dat een batig saldo van ruim een millioen 's jaars, als een hoogst belangrijk resultaat voor het verder beheer en den gunstigen stand der Indische huishouding kan worden beschouwd; maar wanneer men daarbij in aanmerking wil nemen, dat de uitbreiding van den handel en van de kultuur, waarheen thans de pogingen èn van het Gouvernement èn van alle partikulieren onophoudelijk gerigt zijn, allengskens bij toenemende welvaart ook 's Lands inkomsten moeten vermeerderen, — wanneer al verder in overweging genomen wordt, dat het belang van deze landen geenszins eene meer uitgestrekte administratie medebrengt, maar daartegen onder een vereenvoudigd bestuur met de meeste zorgen kan worden gadegeslagen, — dan geloof ik te mogen beweren, dat de Indische financiën en de Indische huishouding thans op dat standpunt gebragt zijn, van waar aan het Gouvernement in Nederland een volkomen waarborg tegen verdere financiëele ongelegenheden kan worden gegeven, en tevens het vooruitzigt kan worden geopend, om deze belangrijke bezittingen niet meer als een lastpost, maar als eene winstgevende bron aan het moederland, naar waarheid. te kunnen afschilderen.

„Een aantal bijzonderheden zullen Uwe Excellentie slechts bij de toezen-

ding van al de stukken tot de begrooting betrekking hebbende, duidelijker worden; dan dezelve kunnen tot de wezenlijke en belangrijke resultaten, waarvan hier de rede is, niet toe- of afdoen. Genoeg zij het Uwe Excellentie voorloopig als eene geruststellende en onwederlegbare waarheid te kunnen melden, dat voortaan de bezorgdheid van Zijne Majesteit den Koning zich niet meer tot den staat der Indische financiën behoeft uit te strekken, en dat Hoogstdezelve in den tegenwoordigen staat der Indische huishonding, en in de bijzondere bepalingen, waarop dezelve gevestigd is, den zekersten waarborg voor een geregeld, spaarzaam en ordelijk beheer van 's Lands geldmiddelen vinden kan.

„Hoedanig ook de veranderingen en wijzigingen zijn mogen, die in de onderscheidene hoofdstukken der begrooting door mij nader mogten worden gebragt, zij zullen nimmer op de hiervoren opgegeven resultaten eenen min gunstigen invloed hebben, en ik kan mij alzoo ten slotte bepalen bij de verklaring, dat Nederlandsch Indië voor het oogenblik geenen anderen onderstand van het moederland benoodigd heeft, dan hetgeen tot bestrijding van de buitengewone kosten des oorlogs gevorderd wordt."

Het is in het vertrouwen op zulke stellige en zoo dikwijls herhaalde verzekeringen, dat het Gouvernement in de toelichtende memorie gezegd heeft, dat, overeenkomstig het gevoelen van den Kommissaris-Generaal, de financiën van Indië zich op eenen voordeeligen en duurzamen voet zouden bevinden, zoo niet de heerschende oorlog daarin gedurige verandering te weeg bragt.

II. De tweede afdeeling vraagt inlichtingen omtrent de oorzaken van den tegenwoordigen oorlog, alsmede omtrent de gronden op welke de hoop eener spoedige herstelling des vredes rust.

De ondervinding van vroeger en later dagen leert, hoe moeijelijk het is tot de ware en bepaalde oorzaken van ontstane verdeeldheden, onlusten en oorlogen op te klimmen.

Dikwijls loopen vele omstandigheden, die op zich zelve aan elkander vreemd schijnen, daartoe te zamen en men kan ze naauwelijks onder een oogpunt brengen; zoo ook is het met de Javasche onlusten gelegen.

De muitelingen zijn welligt in den beginne door sommige plaatselijke gezagvoerders niet genoegzaam gadegeslagen, maar hunne onderneming is in den beginne bijzonder begunstigd door het volslagen gemis van eene genoegzame magt, welke, ongelukkig genoeg, naar Celebes vertrokken was.

De verdere voortgangen der muitelingen en de moeijelijkheid om hen te beletten de vreedzame ingezetenen tot hunne partij te dwingen, zijn voornamelijk toe te schrijven aan de weinige orde, die in het beheer der plaatsen en dorpen in de vorstenlanden heerscht, en het is daarom, dat reeds de noo-

dige bevelen gegeven zijn, om vooral tot vestiging van zulk eene orde met alle krachten te arbeiden, waarmede men dan ook reeds begonnen is.

Men heeft overtuigende bewijzen, dat de groote massa der bevolking, welke aan den landbouw gehecht is, den oorlog moede is; gedurige nederlagen hebben de springvederen der dweepzucht verslapt, en zoodra de nieuwe maatregelen betrekkelijk de zamenstelling van het leger op Java de mogelijkheid zullen daarstellen, om de welgezinde distrikten te beschermen, en tevens de hoofden van den opstand onophoudelijk te vervolgen, verwacht men dat de vrede spoedig zal kunnen hersteld worden. Het is zelfs waarschijnlijk dat, even als bij vroegere gelegenheden van dien aard, de oorlog slechts strekken zal, om de Europische oppermagt meer en meer te bevestigen en de kansen van eene nieuwe worsteling te verminderen.

III. De vooronderstelling dat de geldelijke hulp, bereids aan de koloniale Administratie verleend, genoegzaam is geweest om den ganschen achterstand af te doen, berust op de stellige verzekeringen van den Kommissaris-Generaal.

Een onlangs ontvangen brief, welke meer bijzonder over de dienst van het jaar 1825 handelt, eindigt op de volgende wijze:

„Ten slotte mag ik voor Uwe Excellentie niet onopgemerkt laten, dat een nieuw beheer van de Indische financiën met een zeer gunstig vooruitzigt wordt aangevangen, vermits er buiten de jaarlijksche aflossingen der geleende kapitalen en interessen, *geene achterstallige schulden meer te vereevenen zijn*, en geene buitengewone uitgaven alzoo meer op de Indische kassen zullen behoeven te drukken, in de vooronderstelling namelijk, dat de kolonie ook eenigen effektieven bijstand van het moederland ter bestrijding van de buitengewone oorlogskosten, van nu af aan, zal mogen ondervinden."

IV. De berekening der vijf millioenen 's jaars voor oorlogslasten berust insgelijks op brieven van den Kommissaris-Generaal. Deze berekening is niet in al derzelver bijzonderheden aan het Ministerie medegedeeld; evenwel schijnt de uitkomst niet twijfelachtig te zijn, vermits de bijeenbrenging dier kosten aan de hoofden der verschillende administratiën in de kolonie ten onderzoek is gezonden geweest.

Een sedert ontvangen schrijven doet de vrees rijzen, dat die kosten voor het jaar 1827 de som van 5 millioen hebben overschreden, ten gevolge der aanzienlijke versterkingen toen in Indië aangekomen.

V. De berekening door een lid dezer afdeeling gemaakt, dat $25^1/_2$ jaar voldoende zijn tot aflossing der leening, in de vooronderstelling dat de rente 5 ten honderd zal bedragen en dat de jaarlijks af te zonderen som op *f* 1,050,000 zal gesteld worden, is genoegzaam juist bevonden; immers *zes en twintig jaren* zijn genoeg tot afdoening van de leening, bij eene geldopneming op den voet zoo als de vorige leening voor de Overzeesche bezittingen is gedaan: dien-

tengevolge wordt de tijdsbepaling, in het 4e artikel van de wet vermeld, op *zes en twintig jaren* vastgesteld, in plaats van 30, zoo als op het voorbeeld der vorige wet was voorgedragen en naar gelang daarvan in het 5e artikel, het jaar in welk eene vermindering of ophouding der uitkeering en van den waarborg zoude kunnen plaats hebben op het jaar 1850 bepaald.

Deze veranderingen zullen door den heer Sekretaris van Staat in het oorspronkelijk ontwerp worden gewaarmerkt.

De bepaling voorkomende in artikel 5 van het ontwerp van wet is daar te boven genoegzaam om voor te komen dat de waarborg van den Staat langer dure dan noodig zal zijn; wanneer men dit in het oog houdt, kan, zoo het schijnt, de redaktie van het ontwerp, zoo als die is liggende, geen bezwaar opleveren.

VI. De begrooting der O. I. koloniën, of liever de staat van werkelijke uitgaven en inkomsten, is, over 1825, het jaar waarin de Kommissaris-Generaal gezonden is, als volgt geweest:

Uitgaven	*f*	27,594,234.—
Inkomsten	„	22,976,499.—
Tekortkomst	*f*	4,626,735.—

terwijl de tegenwoordige begrooting (met uitzondering van de buitengewone oorlogslasten), volgens de stellige verzekeringen van den Kommissaris-Generaal de uitkomsten oplevert welke hiervoren reeds zijn vermeld.

VII. Hetgeen vroeger is gezegd omtrent den zamenloop der omstandigheden, welke als oorzaken van de uitbarsting der onlusten kunnen worden aangenomen, doet van zelve zien, dat het niet zoo zeer aankomt op bepaalde daden of verkeerdheden door bijzondere daden gepleegd. — Voor zoo verre evenwel een of ander mogt kunnen gerekend worden zich aan nalatigheid of waarlijk verkeerde handelingen voor en bij de onlusten te hebben schuldig gemaakt, zoo is en wordt daaromtrent het noodig onderzoek gedaan.

VIII. De leeningen door het Koloniaal Bestuur aangegaan, vóór de aankomst van den Kommissaris-Generaal, zijn de volgende:

a. Eene uitgifte van papieren-geld tegen een interest van 9 percent 's jaars. Van dit papieren-geld is, door den Kommissaris-Generaal, buiten omloop gebragt een bedrag van omtrent . . . . *f* 5,500,000.—

b. Het Indisch Bestuur had verscheiden verbindtenissen met het huis van PALMER en Compagnie te Calcutta aangegaan, wegens gedane leverancien en leeningen.

Alle deze verbindtenissen ondervonden den invloed der in Indië gebruikelijke hooge berekening van interesten en kommissie-gelden, en droegen menigvuldige blijken van

Transportere *f* 5,500,000.—

Per transport ƒ 5.500,000.—

de geldelijke verlegenheid waarin zich het Bestuur had bevonden.

De sommen, welke aan het voorschreven handelhuis zijn betaald geworden, voor saldo van rekening bedragen . . . „ 4,031,928.—

Dit een en ander levert een totaal op van . . . . ƒ 9,531,928.—
welke schulden men beschouwen kan als tot eenen hoogeren interest dan 9 percent te zijn genegotieerd geweest.

De Indische Regering, door het bestaan van drukkende lasten, gedrongen tot het omzien naar middelen om den financiëelen staat op een meer effen voet te brengen, had onderhandelingen tot stand gebragt voor eene leening in de Engelsche Oost-Indische bezittingen van ƒ 15,000,000, waaromtrent ter gelegenheid van de overwegingen over de leening, die bij de wet van den 23 Maart 1826 is vastgesteld, onderscheidene stukken aan de Staten-Generaal zijn medegedeeld, door welke aangetoond wordt, tot welke hoogte de verlegenheid gestegen was, en hoe men, om daaraan te gemoet te komen, zich de ook zeer bezwarende voorwaarden zoude hebben getroost van eene geldopneming, die in het gemeen belang van het moederland en van de kolonie is moeten worden afgekeurd, om daarvoor in de plaats te doen treden eenen bijstand, die met minder bezwaren verzeld ging.

IX. De wijze, waarop de leening zal worden aangegaan, wordt bij het ontwerp van wet aan de Koninklijke beslissing overgelaten. De voorwaarden der vroegere leening kunnen genoegzaam tot borg strekken, dat de belangen van den Staat ook nu niet uit het oog zullen worden verloren.

X. Deze bedenking is reeds behandeld in de antwoorden op de aanmerkingen der tweede Afdeeling en aldaar toegegeven aan eene beperking van den waarborg op *zes en twintig jaren*, in plaats van op 30, zoo als het oorspronkelijk ontwerp inhield.

Overigens hecht het Gouvernement deszelfs zegel aan het beginsel dat de koloniën in gewone tijden aan derzelver eigen behoeften van administratie moeten voldoen.

Buitengewone gebeurtenissen regtvaardigen evenwel eene wijziging van dat beginsel en dit is tegenwoordig het geval. Deze aanmerking laat zich ook toepassen op een der vragen van de eerste afdeeling.

XI. Het oogpunt waaruit de vierde afdeeling hier voorschotten, door het moederland in hoedanigheid als borg gedaan, beschouwt, is ook dat van het Gouvernement. Desniettegenstaande hebben die voorschotten voor het oogenblik werkelijk gediend als subsidiën, behoudens de verpligting der koloniën om dezelve naderhand terug te geven,

XII. Men heeft geene naauwkeurige en omstandige kennis van de uitge-

breidheid der geldelijke hulp, welke de oorlog zal vereischen na aftrek van het meerder bedrag der inkomsten boven de gewone uitgaven.

Wanneer men evenwel in aanmerking neemt, dat in het jaar 1827, de tegenwoordigheid der expeditionnaire afdeeling de oorlogslasten dan reeds boven de vijf millioen heeft doen stijgen, en dat het leger in Indië thans eene nieuwe vermeerdering zal ondergaan, waardoor nieuwe uitgaven zullen veroorzaakt worden, zoo heeft het Gouvernement vermeend geen minder bedrag tot maatstaf van berekening te moeten nemen dan vijf millioen 's jaars.

Het voorstel betreft overigens slechts eene krediet-opening, waarvan het Gouvernement geen verder gebruik zal maken dan de omstandigheden zullen vorderen.

XIII. Het Gouvernement wil gaarne bij herhaling verklaren dat de koloniën moeten beschouwd worden als schuldenaressen van het moederland voor alle de voorschotten, welke dit laatste in hoedanigheid als borg voor dezelve zal moeten doen.

Het Gouvernement zal niet nalaten dit beginsel van toepassing te maken zoodra de financiëele toestand der koloniën zulks zal gedoogen.

XIV. Het gebruik, hetwelk men van de vroeger door de Staten-Generaal toegestane fondsen heeft gemaakt, is als volgt:

Wegens restitutie aan de schatkist van voorschotten, door dezelve ten behoeve van het koloniaal bestuur gedaan	*f* 2,365,050.41½
Wegens betalingen voortspruitende uit het traktaat met Engeland van 17 Maart 1824 met inbegrip van onderscheidene kosten	„ 1,225,540.62½
Wegens wissels door het koloniaal bestuur op het ministerie van Marine en Koloniën getrokken, waaronder begrepen zijn die, welke voor de afrekening met 't huis van PALMER en Comp. hebben gediend	„ 10,110,200.61
Wegens verzendingen in speciën zoo gouden en zilveren als kopergeld.	„ 3,273,729.52½
Wegens remises aan het koloniaal bestuur gedaan door middel van konsignatiën van regten, delegatiën, als anderzins.	„ 2,629,072.93½
Wegens betalingen hier te lande ten behoeve van het koloniaal bestuur gedaan, als: kosten van uitrusting en vervoer van militairen, burgerlijke en militaire pensioenen, aankoopen van benoodigdheden, etc.	„ 3,096,395.89
Totaal. . . .	*f* 22,700,000.00

Het gebruik, dat men voornemens is te maken van de gelden, waarvoor

thans op nieuw waarborg van den Staat wordt ingeroepen, zal zijn de voorziening in de behoeften van de dienst, hoofdzakelijk in het militaire departement, hetwelk in staat zal moeten gesteld worden om de kosten te dragen van uit het moederland aangevoerde en verder uit te zenden versterkingen, alsmede om nieuwe aanwervingen van inlandsche troepen te kunnen doen en voor derzelver uitrusting en onderhoud te kunnen zorgen. Dit antwoord staat in verband met dat hetwelk onder No. II is gegeven, mitsgaders met dat hetwelk alsnu onder No. XV volgen zal.

XV. Men heeft reeds gezegd, dat het Gouvernement uit Indië geen uitvoerigen staat der oorlogslasten heeft ontvangen.

Dezelve bestaan aan den eenen kant uit eene aanzienlijke vermeerdering der uitgaven van verschillenden aard welke eene legermagt vordert, aan den anderen kant uit eene merkbare vermindering in onderscheiden takken der openbare inkomsten.

Wat betreft de vermeerderde uitgaven, zoo valt aan te merken, dat dezelve ontstaan niet alleen door het overvoeren van een grooter getal aangeworven troepen naar Indië en door het onderhoud van een talrijker magt aldaar, maar ook door de van eenen veldtogt onafscheidelijke verpligting om gedurig te moeten voorzien in de vernieuwing van paardentuigen, wapenen en allerlei benoodigdheden en krijgsbehoeften; vernieuwingen die in het onderhavige geval te meermalen voorkomen, omdat het Gouvernement gehouden is, verstrekkingen van vuurwapenen en krijgsbehoeften te doen aan een groot gedeelte van de door de inlandsche vorsten te velde gebragte hulptroepen, welker getal op den 1 Mei laatstleden 10,000 man bedroeg.

Het getal der hier te lande aangeworven en naar Java uitgezonden troepen, bedraagt thans het drievoud van het benoodigde in gewone tijden.

De uitrusting alleen van de Expeditionnaire Afdeeling heeft bedragen ƒ 694,324.88½, zonder dat daaronder de kosten van vervoer zijn begrepen, en men berekende in der tijd in Indië het meerdere, hetwelk dat korps van het tijdstip van deszelfs aankomst op Java aan het koloniale bestuur zoude kosten, op ƒ 1,700,000 's jaars.

Hoe onbepaald deze opgaven ook zijn, zij kunnen desniettemin tot maatstaf dienen van het geheel bedrag der lasten welke de oorlog na zich sleept, en welke bij het herstel des vredes zullen ophouden.

De volgende bijzonderheden zullen een denkbeeld geven van de vermindering van inkomsten, welke insgelijks een gevolg van den oorlog is. Hoezeer het Gouvernement in die streken, waar de onlusten bestaan, het geheel financiëel beheer niet in handen heeft, heeft hetzelve echter aldaar het regt om onderscheidene inkomsten te heffen, welker bedrag bij de begrooting van 1824, het jaar vóór de uitbarsting der onlusten, is geraamd als volgt:

	Soerakarta.	Djokjokarta.
Verpachtingen en tolpoorten. , ...	*f* 516,310	*f* 439,400
Andere inkomsten . . . , ...	„ 4,000	„ 3,240
Te zamen. . .	*f* 520,310	*f* 442,640
Totaal.	*f* 962,950	
Verkoop van vogelnestjes	„ 277,200	
Algemeen bedrag	*f* 1,240,150.	

Van alle deze inkomsten, en voornamelijk van de tolpoorten, heeft het koloniaal bestuur sedert den aanvang der onlusten niet dan een gering gedeelte kunnen innen. Bovendien houden de muitelingen niet op met het vernielen der dorpen van de naburige provinciën, en het doen van strooperijen gedurende den oogsttijd van de rijst, waardoor de heffing van de grondbelasting, welke van de waarde van den oogst afhankelijk is, wordt belet.

Deze onderscheidene oorzaken brengen aanzienlijke verliezen te weeg, welke de Indische kas buiten staat stellen om gedurende de onlusten tot de buitengewone uitgaven van den oorlog bij te dragen.

XVI. Om de redenen reeds sub nos. I en III opgegeven, is men niet in staat zoodanige stukken mede te deelen, als zouden kunnen strekken tot staving der verzekeringen van den Kommissaris-Generaal, dat de inkomsten genoegzaam zijn ter bestrijding van alle gewone uitgaven. Zooveel is echter zeker dat die verklaringen herhaaldelijk en in de stelligste bewoordingen voorkomen.

XVII. Het benoodigde krediet is ten behoeve van *'s Rijks Overzeesche bezittingen* aangevraagd, om de redenen door twee leden der Afdeeling aangehaald.

XVIII. De meest gepaste wijze voor het daarstellen der leening zal het onderwerp van een opzettelijk overleg uitmaken, en hoezeer daaromtrent niets is bepaald, zoo helt men niet te min over om te gelooven, dat de daarstelling van afzonderlijke effekten, tegen eene andere rente dan die van andere staatsschulden, niet zonder ongelegenheden zoude zijn, en welligt voedsel aan eene agiotage zoude kunnen geven, die voor den gezeten houder van aandeelen in de publieke schuld geenszins wenschelijk zijn kan: deze overweging heeft aanleiding gegeven om de vorige leening door middel van het Amortisatie-Syndikaat tot stand te doen brengen; thans voegt zich daar bij de onzekerheid omtrent het geheel bedrag der vereischte som en nopens de tijdstippen der behoefte, waardoor men bij eene leening op vaste termijnen soms eenige maanden rente zonder noodzakelijkheid kan verliezen. Dit een en ander levert gronden op om ten aanzien van den vorm der leening bij de magtiging op den Koning te verblijven, die in het 2e artikel van het ontwerp van wet voorkomt.

XIX. Bij deze gelegenheid wordt herhaald hetgeen bereids is gezegd, dat

ingevolge de stellige verklaring van den Kommissaris-Generaal des Konings in Indië de geheele achterstand afbetaald is.

Men kan derhalve heenstappen over de wijze van afdoening van schulden die niet bestaan.

XX. Het Gouvernement vermeent te mogen vertrouwen dat het nu aangevraagde krediet genoegzaam zal zijn ter bestrijding der oorlogskosten tot aan de bevrediging, welke men als het gevolg der bevolen maatregelen in den loop van 1829 te gemoet ziet.

XXI. De verzendingen van muntspeciën, welke sedert het jaar 1825 hebben plaats gehad, bedragen geen 31 millioenen, maar alles te zamen genomen weinig meerder dan *elf millioenen guldens.*

Er is nog niet bepaald hoeveel aan *specie* naar Indië zal worden verzonden van het eventueel te openen krediet van 15 millioenen, hetwelk thans wordt aangevraagd, evenwel zal naar alle waarschijnlijkheid slechts een gedeelte van die som daartoe bestemd worden.

Uit het bovenstaande volgt dat het oogpunt, waaruit het genoemde lid van de zesde Afdeeling den staat der geldmiddelen en van den handel op Java heeft beschouwd, niet geheel overeenkomt met den waren stand van zaken.

Men erkent wel is waar, dat de balans van den handel van Java thans niet zoo gunstig is als wel wenschelijk zoude zijn. Men zoekt de oorzaak daarvan in de aanzienlijke vermindering, welke de prijs der voortbrengselen, waarin de uitvoer der kolonie hoofdzakelijk bestaat, sedert eenige jaren gestadig heeft ondergaan, en zal trachten daarin te voorzien door het aanmoedigen, zooverre zulks binnen het bereik van het Gouvernement ligt, van landbouw en nijverheid, en vooral van de teelt van zoodanige produkten, welke de grootste waarde hebben in evenredigheid van derzelver omvang.

Op dit oogenblik houdt men zich bezig met het overwegen van een ontwerp, ten doel hebbende om de op Java aanwezige onbebouwde landen te doen ontginnen. +++.

Zoo hetzelve wordt vastgesteld en die gevolgen oplevert welke men er zich van mag voorstellen, zal hetzelve een der krachtigste middelen opleveren ter verhelping van het kwaad, waarvan een lid der zesde Afdeeling in zijne bedenkingen melding maakt.

Wanneer men overigens let op de door 's Konings Kommissaris-Generaal in Indië reeds ingevoerde bezuinigingen en deszelfs stellige verklaringen omtrent de uitkomsten der vijfjarige begrooting, bestaat er alle grond om te gelooven, dat de administratieve kosten reeds zijn of immers zullen worden in overeenstemming gebragt met de hulpbronnen en den maatschappelijken toestand der kolonie.

XXII. Het is niet wel mogelijk om in de kolonie tot een eenigzins aan-

zienlijk bedrag eene geldleening te bewerkstelligen. Deze daadzaak wordt bevestigd door de in der tijd met het huis van Palmer en Comp. te Calcutta aangeknoopte onderhandelingen, waartoe men vertrouwen mag dat het bestuur op Java niet zoude zijn overgegaan, zoo hetzelve op dat eiland geldschieters had kunnen vinden.

Daar te boven komt het in den tegenwoordigen stand van zaken op Java, dat wil zeggen: bij de bestaande ontoereikendheid van produkten voor den uitvoer, doelmatiger voor dat de kapitalen, welke zich aldaar mogten bevinden, aan de opbeuring van landbouw en nijverheid worden toegewijd, dan dat aan dezelve eene bestemming worde aangeboden, geschikt om dezelve aan dat doel te onttrekken.

XXIII. Het Gouvernement, de begrooting der Oost-Indische bezittingen nog niet ontvangen hebbende, kan ook geen stellig antwoord geven op de gedane vraag of onder de aflossingen van opgenomen kapitalen, waarvan in de 2e alinea der toelichtende memorie wordt melding gemaakt, ook begrepen is de som van *f* 1,400,000, welke bereids tweemaal door den Staat betaald is.

Het is evenwel niet twijfelachtig, dat de stellige verklaringen van den Kommissaris-Generaal ook zullen omvatten de terugbetaling der sommen, door den Staat bereids voorgeschoten ten gevolge van den verleenden waarborg, wel te verstaan zoodra de vrede de buitengewone uitgaven, die thans het overschot der koloniale inkomsten en nog meer verslinden, zal hebben doen ophouden.

XXIV. Men wacht met vertrouwen van de door den Koning bevolen maatregelen de nabij zijnde herstelling van den vrede, in welk geval geen nieuwe onderstanden benoodigd zullen zijn. — Hoe gegrond deze verwachting ook zij en hoezeer het Gouvernement de hoop koestert van niet meer in de noodzakelijkheid te komen om nieuwe hulp voor de Overzeesche bezittingen aan te vragen, kan hetzelve echter de stellige verzekering niet geven, dat de thans gevraagde waarborg van den Staat de laatste zal zijn.

Men vleit zich dat de zevende afdeeling, na de gegeven antwoorden in derzelver zamenhang te hebben overwogen, overtuigd zal zijn dat eene zoo stellige verklaring vermetel zou zijn.

XXV. De antwoorden sub No. I en III gegeven, kunnen strekken ter oplossing van hetgeen hier gevraagd wordt.

XXVI. Ten aanzien van de wijze van opneming der benoodigde gelden en het verkieslijke om art. 2 van de voorgedragen wet te behouden, gedraagt men zich aan het onder No. XVIII gegeven antwoord.

5⁰. het Verslag der Centrale Afdeeling [1]) :

---

1) *Stc.* 22 Dec. 1828.

De afdeelingen hebben over 't algemeen de Gouvernements-antwoorden voor kennisgeving aangenomen.

Vele leden hebben verklaard dat zij daarmede geen genoegen nemen, hetzij wegens het ongenoegzame der verkregene inlichtingen, hetzij omdat het Gouvernement geene stellige opgaven van de daadzaken kan geven, hetzij wat betreft het gezegde over de wijze om de leening te bewerkstelligen.

De meerderheid der leden eener afdeeling heeft haar leedwezen te kennen gegeven te zien dat het Gouvernement zelf met de oorzaken van den oorlog op Java onbekend schijnt; en is dit zoo, welke hoop mag men dan voeden op het herstel des vredes? Daar de antwoorden hieromtrent zoo luttel lichts geven, verlangen deze leden eenige nadere openingen te ontvangen omtrent de oorzaken van den krijg en de waarschijnlijkheid der bevrediging.

Deze afdeeling durft zich vleijen dat men eerlang eene uitvoeriger rekening zal bekomen dan volgens het antwoord III thans voorhanden is. Vijf harer leden zien ook met leedwezen dat de oorlogskosten in 1827 de som van 5 millioenen zijn te boven gestegen, en vreezen deswege dat de 15 millioenen ongenoegzaam zullen zijn: vergelijkt men het aan de 6e afdeeling onder No. XV gegeven antwoord, dan bemerkt men dat de berigten, welke het Gouvernement schijnt te hebben, zeer onbestemd zijn. Een lid zoude verlangd hebben in de Gouvernements-antwoorden eene ontwikkeling te vinden van de voordeelen onzer Oost-Indische bezittingen, en in hoeverre zij tegen de bezwaren en lasten kunnen opwegen.

Dezelfde afdeeling eindelijk, een lid uitgezonderd die met de verandering genoegen neemt, wenscht dat het getal van 30 jaren bepaald blijve voor de aflossing der leening, en dat de verminderde berekening strekke tot verkleining der jaarlijksche som; de afdeeling had bij eene vorige aanmerking bedoeld eene dwaling in de berekening begaan aan te wijzen, en had geen bepaald gevoelen omtrent het tijdperk der aflossing. Nu heeft zij zich voor de 30 jaren bepaald, ten einde de begrooting der Staatsuitgaven niet te zeer bezwaard worde.

Nog eene andere afdeeling heeft met leedwezen gezien, dat het Gouvernement aan zijne gezindheid om geheel te voldoen aan het geuit verlangen ter verkrijging van nadere inlichtingen niet heeft kunnen voldoen, uit hoofde der vertraging in het toezenden door het Indisch bestuur van de vijfjarige begrooting. De groote meerderheid der tegenwoordig zijnde leden, uit de antwoorden besluitende dat die opzending echter nabij is, en 't Gouvernement zal in staat stellen om de inlichtingen volledig te maken en de Staten-Generaal met volkomen kennis van zaken te doen oordeelen, is van gevoelen dat het nuttig ware het onderzoek van dit gewigtig onderwerp nog een weinig tijds uit te stellen. Om deze redenen geven de leden den wensch te kennen

dat men 't voegzaam moge oordeelen dat onderzoek en de beraadslaging niet dan op een later tijdstip dezer Sessie te doen plaats hebben, welk gering uitstel in zijne gevolgen zeer belangrijk schijnt te kunnen worden en geene bezwaren te zullen opleveren. Men hoopt dat deze wensch van dien aard zal gerekend worden te zijn, dat daaraan door het Gouvernement voldaan worde in het belang der zaak, en men onthoudt zich in die hoop van alle verdere aanmerkingen voor het tegenwoordige.

De openbare beraadslagingen vereischten twee zittingen (22 en 23 December 1828). Verscheidene leden hielden breede redevoeringen voor en tegen. De *Staatscourant* deelt echter van de meeste slechts den korten inhoud mede. Wij geven wat wij daar vonden.

De heer de Secus opende de debatten met een verwijt aan de Regering over het karige harer inlichtingen. Ofschoon dus nadere opheldering afwachtende, zoude hij zijne toestemming aan de wet niet weigeren; het behoud der O. I. bezittingen voor handel en fabrieken woog bij hem zwaarder dan elke bedenking.

De heer G. G. Clifford sprak na eene inleiding, welke naar zijne adviezen van 1826 en 1827 verwees, aldus:

Geen der stukken, welke door het Gouvernement ons sedert het voorstel der eerste leening zijn medegedeeld, heeft mij eenig licht gegeven om den waren stand van zaken in de Oost-Indiën, en al wat belangt de herstelde inrigting van het financiëel beheer aldaar, naar behooren slechts eenigermate te kennen, en dus te beoordeelen. In plaats van ons eene schets van de Begrooting van ontvang en uitgaaf voor dat beheer over te leggen, hetwelk toch naar mijn, misschien te kortzigtig inzien, in het tijdsverloop van drie jaren, wel eindelijk had kunnen geschieden, hebben wij zelfs nu nog in de laatste beantwoording van het Gouvernement op de bedenkingen door de verschillende Afdeelingen onzer Vergadering gemaakt, niet anders erlangd dan extrakten uit brieven, of uit berigten van den heer Kommissaris-Generaal in Oost-Indië, waarin wel beloften maar geene wezenlijkheid behelsd zijn, waarin wel eene globale doch in het minst niet ontwikkelde opgave der inkomsten en uitgaven dier belangrijke administratie, en hoegenaamd geene bijzonderheden vermeld zijn; ja zelfs gezegd wordt, dat in de onderscheidene hoofdstukken dier voor ons en het Gouvernement zelve nog onbekende Begrooting nog nader vele veranderingen en wijzigingen door het Indisch Bestuur zullen moeten worden gebragt, en een aantal bijzonderheden slechts bij de toezending van alle de stukken, tot die Begrooting betrekking hebbende, kunnen duidelijk worden.

Bij het alsnog ontbreken van die finaal opgemaakte Begrooting en van alle de stukken, die de bijzonderheden daarvan alleen kunnen verduidelijken, hoe kan men in dusdanige omstandigheden met eenigen grond van zekerheid besluiten, en dus, als in het blinde rondtastende, het waarlijk goede en nuttige ten deze erkennen?

Zoo kunnen wij, bij voorbeeld, niet met eenigen grond van gewisheid weten, of onder de, in het ons medegedeelde korte overzigt der Indische Begrooting, vermelde som der gezamenlijke jaarlijksche uitgaven, ten bedrage van ƒ 17,578,576, begrepen is de uitgave van ƒ 1,400,000, welke voor de rentebetaling en aflossing der eerste leening van Maart 1826, jaarlijks door de Indische geldmiddelen moet gedragen worden; nog minder welke regeling daaronder begrepen is voor de achterstallige schulden na 1825, want verder dan tot dat tijdstip blijkt mij niet uit de ons gegevene beantwoording, dat de verevening en afdoening der achterstallige schulden kan geacht worden geschied te zijn; en dus in geenen deele hoe de uitgave, welke door 's Rijks kasse als beschadigde borg voor die eerste leening tot 1829 inbegrepen is geleden, en wel ten beloope van ƒ 5,600,000, door het Indisch Bestuur, den eigenlijken schuldenaar ten deze, zal gevonden en vergoed worden. In deze onzekerheid, of in de voormelde gezamenlijke uitgave wel gerekend is op die jaarlijksche schuld van ƒ 1,400,000 en op vergoeding van het achterstallige na 1825, wordt het eventuëel bij bovengemeld kort overzigt der Indische Begrooting berekend zuiver overschot van ƒ 1,186,543 ongewis, en zeer waarschijnlijk ten minste voor reeds ruim twee tonnen gouds ontoereikende; en wanneer nu de jaarlijksche uitgaaf, uit de thans voorgestelde tweede leening spruitende, en zijnde volgens het ontwerp van wet eene som van ƒ 1,050,000 jaarlijks, daar nog bij zal moeten komen, wordt, ten gevolge daarvan, de Indische staat van Begrooting, zelfs volgens het zoo onvolledige kort overzigt daarvan, in plaats van met een batig overschot, integendeel met een te kort van bijkans dertien tonnen gouds sluitende. Zelfs in de veronderstelling, dat de thans voorgestelde vijftien millioenen tot bestrijding van buitengewone oorlogskosten worden aangewend, wordt bovendien nog noodwendig een overschot op de algemeene Begrooting der Indische administratie tot bestrijding en verdere goedmaking dier buitengewone oorlogskosten hoogst dringende vereischt, om te kunnen strekken voor hetgeen boven die vijftien millioenen zal benoodigd zijn; omdat, volgens hetgeen ons in de beantwoording van het Gouvernement is medegedeeld, de laatst bij hetzelve ontvangen berigten de vrees doen ontstaan, dat de oorlogskosten voor 1827 reeds de som van vijf millioenen hebben overschreden, en in die beantwoording zelve erkend wordt, dat men geene naauwkeurige en omstandige kennis heeft van de uitgebreidheid der geldelijke hulp, welke de oorlog zal vereischen, na af-

trek van het meerder bedrag der inkomsten boven de gewone uitgaven; hieruit blijkt dus, dat er wel degelijk op een zoodanig meerder bedrag gerekend wordt: wat zal het dan zijn, wanneer, zoo als boven is aangetoond, dat hoogst waarschijnlijk is, in plaatse van een meerder bedrag boven de uitgaven, integendeel een aanzienlijk te kort tot bestrijding der gewone uitgaven zal bevonden worden?

Volgens het meergemeld ons in de beantwoording door het Gouvernement gegeven kort overzigt der Indische begrooting zijn, in vergelijk met de begrooting welke voor 1825 was aangenomen, de jaarlijksche gewone uitgaven wel is waar zeer aanzienlijk met ruim tien millioenen verminderd; maar ook de jaarlijksche inkomsten zijn, volgens dat ons medegedeelde kort overzigt, ruim twee millioen en zeven honderd duizend guldens minder gesteld dan voor 1825: kan men zich wel eene verbetering in die inkomsten met grond beloven, en moet men daarentegen niet eerder vreezen, dat het thans, zoo als uit die opgave blijkt, reeds ten achtergekomene niet alleen niet weder zal herwonnen worden, maar dat men zelfs waarschijnlijkerwijze nog verder achterwaarts gaan zal?

In de beantwoording van het Gouvernement op onze aanmerkingen wordt zelve erkend, dat de balans van den handel van Java thans niet zoo gunstig is, als wel wenschelijk zoude zijn; waarvan de oorzaak gezocht wordt in de aanzienlijke vermindering, welke de prijs der voortbrengselen, waarin de uitvoer dier kolonie hoofdzakelijk bestaat, sedert eenige jaren bij voortduring heeft ondergaan: deze balans van den handel van Java dus zal gunstiger moeten worden. Waardoor nu vermeent het Gouvernement die gunstigere wending van de handels-balans te zullen verkrijgen? Volgens de ons gegeven beantwoording, door het, voor zoo verre zulks binnen het bereik van het Gouvernement ligt, aanmoedigen van den landbouw en van de nijverheid, en vooral van de teelt van zoodanige produkten, welke de grootste waarde hebben in evenredigheid van derzelver omvang, en zelfs nog bovendien door het doen ontginnen van op Java aanwezige onbebouwde landen.

Maar zal door dusdanige middelen dat doel wel te bereiken zijn? Zal eene meerdere produktie den prijs of de waarde doen stijgen van hetgeen reeds in prijs en waarde bij voortduring achteruit gaat? Wie kan in dusdanigen stand van zaken met grond op vermeerderden landbouw en op ontginning van woest liggende velden spekuleren? In waarheid, ik kan mij zulk een denkbeeld, misschien omdat ik in deze niet genoegzaam ingelicht ben, niet te zamen rijmen.

Neen, ik voor mij voede de vrees, dat de handelsbalans hoe langer hoe nadeeliger voor die kolonie worden zal, naarmate vooral de groote handelskolossus, welke thans reeds drukt, en langzamerhand alles verdringen en

verzwelgen zal, eindelijk eenmaal tot het in het verschiet liggend bezit van de monopolie geraken zal, en dat dus in plaats van verbetering, zelfs na het aanwenden van nutteloozе kosten, die geraamde inkomsten van het Indisch Bestuur steeds achterwaarts in bedrag zullen gaan, en hoe zal alsdan dat Indisch Bestuur aan alle op hetzelve rustende lasten kunnen voldoen, en niet te dezen opzigte een lastpost voor het moederland blijven?

Men oordeele echter niet, dat ik hiermede zoude willen beweren, dat het moederland van deze bezitting moest ontslagen worden, en dat hetzelve daarvoor geene opoffering veil hebben moet; dit ware te vermeten en ook te voorbarig, daar wij, ik ten minste, door het Gouvernement nog niet genoegzaam ben ingelicht van alle de voordeelen, welke de O. I. bezittingen aan dit Rijk opleveren, en in hoeverre die voordeelen tegen de bestaande bezwaren en lasten niet alleen opwegen, maar zelfs die in wezenlijkheid overwegen.

Ik moet veronderstellen, dat hieromtrent bij het Gouvernement geen de minste twijfel bestaat; en alhoewel het schijnt, dat het Gouvernement zelve luttel lichts heeft in vele zaken, betrekkelijk de Indische aangelegenheden, wil ik echter aannemen, dat dit overwigt van de voordeelen op de nadeelen in het algemeen vooralsnog moet geacht worden boven bedenking te zijn. Ja ik mag mij zelven niet ontveinzen, dat de indirekte voordeelen, welke deze O. I. bezittingen aan vele deelen onzer nationale nijverheid, en wel bijzonderlijk voor die, welke in de zuidelijke streken van ons Rijk te huis zijn, aanbrengen, wezenlijk belangrijk zijn, en dus de stelling hoogst ongerijmd is, welke vreemde dagbladschrijvers nog onlangs, en zulks wel op vertrouwen van berigtgevers van hier, gewaagd hebben, dat namelijk de zuidelijke provinciën betalen moeten de kosten van eene kolonie, waarvan de voordeelen alleen strekken voor de noordelijke gewesten; hetgeen veeleer misschien eenigermate juist het tegenovergestelde is.

In dezen staat van zaken gevoel ik dus, dat eene opoffering tot het bestrijden van buitengewone oorlogskosten voor Java onvermijdelijk is, en kan het dus hier slechts de eenige vraag zijn, op welke wijze zulks het best en het minst nadeelig te bewerkstelligen. En hierin juist zoude ik, ofschoon ik gevoele dat ik zeer ligtelijk, echter ter goeder trouwe, in dezen dwalen kan, om de ongewisheid zelve, waarin wij toch allen verkeeren, van oordeel zijn, dat het beter ware zich eenige meerdere opoffering te getroosten, en 's Rijks financiën in dezen buiten het spel te laten; dat is te zeggen, te beproeven, of men de gelden thans buitengewoon noodig, en wel ten beloope van achttien of twintig millioenen, niet door eene afzonderlijke leening in drie of vier fournissementen verdeeld, onder verband der inkomsten van het Indisch Gouvernement, van in die leening deel willende nemen partikulieren zoude kunnen verkrijgen; de bereiking van welke deelneming mij thans zoo onwaarschijnlijk

niet voorkomt, wanneer men in aanmerking neemt hoe, in de tegenwoordige tijdsomstandigheden, eene massa geld aanwezig is, zonder behoorlijk te kunnen worden besteed, waardoor zelfs in vele geldopnemingen, welke mij toeschijnen eenen vrij minderen grond van goede verwachting en zekerheid op te leveren, door de spekulateurs wordt deel genomen, en welke dus ook in deze niet zouden achterblijven, wanneer eene meer voordeelige wijze van intrest-bekoming hun wierd aangeboden: hetgeen zulks aan het Indisch bestuur meerder zoude kosten, ware misschien te vinden, door den op te nemen last over een langer tijdvak te verdeelen, en zoude, wat het moederland aangaat, worden opgewogen door de bevrijding van eene tusschenkomst, welke de toestand zijner eigen geldmiddelen mij toeschijnt niet te gedoogen, en welk moederland alsdan geene andere schade lijden zoude, als zooveel langer verstoken te blijven van de voordeelen, welke eventueel uit de Indische administratie als batig slot van haar beheer voor hetzelve eenmaal resulteren kunnen.

En mogt het tegen mijne verwachting aan geblijken, dat dusdanige leening op eene redelijke wijze niet tot stand te brengen was, alsdan zoude ik voor mij in de ongelukikge omstandigheid, dat ons Rijk oogenschijnlijk van alle zijden, in een staat van rust en vrede, echter zonder te weten hoe en waardoor, in oorlogslasten vervallen is, tot het doen dragen van een buitengewonen oorlogslast toevlugt nemen, en in die opoffering liever het onmisbare redmiddel zoeken, dan door leeningen en financiëele operatiën in zijnen eigenen boezem en zijne eigene geldmiddelen, en in oplegging van aflossing en rentebetaling aan zijn eigen zelf, een voor een geruim tijdvak blijvenden last op onze Rijks-begrooting doen geboren worden. — Ik vind mij dus in gemoede verpligt, om Z. M. eerbiedig te verzoeken het onderhavige voorstel van wet in nadere overweging te nemen.

De heeren Fabry-Longrée, Pescatore en de Stassart zouden, daar de gegevene onvoldoende waren, nadere inlichtingen van de Regering afwachten.

De heer Boddaert achtte het minder gewaagd, thans 15, dan in 1826 20 millioen toe te staan, en had ook overigens geen bezwaar tegen de wet.

De heer Donker Curtius ontvouwde zijne bezwaren als volgt:

Toen ik, nu drie jaren geleden, schier eenparig met U. E. M. mijne stem gaf aan den waarborg van *twintig millioenen* ten behoeve onzer O. I. bezittingen, was die stem alleen gegrond op de overweging der *noodzakelijkheid*, om die koloniën hulp te bieden, vermits de overlating aan haar lot op dat oogenblik mij toescheen, wel te kunnen worden gelijk gesteld met eene geheele verlating.

Dezelfde overweging haalde mij over, om, nu een jaar geleden, de *twee millioenen en zeven tonnen gouds* toe te stemmen, welke men toen gevraagd heeft.

Moet ik daardoor op nieuw bewogen worden, nu men weder opoffering en een nieuwen waarborg vraagt van *vijftien millioenen*, hoezeer ik geheel niet overtuigd ben, dat deze de laatste opoffering zal zijn, maar veeleer, dat er meerdere zullen gevraagd worden, indien wij ons tot deze verpligten?

Ziedaar eene vraag, te moeijelijker om te beslissen, omdat men de beweegreden daarvoor moet zoeken in daadzaken en omstandigheden, welke niet zeer duidelijk zijn geopenbaard, en waaromtrent de Regering zelve mij toeschijnt niet ten volle te zijn ingelicht.

En indedaad, E. M. H.! hoe zal men beslissen, of, en in hoe verre, men de schatkist en de natie kan en moet verpligten tot waarborgen, die jaarlijks de reeds te hooge lasten vermeerderen, zonder grondig te weten, of de principale schuldenaar, waarbij wij belang stellen, daardoor waarschijnlijk zal gered zijn, dan of wij niet wagen ons aan nutteloos verlies bloot te geven?

Om daarover te kunnen oordeelen op gronden en berekeningen, niet van wiskunde (want deze kunnen wij niet eischen), maar op gronden van waarschijnlijkheid, behoorde men ten minste den financiëelen staat te kennen van dien debiteur (dien men ons eenigzins heeft opengelegd), en tevens de buitengewone oorzaken, welke hem tot het moederland de toevlugt doen nemen, maar ook in het bijzonder de antecedenten, den oorsprong en de beweegredenen, waaruit zijn noodlottige toestand is voortgesproten, en waardoor hij in dien *precairen* staat gebragt is; in een woord, men behoorde onderrigt te zijn van den oorsprong des kwaads, ten einde te kunnen oordeelen over de meerdere of mindere mogelijkheid, om het redmiddel te vinden tot deszelfs herstel.

Want waarlijk, wat weten wij te dien opzigte? „Dat de nooddruft voortkomt uit eenen inwendigen oorlog; dat de Regering de hoop voedt, denzelven spoedig te zien eindigen, en dat *dan en in die veronderstelling*, het niet meer noodig zal zijn, nieuwe buitengewone hulp te vragen, maar dat wij dan zelfs hopen mogen op de teruggave onzer uitschotten."

Indien ik nu, naar waarschijnlijke aanduidingen en berekeningen, grond had, om in die hoop te deelen, dan zou voorzeker het belang, hetgeen wij hebben bij het behoud dier bezittingen, allen twijfel wegnemen nopens de door mij uit te brengen stem.

Het was om die overtuiging te verkrijgen, dat vrij algemeen gevraagd is *naauwkeurige uitlegging van de oorzaken van den oorlog in Indië, en klare aanduiding van dat, waarop de hoop tot herstel van de rust gegrond is,* opdat wij mogten deelen in de overtuiging der Regering, dat wij bij de garantie

van de oorlogskosten tot op het einde van het jaar 1829, ook zouden komen aan het einde der opofferingen, aan de natie gevraagd.

Wat heeft men op deze billijke vraag geantwoord?

„Dat de ondervinding de moeijelijkheid bewijst, om op te klimmen tot de ware oorzaken van burgerlijke oneenigheden, van opstanden en binnenlandsche oorlogen; en dat men dus deswege geene bepaalde aanduidingen kan geven, maar dat men gelooft, dat de groote massa der bevolking in de Oost den oorlog moede wordt, en dat men meent, door kracht van wapenen de oproerigen te zullen onderwerpen."

Maar men moet erkennen, dat dit antwoord zeer algemeen en onvoldoende is: want al aanstonds kan ik die moeijelijkheid niet erkennen, maar het schijnt mij veeleer toe, naar mijne geschiedkundige kennis althans, vast te staan, dat de gegronde of ongegronde oorzaken, of ten minste de voorwendsels, van allen opstand schier altijd zijn bekend geweest aan hen, die dezelve moeten dempen, en dat het alzoo schier onmogelijk is, zich voor te stellen, dat men zich geen denkbeeld zou kunnen vormen van die, welke in de Oost bestaan, of ten minste van de voorwendsels, welke tot den opstand hebben aanleiding gegeven: want gelijk alle uitkomst aan eene oorzaak of voorwendsel is toe te schrijven, zoo zal dit ook hier wel het geval zijn.

En nu, om tegenstand of opstand te dempen, schijnen mij onderscheidene middelen te zijn aan te wenden, hetzij die van geweld van wapenen, hetzij die van schikking, hetzij die van toegevendheid, hetzij alle deze vereenigd.

Indien men mij nu de oorzaken, gegrond of ongegrond, van den onderhavigen opstand kon doen kennen; hetzij zij zijn toe te schrijven aan fouten van beheer; hetzij aan ontevredenheid uit overdrevene voorwendsels; hetzij aan regtvaardige of billijke reklamatiën; hetzij aan vreemde aanhitsing; hetzij aan misnoegen, geboren uit werkeloosheid en verarming der bevolkingen; hetzij aan den voortgang der verlichting; hetzij aan een geest van dweepzucht; hetzij aan onderscheidene dezer drijfveren vereenigd; en indien men er dan bijvoegde eene aanduiding der middelen, welke men beoogt, om dit te verhelpen of daaraan te voldoen, of om door schikking dit een of ander te doen ophouden, dan erken ik, dat ik, een weinig beter met kennis van zaken mijn oordeel kunnende vellen, ook een weinig meer zou kunnen deelen in de hoop der Regering.

Maar, E. M. H., terwijl men aan de eene zijde den grond van het kwaad niet schijnt te kennen, of althans te willen ontveinzen, en men aan den anderen kant de hoop alleen schijnt te vestigen op de kracht der wapenen, zoo vraag ik, wat men besluiten moet?

Ik erken, dat ik in dezen staat van zaken minder dan immer weet, hoe

mijne stem te bepalen, en op welken grond ik nieuwe waarborgen zal toestemmen.

En nogtans, wat te doen, wanneer men het belang, hetgeen wij bij het behoud dier bezittingen hebben, en hetgeen door andere redenaars is aangewezen en door niemand ontkend wordt, moet toegeven, en tevens de behoeften, die men betoogt?

Wij spelen groot spel met toe te stemmen, groot spel met te weigeren, en de regel „*onthoud u in de onzekerheid*," mist hier zelfs zijne toepassing.

Ik mat mij derhalve af, om een middenweg te vinden, en om uit dezen doolhof te geraken.

Ziehier het besluit waartoe ik gekomen ben ten aanzien der hoofdkwestie.

Ik meen geregtigd te zijn, 1⁰. om te vragen naauwkeurige uitlegging omtrent de oorzaken van de onlusten en oorlogen op Java, daar ik mij niet kan overtuigen, dat, na zoo vele jaren als zij voortduren, de Regering dezelve niet zou kennen; 2⁰. vraag ik klare en juiste aanduiding der middelen, welke men op het oog heeft om dezelve te dempen, of te doen ophouden, zonder zich eenig en alleen te bepalen bij de kracht van wapenen, als daarop geen genoegzaam vertrouwen stellende, dáár, waar het niet te doen is, om eenen zwakken vijand ten onder te brengen, maar verdwaalde of weêrspannige onderdanen te regt te brengen of te beteugelen. Eindelijk 3⁰. verklaar ik, dat, wanneer mij zelfs die explikatiën voldoende mogten toeschijnen, om eene toestemming te regtvaardigen, ik nogtans nimmermeer mijne stem tot eenige nieuwe opoffering zal geven in dit opzigt, tenzij de Regering meer ontwikkelde justifikatie levere, en een juisten staat van den stand der koloniën, van hare financiën, van de oorzaken der oneenigheden, van de middelen die men zal gebruikt hebben om ze te doen ophouden, en in een woord van dat alles, hetgeen strekken moet om elke nieuwe opoffering volkomen te regtvaardigen; want ik betuig openlijk, dat ik verwonderd ben geweest, deswegens niets aan te treffen, dan zeer onbepaalde gegevens, en dat men zich moet vergenoegen met verklaringen en betuigingen, ik erken het, zeer ruimschoots en met eene zekere gemakkelijkheid door den Kommissaris-Generaal in Indië gegeven, nopens den voordeeligen staat der financiën in de koloniën, zonder die echter immer door justificatoire bescheiden te sterken.

Het smart mij, hier, bij deze gewigtige gelegenheid niet tegenwoordig te zien den Minister van Koloniën zelven, om op deze punten nog voldoening te geven, waartoe hij, door zijne personeele kennis in de Oost, best in staat schijnt te zijn.

Ziedaar, wat de hoofdzaak betreft!

Maar intusschen zie ik mij verpligt, als het ware eene exceptie van niet ontvankelijkheid te proponeren, en ziehier mijne beweegreden!

Bij het projekt, zoo als het eerst was ontworpen, had men eene jaarlijksche garantie gevraagd van *f* 1,050,000 's jaars, gedurende dertig jaren, ter betaling van interest en aflossing der *f* 15,000,000.

Ik had in mijne afdeeling doen opmerken, dat hier gedwaald was in de berekening, naardien, al negotiëerde men tegen 5 pCt., en alzoo boven den taux onzer renten, men bij eene ligting van *f* 1,050,000 's jaars de aflossing kon doen in 25 à 26 jaren, en ik voegde er bij de berekening, dat men, zich bepalende bij het remboursement in dertig jaren, maar noodig had *f* 975,000 's jaars, en dus *f* 75,000 minder per jaar dan men vroeg.

De afdeeling, in dit gevoelen deelende, maakte deze bedenking geheel de hare, zonder zich echter uit te laten nopens de keus tusschen deze twee wegen, daar zij meende zich te moeten bepalen tot de vraag: „welke de berekening was van het Ministerie?"

Men heeft ons geantwoord, dat onze berekening juist bevonden was, en daarna kiest men nu niet de garantie van *f* 975,000 's jaars, gedurende dertig jaren, om zoodoende *den jaarlijkschen last* te verminderen, maar men beperkt den termijn van aflossing tot 26 jaren, en volhardt bij den jaarlijkschen last van *f* 1,050,000.

Toen eerst heeft de afdeeling, hare berekening aangenomen ziende, gemeend, zich te moeten verklaren nopens de keus der twee wegen. — Zij deed dit bij haar tweede proces-verbaal, en gaf de voorkeur aan die wijze, waardoor het jaarlijksch budget minst bezwaard wierd, meenende, dat het verschil van remboursement tot *vier jaren* op de *dertig*, geen invloed kon oefenen op den taux van den interest, en dat wij, zooveel voor onze koloniën doende, den last voor onze nazaten wel iets mogten verlengen, ons zelven zooveel doenlijk ontlastende.

Ik vertrouw, dat noch de grond der zaak in dit opzigt, noch deze wijze van zien regtvaardiging vereischt, en dat in de behandeling der sektie zelve niet onregelmatigs te vinden is.

Maar, hoe moest ik mij dan niet verwonderen, toen ik, in plaats van voldoening aan dit verlangen, laatstleden Zaturdag, bij gelegenheid der diskussiën over het budget, het beklag uit den mond des Ministers moest hooren, over de moeijelijkheid om onze verlangens te kennen, vermits wij eerst de verkorting van den termijn van 30 op 26 jaren hadden verlangd, en toen er aan voldaan was, weder de verlenging.

Ik erken te zeer het doorzigt van den Minister van Financiën om langer hierop te insteren, daar men de twee processen-verbaal maar te lezen heeft, om hier, noch inkonsequentie, noch moeijelijkheid te vinden, daar de sektie bij het eerste maar de verkeerde berekening aanwees, en eerst keuze deed, toen deze erkend was.

Doch, wat hiervan wezen moge, altijd schijnt het mij verkieslijk toe, bij de tegenwoordige omstandigheden, waarin alle uitsparing op het budget van belang is, voor ƒ75,000 's jaars minder, borg te blijven.

En daar deze verandering alsnog gemakkelijk te doen is, zoo zal ik verpligt zijn, Zijne Majesteit eerbiedig te verzoeken, om deze wet in nadere overweging te nemen, te meer, omdat men dan nog welligt de middelen kan vinden, om ons de bewijzen voor onze overtuiging op de hoofdzaak te leveren, die ons dan kunnen brengen tot eene meer algemeene toestemming.

De heeren Corver Hooft en Schooneveld ondersteunden het ontwerp, uithoofde der onmisbaarheid van onze koloniën voor handel en andere nijverheid.

De heer Surlet de Chokier kon zich met de ontvangen inlichting niet tevreden stellen. Ook hem bevreemdde het, dat de Minister van Marine en Koloniën niet aanwezig was om het ontwerp te verdedigen, daar het tot zijn vak en niet tot dat van den Minister van Financiën behoorde. Hij zou intusschen de inlichtingen, welke deze zou kunnen geven, afwachten, om zijn gevoelen daarnaar te regelen. Hij besloot met te vragen, of het niet dienstig ware, slechts een gedeelte der gevraagde som toe te staan, en dan eene Kommissie te benoemen, die naar den staat der Overzeesche bezittingen onderzoek en deswege aan de Kamer verslag doen zoude, ten einde deze in staat te stellen om de zaak beter te beoordeelen.

De heer van Alphen betoogde de noodzakelijkheid om aan de Regering, in wier toezeggingen hij volkomen vertrouwen stelde, door het toestaan der gevraagde som, de middelen te verschaffen tot het behoud der O. I. bezittingen, op welker belangrijkheid hij met cijfers aandrong.

De heer Serruys sprak in gelijken zin. Had men teregt meermalen gezegd, dat van alle overzeesche bezittingen de Nederlandsche Oost-Indiën in alle opzigten de belangrijkste waren, zoo kon het geen oogenblik twijfelachtig zijn, of de Staat moest alles te werk stellen om deze te behouden. Gingen zij door onze nalatigheid verloren, of onder de heerschappij van eene andere natie over, onze handel ware verwoest en onzer nijverheid een allergevoeligste slag toegebragt.

De heer Collot d'Escury vond de door de Regering gegeven inlichtingen genoegzaam, om den voorgestelden maatregel te wetti-

gen. Hij was overtuigd, dat zij alle mededeelingen gedaan had, die zij doen konde.

Ook de heer FONTEIN-VERSCHUIR verlangde geen nader betoog der noodzakelijkheid van de gevraagde hulp. Meer dan dat waren de O. I. bezittingen waard. Zij hadden reeds in haren tegenwoordigen toestand gestrekt tot een débouché der voortbrengselen onzer fabrieken, zeer veel grooter dan men had durven berekenen; de redevoeringen der heeren DE SECUS, VAN ALPHEN en anderen hadden aangetoond, hoe aanzienlijk deze uitvoer in de laatste jaren was toegenomen: die uitvoer kon nog oneindig worden vergroot, wanneer de koloniën éénmaal weder tot den staat van vrede terugkeerden, de bevolking, welke onze fabrikaten verbruikte, in getal aanwies, en vreemde natiën minder gelegenheid zouden hebben onzen invoer door hunnen naijver in den weg te zijn. Daarenboven waren de koloniën het eenig overgebleven middel om onze rampzalig vervallen gewapende zeemagt ten minste nog eenigzins in staat van werkzaamheid te houden. Zij konden voor wezenlijke, zoowel als ostensibele, noodzakelijkheid dienen om die zeemagt, wanneer het ons inderdaad ernst was, langzamerhand in zoo verre te herstellen dat zij, zoo dan niet met vorigen luister, althans met eer wederom in de groote wateren kon verschijnen, en niet dadelijk behoefde in 's lands zeegaten en havens binnen te loopen, wanneer een vijandig smaldeel de wet in het kanaal stelde. En verder konden de koloniën aanmoedigen den ouden lust voor den dadelijken handel, sedert jaren zoozeer door den aktie- en effektenhandel verdrongen.

De heeren VAN BOELENS en VAN GENECHTEN waren mede voor het ontwerp. Men moest de eenmaal gedane opofferingen niet nutteloos maken door thans stil te zitten.

De heer BARTHÉLÉMY zeide hoofdzakelijk:

Men heeft inlichtingen gevraagd nopens de oorzaken van den oorlog op Java, en sommigen onzer ambtgenooten zijn ontevreden geweest, dat men aan die begeerte niet ten volle heeft kunnen voldoen. Omdat nu de gegevene verklaring onvoldoende is, moeten wij trachten elkander zooveel mogelijk te onderrigten, en zoo zal ik dan ook van dit onderwerp zeggen, wat ik er van weet.

Tot 1823 beschouwde men Java slechts als marktplaats; doch toen begon men zich op de bebouwing van landerijen toe te leggen. De In-

diaansche Vorsten wilden ons voorbeeld daarin volgen, doch werden slechts weinig door het toenmalig bewind der kolonie aangemoedigd, hetwelk vreesde, dat zij te magtig worden zouden. Evenwel bevroedde de Regering het nut dier ondernemingen en liet ze oogluikende toe. De landerijen, die door Europeanen in pacht genomen werden, hadden reeds na drie jaren zooveel opgebragt, dat de nijd der ambtenaren, die slechts hunne vaste bezoldiging hadden, daardoor opgewekt werd, en deze wisten het bewind over te halen, om alle pachtkontrakten, die voor langer dan 3 jaren aangegaan waren, te vernietigen. Daardoor werden de inlandsche Vorsten van hoogst belangrijke inkomsten beroofd, en hunne ontevredenheid werd in eene hooge mate gaande gemaakt.

Omstreeks dezen tijd is men van stelsel veranderd. Er werd een Kommissaris-Generaal gezonden; maar het zaad van het kwade was reeds gestrooid; er was papieren geld in omloop, waarop 12 ten honderd verloren werd; de kapitalen verdwenen van Java; een onzer ambtenaren had een inlandsch Vorst op eene verregaande wijze beleedigd: de overige Vorsten waren daarover verbitterd; ziedaar de vonk, die het vuur van den opstand en van den oorlog veroorzaakt heeft.

Die oorlog duurt nog voort, maar wij mogen hopen dat wij met de gevraagde leening in alle behoeften kunnen voorzien. Van een anderen kant, gevoelt ieder het belang, dat wij bij het behoud der kolonie hebben, en wij mogen vertrouwen, dat de oorlog spoedig een einde zal nemen.

De vrees, dat wij in vervolg van tijd de kolonie door een opstand zouden kunnen verliezen, komt mij ongegrond voor; indien wij den landbouw op Java aanmoedigen, zoo als dit thans het geval schijnt te zijn, zal daardoor eene klasse van eigenaars ontstaan, die, zoo al niet uit wezenlijke gehechtheid aan ons, dan toch uit eigenbelang, elken opstand, elke omwenteling, zullen vreezen, waardoor hunne bezittingen in gevaar zouden komen, en die hunnen invloed op de groote menigte, welke bij hen werk en onderhoud zal vinden, tot hetzelfde einde zullen gebruiken.

De heer WARIN verklaarde zich tegen de wet, wegens het onvoldoende der inlichtingen. Tevens meende hij te moeten optreden voor den gewezen Gouverneur-Generaal VAN DER CAPELLEN, jegens wien een der Leden [1]) eene beleedigende uitdrukking had gebezigd door te vragen: „Indien de oorlog, zooals men algemeen zegt, aan een verkeerd bestuur en aan de buitensporigheden van onze ambtenaren moet toegeschreven worden, waarom heeft men dan niemand vervolgd, om een ieder af te schrikken, die

1) De heer BARTHÉLÉMY.

in verzoeking zoude kunnen komen, om denzelfden weg in te slaan en de belangen van den Staat in de waagschaal te stellen?" Dit was eene afwijking van die bescheidenheid, welke anders door een iegelijk omtrent den edelen en belangeloozen Landvoogd bij het onderzoek naar de oorzaken van den Javaschen oorlog werd in acht genomen. Hadde niet de Komissaris-Generaal Du Bus, onder voorwendsel van bezuiniging, de kommissie ontbonden, die belast was om de rekeningen van het vorig bestuur te onderzoeken, de heer van der Capellen zoude zich hebben kunnen regtvaardigen. (Iets meer van deze rede verneemt men uit die van den heer Geelhand: zie lager.)

De heer Le Hon, ofschoon van het hooge belang der O. I. bezittingen overtuigd, en evenzeer als in 1826 bereid tot opoffering, al ware zij nog grooter, verlangde meer opening van zaken.

Evenzoo de heer de Meulenaere.

De heer Geelhand della Faille vatte het woord op over de rede van den heer Warin. Regt doende wedervaren aan diens bedoelingen en hulde bewijzende aan de edele geaardheid van den Gouverneur-Generaal van der Capellen, scheen het hem niet grootmoedig dezen te verdedigen ten koste van den tegenwoordigen Kommissaris-Generaal. Vooral moest men niet op den heer Du Bus de verdenking laden, alsof hij den langen duur des oorlogs hadveroorzaakt.

Spreker zou jegens beiden regtvaardig zijn. De heer van der Capellen had, toen hij de bezittingen van de Engelschen overnam, onvermijdelijke uitgaven moeten doen, alles nieuw moeten inrigten, en zijne toevlugt tot bezwarende geldleeningen moeten nemen, of schulden moeten maken. De heer Du Bus moest den staat der geldmiddelen verbeteren, en daardoor verschillende belangen kwetsen door posten te vernietigen en kommissiën te ontbinden. Het was dus geen wonder dat ontevredenen klagten deden hooren; maar verkeerd, daaraan te ligt geloof te slaan. Spreker stond met den Kommissaris-Generaal in briefwisseling en putte daaruit de overtuiging, dat, zonder den oorlog, zijne zending reeds afgeloopen zoude zijn, en dat, ondanks dien oorlog, de staat der geldmiddelen gunstig was.

Wat de zaak zelve betrof, scheen het spreker toe, dat alles

nederkwam op de vraag, of wij onze O. I. bezitttingen wilden behouden of opgeven? Het antwoord kon niet twijfelachtig zijn. Fabrieken, handel, zeevaart en zelfs de landbouw eischten dringend haar behoud. In het belang derhalve van al deze bronnen van onze volkswelvaart zou hij voor het ontwerp stemmen.

Thans trachtte de heer van Alphen de bedenkingen, door eenige sprekers in het midden gebragt, te wederleggen; echter toegevende, dat de Staten-Generaal beter nopens den toestand der koloniën behoorden ingelicht te worden.

De heer Surlet de Chokier, geen licht vindende in al het tot nog toe gezegde, herhaalde zijn voorstel, om eene kommissie van onderzoek te benoemen, en inmiddels een gedeelte der gevraagde som toe te staan om den gang van het bestuur niet te belemmeren.

Nadat de heer van Asch van Wijck nog kortelijk voor de wet gesproken had, verdedigde de Minister van Financiën haar in eene breedvoerige Fransche rede, wier hoofdinhoud in de *Staatscourant* aldus wordt wedergegeven: [1])

Op last des Konings en ten gevolge der afwezigheid van mijnen ambtgenoot, die om redenen plaats heeft, welke door Zijne Majesteit zijn goedgekeurd en dus mijne verdediging niet schijnen te behoeven, ben ik geroepen, om het tegenwoordig ontwerp van wet voor U. E. M. nader toe te lichten, en aan dezelven mijne overtuiging mede te deelen, dat de daarbij gevraagde opoffering voor het behoud van onze O. I. bezittingen, en dus voor de bevordering van onze dierbaarste belangen onvermijdelijk noo dzakelijk is.

Ongetwijfeld is het betreurenswaardig, dat het moederland, na in de laatste jaren zooveel voor zijne volkplantingen te hebben gedaan, zich op nieuw tot belangrijke opofferingen daarvoor genoodzaakt ziet. Niemand gevoelt dit levendiger dan de Koning zelf. Het doet Zijner Majesteit ten hoogste leed, dat de drang der omstandigheden Hoogstdenzelven de verpligting oplegt, om de nationale tusschenkomst ten deze al weder in te roepen, en voor den onderstand, die aan onze belangrijkste buitenlandsche bezittingen verleend moet worden, eenen waarborg voor te stellen, waardoor vroeg of laat de geldelijke belangen van zijn volk benadeeld zouden kunnen worden.

Maar, E. M. H., de oorlog in Indië knaagt aan onze hulpmiddelen, vermindert onze inkomsten, verhoogt onze uitgaven, en zoude ten laatste ons gezag op het eiland Java, en daardoor dat in onze overige O. I. bezit-

1) *Stc.* 27 Dec. 1828. Eerste Bijvoegsel. Ook na lezing van het origineel der rede (in het archief der Tweede Kamer) scheen ons deze mededeeling voldoende.

tingen, kunnen doen wankelen. Wij behooren dus dubbele pogingen in het werk te stellen, om dien oorlog ten einde te brengen, de getrouwe en ongelukkige inboorlingen tegen de verwoestende invallen van barbaarsche vijanden te beveiligen, en eindelijk eenen duurzamen vrede te erlangen, die dan door de verlichte, regtvaardige en billijke handelwijze van ons bestuur verzekerd zal worden.

Op eenen afstand van 3600 uren is het niet wel mogelijk den staat van zaken op Java in alle bijzonderheden te kennen. Intusschen is het zeker, en de ondervinding heeft reeds genoegzaam bewezen, dat de spoedige en volledige demping van den opstand niet mogelijk is, tenzij onze strijdkrachten verdubbeld, de vreedzame inboorlingen gerust gesteld, en de muiters bedwongen en gestraft worden. Ook kan men met de hoofden der opstandelingen niet in onderhandeling treden, dan met genoegzame magt in handen, om hen tot de nakoming hunner beloften, die dikwijls weinig opregt en somtijds zelfs geheel bedriegelijk zijn, te noodzaken.

Ziedaar het doel tot welks bereiking Zijne Majesteit u het tegenwoordig ontwerp van wet heeft voorgesteld.

Intusschen moet men niet uit het oog verliezen, dat, blijkens de reeds aan U. E. M. gegeven inlichtingen, de oorlog op Java, voor de jaren 1826, 1827 en 1828, eene buitengewone uitgave van 14 millioen vereischt heeft. Deze uitgaaf moet zonder vertraging gedekt worden, indien de geldmiddelen onzer koloniën niet op nieuw in dien verwarden toestand zullen geraken, waaruit zij naauwelijks, met groote opofferingen van onze zijde, gered zijn. Onze tegenwoordige beraadslagingen betreffen dus eigenlijk de verevening van eenen aanwezigen achterstand en de dekking der buitengewone behoeften voor 1829, die op vijf millioen geraamd zijn.

Men moet voorts in het oog houden, dat wij van deze oorlogskosten, die te zamen 19 millioen beloopen, eene som van *f* 4,200,000 aftrekken en met het Indisch Bestuur voor de afbetaling van hoofdsom en renten der vroegere geldleening verrekenen. In weerwil dus van de moeijelijke omstandigheden, waarin dat Bestuur zich door de voortduring van eenen even moorddadigen als ongelukkigen oorlog geplaatst ziet, verminderen wij onzen onderstand met de som, die het ons schuldig is. Wij doen daarenboven geen afstand van ons regt, om eene meer wezenlijke afbetaling der bedoelde schuld te eischen, zoodra de omstandigheden zulks zullen toelaten; eene afbetaling, waarmede wij ons, naar het zich laat aanzien, in vredestijd zullen mogen vleijen.

Indien U. E. M. in dezen staat van zaken eene naauwkeurige opgave van de aanleiding tot den oorlog, de stellige verzekering, dat het herstel van den vrede zeer aanstaande is, of wel eenigen waarborg tegen nieuwe

opofferingen mogten vragen, dan zoude het antwoord daarop moeten zijn, dat het onmogelijk is, aan dit verlangen te voldoen.

Het is niet moeijelijk over de oorzaken van het misnoegen en den opstand der Indische Grooten gissingen te maken. Men kan van den invloed der godsdienstige geestdrijverij op onwetende en bijgeloovige volken, of van het onvoorzigtig en norsch gedrag van dezen of genen ambtenaar spreken. Men kan zich zelfs in menschlievende droomerijen verliezen, die op nog meer gewaagde gissingen gebouwd zijn, en over den gunstigen invloed van eenen meerderen eerbied voor de zeden, gewoonten en godsdienst der in opstand geraakte volken redekavelen. Maar alle dergelijke bespiegelingen, en zelfs het bevallig tafereel, dat de heer BARTHÉLÉMY in deze Vergadering heeft opgehangen, komen mij voor, op geenen hechten grond te steunen.

Indien de inlichtingen, die men aan U. E. M. gegeven heeft, niet voldoende zijn, om dezelven ten aanzien van eene kort aanstaande bevrediging van Java geheel en al gerust te stellen, dan blijft het toch uitgemaakt, dat de voorgestelde opofferingen het eenige en veiligste hulpmiddel aanbieden, om die bevrediging te bewerken.

Eene uwer Afdeelingen heeft den wensch te kennen gegeven, om het nemen van eenen beslissenden maatregel omtrent onze overzeesche bezittingen uit te stellen, tot dat de vijfjarige begrooting van Indië in het moederland ontvangen zoude zijn. Maar wanneer men bedenkt, dat de overzending van dit stuk, ofschoon door den Kommissaris-Generaal in eenen brief van April 1828 toegezegd, aanmerkelijk vertraagd kan worden, vooral ook ten gevolge der moeijelijkheden, die van zulk eenen arbeid onafscheidelijk zijn; wanneer men tevens in het oog houdt, dat alle de uitkomsten dier begrooting ons reeds stellig genoeg bekend zijn, en klaarblijkelijk bewijzen, dat er een onderstand van 15 millioen noodig is; dan zal men toch wel niet ontkennen, dat wij onze bezitting niet aan haar lot kunnen overlaten en aan de gevolgen van eenen oorlog blootstellen, die, zonder krachtdadigen tegenstand, nog dreigender zoude kunnen worden.

De Koning staat daarenboven op het punt, om eenen nieuwen Gouverneur Generaal naar Java te zenden. Op dit oogenblik houdt men zich bezig met zijne lastbrieven op te maken; men beraadslaagt onder anderen over de beginselen, die hij ten aanzien van een belangrijk, doch ingewikkeld onderwerp, het Indische muntstelsel namelijk, volgen zal; en tracht alle voorzorgen te nemen, om zijne zending te doen gelukken. Is het dus niet van het hoogste belang, dat hij in staat gesteld worde, om onze verwachting en wenschen te vervullen, en eene keuze te regtvaardigen, die door geheel ons vaderland te regt is toegejuicht?

Ik ga thans over tot de beantwoording van een ander vraagstuk, of name-

lijk onze O. I. bezittingen de herhaalde opoffering, die wij daarvoor doen willen, wel ten volle waardig zijn. Ik zoude kunnen aanmerken, dat dit vraagstuk reeds werkelijk door U. E. M. beslist is. Indien men toch 20 millioen voor de verbetering van het inwendig bestuur, de ontwarring der geldmiddelen en de aanzuivering der schulden van onze volkplanting heeft toegestaan, dan kan men zich niet wel tegen eene minder belangrijke opoffering verzetten, als deze het *behoud* ten doel heeft van gewesten, die, volgens de Grondwet, een deel van het Koningrijk der Nederlanden uitmaken, en in welke onze landgenooten zulke aanzienlijke eigendommen bezitten.

Maar, indien de eerste opoffering eens niet door het welbegrepen belang van ons volk te regtvaardigen ware geweest, zoude het dan niet wijzer zijn, den verkeerden weg, dien wij ingeslagen hebben, te verlaten, en tot de ware beginselen van staathuishoudkunde terug te keeren? Ongetwijfeld, E. M. H.; doch dat geval bestaat niet, en niemand uwer kan het hooge belang van onze O. I. bezittingen in twijfel trekken.

Alle handeldrijvende volken komen daarin overeen, dat koloniën de voornaamste hulpbron voor handel en de nationale nijverheid uitmaken. Engeland is daaraan zijne rijkdommen en hoogen bloei verschuldigd. Frankrijk begint op het bezit daarvan van jaar tot jaar meerderen prijs te stellen. Ook ons vaderland heeft grootendeels aan zijne koloniën, die thans nog de beste markt voor onze fabrijken en een steun van onze zeevaart en volksvoorspoed zijn, deszelfs vroegeren bloei te danken.

Bij den aanvang der zeventiende eeuw zonden de Nederlanden jaarlijks meer dan 80 groote koopvaardijschepen naar Indië. Eene eeuw later was dit aantal tot boven de 180 geklommen. Sedert verminderde het, te gelijk met de afneming van alle andere takken van onze volkswelvaart. In 1823 bedroeg het slechts 26, doch sints dien tijd begint het, door de onvermoeide pogingen der bijzondere kooplieden en der Handelmaatschappij, weder langzamerhand toe te nemen.

Volgens de opgave van eenen schrijver, die met onze bezittingen in O. I. zeer bekend is, en aan wiens verdiensten ik reeds hulde heb gedaan, wordt uit die bezittingen jaarlijks voor eene waarde van $17^1/_2$ millioen guldens uitgevoerd. De uitvoer van koffij wordt op 15 à 18 millioen en die van suiker op 12 à 15 millioen ponden geschat.

Deze geheele uitvoer kan nagenoeg op 40,000 lasten berekend worden, en zoude dus, tegen 500 lasten voor ieder schip, de vracht van 80 schepen uitmaken; eene berekening, die geenszins overdreven schijnt, vermits, zelfs in het jaar 1823, er in de havens van Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen 82 scheepsladingen uit O. I. zijn binnengekomen.

Engeland levert opmerkelijke bewijzen op voor den belangrijken invloed,

welken de koloniën op den bloei van handel en fabrijken uitoefenen. Dat Rijk ontvangt jaarlijks uit die bezittingen voor eene waarde van meer dan L. St. 5,000,000 aan ongesponnen katoen. Deze katoen wordt aldaar op allerhande wijzen bearbeid, met dat gevolg, dat, na aftrek van alle inlandsch verbruik, de waarde der daarvan vervaardigde, en deels naar de koloniën zelve uitgevoerde stoffen jaarlijks L. St. 20,000,000 bedraagt. Er is op dit artikel alleen dus eene winst ten voordeele van Engeland van *vijftien millioen ponden sterling*.

Maar vooral voor de Staten van den tweeden rang, welker inlandsch verbruik altijd meer beperkt is, zijn de koloniën van het hoogste aanbelang. Welk eenen belangrijken invloed onze O. I. bezittingen in de laatste jaren op den bloei van onzen handel en fabrijken hebben uitgeoefend, is dan ook niet moeijelijk aan te wijzen.

Vóór het verval van onzen grooten handel zond de Oost-Indische Compagnie jaarlijks 6 à 7 millioen in gemunt geld naar Java en de Molukken, welke som nagenoeg overeenkwam met de aankoopen, die zij dáár deed. Sedert hadden de Engelschen en Amerikanen zich bijna geheel van den handel op die eilanden meester gemaakt. Zij kochten de voortbrengselen van den grond en vooral de koffij op, en betaalden dezelve, de Engelschen in fabrijkgoederen en de Amerikanen in geld. In het jaar 1823 liepen er in de havens van Java nog 30 Amerikaansche schepen binnen. Drie jaren daarna, toen de Handelmaatschappij hare werking reeds tot die kolonie uitstrekte, was dit aantal reeds tot 12 verminderd, en in 1827 is de handel met Java bijna uitsluitend door het moederland gedreven, zonder dat er echter in dat jaar eenige verzending van geld daarheen gedaan is, vermits de aangekochte voortbrengselen alle met *inlandsche fabrijkgoederen* betaald zijn. Ik geloof mij niet zeer te misrekenen, zoo ik er bijvoeg, dat de waarde der fabrijkgoederen, die op deze wijze uit de Nederlanden naar O. I. worden vervoerd, in den laatsten tijd jaarlijks op 6 à 7 millioen kan worden geschat.

Ziedaar, E. M, H., voldoende bewijzen voor het hooge belang van het bezit onzer koloniën, en tevens het betoog, dat zij het punt van vereeniging tusschen den zeehandel en de fabrijken uitmaken! Jammer slechts, dat deze gelukkige en noodzakelijke overeenstemming van belangen, waarop de grootheid van verscheidene Staten van Europa gegrondvest is, nog somtijds miskend wordt! Charles Dupin heeft, in zijn werk over den koophandel van Groot-Brittannië, op eenige Nederlandsche havens gezinspeeld, toen hij de grootheid van Liverpool vergeleek met die handelsteden, waarin de vreemdeling geene voortbrengselen der nijverheid aantreft, geschikt, om in plaats zijner koopwaren, weder uitgevoerd te worden. Mogt die les nimmer door onze landgenooten uit het oog verloren worden, opdat

men algemeen leerde inzien, dat de handel en fabrijken in het naauwste verand staan, dat de instandhouding onzer betrekkingen met de koloniën voor alle takken van nijverheid van het hoogste belang is, en dat die bezittingen dus de opofferingen der ingezetenen uit alle gewesten van ons Koningrijk verdienen!

Die opofferingen zullen ook, naar alle waarschijnlijkheid, slechts tijdelijk zijn. Indien de berekeningen van den Kommissaris-Generaal door de uitkomst bevestigd worden, hebben wij alle reden om ons te vleijen, dat de reeds gedane voorschotten, zoowel als die welke thans te doen zijn, zoo de vrede ten minste in den loop van 1829 hersteld wordt, in derzelver geheel terug betaald zullen worden.

Eenige leden uwer Vergadering hebben eene aanmerking gemaakt over de behoefte aan gereed geld, die zich in onze O. I. bezittingen doet gevoelen. Het is waar, dat er uit Java bestendig geld wordt uitgevoerd, hetzij naar Europa voor de bezoldingen, die aldaar te betalen zijn, hetzij naar China en de eilanden van den Indischen Archipel voor de voortbrengselen, die onze bezittingen daaruit trekken. Ook maken de Chinezen, die op Java gevestigd zijn, van tijd tot tijd geld naar hun vaderland over. Daar nu, zooals ik vroeger reeds heb doen opmerken, alle koopwaren, die wij uit O. I. ontvangen, tegenwoordig met Nederlandsche voortbrengselen betaald worden, is het onbetwistbaar, dat uit een en'ander eene nog grootere schaarschheid van geld op Java moet voortvloeijen, dan die, welke thans aldaar heerscht. De Regering heeft dan ook op dit kwaad bijzonder hare aandacht gevestigd, en de hoop niet opgegeven dat, vooral door de verlichte kennis en begaafdheden van den nieuwen Gouverneur-Generaal, daartegen eenig hulpmiddel zal te vinden zijn.

Ten aanzien der wijze, waarop de geldleening gesloten zal worden, zoude ik mij van aanmerkingen kunnen onthouden, vermits toch in 1826 verscheidene leden uwer Vergadering het gevoelen hebben geopperd, dat de Koning, die volgens de Grondwet, bij uitsluiting het opperbestuur der volkplantingen heeft, ook het regt bezit, om ten behoeve daarvan alle geldleeningen te sluiten, zoodat alleen de waarborg voor die leeningen een onderwerp der beraadslagingen van U. E. M. behoorde uit te maken. Doch Z. M., die niets dan het goede wil, verlangt geenszins u datgene te verbergen, wat over dit onderwerp te zeggen valt.

Ongetwijfeld zoude het wenschelijk zijn, dat de noodige gelden in de kolonie zelve gevonden konden worden, al moest dan ook daarvan eene hoogere rente betaald worden. Maar volgens de verzekering van alle deskundigen, en ook van den nieuwen Gouverneur-Generaal, wien ik daarover hier te Brussel onderhouden heb, schijnt het zeker, dat dit onmogelijk is. De geldleening, die

men voor eenige jaren met het handelshuis PALMER gesloten heeft tegen eene rente, welke door onze Regering niet heeft kunnen goedgekeurd worden, bewijst genoegzaam, hoe moeijelijk het toen reeds was, in onze bezittingen zelve gelden op te nemen.

Men moet ook niet uit het oog verliezen, dat de uitgaven voor den oorlog meerendeels in Europa gedaan worden, dat de uitrusting der krijgsbenden en de aankoop van krijgsbehoeften hier geschiedt, en dat het weinig aan het doel zoude beantwoorden, in de tegenwoordige omstandigheden, gelden in onze O. I. bezittingen te hebben, welker overmaking van daar voor die bezittingen even bezwaarlijk als schadelijk zoude zijn. Intusschen wil de Regering de nuttigheid niet betwisten van het wagen eener proeve, om zich een gedeelte der benoodigde gelden op Java zelve te verschaffen.......

Ten slotte moet ik vooral nog antwoorden op de klagten van sommige leden over de onzekerheid, waarin de Regering ten aanzien van den tegenwoordigen toestand en de waarschijnlijke toekomst van onze Oost-Indische bezittingen verkeert. Men heeft zelfs aangemerkt, dat, zoo lang die onzekerheid bleef bestaan, de Volksvertegenwoordigers geene vrijheid bezaten, om voor die bezittingen de beurs der ingezetenen aan te spreken.

Hoe, E. M. H., zoude de Staat dan het regt niet bezitten en zelfs niet somtijds verpligt zijn, om uitgaven te doen, welker nuttigheid niet wiskunstig betoogd kan worden? Doorloopt de geschiedrollen van alle volken der wereld, en gij zult bevinden, dat hunne grootheid, voorspoed en rijkdommen doorgaans het gelukkig gevolg geweest zijn van pogingen, die in den aanvang gewaagd waren, en nog lang daarna slechts eene onzekere uitkomst beloofden. De verovering der koloniën, welker behoud het thans geldt, kan ten deze een voldingend bewijs opleveren.

Maar gelukkig verkeeren wij niet in zulk eene volstrekte en gevaarlijke onzekerheid omtrent de Indische zaken, als men schijnt te gelooven. Ik heb op dit oogenblik eene schets voor mij van de vijfjarige begrooting van Indië, die onder het oog van alle de hooge ambtenaren van Java is geweest, en nog slechts de goedkeuring van den Hoogen Raad van Indië noodig heeft. Uit deze schets, vergeleken met de inlichtingen van den Kommissaris-Generaal, is mij overtuigend gebleken, dat, na aftrek van de 1½ millioen, die voor de aflossing en rentebetaling der vroegere geldleening benoodigd is, er op de Indische begrooting nog een voordeelig slot van *f* 1,100,000 overblijft. Ik zie tevens daaruit, dat de inkomsten daarbij op het *minimum* geschat zijn; alsmede dat, indien de opstandelingen van onze vruchtbare grondbezittingen geheel verdreven konden worden, dat voordeelig slot spoedig verdubbelen zoude. Men ziet dus dat de daaromtrent vroeger gegeven inlichtingen niet enkel op de verzekeringen van den

Kommissaris-Generaal, maar integendeel op uitgewerkte staten en berekeningen berusteden.

Maar waarom, zoude men kunnen aanmerken, zijn die staten en berekeningen dan niet onder het oog van U. E. M. gebragt? Ik antwoord, dat de voorzigtigheid en de staatkunde zulks verboden, en hier dus meer dan ooit het onderling vertrouwen tusschen de beide takken der Wetgevende Magt noodzakelijk was; dat men geene stukken openbaar konde maken, die nog niet door de Indische Regering volkomen goedgekeurd waren; en dat deze ontijdige openbaarmaking zelfs op de belangen van duizende lieden eenen nadeeligen invloed konde uitoefenen.

Ziedaar, E. M. H., hetgeen ik gemeend heb, onder uwe aandacht te moeten brengen. Indien het mij heeft mogen gelukken, overtuigend te doen zien, dat de opoffering, die het thans geldt, eenmaal eene rijke bron van volksvoorspoed, en een middel tot vereeniging van de schijnbaar strijdige belangen van handel en nijverheid kan worden, dan zal ik mij gelukkig rekenen, tot eene mij anderszins vreemde taak geroepen te zijn geweest, die mij gelegenheid zal hebben gegeven, om tot de bereiking van een doel mede te werken, dat met de toekomstige grootheid van het Koningrijk der Nederlanden in het naauwste verband staat.

Hierop betuigde de heer Le Hon den Minister dank voor de „opregte mededeelingen," die „een nieuw tijdvak openden" en zijne stem voor de wet verwierven.

Daarentegen zeide de heer Donker Curtius:

Even als mijn geachte ambtgenoot (de heer Le Hon), ben ik verre van te betwisten het hoog belang, hetgeen wij in onze Onze O. I. bezittingen moeten stellen, en hetwelk door den Minister van Financiën is betoogd.

Er is zeker geen lid in de Kamer die hetzelve betwijfelt.

Ik ben daarbij zeer verre af van hulp te weigeren voor derzelver behoud, indien het doelmatig kan geschieden— ook te dien aanzien is er maar eene stem!

Maar ik heb mij geregtigd gevonden: 1°. om meer juiste en duidelijke uitlegging te vragen nopens de oorzaken der onlusten en oorlogen op Java, mij niet kunnende voorstellen, dat na zoo vele jaren, als deze nu hebben aangehouden, die oorzaken aan de Regering zouden onbekend zijn. — Ik heb mij geregtigd geoordeeld om, 2°. te vragen, dat men ons de mededeeling deed der middelen, welke men op het oog had om die onlusten te dempen.

Deze vragen spruiten niet voort uit nieuwsgierigheid, noch steunen op wantrouwen, maar, zoo als ik het beschouw, op de verpligting eens afgevaardigden, om geene opofferingen, die op de natie drukken zullen, toe te stemmen, dan met volle kennis van zaken, even zoo als de Regering de vraag daartoe op zoodanige kennis moet gronden.

Ik moet dus door de opene en volledige mededeeling dier kennis in staat worden gesteld om te beoordeelen, of, wanneer ik de natie of de schatkist tot borg stelle, het doel dier borgtogt waarschijnlijk zal worden bereikt; want als mandataris kan noch mag ik een blind vertrouwen in de Regering stellen, en er is noch betamelijkheid noch staatkunde, die mij ontslaan van den pligt, die in dat opzigt op mij rust.

Ik voeg er bij, dat hier in de daad aanvrage gedaan wordt van garantie *voor oorlogskosten;* dat ik dan vooral deszelfs oorzaken moet kennen, om ook over de meerdere of mindere noodzakelijkheid en regtvaardigheid van denzelven te kunnen oordeelen; en dat ik eindelijk, niet een *mathematisch,* maar een *waarschijnlijk* uitzigt op eene gelukkige uitkomst moet hebben, die in eenige verhouding staat met de opofferingen, hetzij dat men tot die uitkomst kome door schikkingen, of door toegevendheid, des noods vereenigd met geweld, want ik erkenne, dat ik in het onderhavig geval weinig hoop vestig op de kracht der wapenen alleen.

En echter niets van dit alles erlangende, zoo zou mijne toestemming eene bloote *formaliteit* zijn, en zoo mag ik haar niet geven.

Ik erkenne nogtans, dat hetgeen ik eisch, niet kan gegeven worden door eene Ministeriëele redevoering. Ook strekt dat, wat de Minister heeft aangevoerd, in geen opzigt, om de gegrondheid der hoop op den vrede op Java met 1829 (wanneer deze fondsen zullen zijn geabsorbeerd) te vestigen; en althans konden daarbij geene bewijzen geleverd worden.

Dit had aan de afdeelingen moeten gedaan zijn, opdat men ze had kunnen onderzoeken en met kalmte wegen.

Hetgeen te dien opzigte niet gedaan is kan nog geschieden, gedurende de nadere overweging der Regering, eene overweging, die ons tevens kan strekken, om alnog te voldoen aan mijne subordinate aanmerking, strekkende om den jaarlijkschen last ten minste met *ƒ* 75,000 te verminderen, hetgeen mij niet onverschillig toeschijnt voor onze buitengewone begrootingen.

Ik zal dus tegen de wet stemmen.

Tot stemming overgaande nam de Kamer de wet aan met 84 tegen 17 stemmen (onder de laatste zijn 10 uit het Zuiden). [1])

Hetgeen verder gedurende deze Vergadering met opzigt tot Nederlandsch Indië voorviel is in weinige regelen zamen te vatten.

Van de Begrootingen hebben wij, na het gezegde over die van 1827, nog te behandelen de 2e afdeeling voor 1828, de 2e afd. voor 1829, de tienjarige voor 1830—39 en de 2e afd. voor 1830.

1) Zie deze debatten in *St. C.* 26 en 27 Dec. 1828.

Op de 2e afdeeling voor 1828 en voor 1829 was voor O. I. telkens gebragt de som van *f* 1,400,000 wegens rente op de schuld van 1826, welke niet uit de koloniale inkomsten te betalen was. Zij werden aangenomen, de eerste met 77 : 23 en 84 : 16, de andere met 53 : 51 en 60 : 44 stemmen. Bij de laatste was dus de tegenstand zeer beduidend. Vermeende onvoldoende openlegging der financiën van O. I. had hieraan haar deel. De Regering verklaarde, even als bij de Leening van 1828, niet meer te kunnen leveren dan zij gedaan had, bij gebreke van stukken uit Indië; maar niet te zullen aarzelen om, „telkens wanneer zij den waarborg van het moederland zou inroepen, aan de Staten-Generaal den waren stand der O. I. geldmiddelen, alsook van derzelver begrooting voor te leggen." — Onder de wenschen der afdeelingen behoorde het overbrengen der uitgaven voor N. I., begrepen onder het hoofdstuk Oorlog, op de Indische begrooting. 1)

Nog bleek uit de Antwoorden der Regering bij die gelegenheid, dat van de Leening van 1826 niets gebruikt was voor de West, waarvoor zij gedeeltelijk dienen zou. Men had haar geheel aan de Oost moeten besteden. 2)

Bij de tienjarige Begrooting van 1830—39 was voor de Overzeesche bezittingen niets uitgetrokken, in de verwachting dat onder gewone omstandigheden de uitgaven aldaar door de inkomsten zouden worden goedgemaakt of overtroffen. Dit had plaats zoowel op het eerste koncept, dat met 79, 86 en 89 der aanwezige 105 stemmen verworpen werd, als op het tweede, waarvan de uitgaven aangenomen werden met 61 en 88 der aanwezige 107 stemmen. De tienjarige Begrooting der Middelen werd ook de tweede maal verworpen met 55 tegen 52 stemmen. Daarop werd een derde ontwerp ingediend en met 60 tegen 36 aangenomen. Op dit laatste verscheen eene belasting op de *koffij*, waartegen de Noordelijke leden vergeefs de vroegere bezwaren aanhaalden, die in 1821 tot de opheffing geleid hadden (zie blz. 67). 3) Op de Begrooting voor 1830 (2e afd.), aangenomen met 54 : 53 en

1) *Stc.* 22 Okt.—21 Dec. 1827 en 29 Okt.—23 Dec. 1828. Archief der Tweede Kamer.

2) Archief der Tweede Kamer.

3) *Stc.* 29 Okt. 1828—18 Mei 1829 en 27 Okt. 1829—17 Mei 1830.

100 : 1, stonden voor Ned. Indië onder hoofdstuk VIII ƒ 1,925,000, wegens renten op de Leeningen van 1826 en 1828. [1])

Ten aanzien van de jaarlijksche Tariefs-herziening verwijzen wij naar blz. 289.

Bij besluit van 29 December 1829 werd het koloniaal Departement, door afscheiding en bijvoeging, tot een Departement voor Waterstaat, Nationale Nijverheid en Koloniën herschapen, met den heer GOBBELSCHROY als Minister [2]).

De 17de en laatste der tot ons tijdvak behoorende Vergaderingen — de Buitengewone in 1830 — had te onderzoeken: of het noodzakelijk was de Grondwet te herzien? en zoo ja, of daarbij het Rijk in twee groote afdeelingen zou worden gesplitst? Toen die vragen (zonder bij de debatten van de koloniën te gewagen) toestemmend beantwoord waren, riep de Koning den 1sten Oktober eene kommissie bijeen om eene nieuwe Staatsregeling te ontwerpen [3]).

Maar het was te laat. Den 4den Oktober verklaarde een te Brussel opgerigt voorloopig bewind België onafhankelijk.

Bij Proklamatie van 5 Oktober 1830 gaf de Koning kennis van zijn besluit om „uitsluitend bedacht te wezen op het welzijn" der Noordelijke provinciën [4]).

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

---

1) *Stc.* 27 Okt., 21 en 24 Dec. 1829. Archief der Tweede Kamer.

2) *Stc.* 30 Dec. 1829. De redenen, die den Minister ELOUT verpligtten af te treden, blijken uit P. J. ELOUT, *Bijdragen tot de kennis van het koloniaal beheer, getrokken uit de nagelaten papieren van wijlen den Minister van Staat* ELOUT ('s Hage, Roering, 1851).

3) *Stc.* 14 Sept.—4 Okt. 1830.

4) *Stc.* 7 Okt. 1830.

INHOUD.

NEDERLANDSCH INDIË IN DE STATEN-GENERAAL

SEDERT DE GRONDWET VAN 1814.

EENE BIJDRAGE

TOT DE

GESCHIEDENIS DER KOLONIALE POLITIEK IN NEDERLAND,

DOOR

E. DE WAAL,

vroeger fungerend Algemeen Sekretaris, laatst Direkteur der Middelen en Domeinen, in Nederlandsch Indië.

TWEEDE DEEL,

BEVATTENDE DE VERGADERINGEN SEDERT DE FEITELIJKE AFSCHEIDING VAN BELGIE TOT DE GRONDWETSHERZIENING VAN 1840.

's GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.

1861.

Gedrukt bij G. J. Thieme, te Arnhem.

VOORBERIGT.

De uitgave van dit vervolg is voornamelijk vertraagd door de talrijkheid en den omvang der over te nemen stukken betreffende het Derde en Vierde Tijdvak.

Zij konden dan ook niet wel, naar het oorspronkelijke plan, in één Deel zamengevat worden. Althans werd het voor den gebruiker aangenamer geacht, er twee handelbare deelen (het Tweede en Derde) van te maken, die nu te gelijk het licht zien.

April 1861.

INLEIDING

VOOR HET

TWEEDE EN DERDE DEEL.

Deze Deelen zijn naar dezelfde regels bewerkt als het Eerste: op enkele afwijkingen na, die te harer plaatse zoo noodig „met redenen omkleed" worden.

Ééne afwijking zullen wij reeds hier toelichten. In de volgende Deelen wordt niet meer van elke mededeeling de bron aangewezen. Die talrijke, hinderlijke, aanhalingnoten schijnen overbodig, wanneer wij eensvooral onze bronnen hebben opgenoemd.

Onze bronnen zijn: voor de Vergaderingen van 1846 op 1847 en van 1847 op 1848, het Bijblad der Nederlandsche Staatscourant; voor de vroegere, het archief der Tweede Kamer en de Nederlandsche Staatscourant.

Uit het archief der Tweede Kamer (steeds met de meeste voorkomendheid door haren griffier voor ons toegankelijk gesteld) verkregen wij voornamelijk de Ontwerpen van Wet, Memoriën van Toelichting, Processenverbaal der Afdeelingen (later Voorloopige Verslagen), Antwoorden der Regering, Verslagen der Centrale Afdeeling (later Algemeene Verslagen), bijlagen: kortom, de *stukken*.

De Staatscourant, die gewoonlijk van de stukken slechts de Ontwerpen, Memoriën van Toelichting en Centrale Verslagen bevat, verschafte ons *redevoeringen* en wat voorts tot de openbare beraadslagingen behoort.

Gevoelt iemand behoefte om zich te vergewissen, in welke aflevering der Staatscourant of van haar Bijblad eene daaruit getrokken mededeeling te vinden is, dan bieden de op beide bestaande Registers het gereede middel.

Derhalve zullen onze noten voortaan zich bij uitzonderingen bepalen.

Het gezegde op blz. 38 van het Eerste Deel aangaande de *Eerste Kamer* geldt ook deze Deelen.

Men heeft aangemerkt, dat van het voorgevallene in de Eerste Kamer uit andere bronnen wel iets meer te leveren zou geweest zijn. Wij beamen het gaarne, doch vragen: of dat iets de moeite van het opsporen zou vergoeden? Wat hadde het voor de waarde onzer verzameling beteekend, de ledige ruimte, die nu de Eerste Kamer aanduidt, te vervangen door een paar hier en daar opgedane redevoeringen? Zouden zulke *rari nantes* eenig nuttig begrip geven van hetgeen bij die Kamer omging?

Nu er zoo weinig van de Eerste voorkomt, heeft men verder aangemerkt, ware de titel van het werk beter tot de Tweede Kamer beperkt. Een dus beperkte titel, antwoorden wij, zou kwalijk passen aan een werk:

beginnende met een tijdvak toen wel Staten-Generaal, maar geene twee Kamers bestonden;

waar vervolgens niet alleen berigten van de Eerste Kamer (waaronder het doorloopend berigt op de zoo even aangehaalde blz. 38), maar telken jare de adressen der Vereenigde Kamers, zoo ver zij N. I. betroffen, zijn opgenomen; en

oorspronkelijk aangelegd (zie Inleiding voor het Eerste Deel) om zich over den tijd nà de Grondwet van 1848 uit te strekken, toen de zittingen der Eerste Kamer voor dezelfde behandeling vatbaar werden als die der Tweede.

Thans tot de Grondwet van 1848 gevorderd, zou het oogenblik dáár zijn om het straks bedoelde latere tijdvak ter hand te nemen.

Dan, eene ons welkome omstandigheid ontheft ons van die taak.

Met de uitgave der *Koloniale Debatten* van J^r^. Cornets de

Groot van Kraaijenburg, reeds in ons vorig Deel toegejuicht, is een aanvang gemaakt. De inteekenaren op dat werk hebben zich moeten verbinden voor twee reeksen, van 1848 tot 1859 en van 1859 tot 1865, die volgens aankondiging „te gelijker tijd" allengs het licht zullen zien.

De voortzetting van onzen arbeid zou dus geen doel hebben. Het Derde Deel is daarom tevens het laatste.

Van het door ons geleverde nog dit:

Wij durven verklaren het ons mogelijke te hebben gedaan om geen in de S. G. besproken onderwerp, dat eenigermate op N. I. betrekking had, over te slaan. Er zijn echter zulke onderwerpen bij onze aanteekeningen opzettelijk niet vermeld. Wij bedoelen gevallen, waar slechts ter loops met eene algemeene uitdrukking van de koloniën gerept werd. Uitdrukkingen bij voorbeeld als „bescherming onzer koloniale vaart", „behartiging onzer koloniale belangen", „behoud onzer onschatbare koloniën", kwamen van zelve op de lippen bij redeneringen over de zeemagt, over Nederlands vertegenwoordigers in het Buitenland. Het scheen voldoende, daarvan met een woord gewagende in deze Inleiding, bij de aanteekeningen alleen die gevallen te vermelden waar koloniale belangen *op den voorgrond* treden. Dit strookt met den regel, omtrent Tariefsherzieningen aangenomen op blz. 290 van het Eerste Deel. — Om gelijke reden gaan wij de Handelsverdragen, ofschoon zij natuurlijk steeds koloniale belangen raken, voorbij, wanneer zij tot geene koloniale redewisselingen in de S. G. geleid hebben.

Wij hopen niet dat aan dit werk, met eene roemvolle rangschikking onder de *works of reference*, het rustige lot van die klasse wedervare: plaatsing in de boekerij, tot raadpleging „bij gelegenheid".

Integendeel noodigen wij allen die zich op koloniaal terrein bewegen dringend uit, om van hetgeen wij op den afgeloopen katakombentogt merkwaardigs bijeenbragten onverwijld kennis te nemen. Ook wanneer men ettelijke nummers onzer verzameling reeds kent — beter misschien: juist omdat men slechts enkele kent

en daardoor eenzijdig oordeelt — is de studie van het geheel, van den zamenhang, ernstig aan te bevelen.

De geschiedenis der koloniale politiek in de Staten-Generaal tot de Grondwet van 1848 leert veel, waarvan *in onze dagen*, zoo door behouds- als door hervormings-gezinden, een heilzaam gebruik kan gemaakt worden [1]).

---

1) Slechts luttele wenken dienaangaande geven de *Algemeene Overzigten*, door ons vóór ieder Tijdvak geplaatst, omtrent welker bestemming men vergelijke blz. 39 van het Eerste Deel.

DERDE TIJDVAK.

VERGADERINGEN ONDER DE GRONDWET VAN 1815 NA DE AFSCHEURING VAN BELGIE TOT DE HERZIENING VAN 1840.

I.

Algemeen overzigt.

Dit Tijdvak omvat elf Vergaderingen: de tien gewone, naar volgorde opgenoemd in hoofdstuk II, en de buitengewone, beschreven in hoofdstuk III.

Van de beweegoorzaken, waaraan het Nederlandsche Staatsligchaam gedurende die 10 jaren gehoorzaamt, vertoont zich het duidelijkst: *het Belgische vraagstuk*. Het is de as, om welke alle Staats-daden en -overleggingen wentelden. Of liever: eene storende centraalkracht, die de levende Staatsatomen in zeer verschillende rigtingen, hier middelpuntzoekend, daar middelpuntvliedend, dooreenstuwde.

Dat Belgische vraagstuk ligt ook op *onzen* weg; want Nederlandsch Indië was er, zoo regtstreeks als middellijk, in betrokken, en de betrekking blijkt uit akten der Staten Generaal.

Indien wij dus onze gewone regelen gevolgd hadden, zou men omtrent beide betrekkingen het noodige onder hoofdstuk II vinden. Het belang des lezers echter heeft ons te dezen aanzien het algemeene rigtsnoer eenigermate doen loslaten.

Het *regtstreeksche* aandeel van N. I. in het Belgische vraagstuk namelijk, blijkt wel wat de *hoofdzaak* betreft uit de mededeelingen, die de Minister van Buitenlandsche Zaken van tijd tot

aan de Staten Generaal deed omtrent den loop der Londensche onderhandelingen; maar er zijn over dat onderwerp met vrucht andere bronnen te raadplegen, van gelijke zuiverheid. Zoo bevat het *Recueil de pièces diplomatiques relatives aux affaires de la Hollande et de la Belgique en* 1830, 1831 *et* 1832 (3 deelen, 's Hage en Amsterdam, Gebroeders van Cleef, 1831—1833) n. f. bij de straks bedoelde mededeelingen nog eenige stukken meer. En de latere geschiedenis leert men veel beter kennen uit de officieele bescheiden, opgenomen in het *Nouveau Recueil de Traités etc.* van DE MARTENS en MURHARD (Deel VI en VII), en uit de *Histoire parlementaire du traité de paix du* 19 *Avril* 1839 *entre la Belgique et la Hollande* (Bruxelles, Mary-Muller, 1839), dan uit de mededeelingen van onzen Minister van Buitenlandsche Zaken na 1832. Instede nu van diens mededeelingen telkens te vermelden bij de Vergadering, waarin zij gedaan werden, en het overige uit de andere bronnen als noten aan te hechten, zullen wij *de koloniale zijde der Londensche protokollen* in haar geheel hier teruggeven en in het hoofdstuk II als bekend voorbij gaan. Daartegen is te minder bezwaar, omdat de mededeelingen niet leidden tot eenig debat op koloniaal gebied. 1)

Van de koloniën wordt voor het eerst gesproken in het 12de protokol, van 27 Januarij 1831. Het loopt over de financieele en kommercieele regelingen voor de scheiding. De Konferentie telt er vooraf de schulden op, welke ten laste van België zouden komen indien men eenvoudig redeneerde uit het feit, dat de gemeenschap, krachtens de verdragen van 1814 en 1815 aangegaan, zoude worden ontbonden. Dan ontwikkelt zij hare beweeggronden voor de keuze van een ander gezigtspunt aldus:

„Mais, séparée de la Hollande, la Belgique n'aurait aucun droit au commerce des colonies hollandaises qui a si puissamment contribué à sa prospérité depuis la réunion, et S. M. le Roi des Pays-Bas conserverait la légitime faculté de refuser entièrement ce commerce aux habitants de la

1) Het *Recueil* heeft 900, de *Hist. parlem.* 1450 bladzijden; in het *Nouveau Recueil* beslaan de laatste stukken over Nederland en België (14 Maart 1838 tot 19 April 1839) meer dan 100 bladz. Wij meenen te kunnen verzekeren, dat al hetgeen over de Nederlandsche koloniën op die 2500 blz. voorkomt in ons (nu in den tekst volgend) overzigt wordt terug gevonden.

Belgique, ou de ne l'accorder qu'au prix et aux conditions qu'il jugerait convenable d'y mettre.

Considérant que le moment actuel favorise les arrangements qui pourraient déterminer ces conditions sans délai ultérieur, et qu'autant qu'il est juste qu'un tel avantage ne soit accordé par S. M. le Roi des Pays-Bas aux habitants de la Belgique que moyennant des compensations, autant il importe, d'un autre côté, à la conservation de l'équilibre européen et à l'accomplissement des vues qui dirigent les cinq puissances, que la Belgique, florissante et prospère, trouve dans son nouveau mode d'existence politique les ressources dont elle aura besoin pour le soutenir, — les plénipotentiaires ont été d'opinion que les propositions qui suivent pourraient complètement réaliser un voeu si conforme au bien général de l'Europe et des deux pays...

Ils ont pensé qu'au lieu de reprendre les anciennes dettes tout entières...... la Belgique devrait entrer en partage des dettes du royaume des Pays-Bas..... et que ces dettes devraient être reparties entre les deux pays d'après la moyenne proportionnelle des contributions directes, indirectes et des accises, acquittées par chacun d'eux pendant les années 1827-8-9;... que, du reste, s'il résultait de ce mode de procédé un accroissement de passifs pour les Belges, il serait entendu d'autre part que les Belges jouiraient, sur le même pied que les Hollandais, du commerce de toutes les colonies appartenant à S. M. le Roi des Pays-Bas.

Dienovereenkomstig werden eenige artikelen opgenomen in de bij hetzelfde protokol behoorende *Bases destinées à établir la séparation de la Belgique d'avec la Hollande*, waar het artikel over de koloniale vaart luidt:

XII. En considération de ce partage des dettes du royaume des Pays-Bas, les habitants de la Belgique jouiront de la navigation et du commerce aux colonies appartenant à la Hollande, sur le même pied, avec les mêmes droits et les mêmes avantages que les habitants de la Hollande. [1])

Deze *Bases*, door Koning Willem ten volle aangenomen, door het voorloopig bewind van België van de hand gewezen zonder den inhoud te wederleggen, maakten in Junij 1831 plaats voor de *Préliminaires* van 18 artikelen. Tot regeling der schuld zetten zij het beginsel voorop, dat ieder land zou belast worden met de schuld die het vóór de vereeniging had en de gemeenschappelijk aangegane schuld naar een billijken maatstaf zou verdeeld worden. Van de koloniën werd er niet gerept [2]).

1) *Recueil*, I. 114.
2) Ald. I, 211.

De *Préliminaires*, door België aangenomen, baanden Prins Leopold den weg tot den Belgischen troon. Daarop volgde de tiendaagsche veldtogt.

Bij het hervatten der onderhandelingen verzocht de Konferentie van beide partijen een voorstel over de hoofdpunten. Nederland drong weder aan op eene regeling der schuld in den geest der *Bases* van Januarij, met toevoeging aan het artikel over de koloniale vaart van de woorden:

Il est entendu que, si la Belgique recuse cet avantage qui lui est offert, la somme dont elle devra se charger sera diminuée dans une juste proportion. [1])

België hield vast aan het beginsel der *Préliminaires*, tot zijn voordeel versterkt: het verlangde onder anderen eene gelijke verdeeling der op 30 September 1830 aanwezige vloot. Zijn ontwerp zweeg van de koloniën. Op het Nederlandsche voorstel omtrent de koloniale vaart maakte de Belgische gevolmagtigde de aanmerking:

„En compensation de la charge énorme que la Hollande voudrait faire peser sur les Belges, elle offre de les admettre à la navigation et au commerce des colonies hollandaises sur le même pied que les Hollandais. Le soussigné fera observer que cette compensation deviendrait entièrement illusoire. Comment la Belgique pourrait-elle consentir à payer annuellement 7.000.000 de florins pour un droit de commerce et de navigation dont la Hollande seule réglerait l'exercice? N'est-il pas évident que l'administration civile et militaire des colonies restant toujours entre les mains des Hollandais, il leur serait facile de réduire à rien les droits accordés aux Belges, soit par des entraves et des vexations continuelles que l'éloignement des colonies mettrait les Belges dans l'impossibilité de réprimer et même de constater, soit en accordant à d'autres nations les mêmes avantages qu'aux habitants de la Belgique? Les entraves apportées..... à la libre navigation de la Meuse et de l'Escaut; les difficultés sans cesse renaissantes depuis quinze ans sur la navigation du Rhin, ne sont pas des gages bien rassurants de la mise à exécution de l'offre faite par la Hollande pour le commerce des Indes, dont l'importance et les avantages pour la Belgique ont été singulièrement exagérés. [2])

Ten laatste vaardigde de Konferentie de 24 artikelen van

---

1) *Recueil*, II, 39.
2) *Recueil*, II, 70.

14 October 1831 uit, als beslissing in het voor haar gebragte geschil. — Zij bevatten niets over de koloniën. De Konferentie meende, dat

l'offre du commerce des colonies hollandaises n'ayant jamais constitué.... qu'une simple proposition à accepter ou à rejeter par les Belges, et ayant été rejetée, ne pouvait désormais figurer dans les négociations [1]).

Intusschen waren de koloniën niet ten eenenmale vreemd aan de berekeningen, door welke de Konferentie het cijfer eener jaarlijksche rente van *ƒ* 8400000 verkreeg, bij de 24 artikelen onder meer aan België ter betaling opgelegd. In het bedrag der gemeenschappelijke schulden, dat daaraan ten grondslag strekte, zijn namelijk schulden ten behoeve van de overzeesche bezittingen begrepen [2]).

De latere geschiedenis der 24 artikelen, voor zoo ver zij op ons onderwerp betrekking heeft, is in weinige regelen beschreven.

Terwijl België zich aanstonds (Nov. 1831) voegde naar de opgedrongen uitspraak der Groote Mogendheden, begeerde Koning WILLEM betere voorwaarden. Na nog een jaar onderhandelens, waarbij niets over de koloniën [3]), gingen Engeland en Frankrijk tot geweld over. Een hunner dwangmaatregelen trof onzen kolonialen handel: al de Nederlandsche schepen, in Engelsche en Fransche havens aanwezig, of die men op zee magtig kon worden, werden tijdelijk in beslag genomen. Dit *embargo*,

---

1) *Recueil*, II, 191.

2) Zie ald. II, 82—91. — Wat de *ƒ* 600.000 's jaars betreft, die een deel der *ƒ* 8.400.000 uitmaken en ten laste van België gebragt werden „eu égard aux avantages de navigation et de commerce dont la Hollande est tenue de faire jouir les Belges, et aux sacrifices de divers genres que la séparation a amenés pour elle," deze staan met de koloniën — althans met de koloniën die Nederland destijds nog bezat — in geen verband.

Met de „avantages" worden bedoeld de riviervaart en binnenlandsche handel (Schelde, Maastricht, Sittard). En ook op deze vaart en handel zien de uitdrukkingen over handelsvoordeelen, handelsvrijheid en handelsverdrag, welke men in het Recueil ontmoet op blz. 90, 98, 161 van deel II en blz. 161 van deel III. (Zie ook des noods bij MURHARD, VII, 1, p. 529.)

Bij de „sacrifices" had men, onder meer, het oog op de in 1814 door Noord-Nederland, om België te verkrijgen, afgestane koloniën. De Konferentie was van oordeel, dat Nederland te dier zake door de 24 artikelen ruimschoots werd schadeloos gesteld. (*Recueil*, II, 150, 192.)

3) *Recueil*, III.

door WILLEM slechts vergolden met de afwijzing van alle Engelsche en Fransche schepen uit het Nederlandsche grondgebied, duurde tot de bekendwording der Voorloopige Konventie van 21 Mei 1833. Zijne uitwerking deed zich langer of korter gevoelen naar mate van den afstand. In Nederlandsch Indië, waar op het vernemen van het embargo elke uitklaring van Nederlandsche schepen naar Europa door den Gouverneur Generaal verboden (en het noodige tot het afslaan van een Europeschen vijand voorbereid) was, werd dat verbod pas den 24sten September 1833 ingetrokken [1]).

Het verdrag van 21 Mei 1833 bespoedigde geenszins de sluiting van een vredestraktaat tusschen Nederland en België. WILLEM handhaafde zijn „stelsel van volharding", de middelen daartoe grootendeels puttende uit de, buiten bemoeijenis der Staten Generaal gehouden, opbrengsten van Nederlandsch Indië. Eerst toen de Natie al duidelijker zich den „status quo" moede toonde en de koloniale opbrengsten niet meer dezelfde hulp boden, verklaarde hij, in het voorjaar van 1838, de 24 artikelen aan te nemen.

Doch nu verzette zich België tegen zulke eenvoudige aanneming en achtten ook de beslissende Mogendheden de 24 artikelen voor Nederland te gunstig.

Het einde was het Traktaat van 19 April 1839, voor Nederland veel nadeeliger dan het ontwerp van Oktober 1831. Behalve dat het maximum van den Scheldetol, door Nederland te heffen, van ƒ 4 op 1½ per ton verminderd werd, onderging de regeling der financieele aangelegenheden eene zeer beduidende wijziging. Luidens de 24 artikelen van Oktober 1831 zou België op zich nemen 1⁰. eene jaarlijksche rente van ƒ 8400000, aanvangende met 1⁰ Jan. 1832, slechts te verminderen met een gedeelte van het mogelijk batig slot van het Amortisatie-Syndikaat en de Brusselsche Bank (een lastig slot zou door Nederland gedragen worden); 2⁰. eene vergoeding, naar rede van ƒ 8400000 's jaars, van het door Nederland voorgeschotene tusschen 1 Nov. 1830 en 1 Januarij 1832 tot kwijting der jaarlijksche schulden

---

1) *Indisch Staatsblad*, 1833, nrs 25 en 59.

van het vereenigde Koningrijk. Krachtens het Traktaat van 1839 bepaalde de gansche verpligting, aan België opgelegd, zich tot eene jaarlijksche rente van *f* 5000 000, aanvangende met 1⁰ Jan. 1839, zonder meer.

Welke redeneringen bewogen de Konferentie tot deze voor Nederland zoo schadelijke wijziging? Had op hare uitspraak niet eenigen invloed de sedert 1831 gebleken hooge waarde onzer Oost-Indische bezittingen? Die bezittingen waren immers zonder beding aan Nederland gelaten; zij hadden zoo wezenlijk bijgedragen om WILLEMS langdurige, lastige, onbuigzaamheid tegenover den verklaarden wil der Groote Mogendheden te stijven? Onze Regering had immers zoodanigen invloed gevreesd, of voorgewend te vreezen, toen zij het besluit nam om de Indische schatten zoo veel mogelijk te verbergen; en hare bestrijders in de S. G. dachten aan hetzelfde, toen zij tegen haar aanvoerden dat juist overdreven geheimzinnigheid aan een Dorado zou doen gelooven?....

Hier zwijgen de onzerzijds openbaar gemaakte officieele stukken.

De nota der Konferentie van 23 Januarij 1839, ten geleide van het nieuwe ontwerp, na gedoeld te hebben op eene voorafgegane „négociation confidentielle prolongée", zegt:

„Les soussignés s'abstiennent d'entrer dans le détail des motifs qui les ont guidés à l'égard de quelques dispositions qui s'éloignent de celles des XXIV articles. Ces motifs ne sauraient échapper dans leur ensemble à la pénétration du cabinet de la Haye."

De Nederlandsche gevolmagtigde antwoordde:

„Le Roi, ayant pris connaissance des combinaisons que cette communication vient de lui présenter.... a vivement déploré d'y rencontrer de nombreuses stipulations auxquelles S. M. était loin de s'attendre, et inconciliables, selon Elle, avec ses droits et avec les antécédents de la négociation; mais, fort de sa conscience, d'avoir suivi la voie des représentations et de la persévérance, aussi longtemps qu'elle lui était tracée par l'intérêt bien entendu de ses peuples, le Roi a du se convaincre que leur bien-être ne lui permet point de lutter sans espoir de succès contre l'empire des circonstances.

In gelijken geest zeide de Minister van Buitenlandsche Zaken bij de mededeeling van het genomen besluit aan de S. G.:

„De vergelijking der bij die nota voorgestelde traktaten met de 24 artikelen, welker teekening dezerzijds was aangeboden, leverde onderscheidene afwijkingen op van die artikelen, sommige onverschillig of in de bewoordingen verkieslijk, andere nadeelig voor Nederland, zonder dat het uit de vermindering van het Belgische aandeel in de jaarlijksche rente der Staatsschuld, uit het gemis van den achterstand, en uit enkele bepalingen omtrent de Schelde, voortvloeijende bezwaar, op eene evenredige wijze door het wegvallen der liquidatie van het Amortisatie-Syndikaat werd opgewogen. Niettemin oordeelde de Regering aan die nieuwe opofferingen te moeten toegeven; gedurende deze gerekte onderhandelingen steeds het belang van het vaderland in verband beschouwende met den ongunstigen invloed der algemeene staatkundige gesteldheid van Europa op de ongeschonden handhaving onzer regten en der materieele punten van geschil; en zij geraakte aldus tot de overtuiging, dat de drang der omstandigheden medebragt om op te geven wat niet bereikbaar was.

Wanneer wij, omtrent de „négociation confidentielle prolongée", licht vragen aan de bekend geworden Belgische bescheiden [1]) leeren wij er kortelijk dit uit:

Men beschouwde, toen de Nederlandsche gezant in Maart 1838 zich tot het onderteekenen der 24 artikelen bereid verklaarde, ons land als „lasse et épuisée". „Le Cabinet de la Haye avait été contraint d'adhérer aux 24 articles par l'attitude qu'avaient prise les États-généraux. Il avait obéi à d'impérieuses nécessités". [2]) De Groote Mogendheden verlangden te meer den afloop van het Nederlandsch-Belgische geschil, met het oog op gebeurtenissen in het Oosten. Dezen staat van zaken wilde de Belgische regering te haren nutte aanwenden. Zij slaagde ten deele, wat de schuldregeling betrof. Zij had in de eerste plaats, tegen de vergoeding der vastgestelde *f* 8400000 's jaars over al de sedert Nov. 1830 verloopen jaren, bezwaren ontleend aan de zeer kostbare wapeningen, tot welke België door Nederland genoodzaakt was. Nederland toch had zijne hardnekkige weigering om de 24 artikelen van 1831 aan te nemen, met het op de been houden eener buitengewone legermagt gepaard doen gaan. De regtmatigheid van deze bezwaren, in algemeenen zin,

1) Zie de twee laatste werken, aangehaald op blz. 2.

2) Woorden uit het verslag van den Belgischen Minister van Buitenlandsche Zaken van 1 Feb. 1838. Bij MURHARD, VII, 1, blz. 513, 515.

werd aldra door de Mogendheden erkend. In de tweede plaats trachtte de Belgische regering, uit het verslag eener door haar benoemde financieele kommissie [1]), te bewijzen dat de som van *f* 8400000 's jaars het uitvloeisel was van verkeerde opgaven; dat naar de regelen, door de Konferentie zelve gesteld, niet meer ten laste van België kon komen dan eene rente van *f* 2815000 's jaars. Hierover onstond een cijferstrijd, van Nederlands wege gevoerd door tusschenkomst der gevolmagtigden van Oostenrijk en Pruissen, en waartoe België zijn gezant met een paar kommissarissen versterkte. Om eindelooze narekeningen te ontgaan, besloot de Konferentie, op voorstel van Frankrijk en Engeland, eenvoudig te onderhandelen over eene vrije som (un chiffre transactionnel). En zoo werd, na veel loven en bieden, het cijfer van *f* 5000000 geboren, met de bepaling van den ingang op 1o Jan. 1839. De Belgische gelastigden poogden vergeefs eene opgave der grondslagen, waarop dit cijfer (of liever het aanvankelijke cijfer van *f* 5400000) gebouwd kon zijn, van de Konferentie uit te lokken.

Bij al deze onderhandelingen kwamen onze koloniën slechts tweemaal, zeer zijdelings, ter sprake. Bij het verwerpen der obligatiën van het Amortisatie-Syndikaat, als zoodanig, uit het voorstel der te verdeelen schuld des Rijks, merkte de Belgische financieele kommissie ter loops aan, dat daaronder begrepen waren fondsen ter vervanging van de Oost-Indische schuld, waarvan de rente door de overzeesche bezittingen werd opgebragt [2]). En in hare laatste notas na de vaststelling der 5 millioen, beriep zich de Belgische regering, ter verkrijging van een lager cijfer, onder andere op het volle behoud der koloniën aan onze zijde [3]).

Genoeg om aan te toonen, dat ook in de door België openbaar gemaakte bescheiden een stipt antwoord op de hiervóór gedane vragen niet te vinden is.

Nog een paar bijzonderheden over het Belgische vraagstuk,

---

1) Zie dat verslag bij Murhard, VI, 449.
2) Murhard, VI, p. 461, 468.
3) Ibid. VII, 1, p. 530.

beschouwd in zijne regtstreeksche betrekking tot Nederlandsch-Indië.

Gelijk wij zagen, plaatste de Londensche Konferentie steeds *het onverdeeld bezit der koloniën door Noord-Nederland* op den voorgrond. Reeds in een der eerste protokollen werden de koloniën genoemd „colonies hollandaises" of „colonies apartenant à S. M. le Roi des Pays-Bas". De onafscheidelijkheid der koloniën van Noord-Nederland was eene uitgemaakte, als van zelve sprekende zaak. Geen beding daaromtrent achtte men in eenig ontwerp-traktaat noodig.

Het ontbrak in België (en misschien ook elders) niet aan eene partij die met deze beschouwingen geenszins instemde. Er waren er die meenden, dat aan België de helft der koloniën behoorde toegekend te worden. Getuige de volgende aanhaling uit eene rede van den heer FALLON (een der Belgische regerings-kommissarissen te Londen) bij de onstuimige diskussiën in de Belgische Kamers over het Traktaat van 19 April 1839: [1])

Quant aux colonies, nos droits à cet égard ont été si peu négligés qu'à la vue d'un mémoire remis sur ce point à la Conférence par les commissaires belges, nous avons obtenu la décharge complète de la portion de dette qui, de ce chef, avait été portée à notre compte [2]).

Il fallait faire plus, dit l'honorable député de T., il fallait revendiquer notre moitié-part dans ces possessions.

Mais d'abord ce n'était pas possible, puisque, lors du traité des 24 articles, le gouvernement belge, prévoyant les difficultés aux quelles nous exposerait une communauté avec la Hollande dans la jouissance de possessions qui alors se trouvaient fort obérées, avait préféré d'être déchargé de la moitié-part dans la dette des colonies.

Verder verwijzende naar het rapport eener vroegere Belgische financieele kommissie, zegt hij:

L'intention de la Conférence, est-il dit dans ce rapport, n'a pas été de donner à la Belgique des droits politiques dans les colonies et leurs bénéfices, et dès lors elle ne peut hésiter à distraire le capital de 30 millions du

1) Zie de aangeh. Histoire Parlementaire. — De nu bedoelde rede staat er in deel II, blz. 152. — Op eene andere plaats vindt men daar iets over den slag dien het verlies van Java zou toebrengen aan de Belgische nijverheid, II, 82.

2) Zie de volgende noot.

partage de la dette : distraction que, comme je viens de le dire, nous avons obtenue. [1])

Ook de Belgische regering zag dus de hopeloosheid van aanspraken op een deel onzer koloniën in „lors du traité des 24 articles" (van November 1831). De bijvoeging dezer woorden door den redenaar was voorzigtig, want — een paar maanden vóór de aanneming der 24 artikelen in 1831 had dezelfde regering, een oogenblik, — niet meer dan één oogenblik, — aan gansch andere verwachtingen het oor geleend. Ten bewijze strekke een (zeker lang vergeten) berigt in de Nederlandsche Staatscourant van 16 Augustus 1831, luidende:

In de Belgische papieren heeft men onlangs den volgenden brief gelezen:

„Aerschot, 8 Augustus 1831.

„Mijnheer de Minister!

„Zijne Majesteit gelast mij u te verwittigen, dat hij zoo even, over Enge„land, de tijding ontvangen heeft, dat de troepen op het eiland Java in opstand „zijn geraakt en dat de Belgen, daar zij talrijker dan de overige Europeanen „waren, zich van het gezag meester gemaakt en eene Regering in naam der „Belgische natie daargesteld hebben. Het gansche eiland heeft zich aan „die Regering onderworpen. De Koning verzoekt u, dadelijk een agent „naar Batavia te zenden.

De Minister van Oorlog ad interim,
CONSTANT D'HANE.

„*Aan den heer* LEBEAU,
„*Minister, te Leuven.*"

De stellige en officieele wijze, waarop eene zoo belangrijke tijding als het verlies van Java in dit zonderlinge stuk wordt medegedeeld, heeft aanleiding gegeven dat de bron, waaruit dezelve is voortgekomen, met eenige zorg is opgespoord. — Zie hier den uitslag der aangewende pogingen, die ons van goederhand zijn medegedeeld.

---

1) Dat kapitaal van 80 millioen, ook bedoeld met de woorden „portion de dette" (zie de vorige noot), was begrepen onder de schulden van het Amortisatie-Syndikaat, welke de Belgische kommissie van 1838 verwierp (zie blz. 9 hiervóór). De heer FALLON schijnt dus aan te nemen, dat de vermindering der ƒ 8400000 op ƒ 5000000 de erkenning der juistheid van het bezwaar tegen deze schulden inhield. Men kan daartegen opmerken, dat de ƒ 5000000 waren „un chiffre transactionnel", waaromtrent het onzeker blijft hoe de Konferentie het verkreeg; zoodat ook niet met zekerheid kan gezegd worden, welk bezwaar zij beaamde.

Het te Antwerpen te huis behoorende schip Ortelius (den 11den Maart jl. van Batavia vertrokken) had onder deszelfs passagiers den kapitein der genie P. A. Huijbrecht, een man, dien Belgische officieren, voor welke eer en pligt geene ijdele klanken zijn, met leedwezen onder hunne landgenooten zullen tellen. De hervatting der vijandelijkheden heeft den gezagvoerder van het schip Ortelius genoopt in Engeland binnen te vallen, en aldaar is de kapitein Huijbrecht aan wal gestapt. Bij zijne komst te Londen heeft hij de straks vermelde tijding weten diets te maken aan den ambassadeur van de Weyer, die dezelve dadelijk in de Engelsche papieren heeft laten plaatsen, en dezelve in een officieel rapport schijnt aangekondigd te hebben aan zijnen Vorst.

Niets is intusschen verder van de waarheid verwijderd dan dat berigt. Tijdingen van Java ontvangen met het schip Mercator, geven de zekerheid dat het eiland op den 30sten Maart jongstleden, en derhalve negentien dagen na het vertrek van Huijbrecht, nog de volkomenste rust genoot. De Gouverneur-Generaal meldt in zijne rapporten, dat de Belgische officieren en militairen (die overigens zeer verre de minderheid van onze legermagt uitmaken) zich over het algemeen zeer rustig en ordelijk gedragen en dat zijne tusschenkomst nog niet anders was noodig geweest dan tot het doen in verzekerde bewaring stellen van drie personen, die zich oproerige gesprekken hadden veroorloofd, met namen Louis, gewezen officier en thans landeigenaar, van den Kerkhove, chirurgijn-majoor, en van Dressel, een gemeen kroeghouder te Samarang.

In de Staats-Courant van 31 Augustus 1831 werd dit berigt aldus aangevuld:

Bij het Gouvernement zijn berigten ontvangen van Batavia tot 4 Mei, en van Suriname tot 4 Julij dezes jaars. De O. en W. I. bezittingen genoten toen eene volkomene rust, de geest der bevolking van alle klassen liet niets te wenschen over, en er bestond op Java de beste harmonie tusschen de Hollandsche en Belgische militairen. Uit het schrijven van den Gouverneur-Generaal van den Bosch is gebleken, dat de chirurgijn-majoor van den Kerkhove, van wien vroeger gemeld was dat hij ter zake van onbetamelijke gesprekken van Soerakarta naar Batavia was ontboden, bij onderzoek bevonden is zich blootelijk aan onvoorzigtigheid te hebben schuldig gemaakt, zoodat hij zijne dienst bij het garnizoen te Weltevreden hervat had. Berispelijker was het gedrag geweest van den landeigenaar Louis; doch daar deze op het punt stond om uit eigen beweging naar Europa te vertrekken, waren bijzondere maatregelen te zijnen opzigte onnoodig geworden. De persoon van Dessel, kroeghouder te Samarang, zal bij de eerste gelegenheid uit de kolonie worden verwijderd.

De billijkheid eischt, hier niet onvermeld te laten, welke lezing de toenmalige kapitein HUIJBRECHT van de boven verhaalde zaak geeft in een brief, gedagteekend 20 Oktober 1856, opgenomen in *De Nieuwe Spectator,* jaarg. XI, bladz. 222 [1]). Hij werpt er het hem toegeschreven aandeel verre van zich. Volgens hem zouden de Belgische bewindslieden zijn afgegaan op een los gerucht, ontstaan uit verkeerd overgebragte oneenigheden aan boord van het schip Ortelius, en zoude hij, zoowel bij den gezant VAN DE WEYER te Londen als later te Brussel in vollen ministerraad ondervraagd, de ongerijmdheid van dat gerucht telkens ten klaarste hebben aangetoond.

Behalve eene regtstreeksche bestond er ook eene *middellijke*, maar daarom niet minder gewigtige, betrekking tusschen Nederlandsch Indië en het Belgische vraagstuk. De „volharding" ware onmogelijk geweest zonder geld: die „zenuw van den krijg" verschaften de koloniale „opkomsten", spoedig algemeen aangeduid onder den naam van Batig Slot.

En dit brengt ons op een *tweede* hoofdverschijnsel, uit het koloniale gezigtspunt verre het belangrijkste, in de vaderlandsche historie van het onderhanden tijdvak.

De verhouding tusschen Nederland en Nederlandsch Indië onderging een zeer wezenlijken omkeer: *de kolonie*, gedurende de beide vorige tijdvakken een lastpost, *werd de voedster van het moederland.*

Wij kunnen te dien aanzien verwijzen naar ons hoofdstuk II. Daar leze men, hoe de kolonie, reeds bij den aanvang van het nieuwe tijdvak, het bekommerde moederland verblijdde met de mare der eervolle beëindiging van den kostbaren Javaschen oorlog; hoe zij zich aanstonds begon te kwijten van hare geldelijke schuld; hoe zij spoedig daarna veel meer deed dan haar was opgelegd; hoe zij als bij tooverslag schat op schat uitstrooide op den moederlandschen bodem en er eene bedrijvigheid te voor-

1) Naar aanleiding van eene recensie zijner krijgskundige geschiedenis van de Belgische omwenteling.

schijn riep die schier niemand mogelijk dacht; hoe het moederland haar luide verhief tot zijn „plechtanker."

Daar leze men tevens, hoe die schatten verzwolgen werden tot het najagen van een.... onbereikt oogmerk; hoe de gretigheid in het ontvangen sneller toenam dan het vermogen der voedster om te geven; hoe de wijze van beschikking door de Kroon over de Indische millioenen den groei bevorderde eener *koloniale oppositie* hier te lande.

Aan de beide vorige knoopt zich een *derde* moment der toenmalige Staatsgebeurtenissen in Nederland, waarop wij in dit overzigt nog de aandacht wilden vestigen.

Wij bedoelen: de klimmende *behoefte aan herziening der Grondwet,* — het wassend besef bij de Natie, ten opzigte der algemeene inrigting van den Staat, „dat het zoo niet blijven kon." Eene kracht, die, thans langzamerhand de meeste deelen van het Staatsligchaam met hare warmte doortrekkend, in het volgende Tijdvak, door ondoordachte grepen der medicijnmeesters, een koortsgloed worden zal.

Voor ons onderwerp komt hare geschiedenis gedurende ons Derde Tijdvak hierop neder:

Het verlangen naar „waarborgen" werd in hoogen graad gesterkt door het voorvallende met de koloniale geldmiddelen.

Het artikel over de koloniën stond bovenaan op de lijst der met ernst begeerde veranderingen.

De Kroon bewilligde in eene aanvulling, met betrekking tot de koloniale financiën. Daardoor verbond zij zich, onder den grondwettigen eed, tot meer dan zij aan het einde van ons Tweede Tijdvak voorwaardelijk had beloofd.

Ook zou de Minister van Koloniën voortaan „verantwoordelijk" zijn.

Overigens bleef het „opperbestuur" over de koloniën „bij uitsluiting" aan den Koning.

Doch in de Tweede Kamer had, ofschoon slechts bij de minderheid, het gevoelen zich baan gebroken: dat de woorden „opperbestuur bij uitsluiting" niets beteekenden dan de gewone bestuursmagt; dat dus de Staten-Generaal, volgens het oorspronkelijke

artikel, èn omtrent de koloniale financiën meer konden eischen dan het vermelde bij de aanvulling, èn daarenboven een deel uitmaakten van de wetgevende magt voor de koloniën.

II.

Bijzonderheden van de 10 *eerste Vergaderingen.*

1. *Vergadering van* 1830 *op* 1831 (18 Oktober tot 15 Oktober).

De Troonrede deelt mede, „dat de moed en volharding der krijgsmagt een einde hebben gemaakt aan den oorlog, die het eiland Java heeft geteisterd, en dat op de verdere overzeesche bezittingen, volgens de laatste berigten, eene gewenschte rust bleef heerschen.”

Deze mededeeling wordt door de Kamers „met bijzonder genoegen ontvangen”. Zij zien daarin een nieuw bewijs, „dat Neêrland's zeelieden en krijgsknechten zich den roem hunner voorvaderen allezins waardig blijven maken”. Sprekende van den opstand der Zuidelijke provinciën, geven zij de hoop te kennen, dat de Koning „wederkeerig zal opgeheven achten alle de verbindtenissen en verpligtingen, die als een gevolg der vereeniging ten behoeve dier gewesten bestonden, o. a. ten aanzien der vaart op de koloniën”.

Bij Besluiten van 18 en 20 Oktober 1830 worden de heer Gobbelschroy, op verzoek, als Minister van Waterstaat, Nationale Nijverheid en Koloniën, ontslagen, de Staatsraad Jr. Mr. G. G. Clifford ad interim met het bestuur van dat Departement belast.

Het Besluit van 23 Oktober roept eene Staats-Kommissie bijeen tot het onderzoeken „der wijzigingen, waarvoor de bepalingen omtrent de inrigting van de verschillende departementen van algemeen bestuur en administratie in de Noordelijke provinciën vatbaar zouden zijn, ten einde daarin alle die vereen-

voudigingen en besparingen in te voeren, welke de omstandigheden van het Vaderland vorderen en met de goede en regelmatige waarneming van 's Rijks diensten bestaanbaar zijn". VAN ALPHEN is lid dezer Kommissie.

Een Besluit van 7 November gelast, dat de hand gelegd worde aan eene algemeene herziening van het Tarief der regten op in-, uit- en doorvoer, na raadpleging met de Kamers van Koophandel, ten einde de wetgeving op het stuk van handel en zeevaart uitsluitend aan de belangen der getrouw gebleven provinciën dienstbaar te maken en dus te ontdoen van al hetgeen vroeger ten behoeve van de Zuidelijke daarin was opgenomen.

Inmiddels worden eenige wijzigingen in het Tarief eenparig of met groote meerderheid aangenomen, bij welke het stelsel van lage regten op den voorgrond staat. In de daarover gewisselde stukken en redevoeringen vindt men omtrent de koloniën slechts dit om hier aan te halen (cf. blz. 289 van ons Eerste Deel): Volgens een der leden is bij de regeling van de regten op katoenen lijnwaden afgeweken van het beginsel om de overzeesche bezittingen zoo veel mogelijk ten behoeve van het moederland te exploiteren, hetwelk wering van vreemde voortbrengsels vordert. Het hoofd van het Departement voor den Waterstaat, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, merkt hiertegen aan, dat de lage regten in het moederland gepaard gaan met een beschermend regt van omstreeks 20 ten honderd, ten behoeve van het fabrikaat der Nederlandsche weverijen, bij invoer in Oost-Indië.

VAN ALPHEN prijst de voordragten als een begin van slaking der heillooze banden, den handel aangelegd ten believe van de Zuidelijke provinciën.

De Begrootingsaangelegenheden, voor zoo ver Nederlandsch Indië daarbij betrokken is, nemen den volgenden loop.

Begrijpende, dat „de toestand van het Koningrijk het daarstellen eener Begrooting, zoo in ontvang als in uitgaaf, voor het jaar 1831, voor het tegenwoordige onmogelijk maakt", magtigt eene Wet van 18 Nov. 1830 de Regering om voor-

loopig met ontvang en uitgaaf voort te gaan. Tot maatstaf kiest zij de wetten van 24 Dec. 1829. Dus vervalt de in de vorige Vergadering aangenomen wet van 18 Junij 1830, houdende o. a. uitschrijving van een accijns op de Koffij.

Daarna draagt de Regering voor, de zaak nader te regelen door 1⁰ de in 1829 vastgestelde eerste afdeeling der Begrooting voor 1830 tot 1839, wat het jaar 1831 betreft, te verminderen in verhouding der behoeften van de Noordelijke gewesten; 2⁰ eene nieuwe tweede afdeeling der Begrooting voor 1831. Onder de verminderingen behooren *f* 5373 op de bestuurskosten (traktementen, dagloonen, reis- en verblijf- en bureaugelden) van Koloniën [1]. Bij de nieuwe tweede afdeeling komen onder het XIe hoofdstuk ten behoeve van de koloniën voor: Afrikaansche bezittingen *f* 47000 en Rente en aflossing op de koloniale schulden volgens de wetten van 23 Maart 1826 en 27 Dec. 1828 *f* 1925000; te zamen *f* 1972000. +++

Gedurende het Afdeelingsonderzoek geeft het hoofd Koloniën stof tot bedenkingen. Sommigen verlangen minder centralisatie van dit gedeelte des bestuurs. (Daaromtrent wordt verwezen naar eene aanteekening bij de volgende Vergadering.) De overige bedenkingen blijken geheel uit het Regeringsantwoord, waar wij lezen:

Ten aanzien van de 8ste afdeeling, *kosten voor het etablissement ter kuste van Guinea* is het verlangen geuit om te worden ingelicht, of dit etablissement van genoegzaam belang is, om het verder voor den Staat te behouden, en daaraan de daarvoor gebragte sommen ten koste te blijven leggen.

Het is waar, de bezittingen op de kust van Guinea zijn thans van geen groot belang, vermits, na de afschaffing van den slavenhandel, de vaart op dezelve onder onze vlag onbeduidend is geworden.

Het is evenwel wenschelijk zich de jaarlijksche opoffering van *f* 41.000 voor die bezittingen vooreerst nog te laten welgevallen, *eensdeels*, omdat men in het algemeen van oordeel is, dat het vroeg of laat mogelijk zal worden bevonden, om koloniale producten te telen in het land, van waar de W. I. plantaadjen derzelver slaven bekwamen; met andere woorden, om de Afrikaansche bezittingen te herscheppen in landbouwende koloniën; — *anderdeels*, omdat men thans bezig is te onderzoeken, of de tegen het warme

1) Regeringsantwoord op de Afdeelingsbedenkingen.

klimaat geharde neger niet geschikt zou zijn voor de militaire dienst in de O. I. bezittingen.

Door onderscheidene afdeelingen is gevraagd, wanneer de Kamer de openingen omtrent den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen zal erlangen, welke aan dezelve bij de wetten van den 23sten Maart 1826 en 27 December 1828, aanvangende met het jaar 1831, zijn toegezegd, ten einde met meer licht te kunnen oordeelen over de noodzakelijkheid van de voortduring der sommen op die begrooting als voorschot (onder de 10de afdeeling van het 11de hoofdstuk) gebragt, voor *rentebetaling en aflossing der negotiatiën voor de overzeesche bezittingen*, en of er geen uitzigt is op eenige restitutie uit de inkomsten der koloniën, reeds in den loop van dat jaar.

Ter beantwoording daarvan dient, dat de bevelen aan den Gouverneur-Generaal VAN DEN BOSCH gegeven, stellig doen verwachten, dat de verlangde mededeelingen omtrent den geldelijken staat van Nederlandsch Indië zullen kunnen gedaan worden in de zitting van 1831/2.

Dit meent men ook te moeten houden voor het tijdstip bij de aangehaalde wetten voor die mededeelingen aangewezen.

Er is echter geen bezwaar, om nu reeds eenige openingen te geven, doch deze zullen niet zoo volledig kunnen zijn, als die welke bepaaldelijk door het Indisch bestuur zullen worden overgezonden.

De Gouverneur-Generaal VAN DEN BOSCH heeft, bij eenen brief van den 4den Junij 1830, de volgende uitzigten omtrent den financieelen staat van Indië gegeven:

Over het jaar 1830, zouden nog niet alle lasten door de inkomsten kunnen worden gekweten, hoezeer de uitgaven over dat jaar met een zeer aanzienlijk bedrag waren verminderd, ten gevolge van de bezuinigingen, welke, nu de rust op Java hersteld is, bij het leger hadden kunnen plaats hebben, vooral door het wegzenden van ongeregelde Indische hulptroepen, die vroeger hadden moeten worden op de been gebragt.

Het leger kon echter op eenmaal niet op den voet van vrede gebragt worden, daar het raadzaam scheen, om nog eenigen tijd, na het herstel der rust, eene ontzagwekkende houding te bewaren, ter voorkoming van nieuwe onlusten, hetwelk te meer noodzakelijk was, omdat de Gouverneur-Generaal eenige maatregelen dacht te nemen, die de rust voor het vervolg te beter zouden verzekeren, maar hier en daar tegenkantingen konden ontmoeten. Die maatregelen, door welke vijf nieuwe provinciën aan het onmiddellijk gezag van het gouvernement zijn onderworpen geworden, waren, volgens dezer dagen ontvangen berigten, bijna geheel tot stand gebragt, zonder

storing der rust, en gaven voor het vervolg het uitzigt op eene vermeerdering van inkomsten.

Over 1831 meende de Gouv.-Gen., dat de uitgaven door de inkomsten zouden worden gedekt, nadat de verdere bezuinigingen, die hij op het oog had, ingevoerd zouden zijn.

Na 1831 hield de Gouv.-Gen. het er voor, dat de staat der financiën al meer gunstig zoude worden, en dat de koloniën, na kwijting van alle geldelijke verpligtingen, en daaronder ook de aflossingen en rentebetalingen der opgenomen kapitalen, een jaarlijksch overschot zouden aanbieden. +++

Achtervolgens dus, en in 1832 geheel, verwachtte de Gouv.-Gen., dat hij zich uit alle financieele moeijelijkheden zoude kunnen redden; doch aan die verwachting is onder anderen verbonden de voorwaarde, dat ook over 1831, de sommen voor de rentebetaling en aflossingen der leeningen benoodigd, door het moederland worden voorgeschoten, — want, zoo als nader blijken zal, kunnen deze gunstige uitzigten niet verwezenlijkt worden, zonder aanzienlijke voorschotten in geld, die evenwel later met voordeel in 's lands kas zullen terugvloeijen.

Bij eenen naderen brief van den 10den Oktober 1830, heeft de Gouv.-Gen. medegedeeld, op welke wijze de noodige remises voor het jaar 1832 zouden worden bewerkstelligd. — In gouden of zilveren speciën kan zulks niet geschieden, vermits men de koloniën dan al zeer spoedig zoude berooven van derzelver middelen van circulatie; de koperen munt, in welke een groot gedeelte der inkomsten ontvangen wordt, kan daartoe evenmin in aanmerking komen, omdat die hier geene gangbare waarde heeft, en niet dan met een buitensporig verlies zoude kunnen worden verwisseld.

Het remitteren door middel van wissels is almede onmogelijk, dewijl die niet tot eenig aanzienlijk bedrag te verkrijgen zijn. De oorzaak daarvan ligt in den tegenwoordigen stand des handels. — Dit middel kan alleen dan werken, wanneer de invoer in Indië minder bedraagt dan de uitvoer, en thans heeft juist het tegendeel plaats.

De overmaking der bedoelde fondsen kan dus niet anders plaats hebben, dan door produkten, en deze moesten voor een groot gedeelte uit nieuwe aanplantingen gevonden worden, omdat, zoo het gouvernement zulke aanzienlijke hoeveelheden als ten gedachten einde vereischt worden, uit den nu geproduceerden voorraad had genomen, de Indische handel door eene zeer groote belemmering, ja door geheelen stilstand, zou worden bedreigd.

Er moest dus overgegaan worden tot nieuwe aanplantingen, en deze heeft de Gouv.-Gen. dan ook, blijkens den aangehaalden brief van 10 Oktober jl., door doelmatige overeenkomsten met een aantal Europesche planters en Javaansche dorpshoofden verzekerd, zoodat de Gouv.-Gen. er op reken- +

2*

de, dat bereids in den loop van dit, en in het begin van het volgende jaar, eene aanzienlijke hoeveelheid produkten ter beschikking van het Indisch bestuur zou komen. Deze overeenkomsten voor een aantal jaren gesloten zijnde, zoo zal dit hulpmiddel zich van lieverlede verbeteren, en de overmakingen onder eene goede leiding nog kunnen vermeerderd worden.

Een kontrakt, met de faktorij der Nederlandsche Handelmaatschappij te Batavia gesloten, verzekert aan het Gouvernement het genot der waarde van de te leveren produkten in Nederland, zonder dat hetzelve daarbij aan eenige commercieele wisselvalligheden zal zijn blootgesteld.

Door deze maatregelen schijnt er genoegzame zekerheid te bestaan, dat in 1832 en vervolgens niet weder toevlugt tot de hulp van het moederland zal behoeven genomen te worden, om in de rentebetalingen en aflossingen der beide koloniale leeningen te voorzien.

De aanmerkingen op deze Begrootingsontwerpen in het algemeen zijn zoo menigvuldig en vorderen zoo veel onderzoek, dat de Regering, bij den drang der buitengewone omstandigheden, van het indienen eener Begrooting over 1831 afziet en ze door eene Kredietwet vervangt, die in Junij wordt aangenomen. Nederlandsch Indië komt bij hare behandeling niet ter sprake.

2. *Vergadering van* 1831 *op* 1832 (17 Oktober tot 13 Oktober).

De Troonrede zegt: „De gewenschte rust, die zoo gelukkiglijk in de O. I. bezittingen is hersteld, oefent een weldadigen invloed uit op de onvermoeide pogingen, welke tot het herstel der geldmiddelen aldaar worden aangewend. De openingen, daaromtrent in uwe tegenwoordige zitting te geven, zullen daarvan aan U. E. M. doen blijken".

Het Antwoord verwacht van „de verbeterde gesteldheid onzer O. I. bezittingen, waaromtrent U. M. ons openingen aankondigt" eene gunstige werking op handel en scheepvaart.

In December 1831 wordt het Departement van Waterstaat, Nationale Nijverheid en Koloniën, verminderd tot een Departement van Nationale Nijverheid en Koloniën. De staadsraad Clifford blijft *ad interim* met de leiding belast.

Eene Begrooting voor 1832 wordt ingediend. Het Departe-

ment voor de Nationale Nijverheid en Koloniën (hoofdstuk XI) is er gebragt *voor memorie*, om zijne kosten te vinden uit „het excedent der O. I. Begrooting voor 1831".

In de Afdeelingen keurt men algemeen deze handelwijze af. Het Departement is een gedeelte van het Staatsbestuur, de kosten moeten dus onder de Staatsbehoeften en daartegen het subsidie uit de O. I. geldmiddelen onder de ontvangsten opgenomen. Niet op de Begrooting gebragt, zouden de uitgaven èn aan het oordeel der Staten Generaal èn aan het toezigt der Algemeene Rekenkamer onttrokken worden. Men wenscht ook het beginsel niet aan te nemen, dat de last der inlandsche nijverheid en der W. I. bezittingen op de O. I. kome. Daarenboven is een excedent onzeker. Voorts dringt men aan op mededeeling van den geldelijken toestand van O. I. volgens artikel 5 der wet van 23 Maart 1826. — Ten opzigte van het koloniaal etablissement te Amsterdam wordt aangemerkt dat, indien het met financieele zaken voor de koloniën belast is, zijne kosten hier moeten wegvallen.

De Regering, het laatste punt ontkennend beantwoordende, met bijvoeging dat op de kosten van dat Etablissement, zijnde een bureau van het Departement van Koloniën, reeds veel bespaard is, verklaart hare bedoeling aldus:

De voornaamste bedenkingen waartoe dit hoofdstuk heeft aanleiding gegeven zullen, zooals men vermeent, voor het tegenwoordige, hare beantwoording kunnen vinden in de mededeeling van de bedoelingen, welke aan de Regering tot rigtsnoer hebben gestrekt bij hetgeen ten aanzien van dit hoofdstuk is voorgedragen.

De uitzigten door den Gouverneur-Generaal van Ned. Indië geopend op een overschot op de inkomsten van die koloniën over het thans loopende jaar, hebben den Koning den wensch ingeboezemd om van de magt, bij art. 60 der Grondwet aan Z. M. overgelaten, gebruik te maken, ten einde al aanstonds dat overschot te doen strekken tot verligting der belastingschuldigen in het moederland. Z. M. heeft het tot dit oogmerk meest doelmatig geacht, dat overschot te bezigen tot dekking der kosten van het departement van algemeen bestuur onder hetwelk de koloniën staan; doch evenwel in aanmerking nemende, dat de geopende uitzigten eerst na den afloop van het dienstjaar 1831 in Indië, en dus eerst in den loop van het jaar 1832 alhier, stellig kunnen worden bevestigd, heeft HD. de kosten van dit

hoofdstuk niet geheel en al met stilzwijgen bij de Staatsbegrooting willen doen voorbijgaan, ten einde, zoo die uitzigten zich onverhoopt niet ten volle mogten verwezenlijken, op de uitgaven van dat departement te kunnen terugkomen.

Bijaldien men de resultaten van het dienstjaar 1831 in Indië had willen afwachten, zoude er eerst tegen 1833 hebben kunnen kwestie wezen van de tegenwoordig voorgestelde verligting der begrooting van het moederland, terwijl evenwel de buitengewone maatregelen door den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië genomen, de mogelijkheid daarstellen, om die verligting reeds op de begrooting van 1832 te durven toepassen. Het is dus aan Z. M. uithoofde van het hiervoren gezegde wenschelijk voorgekomen de zaak voor 1832 te laten zoo als die is voorgedragen; zijnde HD. echter zoo als altijd genegen om dezelve volgens den wensch der afdeelingen tegen 1833 in nadere overweging te nemen, hetgeen alsdan met meerdere zekerheid zal kunnen geschieden."

Volgens het Centraal Verslag acht men algemeen de bedenkingen door het antwoord niet opgelost. De Regering herhaalt, dat bij de voordragt alleen is uitgegaan van den wensch om de lasten der ingezetenen te verligten en de zaak bij de Begrooting voor 1833 op nieuw in overweging zal genomen worden. Zij geeft echter eene specifikatie der uitgaven, welke men zich voorstelt ten behoeve van het genoemde Departement te doen. De totalen zijn: Departement en Etablissement Amsterdam *f* 86697; Nijverheid *f* 560000; West-Indië *f* 79932; Afrikaansche bezittingen *f* 47000; onvoorzien *f* 5000.

Uit een paar redevoeringen bij de openbare beraadslagingen blijkt, dat deze specifikatie sommigen voorloopig bevredigt. Anderen volharden bij de afkeuring. Het Lid Mr. L. C. Luzac ziet in de bestreden handelwijze eene zoo groote „irregulariteit", dat zij „alléén afdoende kan geacht worden om de Begrooting, met deze smet bevlekt, niet goed te keuren". Hij verzet zich bepaaldelijk tegen het beroep op art. 60 der Grondwet. De gevolgtrekking der Regering uit dat artikel leidt regtstreeks tot verregaande ongerijmdheden. Men zou dan, naar mate de Oost een ruimer excedent opleverde, allengskens eenige hoofdstukken van de Begrooting kunnen doen verdwijnen! *„Principiis obsta!"*

Ofschoon het bezwaar over Nijverheid en Koloniën bij de debatten niet op den voorgrond staat, wordt het door de Rege-

ring als van genoegzaam gewigt beschouwd om dienaangaande in nadere ophelderingen te treden. Wat echter harerzijds gezegd is, meldt de Staatscourant niet.

Na eene koninklijke belofte, die buiten ons bestek ligt, wordt de Begrooting in December aangenomen met 45 tegen 8 stemmen. Onder de laatste blijft de heer LUZAC.

Tot de Begrootingswetten behoort een ontwerp ter verbetering van den accijns op de suiker, dat aangenomen wordt (Wet van 2 Januarij 1832). Bij het onderzoek daarvan gewaagt men met een enkel woord van de Oost-Indische Suikers. Het hoofdbelang der zaak bepaalt zich bij *West*-Indië.

Gedurende deze Vergadering worden ook ingezonden de ontwerpen voor een nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer en voor daarmede in verband staande bepalingen, — de vrucht der in Nov. 1830 gelaste herziening. Het Tarief is „zoodanig ingerigt, dat vroegere bepalingen, welke een gevolg waren der vereeniging met België, plaats maakten voor verordeningen in overeenstemming met de handelsbelangen van oud-Nederland, naast die van deszelfs landbouw, fabriekwezen, scheepvaart en visscherijen". Het heeft lagere regten ten grondslag. Daarom meer vrijgevigheid in de wijze van heffen. Geene belasting meer met uitsluitend fiskale bedoeling. Ter vergoeding van hetgeen 's Lands kas aan inkomend regt verliest, zoo lang noodig, stelt men voor: accijnsen op vreemde produkten, natuurlijk op die welke meerendeels tot inwendig gebruik worden aangevoerd en „derhalve niet tot den werkelijken handel van en naar buitenslands behooren". Alle voortbrengselen van onze overzeesche bezittingen (geen onderscheid meer tusschen O. en W.), bij ongebroken partijen met Nederlandsche schepen aangebragt na in de koloniën uitgaand regt te hebben voldaan, vrij van regten. Het artikel *thee* wordt daarvan niet meer uitgesloten, omdat de aanbouw sedert eenigen tijd in O. I. is ondernomen. De uitvoer naar O. en W. I. grootendeels vrij.

Deze ontwerpen blijven ten eenenmale buiten behandeling, ten gevolge van den loop der zaken met België.

3. *Vergadering van* 1832 *op* 1833 (15 Oktober tot 17 Junij).

In de Troonrede vinden wij:

„Niettegenstaande de buitengewone toerustingen binnenslands zijn onze koloniën van de noodige schepen en troepen voorzien. — In de overzeesche bezittingen heerscht de gewenschte inwendige rust. — De min kostbare inrigting, welke in O. I. is kunnen worden daargesteld, en de meerdere uitbreiding aldaar aan den landbouw gegeven, waarvan de weldadige invloed reeds merkbaar wordt ondervonden, wettigen de hoop dat onze O. I. bezittingen voor het vervolg eene nog ruimere bron voor handel en welvaart zullen openen."

Het Antwoord drukt daarover genoegen uit.

Op de Begrooting voor 1833 verschijnt het Departement van Nationale Nijverheid en Koloniën (XIe hoofdstuk) met eene som van *f* 587915,85, waarvan *f* 80215,85 voor het Departement en *f* 6800 voor het Etablissement Amsterdam; verder niets voor de koloniën. Daarentegen is onder de Middelen opgenomen „eene uitkeering van *f* 12000.000 uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen ten behoeve van de schatkist te doen".

Bij het Afdeelingsonderzoek roeren slechts enkelen de koloniën aan. Men herinnert de belofte van openlegging harer financiën. Sommigen meenen dat dit geheele Departement bij andere ingesmolten kan worden. — De Regering antwoordt, de vervulling harer belofte te moeten uitstellen tot „bekwamer tijd". Alleen de „publieke omstandigheden" hebben de mededeeling der vereischte openingen tot nu vertraagd en blijven die vooreerst ongeraden maken. Bezuinigingen zullen ingevoerd worden naar gelang de „omstandigheden" ze veroorloven.

Ook bij de openbare beraadslagingen (in December) komen de koloniën bijna niet te berde. Alleen spreken een paar Leden over de geheimzinnige handelingen van het Amortisatie-Syndikaat, waarin de koloniale financiën mede betrokken zijn. Het Lid M. P. D. baron van Sytzama haalt bij die gelegenheid een boek aan, „geschreven door een man, die aan kennis van zaken, aan groote belangstelling in moederland en koloniën, eene geëvenredigde en vrijmoedige waardheidsliefde schijnt te paren". „Op bladzijde 50 en 51 wordt ons daar een overzigt gegeven waarvan men huivert".

[Hij bedoelt C. TEN BRINK, *Een woord over het beheer van Indië; over de daarin wenschelijke veranderingen, en over de Indische financiën, na het tienjarig bestuur van den baron van der Capellen.* Op de aangehaalde twee bladzijden beweert de schrijver, dat van de geldleeningen, ten behoeve van Indië geschied, omstreeks 14 millioenen niet voor deze bezittingen zijn aangewend; dat die bezittingen sedert de geldleeningen in een beklagelijken toestand verkeeren: dat de welvaart er kwijnt, eene steeds toenemende ontevredenheid in elken stand is ingeslopen; dat men de ware oorzaken daarvan in het vaderland niet schijnt te willen kennen en de oorsprong van dat alles toch aldáár ligt.]

De Begrooting wordt aangenomen met 36 : 10, het ontwerp op de Middelen met 33 : 13 stemmen.

Wij moeten nog melding maken van een voorstel van het Lid J. G. VAN NES, om bij adres den Koning te verzoeken, de Begrooting van Uitgaven niet meer als één geheel aan de Staten Generaal voor te dragen, maar de uitgaven voor elk Departement van algemeen bestuur afzonderlijk. Dit voorstel is, zonder bepaalde behandeling van koloniale zaken, met 24 tegen 21 stemmen verworpen.

Over den accijns op de Suiker zie de volgende Vergadering.

4. *Vergadering van* 1833 *op* 1834 (21 Oktober tot 29 April).

De Troonrede wijst op het nieuwe leven, in vele takken van volksvlijt bespeurd, waarvan men zich de beste gevolgen mag beloven, ook in betrekking tot onze koloniën. „In de O. I. bezittingen", gaat zij voort, „heerscht volgens de jongste berigten eene gewenschte rust; de verbetering van den staat der geldmiddelen gaat aldaar hand aan hand met de toenemende uitbreiding der teelt van belangrijke voortbrengselen; en van beiden wordt, ook in Nederland, de weldadige invloed ondervonden". Verder getuigt zij, doelende op het *embargo*, van „alle onze koloniën", dat daar „onder die omstandigheden de geestkracht

der ingezetenen zich ten gunstigste vertoond heeft en alle standen gewedijverd hebben in bewijzen van verknochtheid aan het moederland".

De Kamers vernemen dit met blijdschap.

Eenige dagen vóór de opening van deze Vergadering, doch in te gaan met 1^0 1834, wordt, krachtens Besluit van 12 Oktober 1833, Koloniën een Departement op zich zelf.

De Begrooting voor 1834 is (zoo Uitgaven als Middelen) verdeeld in Gewoon (wat uit zijn aard en wegens meerdere fixiteit kan geacht worden tot het volstrekt gewone te behooren) en Buitengewoon (wat uit zijne natuur of om de hoegrootheid jaarlijks meer voor verandering vatbaar is of waaromtrent men de hoop voeden kan verminderingen aan te brengen).

Onder Uitgaven wordt Koloniën niet vermeld. „Het bestuur der koloniale aangelegenheden zal geheel op zich zelf, wat de kosten betreft, en buiten alle aanraking met de Begrooting van het moederland blijven. Deze vereenvoudiging, door velen verlangd, en waartoe ook aanleiding is genomen in een voorstel der Staatskommissie (van 1830) heeft 's Konings bijval erlangd". — Onder Middelen komt eene uitkeering voor uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, ten bedrage van *f* 1,200,000 Gewoon en *f* 800,000 Buitengewoon. „Deze brijdrage", zegt de Regering, „is belangrijk. Zij opent voor ons vaderland een blij uitzigt en vermeerdert het vertrouwen, hetwelk Nederland, te midden der bezwaren die het kwellen, in zoo ruime en in zoo wel verdiende mate bezit."

Na het Afdeelingsverslag laat men de splitsing in Gewoon en Buitengewoon varen, dus de totalen der beide kolommen voordragend. Daarop heeft een nader onderzoek in de Afdeelingen plaats. Hetgeen bij dit en het vorige onderzoek over Koloniën voorvalt komt hierop neder:

Eenige stemmen verheffen zich tegen de geheele weglating van dit Departement, als hadde de Volksvertegenwoordiging er niet mede te maken. Dan ware nog het *voor memorie* brengen verkieslijk. Men wenscht althans het bedrag der kosten te kennen. De geraamde *uitkeering* — welk begrip iemand stuit, daar de

geldmiddelen der overzeesche bezittingen eigendom van den Staat zijn — schijnt onzeker. Het verlangen naar openingen omtrent den geldelijken toestand der koloniën wordt op verschillende wijzen kenbaar gemaakt. Terwijl sommigen zulke inlichtingen hopen te ontvangen wanneer de omstandigheden daartoe gunstiger zijn, dringen anderen op spoedige mededeeling aan. De laatsten zien geen gevaar in openingen, welke de Vertegenwoordiging in staat moeten stellen om over het al of niet raadzame van eene „zoo groote bijdrage" te oordeelen. In hun oog is het onvoorzigtig de aandacht van naburige magten in te roepen op de hulpmiddelen welke onze koloniën ons schijnen aan te bieden, zonder tevens de lasten te doen uitkomen waaraan wij die te danken hebben.

De Regering antwoordt op alles slechts dit, dat zij, evenals in het vorige jaar, openingen omtrent de koloniale geldmiddelen „onder de bestaande omstandigheden noch raadzaam noch voorzigtig" acht, en dat daarom „eene ronde som" is genomen, „die geoordeeld wordt uit de koloniale administratie te kunnen worden gemist."

Bij de openbare beraadslagingen ontwikkelt de heer Luzac op nieuw de meening, tijdens de debatten over de Begrooting voor 1832 door hem voorgestaan, omtrent de koloniale geldmiddelen.

Niemand zal betwisten dat de Koning, bij uitsluiting, heeft het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen; niemand zal betwijfelen, dat hij daar de uitvoerende en wetgevende magt in zich vereenigt; doch hieruit te willen trekken dat de Regering ook met het excedent der inkomsten van die bezittingen en volkplantingen, welke aan het Rijk toebehooren (zoo als het artikel spreekt), zoodanige uitgaven van den Staat zal kunnen dekken als haar hiervoor het best vatbaar schijnen, gaat veel te verre en maakt inbreuk op het gemeen overleg hetwelk aan de S. G. bij het vaststellen van alle de uitgaven bij de Begrooting toekomt. De administratiën, welke hier te lande steeds gevestigd waren en nog zijn, behooren niet tot dat uitsluitend opperbestuur, waarvan art. 60 gewaagt: dit betreft alleen de volkplantingen en bezittingen zelve; en de uitgaven der administratiën behooren bij de S. G. bekend te blijven; zij behooren van de Begrooting niet af te vallen; zij moeten met gemeen overleg worden vastgesteld. Het excedent der inkomsten uit de O. I. zijn revenuen welke aan den Staat toebehooren; want zij komen uit de volkplantingen en

bezittingen van het Rijk; deze revenuen behooren onder onze middelen opgenomen te worden tot dekking van alle onze uitgaven, hoe dezelve dan ook soms met onze overzeesche bezittingen in verband kunnen gebragt worden."

Hij herhaalt het in 1831 aangevoerde over de ongerijmdheden, tot welke men, de Grondwet naar het begrip der Regering uitleggend, geraakt, en zijne toenmalige waarschuwing, nu door het geheel weglaten van hetgeen men toen althans nog voor memorie opbragt gestaafd. Hoe het stelsel van „wegschuiving van uitgaven" reeds om zich grijpt, blijkt overigens ook dááruit, dat men èn bij de vorige èn bij deze Begrooting niets verneemt van kosten ten behoeve van de W. I. en Afrikaansche bezittingen, „welke nog voor 1832 ter somma van *f* 126932 waren bekend geworden."

Van Alphen, ofschoon gewigtiger gronden vindende om de Begrooting aan te nemen, beschouwt haar eveneens als onvolledig. Hij vertrouwt, dat de beloofde mededeeling van den financieelen staat onzer O. I. bezittingen, bij gepaste gelegenheid en gunstiger tijdsomstandigheden, niet zal achterblijven, en dat de koloniën, wat hare regten en verpligtingen aangaat, als integrerend deel van het Rijk behandeld zullen worden.

Voor het Lid E. W. van Dam van Isselt zou „het niet plaatsen onzer koloniën op onze Begrooting" op zich zelf reeds eene reden tot verwerping zijn. Het opperbestuur des Konings over die koloniën wordt niet betwist; maar het zijn en blijven bezittingen van den Staat. De gelden, daaruit voortvloeijende, zijn gelden van den Staat, waarover niet beschikt kan worden, tenzij voor de koloniën zelve, dan met toestemming der Staten-Generaal. In den nood is het moederland bijgesprongen. De rekening onzer leening is onbekend. Eene toelage van 2 millioen uit de koloniale geldmiddelen „mogen wij niet aannemen zonder volledige kennis van zaken."

Nog andere Leden geven met een enkel woord hunne afkeuring van deze handelwijze der Regering te kennen. Breedvoerig geschiedt het door den heer van Sytzama, die zich aldus uitdrukt:

De suppressie van het Ministerie van Nijverheid en Koloniën is waar-

schijnlijk oorzaak van den allerbijzondersten maatregel, dat de kosten voor de koloniën niet meer op de Staatsbegrooting voorkomen, en dit is geen der minst nadeelige zijden, waarvan zich deze suppressie doet kennen. — Met eene verhoogde belangstelling, mij ingeboezemd door een met heldere inzigten geschreven werkje, getiteld: Een woord over het beheer van Indiën, door den heer TEN BRINK, sprak ik reeds verleden jaar, in deze vergadering, over die koloniën, en verlangde daaromtrent meerdere inlichting: als een antwoord daarop, kan het verdwijnen van de Staatsbegrooting van de bekostiging des geheelen beheers, en dus het ophouden van het gemeen overleg daaromtrent, worden beschouwd.

Het lust mij, dezen in mijne oogen niet te regtvaardigen maatregel van naderbij te beschouwen.

Blijkens de laatst door den Minister van Financiën aan de S. G. aangeboden financieele wetten, en de bij die gelegenheid door Z. Exc. gehoudene redevoering, zal het departement der Nationale Nijverheid en Koloniën met den 1sten Januarij 1834 ophouden te bestaan.

De administratie voor de Nijverheid zal bij het departement van Buitenlandsche Zaken gebragt, de Koloniën zullen afzonderlijk worden beheerd, buiten bezwaar van 's Rijks schatkist, waarom dan ook op de begrooting voor 1834 niets ten behoeve van het beheer der koloniën is uitgetrokken.

Op welken grond heeft de Koning dezen maatregel genomen? dit is eene vraag welke wel verdient onze aandacht eenige oogenblikken bezig te houden.

Allereerst komt de bevoegdheid des Konings in aanmerking; art. 75 der Grw. bevat het volgende: „De Koning stelt ministerieele departementen „in, benoemt derzelver hoofden, en ontslaat die naar welgevallen."

Deze bepaling, letterlijk opgenomen, zoude kunnen schijnen eene volkomene beantwoording der vraag te bevatten, en geenen twijfel omtrent 's Konings bevoegdheid over te laten. — Daar intusschen alle beheer en bestuur als van zelf insluit dat er beheerd en bestuurd worde overeenkomstig den aard der zaak, zoo blijft nog over te onderzoeken, of de afschaffing van het departement van de koloniën strookt met de beginselen van een doelmatig beheer, waarop, gelijk men moet aannemen, bij de Grw. gedoeld wordt, zoodat de beslissing der vraag nog altijd van den uitslag van dit onderzoek afhankelijk blijft.

Indien de verordening goed is, namelijk overeenstemt zoowel met de algemeene regels van bestuur, als met de belangen en den aard der zaak, waartoe zij betrekking heeft, dan is het beroep op art. 75 der Grw. geregtvaardigd; in het tegenovergestelde geval, kan de doode letter de plaats van den geest der wet niet vervangen.

Waarschijnlijk staat deze weglating in verband met de voorstellen van

de Staats-commissie tot de bezuinigingen, eene commissie wier hoofddoel zeker bezuiniging is, maar die in haren lofwaardigen ijver te ver zoude gaan wanneer zij aan het bloote denkbeeld van bezuiniging het bestuur zelf opofferde.

En dan doet zich de bedenking voor, of het beheer der koloniën niets kost, omdat hetzelve voortaan niet meer op de algemeene begrooting zal verschijnen? Het antwoord is natuurlijkerwijze ontkennend. De ambtenaren bij het vak der koloniën moeten bij voortduring worden bezoldigd, en de chef van het vak zal een traktement genieten gelijkstaande met, of weinig minder, dan dat van een minister, die uit de Staatsbegrooting betaald wordt. Hierbij komt dat al deze bezoldigingen, aan de kennisneming en inwilliging der S. G. onttrokken, naar willekeur kunnen worden bepaald en vermeerderd, terwijl die van andere lands-ambtenaren onder de censuur der S. G. meer en meer zouden kunnen worden ingekrompen.

Intusschen zijn het niet slechts de bezoldigingen, maar het is het gansche beheer der koloniën, hetwelk aan de kennisneming der S. G. onttrokken wordt. — De koloniën houden op deze wijze op, bezittingen van het Rijk te zijn; zij worden vreemd aan het moederland. — De jaarlijksche begrootingen zullen niet meer getuigen dat het Rijk koloniën bezit; die naam wordt uit de Staatsstukken en openbare bescheiden uitgewischt. En welke verdere gevolgen zijn daaruit te voorzien? De verbreking van dezen slechts uitwendigen band moet ook de verstoring der innerlijke betrekkingen tusschen het moederland en de koloniën ten gevolge hebben. — Immers zoo het beheer der koloniën ophoudt een tak van algemeen bestuur te zijn, wanneer dat beheer niet langer is het onderwerp van de beraadslagingen der regering in het moederland, en op die wijze de belangen der koloniën niet in verband worden gehouden met die van het moederland; wanneer die koloniën slechts dienstbaar worden gemaakt aan een oogenblikkelijk financieel oogmerk en dus de toekomst aan het tegenwoordige zoude kunnen worden opgeofferd: moet dan niet het belang dier bezittingen langzamerhand voor het moederland verloren gaan?

Bij art. 60 der Grw. is wel is waar het volgende bepaald: „De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen," doch dit kan niet beteekenen, dat het bestuur derzelve buiten de belangstelling der natie, buiten de kennisneming der S. G. valt, en zoo men eene dergelijke uitlegging aan de Grw. wilde geven, zoude daardoor de noodzakelijkheid van eene herziening derzelve op dit punt onmiddellijk bewezen zijn.

Art. 60 kan geene andere bedoeling hebben dan deze, dat het opperbestuur in de koloniën, de uitvaardiging van de daar noodige verordeningen

op het stuk der inwendige huishouding, de regeling der plaatselijke belastingen, de openbare tucht, en wat dies meer zij, niet zouden onderworpen wezen aan de vormen voor de Staatshuishouding in het moederland vastgesteld.

De doelmatigheid van de bij art. 60 vastgestelde bepaling in dien zin laat zich verdedigen, doch zoo men dezelve verder wilde uitstrekken, zoude zij tot eene volstrekte verbreking der banden tusschen het moederland en de koloniën leiden.

De koloniën zijn te beschouwen als eene overzeesche provincie, en zij zijn, zoo voor als na de vernietiging der O. I. Compagnie, steeds van uit het moederland en van wege hetzelve bestuurd; maar sedert zij geheel aan den Staat zijn overgegaan, zijn zij ook in naam van den Staat geregeerd, en de betrekking des Konings op de koloniën heeft zijnen grond in Zr. Ms. betrekking op Nederland.

Het bestuur der koloniën gaat derhalve bij voortduring uit van het moederland, en al heeft de Koning het opperbestuur, de zetel van dat bestuur is in Nederland, en kan niet van de algemeene Regering des lands afgescheiden worden; het blijft een tak van hetzelve uitmaken, en mag dus niet van de begrooting verdwijnen.

Het argument dat de S. G. over het beheer der koloniën niet behoeven geraadpleegd te worden, houdt, mijnes erachtens, geen steek; want hetzelfde kan ook gezegd worden van een aantal andere bemoeijingen der Regering, en men behoefde dezelve slechts onder een zoogenaamd afzonderlijk, dat wil zeggen niet tot het algemeen bestuur behoorend beheer te brengen, om dezelve van de begrooting en het bij art. 128 bedoeld jaarlijksch verslag te doen verdwijnen. De jagt, de posterijen, de loterij, de regterlijke magt, de eeredienaten, het onderwijs, het armbestuur, de waterstaat, om er niet meer te noemen, kunnen in die kategorie opgenomen worden.

Hiertegen zal welligt de bedenking worden geopperd, dat de koloniën opgehouden hebben een lastpost voor het moederland te zijn; dat de staat van zaken in dezelve zoodanig veranderd is, dat uit de opbrengsten der volkplantingen in de behoeften derzelve kan worden voorzien, en dat dus de reden is komen te vervallen waarom de kosten van het beheer der koloniën hier te lande gedurende eenige jaren op de algemeene begrooting zijn gebragt.

Maar ook dit argument vervalt, wanneer men in aanmerking neemt dat, streng genomen, het beheer der financiën ook geen lastpost voor de begrooting oplevert, want de kosten van beheer worden uit de opbrengsten gemaakt, en de Regering zoude derhalve kunnen volstaan met eeniglijk het batige saldo der ontvangsten als een toevallige baat op de begrooting te

vermelden, even als zij nu op de begrooting brengt eene door de koloniale kas te doene uitkeering, en even als voor twee jaren reeds eene daartoe strekkende voordragt door den Minister van Financiën is gedaan, welke toen met kracht door ons is bestreden, zoodat dezelve door de Regering heeft moeten teruggenomen worden. Waarom zullen wij dezelfde handelwijs dan nu met betrekking tot de koloniën toelaten?

Het moge dus waar zijn dat ten gevolge van een verbeterd beheer de opbrengsten der koloniën aanzienlijk zijn toegenomen, dat het beheer derzelve geene bijdrage uit de begrooting van het moederland meer eischt, en dat zij integendeel voordeelen afwerpen, dan lijdt het geen twijfel dat dezelve als voordeel brengend, als eene baat op de begrooting moeten voorkomen.

Aan wien behoort eigenlijk de zoogenaamde koloniale kas? Bestaat er tusschen dezelve en het moederland een scheidsmuur? Staat zij in dien zin op zich zelve, dat het moederland niets met haar te maken heeft? Mag het moederland den staat derzelve niet kennen? Mag het geene kennis dragen van de plaats waar die kas zich eigenlijk bevindt? In wiens handen zij is?

Al die vragen zijn voor de toekomst van te groot belang, dan dat daarover luchtig mag worden heengeloopen. De Regering kan het aan de S. G. niet ten kwade duiden, dat deze daaromtrent eenige inlichtingen te gemoet zien.

De Regering brengt onder de ontvangsten eene uitkeering uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen en de kosten van beheer hier te lande zullen uit dezelfde geldmiddelen worden goed gemaakt. — Er is hier dus de rede van een gedeelte der geldmiddelen van de overzeesche bezittingen.

Er is gevolgelijk nog een gedeelte, en wat is natuurlijker dan dat men naar de bestemming van dat andere gedeelte vraagt?

Behoort dat andere gedeelte niet aan het moederland? zoo neen, dan is dit van het eene gedeelte even waar, en het moederland kan dan geacht worden door zijne koloniën gesubsidiëerd te zijn, en waarom dan dat subsidie op twee millioen, op niets meer en minder bepaald? De bedenking schijnt mij hier geopperd te kunnen worden, of de S. G. kunnen berusten in eene dergelijke, voor het moederland zonderlinge, onderstandsgenieting.

Maar zoo de geheele kas, het eene gedeelte zoowel als het andere, aan het moederland behoort, waartoe dan eene gedeeltelijke uitkeering? en waarop grondt zich dezelve? waarom in de tegenwoordige omstandigheden niet het gansche bedrag beschikbaar gesteld? Trouwens in de laatste onderstelling komt geene onderscheiding en eigenlijk ook geene beschikbaarstelling te pas. — Behooren de overzeesche geldmiddelen aan het moederland, dan maken zij van zelve een gedeelte van de baten van 's Rijks schatkist uit,

en het bedrag derzelve behoeft evenmin als dat der accijnsen, registratie en meer andere, op de begrooting letterlijk uitgetrokken te worden; hetzelve kan naderhand blijken uit het jaarlijksche verslag hetwelk aan de S. G. gedaan wordt.

En wat nu betreft de bepaling, dat de bekostiging van het beheer uit de overzeesche geldmiddelen zal gevonden worden, zoo doet zich daaromtrent de vraag op, waarom de uitkeering niet op $2^1/_2$ millioen bepaald is, en waarom de kosten van het departement niet even als die van elk ander op de begrooting van uitgaven zouden worden gebragt? Op die wijze zou de schatkist in effecte evenmin met de bekostiging van het departement der koloniën worden belast, maar toch zou het verband in het bestuur bewaard blijven, en hoe groote prijs daarop dient te worden gesteld, heb ik reeds kortelijk herinnerd.

Het volgende kan nog ten nadere betooge van dit punt strekken: De overzeesche bezittingen zijn voor het oogenblik de hoofd-, ja de eenige steun van onzen handel en scheepvaart; zij zijn het alterum tantum van Nederland, en met de meerdere of mindere welvaart, meer of min doelmatige besturing der koloniën, staat of valt voor een goed gedeelte de welvaart van het moederland, maar te gelijk deszelfs staatkundige beteekenis en rang. — De koloniën zijn te beschouwen als eene overzeesche provincie, en het beheer derzelve maakt een onderdeel uit van de algemeene lands regering.

De koloniën zijn te beschouwen als een tak van nijverheid. Onze nijverheid bestaat in landbouw, handel, scheepvaart, fabrijken, trafijken en koloniën. Het moederland wisselt deszelfs voortbrengsels met die der koloniën, en de wederzijdsche voortbrengselen worden voorwerpen van een winstgevenden handel, die op zijn beurt de grond en steun is van eene uitgebreide scheepvaart. — Ik zal over de belangrijkheid der koloniën niet verder uitweiden. — De evengenoemde schrijver, de heer TEN BRINK, veronderstelt dat de mindere bekendheid in het moederland aan de koloniën, de groote oorzaak is van de geringe belangstelling welke men er alhier aan hecht, en het eenig middel, dat wij hadden, om meer met dezelve bekend te worden, ons althans aan dezelve te herinneren, het brengen van de kosten van derzelver beheer op de Staats-begrooting namelijk, waardoor vragen en antwoorden, in een woord gemeen overleg ontstond, wordt door de weglating van dezelve op de begrooting geheel weggenomen.

Ik meen betoogd te hebben, dat, de koloniën een deel van den Staat uitmakende, de uitgaven en inkomsten derzelve alzoo ook een deel der Staatsbegrooting behooren uit te maken.

De weglating van dezelve van die begrooting blijf ik hoogelijk afkeuren, en dezelve stelt mij buiten staat eene begrooting aan te nemen, waarop die niet gebragt zijn.

Van Alphen vindt in het gesprokene na zijne eerste rede aanleiding om nader te verklaren, dat hij het verdwijnen der administratiekosten voor Koloniën van de Begrooting betreurt; om hulde te doen aan de verdiensten, zoo van den Staatsraad Clifford, die op het punt staat een Departement te verlaten, waarin hij met belangloozen ijver gewerkt heeft, als van den (tot Minister van het nieuwe Departement bestemden) tegenwoordigen oppergebieder van Nederlandsch Indië. Alleen waarschuwt hij tegen overdrijving van het thans op Java ingevoerde stelsel van produktie en remise naar het Vaderland, alzoo aanhoudende afvoer van aanzienlijke kapitalen, die niet terugkeeren, de welvaart van die belangrijke kolonie voorzeker zoude ondermijnen. — Hij zal niet spreken van het werkje dat aangehaald is, omdat hij niet onpartijdig zal geacht worden. Eene insinuatie te zijnen nadeele [1]), op eene dwaling gegrond, verbiedt hem er iets anders van te zeggen, dan dat het op zijn tijd wederlegd zal worden, en zoo hij hoopt de belangstelling zal vermeerderen die onze O. I. bezittingen zoo zeer verdienen.

De Staatsraad, belast met het Departement der Nationale Nijverheid en Koloniën, de aanmerkingen omtrent dit Departement beantwoordende, meent, uithoofde zijner aanstaande aftreding en vervanging, welvoegelijkheidshalve te moeten overslaan hetgeen op de nieuwe regeling van het Departement-zelf betrekking heeft. Hij kan „zulks aan een meer bevoegd en ter volledige beantwoording meer bekwaam hoofd en mond overlaten".

Met opzigt tot het aangehaalde werkje, „in 1832 door den

---

1) Op blz. 60 zegt de heer Ten Brink: „dat aan een Lid der Staten-Generaal, in voldoening eener schuldvordering ten laste van het vroegere Hollandsche bestuur der Indiën, en van de interessen daarop verschenen, reeds in 1818 en 1819 in gereed geld is betaald eene som van Ind. *f* 108996:25; terwijl de anderen, onder welke weduwen, weezen en behoeftigen, in voldoening van daarmede volkomen gelijkstaande vorderingen, eerst in 1821 effekten van den Indischen onderstand hebben ontvangen, die gedurende de eerste twee jaren van 50 tot 56 ten honderd in koers hebben gevarieerd". Hij verwijst daarbij naar eene bijlage B, waar naast de genoemde som de naam D. F. van Alphen staat.

heer Candidus ten Brink rondgedeeld", kan hij niet afzijn in het midden te brengen: dat het der aandacht der Regering niet is ontgaan; dat een zeer naauwkeurig en volledig onderzoek omtrent alle de daarin voorkomende stellingen heeft plaats gehad, en dat het resultaat zoodanig is, dat de heer van Sytzama, het voorzigtige en regtvaardige *audi et alteram partem* nader in het oog houdende, aan dat werkje niet zoo veel krediet zal verleenen als thans het geval schijnt te zijn.

Over den geest en het regt verstand van artikel 60 der Grondwet zal hij niet spreken: dit zoude een langen redetwist uitlokken. Maar hij veroorlooft zich aan te merken dat de kosten van het geheele koloniale bestuur hier te lande ongeveer *f* 50000 beloopen, en dat door het vermelden van deze som en hare onderdeelen op de Begrooting van Uitgaven, benevens het opnemen eener gelijke som daartegenover onder de Middelen, waarlijk niets zou worden bijgedragen tot het nader bekend maken van de S. G. met de financieele aangelegenheden van Oost-Indië.

De Minister van Financiën, zegt de Staats-Courant, verdedigt insgelijks in eene uitvoerige redevoering de Begrootingswetten. Maar die rede wordt er niet medegedeeld.

Daarop verdedigen de Leden van Sytzama en van Alphen „met weinige woorden" hunne gevoelens over de koloniën.

De Begrooting wordt aangenomen: Uitgaven met 36 : 16; Middelen met 28 : 24 stemmen. Onder de afstemmers der Uitgaven zijn de heeren Luzac, van Dam en Sytzama; der Middelen de twee laatstgenoemden.

Gedurende de vorige Vergadering was een ontwerp behandeld tot verhooging van den accijns op de Suiker, strekkende om deze belasting meer te doen opbrengen zonder de belangen der raffinadeurs uit het oog te verliezen. Nadat in de Afdeelingen, onder anderen, van den maatregel zeer schadelijke gevolgen voor de koloniën voorspeld waren, had de Regering het ontwerp gewijzigd. Toen gaf men vrij algemeen in overweging, de werking der bestaande wet nog eenigen tijd af te wachten.

Dit is geschied. Het onvoldoende der bestaande wet tegen-

over de behoeften der schatkist heeft zich bevestigd. Men dient dus het gewijzigde ontwerp weder in.

Ofschoon op nieuw eenige stemmen het belang der koloniën voorstaan, anderen tegen het stelsel van premiën ijveren, dat aan het ontwerp ten grondslag ligt, wordt het ontwerp in December met bijna algemeene stemmen aangenomen. (Wet van 23 December 1833.)

Bij Besluit van 30 Mei 1834, dus tusschen deze Vergadering en de volgende, wordt de luitenant-generaal J. VAN DEN BOSCH, gewezen kommissaris-generaal voor Nederlandsch Indië, benoemd tot Minister van Koloniën. (Het bestuur van het Departement was sedert 1⁰ Januarij 1834 tijdelijk waargenomen door den sekretaris-generaal Mr. A. BROCX.)

5. *Vergadering van* 1834 *op* 1835 (20 Oktober tot 29 April).

De Troonrede bevat omtrent Nederlandsch Indië:

De inrigtingen welke ik in de O. I. bezittingen van den Staat heb doen invoeren, leveren voldoende uitkomsten op. Die bezittingen zijn thans in de mogelijkheid gebragt, zich van derzelver geldelijke verpligtingen te kwijten, en er bestaat een redelijk vooruitzigt, dat zij daarmede zullen kunnen blijven voortgaan. De vermeerdering van voortbrengselen aldaar verspreidt tevens haren weldadigen invloed over de scheepvaart en het handelsverkeer van het moederland, alwaar wederkeerig de pogingen, om door eigen voortbrengselen in de behoeften van N. I. te voorzien, daardoor aangemoedigd worden. — De vroegere storing der rust op een gedeelte van het eiland Sumatra laat, ten gevolge der genomen maatregelen, geene bezorgdheid over. In al de verdere O. I. bezittingen heerscht de volmaaktste orde.

Het Antwoord luidt:

Wij verblijden ons zoowel over de verzekering van U. M. dat rust en orde in schier alle onze koloniën heerschen, als over de voldoende uitkomsten, welke de maatregelen in de O. I. bezittingen genomen, opleveren. De vermeerdering van derzelver voortbrengselen, waardoor de kwijting harer geldelijke verpligtingen aan het moederland thans mogelijk is en deszelfs scheepvaart en handel worden verlevendigd, konden door ons niet dan met de grootste belangstelling vernomen worden; terwijl de voortduring en bestendiging van rust, orde en tevredenheid onder de talrijke bevolking onzer overzeesche bezittingen en derzelver gunstige gesteldheid onder onze vurigste wenschen blijven behooren.

Op de Begrooting voor 1835 komt het Departement van Koloniën weder niet voor, omdat het, „geene uitgaven uit de Rijkskassen behoevende, maar integendeel die kas op eene belangrijke wijze ondersteunende, als van zelve uit de rij der uitgaven is weggevallen". Onder de Middelen is eene „uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen" opgenomen van *f* 2500000.

De bedenkingen van de Afdeelingen over de Uitgaven zijn thans van dien aard, dat wij vermeenen veel woordelijk uit de Processenverbaal te moeten overnemen.

Eerste Afdeeling (waaronder VAN ALPHEN):

Hoezeer de afdeeling met genoegen ziet, dat thans de uitgaven over 1835 tot geen hooger bedrag worden aangevraagd, dan zal kunnen bestreden worden door de bestaande gewone inkomsten, met bijvoeging echter van eene buitengewone subsidie van *f* 2,500,000, als baat uit de O. I. bezittingen, en hoezeer het haar tevens aangenaam is, op te merk en, dat bij de *vijf* eerste hoofdstukken, en ook bij het *negende*, op het stuk van de binnenlandsche administratie en die van financiën, de weg van bezuiniging meer en meer is ingeslagen, zoo kon en mogt het toch hare opmerkzaamheid niet ontgaan, dat sommige posten van uit gaven alleen voor *memorie* zijn uitgetrokken, en andere zoodanig zijn beperkt, dat het naauwelijks denkbaar is, dat de bestaande behoeften met die gevorderde sommen zullen kunnen worden bestreden.

Deze opmerking doet het begrip geboren worden, dat uit buitengewone ressources de niet als gewoon, maar als buitengewoon beschouwde behoeften zullen worden bestreden, en wanneer de afdeeling, dit zoo zijnde, aan de eene zijde, wat den grond der zaak betreft, de mogelijkheid daartoe als hoogst gelukkig mag beschouwen, zoo mag zij echter aan den anderen kant, wat den vorm betreft, niet verhelen, dat hierin eene afwijking zoude liggen van de gewone verpligting der S. G., volgens welke derzelver inwilliging op alle Rijks-uitgaven wordt gevorderd, een principe, waarvan niet schijnt te kunnen worden afgeweken.

De afdeeling verlangt alzoo eenige inlichting nopens deze veronderstelde afwijking. Zij wil, onder de omstandigheden, waarin wij verkeeren, geene uitbreiding geven aan hare vermelde verpligting, maar zij vermeent eerbiedig, dat de Regering de vernietiging van dit beginsel niet kan bedoelen.

Indien er alzoo overwegende redenen bestaan, waarom niet pertinent of officieel en openbaar daarop zou behooren te worden geantwoord, dan zou men echter verlangen officieele inlichting te ontvangen: of de begrooting

alle uitgaven bevat, of welk het beginsel eener splitsing is, en waarin de meerdere uitgaven mogten bestaan? waaruit die zullen worden bestreden? of onder alle de uitgaven het ministerie van Koloniën niet moet worden begrepen? of hetzelve althans niet op de begrooting moet paraisseren voor zoo verre deszelfs administratief deel hier te lande betreft? en of niet eene globale opgave kan gegeven worden van het beheer der koloniale bezittingen van den Staat? terwijl men, in alle gevallen, indien, en voor zoo verre, de tegenwoordige omstandigheden en de hoogere en diepere belangen des lands mogten medebrengen, dat dergelijke mededeelingen ten deele min raadzaam waren, verlangt, dat het hier voorop gestelde principe erkend blijve, hetwelk men daarenboven in verband beschouwt, met de tweede zinsnede van art. 5 der wet van 23 Maart 1826, waarvan men de voldoening, de omstandigheden dit toelatende, te gemoet ziet.

Tweede Afdeeling (waaronder LUZAC en VAN SYTZAMA):

De aandacht der afdeeling is gevallen op de geheele weglating van deze begrooting, der uitgaven van het *departement voor de koloniën*. Zij kan zich met de wijze van beschouwing, welke de Regering ten deze heeft aan den dag gelegd, niet vereenigen. De afdeeling gelooft, dat de begrooting, conform art. 121 der Grw., behoort in te houden *alle de uitgaven* der generale huishouding van den Staat, en mitsdien ook die, welke betrekking hebben tot de administratie van het departement van koloniën, alhier gevestigd.

Men zal niet ontkennen, dat, naar de bepalingen der Grw. in art. 60, het opperbestuur der koloniën uitsluitend aan den Koning verbleven is, doch hieruit het gevolg te trekken, dat daarvan de S. G., te dezen opzigte, van alles onkundig zouden kunnen en mogen gehouden worden, acht de afdeeling veel te ver te gaan. Zij beschouwt ook, naar luid van het aangehaalde art. 60 der Grw., de koloniën als *bezittingen van den Staat*, waarvan de administratie, de regeling, het beheer, en opperbestuur, wel is waar, aan den Koning toekomt, doch waarvan de voordeelige uitkomsten en baten aan den Staat behooren, en aan de kennis der S. G. niet mogen onttrokken worden: waarom ook het ministerieel hoofd zoodanig gelijk staat met de overige hoofden der andere departementen van algemeen bestuur, dat hij op gelijken voet met hen bij de begrooting der uitgaven van den Staat moet vermeld, en door de vertegenwoordigers der Natie kunnen gekend worden.

De afdeeling zich herinnerende hoe krachtdadig de koloniën door het moederland zijn ondersteund geworden, toen dezelve in de moeijelijkste omstandigheid verkeerden, en hoe de inwilliging hiertoe der S. G. toen door de Regering is gevraagd geworden, gelooft, dat deze Vergadering met alle regt op meerdere opening ten deze, en volledige inlichtingen mag aandringen.

Dat de *kosten* van dit departement der koloniën niet worden gevonden

uit de *lasten* in het moederland geheven, zal wel niets ter zake doen, daar bij het subsidiëren der algemeene Staatskas uit de geldmiddelen der koloniën met *f* 2,500,000, de verwijzing dier kosten naar de koloniale kas geheel denkbeeldig is, en bij de behoorlijke vermelding in de Staats-uitgaven van dat departement, op die plaats, welke het in vorige begrootingen steeds innam, niets eenvoudiger zoude zijn, dan de nu gebragte som van *f* 2,500,000 uit de O. I. geldmiddelen, met de geraamde uitgaven voor het departement van koloniën te verhoogen.

Reeds in het verleden jaar heeft de weglating van dit hoofdstuk de ernstige afkeuring van vele leden der vergadering ondervonden, en twee leden dezer sectie maken geene zwarigheid hier te kennen te geven, dat zijlieden deze wijze van handelen zoo strijdig oordeelen met den geest en de letter onzer Grw., dat, zoo wanneer de Regering van hare denkbeelden ten deze niet terugkomt en dit departement der koloniën niet weder in de wet der uitgaven doet voorkomen, zijlieden zich om deze onvolledigheid der begrooting alleen, zouden genoodzaakt zien, hunne goedkeuring aan de wet der uitgaven te weigeren; zijlieden reserveren zich hunne motiven en redenen bij de publieke discussie, des noods, meer omstandig uiteen te zetten.

Algemeen heeft de afdeeling in de vierde plaats de strekking afgekeurd, welke er bij de Regering schijnt te bestaan, om alle die administratiën en beheeringen, aan welke eenige inkomsten verknocht zijn, en waarvan de uitgaven door deze als het ware kunnen gedekt worden, of die, welke op de eene of andere wijze met de O. I. revenuen in betrekking kunnen worden gebragt, van de begrooting der uitgaven af te laten.

Desgelijks is nu ook niets betreffende onze *W. I. volkplantingen* en andere overzeesche bezittingen, op de begrooting te vinden, en zijn alle de posten, welke hiervan ter kennis der S. G. vroeger gebragt werden, mede, met het *departement voor de koloniën*, verdwenen. Door alle deze weglatingen en overbrengingen tot andere duistere kassen, waartoe wij de *administratie der domeinen*, aan het Amortisatie-Syndikaat opgedragen, ook brengen moeten, wordt het blijkbaar cijfer der begrooting van uitgaven zeker aanmerkelijk verminderd, doch wordt ook alle juiste kennis der wezenlijke uitgaven en inkomsten van den Staat geheel onmogelijk gemaakt.

Een lid der afdeeling, dat niet tegenwoordig is geweest bij den aanvang der deliberatiën over de begrooting der uitgaven, heeft bij het einde dier deliberatiën, betrekkelijk het weglaten van een hoofdstuk voor het departement van Koloniën, het navolgende opgegeven:

„Het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, zoo als het in art. 60 van onze Grw., bij uitsluiting aan den Koning is toegekend, schijnt mij toe in verband te moeten worden

gebragt niet alleen met de noodige inwilliging der S. G. voor de begrooting van 's Rijks uitgaven, maar ook met verpligting om de uitgaven voor ieder departement van algemeen bestuur bij afzonderlijke hoofdstukken uit te trekken, zoo als een en ander bij de artt. 121 en 127 der Grw. is voorgeschreven. Maar ik kan daarom niet zien dat jaarlijks, wegens de bedoelde volkplantingen en bezittingen, eene rekening en verantwoording zoude verschuldigd zijn, zonder onderscheid of daarvoor uitgaven ten laste van het Rijk worden gevorderd of niet. Eene verpligting om wegens het bestuur over dezelve openingen aan de S. G. te geven, bestaat mijnes inziens niet anders dan in het eerste geval.

In het geval, derhalve, waarin wij thans verkeeren, zoude men hoogstens hebben kunnen verlangen, dat in de begrooting der uitgaven, die voor het departement van Koloniën in een afzonderlijk hoofdstuk voor *memorie* waren genoemd.

Ik houde eene onbepaalde, die zoo veel is als eene openbare comptabiliteit van het bestuur over de koloniën, zoo gevaarlijk voor de belangen derzelve, en daarmede voor de belangen van ons vaderland, dat ik, bij allen eerbied voor eens anders gevoelen, verpligt heb meenen te zijn, mij daartegen van nu af aan, ten stelligste te moeten verklaren.

FRETS."

Derde Afdeeling. Doch ook nog eene andere bedenking weegt der afdeeling te zwaar, om dezelve met stilzwijgendheid te kunnen voorbijgaan. Zij acht namelijk te mogen betwijfelen, of wel aan de S. G. kon onttrokken worden alle de inzage ter zake der geldmiddelen van de koloniën van den Staat. Zij erkent, dat art. 60 der Grw. den Koning uitsluitend geeft het opperbestuur over die bezittingen, en verre is het van haar zich daarmede in het geringste deel te willen inmengen, doch even als bij art. 61 den Koning is opgedragen het opperbestuur der geldmiddelen van het Rijk, en toch de inwilliging der S. G. wordt vereischt tot de bepaling van uitgaven en middelen, zoo ook is zij eerbiedig van oordeel, is den S. G. niet benomen alle kennisneming, ter zake der financieele *uitkomsten* althans, van Zr. Ms. opperbestuur van deze, met den Staat in zoo naauw verband staande, in vele opzigten een deel van denzelven uitmakende bezittingen. Met zoodanige denkbeelden overeenkomstig was het dan ook, meent zij, dat tot voor twee jaren op de Rijksbegrooting een ministerie van Koloniën voorkwam, en in dezen geest, dat gesteld zijn de bepalingen van art. 5 der wet van 23 Maart 1826.

Alleen echter om zoodanig principe te behouden, wenscht zij thans de bijvoeging van het ministerie van Koloniën; het zal haar voldoende zijn, al is hetzelve geheel *pro memorie* uitgetrokken, want te zeer eerbiedigt zij de

gronden, welke de Regering thans kunnen weerhouden eenige verdere opening ten deze te geven, dan dat zij voor het tegenwoordige meer zoude verlangen.

De *Vierde Afdeeling* merkt alleen aan, dat het hoogst onvoorzigtig is om eenig gedeelte der gewone uitgaven te gronden op het onzeker vooruitzigt van uitkeeringen uit de overzeesche bezittingen. +++

Vijfde Afdeeling. Het hoofdstuk echter, waarvan de afdeeling met het meeste leedwezen ook nu weder de weglating gezien heeft, is dat van het departement van Koloniën.

In het vorige jaar, toen dezelve voor het eerst plaats vond, is bijna eenstemmig de wensch geuit, dat de regeling der uitgaven voor het bestuur der koloniën hier te land niet aan de begrooting en dus aan het gemeen overleg mogt worden onttrokken.

De afdeeling beschouwt dien wensch volstrekt als een grondwettig regt van de vertegenwoordigers des volks, en zij acht zich dus verpligt, om denzelven eerbiedig doch met nadruk te herhalen.

Bij de behandeling der *f* 2,500,000 onder de Middelen zich in het algemeen gedragende aan het aangeteekende nopens de Uitgaven, vertrouwt de Eerste Afdeeling, dat door de verlangde mededeelingen de S. G. zullen worden overtuigd, dat dit bedrag van inkomsten veilig door hen kan worden „ingestemd en aangenomen", en beschouwt de Tweede die som „als te goeder rekening verstrekt" en „tot de baten van de algemeene schatkist behoorende"; zoodat „zij zich geenszins gebonden wil achten omtrent de opinie, welke zij na bekomen volledige inlichtingen over deze overzeesche geldmiddelen, zal vermeenen te moeten aan den dag leggen". Eenige leden der Derde verlangen, in stede van specifikatie, eene kombinatie dier zeer onzekere som met de Toevallige Baten. De Vierde erkent deze uitkeering „als een gewenscht redmiddel in den nood van het moederland", terwijl zij vermeent dat het „onder de tegenwoordige omstandigheden voorbarig zoude wezen, om bijzondere navraag naar de middelen en lasten van de kostbare bezittingen van den Staat te doen". „Maar indien er bij de Hooge Regering geene zwarigheid bestaat tegen het doen van eenige mondelinge mededeelingen, dan zou men die gaarne, des noods in comité-generaal, willen ontvangen". De Vijfde verklaart zich „uit gebrek

van genoegzame inlichting buiten staat om dezen post te beoordeelen. Zij zou echter met deze wijze van handelen misschien dit jaar nog wel willen genoegen nemen en voor het oogenblik op geene verdere openingen aandringen, indien zij overtuigd wierd dat dezelve uit bijzondere omstandigheden voortvloeide en niet aan een beginsel der Regering haren oorsprong verschuldigd was, tegen hetwelk de Afdeeling zou verpligt zijn zich te verklaren".

De Regering antwoordt aldus:

Uitgaven.

Bij eene andere bedenking wordt de twijfel aan den dag gelegd, of wel door de voorgedragene begrooting in alle staatsuitgaven, voor de volgende dienst, zal zijn voorzien, en er wordt verlangd sommige onderwerpen in de begrooting te zien opnemen, die er niet op voorkomen.

Op het tegenwoordig tijdstip heeft men geoordeeld, dat er aan de regering genoegzaam middelen zouden zijn verschaft, door de in overweging gebragte begrooting; doch het zoude gewaagd zijn als zeker te stellen, dat de belangen van het land, *gedurende de geheele volgende dienst*, zullen verzekerd zijn, en alles gedekt zal kunnen worden bij het toestaan van de gedane aanvragen.

In welk land toch mag men zich, bij den tegenwoordigen stand van zaken, op zoodanige uitzigten vastelijk verlaten?

De regering moet zich dus wel voorbehouden, om later, indien dit noodig bevonden wierd, de medewerking der S. G., ter bekoming van meerdere middelen, in te roepen.

Dat in de begrooting, ten aanzien van de *koloniën*, alleen onder de inkomsten voorkomt eene som van *f* 2,500,000, door welke medegewerkt wordt tot het voldoen der aangevraagde uitgaven, ligt in den aard der zake, en ook deze inrigting heeft voor zich het voorbeeld der begrooting van het loopende jaar; die som wordt een last der koloniale geldmiddelen, en deze behooren tot het opperbestuur des Konings, weshalve hier alleen in aanmerking kwam het *in ontvang nemen der som*.

Dat noch de koloniale administratie hier te lande, noch betalingen betreffende de O.- of W. I. bezittingen, onder de uitgaven hebben moeten opgenomen worden, behoort tot die gelukkige omstandigheden, welke de regering ontslaan van het vragen van vermeerdering van lasten: alles wat tot deze gewigtige onderwerpen behoort, wordt thans uit de straks genoemde geldmiddelen gedekt, en behoeft dus geen onderwerp der begrooting uit te maken; het brengen van posten op dezelve, tegenover ontvangsten der ko-

loniën, zoude eene vermenging van de eene en andere geldmiddelen daarstellen, welke ondoelmatig en strijdig met de voorschriften der grondwet zou mogen geacht worden. *Vroeger* zijn de koloniën uit de geldmiddelen van den staat ondersteund, en *nu* heeft het omgekeerde plaats: de post der wederzijdsche ondersteuning maakt, of een bezwaar, of eene bate der begrooting uit, en daartoe schijnt zich alles ten deze te kunnen bepalen.

Het is eene andere vraag, of het doelmatig te achten zijn zoude, dat de vergadering omtrent de geldmiddelen van de Overzeesche bezittingen eenige opheldering ontving, welke ook verwacht zou kunnen worden, naar aanleiding van het slot art. 5 der wet van den 23 Maart 1826, zoo als dit door eene der afdeelingen is opgemerkt, en in der daad gevoelt en billijkt men al de belangstelling, die bij de leden van de vergadering in dit opzigt moet heerschen, schoon ook de voldoening aan het geuite verlangen, door sommige leden, te regt ondergeschikt gemaakt wordt aan de overweging, of het voor dusdanige mededeelingen wel het geschikt oogenblik zijn zoude, en deze consideratie moet dan ook de Regering wederhouden, om voor alsnog over te gaan tot de geheele voldoening aan het slot van art. 5 der Wet van 23 Maart 1826, vermits, naar derzelver oordeel, het gepaste oogenblik daartoe nog niet aanwezig is.

Middelen. (*Uitkeering* enzv.)

Bij de behandeling van de wet omtrent de uitgaven, is het noodige gezegd omtrent het oogpunt, waaruit dit onderwerp kan worden beschouwd.

De post is in de raming opgenomen, op gelijke wijze als over de loopende dienst, en er is geene reden, om die met de toevallige baten te vermengen, of om eenigen twijfel te voeden, dat deze belangrijke ondersteuning niet over het volgend jaar zou worden verwezenlijkt.

Dit bevredigt zoo weinig, dat de meeste Afdeelingen het geopperde bezwaar met klem herhalen, gelijk blijkt uit de volgende gedeelten van het Verslag der Centrale Afdeeling.

Eerste. Daarentegen kan men zich niet vereenigen met het denkbeeld, dat, omdat het niet raadzaam is, voor als nog alle mogelijke inlichting omtrent de geldmiddelen der O. I. bezittingen te geven, daarom het principe niet zou behooren te worden erkend, zoo dat zelfs het geheele Ministerie van Koloniën buiten de begrooting zou moeten blijven, iets hetgeen men evenmin in dit opzigt als ten aanzien van andere ontvangsten en uitgaven kan admitteeren.

Men verlangt dat de koloniën immers op de begrooting blijven paroisseren, al ware het dan voor dit jaar slechts voor memorie, terwijl daaruit, dat in het vorig jaar die weglating geen algemeenen grond tot verwerping heeft gegeven, geene consequentie voor het vervolg behoort te worden getrokken.

Tweede. De leden der afdeeling hebben nu bij de behandeling van dit onderwerp in het algemeen verklaard, dat deze beantwoording hen weinig heeft voldaan, en dezelve hen op zeer vele punten geheel onvolledig, zeer weinig pertinent en overtuigend is voorgekomen. Vijf leden, mitsdien inhaererende de bedenkingen in het vorige proces-verbaal der sektie opgenomen, hebben verklaard, zonder in details op dezelve te willen terugkomen, de gegevene beantwoording aan te nemen voor notifikatie. De overige leden hebben vermeend ook nu nog weder met ernstigen aandrang op eenige punten te moeten terugkomen.

De redenering over het weglaten van het Departement van Koloniën gevoerd, moet men rondborstig verklaren, innig leed te hebben gedaan. Men schijnt bij dezelve als 't ware te kennen te geven, dat het den S. G. genoeg moet zijn, te zien dat hier eene aanzienlijke som van ƒ 2,500,000 uit de koloniale geldmiddelen in ontvang kan genomen worden; en dat hen de wijze, hoe deze resultaten verkregen worden, niet behoeft te worden medegedeeld. In deze wijze van zien kunnen de bedoelde leden geenszins deelen, zijl. gelooven dat hun gevoelen duidelijk en krachtig in het vroegere proces-verbaal is ontvouwd, en achten het waarlijk overbodig de aldaar gebezigde argumenten hier te herhalen; zijl. blijven de O. I. en W. I. koloniën beschouwen als bezittingen van den Staat, en mitsdien ook de revenuen, welke dezelve afwerpen, als vruchten dier staats-bezittingen, omtrent welke vruchten zijl. regt hebben zoodanige inlichtingen te verlangen als waaruit hun blijken kan van welke natuur dezelve zijn, welk derzelver bedrag is, en welke waarschijnlijkheid er omtrent den duur daarvan bestaat.

Zich over het opperbestuur, aan den Koning uitdrukkelijk bij de Grw. verbleven, eenige beoordeeling aan te matigen, was geenszins de bedoeling der gezegde leden, doch zijl. kunnen niet ter zijde stellen, dat vermits het *Ministerie van Koloniën* een Departement van het algemeen bestuur is, en alle de Departementen, volgens art. 127 der Grw, een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting moeten uitmaken, de begrooting voor 1835, op welke dit Departement niet gevonden wordt, aan een radikaal gebrek laboreerde, hetwelk nog kan en behoort verbeterd te worden, en zulks te meer daar de verdere bepalingen van gezegd art. 127, omtrent het niet overschrijven van het eene hoofdstuk van algemeen bestuur op het andere, ook met de bedoelde wijze van handelen niet is overeen te brengen.

De zoo duidelijke bepalingen van art. 5 der wet van den 23sten Maart 1826, toonen ook overtuigend aan dat hier, reeds sedert drie jaren, als een regt tot het ontvangen van voldoende openingen voor de S. G. geboren is, en het moet onbegrijpelijk voorkomen, waarom niet aan deze vergadering, in comité-generaal bijeengekomen, des noods onder oplegging van ge-

heimhouding, zoude kunnen medegedeeld worden, naar luid van gezegd art. het beloop der „afbetalingen uit de middelen van de overzeesche bezittin- „gen gedaan, en van den geldelijken toestand derzelve." Het einde der redenering over dit onderwerp, waarbij gezegd wordt, „dat de regering weerhouden wordt, om voor als nog over te gaan *tot de geheele voldoening* aan het slot van gezegd art. 5," doet natuurlijk de vraag ontstaan, of er dan *eene gedeeltelijke voldoening* heeft plaats gehad ? zoo ja, wanneer dezelve geschied is, en waarin zij bestaan heeft?

Een der bedoelde leden heeft, te dezer gelegenheid, aanteekening verzocht, dat alleen voorzigtigheid hem weerhield, zoodanige daadzaken betreffende onze overzeesche bezittingen mede te deelen, als hem van diverse zijden zijn kenbaar geworden, en welke hem de overtuiging hebben gegeven, dat de breed uitgemeten ontvangsten aldaar op zóó lossen en onwissen voet staan, dat hij het hoogst ongeraden acht, van deze gelden nu reeds aanzienlijke sommen, ten behoeve van het moederland, af te zonderen. Dit lid heeft overigens verklaard, dat, bijaldien de regering bij de weglating van dit hoofdstuk blijft volharden, dit alleen genoeg bij hem weegt, om zijne goedkeuring aan de geheele begrooting te weigeren.

Derde. De afdeeling heeft besloten de beantwoording der bedenkingen van de S. G. op de begrooting van uitgaven voor den jare 1835 aan te nemen voor kennisgeving, zonder echter daardoor geacht te willen worden in allen deele daarin genoegen te kunnen nemen, en dit niet, met name, ten aanzien van het gewigtig punt van de koloniën van den Staat, als waaromtrent de afdeeling thans, na die beantwoording, meer stellig meent te moeten verklaren, dat zij, verblijvende bij het deswege door haar bij het proces-verbaal van den 31sten Oktober ll. uitgedrukt gevoelen, van oordeel is, dat alle de, van de onder Zr. Ms. opperbestuur staande administratie der koloniën, ten slotte van alle koloniale uitgaven, overschietende gelden, zijn gelden van den Staat, en over deze ten behoeve van het Rijk niet dan onder inwilliging der S. G. mag worden beschikt.

Vierde. Deze afdeeling heeft, uithoofde van bijzondere consideratiën, alle navraag betrekkelijk de buitenlandsche bezittingen van den Staat ter zijde willen stellen, maar zij kan desniettemin geenszins berusten in het systema, bij antwoord op de consideratiën van andere afdeelingen voorgesteld. De Grw. heeft het opperbestuur daarvan aan den Koning bij uitsluiting opgedragen, maar de financieele aangelegenheden der koloniën staan in onmiddellijk verband met die van het moederland: *vroeger zijn die koloniën uit de geldmiddelen van den Staat ondersteund, en nu heeft het omgekeerde plaats,* gelijk Z. Exc. de Minister van Financiën te regt aanmerkt; maar indien wij met Z. Exc. eenen *post van wederzijdsche ondersteuning* op onze

begrootingen kunnen vinden, dan dient men toch kennis te dragen van die rekening, in ontvangst en in uitgavê, waaruit de behoefte tot bijstand of de gelegenheid tot ondersteuning zal voortvloeijen.

De Grw. kan wel gewild hebben dat het voorschreven opperbestuur nimmermeer, gelijk voorheen, aan eenige maatschappij van kooplieden opgedragen zoude worden, maar het schijnt dat dit eenvoudig voorschrift niet bedoelt, om de vertegenwoordigers van het geheele Nederlandsche volk onkundig te houden van de eerste en voornaamste aangelegenheden dier onschatbare bezittingen van den Staat, waarvan het behoud zulk een onberekenbaren invloed heeft op den handel, op de industrie, ja op het aanzijn van het moederland.

Vijfde. Ofschoon de afdeeling met leedwezen gezien heeft, dat de door haar gemaakte bedenkingen in het algemeen niet zoo zijn beantwoord geworden als zij zoude hebben gewenscht, zal zij thans op die bedenkingen niet terugkomen, maar de antwoorden der Regering eenvoudig aannemen voor kennisgeving met bijvoeging, dat zij daardoor niet wil geacht worden, met die antwoorden genoegen te nemen.

Er zijn echter eenige hoofdpunten waaromtrent de afdeeling vermeent het stilzwijgen niet te mogen bewaren, en hieronder bekleedt eene eerste plaats dat der koloniën.

De afdeeling eerbiedigt te zeer art. 60 onzer Grw. dan dat zij aan de S. G. in het beheer der koloniën eenig deel zoude wenschen te zien toegekend.

Maar zij vindt in hetzelfde Staats-verdrag dat daarover het uitsluitend opperbestuur aan den Koning schenkt, aan de volkplantingen den naam gegeven van *bezittingen van het Rijk.*

Zij besluit hieruit, dat de baten dier volkplantingen moeten komen ten behoeve van het moederland en alzoo behooren tot die geldmiddelen, van wier gebruik naar de Grw. niet alleen aan de S. G. een uitvoerig verslag moet worden gegeven, maar waarover tevens zonder toestemming van de vertegenwoordigers des volks niet mag worden beschikt.

Het is haar uit de ontvangen antwoorden voorgekomen, dat de Regering omtrent de twee laatste punten eene andere meening schijnt te koesteren. En alhoewel sommigen, alleen uithoofde der omstandigheden, dit jaar van het vragen van mededeelingen over dit gewigtig stuk nog wel zouden willen afzien, hebben echter de negen aanwezige leden eenstemmig verklaard, verpligt te zijn, om tegen de evengemelde meening zich uitdrukkelijk te moeten verklaren.

Hierop voegt de Regering bij de Begrooting den post:

„XIe Hoofstuk. Departement van Koloniën. *Memorie.*

en doet zij eene geheime mededeeling omtrent de financiën van Nederlandsch Indië [1]).

Deze en andere toenaderingen verwerven algemeenen bijval. Zelfs degenen, die door de bijvoeging en mededeeling op verre na niet voldaan zijn, besluiten, zich bij de herhaling hunner bezwaren, ter overweging in een volgend jaar, te bepalen. De Begrooting wordt met eenparige, het ontwerp voor de Middelen met 49 tegen 2 stemmen aangenomen.

Bij de openbare beraadslagingen, gehouden in eene ochtend- en avond-zitting op 23 December, spreken de volgende Leden over koloniale onderwerpen, op de wijze naast ieders naam vermeld. (Waar wij de eigen woorden terug geven is eene kleinere letter gebruikt.)

Jr. H. Backer: Hoe men verschille over den aard der kennisneming, welke door de S. G. plaats hebben moet ten aanzien van de koloniën, in verband met het „meer uitsluitend opperbestuur" bij art. 60 der Grw. aan den Koning opgedragen, zoo kan toch die stelling wel niet betwist worden, dat, zoodra deze bezittingen een voordeelig saldo opleveren, hetwelk aan het moederland kan worden overgemaakt, dit saldo in zijn geheel in 's lands kas behoort gestort te worden, om met het bruto rendement der belastingen te dienen tot dekking der Begrooting. Aan den anderen kant moeten op de Begrooting, volgens art. 61 der Grw., gebragt worden de door den Koning geregelde bezoldigingen van alle ambtenaren, en de uitgaven voor al de kollegiën of ministerieele departementen, die de Koning goed vindt in te stellen: dus ook die van het Departement van Koloniën. Men heeft trouwens in 1832, door bijvoeging eener gedetailleerde berekening van het XI_e hoofdstuk der Begrooting, de uitgaven voor het Departement der Nationale Nijverheid en Koloniën als ministerieel Departement hier te lande aan de beoordeeling der S. G. onderworpen. Niets verhindert eene gelijke behandeling thans, al ware het dat politieke omstandigheden de mededeeling

1) Deze is niet gevonden. Zie echter de in den tekst volgende redevoeringen van den heer van Dam van Isselt en den Minister van Financiën. Men ontmoet bij eene latere Vergadering omtrent de koloniale financiën mededeelingen, welke het gemis van deze niet meer doen gevoelen.

over O. I., beoogd bij de wet van 23 Maart 1826, nog ongeraden maken.

S. Op den Hooff: Door de toevoeging van den nieuwen post, zij het dan voor memorie, is het gewigtig beginsel behouden, dat over de baten der koloniën, zonder toestemming van de S. G., hier te lande niet mag worden beschikt. In alle geval beaamt men het tegenovergestelde beginsel niet door de Begrooting aan te nemen.

Van Dam van Isselt:

De regering heeft op aandrang der onderscheidene afdeelingen het hoofdstuk Koloniën hersteld voor memorie en heeft ons eene mededeeling gedaan over onze O. I. bezittingen.

Hiermede nu is min of meer aan den vorm, maar geenszins aan den grond der zaak voldaan.

Ik zal hier kortelijk herhalen hetgeen in het verleden jaar door mij meer in het breede is ontwikkeld. De Koning heeft het opperbestuur over de koloniën, maar deze zijn geen eigendom van Z. M.: de koloniën zijn bezittingen van den Staat, de gelden uit die bezittingen aangevoerd zijn gelden van den Staat, en over deze gelden mag niet worden beschikt zonder toestemming van de S. G. Hoe zullen die oordeelen over eene zaak, die hun ten eenenmale onbekend is? De gelden, die Z. M. voor de uitgaven in de koloniën zelve vaststelt, liggen buiten de beoordeeling dezer vergadering; maar van de sommen die uit de koloniale kas in de algemeene lands kas vloeijen, mogen en *moeten* wij verantwoording vragen.

Die financieele verantwoording nu hebben wij gevraagd. En wat hebben wij ontvangen? Eene soort van overzigt over het systema van bestuur in N. I., dat niet tot onze beoordeeling staat, als liggende geheel in het Koninklijk prerogatief van opperbestuur.

De geheimhouding, die men daarbij heeft gevraagd, grenst, ik zoude bijna zeggen aan het belagchelijke; want voor ieder die zich eenige moeite heeft gegeven om den toestand onzer koloniën na te gaan, waren die geheimen overbekend.

Het lag in mijn eerste plan en in dat van sommige mijner ambtgenooten, om in het breede over den toestand onzer koloniën uit te weiden, en dan zou men welligt hebben bespeurd dat wij niet zoo geheel van opgaven zijn ontbloot, als men schijnt te onderstellen.

Voor *dit jaar* echter zal de bescheidenheid mij het zwijgen opleggen; hopende op meer vertrouwen en openhartigheid aan de zijde der Regering in het volgende.

J. van Alphen:

Daar de Minister van Finantien ons gezegd heeft, dat bij deze begrooting de uitgaven naar de inkomsten zijn geregeld geworden, zal ik met de laatste beginnen.

Onder die inkomsten vinde ik de *aanvulling* uit de O. I. fondsen het belangrijkste.

Ik zal niet over het bedrag, maar over het principe van die aanvulling spreken.

Het is billijk, mijne heeren, dat onze O. I. bezittingen, na de importante opofferingen, ook in geld, door het moederland gedaan, alsnu eene in vergelijking daarvan geringe teruggave doen, en het is niet te verwonderen, dat zij het kunnen doen, en dat de kapitalen, derwaarts gezonden, de cirkulatie zoo wel als de produktie bevorderd hebben.

Het ophouden van den oorlog, de aanwinst voor ons beheer van 1½ millioen onderdanen, doeltreffende maatregelen van het bestuur, hebben de aanvankelijke restitutie van onze avances mogelijk gemaakt. Het onderwerp is van zeer groot belang, te groot om daarvan te zwijgen: — voor mij ten minste, daar het verbonden is aan herinneringen die mij onvergetelijk zijn, aan een groot gedeelte van mijn jeugdig leven, toen Europa door theoriën, die in bloed moesten eindigen en ook geëindigd zijn, verscheurd werd, en op Java rust, vrede en welvaart heerschten. Ik herdenk daarbij aan een gezegde van Napoleon, dat het lot van Europa in O. I. had kunnen beslist worden; ook dit zou thans ruimer toepassing dan ooit kunnen vinden, want het oude Europa is eerder vatbaar voor ontbinding, dan voor beslissing van haar eigen lot; het vergif dat thans woelt, is meer van eene negative dan wel van positive kracht, zoo als 40 jaren geleden plaats vond. Wij twijfelen aan alles, behalve aan de vermeerdering van onze schulden en lasten; het is dus vertroostend voor ons, die eenigzins onschuldig er door lijden, een bemoedigenden blik te kunnen wenden naar de overzeesche gewesten, die op elke plek ons aan den roem en aan het *gezond verstand* onzer voorvaderen herinneren.

Ik zeg *gezond verstand*, Ed. Mog. Heeren! want dit te erkennen, na 20 jaren aan proefnemingen en illusies geofferd te hebben, is niet terugkeeren, maar de eenige weg om zeker vooruit te gaan. +++?

Als koloniale mogendheid kunnen wij wel geen schitterende, maar voor de menschheid eene allerbelangrijkste rol en missie volbrengen; groote vooruitzigten zijn ons daar geopend, en groote bezittingen dragen er roem op, tot een vaderland te behooren, dat zijnen alouden naam van moed, trouw en standvastigheid gehandhaafd heeft.

In Oktober 1832 schreef ik de herstelling en herleving van onze moreele

kracht aan de *publiciteit* toe, en ik zeide in deze vergadering: „De waarheid kan in het *Europa der publiciteit* niet lang verborgen worden of blijven." Europa heeft eere gegeven dengene wien eere toekomt.

Ook dit geldt ons koloniaal beheer, de stelsels die wij volgen, het doel dat wij beoogen, de resultaten die wij er van te wachten hebben.

Ik zal mij niet vermeten het boek der toekomst open te slaan, maar men behoeft geen profeet te zijn om gevolgen uit oorzaken af te leiden, en het præcedent van den Babelschen torenbouw, de verwarring der sprake en denkbeelden, het gevolg er van, de verspreiding der volken over den geheelen aardbodem, eenigermate op onzen tijd toe te passen.

De emigratie uit Europa neemt jaarlijks toe, en daar de armen en behoeftigen, de luijen of onbekwamen tot arbeid, niet emigreren kunnen of willen, zoo versterkt dit meer en meer de nadeelige verhouding der armoede tot de gegoeden, dien invretenden kanker der maatschappijen. — Groote etablissementen verdringen overal en in alles de kleine; produktie overtreft overal de konsumtie; verbodstelsels worden, overal bijna, tegen de overtuiging der regeringen aan, gesouteneerd, geen tegenwigt van vrijen handel geadmitteerd; overal is kompressie noodig: wat een vruchtbare grond ter bearbeiding van verlichte hebzucht, van egoïsme en ambitie zonder beginsels!

Aller oogen zijn dus naar overzeesche gewesten gewend; te veel mogelijk: als de agiotagie hoort dat onze koloniën hare schulden betalen en aflossen en aan het moederland avances restituëren, zal het aan exageraties en aanbouw van kasteelen in de lucht niet ontbreken; als de industrie verneemt, dat in onze koloniën, door vermeerdering van produkten, ook vermeerdering van behoefte aan katoenen bestaat, wat eene versterking van de soliditeit der vorige toegenegenheid van onze voormalige broeders! wat een hartzeer voor hen die nog met aandoening aan het fonds van Nijverheid gedenken, en thans als *onbevriende* mogendheid met dubbele regten bezwaard worden..! Het geldt hier debiet van fabrikaten, geen afgetrokkene, afgesletene principes, verantwoordelijkheid van ministers, vrijheid van onderwijs, enz. enz.; maar katoenen, Ed. Mog. Heeren! débouchés, debiet: een *belang* dat in een naburig Rijk den woedenden strijd van het zuider en noordelijk gedeelte heeft opgewekt en reeds de woorden van afscheiding heeft doen hooren: *een belang* hetwelk Noord-Amerika met scheuring bedreigt; *een belang* dat Engeland dwingt om zich den wereldhandel te verzekeren; dat *belang* mogen wij wel op zijne waarde schatten en doen gelden, mits met groote voorzigtigheid. Als koloniale mogendheid kunnen wij dus eene zeer belangrijke rol spelen, mits wij ons niet ten doel stellen om te schitteren, te konquesteren, te koloniseren in den geest en den zin van het revolutionair liberalisme, en ons onthouden van de *onmatige* produktie van fabrikaten met alle hare exi-

gences in onzen eigen boezem aan te kweeken —*felix quem faciunt aliena pericula cautum.* — Maar dit is niet alles! — Hooger missie, E. M. H.! hebben wij te volbrengen, hooger missie dan bloot materieele belangen te behartigen.

Wie, die de woelingen en beroering der volken in Europa gadeslaat, ziet daar niet in wenken van hooger bestuur?

Het Mahomedanisme verzwakt overal, waar het in aanraking komt met kennis en wetenschap, welke door de toenemende faciliteit van kommunikatiën overal verspreid worden; naast Christelijke verlichting kan het zich niet staande houden; als zamenhangend geheel van wetgeving mist het levenskracht, hier in Europa zoowel als in Azië; de principes er van worden, wel is waar, in sommige Christenlanden op- en overgenomen: de een neemt er van het fatalisme, en inderdaad, schoon niet in naam, de polygamie, een ander het geheimzinnige, een ander het zwaard, den trots, — die principes mogen overal in het menschelijke hart eene schuilplaats vinden en hare konstitutioneele regten doen gelden, het zamenstel er van tot stelsel van geloof, tot grondslag van het bestaan der volken, verzwakt, vervalt, gaat uit, het mist levenskracht.

De reden er van is klaarblijkelijk. De superioriteit van het Christelijk beginsel en deszelfs invloed op beheer en regering, in oorlog en vrede, straf en belooning, en ontwikkeling van industrie, boven het Mahomedaansch beginsel, is onbetwistbaar en een geschiedkundig bewezen waarheid geworden; naast elkander geplaatst, is het resultaat van die superioriteit zeker; — het Mahomedaansch beginsel rust op het *zwaard*, op slavernij, op duisternis, op onzekerheid van den eigendom; het Christelijk beginsel rust op vredelievendheid, licht, vrijheid, publiciteit, op eerbiediging van alles wat verkregen regt is (de behandeling ons aangedaan was eene uitzondering, eene uitzondering die niet eens zuiver Mahomedaansch was, waarbij schadeloosstelling een heilige pligt is), de toepassing van dat Christelijk beginsel verzekert ons op Java het vertrouwen en de verkleefdheid van millioenen menschen, die alle aan superioriteit hulde doen en gedaan hebben sedert twee eeuwen. Die superioriteit vertoonde zich nooit in een weldadiger licht dan gedurende de vijftienjarige rust en vrede die het eiland Java genoot tot 1808; dezelve hield zich staande, niettegenstaande de invasie van eene regering van geweld, niettegenstaande eene overheersching van vreemde bezitters, niettegenstaande eene lange onzekerheid van maatregelen, die, hoe welwillend ook, het doel misten omdat zij geen zekeren grondslag hadden; ons grootste gevaar is instabiliteit van maatregelen, hetzij door miskenning van het karakter van den inlander, ongeduld en overdrijving van geldbelang, verwaarloozing van onze eigene koloniale geschiedenis; on

grootste gevaar is nu nog al te direkt beheer, onbestemde kolonisatie, in één woord, al het wilde, losse, verleidende en wereldberoerende van het ongelukkig begrip, hetwelk vrijheid altijd vooraan plaatst, en orde, rust en menschengeluk altijd achteraan stelt.

Het Christelijk beginsel staat niet alleen op Java naast het Mahomedaansche, maar in het rijk dat Engeland in Indie gesticht heeft, van 100 *millioen* onderdanen, die zijne opperheerschappij erkennen en thans zegenen, staat het Brahmasche en Mahomedaansche tevens. Het beheerscht beiden en wint dagelijks in moreele kracht; in Nieuw-Holland, van Diemensland,het ontzaggelijke vaste land, dat thans Australie genaamd wordt, rijzen steden, dorpen, bevolkingen op, en het Christelijk beginsel van onderwijs, van licht en beschaving en van arbeidzaamheid bloeit daar in jeugdige kracht; verbindt zich met een groot doel der menschelijkheid om strafoefening tot verbetering te laten strekken; de vrije vaart op China zal het kontakt van Europesche denkbeelden met dat ontzaggelijke rijk oneindig vermeerderen, en wij, E. M. H.! die in het middelpunt van den Indischen archipel een gelukkig gelegen en vruchtbaar rijk bezitten, wij koncentreren alle betrekkingen, aller belangstelling, zonder eenig groot gevaar; nergens wordt het gezag beter geëerbiedigd dan op Java; nergens bestaat er beter, geleidelijker en arbeidzamer bevolking; in den geheelen laatsten oorlog is geen enkel landschap van ons afgevallen; als dat geen bewijs is van de superioriteit van ons beginsel van regering, in een oorlog die ter verdediging van het Mahomedaansch principe gevoerd werd, dan bestaat er geen redelijk bewijs in deze tijden van algemeen scepticisme.

Groote vooruitzigten, voorwaar, zijn dan ons geopend in onze O. I. bezittingen; maar laten wij wijs zijn met matigheid: het revolutionair beginsel lastert ons, loert op onze welvaart, de *auri sacra fames* beschuldigt ons van bekrompen denkbeelden, terugkeer tot monopolie enz., enz., enz. Tot nog toe is die laster onze roem geweest, de vleijerij is uitgeput, bewijst niets meer, de haat en laster bewijzen ten minste nog iets; ons eenig antwoord moet zijn eerlijkheid, opregtheid, stabiliteit van maatregelen, die op een bedaarden voortgang rusten en dien vooruitgang regelen, voorbereiden en bedoelen.

Die vooruitgang heeft reeds 130 jaren op Java plaats gevonden, en den inlander voorbereid tot een staat waarop een geregeld beheer werken kan. Vindt zoodanig beheer thans plaats? Zoo verre mijne zeer onvolledige kennis reikt, kan ik die vraag geruststellend beantwoorden; dit vereischt eene korte ontwikkeling. Ik zal mij alleen tot Java bepalen.

Het is zeker, Ed. Mog. Heeren, dat de arbeid dien de kultuur van koloniale waren vereischt, meer kost in de W.- dan in de O. I., dat dit ver

schil aanmerkelijk, en het meer dan waarschijnlijk is, dat de strekking tot vrijmaking der slaven dit verschil nog versterken zal.

Het dagloon van den slaaf wordt op 8 à 10 stuivers berekend, en op Java heeft de kultivateur de helft niet noodig, en zoo hij minder arbeid verrigt, zoo kunnen de produktie-kosten veilig op de helft gesteld worden; het is opmerkelijk, dat buiten Isle de France en Bourbon, het slavenbeginsel in geheel Azië voor de kultures niet bestaat.

Het is een groot voordeel voor den produkteur op Java, dat zijn arbeid produktief kan genoemd worden, dat is te zeggen, dat het loon, bij zeer matige prijzen, evenredig zij aan den arbeid dien hij verrigt, waartoe hij moet worden aangemoedigd en aangespoord naarvolgens zijne begrippen van verpligting, en overeenkomstig zijn belang; al de zorg van de regering moet dan ook daarnaar streven, dat hem dat loon *geheel* geworde; als dat doel bereikt wordt, kan de produktie jaarlijks vermeerderen, en vrede en welvaart bevestigen.

Nuttig en wijs is het, die produktie zoodanig te vestigen, en haar zoodanig eene rigting te geven, dat de inlander, naarvolgens zijne gebruiken, zijne denkbeelden van eigendom en bezit, zijne behoeften en uitzigten, tot arbeid wordt opgeleid, mits de maat van die uitbreiding niet overschreden worde, en dat die arbeid besteed worde aan produkten die het meeste voordeel geven aan het moederland.

Nuttig en produktief kan het zijn, als die arbeid van den Javaanschen kultivateur in aanraking en goed geregeld verband gesteld wordt met ondernemingen en etablissementen van Europesche industrie; dit is eene *moreele kolonisatie*, die ook daarom doelmatig is, omdat zij de wilde, losse, ja verderfelijke kolonisatie, zoo als het liberalisme haar predikt, weert, en door eene nuttige afscheiding het goede bevordert, en het nadeel, ja het schreeuwende onregt vermijdt van uitgift of verkoop van landen, die sedert onheugelijke tijden door Javanen bezeten zijn.

De *moreele kolonisatie* moet zich vooreerst bepalen tot de eerste bewerking der grondstoffen, en niet opgevoerd worden tot konkurrentie van de Europesche industrie, en het verdient al de zorg van het Gouvernement, om die aanraking zoo te regelen, dat daardoor geene verkorting van de regten van den Javaanschen kultivateur ontsta.

Ik heb reden om te twijfelen, of ooit, door invoering van nieuwe stelsels, de primitieve huishoudelijke inrigting van den inlander op Java geheel veranderd, en die verandering tot op den bodem doorgedrongen is. Het is zoo gemakkelijk niet, natiën te transformeren in andere wezens dan zij eeuwen lang geweest zijn, vooral niet Oostersche volken, bij wie een zamenhangend geheel bestaat van godsdienstige en burgerlijke begrippen, gewoonten,

zeden en gebruiken, die zoo ineen geweven zijn, dat zij wel voor een tijd buiten werking kunnen gehouden worden, maar toch altijd de strekking behouden van terugkeer tot en herstel van het vorig verband.

De zoogenaamde *landrente*, door den kundigen en eerzuchtigen landvoogd in 1812 ingevoerd, is in mijn oog altijd een politieke maatregel geweest, een maatregel van individueele ambitie, nationale jalousie en schitterende theorie; het was een maatregel van vreemde staatkunde om, door vrijen handel, vrije kultuur en onbepaalde kolonisatie, een bestemd doel te bereiken: namelijk om den inlander aan de invoerders van dat stelsel te verbinden, om onzen Hollandschen roem te verduisteren en bij eventueelen terugkeer onze bekrompenheid, onze ongeschiktheid, onze tyrannie aan al de dupes van liberaliteit voor oogen te stellen, en eindelijk, E. M. H., terwijl aan ons de lasten gelaten werden, om het voordeel der handelsetablissementen en van onbepaald debiet van fabrikaten aan de goedkoopste en rijkste kapitalisten en produkteuren van Europa te verzekeren.

Ik rekuseer dan ook alle argumenten die uit de werken van Raffles en Crawfurd getrokken zijn, en verklaar dezelve partijdig in het Engelsch belang, voor valsch, bedriegelijk, en van onwaarde voor het Hollandsch gezond verstand.

Het stelsel der landrente was ook niet in overeenstemming met de oorspronkelijke instellingen der Javanen, — is nooit tot deszelfs ware doel, opbrengsten in geld, kunnen gebragt worden; het is nooit eenvormig en overal ten uitvoer gelegd, vele partieele wijzigingen heeft het ondergaan en moeten ondergaan, en daardoor is er strijd van beginsels, en maatregelen, en verwarring van denkbeelden ontstaan, die op het moreel van de bevolking een ongunstigen invloed hebben uitgeoefend en dit een en ander maakte eene verandering noodzakelijk. Ik heb dan ook de aanvankelijke algemeene wijziging van het Bengaalsch stelsel van inkomsten, onder zulke schoonschijnende voorwendsels op Java overgebragt, zoodra ik met de beginsels, strekking en het doel dier algemeene wijziging bekend was geworden, met volle overtuiging goedgekeurd.

Zonderling is het, dat het uitgestrekte rijk van Hindostan nog beheerd wordt volgens de oorspronkelijke huishoudelijke inrigting dier volken; dat direkt beheer en administratie, dat is aanraking van Europesche ambtenaren met de massa's der ingezetenen, zonder intermediair van inlandsche hoofden, aldaar nog als een kwaad beschouwd wordt, dat zoo veel mogelijk verwijderd moet worden. Nog zonderlinger is het, dat dit stelsel van landrenten, in Bengalen, nooit die resultaten van welvaart heeft opgeleverd die de invoering er van op Java beloofde.

Ik besluit daaruit:

Elk land moet naar deszelfs aard, ligging, karakter, zeden, gewoonten en begrippen der ingezetenen bestuurd worden; in één woord elk land heeft zijn eigendommelijkheid en daarop moet het beheer gevestigd worden.

Zoodanig een beheer sluit niet uit in onze O. I. bezittingen voortgaande verbeteringen van het lot der inlanders, voortgaande verheffing van dezelve uit den staat van verlaging waarin wij ze gevonden hebben, tot een beter bestaan, waarbij aan hen zekerheid van bezit, en die graad van vrijheid bezorgd wordt, welke met hunne denkbeelden overeenstemt en aan hunne redelijke behoeften voldoet.

De superioriteit van ons beginsel van regering en administratie naast het Mahomedaansche is onmiskenbaar en wordt door elk inlander erkend; het berust op de drie volgende grondslagen:

1°. Bepaling (fixiteit) van de quotiteit der lasten en opbrengsten;

2°. Gematigdheid in die bepaling;

3°. Veiligheid van bezit en zekerheid, dát aan den produkteur zelven het geheele loon van zijnen arbeid geworde.

De werking van die beginsels is zeker wel langzaam en een gedurig toezigt vereischende, maar altijd weldadig.

Het stelsel der landrenten, dat in Bengalen zelfs zoo onderscheidenlijk wordt toegepast, het zij op geheele landstreken, het zij op dorpen, het zij op enkele huisgezinnen, was op die beginsels niet gegrond; het was de harde wet van Mahomedaansche overheersching, en juist daarom in mijn oog gebrekkig en slecht.

Het was eene *tiendheffing* van het produkt, verhoogd tot 1/3, 2/5 of de helft van de opbrengst van landerijen, die meestal op Java door de hoofden der huisgezinnen ter bearbeiding aan anderen worden overgelaten, en die daarvoor gewoon waren de helft van den inzaam af te staan, en bijna niets overhielden ten zij zij zelve de bearbeiding deden; het was dus in strijd met de oude instellingen en gebruiken van het land.

Het was geen vaste voorafgaande bepaling van quotiteit, wijl de aanslag alle jaar moest vernieuwd worden.

Het verbrak het verband van de inlandsche hoofden met derzelver onderhoorigen en de betrekking van de grondbezitters tot de overige bevolking.

Het noodigde niet aan tot uitbreiding van kultures, wijl de landrente dezelve in alles en overal moest volgen.

Wij zijn aan hetzelve alleen dit verpligt, dat daarop een stelsel van uitbreiding van kultures is kunnen gevestigd en vereenigd is kunnen worden met vermindering van lasten voor de bezitters van den grond.

Ik zal U Ed. Mog. aandacht niet vermoeijen met de details der bepalingen waarop de tegenwoordige uitbreiding der kultures gegrond is; het zij

genoeg aan te halen, dat er een volledig zamenstel bestaat van alle de besluiten die op dit onderwerp genomen zijn en waaruit blijkt dat die uitbreiding gevestigd is geworden op de oorspronkelijke instellingen van den Javaan. Ik moet de regering aanraden daaraan de meest mogelijke publiciteit te geven: wij zijn dit aan de waarheid, aan ons zelve en aan de menschheid verschuldigd, — opdat de ware verlichting in Europa met volledige kennis van zaken oordeele, en zij zal eere geven aan wien eere toekomt. Maar daarbij komt nog in aanmerking, dat de lasten van de landrente reëel, de voordeelen denkbeeldig waren voor den inlander.

Er bestond bij dat stelsel slechts in naam zekerheid, dat de produkteur het loon van zijn arbeid ontving. Hij ontving het niet dan voor een klein gedeelte; dit hebben de verdedigers zelve moeten erkennen. Het korrumpeerde de inlandsche hoofden en benadeelde den eenvoudigen landman, opkooping, voorschot van geld, krediet, in één woord alle de bedriegerijen, die slimheid en hebzucht uitvinden en die door de konkurrentie van de opkoopers niet konden geweerd worden, waren van het stelsel der landrente onafscheidbaar; opkooping moest aangemoedigd en admissie van allerlei soort van opkoopers moest onbepaald toegelaten worden: kan men daarvan rust, vrede, bevordering van arbeidzaamheid en van eerlijkheid verwachten? Ik geloof dit niet, Ed. Mog. Heeren! Reeds in 1826 heb ik daaraan getwijfeld; ik raadde daarom toen reeds aan om aan hetzelve zoo veel mogelijk een permanente basis te geven, waarnaar zich de huishoudelijke instellingen der Javanen zouden kunnen voegen en hechten: alles wat ik sedert gehoord, gelezen of overdacht hebbe, bevestigt mij in de overtuiging dat het eene vreemde plant is die op Java's vruchtbaren bodem niet tieren kan, die noch met den grond noch met den landaard overeenstemt.

De superioriteit van de Europesche administratie bestaat ook daarin, dat dezelve zich niet alleen voegt naar de bestaande huishoudelijke inrigtingen, maar ook die zonder botsingen of plotselinge overgangen verbetert, geleidt en bestuurt, naar die eeuwige beginselen van regt en billijkheid, van regten en pligten, die algemeen erkend zijn; bestaat ook daarin dat de ware Christelijke verlichting zich een groot moreel doel voorstelt voor de toekomst der volken; dat zij vrijheid bedoelt door orde, arbeidzaamheid en pligtsbetrachting, en niet orde en menschengeluk alleen van vrijheid verwacht; dat zij de ware verdraagzaamheid betracht door eerbiediging van alles wat heilig is bij andere volken, en niet afbreekt vóór dat zij opbouwen kan. De toepassing van die beginsels op O. I. volken, hoe gebrekkig dan ook, is altijd weldadig; kennis en onderzoek gaan van dat christelijk beginsel uit, en kennis is magt; veranderlijkheid van maatregelen, hoe ongelukkig ook, verzwakt wel die magt van opinie, maar vernietigt nooit die superioriteit van beheer,

die teugellooze willekeur van het Aziatisch despotisme altijd matigt en korrigeert.

Ik erken echter dat het stelsel van landrente verdedigd kan worden, als *staatkundige maatregel,* die een stelsel van inkomsten kreëerde onafhankelijk van den prijs van koloniale waren of van politieke omstandigheden; dit gold sterk ten tijde van het kontinentaal stelsel, en geldt ook nog eenigzins voor ons, maar kan en moet niet overwegend zijn; daarbij wordt het aan de keuze van de grondbezitters en dorpsbesturen overgelaten om het te behouden of te verwisselen, en het bestaat dus nog gedeeltelijk en kan blijven bestaan daar, waar de denkbeelden en gebruiken er zich naar gevoegd hebben; het empressement, waarmede hetzelve in sommige distrikten door de inlandsche bevolking is verlaten geworden, bewijst echter dat het als algemeen stelsel op Java niet te huis behoort; en eene tweede editie van het kontinentaal stelsel en van proskriptie van koloniale waren is thans niet denkbaar en bijna onmogelijk. — Vermeerdering van produktie, van voordeelige produktie, die in een ander werelddeel afneemt, terwijl de konsumtie overal toeneemt, kan dus niet gevaarlijk geacht worden als stelsel van inkomsten, mits de prijsbepaling billijk zij en de produktie niet overdreven worde, in één woord, als het niet in een uitsluitend geldstelsel ontaardt. ++ ?

Nog ééne aanmerking mag ik niet voorbijgaan:

Eene zaak van het uiterste gewigt in alle landen, die alle regeringen bezig houdt, is het verschaffen van arbeid aan ledige handen; het getal daarvan is op Java en vooral in sommige distrikten zeer groot, en daar zij meestal, door de oorspronkelijke inrigting der dorpen, van de verdeeling der rijstvelden geheel uitgesloten zijn, zoo moet het doel der regering zijn om die overtolligheid van arbeiders aan den arbeid te krijgen, en daar de behoeften gering zijn, is dat geene gemakkelijke taak; de nieuwe maatregelen schijnen mij toe dat doel in het oog te hebben en te kunnen bereiken. Het stelsel der landrenten op zich zelve voorzag daar niet in: geene materieele kolonisatie, geene Europesche denkbeelden van ontginning, geene onbepaalde uitgifte van land, geen beginsel van onbeperkt landeigendom, geen verkoop van duizende Javanen, en wel grondbezitters, met en benevens een stuk grond tot voorwendsel van dien verkoop, kan daarin voorzien, zonder zoo veel onregt, zoo veel verwarring te scheppen, dat de nadeelen de momenteele voordeelen verre zouden overtreffen; die hulde aan de onbepaalde denkbeelden van onzen tijd zoude ons duur te staan komen. Eene andere zwarigheid die bij wel- en doordenkenden wel eens opgerezen is, en ook bij mij wel eenige bekommering heeft verwekt, is de vraag, of de begrippen van vrijheid, vrije beschikking, vrije opkooping, die zich rondom het Engelsch of liever Bengaalsch beginsel van landrenten geschaard hebben, zoo bij den inlander ! +++ +++

als bij den Europeër, niet in strijd staan met de nieuwe maatregelen van kultuur en produktie. Ik geloof het niet, E. M. H., ten minste niet als eene overwegende zwarigheid, wat den inlander betreft; ik zou de overtuiging van mijn geheele leven moeten verzaken, om te gelooven, dat onbepaalde kolonisatie, admissie van vreemdelingen, van opkoopers, dat onbepaalde vrije dispositie, zelfs over dat gedeelte van den oogst, hetwelk de landrente aan den erfelijken bezitter van den grond overliet, hetwelk hij dikwijls in voorraad verkocht had, dat, zeg ik, alle die vrijheden meer dan klanken waren, het geluk van Java's geleidelijke en goede bevolking op den duur konden bevorderen, en dat dit de ware toepassing konde genoemd worden van die groote beginselen van regering en administratie, welke aan ons de moreele overmagt verzekeren moeten, zonder welke magt van opinie onze heerschappij niet bestaan kan, en voorzeker niets goeds stichten kan.

Zoo veel ik derhalve over de nieuwe maatregelen der Regering oordeelen kan, zijn dezelve in overeenstemming met de denkbeelden en gebruiken der inlanders; zijn zij eene werkelijke vermindering van lasten en opbrengst; hebben zij weinig gevaar te vreezen; zijn zij verzeld gegaan met stellige voordeelen, zoo als de afschaffing van de binnenlandsche tolpoorten, dat voor de zoogenaamde Vorstenlanden van Java eene weldaad geweest is; admitteren zij de *moreele kolonisatie* van Europesche industrie, die de grondstof, door de massa's geteeld, tegen een billijken prijs overneemt en ze verder bewerkt; en zijn dus deze maatregelen verre te verkiezen boven een stelsel van zware taxatie, jaarlijksche schatting der opbrengsten, van stilstand van eigenwillige produktie, en van omslagtige administratie, welke onder den naam van *landrente* is ingevoerd geworden.

Als daarbij gradueele verbetering van regtsbedeeling, vereenvoudiging van den omslag der administratie en goede vorming en opleiding van het personeel der ambtenaren gevoegd wordt; als wij eerbiedigen wat hun heilig is, en wij het Christendom prediken door daden en toepassing van beginsels; dan zal onze opperheerschappij over die landen vrede en welvaart verspreiden, en wij verzekeren ons de verkleefdheid van vijf à zes millioenen ingezetenen, bereiden langzamerhand den weg tot meerder ontwikkeling en beschaving, en dan behoeven wij zelfs geene vijandelijke oogmerken angstvallig te gemoet te zien.

Als zoodanig een beheer *dwang-kultuur* en *monopolie* moet heeten, dan is elk en een iegelijk die vruchten trekt van nijverheid, van kennis en ondervinding, door den arbeid van zijne onderhoorigen, en menschen tracht gelukkig te maken naar hunne begrippen, die hun belang met het zijne verbindt, dan is, zeg ik, zulk een hoofdadministrateur voorzeker een monopolist!

Als een vader zijne kinderen tot arbeidzaamheid opleidt, als hij van de

vruchten van hun arbeid een matig en doelmatig gebruik maakt tot hun eigen voordeel, dan is hij een monopolist!

Maar als de chef van een etablissement den prijs van den arbeid zoo laag stelt, dat kinderen zelfs veertien à vijftien uren op een dag arbeid moeten verrigten, die hunne gezondheid ondermijnt en hun leven verkort, en duizende huisgezinnen onder dien *moreelen dwang* zuchten en verkwijnen, dan is de legislatie der vrijheid in het klassieke land der vrijheid onvermogend, om dien moreelen dwang te verminderen en tegen te gaan; en dit wordt de vrije werking van vrije industrie genaamd!

Ed. Mog. Heeren! dit moge de wijsheid van den tegenwoordigen tijd, de geest der eeuw zijn; de ware wijsheid, die het geluk van volken bedoelt en bevestigt, is het niet.

Neen, mijne heeren, het is in het kommercieele, huishoudelijke, als in het staatkundige en als in het godsdienstige: de wezenlijke monopolisten zijn degenen die de vrijheid van handel als een middel gebruiken om door verwarring winst te behalen van onnoozele arbeiders, die aan de behoeften van het oogenblik alles opofferen en tegen de bedriegerijen van de hebzucht niet bestand zijn; de wezenlijke tyrannen, weten wij helaas bij ondervinding van de laatste veertig jaren, wie dat geweest zijn, nog zijn en altijd zullen blijven, en de dweepzieken van het ongeloof drijven sterker monopolie van haat en verwoesting van menschen geluk, dan ooit de voorstanders van eenig geloof hebben kunnen doen.

Maar, door aan het tegenwoordig op Java ingevoerde stelsel van kultures, de leverantie op kontrakten, de praeferente beschikking van het gouvernement over sommige produkten, den hatelijken naam van *monopolie* te weigeren, wil ik daarmede niet bedoeld hebben de onvoorwaardelijke verdediging van alle uitsluitingen of voorkeur voor eene onbepaalde toekomst; integendeel, gradueele vermindering van alles wat uitsluiting is in het stelsel van kultuur, leverantie, handel en scheepvaart, geloof ik, dat in het belang van onze O. I. bezittingen, zoo wel als in dat van het moederland is, en wat de kultures op Java betreft, dezelve zijn fakultatief gesteld, en moeten fakultatief blijven, om de landrente af te koopen door arbeid, en die arbeid is op de helft gesteld van hetgeen de landrente van elk huisgezin eischte; als men daaraan getrouw blijft, dan kan de vermeerdering van arbeid, beter verdeeld, beter beloond, doelmatiger aangewend, geen druk aanbrengen. Neen, E. M. H. vermindering van lasten, aanmoediging van arbeidzaamheid, uitbreiding van dezelve op onbebouwde gronden, meerdere zekerheid dat den arbeider het loon van zijnen arbeid niet ontroofd worde door bedriegerij van voorschotten, maar hem zelven en geheel geworde, dat is geen dwang, dat kan geen monopolie genoemd worden!

Maar, E. M. H., woorden en benamingen hebben in onze dagen van verlicht eblouissement geene beteekenis meer: dus geen twist over woorden; alles hangt hier af van de allereenvoudigste beginselen, en van de vraag, of den arbeider het loon geworde van zijnen arbeid en of die arbeid produktief is voor hem en voor zijn landheer? Zoo ja, dan bestaat er goede doelmatige en weldadige aanmoediging, en bevestiging van rust en vrede; ik geloof dat dit het doel is waarnaar de Regering streeft; als wij dat doel treffen, dan bereiken wij het toppunt van menschelijken roem, het vertrouwen en de dankbaarheid van millioenen eenvoudige, welwillende onderhoorigen, met en benevens den laster van wangunst en hebzucht. — Zonder dien laster sticht men nooit iets goeds en groots: de haat bewijst ten minste nog iets, vleijerij niets, en is ook uitgeput; het gezwets van *empirici* walgt en vervalt, reeds beginnen de volken te gelooven dat zij bedrogen zijn geworden. Europa laboreert aan eene indigestie van onbekookte vrijheden, waaraan de voedingkracht ontbreekt, en de verlichting zelve zoekt naar een hooger beginsel dan materialisme ooit geven kan. Zoo lang wij in het beheer onzer koloniën belasterd werden, ging het ons wel; dat beheer was met alle zijne gebreken echt vredelievend, gematigd en menschkundig: toen wij geprezen werden, gingen wij achteruit: debiet van katoenen zat op den bodem van die loftuitingen; zoodra dat debiet beperkt werd, kolonisatie maar eenigzins geregeld werd, verhief zich de laster welsprekender dan ooit, en nu, nu de diepe wonden van een verongelukt liberalisme van vreemde afkomst geheeld zijn en wij weer vooruitgaan, nu zal smadelijke veroordeeling voorzeker niet achterblijven. De Britsche regering in Indië is nooit meer gelasterd, gevloekt en aan de kaak gesteld, dan toen zij den hoogsten lof verdiende en door verstandige en gematigde toepassing van Europesche beginsels van administratie en regtsbedeeling, door bedwang van roovers-stammen, door uitroeijing van het rooversprincipe, daar magtige Staten op bestonden, zoo wel als door ware Christelijke verdraagzaamheid, vrede, veiligheid en volksgeluk stichtte onder 100 millioenen menschen, zoo als Indië in eeuwen niet gekend had. Daarvoor verdient zij den dank van de menschheid — en dien wil mijne zwakke stem haar ook volgaarne toebrengen.

Het Oosten mag dan onze aandacht wel vestigen.

Hier, mijne heeren, krieuwen wij over eene fraktie van eene ziel — over enclaves van eenige heigronden, — over de echte of onechte geboorte van een bastaardkind van September 1830, dat op de registers van den burgerlijken stand van Europa nog niet legaal ingeschreven is, een kind dat thans, tegen den wil van de moeder, door de zoogenaamde Jezuiten gebakerd en opgevoed wordt, — *daar* zijn millioenen menschen die van ons eischen, en uit naam van de heerschappij die wij uitoefenen, regt hebben te eischen

vrede, volksgeluk, in één woord, de weldadige toepassing van ons Christelijk beginsel van beschaving, van regt, vrijheid en van veredeling van den mensch: — wij kunnen hun die voorregten verzekeren, laat ons dan daartoe medewerken, door opwekking van belangstelling, door verstandige voorlichting en door onpartijdig oordeel. Rijk is reeds de geschiedenis van het Europeesch beheer en de opperheerschappij, over O. I. volken; belangrijk voor den nadenkende is dezelve, als de beschouwing van het gevolg, het onmisbaar gevolg van de superioriteit van ons Christelijk beginsel van regering en administratie, al ware het dat hetzelve toegepast werd door degenen die het loochenen en verloochenen; zij kunnen niet geheel verloochenen wat zij als het ware met de moedermelk ingezogen hebben, en zij doen dit ook niet. Ik moet er dit nog bijvoegen, bemoedigend en aandoenlijk is de ervaring van den indruk dien het maakt: vertrouwen en dankbaarheid mogen in Europa klanken geworden zijn, in den kindschen staat van beschaving en verlichting van Indische volken bestaan die moreele krachten nog en bedriegen niet — nog zijn de namen van Cornwallis, Clive, Minto, Hastings en Malcolm in zegening bij millioenen Hindoos, die rouw drijven en gevoelen over het verlies van waardige weldoeners, zoo als in Europa niet gekend wordt. Ik zal van de stichters van onze vorige grootheid niet spreken; ik zal den indruk niet beschrijven, dien onze vorige heerschappij heeft achtergelaten; maar dit mag ik niet zwijgen, dat ook wij namen hebben, daar wij met regt roem op mogen dragen; nog herinner ik mij, dat de namen van Imhoff, Mossel, Overstraten, in eerbiedige achting bij den inlander bewaard bleven; ik heb den rouw bijgewoond dien het overlijden van den laatste algemeen verwekte; en heeft men in Engelsch Indië nog niet onlangs gezien, bij het plotseling afsterven van den voortreffelijken bisschop Hebert, dat de droefheid onder den inlander zoo algemeen was, dat duizenden van gemeene Hindoos eene fraktie van koperen munt begeerden op te brengen en bij te dragen tot oprigting van een monument ter gedachtenis van den Christen leeraar en menschenvriend, die aan allen gepredikt had *vrede op aarde, in de menschen een welbehagen?* Ik behoef U. E. M. niet opmerkzaam te maken op de gevolgtrekking die daaruit af te leiden is, het groot belang van de vorming en de keuze van een goed personeel, dat zulk een overwegenden invloed uitoefent op de vestiging van onze magt, dat altijd eene moreele magt van opinie is.

Niet minder belangrijk is de geschiedenis van den voortgang der Christelijke opperheerschappij over O. I. volken in betrekking tot Europa's tegenwoordigen toestand zoowel als hare toekomst. Als de toren van Babel verder opgetrokken wordt (en ik geloof dat men thans aan de hoogste verdieping werkzaam is) dan zal het gevolg er van niet achter blijven: wanneer dan

onze bezittingen in den O. I. Archipel goed voorbereid zullen zijn om op goede gronden gevestigde kolonisatie langzamerhand te ontvangen, dan is de toekomst voor Noord-Nederland niet zoo donker als voor andere volken: maar Hollands-Indië moet ook voor Holland bewaard blijven, door Hollands gezond verstand geregeerd worden. En ook in dezen opzigte is de scheiding van België geen ongeluk; het verschil van uitzigten, bedoelingen en denkbeelden omtrent koloniën was te groot dan dat dit mengelmoes van heterogene begrippen en belangen iets goeds voor de toekomst kon beloven; thans openen zich vooruitzigten van een gunstiger aard en wij geven eer aan wien eer toekomt; ik doe gaarne hulde aan de bekwaamheid van den tegenwoordigen minister, die, wat ook de beoordeeling zijner genomene maatregelen moge zijn, moeds genoeg gehad heeft om den stroom van vreemde begrippen niet te volgen, en standvastigheid genoeg om niet te wankelen, maar dat stelsel door te zetten dat hij begreep dat op de innerlijke huishouding van den inlander konde opgebouwd worden, tot bevordering van de welvaart van onze O. I. bezittingen en van het moederland, — op dien weg gaat dan ook zijn kundige opvolger voort, en aanvankelijk heeft dit stelsel reeds resultaten opgeleverd, die de verwachting overtroffen hebben. — Groot is het doel, maar moeijelijk is de taak, om vermeerdering van produktie met vermindering van lasten te paren en zonder ongeduld, zonder overdrijving, volken op te leiden tot hunne wezenlijke bestemming. *Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen*, dat is de wil van den Allerhoogste, daartoe mede te werken moet onzen roem uitmaken; de tegenwoordige staatkunde moge met een verachtelijken glimlach op deze denkbeelden nederzien, wij vertrouwen op hooger bestuur en betere toekomst.

Maar het is met een treurig gevoel, dat ik bij de vermelding van verdienstelijke mannen en weldoeners van N. I., moet gedenken aan den man, die, als overwinnaar van Palembang, den dank dezer Vergadering heeft verworven, die met regt de bevrediger van Java kan genoemd worden, wiens moreele invloed groot was, — dat die man buiten eenige betrekking op onze O. I. bezittingen is gehouden; ook zijn naam zal bij de Javasche bevolking, vooral in de binnenlanden, waar hij vijf jaren als opperbevelhebber van ons leger het belang van de menschheid met zijne verpligtingen heeft weten te verbinden, nog lang in zegening blijven.

De Belgische opstand heeft de daden en diensten van menig verdienstelijk man in verlegenheid gebragt, ik mag die wel aan eene getrouwe en dankbare Natie herinneren; hunne namen zijn genoeg bekend, dan dat ik ze behoef op te noemen.

Maar ik zeide, dat aanvankelijk de resultaten de verwachting overtroffen hebben. De uitvoer van goederen naar Europa heeft gevorderd:

In	1828	12,631½	last.
„	1829	15,775½	„
„	1830	22,249	„
„	1831	15,022	„
„	1832	21,047½	„
„	1833 naar Nederland	25,275½	„

Van Java en Madura zijn in 1833 vertrokken 1721 schepen, metende te zamen 99,656½ last.

De invoer bedroeg in 1829	ƒ	14,567,221.00
De uitvoer	„	15,902,658.00
Te zamen	ƒ	30,469,879.00
In 1833, de invoer	ƒ	17,864,577.00
de uitvoer	„	23,343,327.99
Te zamen	ƒ	41,207,904.99

De handel in den Indischen Archipel:

1829	Invoer van daar naar Java	ƒ	2,716,257.00
	Uitvoer	„	5,453,020.00
1833	Invoer	„	6,126,324.00
	Uitvoer	„	5,063,782.00

De in- en uitgaande regten bedroegen in 1829	„	2,460,844,80½
in 1833	„	4,050,736.92½

De lasten overtroffen de baten:

In 1823 meer lasten dan baten	„	1,077,521.56½
„ 1824 „ „ „ „	„	3,033,794.33½
„ 1825 „ „ „ „	„	8,033,661.22½
„ 1826 „ „ „ „	„	4,285,577.53½
„ 1827 „ „ „ „	„	1,128,894.72
„ 1828 „ „ „ „	„	1,554,486.37
„ 1829 „ „ „ „	„	5,933,395.41

Thans bestaan er geene excedenten van lasten; integendeel de renten van vijf en veertig millioenen schuld worden betaald, en het excedent der inkomsten komt ten voordeele van het moederland, en verscheiden belastingen zijn verminderd en sommige afgeschaft; rust en tevredenheid keeren terug. Na een vijftigjarigen vrede, zonder bijna eenige militaire magt, werd dat tijdperk in 1808 vervangen door een tijdvak van geweld, daarna van vreemde overheersching en daarna van onzekerheid van stelsels; sedert men van het principe is afgeweken van regering van het land door het land, vreemde begrippen, vreemde belastingen heeft ingevoerd, zijn negen oorlogen en volks-opstanden op Java gevoerd en beteugeld; daarbij zijn meer dan

200,000 Javanen omgekomen en meer dan 30,000 menschen van onze zijde opgeofferd; dit spreekt duidelijk genoeg; verre van mij eenige rekriminatie of beschuldigingen tegen vorige Hollandsche besturen; ik heb denzelven in 1826 het regt doen wedervaren dat aan dezelve toekomt; maar de ondervinding moet voor ons geen gesloten boek zijn: bedaard onderzoek is de dure verpligting die op ons rust; waarheid is de behoefte voor mijn hoofd en hart, en ik mag het resultaat van mijne gebrekkige kennis, maar tevens van mijn onpartijdig oordeel, aan deze vergadering niet onthouden, die mij met zooveel goedwillige toegevendheid in 1826 heeft aangehoord.

E. M. H.! Zonder te erkennen dat onze O. I. bezittingen de eenige spil moeten zijn waarop en onze financiën en onze staatkunde en onze wetgeving en handel en nijverheid rusten en draaijen, en hoezeer ik dus voor alle overdrijving ten ernstigste moet waarschuwen, erkenne ik desniettemin gaarne dat zij het moederland kunnen bijstaan en aller belangstelling verdienen, dat zij het moederland tot een krachtigen steun kunnen zijn, niet alleen door geldelijke bijdragen, maar door vermeerdering en versterking van onze moreele kracht, door besef en overtuiging dat onze ligging in den Archipel, onze invloed, onze oude naam, onze betrekkingen, waaronder het groote Rijk van China eene eerste plaats bekleedt, dat eindelijk ons belang en onze pligt het gebiedend vorderen dat wij ons dáár op een *vredelievend* beginsel van onzijdigheid vestigen. — Java in de magt van Napoleon was voor de Britsche heerschappij over kontinentaal Indië van het allergrootste gevaar, zoo als Antwerpen zoude geworden zijn voor het moederland, en echter werd de expeditie, om Java te bemagtigen, uit Europa gekontramandeerd en lord MINTO heeft dezelve op zijne eigene verantwoordelijkheid doorgezet; Java moet geene stookplaat zijn, of eene dreigende houding aannemen; dat de Engelsche staatkunde zich dan ook onthoude van toe te laten, dat individueele intrigues van naijver en heerschzucht, onrust in onze bezittingen verwekke of bevordere; dit was de edele bedoeling van LIVERPOOL, CANNING en HUSKISSON, die te vroeg voor de belangen van de menschheid zijn weggenomen; maar dit moge ook voor ons een onheil geweest zijn, wij behoeven daarom de toekomst niet met angst te gemoet te zien; de tegenstrijdige belangen zelve van degenen, die ons lasteren, van die ons prijzen, van die op ons loeren, van degenen die ons het goede gunnen, of van die het ons misgunnen, de belangen van degenen die met kolossale bezittingen bezwaard zijn, van degenen die te weinig bezwaard zijn, die tegenstrijdige belangen konstituëren onze zekerheid, die echter nooit tot zorgeloosheid moet overslaan, integendeel *eene goed georganiseerde land- en zee-magt is voor de rust en welvaart van Java onmisbaar.* Wat dan ook in Europa de verwarring en strijd der denkbeelden moge zijn, in de

Oost opent zich een onafmetelijk veld voor uitbreiding van beschaving, als de onzalige twisten van Europa aldaar niet worden overgebragt; hier keert men terug als een hond tot zijn uitbraaksel, tot het oude versleten jacobinisme van 1791, en men noemt dien terugkeer vooruitgang. Europa is overgegeven of aan agioteurs die het misbruik van publiek krediet tot eene bron van winst maken, of aan makelaars van afbraak die nooit iets goeds opbouwen kunnen, of aan koordedansers op de zenuwen der menschheid, die de zucht naar emotiën op eene schandelijke wijze exploiteren; *hier* missen wij vertrouwen en geloof aan alles, *daar* is nog konviktie en hulde aan de superioriteit van ons christelijk beginsel van verlichte administratie; *hier* is het theorie, die aan alles twijfelt, alle kwade passies opwekt, *daar* is het praktikale toepassing. De civilisatie keert mogelijk langzamerhand tot haar wieg en bakermat terug. Dat Europa zich vergenoege met zich zelf te bederven met periodieke revolutiën en periodieke bankbreuken regelmatig te organiseren: de Almagtige were die onheilen van ons af; maar onze heilige taak is het, de eenige ware verlichting en beschaving te bevorderen door menschengeluk te stichten. Dan zal mogelijk in het Oosten eene betere toekomst, een helderder lucht voor onze kinderen aanlichten, dan wij beleefd en nog in Europa te wachten hebben.

Luzac (na herinnerd te hebben hetgeen hij in December 1831 over de weglating van het koloniaal Departement van de Begrooting gezegd heeft):

Bij de begrooting voor 1833, onder den indruk des gewelddadigen aanvals op het kasteel van Antwerpen aangenomen, was de zaak niet verbeterd, en toen nu in het gepasseerde jaar de politieke omstandigheden des vaderlands aan deze Kamer weder eene meer vrije beoordeeling onzer geldelijke aangelegenheden veroorloofden, heb ik, met vele leden dezer vergadering, openlijk verklaard, dat het geheel weglaten, het niet vermelden van het Departement voor de Koloniën, ons zoo gewigtig en zoo verkeerd voorkwam, dat wij alleen op grond daarvan geloofden aan de begrooting, zoo als zij was liggende, onze toestemming niet te kunnen geven.

Het was mij daarom te meer leed bij de aanbieding der onderhavige wet zoo duidelijk te zien, dat ons gevoelen en onze verklaring hoegenaamd geenen ingang hadden mogen vinden, en den heer minister, volkomen in strijd met onze opinie, te hooren zeggen: „dat, vermits de koloniën geene uitgaven uit de Rijks kassen behoeven, maar integendeel die kas op eene belangrijke wijze ondersteunden, zij als van zelve uit de rij der uitgaven waren weggevallen."

In de 2de afdeeling, waartoe ik de eer had te behooren, hebben wij de juistheid dezer konklusie ernstig bestreden, en de quaestie eenigzins breed-

voerig behandeld, aantoonende, dat de Regering aan art. 60 der Grw. eene veel te wijde interpretatie gaf, en het opperbestuur over de koloniën aan den Koning gegeven, niet die strekking konde hebben welke het nu bleek, dat men aan hetzelve geven wilde: wij verlangden mitsdien deze uitgaven in derzelver geheel op de begrooting hersteld te zien.

Met niet weinig genoegen bespeurden wij, dat in alle de afdeelingen der Kamer deze weglating de ernstige aandacht der leden getrokken had, en men dezelve algemeen met meerderen of minderen klem van redenen had bestreden; en wij bleven de hoop koesteren, dat de Regering in eene zaak, zoo algemeen verlangd, zoo gemakkelijk te herstellen, zoo zeer op oude gewoonten steunende, zoude toegeven; dat zij ten minste in deze zoude gevolgd hebben hetgeen door haar, in December 1831, met goed succes gedaan is.

In stede hiervan, bleef de Regering eerst bij de beantwoording in haar gevoelen volharden, op eene min gratieuse wijze zeggende: „dat in de begrooting, ten aanzien van de koloniën, alleen onder de inkomsten voorkomt eene som van ƒ 2,500,000, door welke medegewerkt wordt tot het voldoen der aangevraagde uitgaven, ligt in den aard der zake, en ook deze inrigting heeft voor zich het voorbeeld der begrooting van het loopende jaar. Die som wordt eén last der koloniale geldmiddelen, en deze behooren tot het opperbestuur des Konings, weshalve alleen in aanmerking kwam het in ontvang nemen der som."

Ik moet hier in het voorbijgaan opmerken, hoe men zich bij dit antwoord op het voorbeeld der begrooting van het loopende jaar beroept, en hoe zeer dit bewijst, dat de Kamer dergelijke precedenten nimmer moet toelaten, integendeel met allen ernst trachten voor te komen, daar de toegevendheid van het eene jaar, als een bij de Regering wettig verkregen regt, in het volgend jaar wordt aangerekend.

Ik erken met Z. E. dat het tot de gelukkige omstandigheden behoort, dat noch de koloniale administratie hier te lande, noch andere betalingen, betreffende de O. of W. I. bezittingen, onder die uitgaven behooren, welke de Regering noodzaken tot het vragen van vermeerdering van lasten over te gaan, en dat wij ons mogen verheugen, dat die gewigtige onderwerpen thans uit de bedoelde geldmiddelen kunnen worden gedekt. Doch ten stelligste spreek ik de konklusie tegen, hieruit door de Regering getrokken, dat die uitgaven daarom geen onderwerp der begrooting behoeven uit te maken (dit zijn de eigene woorden der Regering), vermits zulks onmogelijk is overeen te brengen met de bepalingen van art. 127 der Grw., leerende, „dat de uitgaven voor ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk moeten uitmaken der algemeene begrooting."

Als het nu toch eene uitgemaakte zaak is — en wie zal dit durven tegen-

spreken? dat het beheer der koloniën een departement van het algemeen bestuur uitmaakt, dat wij eenen afzonderlijken minister voor de koloniën hebben, mede zitting houdende in den raad der ministers en in het kabinet, en op wien art. 177 der Grw. mede van toepassing is; eenen minister aan deze vergadering den 23sten Oktober ll. officieel door de Regering kenbaar gemaakt; zal het immers niet wel kunnen geloochend worden, dat zijne uitgaven een hoofdstuk der begrooting moeten uitmaken, een integrerend deel van hetzelve zijn. Is daarenboven dit kapittel niet ten allen tijde op ons budget bekend geweest? hebben wij er de specifikatie niet in December 1831 nog van ontvangen? hebben wij onzen geachten oud-collega Clifford niet als hoofd van gezegd departement in het voorleden jaar nog bij de beraadslagingen over de begrooting van 1834 in ons midden gezien?

Doch hoe zeer het volhouden van een verkeerd principe tot de singulierste redeneringen leiden kan, is wel niet beter te bewijzen, dan uit hetgeen ten dezen opzigte in de bedoelde beantwoording verder volgt, wanneer men daar leest: „Het brengen van posten op de begrooting, tegen over ontvangsten der koloniën, zoude eene vermenging van de eene en andere middelen daarstellen, welke ondoelmatig en strijdig met de voorschriften der Grw. zou mogen geacht worden," — even als of dit nu ook bij het brengen der 2½ millioen niet gebeurde, en er eenige bedenkelijke vermenging van geldmiddelen zoude hebben plaats gehad, indien, na het behoorlijk vermelden der koloniale uitgaven hier te lande, zoowel wat de O. en W. I. bezittingen van den Staat betreft, op de begrooting van uitgaven, tevens de som van ƒ 2,500,000, nu in ontvang gebragt, met het beloop dier uitgaven ware vermeerderd geworden. Dit voorzeker zoude zeer doelmatig geweest zijn, terwijl men ons het betoog, dat zoodanige wijze van handelen in strijd met de Grw., zooals de antwoorden zeggen, zoude zijn, is schuldig gebleven.

Als wij daarentegen die Grw. in handen nemen, dan vinden wij, dat in art. 60 sprake is van de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen; dat van die bezittingen de Koning bij uitsluiting heeft het opperbestuur; hetgeen in den redelijken zin zeggen wil, dat hij die volkplantingen beheert naar zijn welgevallen, zoodanig als hij vermeent zulks ten besten nutte des lands noodig te zijn; dat hij ten opzigte van dit beheer alle andere magten en kollegiën in den staat uitsluit, van dezen noch raad noch toestemming behoeft.

Edoch uit dit art. volgt tevens, dat de Koning beheert niet zijne bezittingen, doch de bezittingen van het Rijk, als het ware domeinen aan den staat toebehoorende, waarvan de baten tot de algemeene kas des Rijks behooren, die daarvan een integrerend deel uitmaken, en als eerste post in ontvang behooren te figureren, evenzeer als het Rijk, het moederland, ook gehouden

is, bij onverwachte behoeften, die overzeesche bezittingen met geld en manschappen bij te staan.

Die baten dus, zoodra dezelve aanwezig zijn, behooren aan hen aan wien het overzigt van 's lands geldmiddelen toekomt, bekend te worden, even zeer als alle de overige inkomsten van den staat, vermits die kennis hun noodig is in de juiste beoordeeling der lasten welke zij aan de natie moeten opleggen tot bestrijding van alle de uitgaven van den staat; die baten behooren aan het Rijk, aan den bezitter en eigenaar der volkplantingen, welke ze afwierpen; over dezelve zonder kennis en medeweten der S.G. te beschikken, kan geenszins overeenkomstig de voorschriften der Grw. geacht worden; het gebruiken der baten in het moederland behoort toch voorzeker niet tot het uitsluitend opperbestuur over de volkplantingen, aan het hoofd van den Staat bij art. 60 gegeven. Neen! zoodra die baten verkregen zijn, door de wijze, voorzigtige en verstandige maatregelen des Konings, waarvoor wij hem van ganscher harte dank zeggen, vallen dezelve in de algemeene kas, waarvan in een volgend art. der Grw. (61) gezegd wordt „dat de Koning heeft het opperbestuur van de algemeene geldmiddelen," te weten op de wijze bij volgende artikelen meer omstandig uiteen gezet, dus wel het opperbestuur, doch niet uitsluitend, in overeenstemming met de S. G. des Nederlandschen volks. De teedere quaestie, of het doelmatig zoude te achten zijn, aan deze vergadering omtrent de geldmiddelen der overzeesche bezittingen eenige opheldering te geven, heeft de regering bij de eerste beantwoording onzer bedenking ontkennend beantwoord, zeggende: „dat zij het tegenwoordig oogenblik ongeschikt houdt, om nu over te gaan tot de *geheele voldoening* aan het slot van art. 5 der wet van 23 Maart 1826." (Wat hier *geheel* beteekent, is mij later duidelijk geworden.) De verpligting hiertoe wordt dus volmondig erkend, en vindt ook hare expresse bevestiging niet alleen in deze wet van 1826, maar ook in die van 27 December 1828, bij welke het moederland zijne bezittingen in de O. I. andermaal met vijftien millioen gulden is te hulp gekomen. In beide deze wetten geven nu de artt. 5 aan de S. G. volkomen aanspraak op het bekomen „van openingen ten opzigte van het beloop der afbetalingen uit de middelen van die overzeesche bezittingen gedaan, en van den geldelijken toestand derzelve." Dit zijn de woorden in genoemd art. gebezigd, welke toch, zoo duidelijk immer kan gedaan worden, uitdrukken dat de S. G. het regt verkregen hebben, den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen te kennen.

Van die aanspraak, van dat regt, nu geheel niet te spreken, omdat men zeide dat het tegenwoordig oogenblik hiertoe niet gepast te oordeelen was, kwam mij in gemoede zeer bedenkelijk voor, en daar de epoque op welke die inlichtingen ons hadden behooren gegeven te zijn, reeds ruim drie jaren ver-

streken is, zoude ik gevreesd hebben dat deze vergadering zich moeijelijk van eene gaping in de vervulling harer verpligtingen zoude hebben kunnen vrijpleiten, bijaldien zij verzuimd had hierop de aandacht der regering te vestigen.

De groote objektie welke men hier tegen het geven van openingen, zoo wel ten dezen opzigte als betreffende onze staatkundige aangelegenheden, maakt, en geput wordt zoo uit den verkeerden invloed, welken zoodanige inlichtingen soms op onze staatkundige onderhandelingen zouden kunnen uitoefenen, als uit het gevaar van wangunstige, zoo al niet vijandige, naburen omtrent onze zaken meer dan noodig is in te lichten, is mij zeer wel bekend, en zal niet door mij als van grond en waarde ontbloot worden over het hoofd gezien; doch ik geloof dat zij van hare kracht verliest en alle gevaar wijken zou, indien ons die inlichtingen gegeven wierden op eene wijze dat dezelve niet zoo dadelijk naar buiten konden werken.

Nergens, zoo veel mij bekend is, wordt bevolen, dat alle onze handelingen met de regering in het openbaar moeten plaats hebben, evenmin dat de regering niets aan deze vergadering zoude kunnen mededeelen zonder het te gelijkertijd als aan geheel Europa te verkondigen. Ik geloof integendeel, dat juist de comité's generaal de nuttige strekking hebben, van aan de Regering, en ook aan deze vergadering, de gelegenheid te geven, van op eene vertrouwelijke wijze zoodanige punten te behandelen, welker algemeene bekendwording soms nadeelig zoude kunnen zijn. Van zoodanige vereeniging aller sektiën geloof ik dat de Regering meer gebruik maken moest, en ons in dezelve de hier bedoelde inlichtingen zeer wel had kunnen geven, zonder eenig gevaar voor ontijdige publiciteit, welke daarenboven, door het opleggen van eene volstrekte geheimhouding, konform art. 12 van ons reglement, volkomen kan gewaarborgd worden.

Hoezeer een warm voorstander van openbare diskussiën en onderzoekingen, zoo wel in materie van regtspleging als in eene vergadering als deze, moet ik echter bekennen, dat mijne genegenheid voor dezelve zeer zoude verminderen, indien die openbaarheid ten gevolge moest hebben, dat maar in het geheel niet zoude behandeld worden al hetgeen, waaruit bij openbare behandeling eenig ongerief konde ontstaan. Naar mijn oordeel heeft men zich bij deze vergadering te veel aan die publiciteit als vastgebonden, en hierdoor den redenaars menigmaal genoodzaakt uit voorzigtigheid die zaken niet aan te roeren en die waarheden voor zich te houden, waarvan de openbaarmaking buiten 's lands allernadeeligst soms had kunnen werken.

W. A. Baron Schimmelpenninck van der Oije van de Poll: Hierna ga ik dadelijk over tot de koloniën. Dit onderwerp leverde van den beginne af aan het meest zwaarwigtig en afdoend bezwaar tegen het

budget op. In vroegere jaren werd het, even als andere takken van bestuur, onder een afzonderlijk departement uitgetrokken, en zelfs speciale baten van kruidnagels en oliën onder de middelen opgenomen. Later werden wij herhaaldelijk als borgen voor derzelver buitengewone behoeften ingeroepen. Maar van het oogenblik af aan, dat de ontvangsten bij de koloniën de uitgaven overtroffen, trok men het hoofd pro memorie uit, en zou zelfs door de weglating dezer woorden de geheele zaak gaarne ten eenenmale aan onze bemoeijingen onttrokken hebben.

Was deze handelwijze noodig, ja staatkundig? Ik geloof neen, en ofschoon de vorige redenaar het reeds met klem van redenen betoogde, acht ik het onderwerp te belangrijk, om niet mijner zijds, in eenige opzigten, dezelfde gronden met andere woorden te berde te moeten brengen.

Bij art. 60 der Grw. wordt den Koning bij uitsluiting het opperbestuur over de koloniën gegeven. Wij hebben ons derhalve niet met het bewind, niet met het huishoudelijke dier bezittingen te moeijen, noch zelfs de beginselen te helpen ontwerpen, volgens welke zij bestierd zullen worden; wenschte men zulks niettemin: het was officieus, of wel, zoo als bepaaldelijk in 1826 en 1829 geschiedde, om aan te toonen, dat men slechts onder bepaalde voorwaarden borg bleef. Bij art. 61 wordt Z. M. mede het opperbestuur over de algemeene geldmiddelen gegeven. Het woord uitsluitend is weggelaten, omdat de S. G. vooral alle geraamde ontvangsten en uitgaven moeten goedkeuren, en het hier niet te pas kwam om eene bepaalde korporatie uit te sluiten. Eene daadzaak, die zoo zeer het geval bij de koloniën was, dat de ontwerpers der Grw., zonder een afdoend belang in het aanvankelijk uitgelatene woord bij uitsluiting te hechten, het echter opnamen, om de oude O. en W. I. Kompagniën te weren, om te zorgen dat geene korporatiën hoegenaamd, bij deze aangelegenheid, weder eenen staat in den Staat zouden vormen.

Is de bij art. 61 opgemerkte goedkeuring eenmaal gegeven, dan duiden alle hoofdstukken der uitgaven zoo vele maxima aan, waarover de hooge Regering, behoudens de afzonderlijke wetten en latere verantwoording aan de Rekenkamer, mede bij uitsluiting kan beschikken. De artt. 56 tot 59 geven Z. M. eveneens een beheer, een regt, een oppergezag, die dezelve alle in de kategorie van art. 60 terugbrengen; maar men is nooit op het denkbeeld gekomen, om de daarin behandelde onderwerpen aan alle verantwoording te onttrekken.

Vergelijkende voorts alle deze artikelen, over de magt des Konings handelende, met dezulke waarbij van de S. G. wordt gesproken, dan ziet men al dadelijk bij art. 77, hetwelk ons als vertegenwoordigers van het geheele Nederlandsche volk doet optreden, dat de bekende en erkende reden, weshalve wij noordelijken bij eene zooveel zwakkere bevolking dan de zuidelijke

ex-broeders, even veel leden voor de Tweede Kamer benoemden, wel daarin te zoeken was, dat het eene volk het andere niet zoude onderdrukken; maar men gaf toch steeds mede op de materieele reden van billijkheid onzer overzeesche bezittingen, naardien men veronderstelde, dat vermits zij meer bepaald ons eigendom waren, zij ook te onzen behoeve in aanslag moesten genomen worden. En was dit inderdaad zoo, dan zijn wij in het bijzonder verpligt ons de zaken dier koloniën aan te trekken.

Dit echter als eene bijzonderheid, die hier niet afdoende is, daargelaten, regelen de artt. 127 en 128 onze medewerking zoodanig, wanneer zij ieder departement van algemeen bestuur afzonderlijk op de algemeene begrooting willen uitgetrokken hebben, en jaarlijks een uitvoerig verslag over het gebruik der geldmiddelen aan ons voorschrijven, dat men de koloniën van het algemeen bestuur moet uitsluiten, of zich ook haar aangaande aan de grondwettige voorschriften moet houden. Uitgesloten worden de koloniën ook nu niet, naardien Z. M. officieel de benoeming van den nieuwen minister voor dat departement mededeelde, en art. 75 der Grw. derhalve bleef toepassen. Immers bevat een departement een tak van algemeen bestuur, en is het juist daarop, dat art. 127 met zoo vele woorden slaat.

Heeft de regering bovendien ooit beweerd dat de koloniën ons in geenen deele aangingen? Wij zagen boven het omgekeerde, en het is zeer opmerkelijk, dat zij het stelsel van uitsluiting eerst meer uitstrekte van af het oogenblik dat België zich van ons losrukte.

Wat toch bepaalde de Regering zelve bij de twee artt. 5 der wetten van den 23sten Maart 1826 en van den 27sten December 1828? „Om de vijf jaren zal, te beginnen met 1831, aan de S. G. opening gegeven worden (niet alleen) van het beloop der afbetalingen, uit de middelen van die bezittingen gedaan, (maar wat hier alles afdoende is) en van den geldelijken toestand derzelve." Kan men bij herhaling duidelijker spreken? En wanneer men intusschen tegen de letter en strekking van zulke uitdrukkingen handelde, wanneer men de koloniën zelfs eerst na dien tijd aan eene bemoeijing onzerzijds wilde onttrekken, dan begrijpt men niet alleen dat wij slechts dan worden opgeroepen, wanneer de natie geld voor dezen tak van bestuur moet geven, maar tevens dat zelfs de nadrukkelijkste wettelijke bepalingen geen waarborg meer opleveren, en des noods over het hoofd gezien worden, zoodra men dezelve buiten onze magt acht. Art. 202 der Grw., betrekkelijk de Rekenkamer, haal ik hier nog als ter loops bij aan.

En wat toch zijn de koloniën voor en van ons? Immers geen patrimonieele goederen van iemand hoegenaamd, immers geene bezittingen van de Kroon, waarvan men ons nu en dan naar eigene verkiezing een geschenk toezendt! Aan het moederland toebehoorende, voor het moederland bestierd,

moeten de overschietende gelden, even als alle andere Rijks baten (wanneer dan ook onder een afzonderlijken vorm), den lande verantwoord worden. Druischt het niet tegen alle beginselen aan, om ons nu eens een geschenk uit de koloniale bezittingen te geven, dan weder onzen waarborg voor buitengewone behoeften te eischen, maar ons alle regt op de baten, alle inzage of wettelijke geldelijke verantwoording te onthouden? Waren de gelden, die men uit de koloniale kas verstrekte, eene gift: dat eene deputatie Z. M. dan voor het geschenk dank ga betuigen; maar is het veeleer de gedeeltelijke afrekening van gelden die den lande behooren, waarom dan niet meer noch minder, waarom het in alle geval als een inkomen doen voorkomen, waardoor alleen, overeenkomstig de beloften, de ontvangsten de uitgaven bestrijken? Noch de aard van den onderstand, noch de gedeeltelijke kwijting der door ons gewaarborgde schulden, noch de bemoeijingen van het Amortisatie-Syndikaat ter zake van de koloniën, worden intusschen medegedeeld. Al stelde men zich art. 60 ook voor als eene onbepaalde volmagt, om een ver afgelegen goed te beheeren met de volle magt eens eigenaars, dan nog zou deze alleenheerschende administrateur steeds verpligt blijven, om op gezette tijden rekening en verantwoording te doen. Ware het anders, men had deze afgelegene provinciën aan de Kroon moeten schenken; men had moeten beweren, dat 's Konings opperbestuur ginds niet een gevolg zijner regering hier is; men moest dan de koloniën niet meer als een afgelegen gedeelte des Rijks beschouwen, men had het ons vreemde eigendom ongekrenkt, ongemoeid moeten handhaven, en ons buiten eene verantwoording houden die thans nog meer een pligt dan een regt is.

Maar men kan niet verder gaan dan de koloniën met 's Rijks domeinen hier te lande gelijk te stellen, en dan moest althans de slotsom der jaarlijksche balans worden medegedeeld.

Hadden wij slechts de W. I. overzeesche bezittingen, of waren alle gezamenlijk van een ondergeschikt belang, men zou de Grond- en andere wetten voor het oogenblik kunnen laten slapen. Nu wij echter ten deele uit de koloniale baten leven; nu de Regering geen middel vindt om de stellig beloofde verhouding tusschen de ontvangsten en uitgaven tot stand te brengen, dan door eene gift van derdehalf millioen uit de Javasche kas; nu de waarschijnlijke onkosten van wel 6 à 8 millioen bij oorlog, en van wel $2^1/_2$ millioen bij de marine voor 1835, naar het zich laat aanzien, mede uit diezelfde kas zullen verstrekt worden; en nu men gelijktijdig zoo vele deskundigen hoort beweren, dat men ginds het hoen doodt om alle gouden eijeren op eens te hebben: nu moeten wij nadrukkelijk op de mededeeling der gronden aandringen, waar de giften, de beloften en de vrees op berusten.

Had men kunnen goedvinden om overeenkomstig het door mij in het

proces-verbaal kennelijk gemaakt verlangen, de opgenoemde beginselen en de navolgende daadzaken in comité-generaal te beantwoorden, ik had nu kunnen zwijgen. De officieuse opening nopens het administratieve, die wij gisteren konfidentieel ontvingen, en waaromtrent wij dank verschuldigd zijn, naardien zij ons zaken mededeelden, die niet van onze kompetentie zijn, zal men toch niet verwarren met eene geldelijke verantwoording ingevolge de wet. Men vindt het niet oorbaar, iets afdoende te zeggen, en zoo vind ik het spreken noodig. Het is waar dat mij twee bedenkingen tegen de openbaarmaking werden voorgeworpen; zij waren oorzaak dat ik eene nota over het onderwerp terughield. Zij hadden tot de voorloopige schorsing der opgenoemde 5 artikels der wetten van 1826 en 1828 kunnen leiden, wanneer ons zulks door eene uitzonderings-wet was voorgesteld; maar nu men de zaak, zonder opgave van redenen, achterwege houdt, beweer ik dat dezelve te ongegrond zijn om een duurzamen invloed op ons uit te oefenen.

Men zegt namelijk, dat de voordeelige toestand onzer koloniale kas den naijver van Engeland zal gaande maken, en België zal nopen om ons de koloniën hooger in aanslag te brengen.

Ware ik overtuigd, dat het inderdaad zoo gunstig met die kas en de daarmede in verband staande Indische zaken gelegen is, ik zou de zwarigheid beaamd en welligt gezwegen hebben. Maar nu Java volgens loopende geruchten een Eldorado is geworden; nu er geen koffijhuis is, of men hoort er van de O. I. millioenen spreken; nu een deskundig lid dezer vergadering zulks zoo even aan de beginselen toeschreef, waarvan men nu weder uitgaat: nu acht ik het zwijgen vrij wat gevaarlijker dan het opperen van bedenkingen.

Zou men inderdaad de Engelschen voor zoo onkundig in het vak der koloniën gelooven, dat zij met onzen toestand onbekend blijven, of er zich door laten blinden, men leze dan de werken van Raffles en Crawfurd; men zie hunne agenten op Java zelf, of bedenke wat zij zelven, allen meester in het vak, doen. Toen zij in 1811 op Java kwamen, schaften zij (hetgeen men wel is waar aan een politieke berekening toeschreef) dadelijk een stelsel af, waarvan men zich nu, behoudens wijzigingen, goudbergen belooft; sedert de Noord-Amerikaansche opstand hun betere inzigten over het koloniale stelsel gaf, hebben zij, met voorzigtigheid, maar gestadig vooruitgaande, meer vrijzinnige beginselen in Bengalen aangekleefd. Zij blijven overtuigd dat een terugkeer tot gedwongen kultuur en monopolie hen ten verderve zoude storten.

En wij alleen zouden met het getij de bakens niet willen versteken, of wel op eens daadzakelijk bewijzen, dat het industrie-systema, en de wonderen die het verrigtte, ijdele bespiegelingen zijn? Ik verklaar bijna geen verstandig landgenoot te hebben aangetroffen, die de uitgelekte bereke-

ningen niet wantrouwde. Ik verklaar dat verscheidene kundige O. I. ambtenaren, die ik er over sprak, of wier brieven ik zag, er eveneens over dachten. Onze landaard is te positief, om niet bij de gemaakte berekeningen te duizelen. Hoe vurig wenschte ik dat zij zich vergisten, en ook ik, wanneer ik liever vier dan, naar men wil, 14 millioen batig saldo op een gewoon koloniaal budget had uitgetrokken gezien.

Ik neem de verdediging van geen bestuur op mij, maar het schijnt echter dat de beginselen die tot in 1825 gevolgd werden, de menschen gelukkig maakten, de beschaving bevorderden; dat de beschaving de nijverheid, deze het inkomen, en het inkomen de winsten op den duur zouden hebben vergroot, terwijl de buitengewone ongelukken en onkosten elk stelsel gemeen zijn, en men ook bovendien vele noodelooze kosten, het gevolg van een te groot ingesteld bestuur, had kunnen inkrimpen. Zulks leverde mensch- en staatkundigere waarborgen voor duurzamen bloei en behoud der kolonie op, dan een gedwongen stelsel van kultuur, hetwelk zoo vele millioenen vrije ingezetenen, die geenszins W. I. slaven zijn, tot glebae adscriptos terugbrengt, waarbij het de vraag is, of de tegenkanting der landzaten hen niet tegen ons verbitteren, en weder tot nog meer onbeschaafde wezens terugbrengen zal. Weinige jaren geleden, werden zij onder Diepo Negoro op het hoofd geslagen, onze magt op Java werd daardoor grooter dan ooit, en toch gaf de nieuwe en niet gekende dwang reeds aanleiding tot onlusten te Pasoeroean. Al behoeven de Javanen een meer Oostersche regering dan wij Europeanen, zoo dient men hunne belangen toch, al ware het alleen wegens onze eigene duurzame belangen, niet uit het oog te verliezen, en ik behoef hier niet eens te vragen, of de mensch niet voor den burger moet onderdoen.

Bij dat gestadige afwisselen van gouverneurs — vijf in tien jaren — (telkens nieuwe onkosten) worden steeds meer nijpende maatregelen genomen; want behalve dat ieder toch iets van zijn kortstondig bestuur ter nagedachtenis wil achterlaten, moet men ook iets meer dan een voorganger zoeken te doen, en zoo wordt zelfs een matig stelsel overdreven en offert men de toekomst aan het oogenblik op. Wee verwikkelingen onder hoofden die geen invloed hebben, en de middelen, de behoeften, het personeel noch het land kennen! Onwillekeurig herinnert het aan den hoogen krijgsraad te Weenen, die zeer geleerde en goede plans aan bekwame generaals voorschreef, maar er altijd en overal mede door Napoleon geslagen werd, of ook aan het stelsel van den Egyptischen Mehemed Ali, waarbij men den geheelen staat met het werktuigkundige eener fabriek gelijk stelt.

Ik spreek hier echter zoo weinig persoonlijk, dat niemand Zr. Ms. keuze in den generaal De Eerens hooger schat dan ik, naardien ik uit ondervinding bij het leger zag, hoe uitstekende kunde, werkzaamheid en braafheid

hier hand aan hand gaan. Maar ik ken den nieuwen gouverneur generaal geene *science infuse* toe, en beweer dus, dat zijn bestuur aanvankelijk een blind rondtasten of uitvoeren zal zijn.

En welke waarborgen heeft Z. M. hier, op 4000 uren afstand, goed ingelicht en bediend te worden? Geene dan de konsideratien van zijnen minister. Het is waar dat deze geacht en doorkundig is, maar de keerzijde van zijn stelsel, eene keerzijde die men hier en daar met zulke sprekende kleuren ontwaart, wordt niet kennelijk gemaakt. Slechts door een raad van oude koloniale ambtenaren, wier advies Z. M. evenmin als dat des staatsraads behoefde te volgen, maar die de voor- en nadeelen van een systema of van een te nemen besluit a priori zouden bloot leggen, die de loopende behoeften met den vinger zouden kunnen aantoonen, ware hierin te voorzien. Wat gebeurde er b. v. met het landgoed Soekaboemie? Heeft men de beste instellingen aan de beste regeringen te danken, wil de onze slechts waarheid en het goede, dan ga ik onbeschroomd verder, om het gezegde eenigzins daadwerkelijk te staven.

Het is waar, E. M. H.! ik betreed zoodoende een gebied, hetwelk ons niet onmiddellijk aangaat; dan vermits ik mijn advies slechts als een tegenhanger wil beschouwd hebben, en mijne stem niet van deze administratieve bijzonderheden afhangt, houd ik het er voor, dat eene regering als de onze eene wrijving van denkbeelden nopens dit onderwerp niet dan ten goede kan uitleggen. Ik vraag eenvoudig: zijn de volgende daadzaken al dan niet waar? Zoo ja, wat beteekenen dan de beloften? Zoo neen, waarom ze dan niet wederlegd, of waarom dan zelfs een verkeerd koloniaal budget opgemaakt? Te weten:

De heer C. TEN BRINK beweert in een zaakrijk geschrift, dat ten minste 14 millioen van leeningen, waarvan de onlangs vermeerderde bloei grootendeels te danken is, niet gebruikt werden. Ons geacht medelid VAN SYTZAMA komt er hier in de vergadering op terug, bij zijne hoogstmerkwaardige redevoering van verleden jaar over dit onderwerp. Men beweert dat die minister, die in 1827 aan het hoofd van dit departement stond, het gebruik der 35, der 37 of mogelijk der volle 45 millioenen in eene aan de Hooge Regering ingediende memorie, afdoende en zegevierend aantoont en opgenoemd werk ten eenenmale den bodem inslaat. Is dit nu zoo, waarom dan een nu regtmatig wantrouwen niet, door de bekendmaking van zoodanig stuk, doen ophouden? Waarom het gebruik van gelden niet aangetoond, waaromtrent nu zulke verkeerde vermoedens levendig worden gehouden, en waarom dan zoo vele millioenen voor ons in het duister laten zweven?

Een ander schrijver, D. C. OSIANDER, die in vele opzigten overdrijft, maar nu en dan al te waar is, en waarvan ik gewaag omdat zijne stukken zoo

algemeen de aandacht tot zich trekken, doet opmerken, dat 20 millioenen van opgenoemde leeningen, reeds in April 1826, met de 2½ pCt. losrenten werden verstrekt, terwijl de eerste serie der in 1830 geschapene 3½ pCt. ad 30 millioenen niet tot aflossing van eene evenredige som 4½ pCts. besteed werd, zoodat men eene dubbele geldopneming voor de koloniën vermoeden kon. Is echter een gedeelte dezer obligatiën later afgelost en zijn de gelden ad 15 millioen voor de tweede koloniale leening gebezigd, waarom kon men het medelid van SYTZAMA dan verleden jaar, ofschoon het antwoord, door de gerekte diskussie, denzelfden dag niet behoefde te volgen, niets anders zeggen dan: Audi et alteram partem, waarom die alteram partem niet getoond? Maar ik ga verder.

De jaren 1830 tot 1832 waren gunstig voor de koloniën. Goede opbrengsten, redelijke prijzen en geene buitengewone rampen. — In 1831 schenen de uitgaven de ontvangsten niet te min met ruim een halve ton te overtreffen.

In 1832 had men naar het schijnt 23½ millioen baten en ½ millioen minder aan lasten, maar daarentegen bij de 12 tonnen gouds te betalen wegens de leeningen, wegens de voorschotten op de Preanger koffij, wegens den Indischen achterstand en wegens de Solosche obligatiën.

Wel volgde er later nog eene winst van bijna een half millioen op de koffij, maar er bleef een deficit van meer dan twee ton, hetwelk men uit het administratief kapitaal van dat jaar moest suppleren.

Niet te min verstrekte men onze Staatskas dat jaar ƒ 1,200,000, en ik vraag met eenigen grond, waaruit?

In 1833 scheen men gunstiger uitkomsten te verkrijgen, door de hoogere faktuurprijzen der verzondene produkten.

Niet te min gelooft men dat gezegd jaar, met een naauwelijks voldoend kapitaal in kas — 5½ millioen — om de administratie gaande te houden, sloot, en scheen men zelfs verpligt te zijn geweest om zich een jaar vroeger, op zijn generaal DAENDELS, 12 tonnen gouds renteloos door de weeskamer ter beschikking te doen stellen. Het kontrakt in 1833 met de Handelmaatschappij gesloten, om 8 millioen remises te leveren, behalve nog 3 millioen remises uit Padang van de teelt van 1834, was dus eene gewaagde anticipatie.

Van de meer gunstige berekeningen voor dit loopende jaar 1834 spreek ik reeds uit dien hoofde voorzigtigheidshalve niet, ofschoon de waarde der rekening eerst later na het volbrengen der verkoopen kan blijken, en alhoewel dezelve, na hetgeen men reeds eenmaal van de indigo zag, en nu van de suiker vreest, op geen onwrikbare grondslagen berust.

Is het nu blijkens al het gezegde waar, dat de toestand van Java (de andere koloniën komen bij eene zoodanige rekening schier niet in aanmerking),

dat het thans ingevoerde stelsel, geene afdoende waarborgen voor de toekomst oplevert, — is het daardoor mede onzeker of dat gewest ons jaarlijks zoo vele millioenen zal blijven verstrekken, — is het waar dat de tot dusverre gestorte gelden voor alsnog weinig meer dan anticipatiën zijn, — berusten de gunstige rekeningen op de fiktief gestelde prijzen van gefaktureerde waarden die steeds in hoeveelheid toenemen, — heeft men bovendien de neiging om den handel naar derwaarts ter gunste der Handelmaatschappij te monopoliseren? dan geeft dit wel geen regt om aan te wijzen wat ons als meer wenschelijk voorkomt, maar dan vraag ik toch of wij den wensch kunnen onderdrukken, om hetgeen toegezegd en van onze kompetentie is, om namelijk finantieele inlichtingen tot waarborg voor de toekomst te vragen; en of wij niet nadrukkelijk moeten wenschen, om het batige saldo eener geregelde rekening-courant grondwettig op het budget te zien hersteld?

Ik herhaal het, gedoogen de omstandigheden geene opzettelijke verantwoording, dat men dan ten minste op eene wettige wijze de verdaging der aangehaalde artikels 5 van de wetten van 1826 en 1828 vrage; zoo niet blijven wij in het onzekere, welke beginselen hoegenaamd men aankleeft!

Geeft de minister mij geene bepaalde aanleiding om op dit onderwerp terug te komen, dan zal ik het voor heden bij het gezegde laten. Mogt Z. E. mij overtuigend wederleggen; mogt men mij door daadzaken of tegenrekeningen aantoonen dat ik dwaalde; dan zal ik mijne wijze van beschouwen niet alleen herroepen, maar mij gelukkig achten, de redding onzer financiën door een zoo buitengewoon middel aan een zoo wijs bestuur te moeten dank weten.

F. Frets (na aanhaling van de artikelen 60, 61, 121 en 128 der Grondwet):

Verwacht niet van mij, dat ik over het kennelijk verband van alle deze bepalingen zal uitweiden, veel minder dat ik de kracht zoude willen verzwakken van verpligtingen, aan onze inwilliging verbonden, of dat ik het onderscheid zoude vergeten tusschen uitvoering en tusschen wetgeving. — Opperbestuur is bij mij geene vrije beschikking; opperbestuur bij uitsluiting sluit daarom bij mij het doen van verslag niet uit.

Meer behoef ik niet te zeggen, om U. E. M. te doen blijken, hoe afkeerig ik ben van willekeur. De stellers der Grw. hebben zich bij hun verslag wel niet bepaaldelijk uitgelaten omtrent het regt verstand van de aangehaalde artikelen, maar zij hebben een uitspraak gedaan waaraan ik vooral hier wil herinnerd hebben. Mogt zij nooit vergeten worden! „Verscheiden voorbeelden strekken ten bewijze, welk groot vermogen het gouvernement verkrijgt, wanneer de gehechtheid des volks aan de bevolen maatregelen voortvloeit uit de beredeneerde overtuiging”.

Gij ziet derhalve ook wel, hoe ver ik er af ben om, bij het opleggen of doen voortduren van vele en hooge belastingen, het gevoelen te wraken van diegenen, die zich van de noodzakelijkheid der uitgaven willen overtuigen. Maar het is eene andere vraag, of altoos en in alle tijden en omstandigheden, ook in die, welke de stellers der Grw. bij geene mogelijkheid hebben kunnen voorzien, alle mogelijke uitgaven zonder onderscheid, en ook alle inkomsten zonder onderscheid, dadelijk en onmiddellijk berekend en in de begrootingswetten opgenomen, en alzoo aan de beraadslagingen moeten worden onderworpen, en of er geene gebeurtenissen denkbaar zijn, welke zulk eene strenge en onbepaalde toepassing van de aangehaalde artikelen in het belang der natie zelve volstrektelijk zouden verbieden.

Ik spreek het beginsel, het abstrakt beginsel niet tegen, dat alle uitgaven van het Rijk, geene uitgezonderd, aan de vertegenwoordigers der natie bekend moeten gemaakt worden; en dat het niet genoeg is om die aan onze kennisneming te onttrekken, wanneer die door inkomsten konden worden gedekt, die tevens aan onze kennisneming zouden worden onttrokken, zoo lang maar de belastingen daardoor niet verhoogd wierden. Met andere woorden, ik sta het beginsel niet voor van eene grafelijke bede, berekend alleen naar het bedrag dat het volk moet toebrengen, maar overigens de vrije beschikking over alle geldmiddelen van den Staat aan het Hoofd overlatende. Dat zoude niet overeen te brengen zijn met zoo vele bepalingen, als boven en behalve die van artikel 121, in de afdeeling der Grw. voorkomen, behoorende tot het hoofdstuk dat de attributen regelt der S. G., en die tot opschrift heeft: „Van de begrooting der uitgaven van het Rijk". Dat zoude niet overeen te brengen zijn met de verpligting des Konings, om jaarlijks aan de S. G. een uitvoerig verslag te geven van het gebruik der geldmiddelen. Maar ik ontken, dat geene tijden of omstandigheden in aanmerking komen om de dadelijke en onmiddellijke toepassing van de bedoelde bepalingen te mogen uitstellen. Wij beleven tijden en omstandigheden, E. M. H.! die vroeger, en zoo wij eene Romeinsche Republiek uitmaakten, de vraag zouden hebben doen ontstaan naar een hoofd, naar een oppergezaghebber, om haar voor ondergang te bewaren. Wij willen geen dictator meer; maar wie van ons toch zal om een beginsel, dat niemand van ons ontkent, ons vaderland in gevaar brengen?

Ik zeg om een beginsel dat niemand van ons ontkent, maar dat ook door de Regering niet meer ontkend wordt. Ik had wel gewenscht dat geene aanleiding tot twijfeling gegeven ware; maar nu althans, nu het departement van koloniën voor memorie op de begrooting staat vermeld, is er geene bedenking, of de Regering staat ons de volledige kennisneming der geldmiddelen toe; er blijft alleen verschil over eene opschorting overig, waarvan

het belang door ieder beseft wordt, die onbevooroordeeld is. Met liefde voor de waarheid bezield, durf ik een verschil over de komptabiliteit van de O. I. geldmiddelen, dat op dit oogenblik in ons midden zoude worden gevoerd, „de ontijdigheid zelve, ja doodelijk noemen". Indien ik mij bevoegd rekende om over de administratie van de O. I. bezittingen in eene openbare vergadering te spreken, zoude ik mijn oordeel niet vellen volgens de opgave van Engelsche schrijvers; ik zoude mij niet laten leiden door geschriften van den eenen of anderen teruggekeerden ambtenaar; dan vraag ik liever het denkbeeld van handelaars; dan raadpleegde ik liever met de erkende welvaart op Java; dan raadpleegde ik liever met de vermeerderde scheepvaart, met ons vermeerderd krediet aldaar.

F. C. DE BORDES, over hetgeen de Grondwet ten aanzien der koloniale inkomsten eischt, als de heer BACKER.

J. G. VAN NES:

Het is eene onbetwistbare waarheid dat het opperbestuur over de koloniën volgens de Grw. aan den Koning behoort. De beschouwing of de beoordeeling van dat bestuur zoude in deze vergadering tot geene uitkomsten leiden. Maar de zuivere inkomsten en voordeelen van die kostbare bezittingen der natie behooren aan den Staat, onder aftrek der kosten, welke daarop hier te lande vallen. En het is uit dit oogpunt dat wij op nadere vermelding van het een en van het ander bij de Begrootingen hebben aangedrongen. Een hooggeacht spreker uit Leiden (LUZAC) heeft de gronden hiervoor reeds bij zijne redevoering treffelijk uiteengezet. Aan deze begeerte is aanvankelijk, ten aanzien van den *vorm*, toegegeven; en de redenen waarom hetzelfde ditmaal nog niet ten aanzien van den *inhoud* heeft plaats gehad, zijn bij mij niet zonder gewigt.

Wij kunnen ons aanvankelijk verblijden over de ruime vruchten, uit die bezittingen ook voor de schatkist aangebragt, op een tijd dat dezelve inderdaad onmisbaar geacht moeten worden. Wij kunnen daarbij den wensch voegen dat de aldaar ingevoerde maatregelen op den duur gunstige uitkomsten mogen opleveren, en dat de vertegenwoordigers der natie bij vervolg door openhartige mededeelingen van de zijde der Hooge Regering verheugden gerust gesteld mogen worden; want het is mij niet onbekend dat er ten aanzien der doelmatigheid van de nieuwe instellingen op Java strijdige gevoelens bestaan, gelijk een hooggeacht lid uit Gelderland (SCHIMMELPENNINCK) heeft aangemerkt; maar het ontbreekt mij althans aan kennis van deze materie, waarover zelfs de deskundigen verschillen, en ik verlang de verdere uitkomsten te zien voor dat ik een systema veroordeel waaruit aanvankelijk zulke kostelijke vruchten zijn voortgevloeid.

De heeren W. J. Junius van Hemert, W. B. Donker Curtius van Tienhoven en Jr. O. Repelaer van Molenaarsgraaf denken als de heer Op den Hooff. Verantwoording te verlangen van de koloniale administratie acht de eerste in de tegenwoordige omstandigheden „even ondoelmatig als onraadzaam.” In eene beschouwing omtrent het systema, in onze overzeesche bezittingen opgevolgd, verdiept hij zich niet, daar het uitsluitend ter beoordeeling van den Koning staat.

In de avondzitting zegt de heer Schimmelpenninck:

Eenige mij bevriende leden dezer vergadering hebben mij de aanmerking gemaakt, dat ik heden morgen bij het spreken over de koloniën scherp was geweest, en zoodoende bij het *fortiter in re*, het *suaviter in modo* zoude hebben vergeten. Ik hecht te zeer aan het oordeel dier leden, om mij dien ten gevolge niet verpligt te achten met een woord op mijne voordragt terug te komen. Gaarne zoude ik het geheele hoofdstuk der koloniën onaangeroerd hebben voorbijgegaan, maar toen een vorige hooggeachte redenaar het onderwerp in opzettelijke overweging nam, achtte ik het noodig de keerzijde zijner schildering te leveren. Nu reeds maakt men zich zulke overdreven denkbeelden over die Javaansche goudmijn, dat, terwijl men de heilzame uitkomsten van het vigerende stelsel alhier ontwikkelde, het toch zaak was, het zelfs ten opzigte der vreemden zaak was, eens aan te toonen, dat het niet alles goud was wat blonk. Daarom vermeed ik dan ook moedwillig om al wat voordeelige kansen aanbood te vermelden en bepaalde mij tot het leveren der schaduwzijde. Onaangenaam kon het daardoor worden, onvoorzigtig was het zoodoende stellig niet. Ik moet er echter bijvoegen, dat het voornemen veel minder was om het bestuur te gispen, dan voor begoochelingen te waarschuwen, en dat, alhoewel ik niet oordeel, dat men aan de Grw. en wetten in eene strengere beteekenis van het woord voldeed, wij de regering anderzijds toch onzen dank moesten betuigen, het beginsel te dezen opzigte overeenkomstig ons geuit verlangen te hebben toegegeven. Ik zal er voorts en bij herhaling op laten volgen, dat niets mij aangenamer zoude zijn, dan mijne bezorgdheid op den duur en door daadzaken te zien logenstraffen, en ik van harte wensche, de meest overdrevene en niet mijne verwachtingen, op den duur bewaarheid te vinden.

Wanneer echter een redenaar uit Rotterdam (Frets), die lang rondom, maar niet over het budget sprak, en hetzelve dus als eene onschendbare maagd schijnt te beschouwen, welke hij, zonder ze te beroeren, met eene platonische liefde bewondert, wanneer deze niet gedoogde, dat men schrijvers ter zake der koloniën aanhaalde, dan zou ik kunnen antwoorden, dat ik alle

hoogachting voor zijne aangehaalde kooplieden heb, maar dat lid de bijzonderheden niet kent, die het gevolg van het bedoelde werk waren, niet weet hoe de daarbij betrokkene minister zich hetzelve scheen aan te trekken, en het op eene ons onbekende wijze wederlegde.

De Begrooting wordt verdedigd door den Minister van Financiën, VAN TETS VAN GOUDRIAAN (de Minister van Koloniën woont de zitting niet bij). Omtrent het hoofdstuk der Koloniën zegt hij:

Ook hier zal ik trachten mij zoo veel doenlijk aan de begrooting zelve te binden. Ik zal mij thans niet verdiepen in het nuttige of voordeelige van het stelsel, naar hetwelk thans onze bezittingen in N. I. worden beheerd, veel min U E. M., met een der sprekers, door de bestoven brillen van schrijvers doen zien, welke zonder eigenlijke kennis onzer aangelegenheden, op geheele valsche daadzaken, verkeerde gevolgen bouwen. Wat ook voor of tegen dat stelsel zou kunnen gezegd worden, is door mij met U E. M. zelve bij eene andere gelegenheid behandeld.

Thans vestig ik het oog van U E. M. alleen op de begrooting zelve; op den onderstand welken Indië daarbij aan het moederland, na kwijting van alle andere geldelijke verpligtingen, verstrekt; en ik vraag het met vertrouwen, of het dan geraden is, bij twijfel, een stelsel aan te randen hetwelk men niet in al zijn omvang en strekking kent, en waarvan de zedelijke, staatkundige en geldelijke gevolgen niet voor eene oppervlakkige beschouwing open liggen. Neen, E. M. H., een spreker uit uw midden heeft zich vergist bij de meening dat de Regering dat stelsel met deszelfs vruchten niet luide predikte, omdat zij voor den naijver van Engeland en Frankrijk zoude beducht zijn. De Regering van Nederland, gegrond op het vertrouwen des volks, en op de medewerking van U E. M., vreest nimmer. Zij handelt regtvaardig jegens allen; zij beschermt en bevordert de belangen die haar zijn toebetrouwd, zonder die van anderen te kwetsen; zij werkt niet in het geheim; hare handelingen liggen open voor het oog van allen, en zij kent aan ieder ander volk die geregtigheid toe, welke zij zich jegens dezelven tot rigtsnoer stelt.

Maar laat ik mij door soortgelijke uitweidingen niet van het spoor doen afleiden, hetwelk ik mij zelven heb afgebakend, en tot het onderwerp zelf, de behandeling namelijk van het hoofdstuk Koloniën bij deze begrooting, terugkeeren.

Velen van U E. M. hebben in het brengen of niet brengen van het hoofdstuk der koloniën op de begrooting, gemeend het vestigen te zien van zeker Staats-beginsel, en hebben naar de verschillende beschouwingen van dat be-

ginsel, hetzelve uit verschillende oogpunten of bestreden of behandeld. De waarheid is, dat de Regering te dezen aan geen beginsel gedacht heeft, en de zaak, in onderscheidene tijden, naar de onderscheiden omstandigheden heeft behandeld! Zoo is in 1831 voor de koloniën, toen met Nijverheid en Binnenlandsche Zaken vereenigd, op de begrooting gebragt *f* 3,300,000; — terwijl zij in 1832 daarop zijn gebragt voor memorie, omdat men destijds de welgegronde hoop mogt koesteren, dat die kosten zouden worden bestreden door remises van Java, terwijl, vermits hiervoor geene zekerheid bestond, de Regering zich reserveerde des noods later op die uitgaven terug te komen.

In 1833, toen het Departement van de koloniën met dat der Nijverheid was vereenigd, werden de uitgaven op de begrooting voor *f* 587,000 gebragt, terwijl in 1834, bij de overbrenging van de Nijverheid bij Buitenlandsche Zaken, en het verschijnen van subsidiën uit Indië op de begrooting van den Staat, het hoofdstuk van de koloniën geheel is weggelaten, en de gelden voor het beheer hier te lande noodig, door de Indische kas zijn bestreden, en er dus eigenlijk, gelijk ik zeide, naar omstandigheden gehandeld is, en de Regering vermeende daarom, vooral bij verhooging van het Indische subsidie, den vorm van het loopend jaar te kunnen volgen.

Intusschen lag in al dat gebeurde van vroegere jaren de grond, waarop de Regering, zoodra zij met het bijna eenstemmig verlangen der Kamer bekend werd, aan derzelver bezwaar dadelijk te gemoet kwam, en het hoofdstuk op de begrooting herstelde.

Deze verandering was dus niet eene koncessie of inwilliging aan eene zoogenaamde oppositie, welke, naar mijn inzien, hier te lande niet bestaat, maar veel meer het resultaat van dat gemeen overleg, waarvan ik de eer had het middenpunt te zijn, en waarvan ik, bij iedere gelegenheid, het welgelukken als eene weldadige vrucht onzer Staats-instellingen beschouwde.

Daarop zegt nog de heer VAN DAM VAN ISSELT:

Het is met een innig gevoel van leedwezen, dat ik nog voor eenige oogenblikken het woord vraag, daartoe door de redevoering van den Minister van Financiën gedrongen.

Ik had heden morgen mijn genoegen betuigd, dat de Regering aan het dringend verlangen der S. G. had voldaan, door het hoofdstuk van koloniën weder op de begrooting te brengen, al ware het dan ook maar voor memorie. Ik zag daarin eene toenadering tot het gemeen overleg, waarbij men zich, voor het volgende jaar, vleijen mogt met meer openhartigheid en vertrouwen.

Maar nu hoor ik Z. E. verklaren, dat zulks niet is geschied om aan het verlangen der S. G. te voldoen, dat men daarbij volstrekt aan geen beginsel gedacht heeft, en zulks als eene geheel onverschillige zaak heeft beschouwd.

De beginselloosheid valt te meer in het oog, wanneer men bedenkt, dat Z. E. zich zorgvuldig heeft onthouden, om de vraag te beantwoorden, waarom niet is voldaan aan art. 5 van de wet van 1826 en 1828, waarbij uitdrukkelijk wordt bepaald, dat men iedere vijf jaren, te beginnen met 1831, aan de S. G. rekening en verantwoording zal doen van den staat der O. I. geldmiddelen.

Indien ik de stellige hoop niet bleef koesteren, dat de Regering in het volgende jaar, ten opzigte der koloniën, zal voldoen aan hetgeen de S. G. het regt hebben te vragen en verwachten, dan zoude ik niet gelooven mede te mogen werken, om het schip, zoo als Z. E. zich uitdrukte, met vlaggen en wimpels te doen binnenloopen.

Bij het onderzoek der Begrootingswetten is tevens de rede van den accijns op de Suiker en van het Tarief.

Wat dien accijns betreft, daar hij niet opbrengt wat men verwachtte, wenschen velen verbetering of intrekking. De Regering acht den tijd niet daar, om over de werking der laatste wet een grondig oordeel te vellen.

Omtrent het Tarief heeft de Regering hare voordragt van 1832 tot dusver laten rusten, zoowel omdat de omstandigheden het zamenstellen van een goed Tarief onmogelijk maken, vooral ten opzigte van den doorvoer, als omdat onder het bestaande Tarief de handel bloeit en noch de belanghebbenden, noch de kamers van koophandel, op eenige algemeene herziening hebben aangedrongen.

6. *Vergadering van* 1835 *op* 1836 (19 Oktober tot 26 April).

In de Troonrede komt voor:

Mijn verlangen om de schatpligtigen te gemoet te komen wordt overigens begunstigd door de ruimte onzer O. I. voortbrengselen, welke voor de volgende dienst eene verhoogde bijdrage tot de middelen van het moederland zal toelaten.... De openingen, welke in de tegenwoordige zitting mijnentwege aan uwe vergadering zullen worden gedaan, zullen U E. M. bekend maken met de aanvankelijke uitkomsten der nieuwe inrigtingen, welke in N. I. in werking zijn gebragt; de vooruitzigten ten deze blijven gunstig voor de toekomst.

De maatregelen, op een gedeelte van het eiland Sumatra ter oorzake van

de vroegere storing der rust genomen, zijn geschikt om alle bezorgdheid in dit opzigt te doen verdwijnen.

In alle overige O. I. bezittingen heerschte volkomene rust.

Het Antwoord betuigt genoegen en belangstelling.

Den 22sten Oktober brengt de Minister van Financiën de Begrootingswetten ter tafel. Onder de Uitgaven verschijnt als XIe Hoofdstuk het Departement van Koloniën met *f* 65855,07 (waarvan kosten van het Departement *f* 55085,07, Etablissement Amsterdam *f* 8000, wachtgeld van een W. I. ambtenaar *f* 2770). „Zoo men zich vleijen durft," is „door deze verandering aan het verlangen geheel voldaan." Tot de Middelen behoort weder eene „uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen," ditmaal van *f* 3.000.000. „Dit subsidie moest uit den aard der zaak verhoogd worden met het bedrag in uitgaaf voor het hoofdstuk van koloniën gebragt; het is thans met drie millioenen uitgetrokken, en alles doet gelooven, dat, bij voordurend goed beheer der overzeesche bezittingen en den toenemenden bloei aldaar, het moederland meer en meer de vruchten oogsten zal van de groote opofferingen, zoo lang en zoo herhaaldelijk aan dezelve gebragt."

Bij missive van 26 Oktober No. 199, ten opschrift voerende: *Geheim*, zendt de Minister van Koloniën aan de Staten-Generaal de volgende nota:

Bij de Wetten van 23 Maart 1826, 22 Dec. 1827 en 27 Dec. 1828, waarbij de leeningen ten behoeve der Overzeesche Bezittingen onder waarborg van het moederland zijn vastgesteld, is de stellige bepaling gemaakt, dat om de vijf jaren, te beginnen met het jaar 1831, aan de Staten-Generaal opening zal worden gegeven, zoo van het beloop der afbetalingen op de voorschreven leeningen uit de middelen der Overzeesche Bezittingen als van den geldelijken toestand dier Bezittingen zelve.

De redenen waarom die opening tot hiertoe niet is gegeven kunnen worden, zonder gewigtige belangen in gevaar te stellen, zijn U. E. M. genoegzaam bekend om alle verdere ontwikkeling daarvan te kunnen voor overbodig houden.

Mij door den Koning gelast ziende om aan de voornoemde bepaling alsnu gevolg te geven, zal het U E. M. ongetwijfeld ten genoegen verstrekken te

vernemen, dat de bescheiden, uit Indië ontvangen, zoo verre gaan en genoegzame volledigheid bezitten, om de openingen aangaande den geldelijken toestand tot aan het einde des jaars 1833 te kunnen uitstrekken; waardoor de onwillekeurige vertraging, die heeft plaats gehad, ruim zal worden vergoed; terwijl, wat de gedane afbetaling op de leeningen betreft, Z. M. mij aanbevolen heeft om de opgaaf daarvan almede zoo verre mogelijk uit te strekken, en dientengevolge U E. M. dezelve tot het einde des jaars 1834 zullen ontvangen.

Ter voldoening dan aan de mij ten deze opgelegde taak overgaande, heb ik de eer aan U. E. M. aan te bieden twee staten van afrekening onder den datum van ult. Dec. 1834, waaruit het Hun zal kunnen blijken dat op de beide leeningen ten deze bedoeld, uitmakende een bedrag van de eerste ƒ 22,700,000 en van de tweede ƒ 15,000,000, mitsdien een gezamenlijk bedrag van ƒ 37,700,000, tot en met ult. Dec. 1834 toe is afbetaald geworden: op de eerste leening een bedrag van ƒ 4,588,890.60 en op de tweede van ƒ 1,875,472.72, en dat mitsdien, het kapitaal derzelve leeningen verminderd zijnde geworden met een gezamenlijk bedrag van ƒ 6,464,363.32, er op 1° Jan. 1835 nog te betalen stond te dier zake een bedrag van te zamen ƒ 31,235,636.68.

Behalve de gezegde leeningen in het jaar 1825 nog bij de Nederlandsche Handelmaatschappij ten behoeve van Indië opgenomen geworden zijnde eene somma van ƒ 8,000,000, was daarvan op ultimo Dec. 1834 afbetaald ƒ 6,305,126.25 en alzoo nog te betalen ƒ 1,694,873.75, welke, overeenkomstig het daaromtrent bestaande kontrakt, in het aanstaande jaar zal worden voldaan.

Het blijkt dus dat op de schulden der O. I. bezittingen tot ult. Dec. 1834 reeds is afbetaald een gezamenlijk bedrag van ƒ 12,769,489.57, en dat mitsdien het kapitaal totaal van dezelve ad ƒ 45,700,000 is verminderd tot op ƒ 32,930,510.43.

Uit de genoemde leeningen en uit de opbrengst van 13°/₀ door de Handelmaatschappij betaald voor de duiten naar O. I. vervoerd, zijn voldaan voor remises van onderscheiden aard naar Indië ƒ 34,899,104, voor betalingen hier te lande ten behoeve van O. I. ƒ 7,496,644,11½, aan rente en aflossingen van kapitalen ƒ 2,378,183.16½ en voor de W. I. bezittingen ƒ 2,013,304.04½.

In 1830, ten gevolge van den last des Konings, de inrigtingen in Indië eene nadere wijziging ondergaan hebbende, is daardoor de staat van zaken aldaar aanmerkelijk verbeterd en de verhouding tusschen ontvangsten en uitgaven zoodanig ten voordeele veranderd, dat Indië thans niet alleen het noodige voor de renten en aflossing der vroegere geldleeningen, ten

behoeve van hetzelve aangegaan, oplevert, maar tevens ter verligting van de Staatslasten hier te lande mildelijk bijdraagt.

De begrooting van ontvangsten en uitgaven over 1831 voor Indië vastgesteld, wijst aan ontvangsten *f* 25,900,155, uitgaven *f* 25,195,627, en dus een voordeelig saldo van *f* 704,528. Bovendien waren in de uitgaven begrepen voor de teelt van suiker en indigo, bestemd om naar Europa in konsignatie gezonden te worden, *f* 2,000,000; makende met het batig saldo een totaal van *f* 2,704,528.

Bij de nieuwe inrigtingen vastgesteld zijnde dat het meerder bedrag der ontvangsten boven de uitgaven, jaarlijks naar Nederland moet geremitteerd worden, is dit saldo dan ook begrepen geweest in de remises van welke nader zal worden gesproken.

Over 1832 waren de ontvangsten gerekend op *f* 28,869,166, de uitgaven op *f* 28,098,976; voordeelig saldo *f* 770,190. Onder de uitgaven echter waren weder begrepen voor de teelt van suiker, indigo en andere produkten *f* 4,000,000; makende dus een voordeelig saldo van *f* 4,770,190.

Over 1833 wijst de begrooting aan ontvangsten aan *f* 41,625,468 en eene gelijke som aan uitgaven. Dan, onder deze som was begrepen voor produkten herwaarts te remitteren *f* 9,000,000; makende, met het saldo over 1831 ad *f* 2,704,528 en een dito over 1832 ad *f* 4,770,190, een totaal van *f* 16,474,718, hetwelk, ingevolge de reeds vermelde bepalingen, naar Nederland moest worden overgebragt.

Bij het Departement van Koloniën is uit de gedane remises uit Indië ontvangen, als:

in 1831	*f* 570117,45½
1832	2491827,84½
1833	6251102,69
1834	7013570,35¼
	f 16,326,618,34½

nagenoeg gelijkstaande met het berekende voordeelige saldo van Indië; hebbende de likwidatie met de Nederlandsche Handelmaatschappij nog niet volledig plaats gehad, als moetende met dezelve nog eenige weinige posten worden verrekend.

De ontvangsten hier te lande hebben over 1831 niet aanzienlijker kunnen zijn omdat de remises, die in hetzelve zijn gedaan, hier bijna uitsluitend niet vóór 1832 konden worden ontvangen; hetwelk mede de reden is dat de remises over 1832 grootendeels eerst in 1834 zijn ingekomen.

Uit de opgegeven som aan totale remises over deze jaren is betaald: aan rente en aflossing van de bestaande schulden over 1831, 1832 en 1833

f 7,350,000; aan verschillende uitgaven voor O. I. *f* 4,788,638,12; ten behoeve van de W. I. bezittingen en de Kust van Guinea *f* 432,800; in 's Rijks schatkist gestort tot afbetaling van de algemeene Staatsbegrooting van inkomsten over 1833 en 1834 *f* 3,200,000; terwijl de overschietende *f* 555,180 gestrekt hebben ter goedmaking der kosten van het Departement van Koloniën over 1832, 1833 en 1834, en van het Departement der Nationale Nijverheid, voor zoo ver voor hetzelve betalingen uit de Indische fondsen over 1832 hebben plaats gehad.

Uit het opgegevene zal het U E. M. dan hebben kunnen blijken, dat uit de inkomsten van Indië alle lasten der koloniën van 1831 tot 1834 hebben kunnen worden bestreden niet alleen, maar dat bovendien *f* 3,200,000 in 's Rijks schatkist hebben kunnen worden gestort; ongerekend nog hetgene betaald is in 1832 ten behoeve van de Nationale Nijverheid.

Daar de uitkomsten der begrootingen voor Indië tevens het berekende voordeelige slot overtroffen hebben, kan ik de genoegelijke mededeeling hierbij voegen, dat het administratief kapitaal aldaar naamwaardig is vermeerderd.

Deze daadzaken duidelijk sprekende, zal het wel overbodig zijn om verder uit te weiden over het gunstige vooruitzigt dat de staat der koloniale geldmiddelen oplevert.

De berigten omtrent Indië inkomende zijn daarenboven allezins bevredigend en doen zoowel eene duurzame rust en vrede verwachten als zij een gunstig verschiet voor onzen handel en nijverheid aanbieden; zoodat, alles te zaam genomen, U E. M. voorzeker dan ook niet aarzelen zullen om zich ten aanzien van de gevolgen, die de gestelde waarborg voor het moederland zoude kunnen hebben, volkomen gerustgesteld te houden.

De bijgevoegde twee Staten van afrekening (tusschen de koloniale kas en het Amortisatie-Syndikaat) behelzen — zonder eenige specifikatie — dat door de koloniale kas op ult. 1834 verschuldigd was:

op de 1e leening: kap. *f* 22,695,303,74½, renten *f* 8,011,109,40
„ „ 2e „ „ „ 14,993,069,42, „ „ 3,302,710,44½
en afbetaald:
op de 1e leening: „ *f* 4,588,890,60, „ „ 8,011,109,40
„ „ 2e „ „ „ 1,875,472,72, „ „ 3,302,710,44½

Vóór de ontvangst van deze schriftelijke mededeeling, is het onderzoek der Begrootingstukken, wat Uitgaven betreft, bij de Afdeelingen ten einde gebragt. Schier in elk Procesverbaal

staat het verlangen naar openingen omtrent de koloniale financiën. Terwijl velen het weder opbrengen der uitgaven voor het Departement met genoegen gezien hebben, achten anderen de beperking tot die uitgaven onvolledig. Sommigen verzoeken inlichting aangaande het wachtgeld. Overigens wordt vrij algemeen aanmerking gemaakt op het blijkbaar plaats hebben van verscheidene uitgaven in en voor het moederland, voornamelijk voor Oorlog, buiten de Begrooting.

Bij het onderzoek der Middelen „protesteert" de Eerste Afdeeling „zeer ernstig" tegen de wijze van behandeling der koloniale uitkeering. „Zonder daaromtrent in bijzonderheden te treden, bepaalt zij zich tot de verklaring, dat men althans de slotsommen der uitgaven en ontvangsten ter kennis en alsdan het juiste en volle bedrag der eventueele baten (wanneer dan ook van een vorig jaar) in rekening had behooren te brengen." Gedurende het onderzoek de bovenstaande mededeeling van den Minister van Koloniën ontvangen hebbende, geven al de leden dezer Afdeeling het verlangen te kennen om te dier zake aan geene geheimhouding gebonden te blijven. „Zij achten dit strijdig met de bedoeling der artt. 108 en 128 van de Grw., alsmede met die der artt. 5 van de wetten van Maart 1826 en van December 1828; zij beamen het nut eener geheimhouding niet, wanneer zij zich de openings-redevoering van Z. M. voor den geest roepen, en zij vinden zich bezwaard door een verbod van openbaarheid opzigtelijk een onderwerp, waarover, ten gevolge der bovenbehandelde ontwerpen van wet, in eene openbare zitting zal worden geraadpleegd." (De leden dezer Afdeeling zijn de heeren W. A. baron Schimmelpenninck van der Oije van de Poll, voorzitter; J. L. A. Luijben, R. P. Romme, W. B. Donker Curtius van Tienhoven, A. J. Ingenhousz, Jr. A. Warin, J. Gockinga, A. Sandberg.) In de overige Afdeelingen wordt slechts door één Lid (den heer Luzac) tegen de behandeling der overzeesche geldmiddelen bezwaar geopperd. Volgens hem behooren zij niet bestemd te worden tot het dekken van gewone uitgaven des Rijks, maar veeleer tot delging van schuld. Voorts beschouwt hij de opgebragte som als te goeder rekening verstrekt uit inkomsten, een deel uitmakende van de baten der algemeene schatkist.

De Regering antwoordt:

Uitgaven XI. Door het brengen van de onkosten der koloniale administratie hier te lande op de begrooting, is voldaan aan het verlangen hetwelk ter gelegenheid van vroegere overwegingen omtrent de begrootingen was te kennen gegeven; — die kosten zijn, zoowel wat de uitgaven voor het ministerie, als voor het koloniaal etablissement te Amsterdam betreft, op de meest matige wijze berekend; en zoo daaronder een post voor het wachtgeld van een gewezen W. I. Ambtenaar gevonden wordt, waarop aanmerkingen gevallen zijn, dan moet dit worden toegeschreven aan het eigenaaraardige om eenen post, herkomstig van het koloniaal beheer, niet te vermengen met de wachtgelden aan ambtenaren van de Nederlandsche administratie toegekend.

In verscheidene afdeelingen is het verlangen aan den dag gelegd om, in verband zoowel met de begrooting als met de koloniale bijdrage tot de inkomsten, openingen omtrent de koloniale geldmiddelen te ontvangen, en nadat mededeelingen daaromtrent zijn geschied, is nog bij eene afdeeling de wensch aan den dag gelegd, dat de leden der vergadering aan geene geheimhouding daaromtrent mogten gehouden blijven.

Daar door de schriftelijke mededeeling, welke dezer dagen, op last van den Koning, aan de beide Kamers der S. G. is geschied, zoowel aan 's Konings toezegging ten dezen opzigte, als aan hetgeen de Kamers met eenigen grond op dit respect zouden kunnen verlangen, is voldaan geworden, en het niet van 's Konings wege is, dat de leden der Kamers tot eenige geheimhouding van het medegedeelde zijn verzocht geworden, of zich onder verpligting van geheimhouding hebben gebragt; terwijl er aan de zijde des gouvernements, thans, nadat men gezorgd heeft dat de geheimhouding zoo lang is bewaard geworden als de mededeeling niet werkelijk was geschied, ook geen bijzondere prijs op verdere geheimhouding kan worden gesteld, zoo vertrouwt men met stilzwijgen te kunnen voorbijgaan al hetgeen door de onderscheidene afdeelingen ten dezen respecte is aangevoerd geworden.

X. Op de vragen, die ten doel hebben om opheldering te bekomen, of al de gewone of buitengewone kosten van oorlog, door middel van de sommen, bij dit hoofdstuk uitgetrokken, worden voldaan, of uit welke andere middelen de meerdere uitgaven worden goedgemaakt, wordt aangemerkt, dat men, gelijk vroeger, bij de begrooting voornamelijk heeft gebragt die uitgaven, welke meer tot het gewone en doorloopende behooren; — terwijl in al de overige door den Koning is kunnen worden voorzien buiten bezwaar der ingezetenen, en zonder daarvoor belastingsmiddelen voor te dragen; bij deze gelukkige omstandigheid, heeft men minder gestreng het oog behoeven te houden op het al of niet in uitgaaf brengen van sommige korp-

sen, zoo als men, bijv. dat van CLEERENS, als meer bepaald tot de wapening voor de koloniën behoorende, van de begrooting weggelaten en ten laste van dezelve koloniën heeft laten verblijven.

Middelen. Eindelijk, hoewel het brengen van den laatsten post, de bijdragen uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen, geene tegenspraak heeft ondervonden, zal, wat aangaat den aan den dag gelegden wensch, om volledige openingen, ten aanzien van den grondslag van de gebragte som, mogen worden opgemerkt, dat onlangs mededeelingen, de overzeesche bezittingen betreffende, aan de vergadering zijn gedaan, welke het bepaalde doel der regering aantoonen tot het geven van die openingen, welke billijkerwijze gevorderd kunnen worden, en waarvoor de zaak vatbaar is.

Thans komen al de Afdeelingen op tegen de overtreding der Grondwet, zoo zij meenen geschiedende door uitgaven voor het Rijk te bestrijden uit middelen buiten de Begrooting, dus buiten inwilliging van de Staten-Generaal. De Tweede voegt er bij:

Mogt deze ongelukkigerwijze zoo strijdige manier van zien haren oorsprong hebben uit eene verschillende wijze van beschouwing ten aanzien der overzeesche financiën (en men zoude uit hetgeen hier in de beantwoording gezegd wordt ter zake het korps van CLEERENS wel kunnen opmaken, dat de Regering op die financiën in dezen het oog gevestigd had) dan meent de afdeeling als haar gevoelen te mogen vooruitzetten, dat de Koning heeft de uitsluitende beoordeeling ook over het financieel beheer der koloniën, en dat Hoogstdezelve de uitgaven ten *behoeve der koloniën* evenzeer kan bewerkstelligen buiten als binnen dezelve, dus ook in het moederland, doch dat alle de, ten slotte van de in of buiten de koloniën ten behoeve
+++ derzelve gedane uitgaven, overschietende gelden, zijn *gelden van den Staat*, en over deze niet dan onder inwilliging der S. G. mag worden beschikt; en dat deze alzoo overgebleven gelden dan ook nimmer zonder inwilliging tot 's Rijks defensie mogen aangewend worden, maar dan wanneer tot die verdediging ook op dit oogenblik, en alzoo in onzen buitengewonen toestand, nog meerdere gelden dan de gevraagde voor het departement van oorlog moeten benoodigd zijn, waaromtrent de afdeeling zich thans van alle beoordeeling onthoudt, derzelver uitgave dan op de gewone wijze zoude behooren voorgedragen te worden.

In de Derde verklaren nog eenige Leden, dat, indien de ontvangen mededeelingen omtrent O. I. voldoende geacht zouden kunnen worden, wanneer men de zaak alleen uit het oogpunt van art. 60 der Grw. beschouwt, zij echter zwarigheid maken dit

te erkennen nu ten gevolge der wet van 23 Maart 1826 aan de S. G. gedaan moeten worden *openingen van den geldelijken toestand* dier koloniën. Andere Leden deelen niet in dat gevoelen.

Over de gewigtige bezwaren, welke het nader onderzoek in de Afdeelingen heeft doen uitkomen, wordt door de Centrale Afdeeling in onderhoud getreden met den Minister van Financiën, en van het toen verhandelde door de Regering eene nota opgemaakt, om te dienen tot vervolg van het Regeringsantwoord op de eerste bedenkingen. In die nota vinden wij:

Door de mededeelingen ten aanzien van de geldmiddelen der overzeesche bezittingen aan de vergadering gedaan, oordeelt men te hebben voldaan aan het voorschrift van de wet omtrent de geldleeningen voor die bezittingen, met die zorg en met die voorzigtigheid, welke de wezenlijke belangen van het land gebiedend vorderen.

Omtrent die bedenkingen, in de nadere processen-verbaal voorkomende, welke meer bijzonder het *tiende* hoofdstuk der begrooting ten onderwerp hebben, vermeent men zich te mogen gedragen aan de inlichtingen, welke daaromtrent afzonderlijk gegeven worden, waaruit, tot bevrediging van hen, die ten deze, zonder genoegzamen grond, voor gevolgtrekkingen gevreesd hadden, voldoende blijkt, dat alleen de omstandigheden, en dus slechts tijdelijk, tot de wijze van behandeling omtrent dit hoofdstuk geleid hebben.

Bij de openbare beraadslagingen (11 en 12 December) wordt de gedragslijn der Regering ten opzigte van Oorlog door sommigen afgekeurd, door anderen verdedigd. Wat door beiden gezegd is behoeven wij, hoewel de Indische financiën daarmede gemoeid zijn, na het boven aangeteekende niet over te nemen. Meer bijzonder begeven zich op het koloniaal terrein de Leden:

Jr. W. L. F. C. van Rappard (uit Gelderland). Hij ontwikkelt aldus de voornaamste reden, waarom hij de Begrooting verwerpt:

Ik vinde eene bepaalde uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen onder de middelen opgenoemd, en ben van gevoelen, dat hier niet van eene uitkeering de sprake kan zijn, maar dat het geheel overschot onder de inkomsten van den Staat moet worden gerangschikt; ik hoop over dit teeder onderwerp bescheiden, maar tevens rondborstig, mijn gevoelen te zullen mededeelen.

Het is verre van mij, dat ik zoude willen beweren, dat ook aan de S. G. inzage zoude behooren gegeven te worden in het bestuur van de volkplan-

tingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen. Art. 60 van de Grw. geeft het opperbestuur over dezelve bij uitsluiting aan den Koning; ik wensche aan deze bepaling de meest mogelijke uitgestrektheid gegeven te zien, zoodat ik volgaarne toestemme, dat de Regering de financieele en andere aangelegenheden in de koloniën volgens haar welbehagen kan regelen, voor en ten nutte van dezelve uit de koloniale kas alle uitgaven kan doen, hetzij in die volkplantingen en bezittingen zelve, hetzij ook in dit Rijk, wanneer zulks slechts is ten behoeve van dezelve; dan dit alles neemt niet weg, dat de overschietende gelden niet kunnen geacht worden uitsluitend ter beschikking van de Regering te zijn, zoodat door dezelve zou kunnen bepaald worden, of en hoeveel uit die geldmiddelen aan het moederland zal worden uitgekeerd. De Grw. noemt het overzeesch grondgebied in art. 60 volkplantingen en bezittingen van het Rijk; als zoodanig zijn de opkomsten baten van de schatkist, die ten volle in de schatkist moeten gestort worden, om tot vermindering van de belastingen te verstrekken. De Grw. bevestigt dit in art. 58, waarbij wel aan de Regering het regt wordt opgedragen, om verbonden en verdragen te doen sluiten en te bekrachtigen, maar tevens uitdrukkelijk tot den afstand of ruiling van een gedeelte van het grondgebied van den Staat, of van de bezittingen in andere werelddeelen, de goedkeuring van de S. G. wordt gevorderd, om de eenvoudige reden, dat die bezittingen zijn bezittingen van het Rijk.

Niet dus op grond van art. 5 der wet van 23 Maart 1826, waarbij de Regering de verpligting heeft op zich geladen, om de 5 jaren opening te geven van den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen, want deze bepaling in verband staande met de door het moederland geguarandeerde geldleeningen, zoude met de aflossing van dezelve geacht kunnen worden vervallen te zijn, maar krachtens de Grw., berust naar mijn gevoelen op de Regering de verpligting om aan de S. G. kenbaar te maken het zuiver overschot van de geldmiddelen in de overzeesche bezittingen, omdat dit zijn inkomsten van den Staat, omdat, gelijk het moederland in tijden van nood en gevaar de O. I. bezittingen met geld en manschappen krachtdadig heeft ondersteund, hetzelve volkomen aanspraak heeft op alle baten, die in meer gelukkige tijden herwaarts mogten stroomen.

Geene bepaalde uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen kan dus onder de ontvangsten van het Rijk worden gebragt, hetzelve heeft aanspraak op al hetgeen uit die bezittingen wordt genoten; dit alles behoort onder de middelen te worden opgenomen, en wanneer het al onmogelijk is, a priori, het juiste bedrag daarvan bij de begrooting op te geven, moet zulks bij raming geschieden, ten einde hiernaar de hoegrootheid van 's Rijks belastingen te regelen, om later bij het verslag van het gebruik der

geldmiddelen, hetwelk volgens art. 128 der Grw., jaarlijks aan de S. G. wordt gedaan, naauwkeurig te worden vermeld. Zal het noodig zijn de aandacht van U E. M. op de gevolgen van een tegenovergesteld gevoelen te vestigen: hoe alsdan ons onderzoek van de staatsbegrooting en van de middelen tot dekking van de uitgaven ten eenenmale doelloos zoude worden; hoe alsdan uit onbekende middelen uitgaven zouden kunnen gedekt worden, waartoe de S. G. geene toestemming hadden gegeven; hoe het voor ons onmogelijk zoude zijn, met kennis van zaken te helpen vaststellen, welke middelen tot dekking der uitgaven mogten noodzakelijk zijn? Maar het is naar mijn gevoelen voldoende, dat in de Grw. zelve de bezittingen en volkplantingen in andere werelddeelen worden genoemd bezittingen en volkplantingen van het Rijk, om aan te toonen, dat ook het overschot van de inkomsten van die bezittingen zijn inkomsten van het Rijk, en dat dit overschot mitsdien voor het geheel in de begrooting onder de middelen tot bestrijding van de uitgaven moet worden opgenomen. Niet toch hij die bestuurt, maar hij die eigenaar is, heeft uitsluitend regt op de vruchten.

In gemoede kan ik mijne toestemming niet geven aan een ontwerp van wet, waarbij dit beginsel niet wordt aangenomen, doch waarin slechts van eene bepaalde uitkeering uit de geldmiddelen van onze overzeesche bezittingen wordt melding gemaakt.

Ik zoude wenschen door toezeggingen van wege de Regering in dezen te zijn gerustgesteld; dan ik heb dezelve te vergeefs gezocht; ook de omstandigheden van het vaderland geven mij in deze geene meerdere vrijheid. Ik begeer toch geene openingen, die welligt nadeelig naar buiten zouden kunnen werken; ik wensch alleen het vaderland gehandhaafd te zien bij de regten, door de Grw. gewaarborgd; ik verlang slechts in het algemeen zonder bepaling van eene som, de baten van de overzeesche bezittingen onder de middelen in de wet opgenomen; ik berust er in, wanneer de inkomsten over 1836 op 3 millioenen worden geraamd, wanneer slechts later, zoodra de omstandigheden dit mogten toelaten, aan ons worde medegedeeld, hoeveel werkelijk is ontvangen, en wanneer de Regering slechts het beginsel huldigt, dat de inkomsten van de overzeesche bezittingen zijn inkomsten van het Rijk.

Heb ik in het vorige jaar mijne stem gegeven aan de wet op de middelen, waarin mede van eene bepaalde uitkeering wordt gewag gemaakt, ik deed dit in de hoop, dat de Regering van lieverlede hiervan zoude terugkomen; thans vinde ik geene vrijheid meer, om iets te bestendigen, hetwelk naar mijn gevoelen een dwaalbegrip in zich bevat.

De Bordes. Acht het Regeringssystema omtrent onze overzeesche financiën onaannemelijk.

VERWEIJ MEJAN (uit Holland). Meent dat de bedenkingen van het Lid VAN RAPPARD alle overweging verdienen.

OP DEN HOOFF. Vereenigt zich geheel met het Lid VAN RAPPARD en herinnert, dat de Regering zelve bij gelegenheid van de Leeningswet van 1826 de koloniën erkend heeft als gedeelten van het Rijk.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE. Hij zegt:

Voorleden jaar is er almede schier eenparig voor de wet der middelen gestemd, en wel voornamelijk omdat op aandrang der Kamer werd toegegeven de koloniën als een tak van bestuur te beschouwen, en dezelve derhalve op de begrooting terug te brengen. — Wel is waar geschiedde het slechts pro memorie, en werd ons geene verantwoording gedaan, maar de moeijelijkheid om het cijfer der begrooting kort voor de stemming te gaan verhoogen, en de redenen van voorzigtigheid, die men tegen eene mededeeling opgaf, noopten mij en anderen, om onze denkwijze kategorisch te ontvouwen, en voorts dat jaar in de eenigzins verbeterde vorm te blijven berusten. Ik kon zelfs denken, met nog een ander redenaar op eene onwederlegbare wijze te hebben bewezen, dat zoowel de Grw., als het wezen der zaak verpligtten, om de administratie-uitkomsten der koloniën (als 's lands eigendom) aan ons te verantwoorden, naardien geen minister iets hoegenaamd tegen de uitvoerige ontwikkeling van motieven, zelfs niet in het schrift met voorkennis van en uit de papieren van den minister voor de koloniën uitgegeven, had in te brengen, en ik wilde mij derhalve diets maken, dat er dit jaar pligtmatig eene rekening en verantwoording aan ons zoude worden gegeven, met omschrijving van het batige saldo onder 's lands middelen.

Het is zoo, men heeft dit jaar de uitgaven voor dit departement voor het eerst weder op de begrooting gebragt, en de slotsommen der saldo's van 1831 tot 1834 zoowel als van de afgeloste gedeelten der schuld, alhoewel zonder bewijs of specificatie, aan ons medegedeeld; en zoude ik er dan ook weder, als een verderen stap op den weg der regelmatigheid, genoegen mede genomen hebben, bijaldien op onze processen-verbaal te dezer zake niet door de Regering geantwoord was: „dat men nu die openingen gaf, welke billijkerwijze gevorderd kunnen worden, en waarvoor de zaak vatbaar is, en er nu was voldaan aan hetgeen de Kamer met eenigen grond op dit respect zoude kunnen verlangen." Hieruit blijkt toch dat men niet alleen 's Konings uitsluitend opperbestuur over de koloniën wil hebben, maar ook ongemoeid en zonder verantwoording, geheel naar eigen goedvinden, over de koloniale baten wil beschikken. Ik durf niet bij herhaling de redenen te ontvouwen die zulk eene handelwijze, als met de Grw. en met den aard van het eigen-

dom strijdig, wraken, maar zal mij eenvoudig en met nadruk tegen eene handelwijze verklaren, waarbij men beweert ons nopens dit plechtanker onzer financiën geene afdoende en wettige opening van zaken te moeten geven, en slechts als een don gratuit eenige gelden uit de koloniale kas onder de middelen opneemt.

Het zij mij bij deze gelegenheid vergund, ten behoeve van Z. E. den Minister voor de Koloniën, op te merken, dat dezelve moest trachten zich onze konstitutioneele vormen wat beter jegens de S. G. eigen te maken. Toen ik namelijk, voorleden jaar, dit onderwerp behandeld had, opperde ik eenigen twijfel nopens de voordeelige geruchten der uitkomsten, maar verklaarde mij gelukkig te zullen achten, om bij eene overtuigende wederlegging, mijne bezwaren te kunnen intrekken. Ik had toch geene oorzaak om des ministers berekeningen en beloften voetstoots te vertrouwen, wanneer ik mij te binnen bragt, dat deszelfs twee voorname antecedenten waren: *a.* de oprigting der koloniën van weldadigheid, enz., die, aan eigen middelen of aan de eerste berekeningen overgelaten, lang bankroet hadden gemaakt; *b.* de reorganisatie der W. I. aangelegenheden, die vrij algemeen gewraakt, en nooit volkomen ingevoerd werd. Ik kon zulks ook niet, wanneer ik besef dat de kosten die men op Java voor de thee- en indigo-kultuur besteedde, grootendeels schijnen weggegooid, en, naardien de koffijboom hoogstens het vierde jaar vruchten begint af te werpen, de buitengewone uitkomsten welke dit produkt tot 1833 opleverde (behalve aan den voordeeligen oogst en hooge prijzen), aan een vroeger bestuur dan dat diens ministers, en geenszins aan het zijne te danken waren.

Ik zou nu op nieuw met betrekking tot de bijzonderheden kunnen vragen, wat er, na het onlangs gebeurde te Bonjol enz., van Sumatra als parel aan de Kroon wordt? of de gedeeltelijke aflossing van schuld, speciaal met betrekking tot de acht millioenen in 1825 opgenomen, niet ingevolge kontrakt door den verkoop der koffij van de Preanger-regentschappen wordt bewerkstelligd, en een aanzienlijk gedeelte daarvan niet op eenen vroegeren datum dan 1830 terug te brengen is? of het onderzoek ex officio door eenen hoogen regtsambtenaar gedaan, niet bewees dat de Pasoeroeansche zaak geenszins aan opstoking, maar aan gebrek te wijten was? Ik zou meer kunnen vragen, maar onthoude mij van verdere administratieve details die, zoo als ik vroeger reeds zeide, niet van onze kompetentie zijn, en alleen uit het belang dat het moederland in de koloniën stelt, en om, door wrijving van denkbeelden, licht over deze zaak te verspreiden, door mij in het midden werden gebragt.

De betamelijkheid had gevorderd dat een lid der S. G., hetwelk openbaar over eene koncept-wet sprak, hier ter plaatse door den minister wierd we-

derlegd. De verontschuldiging dat de betrokkene minister voorleden jaar niet aanwezig was, en het ook nu weder niet is, strekt op nieuw ten bewijze, dat alle hoofden van departementen bij de behandeling des budgets in de vergadering tegenwoordig moesten zijn. De stemming had bovendien eerst later, zelfs na een adjournement, plaats; ik had desnoods mijne gezegden herhaald, en spreek ook nu zeker vier en twintig uren voor den minister. Maar men zweeg, en ontleende den naam van een kommies, om vijf maanden later eene wederlegging in het licht te geven, waarin men met geen woord van het regtsbeginsel gewaagt, maar zich bepaalde, nu eens op eene afdoende wijze, dan eens door hoogdravende woorden of zonder bewijzen, bijzonderheden te wederleggen, die veelal belangrijk waren om de zaak in een beter daglicht te stellen, maar niets tot de hoofdzaak, opening en verantwoording, afdeden. Ik, die aan geen koloniaal stelsel hoegenaamd gebonden ben, en slechts waarheid en 's lands voordeel beoog, verheug mij, voor het overige, de ontvangene inlichtingen te hebben geprovoceerd; ik verheug mij nog meer dat èn de wederlegging, èn de later ontvangene cijfers zoo gunstig mogten uitvallen, en ik zal gaarne, met terzijdestelling van vorm, Z. Exc. den oud Kommissaris-Generaal, als weldoener des vaderlands, dankbaar en innig verpligt, hulde doen, wanneer de tijd leert, dat deszelfs stelsel op den duur zulke gunstige uitkomsten blijft opleveren.

Van Alphen, met deze woorden:

Ik zal bij deze gelegenheid de belangrijke materie van onze koloniën niet behandelen; ik verheug mij dat de hoop en uitzigten, die ik voorleden jaar aan U E. M. kenbaar gemaakt en stelselmatig ontwikkeld heb, meer en meer zich verwezenlijkt hebben en bewaarheid worden, dank zij het onbepaald devouement van den tijdelijken oppergebieder. Ik zal in geene personeele verdediging treden, ik wacht van de mij bekende regtschapenheid van een der vorige sprekers uit Gelderland, dat hij aan de beproefde diensten en verdiensten meer en meer regt zal doen; wat de afwezigheid van den Minister van Koloniën in deze vergadering betreft, ik geloof dat dezelve meer moet toegeschreven worden aan zwakheid van ligchaamsgestel, dan aan onbekendheid met de pligten van een minister omtrent de S. G. in eenen konstitutioneelen staat. Zijne regering over 6 millioenen, wel geen met konstitutioneele denkbeelden opgevulde Javanen, maar toch ook geene onbeschaafde bevolking, die ons aller belangstelling verdient, heeft zich gekenmerkt door moed en standvastigheid, en voorzeker is het onderscheid groot tusschen zijne toenmalige en tegenwoordige betrekking; maar ik ben overtuigd dat hij ook in de tegenwoordige betrekking aan zijne konstitutioneele verpligtingen getrouw zal zijn, dat hij aan de algemeene wenschen dezer vergadering omtrent de verantwoording van het saldo, of liever het finan-

cieel resultaat (voor zoover het kan opgemaakt worden) der Indische inkomsten zal voldoen, en dan hoop ik met den straks genoemden spreker dat wij beiden, ja wij allen hem nog eens als den weldoener van het vaderland eenstemmig zullen mogen begroeten.

LUZAC:

Een ander punt waaromtrent wij het gevoelen der Regering in geenen deele kunnen toegeven, betreft de kracht en het gevolg der uitdrukkingen in art. 60 der Grw. gebezigd. Uit het opperbestuur, aldaar uitsluitend over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk, in andere werelddeelen, aan den Koning opgedragen, wil men afleiden dat ook de financieele resultaten van dat opperbestuur alleen bij de Regering naauwkeurig behoeven gekend te worden, en dat zij volstaan kan, met de S. G. slechts van tijd tot tijd eenige globale uitgaven, eenige algemeene financieele resultaten en inlichtingen te geven.

Van deze gezindheid blijkt doorslaande op twee plaatsen der laatst ontvangene stukken: 1°. wanneer wij op pag. 22 der beantwoording op de processen-verbaal der uitgaven lezen: „dat door de schriftelijke mededeeling, welke dezer dagen, op last van den Koning, aan de beide Kamers der S. G. is geschied, zoowel aan 's Konings toezegging, te dezen opzigte, als aan hetgeen de Kamers met eenigen grond op dit respekt zouden kunnen verlangen, is voldaan geworden;" 2°. wanneer wij, op pag. 7 der beantwoording op de processen-verbaal der middelen van inkomst, dit geschreven vinden: „wat aangaat den aan den dag gelegden wensch, om volledige openingen ten aanzien van den grondslag van de gebragte som van drie millioenen, wordt opgemerkt dat onlangs mededeelingen, de overzeesche bezittingen betreffende, aan de vergadering zijn gedaan, welke het bepaalde doel der Regering aantoonen tot het geven van die openingen, welke billijkerwijze gevorderd kunnen worden en waarvoor de zaak vatbaar is."

Ik erken met veel belangstelling die openingen ontvangen te hebben, en met het uiterst genoegen te hebben bespeurd, dat het opperbestuur des Konings over onze volkplantingen en overzeesche bezittingen zulke voordeelige resultaten heeft opgeleverd; ik wil zelfs erkennen dat dit opperbestuur te regt aan het hoofd van den Staat is overgelaten; dat de geest der bepaling van art. 60 goed is; doch ik kan en mag onmogelijk het denkbeeld toegeven, dat wij billijkerwijze niets meer zouden kunnen verlangen tot onze kognitie gebragt te zien, dan de schriftelijke mededeeling, onlangs aan deze Kamer ingezonden; eene mededeeling, welke ook in zóóverre onvolledig is, dat wij uit haar geenszins hebben kunnen zien, voor welke buitengewone behoeften nog hulpmiddelen in deze overzeesche financiën gevonden zijn; dat dit echter heeft plaats gehad, leerden ons de beantwoordingen te duidelijk, dan dat het moeijelijk zij hieromtrent eenigen twijfel te voeden.

Het weder-opbrengen van het departement van Koloniën op de begrooting voor 1836, en het verlaten der wijze van handelen bij die voor 1833, 1834 en 1835 gevolgd, is zeker eene goede verbetering, wat den vorm aangaat; doch wat het fond der quaestie zelve betreft, die, namelijk, in hoeverre het definitive gunstige resultaat der overzeesche financiën jaarlijks aan deze vergadering moet opengelegd en onder de baten onzer schatkist, tot verligting der lasten van de natie, volledig worden opgenomen, — zijn wij achterwaarts gegaan, indien wij door stilzwijgen toegeven, hetgeen de Regering nu vooruitzet: „dat wij, te dezen opzigte, ontvangen hebben, wat de Kamer met eenigen grond op dit respekt zoude kunnen verlangen."

Het geldt hier, E. M. H.! eene zaak van het hoogste gewigt voor de Natie, het geldt hare bezitting, het steunpunt van haren handel en hare scheepvaart; en het past ons dus, als haar vertegenwoordigende, aan het hoofd van den Staat het grondwettig bestuur dier bezittingen geheel overlatende, van de Regering die openingen te verlangen en te vragen, welke ons de gesteldheid dier bezittingen volledig zullen doen kennen, en ons leeren in hoeverre hare gewigtige financiën tot verligting der lasten van het moederland kunnen dienen. Niets zoude mij aangenamer zijn dan uit den mond van 's Konings ministers te hooren, dat wij de aangehaalde plaatsen in eenen verkeerden zin hadden opgevat, en de zoo even ontvouwde wijze van zien ook in geenen deele met die der Regering streed; met andere woorden, dat zij nog volkomen gebleven is bij de opinie, welke ons geacht medelid uit Amsterdam (OP DEN HOOFF) gisteren uit hare eigene stukken van 1826 ons mededeelde.

De Minister van Financiën (VAN TETS VAN GOUDRIAAN) zegt o. a.:

Eene andere aanmerking geldt het subsidie uit de overzeesche bezittingen. Ik zal niet gewagen van den min bescheiden uitval tegen een mijner geachte ambtgenooten gerigt; ik zal het te minder doen, E. M. H., om dat eene doorgaande ongesteldheid dien ambtgenoot buiten magte heeft gebragt, om in deze vergadering te verschijnen en dit als van zelve dien aanval doet misprijzen. Ik wil niet treden in eene beantwoording van de vraag, of en in hoe verre een minister des Konings verpligt is, na debatten, bij welke hij niet konde tegenwoordig zijn, zich te verdedigen tegen de aanmerkingen, die in de Kamer tegen hem gemaakt zijn, en die verdediging onder zijn naam uit te geven; ik wil alleen van de zaken zelve, — en hier dus van het Indische subsidie spreken. De zaak komt hierop neder, dat, na van de inkomsten der O. I. bezittingen te hebben afgerekend al wat voor de onderscheidene rubrieken onvermijdelijk noodig is, er bij approximatie een batig slot van 3 millioenen voor onze schatkist geacht is te kunnen overblijven. Men kan niet met meerder juistheid over deze bijdrage spreken, zonder dat men zich in de hoogste mate aan onwisheid blootstelt; want men beseft

gemakkelijk, hoezeer het gelukken der gewassen, de prijzen der markten en andere wisselvalligheden daarop kunnen van invloed zijn, en het grenst aan het onmogelijke, om anders dan approximatief te bepalen wat van die inkomsten ten slotte, voor de begrooting van het moederland, kan geacht worden te zullen beschikbaar blijven.

En zoo zie ik mij eindelijk gekomen tot het hoofdpunt van verschil, namelijk het weglaten van uitgaven voor het departement van Oorlog, van de begrooting. Dat punt zal mij niet moeijelijk zijn te behandelen, wanneer ik het voor en tegen dat deswege is bijgebragt, alle de uitleggingen op onderscheiden wijze aan vele artikelen der Grw. gegeven, alle de gevolgen welke men in zeer bescheiden zin aan die uitleggingen verbonden heeft, met stilzwijgen voorbij ga.

Niet, E. M. H., omdat ik de waarde dier redeneringen, de juistheid dier bedoelingen en toepassing zoude behooren te behandelen, maar omdat het genoeg is te zeggen, dat de Regering in dezen aan geene stelselmatige beginselen, aan geene uitlegging der Grw. heeft gedacht, noch eenig stelsel heeft willen vestigen; maar alleen de omstandigheden en belangen des vaderlands, als de hoogste wet, heeft op het oog gehouden, en dat, even weinig als het hare bedoeling was, bij het weglaten van het hoofdstuk: Koloniën, eenig beginsel daar te stellen, dit even weinig thans het geval is, en dan ook in dit, even als met dat bereids plaats heeft, reeds in het volgende jaar de gewone vormen zullen worden op het oog gehouden, indien zelfs de omstandigheden niet reeds in 1836 het vragen van meerdere kredieten zullen noodig maken.

Ik herhaal dus, dat aan de handhaving of kwetsing van de Grw. volstrektelijk niet, en aan het heil des vaderlands alleen te dezen gedacht is, en dat bij de begrooting van 1837 alle bedenkingen hieromtrent geheel zullen worden weggenomen.

Het einde is, dat de Begrootingswetten worden aangenomen met 38 tegen 15 en 37 tegen 16 stemmen.

Als gewoonlijk, valt bij het onderzoek der Begrootingswetten iets voor over den Suikeraccijns, die steeds niet opbrengt wat men verwacht. De Regering meent eene langere ondervinding te moeten raadplegen eer zij aan het bestaande de hand sla. De mededinging, welke de geraffineerde suiker op de vreemde markten ondervindt ten gevolge van de bescherming in andere landen aan inheemsche suiker verleend, maakt dat de Nederlandsche raffinaderijen de beschermende premie op den uitvoer

niet kunnen missen. „Zoowel de belangen van dezen tak van inlandsche nijverheid, als dat van den handel van onze overzeesche bezittingen en scheepvaart, vorderen voor alsnog eene opoffering van de zijde der schatkist." Te meer wordt onvoorzigtige verandering ontraden nu de kultuur in Oost en West-Indië toeneemt.

Te gelijk met de Begrooting wordt een ontwerp van wet aangeboden ter bescherming van den Landbouw door wijziging van het Tarief betreffende granen enz. Een zijner artikelen bepaalt, dat de Koning korting op de graanregten kan verleenen aan zoodanige vreemde Staten, welke eene bijzondere begunstiging voor de produkten van Nederland of zijne koloniën mogten toekennen. Dat, zegt de Regering, strookt met de beginsels van het nog werkende Tarief. De bedenkingen der Afdeelingen zijn hoofdzakelijk niet van kolonialen aard. Alleen beweren sommigen dat deze wet ongunstige gevolgen hebben kan voor den invoer onzer koloniale produkten in vreemde landen. De Regering vreest dit niet, omdat de Tarieven schier overal reeds zoo zijn ingerigt, dat er weinig gelegenheid overblijft om onze koloniale waren op nieuw te treffen. Na zeer levendige debatten tusschen de voor- en tegenstanders van het beschermingstelsel, wordt het ontwerp aangenomen met 29 tegen 25 stemmen. (Wet van 29 Dec. 1835.)

Bij Boodschap van 2 Maart 1836 dient de Regering vier ontwerpen in, bestemd om, „overeenkomstig de toezeggingen, onzentwege in uwe laatste bijeenkomst gedaan", „de behandeling der financieele aangelegenheden van het Rijk, onaangezien de bestaande staatkundige gesteldheid en in overeenstemming met den in Uwe vergadering meermalen geuiten wensch, nader tot den grondwettelijken vorm terug te brengen en om tevens de hulpbronnen van 's Rijks overzeesche bezittingen meer geregeld ter tegemoetkoming aan de behoeften van het moederland te doen bijdragen."

„Het strekt Ons tot genoegen — zoo gaat de Boodschap voort — de voldoening van de zijde der voormelde Bezittingen aan de

geldelijke verpligtingen, op dezelve jegens het moederland berustende, aanvankelijk op eene wijze te kunnen doen plaats hebben, welke, terwijl zij allezins billijk en voor de kolonie geenszins drukkende is, te gelijk de mogelijkheid doet ontstaan om de gewone uitgaven van het Rijk, zoo als dezelve voorloopig zijn begroot, uit deszelfs gewone middelen ruimschoots te bestrijden, en de gelegenheid doet geboren worden om, zoodra de tijd tot het vaststellen eener begrooting van buitengewone uitgaven en middelen voor 1837 zal gekomen zijn, aan U E. M. wederom eene dadelijke en aanzienlijke verligting in de lasten van Onze beminde onderdanen voor te slaan, met het vooruitzigt dat deze ontheffing zich, in het volgende en verdere jaren, nog wijder zal kunnen uitstrekken."

Van deze ontwerpen luiden:

1°. dat gemerkt la A:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat de gunstige toestand van Onze overzeesche bezittingen de gelegenheid oplevert, om de geldmiddelen van het Rijk op eene belangrijke wijze te gemoet te komen, en de bezwaren te verligten, welke op dezelve rusten, ook ten gevolge van de opofferingen vroeger ten behoeve van de gedachte bezittingen gedaan;

Zoo is het, enz.

Art. 1. Als teruggave op de bezwaren vroeger voor de overzeesche bezittingen gedragen, zal eene schuld ten bedrage van *honderd en veertig millioenen guldens*, ten laste van de gedachte bezittingen, worden daargesteld.

De gezegde som van *honderd en veertig millioenen guldens* zal door de zorg van de Hooge Regering op Java in de boeken en registers aldaar worden ingeschreven als eene wettige schuld, met het vereischte verband en hypotheek, gevestigd op alle de territoriale en andere bezittingen en inkomsten in O. I., loopende tot eene rente van vier ten honderd, met ingang van den 1sten Oktober 1836, betaalbaar bij halfjaren, op den 1sten April en 1sten Oktober van elk jaar, welke rente ten behoeve der schatkist zal worden voldaan, zoo lang en in zoo verre als de splitsing der schuld en de uitgifte der obligatiën hierna omschreven, niet zal hebben plaats gevonden.

Art. 2. De schuld in het voorgaand art. vermeld, zal kunnen worden gesplitst in aandeelen groot *duizend guldens* ieder, waarvoor zullen worden uitgegeven obligatiën rentende vier ten honderd, met halfjarige coupons, betaalbaar den 1sten April en 1sten Oktober van elk jaar, op daartoe aan te wijzen kantoren in alle de provinciën van het Rijk, of wel te Batavia, voor zoodanige houders van obligatiën als dit mogten verlangen.

De betaling der renten dezer obligatiën wordt door het Rijk gewaarborgd, en zullen die obligatiën ter Algemeene Rekenkamer worden geboekt en gekontrasigneerd.

Art. 3. De uitgifte der bij het vorig art. vermelde obligatiën zal niet anders kunnen plaats vinden, dan tot vermindering der Rijks schulden: de wijze waarop dit geschieden zal, zal nader door de wet worden vastgesteld.

Art. 4. Eene andere schuld, het bedrag van *vijf en vijftig millioenen guldens* niet te boven gaande, zal ten laste van de overzeesche bezittingen kunnen worden daargesteld, met ingang van den 1sten April 1836; dezelve zal zijn van volkomen gelijken aard als die, bij het eerste art. dezer wet vermeld en tot de navolgende oogmerken strekken:

1o. Om af te lossen de nog overgebleven schuld ten laste van de overzeesche bezittingen aangegaan ten behoeve van het Amortisatie-Syndikaat, naar aanleiding van de wetten van den 23sten Maart 1826 (Stbl. No. 12), 22 December 1827 (Stbl. No. 63) en 27 December 1828 (Stbl. No. 90).

2o. Om ten behoeve der koloniale geldmiddelen over te nemen de vordering wegens voorschotten door het Amortisatie-Syndikaat aan het Rijk gedaan, tot verzekering van de volle rentebetaling van de nationale schuld, volgens de wetten van den 28sten April 1834 (Stbl. No. 15), 16 December 1834 (Stbl. No. 33), 18 April 1835 (Stbl. No. 7) en 16 December 1835 (Stbl. No. 34), ten bedrage van *zestien millioen acht honderd duizend gulden*, met de daarop verloopen renten tegen *vijf ten honderd.*

Art. 5. De schuld volgens het voorgaande art. daar te stellen, zal kunnen worden gesplitst en daarvoor obligatiën worden uitgegeven in alles gelijk aan die bij het tweede art. dezer wet omschreven; de rente dezer obligatiën wordt mede door het Rijk gewaarborgd, en zal derzelver kapitaal bestemd zijn tot het verzekeren van de opvolgelijke teruggave aan het Amortisatie-Syndikaat, van de vorderingen in het laatstvorig art. opgenoemd.

2°. dat gemerkt 1a B:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat bij de begrooting over den jare 1836, vastgesteld bij de wet van 22 December 1835 (Stbl. No. 35), onder de renten der oude schuld, niet is begrepen eene som van *acht millioenen vier honderd duizend guldens*, voor het gedeelte waarvan het Rijk eventueel zal kunnen worden ontlast; dat echter het belang van den Staat vordert, dat de volle rentebetaling verzekerd blijve, en dat de middelen onzer overzeesche bezittingen daartoe, zoo lang dit zal vereischt worden, dienstbaar worden gemaakt;

Zoo is het, enz.

Art. 1. Het niet op de begrooting van staats-uitgaven voor dit loopende jaar uitgetrokken bedrag van het gedeelte der nationale werkelijke 2½ pCts.

rentgevende schuld, waarvan het Rijk eventueel zal kunnen worden ontlast, zal voor ieder der halfjarige rentebetalingen, verschijnende den laatsten Junij en laatsten December 1836, door de geldmiddelen der overzeesche bezittingen worden bijgedragen, telkens met eene som van *vier millioen twee honderd duizend guldens*.

Art. 2. Deze bijdragen zullen plaats hebben bij wijze van leening, om later met de renten sedert het doen van die leeningen verschenen, welke renten echter nimmer vijf ten honderd zullen kunnen te boven gaan, aan de geldmiddelen der overzeesche bezittingen te worden terug gegeven.

Art. 3. De gelden tot het doen der voormelde leeningen zullen worden gevonden door middel van het daarstellen eener schuld ten bedrage van *acht millioenen vier honderd duizend guldens*, ten laste van de overzeesche bezittingen, waarvan zullen worden afgegeven obligatiën van *duizend guldens* ieder, rentende vier ten honderd, ingaande den 1sten April en 1sten Oktober 1836, welke renten door het Rijk worden gewaarborgd; zullende deze schuld zijn van volkomen gelijken aard als die waarvan de daarstelling is bepaald bij het eerste en vierde art. van de wet van den.....

De ontwerpen C en D bevatten eene *gewone* begrooting, voorloopig en uiterlijk voor 10 jaren vastgesteld (waaronder voor Koloniën *f* 65855 als op de vorige) en eene aanwijzing der Middelen, ter bestrijding van die gewone Begrooting te bezigen.

De vier ontwerpen gaan vergezeld van eene Memorie, uit welke wij het volgende trekken:

In de jongst verloopen jaren zijn door den Staat reeds vele vruchten genoten van den gunstigen toestand onzer overzeesche bezittingen, en aanzienlijke sommen, van daar herkomstig, hebben kunnen bestemd worden om de lasten van het moederland te helpen dragen.

Een wel gevestigd bestuur in die bezittingen en derzelver toenemende bloei en welvaart mogen niet alleen de voortduring van zoodanige bijdragen doen verwachten, maar wettigen het vertrouwen dat duurzame inrigtingen, tot verbetering der geldmiddelen van Nederland, daarop kunnen worden gevestigd.

Nederland bezwaard zijnde gebleven met schulden, vroeger door of in het belang der koloniën gemaakt, en bij vele gelegenheden zeer aanzienlijke opofferingen voor dezelve hebbende gedaan, is het doelmatig en tevens billijk voorgekomen, op de overzeesche bezittingen te vestigen eene schuld die, het aanvankelijk terugnemen van den last, te voren aan het moederland opgelegd, ten gevolge hebbende, de jaarlijksche koloniale bijdragen meer vastheid doet verkrijgen, en dat daardoor de gelegenheid geopend worde om de staats-begrootingen zoodanig te regelen dat, bij het vestigen

van eenen meer grondwettigen staat van zaken, de openbare lasten kunnen afnemen.

De onder litt. A aangeboden wet betreft de daarstelling dezer schuld, ten bedrage van *honderd veertig millioen guldens;* zij kan volgens het tweede art. dier wet alleen dienen tot amortisatie van schulden ten laste van den Staat, en opent alzoo het uitzigt, dat, naarmate de omstandigheden er zich toe zullen leenen, de O. I. obligatiën, volgens nader vast te stellen wettelijke bepalingen, in de plaats kunnen treden van een deel der inschrijvingen op het tweede grootboek, waarvan de renten in zooverre bij de staats-begrooting wegvallen.

Het overige van dit ontwerp bevat beschikkingen, tot billijke hulp aan het Amortisatie-Syndikaat, hetwelk, een goed deel van deszelfs inkomsten missende, daarenboven geroepen is geworden tot het dragen van vele lasten en voorschotten. Aan deze bezwaren zal op eene krachtige wijze worden te gemoet gekomen door de vestiging van eene andere koloniale schuld, ten einde gelegenheid te geven tot het op korter termijnen afdoen van het nog onvoldane gedeelte der vroeger door het Syndikaat verstrekte O. I. leeningen, en door het teruggeven van voorschotten, in de laatste twee jaren gedaan tot verzekering van de volle rentebetaling der nationale schuld.

De wet waarvan het ontwerp onder litt. B wordt aangeboden, zal wederom die volle rentebetaling over het jaar 1836 verzekeren, door eene verstrekking aan het Rijk, uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, welke, zonder in de voldoening aan andere verpligtingen te kort te schieten, het bezwaar der daaruit voortvloeijende renten kunnen goedmaken: — op die wijze zal de zorg voor dit onderwerp worden weggenomen, en aan de schuldeischers van den Staat eene gerustheid gegeven, welke hoogst nuttig en voor het openbaar vertrouwen allezins wenschelijk is.

De uitzigten, welke door de vaststelling van zoo belangrijke beschikkingen geopend worden, al dadelijk in toepassing te brengen, is het oogmerk der voordragt van de wettelijke bepalingen in de ontwerpen litt. C en D vervat, welke stukken dienen moeten om *gewone* staats-uitgaven en *gewone* middelen aanvankelijk op eenen meer vasten voet te brengen, dan dit bij de omstandigheden, waarin het vaderland in de laatste jaren heeft verkeerd, heeft kunnen geschieden.

Zoo die omstandigheden thans nog verhinderen om de voorschriften der Grw. omtrent de splitsing der begrooting in eene *eerste* en eene *tweede* afdeeling naauwkeurig na te leven, schijnt niets te verhinderen om van het oogenblik af, dat er een volkomen evenwigt tusschen lasten en baten aanwezig zal zijn, de eene en andere meer bepaaldelijk en duurzaam vast te stellen, voor een tijdvak dat in allen gevalle zal beperkt zijn binnen de grenzen, voor welke

de Grw. gewild heeft dat deze hooge staatsbelangen kunnen worden geregeld, onder voorbehoud echter en plegtige toezegging, om er op terug te komen, zoodra de loop der zaken dit slechts mogelijk zal maken.

Van het onderzoek in de Afdeelingen en haar overleg met de Regering hebben wij mede te deelen:

1º den geheelen inhoud der eerste verslagen omtrent de ontwerpen A en B (bij de behandeling van C en D blijven de koloniën buiten sprake):

A. *Eerste Afdeeling.* De afdeeling, na eenige wisseling van gedachten, besloten hebbende, de vier ingekomene financieele wetten elk afzonderlijk te behandelen, en bij elk daartoe betrekkelijk gedeelte de memorie van toelichting te raadplegen, is men ten opzigte van de wet A vooreerst overeengekomen de noodige opheldering te vragen, ten einde met kennis van zaken te kunnen oordeelen in hoe verre de O. I. bezittingen in staat zullen zijn, aan den haar opgelegden last te voldoen; voorts wenscht men te weten op welke basis de hier gevraagde som op 140 millioen is bepaald geworden?

Eenige leden meenen dat dezelve gegrond is op eene berekening van hetgeen door het moederland vroeger dan 1827 ten behoeve van de koloniën is gepresteerd; andere beschouwen deze som slechts als eene kapitalisatie van de toelagen, waarmede de O. I. bezittingen berekend worden jaarlijks 'sRijks schatkist te zullen kunnen stijven, welke toelagen voortaan dus als renten van dat kapitaal op de begrooting zouden verschijnen. In het eerste geval zoude een lid eenige bepaalde inlichtingen verlangen over het ruwe beloop van hetgeen door de koloniën aan het moederland verschuldigd is, hetwelk volgens zijne meening eene grootere som zoude bedragen, dan hier uitgetrokken is. De redaktie zelve van dit artikel geeft hem aanleiding dit te vermoeden. Wat daarvan zij, het denkbeeld van eene schuld ten laste onzer O. I. bezittingen daar te stellen, vindt in beide gevallen bij de afdeeling bijval; alleenlijk geven ten aanzien van de tweede alinea van het eerste artikel eenige leden in bedenking, of men niet, ten einde meer vertrouwen aan de geldschieters in te boezemen, hier reeds voorloopig melding zoude maken van het voornemen om deze schuld onder eene bijzondere administratie te stellen, en geheel op de wijze van een grootboek in te rigten. Zij oordeelen dat de inschrijving op de boeken en registers der kolonie geene genoegzame zekerheid zoude geven. Andere oordeelen dat de inschrijving, hier bedoeld, alleenlijk dienen moet om de validiteit van de schuld jegens het moederland te erkennen, en het vereischte verband op de bezittingen en inkomsten van O. I. te vestigen; en dat alles wat het negotiëren van gelden, of de wijze aangaat, waarop die negotiatie zal worden ingerigt, volgens art. 3 van deze wet, door eene nadere wet zal moeten worden geregeld.

Dien ten gevolge oordeelen deze zelfde leden dat, bij art. 2, de splitsing wel als beginsel moet worden gesteld, doch dat de bepaling der hoegrootheid van elke obligatie aan de volgens art. 3 nader te maken wet moet worden overgelaten, met welk gevoelen de geheele sektie zich heeft vereenigd.

De redaktie van art. 3 heeft aanleiding gegeven tot het verschil van opinie, hierboven bij art. 1 vermeld. Men vraagt dus hier, of de wijze van uitgifte van zoodanige gesplitste obligatiën door eene nadere wet moet bepaald worden, of wel alleenlijk de wijze waarop dit strekken zal tot eene vermindering van 's Rijks schulden? Men begrijpt dat het door een nadere wet moet worden bepaald.

Ten aanzien van den waarborg der rente-betaling door het Rijk, merkt een lid aan, dat dezelve volstrekt noodig zal zijn, om het vertrouwen in zoodanig effekt in te boezemen; doch dat daardoor grootendeels het nut verloren gaat, dat men zich door het vestigen van een O. I. schuld voorstelt.

Art. 4. Indien de schuld van 140 millioen, bij art. 1 vastgesteld, het bedrag vertegenwoordigt van de opofferingen welke Oud-Nederland ten behoeve van de O. I. bezittingen gedaan heeft, door het overnemen der schulden der O. I. Compagnie, als anderzins, dan is het ontegenzeggelijk waar, dat de renten en eventueele aflossing daarvan ten voordeele van Oud-Nederland moeten komen.

De leenigen, welke sedert onze vereeniging met Belgie ten behoeve van de Oost zijn aangegaan, met name die van 1827 en volgende jaren, zijn van eenen anderen aard, en zouden bij eene eventueele liquidatie met de afvallige provinciën misschien van hunne zijde worden in rekening gebragt; te meer, daar deze leeningen door het Syndikaat zijn verstrekt. Van eenen anderen kant is het voorschot, om in de volle rentebetaling te voorzien, ook door het Syndikaat geschied, en moet door hetzelve op Belgie worden verhaald, zoodat bij de liquidatie deze pretentiën min of meer tegen elkander in kompensatie zouden kunnen komen. De sektie keurt daarom volkomen goed, dat hiervoor eene afzonderlijke schuld gevestigd worde, die met de eerste nooit moet worden vermengd; doch geeft de sektie in bedenking of door de redaktie, zoo als dezelve hier wordt voorgedragen, onze billijke vordering tegen Belgie niet zoude worde gekompromitteerd; alzoo volgens alle voorgeslagene schikkingen de afrekeningen met het Syndikaat voor Belgie verpligtend gemaakt is, terwijl het misschien zoude weigeren de Oost voor krediteur te erkennen.

Op de bepalingen van art. 5 herhaalt de afdeeling hare aanmerking op art. 3.

Tweede Afdeeling. Het onderzoek van het eerste gedeelte van het tegenwoordig ontwerp van wet heeft in deze afdeeling aanleiding gegeven tot de volgende overwegingen.

In het algemeen heeft men de zaak zelve niet afgekeurd, maar in tegendeel het ten hoogste billijk geacht dat de schulden, vroeger in het belang der koloniën gemaakt, en de opofferingen voor dezelve door het moederland gedaan, thans, nu die koloniën in een staat van bloei en welvaart schijnen te verkeeren, aanvankelijk worden teruggenomen en vergoed. Men vond, bovendien, in deze wet nog iets waardoor dezelve zich aanprees, namelijk de beschikking over een aanzienlijk gedeelte van de baten der volkplantingen met gemeen overleg der S. G., en het op deze wijze te gemoet komen, door de hooge regering, aan eene bedenking vroeger zoo dikwerf gemaakt. Ten einde echter met kennis van zaken over dit gewigtig onderwerp te kunnen oordeelen, werd eenparig meer inlichting verlangd, dan in de memorie der regering werd gegeven. Men zag, ja, *dat als teruggave op de bezwaren*, vroeger voor de overzeesche bezittingen gedragen, eene schuld van honderd en veertig millioen guldens ten laste van gedachte bezittingen zoude worden daargesteld, doch men vond nergens eene opgave of berekening dier bezwaren, en dus eene justifikatie van het art. der wet dat deze som op honderd en veertig millioen guldens had bepaald. Men wenschte derhalve eenigzins uitvoerig de gronden te kennen, welke tot vaststelling van dat bedrag hadden geleid, en de redenen te vernemen, waarom hetzelve juist op zooveel en niet op meer of op minder was gesteld. Een staat der schulden van de voormalige O. I. Compagnie, welke door het moederland zijn overgenomen, benevens de uitgaven sedert 1814 voor de koloniën gedaan, met uitzondering van die, waarvan in art. 4 dezer wet wordt gesproken, zou, meende men, onder anderen hiertoe kunnen strekken. De afdeeling was van gevoelen dat zelfs het openbaar maken van eene berekening, zoo als door haar verlangd werd, zoude kunnen dienen om in de koloniën zelve de overtuiging te doen ontstaan of te bevestigen van de billijkheid, ook ten opzigte der volkplantingen, van het voorstel dat hier door de regering gedaan wordt, iets dat zij zeer wenschelijk oordeelde. Indien echter staatkundige of andere redenen zich op dit oogenblik tegen publiciteit ten deze mogten verzetten, dan zoude de mededeeling alleen aan de S. G., hetzij in comité generaal, of op eene andere geheime wijze kunnen geschieden. Een tweede punt, waaromtrent men inlichting vroeg, betreft den staat der overzeesche bezittingen, en de mogelijkheid voor dezelve om jaarlijks eene zoo aanzienlijke geldelijke bijdrage te leveren, als hier van haar gevorderd wordt. Men las wel, in de memorie van toelichting, dat de toenemende bloei en welvaart der koloniën de voortduring van zoodanige bijdragen mogten doen verwachten, maar men wenschte dit meer ontwikkeld en met redenen omkleed te zien. Immers, wanneer eene der volkplantingen op den duur niet mogt in staat zijn om de som tot rentebetaling noodig te voldoen, zou het Rijk in de verpligting komen om dezelve te betalen uit

hoofde van den waarborg waartoe het zich had verbonden. Deze verpligting was hoogst-bedenkelijk voor 's lands financiën en men verlangde derhalve de overtuiging te bekomen, des noods door eene vertrouwelijke mededeeling, dat de toestand der koloniën was zoodanig, dat er geen vrees bestond, dat het Rijk zonder geheel buitengewone omstandigheden, in het geval zou kunnen komen om de rente te betalen, en dat er dus grond was om te gelooven dat die waarborg niet zou behoeven te worden aangesproken.

Ook omtrent de wijze waarop de uitgifte der bedoelde obligatiën zoude geschieden, ofschoon men van oordeel was dat zulks later bij eene wet moest worden geregeld, wenschte men nu reeds voorloopig te worden ingelicht. Het bleek niet of de Regering het voornemen had die obligatiën voor eene som beneden dezelve naar hare waarde, dan wel *a pari*, uit te geven. In het eerste vonden vele leden groot bezwaar, daar zoo doende de schuld werd vermeerderd, en zij verlangden derhalve, tot hunne geruststelling, nu reeds de verzekering dat de uitgifte niet beneden *pari* zou geschieden.

Men vroeg verder of bij deze nieuwe leening geene bepalingen zouden worden gemaakt opzigtelijk de amortisatie der schuld, en of er niet jaarlijks eene som zou worden afgezonderd om een gedeelte derzelve te vernietigen. De Regering zegt, dat de O. I. obligatiën in de plaats kunnen treden van een deel der inschrijvingen op het tweede grootboek der nationale schuld. Men heeft steeds van den kant der S. G. het verlangen te kennen gegeven dat de schulden, na 1830 aangegaan, successivelijk weder zouden worden ingetrokken; de wetten, waarbij deze schulden werden daargesteld, bepalen dan ook eene jaarlijksche amortisatie, en de waarborg waartoe zich nu het Rijk zou verpligten doet dezelve ook hier wenschelijk achten.

Eenige leden waren van meening dat, wat den vorm betreft, de oprigting van een grootboek, benevens het daarstellen van certifikaten, de voorkeur verdiende, vooral voor binnenlandsche schuldeischers, boven de uitgifte van obligatiën, uit hoofde der grootere zekerheid, welke eene inschrijving op het grootboek aanbiedt, als kunnende niet zoo gemakkelijk verloren gaan dan eene obligatie aan toonder.

Wat de redaktie betrof, zoo gaven sommige leden in bedenking, of de woorden *Rijks schuld*, in art. 3, wel duidelijk deden zien dat hier de *nationale openbare schuld* werd bedoeld, daar elke verpligting van den Staat als eene Rijks schuld kan worden beschouwd; verder merkte men op dit art. aan, dat de woorden *de wijze waarop dit geschieden zal, zal nader door de wet worden vastgesteld*, twijfel konde doen ontstaan, daar hieruit niet bepaald bleek, of zulks zag op de *uitgifte* der obligatiën en op de *vermindering* der schuld, dan wel alleen op de laatste. Aangezien men echter stellig van meening was dat de wijze der uitgifte van de obligatiën door de wet moest

worden geregeld, verlangde men te lezen: *de wijze waarop die uitgifte en vermindering zullen geschieden, zal mede door de wet worden vastgesteld.*

Ten opzigte van het tweede gedeelte der wet, aanvangende met art. 4, drong men er vrij algemeen op aan, dat hetzelve in eene afzonderlijke wet zoude worden opgenomen, als bevattende geheel afzonderlijke bepalingen, die met de drie eerste artikelen niets gemeens hebben. Een lid voerde nog als grond hiervoor aan, dat hij zwarigheid maakte om art. 4, No. 2, der wet aan te nemen, en dat hij dus, wanneer er geen splitsing plaats vond, misschien verpligt zou zijn om de geheele wet af te stemmen. Hij had namelijk vroeger zijne goedkeuring gegeven tot voldoening van het zoogenaamd Belgisch aandeel der schuld door middel van leening van het Amortisatie-Syndikaat, omdat hij van meening was dat de voorschotten, door het Syndikaat gedaan, eerst bij eene eindschikking der zaken zouden behooren te worden terug gegeven, zoodat hij in eene teruggave nu reeds op dit oogenblik niet kan toestemmen. Andere leden deelden niet in dit laatste gevoelen, maar waren van oordeel dat, daar het Amortisatie-Syndikaat deze sommen had ter leen gegeven, het billijk was om, nu daarvan de teruggave gevraagd werd, dezelve niet te weigeren.

Algemeen echter vroeg men inlichting omtrent het bedrag der som van vijf en vijftig millioenen. De schuld aangegaan ten laste der overzeesche bezittingen heeft bedragen:

naar de wet van	23 Maart 1826	ƒ 20,000,000;
„ „ „ „	22 December 1827 . . .	„ 2,700,000;
„ „ „ „	27 „ 1828 . . .	„ 15,000,000;
	Te zamen	ƒ 37,700,000.

Hiervan waren afbetaald op den 1sten Januarij 1835 ƒ 6,464,363.32, zoo dat er alstoen overbleef eene som van . . . . ƒ 31,235,636.68,
voeg hierbij het voorschot gedaan tot volle rentebetaling
van de nationale schuld, zijnde . . . . „ 16,800,000.00,
dan bekomt men ƒ 48,035,636.68.

Wanneer men nu deze som nog vermeerdert met de rente, verloopen op de evengemelde som van ƒ 16,800,000, dan verkrijgt men een bedrag dat nog verre van de som van vijf en vijftig millioen gulden is verwijderd, zelfs wanneer men aanneemt, dat van de nog overgebleven schuld, ten laste der overzeesche bezittingen, er ten jare 1835 niets is afgelost. Men heeft gemeend of zulks ook hierdoor kan worden veroorzaakt, dat men het voornemen had om te leenen tegen sommen beneden *pari*, zoodat eene leening van 50 millioen gulden weêr eene gelijke som zou opbrengen. Derhalve echter, daar men hierin niet wel zou kunnen toestemmen, en zeker niet, zonder blijkbare volstrekte noodzakelijkheid van het doen van konversie

op dit oogenblik, heeft men dit niet weten overeen te brengen met de wet onder letter *B*, waar een gelijke maatregel wordt voorgedragen, en tot het bekomen eener som van ƒ 8,400,000, slechts eene leening van ƒ 8,400,000, tegen eene rente van vier ten honderd en van een gelijken aard als de onderhavige, wordt voorgesteld. Men vraagt dus hierover eenige inlichting.

Wat verder aangaat de aflossing van de nog overgeblevene schuld ten laste van de overzeesche bezittingen, zoo hebben sommige leden het bedenkelijk geacht om het Amortisatie-Syndikaat meer fondsen te verstrekken, alvorens er eene eindschikking tusschen ons en België daar zij.

Algemeen is men van meening geweest dat bij de wet behoorde te worden bepaald, dat de teruggave dezer som moest dienen tot aflossing van het bedrag der schuld, hiervoor door het Amortisatie-Syndikaat gemaakt.

Immers gebeurde dit niet, dan was het Rijk, in de eerste plaats, aansprakelijk voor de renten dezer nieuwe schuld, welke door hetzelve wordt gewaarborgd, en ten andere misschien voor de oude schuld door het Amortisatie-Syndikaat gemaakt, om zich de gelden voor de overzeesche bezittingen te kunnen verschaffen, daar het Rijk te dezen moeijelijk van het Syndikaat kan worden afgescheiden; zoodat er twee schulden zouden bestaan in de plaats van eene.

Het is bekend dat het Amortisatie-Syndikaat, ten einde de eerste sommen voor de overzeesche bezittingen, ten beloope van ƒ 22,700,000, te vinden, voorloopig heeft te gelde gemaakt domein-losrenten, voortgesproten uit de negotiatie van 100 millioen door hetzelve geopend. Daar deze losrenten binnen een bepaalden tijd opzegbaar waren, en bovendien er gelden moesten verschaft worden, op het krediet der vijftien millioen gulden, bij de wet van 27 December 1828, ten behoeve der koloniën geopend, is het Amortisatie-Syndikaat geregtigd, bij koninklijk besluit van den 16den Augustus 1829, tot het daarstellen van bewijzen van deelgeving in de geldleeningen ten behoeve van 's Rijks overzeesche bezittingen uiterlijk tot een kapitaal van ƒ 35,000,000. Later echter is, bij koninklijk besluit van den 1sten Junij 1830, het besluit van den 16sten Augustus 1829 herzien, en het Amortisatie-Syndikaat gemagtigd om, ter vervanging der bewijzen van deelgeving in de geldleening ten behoeve van 's Rijks overzeesche bezittingen, uit te geven schuldbekentenissen, rentende $3^1/_2$ ten honderd in het jaar, en zulks tot een bedrag van 30 millioen gulden. Terwijl in het berigt dier negotiatie, door het Syndikaat ter kennisse van het publiek gebragt, is gezegd dat als gereed geld zouden worden aangenomen de ter betaling opgezegde domeinlosrenten, tegen honderd ten honderd. Men vermeent derhalve dat die schuld behoort te worden ingekocht of afgelost, of wel, indien zulks ondoenlijk zijn mogt, zoo uithoofde van den koers van dit papier, als omdat bij meergemeld ko-

ninklijk besluit is bepaald geworden, dat deze schuldbekentenissen niet vroeger mogen worden afgelost dan in het jaar 1845, dat alsdan een ander daarmede gelijkstaand gedeelte der schulden van het Syndikaat behoort te worden vernietigd, en dat zulks in de wet uitdrukkelijk moet worden bepaald.

De afdeeling herhaalt de bedenkingen, vroeger door haar op het eerste gedeelte van het ontwerp gemaakt, zoo omtrent haar verlangen dat ook hier de wijze van uitgifte der obligatiën door de wet moge worden geregeld, als omtrent het niet uitgeven beneden *pari* en het afzonderen eener som tot jaarlijksche amortisatie.

Wat het laatste punt betreft, zoo komt nog bijzonder in aanmerking, dat bij de wetten in No. 1 van art. 2 vermeld, betrekkelijk het opnemen van gelden ten behoeve der overzeesche bezittingen, de garantie tot een tijdvak van dertig jaren is beperkt geworden, terwijl hier, zonder amortisatie, de waarborg van het Rijk onbepaald zou voortduren.

Eindelijk is op de redaktie van art. 4 in verband met art. 5 nog aangemerkt: Vooreerst, dat men niet regt begreep hoe stellig een kapitaal kan bestemd worden tot aflossing eener bestaande schuld, naar het slot van art. 5, en tegelijkertijd, het daarstellen cener nieuwe schuld, welke dienen moest om dit kapitaal te vinden, aan het goeddunken kan worden overgelaten, naar den aanhef van art. 4, waar men leest: „Eene andere schuld ten laste van de overzeesche bezittingen zal *kunnen* worden daargesteld." Ten andere, dat men meende dat hetgeen in art. 5 stond te lezen reeds in art. 4 der wet werd gevonden, en dat men dus niet regt vatte waartoe dit art. 5 moest dienen.

Een lid, dat bij de beraadslaging niet was tegenwoordig geweest, heeft verklaard zich met het bovenstaande proces-verbaal in het algemeen te vereenigen.

Derde Afdeeling. De memorie van toelichting gelezen zijnde, merkt de afdeeling daarin op, dat bij dezelve aan de te doene leening eene meer bepaalde bestemming wordt gegeven, dan bij de wet zelve; bij deze laatste toch was het algemeen om de Staatsschuld te verminderen, bij de memorie is de aanwijzing van het tweede grootboek bepaaldelijk aangegeven. Men zoude dienaangaande eenige opheldering verlangen.

Ten opzigte van het ontwerp zelf merkt men aan dat bij de inleiding gewaagd wordt van opofferingen door het moederland, ten behoeve der overzeesche bezittingen gedaan; dit doet bij eenige leden den wensch geboren worden tot het bekomen van eenige nadere toelichting, welke zij en de overige leden, die dezen wensch niet hebben vooruitgezet, echter gaarne in comité-generaal zouden verlangen te zien gegeven, zoo omtrent den aard als van de uitgestrektheid der hier bedoelde opofferingen, ten einde duidelijker te kunnen inzien het verband tusschen het bedrag dezer leening en de reeds vermelde opofferingen.

Het denkbeeld, om de betrekking tusschen het moederland en de overzeesche bezittingen als die van schuldeischer en schuldenaar aan te merken, scheen in het algemeen minder gepast, daar het een in eene zoo naauwe betrekking tot het ander staat, dat de voordeelen, welke de laatste opleveren, wel als tegemoetkoming voor het moederland kunnen worden ten nutte gemaakt, zonder dat eene zoo scherpe afscheiding-lijn tusschen beide getrokken worde, als opgesloten ligt in het denkbeeld van vergoeding voor vroeger gedane opofferingen. Deze wijze van zien strekt zich uit tot de geheele beschouwing van het ontwerp zelf, en dus tot de kreatie van eene bijzondere Javasche schuld, bij wijze van een Javasch grootboek; want hoezeer dan ook in art. 1 van eene inschrijving in de boeken en registers der Hooge Regering in de O. I. gesproken wordt, meent men echter dat het hier bedoelde eigenlijk neder komt op het aanleggen van een grootboek op Java, en hiermede staat dan in verband de aanmerking aangaande de moeijelijkheid van het doen van inschrijvingen en overschrijvingen op dat grootboek; dit toch heeft reeds in het Nederlandsche grootboek dikwijls moeijelijkheid, en op een zoo verwijderden afstand dus nog veel meer, wanneer men den tijd, de gevaren der reize voor de overgezonden justifikatoire bescheiden in aanmerking neemt; ook onder dat oogpunt schijnt zich dit ontwerp niet aan te bevelen.

Overigens kunnen zij, die met den wettelijken koers der rente op Java meer bekend zijn, zich de vrees niet verhelen, dat deze schuld tegen de rente van 4 ten honderd geene groote deelneming op Java zelf te wachten heeft, en dus vermoedelijk alleen in Europa zal moeten geplaatst worden. Die koers is toch op Java 9 percent, bij de Javasche bank 6 percent en bij kollegiën en openbare inrigtingen 6 à 7 percent.

Bovendien, hoe gunstig men zich ook moge voorstellen den toestand der overzeesche bezittingen, en hoe vurig ook de afdeeling den wensch hoopt te mogen voeden, dat dezelve duurzaam deze uitzigten zullen verwezenlijken, zal echter in de meening van de deelnemers de grootste waarborg zijn in de garantie van het moederland; in alle gegarandeerde schulden is echter eene mindere koopwaarde, dan in die welke onmiddellijk zijn ten laste van den debiteur op wien men vertrouwen stelt; en dit geeft aanleiding tot de meening, dat, daar de Staat, bij onverhoopte ontoereikendheid der Javasche kas, tot betaling der renten toch altijd aansprakelijk blijft, het beter zoude zijn en mindere verwikkeling mede brengen, wanneer tot aflossing van meer drukkende rente-schuld, jaarlijks eene zekere som uit de overzeesche bezittingen wierd bestemd, of wel, indien men dan ook raadzaam en voegzaam mogt achten, tegen minder renten, eene nieuwe schuld ten laste van den Staat aan te gaan, het te gelde maken van deze tot aflossing der tegen hoo-

gere renten loopende zoude kunnen worden gebruikt, en dat om deze nieuwe rentebetaling te kunnen dekken, de beschikbare tijdelijke voordeelen der overzeesche bezittingen daartoe zouden worden bestemd. Door deze tijdelijke jaarlijksche bestemming zoude men hetzelfde doel, dat der ontheffing der ingezetenen van verhoogde belastingen, evenzeer bereiken, en tevens den schok voorkomen, welke zoo geweldig zoude worden gevoeld, indien eens de garantie, bij gemis der Javasche bijdrage, moest beginnen te werken; een schok welke te onverwachter zoude voorkomen, naar mate het denkbeeld, dat de nationale schuld, welke zoude zijn afgelost uit de Javasche leening, geheel had opgehouden te bestaan, zich welligt eenige jaren reeds had gevestigd; het denkbeeld van garantie is uit zijnen aard onbestemd en onzeker, en zoude den indruk niet kunnen wegnemen, welke in zoodanig geval zoude ontstaan, en welke gevolgen de afdeeling niet zonder den grootsten schroom zoude kunnen te gemoet zien.

De afdeeling betuigt intusschen, hulde te doen aan de vaderlijke bedoelingen der Hooge Regering, tot vermindering der lasten van de ingezetenen; doch hoezeer ook zij van dezelfde gezindheid doordrongen is, meent zij, dat eene langzaam werkende en zekere verligting dier lasten de voorkeur verdient boven eene zoo groote doch minder zekere, welke door eene plotselinge en dus bijna ondragelijke verzwaring dier lasten zoude kunnen worden afgewisseld.

Ten aanzien van art. 2 is het aan eenige leden niet zeer duidelijk voorgekomen, welke de gang is van den hierbij vermelden maatregel; het bedrag der renten zal, tot zoo lang de aandeelen niet zijn uitgegeven, aan de schatkist worden betaald; dit zal dan ophouden, zoodra de obligatiën zijn afgegeven; — en zullen dan de coupons dier obligatiën niet op kantoren van Rijks-ontvangers betaalbaar worden gesteld? of zullen zij op andere bij de coupons zelve aangewezene kantoren, hetzij hier te lande of te Java, worden gedomicilieerd? Wijders vraagt men hoe het uitgeven van aandeelen met de inschrijvingen in het grootboek kan overeen gebragt worden; zullen dan, even als de *Certificats du Trésor* in Frankrijk, zoodanige aandeelen of certifikaten door de direktie van het grootboek worden uitgegeven?

Art. 3 behelst eene algemeene aanwijzing tot vermindering der Rijksschulden, hetgeen bij de memorie tot het tweede grootboek beperkt wordt. Hoe dit overeen te brengen, daar toch het eerste grootboek eveneens eene Rijks-schuld in zich bevat?

Ten opzigte van de uitdrukking *de uitgifte*, in dit art., merkt men op, dat bijzonder het *gebruik* hier zoude bijgevoegd moeten worden; terwijl men meent te mogen vragen, of deze uitgifte *a pari* geschieden zal, daar het te gelde maken tegen een minder dan het nominaal bedrag, deze opera-

tie wel eens meer schadelijk dan voordeelig zoude kunnen doen uitvallen.

Dit eerste gedeelte des ontwerps overwogen zijnde, geeft de geheele afdeeling haren wensch te kennen, dat dit, als eene zaak van geheel afzonderlijken aard, ook geheel afzonderlijk mogt zijn voorgedragen, en dus dit ontwerp in twee ontwerpen mogt worden gesplitst. De gronden van beoordeeling toch zijn geheel andere, als zich bepalende tot een voorstel van aflossing eener bestaande, door middel der kreatie eener nieuwe schuld, terwijl in het tweede gedeelte eene aflossing aan het Amortisatie-Syndikaat, en eene overwijzing van eene schuldvordering van het Amortisatie-Syndikaat aan de overzeesche bezittingen voorkomt. De afdeeling meent dus met alle bescheidenheid op de splitsing dier geheel ongelijksoortige onderwerpen te mogen aandringen.

Art. 4. Tot het laatste gedeelte overgaande, komt bij de afdeeling vooraf in aanmerking: 1°. Dat de hier voorgestelde aflossing door middel van geldopneming minder raadzaam voorkomt, op een tijdstip waarop men reeds zeer begint te naderen dat der tienjarige mededeelingen aangaande den toestand van het Amortisatie-Syndikaat. Bij gelegenheid der voordragt van het tienjarig budget in de zitting van 1828—1829, werd reeds eene opening dienaangaande gegeven en de tijd tot herhaling van zoodanige mededeeling is dus niet zoo verwijderd. 2°. Het Amortisatie-Syndikaat is eene instelling, welke voor het geheele Rijk der Nederlanden is daargesteld, en hoezeer thans de afdoening der zaken tusschen Nederland en Belgie nog op denzelfden voet blijft, mag men toch billijk verwachten, dat deze afdoening immers vóór het hierboven bedoelde tijdstip tot stand kome, en in dien stand van zaken houdt de afdeeling het voor minder raadzaam Belgie van eene garantie te ontheffen, welke het als een gedeelte van het Rijk der Nederlanden mede op zich heeft genomen, immers om in de gemeenschappelijke zaken van het vereenigd Rijk eene merkbare verandering aan te brengen.

3°. De schulden bij de wetten van 23 Maart 1826, tot 20 millioenen, bij die van 22 December 1827 tot *f* 2,700,000, en bij die van 27 December 1828 tot 15 millioenen aangegaan, loopen gedurende den tijd van dertig jaren, en er is dus geen grond, vooral in de gegeven omstandigheden, om die afbetaling te vervroegen door het kreëren van eene schuld ten laste der overzeesche bezittingen. Reeds aanvankelijk hebben die bezittingen hare schuld beginnen te kwijten volgens de in het verleden jaar aan de S. G. gedane mededeelingen; welligt zijn er sedert nog nadere betalingen gedaan, en dit doet bij de afdeeling de vraag ontstaan, hoe groot op dit oogenblik nog is het bedrag dier schuld?

Een tweede onderdeel van dit ontwerp is de overneming van de sommen door het Amortisatie-Syndikaat voor de volle rentebetaling der nationale

schuld verstrekt. Op zich zelf zoude hiertegen minder bedenking zijn, voor zoo ver dit niet in verband stond met het oprigten van een Javasch grootboek, doch daar het Syndikaat bij de onderscheiden wetten is gemagtigd die gelden te verstrekken niet hooger dan tegen 5 ten honderd, vraagt men waarom thans het volle bedrag van 5 ten honderd moet worden teruggegeven, indien het Syndikaat tegen mindere renten die gelden mogt hebben kunnen verstrekken?

Art. 5. In dit artikel wordt van obligatiën en in art. 3 van aandeelen gesproken: wat is de reden van dit verschil?

Wijders wordt in dit ontwerp niet gesproken over het al of niet terugbetalen van dit voorschot der volle rente-betaling aan de overzeesche bezittingen, en daar het hier eene overneming van een voorschot geldt, zoude de vraag ontstaan, of en zoo ja op welken tijd en wijze deze teruggave zoude moeten geschieden? Ook hier weder neemt de Staat eene belangrijke garantie op zich; zij ontheft de gemeenschappelijke instelling van het Amortisatie-Syndikaat van een voorschot tot volle betaling eener gemeenschappelijke schuld, hetwelk, in zijne gevolgen beschouwd, eene bijzonder ernstige overweging verdient.

Den loop van zaken, welken dit gedeelte des ontwerps zoude ten gevolge hebben, over het geheel beschouwende, ziet de afdeeling daarin het doel om aan het Amortisatie-Syndikaat eene zeer belangrijke geldsom ter beschikking te geven, en hieruit ontstaat als van zelf de vraag: te welken einde zal die instelling op eenmaal eene zoo groote som beschikbaar verkrijgen? Het is waar, zij heeft, om de voorschotten aan de overzeesche bezittingen te kunnen doen, de gelden moeten gebruiken, welke zij bijzonder, zoo men meent, door het kreëren der domein-losrenten zich konde verschaffen; doch zal die instelling de te ontvangen teruggave, bij dit ontwerp bedoeld, gebruiken tot aflossing van kapitalen welke zij zelve heeft geregistreerd? of zal zij die in kas houden tot eenig ander einde? Deze vraag kan, volgens de wet van 27 December 1822, als te voorbarig beschouwd, wel is waar met stilzwijgen beantwoord worden; doch even dit bevestigt den wensch, dat eene zoo belangrijke operatie worde verschoven tot het tijdstip van de openlegging des toestands van de instelling, wanneer men beter in staat zijn zal over de wijze van aanwending dier zoo aanmerkelijke som te kunnen oordeelen.

Ten slotte wordt de vraag geopperd: of er geene middelen tot aflossing of weder-inkoop bij amortisatie van deze Javasche schuld behooren daargesteld te worden? zoo ja, waar die aflossing of amortisatie geschieden zal? dit zoude de waarde dier aandeelen ondersteunen en wordt dus geacht van het hoogste belang te zijn.

Vierde Afdeeling. Gelezen zijnde het ontwerp van wet tot daarstelling van schuld ten laste onzer overzeesche bezittingen, gemerkt met de letter *A*,

mitsgaders de bijlagen voor zoo ver die betrekking daartoe hebben, is in de afdeeling, alvorens tot het opzettelijk onderzoek van dit ontwerp in deszelfs bijzonderheden over te gaan, begrepen:

Vooreerst, dat het onmiskenbaar verband, dat is bestaande tusschen de onderscheidene thans voorgedragene financieele maatregelen en den geheelen toestand des vaderlands, het allezins wettigde om van de Hooge Regering alle die inlichtingen bij deze gelegenheid te vragen wegens den tegenwoordigen toestand onzer staatkundige betrekkingen, welke aan de Vergadering zouden kunnen gegeven worden. Het is een geruimen tijd geleden dat zoodanige inlichtingen haar niet zijn geworden, en de Regering zelve zal gevoelen, dat deze financieele maatregelen weder de natie en hare vertegenwoordigers moeten doordringen van het hooge belang eener eindelijke afdoening der zaken met België. De aandrang op de medewerking der Regering daartoe, met alle de middelen die ter harer beschikking staan, werd dan ook bij deze gelegenheid met allen gepasten ernst herhaald.

+++

Ten tweede, dat, in dit ontwerp eene garantie door het Rijk voor de renten wordende gevonden, deze gewaagde verbindtenis de nationale vertegenwoordiging in de dure verpligting brengt, om dezelve niet te helpen ver leenen dan behoorlijk ingelicht en op goede gronden. Het is dien ten gevolge, dat men de vrijheid neemt de mededeeling te vragen van den toestand der Indische geldmiddelen, zoo ver die op dit oogenblik bekend zijnde gegeven kan worden, van de hulpmiddelen die de volkplanting daardoor aanbiedt, en van de vooruitzigten welke men zich te dien aanzien, met de zekerheid welke zoodanig onderwerp toelaat, en zonder overdrijving, kan voorstellen. Met deze kennis van zaken alleen, zal het al dan niet raadzame van den voorgedragen maatregel kunnen beoordeeld worden.

Ten derde, daar het tegendeel dikwijls begrepen is, of er geene bedenkingen bij de Regering bestaan om, in de tegenwoordige omstandigheden, gelijk bij dit ontwerp van wet geschiedt, van den gunstigen toestand der overzeesche bezittingen te gewagen, en daarop maatregelen te doen rusten gelijk aan de thans behandeld wordende. Te dien aanzien verlangde men de voorlichting der Regering, daar onderscheidene leden hunne bezorgdheid deswege niet mogten verbergen.

Tot de bijzondere bepalingen van het ontwerp overgaande, werd aangemerkt:

+++

Op de *inleiding* der wet, dat de uitdrukking „dat de gunstige toestand van onze overzeesche bezittingen de gelegenheid oplevert om de geldmiddelen van het Rijk te *gemoet te komen*" niet wel kan worden aangenomen, vermits alzoo de geldmiddelen van het Rijk als eene ondersteuning zouden ontvangen uit geldmiddelen die daarvan een gedeelte uitmaken. Het

schijnt beter zich van de uitdrukking te bedienen, *„om de geldmiddelen in het moederland te helpen stijven,"* waardoor deze bedenking zou weggenomen zijn. +++

Op art. 1. De aanvang, *als teruggave op de bezwaren* enz., die op zich zelven niet met het taaleigen overeenstemt, is aan de afdeeling duister toegeschenen. Men zou verlangen te dien aanzien eenige inlichtingen te bekomen, ten einde den aard en het beloop dier bedoelde bezwaren te kunnen beoordeelen, waaruit de aanleiding tot dezen geldelijken maatregel genomen wordt; en men stelt voor om in allen gevalle deze zinsnede in dezer voege te lezen: +++

„Als vergoeding van een gedeelte der lasten, vroeger voor de overzeesche bezittingen op zich genomen en gedragen, zal eene schuld tot het beloop van *ƒ* 140,000,000 ten laste van de gedachte bezittingen worden daargesteld." +++

Verder wenschte men onderrigt te worden van de redenen waarom men hier de som van *ƒ* 140,000,000 juist heeft genomen, en van de uitzigten die de Regering meent te hebben aangaande den goeden uitslag van dezen maatregel.

Men geeft in overweging om, tot wegneming van alle misvattingen en tot meerdere duidelijkheid, achter de woorden *territoriale en andere bezittingen en inkomsten*, te laten volgen *van den Staat* (in Oost-Indië), daar dit toch buiten twijfel alleen de bedoeling kan zijn.

Op art. 3 werd aangemerkt door eenige leden, dat men van de Regering eene meer duidelijke verklaring begeerde, of de hier bedoelde wet zal regelen niet slechts de wijze van vermindering van 's lands schulden, maar ook de *uitgifte* der aandeelen waarvan in art. 2 is gesproken. Andere leden meenden dat het tegendeel van dit laatste uit de vergelijking met de overige deelen der wet, en bepaaldelijk met het 5de art., genoegzaam bleek, als waarin anders gelijkelijk naar dit 3de art. verwezen zou zijn geworden.

Eenige leden gaven ook aan de Regering in overweging of het niet geraden zoude zijn in de wet *een minimum* te bepalen voor den prijs der uitgifte dier aandeelen, en er werd bijgevoegd, dat zoo dit in de wet of in het openbaar te doen mogt geoordeeld worden nadeelige gevolgen te zullen hebben, of het dan ook zou kunnen geschieden bij eene bepaling in comité-generaal te beramen en vast te stellen. Van de bedenkingen daartegen, indien de Regering dezelve hebben mogt, wenschte men onderrigt te zijn. Andere leden konden zich met dit denkbeeld van een minimum niet vereenigen, daar zij, bij de geringste bekendheid daarvan, die op den duur zoo bezwaarlijk te vermijden zal zijn, daarvan de grootste nadeelen voor den geheelen maatregel voorzagen. Een lid stelde zich den maatregel van art. 1 zoodanig

voor, dat dezelve niet aangewend zal worden voor dat de uitgifte der aandeelen *a pari* zal kunnen geschieden (waartoe reduktiën der renten in andere landen en de daling van den koers van het geld zoo gemakkelijk leiden kunnen), en hij meent dat dien ten gevolge hier aan geene andere uitgifte dan tegen *pari* te denken valt.

Ten aanzien van het 4de art. is besloten van de Regering de opgave te vragen van het juiste bedrag der Indische schuld in No. 1 van dit art. vermeld, *zoo als dezelve zich op dit oogenblik bevindt*, alzoo men niet weet of deze schuld ook sedert de laatste mededeeling te dien opzigte, toen dezelve als *per resto* ƒ 31,224,009.84⁵ werd opgegeven, eenige vermindering hebbe ondervonden, en tevens werd men gaarne onderrigt uit welken hoofde, en met welk doel de hoofdsom der schuld, bij dit 4de art. vermeld, op ƒ 55,000,000 is gesteld geworden.

Omtrent No. 2 van dit art. is door onderscheidene leden de bedenking in het midden gebragt, dat in der tijd is verklaard geworden, toen het Amortisatie-Syndikaat zich met dit voorschot belastte, dat hetzelve zoodanig voorschot uit zijne middelen doen konde zonder in zijne overige verpligtingen te kort te schieten, en dat het raadzaam was dit voorschot bij voorkeur aan dit ligchaam op te dragen, als uit zijnen aard nog in eenige opzigten gemeenschappelijk met België, en nog veel met dat land ter verrekening over hebbende.

Nu meenden deze leden dat, indien het Syndikaat thans niet meer tot deze voorschotten in staat mogt zijn, het daarmede natuurlijk voor het vervolg kon en moest ophouden, en dat het zelfs aanspraak moest maken op de renten der aan hetzelve verschuldigde millioenen; maar deze leden vonden zwarigheid om in de bestaande omstandigheden tot eene teruggave aan dat Syndikaat over te gaan, en bepaaldelijk ook om deze hoofdsommen en renten op de Indiën over te brengen.

Deze laatste maatregel heeft bij vele leden de vrees doen ontstaan, of niet het daartoe in zeker verband brengen van het bewuste voorschot voor België, met onze overzeesche bezittingen en derzelver geldmiddelen, als gewaagd en gevaarlijk moet worden beschouwd, om de gevolgen die welligt eenmaal daaruit zouden kunnen worden afgeleid. Met allen ernst onderwierp men deze bedenking aan de overwegingen der hooge regering, en men verlangde ook te dezen aanzien hare inlichtingen te bekomen.

Men heeft nog opgemerkt dat onder de ƒ 16,800,000, waarvan in dit No. 2 gesproken wordt, het *niet* door het Syndikaat betaalde voor het Brusselsche bijboek is begrepen, en dat dit alzoo hier de uitgedrukte som zou behooren te verminderen.

Uit dit een en ander is de begeerte in de afdeeling ontstaan om de bepaling van No. 2 van dit 4de art. uit deze wet te ligten, ten einde het overige

der wet van dit aan vele bedenkingen onderhevige gedeelte niet afhankelijk te laten blijven. Mogt de Regering oordeelen bij de bepaling op zich zelve te moeten volharden, dan zoude zij dezelve, in een afzonderlijk ontwerp van wet, even als het ontwerp B, aan de beraadslaging der S. G. kunnen onderwerpen.

Vijfde Afdeeling. De deliberatie over het gewigtig ontwerp van wet *tot daarstelling van schuld ten laste van de overzeesche bezittingen* geeft aanleiding tot verschillende bedenkingen, ettelijke van welke van dien aard zijn, dat men het minder raadzaam acht dezelve in deze steeds openbaar wordende verbalen uiteen te zetten. Wenschelijk komt het uit dien hoofde der afdeeling voor, dat deze wet praealabel althans in comité-generaal, met en in tegenwoordigheid van eenen of meerdere van Zr. Ms. ministers, behandeld wierd: men zoude daar dan welligt eenige ophelderingen kunnen erlangen omtrent het effekt, welk maatregelen als de onderhavige op den geest der ingezetenen in de O. I. zouden kunnen hebben; op de vraag, of uit art. 1 dezer wet, dus uit de kennis, dat tegen eenig gedeelte der Nederlandsche schuld eene zoo aanzienlijke bate overstond, niet eventueel nieuwe moeijelijkheden zouden kunnen ontstaan; omtrent het gevaarlijke, dat er verder in gelegen schijnt, om aldus, wat betreft het zoogenaamd Belgisch aandeel in Nederlandsche schuld, België eventueel met de O. I. in dadelijke aanraking te brengen. Ten gevolge en overeenkomstig zoodanig comité-generaal zoude men dan welligt ook van het drukken dezer verbalen kunnen afzien.

Ter zelfder gelegenheid, doch ook buiten en behalve dezelve, zouden verschillende leden dan ook wederom nadere inlichting willen hebben aangaande onzen staatkundigen toestand. Is er sedert de laatste mededeeling overigens niets nieuws, dan verlangen zij nu toch eene kommunikatie omtrent hetgeen van onze zijde op nieuw in het werk is of wordt gesteld, om een einde te maken aan dezen provisioneelen, onzekeren en schadelijken staat van zaken. Stellige verzekering, dat men hieromtrent werkzaam is, achten zij noodig ter gelegenheid van zoo groote mesures, als de thans zeer ongewacht voorgedragene. Men dringt te meer hierop aan, naar aanleiding van hetgeen hieromtrent door een groot aantal leden bepaaldelijk is te kennen gegeven aan den heer minister van Buitenlandsche Zaken, in het comité-generaal gehouden in het voorjaar van 1835, ter gelegenheid der laatst gegevene staatkundige mededeelingen. Naar de wetenschap, welke zij tot dusverre omtrent dit een en ander bezitten, vreezen deze leden in het geheel dezer wetten te moeten zien eene strekking tot bestendiging van onzen tegenwoordigen toestand, tot welke zij niet kunnen medewerken. Zij houden voor Nederland dit tijdstip ter aflossing of konversie van 5 in 4 pCts. effekten, voor nog te vroeg en niet wel gekozen. De tijd tot zoo grooten maatregel schijnt hun

eerst dan gekomen te zijn, wanneer met België geschikt is. Tegenwoordig en intusschen schijnt het hun meer doelmatig het wel aangewezen overschot der overzeesche middelen telken jare op eene eenvoudige wijze tot amortisatie aan te wenden. Welligt zoude dit laatste zelfs ook later meer verkieslijk blijven, zoo lang althans het moederland toch nog borg moet zijn voor de renten, en alzoo voor het representatief van het kapitaal. Tevens zoude men dan vermijden die zeker vreemde houding en verhouding, welke uit deze wet door leeningen en onderhandelingen tusschen den eigenaar en het eigendom, tusschen het moederland en de koloniën, tusschen de hooge regering van Nederland en die van Java, schijnt te ontstaan. Eenige andere leden echter kunnen, de zaak op zich zelve beschouwd en dan daar latende de punten, waaromtrent ook zij gaarne op eene minder openbare wijze zouden beraadslagen, zich met de voorgenomene overwijzing op de Oost wel vereenigen, ziende zij daarin eene bestendiging van bijdragen, welke zeer veel goeds heeft in velerlei opzigten.

Doch nu dan overgaande tot de meer speciale behandeling der artikelen van de wet, verlangen alle de leden op art. 1 opheldering omtrent den grond van berekening, waarop deze som aldus tot 140 millioen is gebragt.

Ad art. 3 wenschen allen gelijkelijk reeds bij deze wet de bepalingen vastgesteld, naar welke de eventueele vermindering der Rijks-schulden niet alleen, maar ook de uitgifte der 4 pCts. obligatiën, zoude plaats hebben. De bepaling omtrent dit laatste achten zij vooral van belang, en dit art. 3 nu daaromtrent zelfs twijfelachtig geredigeerd. Vele leden zijn ten deze van gedachte, en zij meenen dit nu reeds te kennen te moeten geven, dat zoodanige uitgifte niet dan *a pari* zal behooren te geschieden; de overigen, dat men althans zeer nabij dit pari zal moeten blijven. Allen vreezen vermindering van rente, gekocht ten koste van vermeerdering van kapitaal; kan men voor alsnog geen 4 pCts. papier à pari plaatsen, dan achten zij dat 4½ pCt. nu beter uit te loven en daarmede het pari te bedingen ware. Dit alles is der afdeeling bij de beoordeeling van deze wet van het hoogste gewigt.

Bij art. 4 vraagt de afdeeling, welke ook hier is de basis van aanvrage tot 55 millioen. Terwijl naar hare rekening het sub. 1°. en 2°. gemelde slechts kan bedragen ruim 50 millioen schuld, meent zij hier juist uit de zoo veel hooger ter aflossing gevraagde som te mogen besluiten, dat het voornemen bestaat tot uitgifte aanmerkelijk beneden pari, en wel zoodanig, dat op deze som dadelijk bijna 5 millioen kapitaal zoude verloren gaan. Zij heeft evenwel ook hier hetzelfde gevoelen, als zoo even bij art. 3 is uitgedrukt, verlangt ook deze uitgifte bij deze zelfde wet geregeld te zien, en geeft ook nu weder te kennen, dat zij hieraan zeer veel ten aanzien van dit ontwerp hecht.

Op 1°. van ditzelfde art. vragen voorts eenige leden, welke de reden is,

dat dit restant nu geheel moet afgelost worden, en waarom men zich niet aan de daartoe bij die wetten van 1826, 1827 en 1828 gestelde termijnen houdt. Zij wenschen ingelicht te worden, of die aflossing nu dadelijk geheel zoude plaats hebben. Zij verklaren zich er zelfs tegen, dat het Amortisatie-Syndikaat, welks liquidatie en opheffing zij steeds met verlangen te gemoet zien, thans weder in het bezit van en dispositie over zoo groote sommen zoude gesteld worden.

Speciaal op 2°. van dit art. 4 vreest de afdeeling de gevolgen eener aanraking tusschen België en de O. I., en trekt het hare aandacht, dat hier nu wordt bepaald, dat aan het Amortisatie-Syndikaat zal gerestitueerd worden het geheel van het Belgisch aandeel, telken jare ad ƒ 8,400,000 ; terwijl het erkend is, dat nimmer dat montant geheel is uitbetaald. Toen men krediet verleende tot die betaling, kwam het er minder op aan de juiste som uit te drukken, want toch alleen het werkelijk betaalde kon in rekening gebragt worden ; thans evenwel nu dat betaalde in rekening gebragt en getransporteerd zal worden, moet men zich houden aan de juiste betaalde som, deze uitgedrukt, en niet meer dan deze aan het Amortisatie-Syndikaat gerestitueerd worden.

Men wenscht wijders ingelicht te mogen worden, waarom art. 4 fakultatief, art. 1 daarentegen imperatief is gesteld.

Een lid eindelijk, verlangt, wegens pariteit van de zaak in vele opzigten, de vereeniging van deze wet A met die sub B.

B. *Eerste Afdeeling.* Vervolgens overgaande tot het onderzoek der wet B, tot voorziening in de volle rentebetaling van de nationale schuld over 1836, herhaalt de sektie de bedenking ten slotte van het vierde artikel der wet A gemaakt, ten aanzien van het gevaar dat er in gelegen kan zijn, de schuldvordering, welke het Amortisatie-Syndikaat op België zoude hebben, op eenen anderen schuldeischer over te doen gaan en wel op de koloniale kas, waarmede België niets heeft te verrekenen.

Ten andere voelt men zich verpligt ook weder bij herhaling aan te dringen op de noodige bescheiden, om de geruststelling te erlangen, dat de last hierdoor aan de koloniale kas opgelegd, haar vermogen niet te boven gaat. Een lid toch heeft de berekening gemaakt, dat over het jaar 1836 door de koloniale kas zoude moeten worden goedgedaan:

1°. Uit hoofde van de begrootings-wet van 22 December ll. ƒ 3,000,000.00
2°. Voor de halfjarige renten, verschijnende Oktober 1836
van 55 millioenen, volgens wet A, art. 4 . . . . „ 1,100,000.00
3°. Volgens deze wet . . . . „ 8,400,000.00
Te zamen ƒ 12,500,000.00

terwijl men meent dat hetgeen waarop men bij eene vorige gelegenheid

schatte dat de baten dezer kas de lasten te boven gingen, niet veel meer dan negen millioenen bedroeg. Dit te kort zoude voor het volgende jaar om zoo noodlottiger in de gevolgen kunnen zijn, voornamelijk indien de vereening met België door de staatkundige gebeurtenissen alsdan nog niet tot stand mogt zijn gekomen, dat, volgens de wet B, de renten van de O. I. schuld voor 1837, ƒ 7,800,000 zullen bedragen, en er dus geene mogelijkheid zoude bestaan een dergelijk middel voor de volle rentebetaling der nationale schuld aan te wenden.

Ten opzigte der bijzonderheden merkt men voorts nog aan, dat in de praemissen staat: *dat de middelen onzer overzeesche bezittingen daartoe, zoo lang dit vereischt zal worden, dienstbaar worden gemaakt.* De bedoeling moet zijn dat, in geval er eene vereening plaats mogt hebben vóór den bedoelden termijn, geen gebruik van die middelen zal worden gemaakt, doch dit staat niet in de wet; en men zoude zelfs uit den letterlijken zin der aangehaalde zinsnede kunnen opmaken, dat zoo lang het Rijk niet van deze rentebetaling zal zijn ontlast, die middelen daartoe gebezigd zullen worden.

Op art. 2 en 3 vraagt men of men kans ziet de hier vermelde leening *a pari* te sluiten? hetgeen echter vereischt wordt om eene gelijke som voor de rentebetaling te kunnen besteden. Ook geeft men in bedenking of het bij eene eventueele liquidatie geene nieuwe stof tot moeijelijkheden kan geven, indien de Oostersche leening, bij de wet A voorzien, tegen 4 pCt. tot stand kwam, en 5 pCt. in rekening gebragt wierd voor dit voorschot? Eindelijk refereert men zich ten aanzien van deze leening, tot hetgeen omtrent de artt. 1 en 4 der wet A gezegd is.

Tweede Afdeeling. Het onderzoek van dit ontwerp van wet heeft aanleiding gegeven tot het behandelen der twee volgende punten:

Vooreerst, de vraag of men zoude voortgaan met het zoogenaamde Belgisch aandeel der schuld te blijven betalen.

En ten andere, de wijze waarop dit zoude geschieden.

Ten opzigte van het eerste punt was men vrij eenstemmig van meening, dat het belang van het Rijk vorderde, om verder voort te gaan op den weg dien men eenmaal was begonnen te bewandelen, en zulks op gronden reeds meermalen bij verschillende gelegenheden ontwikkeld. Alleen één lid maakte bedenking om, nu de gelden niet meer bij het Amortisatie-Syndikaat konden worden gevonden, langer in die rentebetaling toe te stemmen. Door meerdere leden werd echter verklaard dat, ofschoon niet afkeerig van de zaak, zij aan de wet hunne goedkeuring niet konden geven voor dat het hun gebleken was, dat door de Regering geene pogingen werden onbeproefd gelaten, om aan de geschillen met Belgie een einde te maken, zoodat zij hieromtrent alvorens inlichting verlangden.

Wat aangaat het tweede punt, was men van gevoelen, dat hetgeen hier werd voorgesteld als een nuttelooze omslag moest worden beschouwd, en dat men veel eenvoudiger hetzelfde doel met dezelfde gevolgen zou hebben bereikt, wanneer men hetzelve had gevonden door eene leening, tegen 4 ten honderd, onmiddellijk door het Rijk zelf te doen. De overzeesche bezittingen, zoo als die hier voorkwamen, hadden, meende men, veel van een tusschengeschoven persoon, wiens bemoeijing met de zaak, wel verre van voordeelig te zijn, in tegendeel schadelijk was. De koloniën hadden geen eigen middelen genoegzaam om het voorschot te doen, want er werd eene uitgifte der schuldbekentenissen voorgeslagen. Het geleende geld zal later door het Rijk moeten worden teruggegeven, zonder dat er zelfs een termijn is bepaald binnen welken de teruggave niet zal kunnen gevorderd worden. De koloniën zouden dus, even als nu het Amortisatie-Syndikaat, reeds binnen een kort tijdsverloop kunnen opkomen, om de terugbetaling te eischen. Van de schuld, welke tot het vinden der gelden zal worden daargesteld, wordt de rente door het Rijk gewaarborgd.

Het schijnt verder dat aan het koloniaal bestuur, voor zijne bemoeijing, één percent provisie zal kunnen worden uitgereikt, immers terwijl de leening, naar art. 3, tegen 4 ten honderd a pari zal moeten worden gesloten, daar om eene som van ƒ 8,400,000 te vinden, er eene daarstelling van schuld van hetzelfde bedrag wordt voorgesteld, zullen naar art. 2 de renten, welke later door het Rijk aan de overzeesche bezittingen moeten worden betaald, 5 ten honderd kunnen beloopen.

Wat aanging de redaktie, zoo meende men, dat de overweging der wet eene verandering moest ondergaan, en met de wet zelve moest worden in verband gebragt. Bij de wet werd eenvoudig in de rentebetaling voorzien voor het jaar 1836; terwijl uit de overwegingen scheen te volgen, dat voor de volle rentebetaling door Oud-Nederland steeds bij voortduring zou moeten gezorgd worden, en dat de middelen onzer overzeesche bezittingen daartoe, zoolang dit vereischt werd, zouden moeten worden dienstbaar gemaakt: twee gewigtige onderwerpen, welke naar het gevoelen der afdeeling, op dit oogenblik niet behoorden te worden beslist.

Verder wilde men, door de aanneming van art. 2, niet geacht worden toe te geven, dat het bedrag der schuld, waarvan het Rijk eventueel zal kunnen worden ontlast, uitsluitend zou bestaan in een gedeelte der $2^1/_2$ pCts. werkl. sch.

Eindelijk achtte men in art. 3 eene verwijzing naar eene andere wet niet wenschelijk en verlangde men de zaak in het ontwerp zelf te zien vervat. Door de verwijzing toch wordt er een verband tusschen de beide wetten daargesteld, en bij eventueele verwerping der wet, onder litt. A, de aanneming van die onder litt. B, zoo als die daar lag, onmogelijk gemaakt.

Een lid, dat bij de beraadslaging niet was tegenwoordig geweest, heeft verklaard in de rentebetaling van het zoogenaamd Belgisch aandeel der schuld niet te kunnen toestemmen.

Derde Afdeeling. Het ontwerp van wet, ten doel hebbende om de volle rentebetaling der nationale schuld, welke gedurende de afgeloopen halfjarige termijnen door het Amortisatie-Syndikaat was voorgeschoten, over den jare 1836 uit de overzeesche bezittingen te vinden, heeft in deszelfs verband tot de daarstelling eener Javasche schuld, bij art. B van dit ontwerp, ook op deze geldverstrekking toepasselijk, aanleiding gegeven tot bedenkingen van gelijken aard als die op het ontwerp van wet tot die leening zelve betrekkelijk.

Men acht het bovendien bedenkelijk die bezittingen in zeker opzigt te doen optreden voor die schuld, welker voldoening uit het afgescheiden gedeelte van het koningrijk der Nederlanden zoude moeten betaald worden; welligt zouden hieruit in het vervolg worden afgeleid gevolgtrekkingen, welke de zoo gegronde aanspraak op voldoening dier schuld door den wezenlijken schuldenaar in den weg zouden staan. Het doen van voorschot door het Amortisatie-Syndikaat, als zijnde eene nog gemeenschappelijke instelling, ware niet zoo bedenkelijk, en men meent dit dus aan de nadere overweging der hooge Regering te mogen aanbevelen; terwijl het bovendien een min gunstigen indruk in Java zelf zoude maken, wanneer de voortbrengselen van de overzeesche bezittingen bestemd wierden om eene schuld, die erkend wordt ten laste van België te zijn, daaruit te voldoen.

Vierde Afdeeling. De afdeeling heeft, na onderzoek, geraadpleegd over het ontwerp van wet litt. B tot voorziening in de volle rentebetaling van de nationale schuld over 1836, en zij heeft het eerst daarbij de vraag overwogen of in deze rentebetaling weder voorzien zal worden. Terwijl drie leden der afdeeling, doordrongen van de noodzakelijkheid hiervan, zich daarvoor verklaarden, behielden twee anderen zich hun gevoelen te dien aanzien geheel voor, en verklaarden de vier overigen hunne toestemming daartoe niet te kunnen geven. Te dikwijls waren hunne gronden ontwikkeld geworden dan dat het noodig zou zijn deze in dit verbaal op te nemen. Zij betreurden dat men bleef voortgaan met betalingen, die zij als onverpligt en ondragelijk voor het Rijk beschouwden, en die alle de voordeelen, welke anders de overzeesche bezittingen opleverden, als zouden verslinden.

Algemeen was bij de leden der afdeeling het verlangen dat eene ernstige medewerking der Regering, bij de eerste gunstige omstandigheden, zonder verwaarloozing van eene enkele gelegenheid, tot zoodanigen staat van zaken weldra mogt kunnen voeren, dat men niet meer zulk eene ondragelijke uitgave uit 's lands geldmiddelen zal behoeven te vorderen, en te dezen aanzien gedroeg men zich aan het reeds vooruitgezette in het verbaal over het ont-

werp A. Met leedwezen had men dan nu ook, tegen het tot hiertoe gevolgde aan, bij dit ontwerp de betaling voor twee halfjaren te gelijk zien voordragen, als een blijk opleverende hoe weinig nabij zich de Regering thans alle eind-schikking voorstelt. Men geeft dan ook de voorkeur in allen gevalle om op den ouden voet hier alleen voor het halfjaar van Junij te zorgen, onder voorbehoud om nadere beschikkingen wegens dat van December in de najaarszitting naar de omstandigheid te maken.

Wat het nu voorgedragene middel tot vinding dier uitgaven aangaat, merkt men op, het ontwerp en deszelfs plan hier onderzoekende gelijk die thans zich bevinden:

a. Dat men de uitdrukking, in de inleiding der wet, dat de middelen onzer overzeesche bezittingen tot deze rentebetaling, zoo lang dit vereischt zal worden, dienstbaar zullen gemaakt worden, volstrekt niet geraden oordeelt, als te algemeen en te stellig voor de toekomst, zoo dat eene wijziging derzelve onmisbaar noodzakelijk wordt beschouwd.

b. Dat bij de berekening der *ƒ* 8,400,000 het Brusselsch bijboek niet is afgetrokken, en dat dit echter alzoo behooren zou indien het voorschot door de koloniën wierd gedaan.

c. Dat men wijders, indien het voorschot door de overzeesche bezittingen zou gedaan moeten worden, zou verlangen dat dit voorschot tegen eene rente van *vier* ten honderd zou worden gedaan, ten einde het nadeel voor het Rijk in de tegenwoordige omstandigheden niet buiten mate te vergrooten.

d. En eindelijk dat in art. 3 aan het einde ook naar art. 2 van het ontwerp A schijnt verwezen te moeten worden, in zooverre als daarbij bepaald is *hoe* en *waar* de coupons betaalbaar zullen zijn, waarvan de uitslag der negotiatie natuurlijk zal afhangen en hetgeen zeker ook de bedoeling geweest is.

Na deze aanmerkingen te hebben gemaakt, in de vooronderstelling van een voorschot te doen door de overzeesche bezittingen, en dus hypothetisch op het ontwerp gelijk dat bestaat, hebben de leden der afdeeling alle, van welk gevoelen zij ook zijn mogten omtrent de rentebetaling op zich zelve, zich in het denkbeeld vereenigd, dat dit voorschot door die overzeesche bezittingen te laten doen, hun ongeraden en hoogst bedenkelijk voorkomt. Zij vreezen daardoor twee objekten, deze rentebetaling voor België en de koloniën in eene aanraking te brengen, welke te vermijden eene voorzigtige staatkunde schijnt voor te schrijven om der gevolgen wille. Beter zou het voorkomen, indien de renten voldaan moeten worden, door het Amortisatie-Syndikaat, bij voorbeeld tegen $4^1/_2$ pCt., eene negotiatie te laten doen, en daardoor een voorschot van dat ligchaam zich te verschaffen.

En dit denkbeeld schijnt te aannemelijker, daar toch ook door de koloniën, blijkens art. 3 van dit ontwerp, voor dit doel eene negotiatie geopend zal moeten worden. Een lid was zelfs van gevoelen dat, indien de gelden beterkoop door het Rijk zelf dan door eenig intermediair ligchaam verkregen konden worden, daaraan de voorkeur zou toegekend moeten worden; doch dit denkbeeld werd door de andere leden niet gedeeld, die de vaste schuld van het Rijk op deze wijze niet zouden willen uitbreiden.

Vijfde Afdeeling. Gedelibereerd zijnde over het ontwerp van wet *tot voorziening in de volle rentebetaling van de nationale schuld over* 1836, keuren vele leden goed dat, terwijl het Amortisatie-Syndikaat deze intrest-betaling niet meer op zich kan nemen, dezelve nu geschiede door de overzeesche bezittingen, vertrouwende dat deze ook daartoe de noodige krachten zullen hebben: doch geven eenige van deze leden in konsideratie, of die krachten niet ook zoo verre strekkende zouden zijn, dat althans *f* 4,200,000 (het halfjaar ultimo Junij eerstkomende) zonder negotiatie uit het excedent van ontvangsten boven uitgaven zouden kunnen uitbetaald worden.

Een lid is bovendien tegen deze zorg, nu reeds, voor twee halfjaren; hij wenschte dat men gebleven ware bij de vroegere cynosure, dien te nevens van één half jaar, en bij de vroeger ook door de Regering zelve dienaangaande aan den dag gelegde gevoelens. Ook hier vraagt hij, of er dan geen uitzigt is op schikking, en men dan nu geheel uit zoodanig gezigtspunt uitgaat.

Men ziet ook bijzonder ten deze zwarigheid in de eventueele aanraking van België met Neêrlandsch Indië: vele leden zouden liever zien, dat de tot deze rentebetaling benoodigde som genegotieerd wierd door het Amortisatie-Syndikaat, al ware dit dan ook voor Indië.

Twee leden voorts verklaren zich ook nu tegen deze rentebetaling door Noord-Nederland.

Doch ook hier verlangt de afdeeling, dat in deze wet zal uitgedrukt worden, op welke wijze en tegen welken koers, de bij art. 3 gemelde obligatiën zullen uitgegeven worden, herhalende zij ook hier haren tegenzin tegen negotiatie met verlies op het kapitaal.

Eindelijk wordt geobserveerd, dat bij dit art. 3 de referte tot art. 4 der wet A overbodig, die tot art. 1 genoegzaam schijnt.

2°. hetgeen de Regering daarop antwoordt, na ontvouwing van den toestand der geschillen betreffende België:

Twee hoofdpunten vorderen al aanstonds toelichtingen; dezelve zijn door alle afdeelingen verlangd, en wel op de volgende vragen:

1°. Zijn de opofferingen, door Nederland ten behoeve van de overzeesche

bezittingen gedaan, zoo belangrijk, dat het daarstellen van eene schuld van 140 millioen ten laste van dezelve, op redelijke gronden rust? en

2°. Zullen de geldmiddelen der overzeesche bezittingen het bezwaar van deze schuld, behalve die der bestaande leeningen en der voorgenomen voorschotten, boven derzelver overige lasten, duurzaam kunnen dragen?

Wat het eerste punt aanbelangt, is het bekend dat, toen de gebeurtenissen van het jaar 1795 alle hulpmiddelen van de voorheen zoo bloeijende O. I. Compagnie hadden verlamd, en vervolgens geheel hadden doen opdroogen, van wege den Staat der Vereenigde Nederlanden is moeten worden voorzien in de voldoening van de schulden dier bezittingen, waarmede zoo vele belangen des vaderlands in zeer naauw verband stonden; dat vervolgens de gevestigde schulden der Compagnie ten eenemaal vermengd zijn geworden met de Staats-schuld, terwijl de renten derzelve en vele uitgaven, welker aanwending het belang der koloniën vorderde, of die het gevolg waren van de pogingen tot herstel der afgebroken betrekkingen met dezelve, op de S taats-begrootingen successivelijk zijn gedragen.

In het begin van den jare 1796 zijn de schulden der Compagnie opgesomd, en deze beliepen toen niet minder dan *f* 82,015,152, welke ten laste van het moederland zijn overgegaan.

Later zijn ook geliquideerd de oorspronkelijke aktiën van aandeelen in die Compagnie, te zamen ten bedrage van *f* 6,440,125.

Voegt men nu hierbij de renten der gevestigde Indische schulden, successivelijk op de begrootingen tot 1807 uitgetrokken, dan vindt men daarvoor gebragt de som van *f* 30,538,486, welke renten vervolgens met de Staatsschuld zijn vermengd; en let men verder op de uitgaven, die bij de begrooting in het belang der koloniën voorkomen van 1799 tot 1809, dan bedraagt dit niet minder dan *f* 20,368,767.

Gaat men wijders over tot het tijdvak, dat Nederland als Staat is herboren, dan bevindt men, dat op de begrootingen van 1814 tot 1819 voor de koloniale administratie is toegewezen *f* 7,855,607, en dat de voorschotten in de eerste jaren, voor de renten en aflossing der leeningen van 1826 en 1828, tot ruim acht millioen op de begrootingen voorkomen; vereenigt men dan alle deze sommen tot een bedrag van ruim 155 millioen, zonder nog daarbij van eenige rente-betaling na 1807 te gewagen, veel minder van zoo vele andere opofferingen, vroeger en later door het moederland voor de koloniën gebragt, dan zal er wel niets meer noodig zijn om de overtuiging te doen ontstaan, dat de daarstelling van eene schuld van 140 millioen, ten laste van de overzeesche bezittingen, verre beneden het bedrag blijft van hetgeen door Nederland, in het belang van de koloniën, is gedragen, en mag men dus het eerste hoofdpunt als voldoende toegelicht beschouwen. Dat men intusschen

voor alsnog de schuld niet hooger dan tot *f* 140,000,000 heeft opgevoerd, moet daaraan worden toegeschreven, dat men dezelve niet heeft willen brengen boven hetgeen men van de koloniën thans veilig vermeende ten deze te kunnen vergen.

Wat het *tweede* punt betreft, mag men herinneren aan de mededeelingen, den 26sten Oktober des vorigen jaars aan de Vergadering gedaan, waarbij gebleken is, dat de remises uit Indie sedert 1831, ten gevolge van den meer gunstigen stand der begrootingen aldaar, bestendig zijn toegenomen, zoodat het excedent, over 1831 berekend op *f* 2,704,528, in 1833 reeds opleverde *f* 9,000,000.

Volgens de begrooting van Indie over 1834, zijn de ontvangsten over dat jaar geschat op	*f* 48,099,034,00
de uitgaven op . . , ...	- 34,421,554,00
Excedent	*f* 13,677,480,00
Van deze som echter heeft moeten worden voldaan aan buitengewone uitgaven voor het departement van oorlog in Indië, zoo ten gevolge van de meerdere sterkte van het leger aldaar, als ten gevolge van den oorlog op *Sumatra*, voor de Nederlandsche marine, voor de uitbreiding der kultures, en voor onvoorziene tegenspoeden	- 3,588,974,00
Zoodat het te remitteren kapitaal geschat wordt te zullen bedragen	*f* 10,088,506.00

Doch de oogst gunstiger geweest zijnde dan bij de begrooting is aangenomen, en de belastingen meer opgebragt hebbende dan was gekalkuleerd, hebben de remises bedragen *f* 12,822,621, zijnde geheel het produkt der in Indië verkochte of herwaarts overgezondene produkten uit den oogst van 1834.

Die produkten zijn dan ook successivelijk aangekomen en reeds grootendeels te gelde gemaakt, kunnende het juiste bedrag, dat dezelve zullen opleveren, echter nog et naauwkeurig worden opgegeven.

De begrooting in Indië over 1835 wijst aan eene ontvangst van		*f* 50,539,518.00
aan uitgaven.		- 34,133,123.00
Mitsdien een excedent van		*f* 16,406,395.00
Waarvan echter, voor de buitengewone uitgaven in Indië, straks genoemd, zal moeten worden betaald	*f* 3,803,887.00	
ter vermeerdering van het administratief kapitaal	- 1,602,508.00	
te zamen		*f* 5,406,395,00
		f 11,000,000.00

Dat ook deze som zal kunnen worden geremitteerd, kan, na hetgeen eene vijfjarige ondervinding dien aangaande heeft geleerd, aan geen redelijken twijfel zijn onderworpen.

Uit deze opgaven zal blijken, dat de inkomsten van Indië bestendig zijn geakkresseerd, en men kan de verzekering geven, dat zulks geheel het gevolg geweest is van toenemende industrie van dat land, en geenszins van nieuwe belastingen of verhoogingen van de bestaande, gelijk dan ook de inwendige bloei van Java, het ruimer vertier van alle Europesche voortbrengselen en fabrikaten aldaar, en dien ten gevolge ook de handel van Nederland op Indië, eene daarmede geëvenredigde uitbreiding heeft erlangd.

Vele buitengewone uitgaven in Indië blijven wel noodzakelijk, doch het excedent is toereikende om met gerustheid te kunnen aannemen, dat daaruit jaarlijks het noodige ter bestrijding der voorgedragene maatregelen zal kunnen worden afgezonderd; terwijl vele der meerdere uitgaven, welke thans in Indië moeten plaats hebben, uit den aard der zaak voorbij gaande zijnde, er een volkomen waarborg bestaat dat, zonder tusschenkomst van geheel onvoorziene gebeurtenissen, Indië den last, die hetzelve staat opgelegd te worden, gemakkelijk en zonder het geringste bezwaar der bevolking dragen kan.

Het billijke van de daarstelling der schuld, en de genoegzaamheid der krachten, om de gevolgen van alle voorgedragen maatregelen te kunnen dragen, uit de voorgaande opgaven kunnende blijken, heeft men niet geschroomd om daarvan, zonder de minste achterhouding, de meest volledige openingen te geven; want dit een en ander moet boven bedenking gesteld worden, om den gewenschten bijval op de aangeboden ontwerpen te verkrijgen en bij iederen onbevooroordeelde de meest volledige overtuiging te doen geboren worden. Het zijn trouwens daadzaken aan Europa bekend en waarvan dus ook wij het bestaan dankbaar mogen erkennen, als middel om het onregt, dat wij lijden, meer dragelijk te maken, en vele voorregten voor de getrouwe ingezetenen van Nederland te beter te verzekeren.

Wet litt. A. Dit ontwerp heeft, zoo als te regt is aangemerkt, verschillende bedoelingen: daarstelling van Indische schuld tot ontlasting der begrooting, — tot bespoedigde aflossing der bestaande schuld aan het Amortisatie-Syndikaat, en tot het overnemen van eene vordering van het Syndikaat ten laste van den Staat; — maar hoe verschillend deze oogmerken mogen zijn, is het altijd door hetzelfde middel dat dezelve zullen worden bereikt, en het komt dus gepast voor, om de ontworpen maatregelen vereenigd te behouden, onder de uitdrukkelijke bepalingen evenwel, dat het kapitaal, hetwelk de begrooting moet verligten, noch uitgegeven zal worden,

noch eene bepaalde bestemming tot vermindering van schuld zal verkrijgen, dan ten gevolge van nadere wettelijke bepalingen, hetgeen nu in het 3de art. meer duidelijk is uitgedrukt.

Hoe wel die schuld werkelijk daarstellende ten bate van de schatkist in Nederland, en het beginsel aannemende van later te doene splitsing en uitgifte van obligatiën, om die te doen strekken ter vermindering van staatsschuld, blijven alle bijzonderheden der uitvoering onbestemd; — men zal een gelijk of ook een meerder of minder kapitaal dan 140 millioenen intrekken naar mate de *wet* dit zal regelen, en indien er in de memorie van toelichting gesproken is van het vervangen der *vijf percents* schuld, is dit geschied in de overtuiging dat de werking van den maatregel daarop bij vervolg voornamelijk zal nederkomen.

Anders is het gelegen met de voorstellen in art. 4 en 5 van dit ontwerp vervat; hier wordt geene nadere wettelijke bepaling vereischt, en er zal successivelijk worden daargesteld zooveel van het daarbij opgenoemde kapitaal, als noodig zal zijn om de in art. 4 vermelde onderwerpen te vereffenen; het *maximum* dier schuld moge eenigzins ruim gesteld schijnen, maar dit is geschied, omdat althans aanvankelijk eene plaatsing *a pari* niet te verwachten is, en dat men voor de eerste teruggave aan het Syndikaat tot minderen prijs zal moeten realiseren.

Deze teruggaven aan het Syndikaat zullen al aanstonds niet voor het geheel geschieden, maar de verstrekkingen zullen in verhouding staan tot de publieke omstandigheden, den loop der prijzen en de behoeften dier instelling; zoodat niets zal worden overdreven, en geene grootere ruimte aan het Syndikaat zal worden bezorgd, dan met den aard der zaken en de algemeene belangen zal bevonden worden het meest overeen te komen.

De vordering wegens de leeningen van 1826 en 1828, bij het einde des vorigen jaars door de voldoening van een termijn van rente in aflossing teruggebragt op 1 Januarij 1836 tot de som van *f* 30,287,477.94½, zoowel als de voorschotten der zoogenaamde Belgische schuld, op welke men, in verband met de renten, welke van de publieke schulden, sedert den aanvang van die voorschotten, doorgaans zijn getrokken, niet minder dan *vijf* pCt. kan toestaan, zullen dus opvolgelijk voldaan en hierdoor het Syndikaat bij magte gehouden worden om aan zijne bestaande verpligtingen, die niet zullen worden uitgebreid, te voldoen.

Onder die verpligtingen telt men dan ook geen ruimer aflossingen, dan de zoodanige, welke thans plaats moeten vinden, volgens de voorwaarden der leeningen, waarmede deze instelling is belast; maar *deze* zullen door de ontworpen maatregelen volkomen verzekerd blijven, en alzoo met meerdere gerustheid kunnen te gemoet getreden worden het tijdstip op hetwelk de

staat van het Syndikaat, naar de voorschriften der wet, wederom opengelegd en deszelfs belangen nader in overweging zullen worden genomen.

De overzeesche bezittingen zullen, voor de beide laatstgemelde onderwerpen, geen grooter last dragen dan de leeningen van 1826 en 1828 thans vereischen; *nu* is men gehouden tot eene jaarlijksche uitbetaling deswege van ƒ 2,450,000, *dan* zal men voor alles hoogstens ƒ 2,200,000 moeten voldoen; terwijl nog een gedeelte daarvan een voorschot *aan het Rijk* is, met dezelfde aanspraak tot teruggave, als het Syndikaat dit almede op het Rijk had; het bezwaar moge aanvankelijk langduriger voorkomen, omdat er geen bepaalde som voor schuldvermindering onder begrepen is, terwijl de last verminderd is, maar niets belet het vertrouwen te voeden, dat ook daarvoor spoedig de noodige ruimte zal gevonden worden; de opgaven toch omtrent den stand der koloniale geldmiddelen, schijnen dit vertrouwen genoegzaam te wettigen.

Overigens bestaat er geen voornemen om een zoogenaamd Indisch grootboek daar te stellen: de wettigheid der schuld zal aldaar in de vereischte vormen worden gekonstateerd, maar de splitsing in aandeelen geschiedt in het moederland; terwijl de afgifte van obligatiën, voor de deelnemers zelven meer gemak oplevert dan het bezit van certifikaten, waarin toch ver het grooter deel, de 5 pCts. inschrijvingen, zijn overgegaan, en waarvan het bezit zeer algemeen boven de inschrijvingen zelve verkozen wordt.

De waarborg aan de zijde van het Rijk, waarvan het onvermijdelijke tot het verzekeren van het krediet der leeningen algemeen erkend wordt, brengt geene *nieuwe* of *hoogere* verbindtenis mede; de aansprakelijkheid voor alles bestaat toch op dit oogenblik en in hoogere mate, zoo wel ten aanzien van de schuld, tot welker intrekking de 140 millioenen zullen moeten dienen, als voor de Indische leeningen van 1826 en 1828 en voor de voorschotten van het Syndikaat, tot goedmaking van de Belgische schuld; en als er vooronderseld mogt worden dat er eenige verlenging van bestaand verband voor het nog overige gedeelte der Indische leeningen ontstaan kan, dan voorzeker wordt deze zeer eventueele vrees ruim vergoed door de groote voordeelen, welke het geheel der maatregelen voor de Nederlandsche geldmiddelen doet ontstaan, en door de vermindering van lasten, welke de natie, als eene waarlijk niet te versmaden vrucht dezer voordragten, te wachten heeft.

Eindelijk, de bedenking dat er uit het overbrengen van de voorschotten wegens de Belgische schuld, verwikkelingen ten aanzien van derzelver terugvordering zouden kunnen geboren worden, wordt bij de Regering niet gedeeld; of deze voorschotten door het Amortisatie-Syndikaat, dan wel door de Indische geldmiddelen, of door welke tusschenkomst ook, geschie-

den, schijnt geheel onverschillig, want de verstrekking derzelve geschiedt *aan den Staat;* deze alleen is de debiteur van den verstrekker. Het Rijk moet de som terugvorderen, en de zoo blijkbare regten daarop doen gelden, waartoe hetzelve ook alleen in staat is, en de geldschieter kan daaromtrent evenmin in aanmerking komen, als in het geval, dat de sommen, tot die voorschotten vereischt, van bijzondere personen waren opgenomen.

Dit gevoelen heeft dan ook voorgezeten bij het ontwerpen van *de wet la. B,* door welke de vereischte voorziening genomen wordt, om voor het loopende jaar, deze, ja bezwarende, maar voor de handhaving van het krediet zoo hoogstnoodige voldoening te verzekeren, terwijl nu, door eene verandering van de inleiding van dit ontwerp, alleen van 1836 gewag gemaakt en van het vervolg niets gezegd wordt.

Het Rijk zal de som opnemen; het zal, zoo als in den aard der zake ligt, deszelfs waarborg verleenen tot het verkrijgen van de fondsen; even als bevorens, zal de rente later geregeld worden, want het schijnt onraadzaam, om die vooraf op *vier* ten honderd te bepalen; schoon ook de gelden, door uitgifte van obligatiën, rentende *vier* ten honderd, zullen verkregen worden.

Immers zoo als bereids is aangemerkt, zullen deze aanvankelijk wel niet *a pari* te plaatsen zijn; maar men zal door de ondervinding moeten leeren, welk deel van het daar te stellen kapitaal tot goedmaking van de eerste rentebetaling van dit jaar zal worden vereischt, om er des noodig op te kunnen terugkomen bij de aanstaande najaars-vergadering; daarin is dan ook eene der redenen gelegen, waarom het verkieselijk is toegeschenen, om zich niet blootelijk tot de rentebetaling van Julij te bepalen, maar, zoowel voor het voorschot, als voor het middel om dit te verkrijgen, te moeten uitgaan van het geheel, ook voor 1836 bepaald.

Daar nu deze *f* 8,400,000 door leening moeten gevonden worden, en niet regtstreeks uit de koloniale geldmiddelen kunnen worden opgebragt, heeft men, ten aanzien van de wijze derzelve, gemeend tot de wet *A* te mogen verwijzen, als zullende de verbindtenissen volkomen van denzelfden aard zijn, en de obligatiën gelijke regten hebben, welke het niet volstrekt noodig scheen bij dit ontwerp op nieuw te omschrijven.

3°. eene opgave der wijzigingen, door de Regering in beide ontwerpen gebragt:

ONTWERP A. In de inleiding in plaats van de woorden: „*van het Rijk op eene belangrijke wijze te gemoet te komen,*" te stellen: „*in het Moederland te helpen stijven.*"

Art. 1, *eerste* zinsnede, in plaats van de woorden: „*teruggave op de be-*

zwaren," te stellen: *„vergoeding van een gedeelte der lasten;"* *tweede* zinsnede, achter het woord *inkomsten*, bijvoegen: *„van den Staat."*

Art. 2, *eerste* zinsnede, doorhalen de woorden: *„groot duizend guldens ieder."*

Art. 3, in plaats van de woorden: *„Rijks-schulden,"* te stellen: *„Nationale openbare schuld, en wel in de eerste plaats der vijf percents werkelijke schuld."* In plaats van de woorden: *„dit geschieden zal,"* te stellen: *„die uitgifte en vermindering zullen geschieden."*

Art. 4, *eerste* zinsnede, achter de woorden: *„met ingang van,"* bijvoegen: *„renten van."*

Art. 5, achter het woord: *„gesplitst,"* bijvoegen: *„in aandeelen."* Geheel weglaten de woorden: *en zal* tot *opgenoemd.*

Ontwerp B. In de inleiding doorhalen de woorden: *„zoo lang dit zal vereischt worden."*

Art. 3, doorhalen de woorden: *„van een duizend guldens ieder."*

4°. uittreksels uit de nadere Processenverbaal der Afdeelingen.

Eerste Afdeeling. Daarna overgaande tot hetgeen vervolgens in de memorie gezegd wordt over de billijkheid van de opofferingen, door Nederland ten behoeve der overzeesche bezittingen gedaan, op niet minder dan 140 millioen te schatten, en over het vermogen dezer bezittingen om het bezwaar dezer schuld op den duur te kunnen dragen, zoo verklaart de sektie (behalve een lid) in de gegevene berekening wel te kunnen berusten, aangezien het haar minder daarom te doen geweest is, met angstvallige naauwkeurigheid de verpligtingen tusschen de koloniën en het moederland berekend te zien, dan wel de gronden te leeren kennen, waarom men zich tot de voorgedragene sommen bepaald had.

Vervolgens de wijzigingen gelezen hebbende, welke de wet A ondergaan heeft, heeft men met genoegen gezien, dat door die veranderingen aan eenige der gemaakte aanmerkingen was te gemoet gekomen; zoo dat er geene nieuwe bedenkingen tegen de drie eerste artt. gerezen zijn; welke trouwens ook minder vatbaar daarvoor zijn, dewijl de exekutie nader, door eene daartoe uitdrukkelijk voor te dragen wet, nog moet worden geregeld. Doch dit is het geval niet met art. 4, waarvan de strekking door de sektie in haar vroeger onderzoek niet onder het ware oogpunt was ingezien, voornamelijk wat hare dadelijke toepassing, zonder nadere wettelijke bepaling, aangaat.

Volgens de nu bekomen inlichting begrijpt de sektie, dat even als met de 140 millioen in art. 1 vermeld, de renten der 55 millioen hier aangewezen, steeds ten profijte der schatkist zullen blijven loopen, doch met dat onderscheid, dat al dadelijk na 1 April 1836 zoodanig gedeelte daarvan bij wijze

van splitsing in aandeelen rentende 4 pCt. zal kunnen worden te gelde gemaakt, als zoude kunnen worden vereischt om in de behoeften van het Syndikaat te kunnen voorzien, en dit bij wijze van teruggave van voorschotten, vroeger door gemelde instelling ten behoeve, eerst voor de Oost, en naderhand voor de volle rentebetaling van het zoogenaamd Belgische aandeel verstrekt. Dat dit nu niet in eens, maar naarmate der behoeften van het Syndikaat zal geschieden, blijkt uit de memorie, doch niet uit de wet, die alle mogelijke ruimte daaromtrent verleent. Maar eene bedenking van meer gewigt die bij de sektie is opgekomen, is deze, dat in de wet evenmin gezegd wordt, dat het Syndikaat verpligt zal zijn, tegen de aldus teruggegevene sommen, een evenredig kapitaal aan schuldbrieven of andere Syndikaat-schulden in te koopen en te vernietigen, hetgeen evenwel volstrekt noodig is, indien men niet gevaar wil loopen, in plaats van verwisseling van schuld, eene nieuwe schuld daar te stellen. Dit is om zoo veel noodzakelijker duidelijk in de wet op te nemen, daar het Syndikaat bij koninklijk besluit van den 1 Junij 1830 gemagtigd is geworden, tot vinding der benoodigde gelden voor de Oostersche leening, een genoegzaam aantal $3^1/_2$ pCt. schuld te gelde te maken; welke, volgens de voorwaarde hunner kreatie, eerst met het jaar 1845 losbaar zijn gesteld, en dus door het in omloop brengen van nieuwe obligatiën à 4 pCt. wel de schuldvordering van het Syndikaat tegen de Oost kan gelikwideerd worden, maar de daaruit voortgesprotene $3^1/_2$ pCt. schuldbekentenissen evenwel in wezen zouden blijven, waardoor de schatkist in het geval zoude verkeeren in de rentebetaling van beide de negociatiën te moeten voorzien, tenzij door deze wet tevens uitdrukkelijk worde gestipuleerd, zoo als hierboven gezegd is, dat uit deze 55 millioen geen gelden aan het Amortisatie-Syndikaat mogen worden verstrekt, dan onder verpligting van eene daarmede overeenstemmende waarde van Syndikaat-schulden in te koopen en te vernietigen. Syndikaat-schulden zegt men hier met opzet, omdat wanneer men zich tot $3^1/_2$ pCt. schuldbrieven bepaalde, men 4 pCts. effekten zoude kreëren op $3^1/_2$ pCt. af te lossen: ook merkt men dienaangaande hier nog op, dat nergens uit de wet blijkt, onder wiens direktie de uitgifte van aandeelen in de 55 millioen zal geschieden, hetwelk echter van belang schijnt vooraf te weten, omdat het ongeraden zoude voorkomen, dit aan het Amortisatie-Syndikaat over te laten. Eindelijk verlangt men in de wet te zien opgenomen, dat jaarlijks rekening zal worden gedaan van het bedrag der aldus aan het Syndikaat verstrekte aandeelen, en der daartegen geamortiseerde schuldbekentenissen.

Wet *B*. In de beantwoording der aanmerkingen op deze wet, heeft de sektie, evenmin als in die op wet A, de geruststelling gevonden, dat bij eene eventueele likwidatie met België, de verevening geene meerdere zwarigheid

zonde vinden, wanneer dezelve door de O. I. bezittingen moest worden bewerkstelligd, dan door het Syndikaat.

De redenering dat de Staat in beide gevallen de eigenlijke schuldeischer is, doet hier niets af, alzoo het op de *modus quo* aankomt van de verevening.

Een lid dat niet gaarne hier eene meerdere verwikkeling van belangen zoude zien daarstellen, geeft zijnen wensch te kennen dat, even als tot nog toe, het Syndikaat gemagtigd worde in deze rentebetaling te voorzien, en zoo hetzelve daartoe de fondsen niet heeft, onder garantie van den Staat, eene negotiatie a pari tegen den vereischten interest te openen.

Een ander lid ontwikkelt zijne gedachten, hoe, naar zijne meening, door eenige wijzigingen in de voorgedragene wetten *A* en *B*, het doel zoude kunnen worden bereikt, dat de Regering zich daarmede voorstelt, en de gelden *a pari* zouden kunnen worden gevonden.

Het gemelde lid zal hieromtrent eene afzonderlijke nota inleveren, welke aan dit proces-verbaal zal worden gehecht.

NOTA.

Litt. A. *Ontwerp van Wet, betrekkelijk de schuld ten laste van de overzeesche bezittingen.*

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de tegenwoordige toestand van onze overzeesche bezittingen de gelegenheid oplevert om de geldmiddelen in het moederland te ondersteunen en de bezwaren te verligten, welke op dezelve rusten, ook ten gevolge van de opofferingen vroeger ten behoeve van de gedachte bezittingen gedaan.

Zoo is het, enz.

Art. 1. Eene som van 140 millioen gulden, zijnde een gedeelte der vroeger, wegens de overzeesche bezittingen, door het oude Nederland gedane uitgaven, zal ter algemeene rekenkamer alhier en, door de zorg van de hooge regering op Java, in de boeken en registers aldaar, worden ingeschreven, met het vereischte verband en hypotheek, gevestigd op alle de territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat, in O. I., als eene rentegevende schuld, tegen vier ten honderd in het jaar, waarvan de renten zullen ingaan met den 1 Oktober 1836, betaalbaar bij halfjaren op den 1 April en 1 Oktober van elk jaar, welke rente ten behoeve van de schatkist van Oud-Nederland zal worden voldaan, zoo lang en in zoo verre als de splitsing der schuld en de uitgifte der obligatiën, hierna omschreven, niet zal hebben plaats gevonden.

Dien overeenkomstig zullen de begrootingswetten der Staats-inkomsten en uitgaven voor de jaren 1837 en volgende worden gewijzigd.

Art. 2. De schuld in het voorgaand artikel vermeld, zal kunnen worden

gesplitst in aandeelen, waarvoor zullen worden uitgegeven obligatiën, rentende vier ten honderd, met halfjarige coupons, betaalbaar den 1 April en 1 Oktober van elk jaar.

Deze obligatiën zullen, ten blijke van echtheid, en ten bewijze dat niet meer dan de bij de wet daar te stellen som wordt uitgegeven, door de algemeene rekenkamer worden geboekt en gekontrasigneerd.

Art. 3. De uitgifte der bij het vorig artikel vermelde obligatiën zal niet anders kunnen plaats vinden, dan tot vermindering der nationale openbare schuld en wel in de eerste plaats van de vijf pCts. werkelijke schuld: de wijze waarop die uitgifte en vermindering zullen geschieden, zal nader door de wet worden vastgesteld.

Art. 4. Eene andere schuld, het bedrag van vijf en vijftig millioen gulden niet te bovengaande, van gelijken aard en op dezelfde wijze ingeschreven als die bij het eerste art. dezer wet vermeld, zal ten behoeve van het Amortisatie-Syndikaat worden daargesteld, met ingang van renten van 1 April of 1 Okt. van het jaar waarin dezelve in aandeelen of obligatiën zal zijn gesplitst.

Dezelve zal tot de navolgende oogmerken strekken:

1°. Om het Amortisatie-Syndikaat in staat te stellen om te blijven voldoen aan deszelfs verpligtingen, ook aan die, welke door hetzelve zijn aangegaan ten gevolge der leeningen ten laste van de overzeesche bezittingen naar aanleiding van de wetten van den 23 Maart 1826 (Stbl. No. 12), 22 December 1827 (Stbl. No. 63) en 27 December 1828 (Stbl. No. 90), behoudens alzoo en tot zekerheid der verpligtingen, door gemelde wetten aan de geldmiddelen der overzeesche bezittingen opgelegd.

2°. Om het Amortisatie-Syndikaat in staat te stellen om, ten behoeve van het Rijk, die voorschotten te doen, welke bij bijzondere wetten zullen worden vastgesteld en op de bij dezelve nader te bepalen voet en wijze.

Art. 5. Ten gevolge van het voorgaand artikel, wordt bij de tegenwoordige wet het Syndikaat gemagtigd tot het doen eener leening van 10 millioen gulden in obligatiën, gevestigd op alle de territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in O. I. bij art. 2 daargesteld: het fournissement der deelnemers zal moeten bestaan voor de helft in schuldbekentenissen ten laste van het Amortisatie-Syndikaat uit de negotiatie van 1 Junij 1830 en voor de wederhelft uit gereede penningen.

De rente dezer obligatiën à 4 pCt. wordt door het Rijk gewaarborgd; tot aflossing zal jaarlijks uit de aan het Amortisatie-Syndikaat bij de wetten van 22 December 1827 en 27 December 1828 verzekerde inkomsten, worden besteed eene somma van viermaal honderd duizend gulden."

Wet *B* wordt dan dezelfde die voor de volle rentebetaling tot nu toe successivelijk heeft gediend.

Wet *C* en *D* zijn vervangen door de laatste zinsnede van art. 1 van wet A hierboven.

Tweede Afdeeling. De toelichting door de Regering gegeven, omtrent de schulden der O. I. Compagnie, in het begin van het jaar 1796, heeft de volgende vraag doen ontstaan: In de Memorie aan de Kamer aangeboden, worden dezelve geschat op *f* 82,015,152, behalve de later geliquideerde oorspronkelijke aktiën van aandeelen; terwijl in *het Vervolg op de Vaderlandsche historie van Wagenaar*, 33ste Deel, blz. 149, eene specifieke lijst der schulden van de O. I. Compagnie wordt aangetroffen, getrokken uit het rapport van den 15 Junij 1795, bedragende 112 millioen gulden. Men vraagt welke de oorzaak is van dit aanmerkelijk verschil?

Vervolgens zijnde overgegaan tot de antwoorden betreffende de wet litt. A, zoo heeft de afdeeling haar leedwezen betuigd, dat de Regering niet heeft kunnen goedvinden om, gelijk was verlangd geworden, het tweede gedeelte van het ontwerp, aanvangende met art. 4, in eene afzonderlijke wet op te nemen. In dit geval toch zouden zeker verre de meeste leden, vooral na de inlichtingen nader gegeven, en na de wijziging in het ontwerp gemaakt, het eerste gedeelte van hetzelve hebben aangenomen, daar zij nu vreezen, in de onaangename verpligting te zullen gebragt worden om, uit hoofde van het tweede deel, aan de geheele wet, en dus ook aan het eerste gedeelte, hunne goedkeuring te moeten weigeren.

De redenen welke hen daartoe bewegen, zal men niet in het breede ontwikkelen, dezelve zijn reeds in het vroeger proces-verbaal uiteengezet; zij komen hoofdzakelijk hierop neder.

In de eerste plaats, dat de regering thans zelve erkent het voornemen te hebben om ten minste aanvankelijk de nieuwe schuldbekentenissen in art. 4 en volgende bedoeld, beneden pari uit te geven, zonder dat er zelfs bij de wet een minimum is bepaald, dat niet zal mogen worden overschreden. Vergelijkt men nu de som die werkelijk verschuldigd is, en welke men wil aflossen, met het bedrag der nieuwe schuld van 55 millioen, die men wil maken, zoo volgt hieruit, dat de vermeerdering van kapitaal, welke op deze wijze zal kunnen worden daargesteld, misschien twaalf en zeker meer dan tien ten honderd zal kunnen beloopen. Indien de afdeeling, reeds in het algemeen, voor eene dusdanige uitbreiding van schuld bevreesd is, zoo komt hier nog in het bijzonder bij, dat wat aangaat de nog overgebleven schuld ten laste van de overzeesche bezittingen, men de noodzakelijkheid niet inziet, om dezelve op dit oogenblik af te lossen. Immers het Amortisatie-Syndikaat heeft het geld daarvoor niet uit zijne eigene middelen gevonden, maar om hetzelve te bekomen eene leening gesloten. Die leening is, van den kant der houders van de obligatiën, niet opzegbaar; het Syndikaat is alleen tot de

jaarlijksche rentebetaling, en tot het aanwenden jaarlijks van één ten honderd van het kapitaal van dertig millioen gulden, tot weder-inkoop verpligt. Maar hier staat tegenover de som die naar de wetten van 1826, 1827 en 1828, ieder jaar uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen tot voldoening der renten en tot aflossing van het kapitaal moet worden afgezonderd, en welke som de eerstgemelde verre te boven gaat. Het Syndikaat derhalve heeft op dit oogenblik geen belang bij deze aflossing, tenzij men dezelve met andere zaken, waarvan zij geheel afgescheiden is, mogt willen in verband brengen.

+++ Wat betreft de vordering wegens voorschotten door het Amortisatie-Syndikaat aan het Rijk gedaan, tot verzekering van de volle rentebetaling van de nationale schuld, in art. 4 No. 2 vermeld, ook tot voldoening hiervan komt het leenen beneden pari der afdeeling bedenkelijk voor. Indien men daartoe eene leening had voorgeslagen tegen 4½ ten honderd, zoo bestond er waarschijnlijkheid dat dezelve misschien weldra a pari zou kunnen worden gesloten. Later, bij eene eindschikking, zullen deze gelden door België moeten worden teruggegeven, en men zou zoodoende het vermogen behouden, om alsdan deze schuld weder te kunnen aflossen, zonder eenig verlies op het kapitaal, een vermogen dat men zich nu, door te willen leenen verre beneden pari, zelf beneemt.

+++ Ten andere blijft men zwarigheid vinden in het niet afzonderen van eene bepaalde som tot jaarlijksche amortisatie, ja in de geheele ontstentenis van wettelijke voorschriften omtrent dit gewigtig onderwerp, in verband met den waarborg waartoe zich het Rijk verpligt. Er wordt wel, in de nadere memorie van toelichting, gezegd, dat niets belet het vertrouwen te voeden, +++ dat ook hier voorspoedig de noodige ruimte zal worden gevonden. Maar men acht dit niet genoegzaam, en zou ten minste in de wet de bepaling verlangd hebben, dat dit punt binnen een aangewezen korten termijn zou worden in overweging genomen. Men meent dat een dergelijk iets onmisbaar is bij alle welgeregelde geldopnemingen.

+ Eene derde en hoofdbedenking is er voor de afdeeling gelegen in het antwoord der regering, dat onder de verpligtingen welke op het Syndikaat zullen kleven, geene ruimere aflossingen dan de zoodanige welke thans plaats moeten vinden, zullen gesteld worden. Zijn er, zonder eene dadelijke teruggave aan het Syndikaat, der schulden ten laste van de overzeesche bezittingen aangegaan, redenen om ongerust te zijn, dat die instelling niet bij magte zou kunnen blijven om aan hare tegenwoordige verpligtingen te voldoen, zoo als men uit de nadere memorie van toelichting zou kunnen opmaken, dan moeten hiervan oorzaken bestaan welke aan de afdeeling niet bekend zijn, daar de bekende gebeurtenissen, gevoegd bij de verzekering

steeds in de laatste jaren door de Regering omtrent het Amortisatie-Syndikaat, bij onderscheidene gelegenheden, gegeven, geen grond opleveren tot eene zoodanige ongerustheid. In dat geval echter waren er meer inlichtingen noodig geweest, en de groote som die gevraagd wordt, had de S. G. op grooter vertrouwen van den kant der Regering mogen doen aanspraak maken. Zoo als de zaken nu staan, en bij de kennis welke men op dit oogenblik bezit, acht men zich bezwaard, om aan de meergemelde instelling, zonder eenige uitbreiding van hare verpligtingen en bepaaldelijk zonder eenige meerdere vernietiging van schuld van hare zijde, eene zoo aanmerkelijke som te verstrekken.

Men moet hier ten slotte nog bijvoegen, dat wanneer men leest, hetgeen op bladzijde 7 der memorie wordt gevonden omtrent het weglaten der data die den overgang van de uitgestelde in werkelijke schuld moeten verzekeren, het der afdeeling toeschijnt dat gelden tot een bepaald doel toegestaan, tot een ander einde zullen worden gebruikt.

Wat de redaktie betreft, zoo merkt men aan, dat art. 3, zoo als het nu is opgesteld, schijnt te botsen met de bepalingen van art. 5, welk artikel door deszelfs beroep op art. 2 onuitvoerbaar wordt, daar dat art. 3 de uitvoering van art. 2 afhankelijk maakt van eene nieuwe wet.

Wijders wordt nog door een lid gevraagd, hoe met de veranderde redaktie van art. 3 is overeen te brengen art. 1 der wet, bepalende dat de renten zullen ingaan met 1 Oktober 1836, en of dan die renten aan de schatkist moeten worden uitgekeerd, dan wel of art. 1 ook buiten werking blijft, tot dat de nieuwe wet in art. 3 bedoeld, zal zijn aangenomen?

Een ander lid heeft als zijne bijzondere meening het volgende in het proces-verbaal doen opnemen. Dat lid vindt goed, dat eene schuld ten laste der overzeesche bezittingen daargesteld, en door de zorg van de Hooge Regering in de boeken en registers aldaar worde ingeschreven, met het vereischte verband en hypotheek op alle de territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in O. I. Hij meent echter dat, naar aanleiding van de openingen deswege door de Regering gegeven, die som zou kunnen bedragen het kapitaal van ƒ 197,257,900, ingeschreven in het tweede groot boek der werkelijke rentegevende schuld à 5 pCt. Dat voorts, de betaling dezer rente door het Rijk gewaarborgd blijvende, daarvoor de som van ƒ 9,862,895 op onze begrooting van Staats-uitgaven bij voortduring dient voor te komen, en daartegen dezelfde som uit de opkomsten der meergemelde bezittingen onder de middelen aangewezen. Wijders is hij van oordeel, dat vermits het onmogelijk zijn zal om de schuld, rentende 5 pCt., tegen obligatiën rentende 4 pCt., a pari te verwisselen, dit punt bij eene afzonderlijke wet nader moet worden geregeld; gevende hij in be-

denking, of men niet de obligatiën à 4 pCt. tegen 90 ten 100 zoude kunnen uitgeven, zoodanig dat voor ƒ 900 schuldbekentenissen à 5 pCt. ƒ 1000 obligatiën à 4 pCt. werden in de plaats gesteld, en dat de daarop alzoo bespaard wordende rente, zijnde ƒ 1,095,877, zoude strekken tot amortisatie van die schuld, ieder jaar naar mate der intrekking en aflossing te vermeerderen. Hij meent eindelijk dat art. 4 en 5 der wet moeten wegvallen, en dat men nimmer de overzeesche bezittingen in eenig verband behoort te brengen met de Belgische schuld, en zulks op grond van hetgeen daarover op bladz .... der processen-verbaal van de beraadslagingen der afdeelingen is gezegd.

De slotsom van de overwegingen der tweede afdeeling, omtrent de Wet litt. *A* komt hierop neder: dat de acht aanwezige leden eenparig verklaard hebben, dat zij er groot bezwaar in vinden om de wet aan te nemen, en dat vijf hunner zich hebben verpligt geacht, om nu reeds in dit proces-verbaal te doen aanteekenen, dat zij aan dezelve, zoo als zij dáár ligt, en in verband met de nadere memorie van toelichting, hunne goedkeuring zullen moeten weigeren.

De afdeeling heeft door de antwoorden der Regering almede niet opgelost gevonden hare aanmerkingen op de Wet litt. *B* gemaakt.

Het lid, dat zoo even zijne bijzondere meening heeft medegedeeld, is van gevoelen, dat ook hier het in verband brengen der overzeesche bezittingen met de Belgische schuld ten hoogste bedenkelijk is, en hij beroept zich omtrent hetgeen daaromtrent in de straks aangehaalde processen-verbaal voorkomt. Hij zou liever het Amortisatie-Syndikaat eene leening willen laten sluiten tegen $4^1/_2$ pCt., onder garantie door den Staat der terugbetaling uit de verrekening met België. Verder zou hij wenschen, dat in die rentebetaling slechts voor één half jaar wierd voorzien.

Andere leden waren van meening dat door het Rijk zelf behoorde te worden geleend tegen 4 of tegen $4^1/_2$ pCt., en dat de som, jaarlijks noodig tot rentebetaling, en tot gedeeltelijke aflossing der nieuwe schuld, uit de O. I. geldmiddelen zoude worden verstrekt. Vervolgens is nog de bedenking gemaakt dat art. 2 door eene verwijzing naar de wet *A* onuitvoerbaar toeschijnt, waarom men den wensch herhaalt, dat dit ontwerp als eene geheel afzonderlijke wet moge worden opgesteld. Sommige leden zouden het beter oordeelen, dat in art. 3 dadelijk bepaald wierd, dat de bijdragen later met de rente tegen vijf ten honderd zouden worden teruggegeven; zij vonden dit eenvoudiger en duidelijker en de ondervinding had toch doen zien, blijkens het voorstel thans in de wet *A* gedaan, dat het Rijk verpligt was, om het maximum der renten te betalen.

Eindelijk is de aandacht der afdeeling gevallen op hetgeen in de nadere me-

morie van toelichting, blz... (132), wordt gelezen. Vroeger had men gemeend uit de wet te moeten opmaken dat hier tegen 4 ten honderd a pari zoude worden geleend. De nadere memorie van toelichting doet het tegendeel zien; blijkens dezelve schijnt het geheel van de Regering af te hangen om, zonder eenige beperking, deze nieuwe obligatiën aan de markt te brengen, voor zoodanigen prijs als zij zal goedvinden, met voorbehoud om daarop later bij de S. G. terug te komen, wanneer de daar te stellen schuld van *f* 8,400,000 eene mindere som mogt opbrengen. Men oordeelt dit hoogst gevaarlijk, en zou, wanneer toch zoo doende niet stellig voor de rentebetaling van een geheel jaar wordt gezorgd, liever verlangen, dat slechts voor een half jaar in de betaling der rente mogt worden voorzien.

Derde Afdeeling. Wat betreft de redenering en becijfering, waarop men zich beroept, ten behoeve der billijkheid van de vestiging eener schuld ten laste der overzeesche bezittingen, aanvankelijk ten bedrage van 140 millioen, zoo wil men deswege hebben aangemerkt, dat tegen de lasten welke men opgeeft, baten hebben overgestaan, waaromtrent het stilzwijgen wordt bewaard; dat bovendien op de uitgetrokken sommen wel het een en ander zoude zijn af te dingen, hetwelk op het eindelijk saldo niet zonder invloed zoude wezen; maar dat men het voorzigtig heeft geoordeeld, bij dit onderzoek van teederen aard, zich van eene verdere ontwikkeling te onthouden, waardoor een hoogst ongunstige indruk, zoo hier als elders, zoude kunnen worden te weeg gebragt, en dat men alzoo het beweerde te dezen opzigte alleen wil aannemen voor *in quantum pro.* De afdeeling is echter van gevoelen, dat de zwarigheden welke hier overblijven, alleen zijn toe te schrijven aan eene te strenge afscheiding, welke men tusschen de overzeesche bezittingen en het moederland heeft willen daarstellen. Door tweeledige belangen aan te nemen, heeft men tot het denkbeeld van met elkander rekenende partijen moeten komen, in stede van zich te houden aan de eenvoudige uitdrukking der Grw., en de koloniën alleen te beschouwen als bezittingen van het Rijk in andere wereld-deelen onder het opperbestuur des Konings.

Men verlangt te weten of door de woorden *Nederlandsche Marine*, op bladzijde... (128), niet moet verstaan worden: *Nederlandsche Koloniale Marine.*

Op blz... (130) heeft men niet zonder bezorgdheid gevonden, dat de vijf en vijftig millioen, bedoeld bij art. 4 ontwerp A, beneden *pari* zouden kunnen worden gerealiseerd. Alle leden verklaren zich stellig *tegen* deze bevoegdheid, zoo onbepaald en onvoorwaardelijk toegekend. Zij betuigen hunne vrees, dat de nieuwe leening, ofschoon schijnbaar tegen lage renten aangegaan, bij eene plaatsing verre beneden *pari*, in de uitkomst meer bezwarend zoude worden, dan wanneer men tegen hoogere rente had genego-

tieerd. Ook kan men niet toegeven, dat wanneer eene plaatsing a pari niet mogelijk is, het dan echter geraden blijft, om ter beschikking van het Amortisatie-Syndikaat te stellen, wegens de leeningen van 1826 en 1828, eene som van *f* 20,287,477.94, tot welker terugbetaling men thans niet is gehouden. Wanneer de vrede blijft bewaard en onvoorziene rampen worden afgewend, zal de koers der rente steeds dalen, en het schijnt alzoo doelmatig, bij maatregelen als de onderhavige, niet te overijlen, maar den geschikten tijd af te wachten, ten einde de voordeelen niet op het spel te zetten, welke bij eenen meer langzamen gang ons niet kunnen ontgaan.

Omtrent hetgeen over de wet B wordt aangemerkt, is door eenige leden in het midden gebragt, of de *f* 8,400,000, benoodigd voor de volle rentebetaling der nationale schuld, niet zouden kunnen gevonden worden zonder leening, en dat wel uit de remises waarvan op bladz... (128) wordt melding gemaakt.

Overigens wanneer er ten bovengemelden einde eene leening moet geschieden, zag men gaarne het Amortisatie-Syndikaat daarmede belast, en dat wel om redenen, vroeger door den Minister van Financiën opgegeven; en waaraan eenige leden steeds veel blijven hechten. De voorwaarden eener dergelijke leening zouden echter in allen geval door de wet moeten worden geregeld.

De afdeeling heeft opgemerkt, dat de *memorie tot nadere toelichting* slechts een zeer onbepaald antwoord geeft op de vraag omtrent de aflossing of de amortisatie van het kapitaal der nieuwe leeningen. Voor den goeden uitslag eener financieele operatie als de onderhavige, blijft echter dit punt van een hoog belang.

Vierde Afdeeling. Wet litt. *A.* De afdeeling betuigt haar leedwezen, dat de Regering niet heeft kunnen besluiten, om de artt. 4 en 5 in een afzonderlijk ontwerp van wet op te nemen. Er worden nu onderwerpen aan elkander verbonden, verschillend van aard en strekking, en die zich hechten aan geheel onderscheidene beschouwingen. Dat de fondsen alle uit Indië gevonden zouden worden, stelt niet zoodanig verband daar, of eene splitsing der wet zoude zeer wel mogelijk zijn. Als geraden gelooft de afdeeling die splitsing te mogen beschouwen, daar zij het aan de Regering niet verbergen mag, gelijk dit reeds in haar eerste verbaal voorkwam, dat de zwarigheden die tegen de artt. 4 en 5 zijn bevonden, van zoodanig eenen aard zijn, dat zij zeer wel de verwerping der geheele Wet A ten gevolge zullen kunnen hebben, en dus ook daarmede van den voorgestelden maatregel der 140 millioen, aan welken anders en op zich zelven welligt een ander lot zou zijn te beurt gevallen.

Bij art. 3 hebben eenige leden de bedenking gemaakt, dat, niet vastgesteld wordende dat de uitgifte der aandeelen alleen *a pari* zal geschieden,

welligt bij de nadere Wet de noodzakelijkheid tot eene andere uitgifte zal dwingen, maar dat dan ook de maatregel daardoor van aard zal veranderen, de hoofdsom der nieuwe schuld zal toenemen, en bij amortisatie der oude landsschuld de besparing van renten verminderen. Deze beschouwing plaatste voor hen den voorgestelden maatregel van art. 1 in een minder gunstig daglicht.

Tegen het 4de art. bleven bij de afdeeling gewigtige bedenkingen bestaan, welker genoegzame oplossing zij in de memorie der Regering niet had gevonden. Al dadelijk is daarin niets aangevoerd tot wettiging van het verschil van meer dan 6 millioen, tusschen de behoefte voor de beide schulden sub No. 1 en 2, en de hier bepaalde 55 millioen welke aan het Syndikaat zouden worden verstrekt. Voor eene uitgifte beneden pari, bij den tegenwoordigen koers van alle fondsen, waarop alleen als reden verwezen wordt, is zulk eene som ook als maximum veel te ruim berekend. Evenmin is de bedenking weggenomen die bij vele leden van deze afdeeling, gelijk ook in andere afdeelingen heeft gewogen, dat, door de koloniale geldmiddelen hier wordende overgenomen de vordering wegens de voorschotten door het Syndikaat tot verzekering der volle rentebetaling sedert 1834 gedaan, daardoor eene zekere aanraking geboren of ten minste als aangewezen wordt, met de koloniën, welke men ongaarne ziet en altijd nog als gevaarlijk blijft beschouwen. Eene zuivere regtskundige ontwikkeling, dit ontkent men niet, kan hier de waarheid van schijn en voorgevens afscheiden, maar men vreest daaraan in onzen tijd te groot vertrouwen te hechten, terwijl daarenboven nog altijd daarbij het niet boven wederspraak zou zijn, eene bezitting van den Staat zelven, als ware die geheel *een derde* te doen voorkomen. Het in deze afdeeling betreffende ook dit onderwerp bij de wet *B* aangegeven denkbeeld om het Amortisatie-Syndikaat, als intermediair ligchaam, tegen $4^1/_2$ pCt. te laten negocieren, is in de memorie geheel met stilzwijgen voorbijgegaan.

Vooral is het zeer bedenkelijk toegeschenen ten aanzien van No. 1 van dit art. 4, aan het Amortisatie-Syndikaat de zoo aanmerkelijke som van meer dan 30 millioen gulden te verstrekken:

1º. tot kwijting van een voorschot aan de Indiën, dat op den voet zoo als hetzelve in de jaren 1826 en 1828 gedaan is, nog niet opeischbaar is, en vooral:

2º. zonder eenige bestemming daarvoor in deze wet uit te drukken, en bepaaldelijk zonder die som geheel of grootendeels te doen strekken tot vernietiging van schulden van het Syndikaat, die aflosbaar aan deszelfs zijde zijn, en tegen *hoogere* renten loopen; bij die tegen lagere renten zou dit een maatregel van louter en belangrijk verlies zijn. Er is in de memorie eigenlijk geene reden opgegeven waarom eene dergelijke bestemming van deze

fondsen, en die bestemming uitgedrukt in de wet, wordt nagelaten, en echter zal uit het gemis daarvan eene dubbele garantie voor het Rijk ontstaan, te weten de blijvende voor de negotiatiën van het Syndikaat, en de nu voorgestelde voor de nieuwe O. I. leeningen.

WET *B.* Ook ten aanzien van deze wet zijn bij vele leden der afdeeling de bedenkingen niet weggenomen in het eerder verbaal vervat, ten aanzien van het bedenkelijk geoordeelde om ook hier een verband daar te stellen van welken aard dan ook, tusschen onze volkplantingen en het zoogenaamd Belgisch aandeel; bedenkingen welke zoo even omtrent de wet A zijn voorgesteld, en welke het hier onnoodig is te herhalen. De leden die zich tegen alle voldoening bij voortduring van dit gedeelte der schuld verklaard hebben, bleven bij dit hun gevoelen volharden; en de geheele afdeeling vond in dit ontwerp van wet de krachtige versterking en aandrang van de algemeene aanmerking, waarmede dit verbaal is aangevangen. Men bleef het mede vreemd vinden:

1°. dat aan de eene zijde, bij eene uitgifte der obligatiën beneden pari, de aanvrage slechts tot de juiste som van *f* 4,200,000 voor elken termijn geschiedt, terwijl aan de andere zijde bij eene leening die men van de koloniën doet, het Brusselsche bijboek niet wordt afgetrokken: op welke laatste opmerking in de memorie niet is geantwoord;

2°. dat aan de koloniën, die slechts 4 pCts. renten obligatiën zullen uitgeven, door het Rijk renten beloofd worden die tot vijf pCt. zullen kunnen gaan. Ook deze bedenking, even als die betreffende de vereeniging van twee termijnen renten, ofschoon aangeraakt in de memorie, heeft niet dan eene zwakke en weinig bevredigende oplossing gevonden.

Vijfde Afdeeling. Nog steeds vreesde men, dat de openbaarmaking der zaken van onze overzeesche bezittingen schadelijke gevolgen zoude kunnen hebben.

De medegedeelde berekening echter wegens de door Nederland ten behoeve dier bezittingen gedane opofferingen gaf aan vele leden de overtuiging, dat met regt deswege nu eene overwijzing van 140 millioen konde voorgesteld worden.

Ook de daadzaken aangaande den toestand derzelve, en de daaruit voor den Staat verkregene en te wachten hulpmiddelen, waren der afdeeling bijzonder aangenaam te vernemen. Hoog schattede men eene wijze van beheer, ten gevolge waarvan deze middelen zoo ongewacht, juist in het meest benarde van onzen financieelen toestand geschapen werden, en met dezelve zag men nu 's Rijks financieele uitzigten beter, dan men zich sedert lang had mogen vleijen, doch gevoelde de afdeeling evenzeer, dat men zich wel zoude moeten wachten van dit welligt laatste redmiddel misbruik te maken, en men

ook nu geenszins mogt afwijken van het meest schroomvallig onderzoek vóór de toestemming van 's lands geldmiddelen. In dezen geest dan nu ook nogmaals de aangebodene wetten en de daarin aangebragte wijzigingen beoordeeld hebbende, bleef het gevoelen omtrent het *ontwerp A* van de groote meerderheid der leden, zich refererende tot het deswege in het verbaal van 8 Maart jl. breeder gezegde, dat het thans niet is het regte tijdstip, vooral voor Nederland, om tot zoodanige groote maatregelen over te gaan, tot konversie van 's Rijks schuld, en dat het vooralsnog althans beter ware het overschot van de overzeesche middelen als subsidie op 's Rijks inkomsten te brengen, en zooveel dan mogelijk daarvan op eene eenvoudige wijze aan te wenden tot amortisatie van schuld. Andere leden evenwel, hoezeer met de eerste instemmende omtrent het min raadzame thans van konversie van 5 in 4 pCt. effekten, bleven veel goeds vinden in de overwijzing op de Oost.

De nadere bepalingen in art. 3, waardoor ook de wijze van uitgifte bij de wet zoude bepaald worden, maakte dat men zich nu met dat art. zoude kunnen vereenigen; doch ook nu voor alsdan, meende de afdeeling der regering weder eerbiedig te moeten te kennen geven, dat zij zoodanige uitgifte niet dan à pari, als is het dan ook tegen $4^1/_2$ pCt., of althans zeer weinig beneden pari, zoude kunnen toestaan.

Ditzelfde denkbeeld bleef dan ook weder een onoverkomelijk bezwaar tegen art. 4 der wet, waarbij men het voornemen zag tot negotiatie van ruim 48 millioen tegen schuldbekentenis des noods van 55 millioen, dus met een kapitaal verlies van bijna 7 millioen. Veel te duur was der afdeeling met zoodanig verlies van 12 pCt. op het kapitaal gekocht het 1 pCt. voordeel aan rente; nogmaals nam men ook hier de vrijheid der regering in overweging te geven, of niet eene uitgifte tegen $4^1/_2$ pCt. rente, vooreerst althans, beter ware. Doch ook thans, en na de lezing der nadere memorie klemt deze bedenking te meer, vindt de afdeeling er zwarigheid in, om aldus het Amortisatie-Syndikaat, zonder eenige verdere wettelijke bepaling, in het bezit te stellen van zoo groote sommen.

Het verbaal der 2de sektie heeft bijzonderlijk te dezen, ter zake van het emplooi dier gelden, de aandacht dezer afdeeling getrokken: eenige opheldering of tegenspraak heeft zij ook hierop niet gevonden. Dit gevoelen of bezwaar wordt nu ook gedeeld door zoodanige leden, welke overigens verklaarden niet zoo onvoorwaardelijk te willen aandringen op liquidatie en opheffing van dat ligchaam, want allen meenden hier aldus ten slotte niets *zekers* te zien dan eene schuldvermeerdering van ruim 30 millioen.

Op 1°. van dit art. 4 heeft men nog geenerlei overtuiging verkregen, dat die geheele schuld nu in eens zoude moeten afgelost worden met terzijdestelling van alle vroeger bepaalde termijnen.

Op 20. herhaalt men de vraag, want ook dit is onbeantwoord gebleven, waarom zal nu *geheel* het zoogenaamd Belgische aandeel aan het Amortisatie-Syndikaat gerestitueerd worden, terwijl hetzelve toch het gedeelte van het Brusselsch bijboek nimmer uitbetaald heeft?

Ten opzigte dezer restitutie meent men voorts nog te mogen observeren, dat vroeger de Regering meer dan eens verklaarde, dat het Amortisatie-Syndikaat dit voorschot, *in afwachting van teruggave door België*, konde doen, zonder aan zijne overige verpligtingen te kort te komen: terwijl dit nu anders schijnt te zijn, en dat ligchaam de noodzaak en het regt toegekend wordt ter dadelijke terugvordering.

Alle deze bezwaren zijn der afdeeling van dat gewigt gebleven, dat, zoo lang deze wet ongesplitst blijft, zij zich zeer waarschijnlijk om de artt. 4 en 5, ook tegen de 3 eerste artikelen zoude moeten verklaren.

Ten aanzien van het ontwerp B gedragen zich de onderscheidene leden geheel aan derzelver verschillende gevoelens, deswege te kennen gegeven bij het verbaal van den 8sten Maart jl.

5°. het verslag der Centrale Afdeeling:

Ten gevolge van de mededeeling aan de Regering der nadere processen-verbaal tot deze ontwerpen betrekkelijk, en het deswege verhandelde in comité-generaal, zijn nog in de ontwerpen A en B de volgende wijzigingen aangebragt.

Ontwerp A. Art. 4: in plaats van *vijf en vijftig millioen*, te stellen: *een en vijftig millioen*.

Aan het einde van het onderdeel 1o. te stellen: *zullende de uitgifte der obligatiën en het gebruik dezer aflossingen nader bij de wet worden vastgesteld*.

In het onderdeel 2, in den eersten regel, achter het woord *om*, te stellen: *successief*.

Bij te voegen nieuw art. 6, luidende:

„Wij behouden Ons voor om in het jaar 1839 de volgens deze wet daar te stellen schulden in overweging te nemen, ten einde door wettelijke bepalingen den waarborg van het Rijk voor de betaling der renten te verminderen en deszelfs afloop te verzekeren."

Ontwerp B. In art. 3: in plaats van de woorden *acht millioen vier honderd duizend gulden*, te stellen: *negen millioen gulden*.

Deze wijzigingen in de afdeelingen overwogen zijnde, zijn door dezelve voor kennisgeving aangenomen, terwijl eenige leden hierbij verklaard hebben zich hunne stem voor te behouden.

Bij de openbare beraadslagingen (zitting van 13 April) wordt

veelal, niet zonder ernstige afkeuring van het gerekte volharding-stelsel, uitgeweid over de hooge noodzakelijkheid eener beëindiging van den *status quo* jegens België; over den invloed van den bij A en B voorgedragen maatregel, in zijne bijzonderheden beschouwd, op de financiën van het Rijk; over de verwikkelingen van het geheimzinnige Amortisatie-Syndikaat. Deze punten behooren hier, vooral na het reeds medegedeelde uit de Afdeelings-verslagen, geene breedere melding.

Hetgeen men zegt van de ontwerpen C en D ligt geheel buiten ons bestek.

Een en ander dus in de gehouden redevoeringen zoo veel doenlijk voorbijgaande, treffen wij er slechts het volgende aan ter overname.

Rede van den heer VAN NES.

De eerste omstandigheid, waarop de aandacht bij de inzage dezer koncept-wet moet vallen, is de voordeelige staat van onze O. I. bezittingen, waardoor de Hooge Regering in de mogelijkheid gesteld wordt om bij de tegenwoordige voordragt uit de nieuw geopende bron zoo ruimschoots ten behoeve van 's lands financiën te putten.

Dezen gunstigen toestand der O. I. zaken mogen wij dank weten aan het koninklijk beleid in de keus der opperste gezagvoerders aldaar, en vervolgens aan die mannen zelven, die deze hoogstbelangrijke kolonie sedert de teruggave uit Engelsch beheer, uit haren vervallen staat wisten op te kweeken, en aan het vaderland nuttig en dienstbaar te maken: aan die mannen, zeg ik, die door een verstandig bestuur, door voorbeeld en door overleg, den zedelijken, zoo wel als den huishoudelijken en eindelijk ook den finantieelen toestand dier kolonie achtervolgelijk hebben opgebeurd en verbeterd, en zoo doende haar in staat gesteld, om die heerlijke vruchten op te leveren, waarover elk vaderlander zich thans mag verheugen!

Behoef ik wel den eersten Gouv.-Gen. van N. I., VAN DER CAPELLEN, te noemen, wiens tienjarig beheer steeds in dankbaar aandenken op Java zal blijven? behoef ik wel te herinneren dat ook hier te lande slechts ééne stem bestaat om 's mans lof te verkondigen, ééne stem van allen die onder zijn bestuur in die kolonie geleefd hebben?

Elken regtschapen Nederlander was het leed, dien man door eenen Belg te zien vervangen, maar vervolgens mogt de keus van onzen geëerbiedigden Monarch andermaal door de meest gelukkige uitkomst bekroond worden, en wij zijn nu aan het genie en aan de mannelijke volharding van den tegenwoordigen Minister van Koloniën, gedurende zijn beheer op Java, die hoogst

belangrijke instellingen en ten gevolge daarvan ook die kostbare vruchten verschuldigd, welke het vaderland, in den tegenwoordigen nood, nu van die onschatbare volkplanting mag inoogsten.

Indien er aanvankelijk nog twijfel bestaan heeft aan den goeden uitslag der maatregelen aldaar door hem ingevoerd, dan was het omdat men zich naauwelijks zulke treffende uitkomsten dorst voor te stellen, en indien er ook thans nog vrees voor de duurzaamheid van die uitkomsten bestaat, dan wordt die vrees daaraan toegeschreven, dat vele regtschapen Nederlanders zich naauwelijks met het behoud van zoo veel goeds durven vleijen, vooral na de ondervinding van zoo vele teleurstellingen, van zoo vele rampen, die het lieve vaderland in de laatste jaren hebben geteisterd.

Laat ons hopen, E. M. H.! dat die bezorgdheid ditmaal ongegrond zal wezen; laat ons hopen, dat Nederland het behoud van deszelfs financiën, van krediet, en van bloei, aan het voortreffelijk overleg van den vaderlandslievenden VAN DEN BOSCH zal mogen dank weten.

Die diensten, aan het vaderland gedaan, verschaffen aan ons eene aangename taak, de zorg namelijk, om die kostbare vruchten wel te besteden, en het is daartoe dat wij thans door Z. M. worden geroepen.

De Hooge Regering is van oordeel dat N. I. thans in staat is om de schatten, bevorens tot behoud daarvan aangewend, aan het moederland te vergoeden, en het is genoegzaam gebleken dat de menigvuldige en herhaalde opofferingen van dat moederland niet beneden de 200 millioenen guldens geraamd kunnen worden: indien er dan eene schuld op dien grond ten laste der overzeesche bezittingen gekreëerd wordt, dan had ik gewenscht dat dezelve ook tot dat beloop van 200 millioenen of daaromtrent waren opgevoerd geworden; de gelegenheid daartoe bood zich nu van zelve aan, daar de uitgifte dezer O. I. obligatiën. volgens art. 3 der voorgestelde wet onder letter A, in de eerste plaats zal dienen tot vermindering der 5 pCt werkelijke schuld, maar deze 5 pCt schuld bedraagt bijkans 200 millioenen, dus nagenoeg eene gelijke som! Die schuld is de diepste wonde door den Belgischen afval aan het vaderland toegebragt, en het zoude voor ons regt bemoedigend geweest zijn, om de genezing daarvan uit onze koloniën te ontleenen. De tegenwoordige voordeelen van Indië schijnen de uitvoerlijkheid van zulk een ontwerp te waarborgen, en de gewone begrootingen van den staat werden dan zoodoende nu reeds aanvankelijk voor vier vijfde gedeelte van de gansche nieuwe Nederlandsche 5 pCt schuld verligt.

Maar het is niet gelukt om de Hooge Regering in dit denkbeeld te doen deelen; zij beperkt haar voordragt tot een beloop van 140 millioenen, en ik zie geen reden waarom wij niet ook de mindere som zouden aannemen. De uitwerking van den nu voorgestelden maatregel is deze, dat de begrooting

der vaste inkomsten van den Staat, waarover de wetgeving beschikt, voortaan met de aanzienlijke som van vijf millioeen en zes tonnen gouds jaarlijks vermeerderd wordt, en dat de wetgeving derhalve eene nieuwe bron van inkomsten voor haar geopend ziet, waarover zij met gepast overleg kan beschikken.

Bij de onzekere toekomst van alle wereldsche zaken, meen ik nog een ander nut in den voorgestelden maatregel te zien. Indien ooit het lot van toekomstigen oorlog het vaderland van deszelfs onschatbaar kleinood, de O. I. bezittingen, beroofde, dan zoude het regt der volkeren ten minste de schuld van het verpande goed mede op den overweldiger doen overgaan; de waarborg van dezen staat, die thans onontbeerlijk is, wordt dan welligt mede overgenomen, en het vaderland van die verpligting met eer ontslagen.

Rede van den heer W. J. Quintus.

Over deze wets-ontwerpen sprekende, zal ik niet treden in het onderzoek, of de O. I. bezittingen vóór dezen beter dan thans zijn bestuurd, of zij nog beter kunnen worden beheerd, dan of de tegenwoordige wijze van bestuur de eenige goede zij, en steeds met de gewenschte gevolgen, zoo voor N. I. als voor het moederland, zal worden bekroond. Ik houde het daarvoor, dat er slechts weinigen zijn, welke, zonder met eigen oogen gezien en met kennis van zaken onderzoek gedaan te hebben, te dezen een juist oordeel kunnen vellen.

Mij onder dezulken geenszins rangschikkende, begrijp ik echter, die eenige berispingen, meest op bespiegelingen gegrond en waaraan gekwetste eigenliefde en gekrenkte hoogmoed niet altijd vreemd zijn, te moeten wantrouwen, en dat deze, in de schaal der onpartijdigheid gelegd, geenszins kunnen opwegen tegen een groot staathuishoudkundig gezigtspunt, op de daadzaken gegrond, welks juistheid door de schitterendste uitkomsten is bevestigd.

Wanneer wij het bestuur onzer overzeesche bezittingen sedert de laatste jaren nagaan, dan zien wij in den jare 1830 als het ware aan de oosterkimmen een klein, maar helder licht opgaan, hetwelk, meer en meer in kracht toenemende, thans reeds door den somberen nevel, die sedert datzelfde jaar het moederland omhult, is doorgedrongen, en hetzelve door zijn gloed koestert en verkwikt.

Dan zien wij, dat de O. I. van 1817 tot 1826 en dus over negen jaren slechts *f* 7,362,774.04½, van 1826 tot 1830 en dus over vier jaren slechts *f* 1,691,802.41½, maar van 1830 tot 1833, en dus slechts over drie jaren, *f* 16,410,220,02, over 1834 zuiver *f* 12,822,621 aan het moederland hebben opgeleverd, en over 1835 *f* 11,000,000 zullen verschaffen; dan zien wij dat sedert het tijdstip der invoering van het tegenwoordig stelsel van

bestuur, onze handel en scheepvaart op de O. I. tot eene hoogte is geklommen, door onze voorvaderen nimmer bereikt; dan zien wij alle onze fabrieken, met de groote zeevaart in verband staande, herleven; rust en tevredenheid in Indië herboren, en Nederland de stapelplaats van eene ontzettende hoeveelheid der voortbrengselen van dat land, welker vertier den weldadigsten invloed op ons volksbestaan uitoefent; dan zien wij eindelijk met gegrond vertrouwen nog meerder bloei, nog meerder welvaart des vaderlands in de toekomst te gemoet. Daar zulke daadzaken spreken zijn geene woorden noodig, en ik aarzel dan ook niet, aan een bestuur, dat zulke blijken van doorzigt en kennis van zaken levert, dat zoo de beloften op zijn stelsel gegrond door kontante betaling vervult, mijn volkomen vertrouwen te schenken en hetzelve te gelooven, wanneer het ons bij deszelfs antwoorden op de aan hetzelve medegedeelde bedenkingen verzekert, dat de thans voorgeslagene maatregelen de krachten der koloniën geenszins te boven gaan, neen, maar dat de toenemende bloei en welvaart derzelve, niet alleen de voortduring van zoodanige bijdragen doen verwachten, maar ook het vertrouwen wettigen, dat duurzame inrigtingen tot verbetering der geldmiddelen van Nederland daarop kunnen worden gevestigd en de openbare lasten zullen kunnen afnemen; dat de toenemende inkomsten van Indië een gevolg zijn geweest en nog zijn van de steeds toenemende industriën van dat land en geenszins van nieuwe belastingen of verhooging van de bestaande; en dat hetzelve den last, die het thans zoude worden opgelegd, gemakkelijk en zonder het geringste bezwaar der bevolking kan dragen. Is dit alles zoo, waaraan geen redelijke twijfel kan bestaan, dan is er ten aanzien van Indië geen bezwaar.

Rede van den heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.

Het hoofddoel der wet is om middelen beschikbaar te krijgen, waardoor men den tegenwoordigen politieken staat van zaken, naar de verkiezing van onze Regering, onbepaald kan rekken, zonder de ontevredenheid der Natie door het opleggen van nieuwe lasten gaande te maken.....

Het denkbeeld lachte ook mij toe om met de vereischte goede trouw, zonder iemands regten te krenken, een aanzienlijk gedeelte onzer nationale schuld op de koloniën over te schrijven..... De Regering scheen daarbij het lang verlangde beginsel aan te nemen, dat men de baten der koloniale kas niet, dan tengevolge eener wet, voor het moederland mogt gebruiken.....

Ik vroeg mij-zelven echter af, of men wel meer wilde doen dan de schuld van de eene hand in de andere te leggen. Niet alleen moet het O. I. saldo, even als dat van de andere Staatsdomeinen, ook buitendien in 's lands kas worden overgestort; maar de waarborg dien het moederland daarbij op zich neemt, is òf wel duurzaam, en dan zijn borg en debiteur één, òf wel van om-

standigheden afhankelijk, en dan ligt er iets bedriegelijks in den maatregel.....

Ik zie onze financiën (die reeds zoo ingewikkeld zijn dat ik geene zes menschen in het rijk kan opsporen,die dezelve volkomen kennen) vooral door het tweede gedeelte der wet A nog verwarder worden.....

De heer Op den Hooff zal ontwerp A aannemen:

niet omdat ik zou willen toestemmen dat er op dat ontwerp bij mij geene bedenkingen zouden zijn overgebleven; maar dewijl ik moet erkennen dat vele gewigtige bezwaren zijn weggenomen, èn door de later gemaakte wijzigingen èn tengevolge der beraadslagingen in comité-generaal, waarin ik waarheid, geene begoocheling, heb vermeend te ontdekken. En wat aangaat de bedenkingen, die bij mij mogten bestaan, omdat dezelve rijkelijk worden opgewogen door eene goede zijde, waardoor deze wet zich aanbeveelt. Ik bedoel het met gemeen overleg vastzetten van een aanzienlijk bedrag der inkomsten van onze O. I. bezittingen en het zoodoende aanvankelijk terugkeeren tot het grondwettig beginsel, dat de volkplantingen zijn het eigendom van den Staat en dat dus over derzelver baten, ten behoeve van het moederland, zonder toestemming der S. G. niet mag worden beslist.

Rede van den heer van Rappard.

Sedert vele jaren verstrekten onze overzeesche bezittingen tot voordeel van den handel; ook andere ingezetenen van het moederland vonden daar te meermalen gelegenheid, om er aanzienlijke geldelijke vermogens bijeen te zamelen; doch die bezittingen bragten niets toe tot stijving van 's Lands kas, maar vorderden zelfs aanzienlijke opofferingen, zoo dat reeds in het laatst der vorige eeuw, eene vordering ten laste van dezelve van meer dan honderd millioenen kan worden berekend. Nog geen twee jaren geleden, moest Nederland weder in den nood van Java voorzien, en hiertoe aanzienlijke geldleeningen waarborgen. Langzamerhand begon evenwel de zon des voorspoeds door te schijnen: niet alleen konden de overzeesche bezittingen in hare eigene behoeften ruim voorzien, maar waren deze zelfs in staat een gedeelte van de laatst aangegane schuld af te leggen; wat meer is, toen Nederland, tengevolge van oproer en later van staatkundige verwikkeling, in eenen treurvollen toestand geraakte, verstrekte de koloniale kas tot een belangrijken steun voor de uitgeputte schatkist; toenemende bloei van Java geeft het onmiskenbare vooruitzigt, dat de bijdragen aan het moederland nog kunnen vermeerderd worden, en bestaat er de volkomenste zekerheid dat, buiten geheel onvoorziene omstandigheden, de koloniën in staat zullen blijven om bij voortduring diezelfde voordeelen door het moederland te doen genieten.

Mogt er toch vroeger twijfel hebben bestaan of de toestand der overzee-

sche bezittingen wel zoo gunstig zouden zijn, als werd afgeschetst, en of men ook in het vervolg hierop zoude kunnen staat maken, de door de Hooge Regering aan ons medegedeelde inlichtingen hebben voor het minst bij mij dien twijfel geheel weggenomen, en mij tevens de groote weldaden doen waarderen, die uit een doelmatig bestuur onzer volkplantingen voortvloeijen. Voeg ik nu hierbij dat ook, tengevolge van de nadere opgaven der Regering, aan ons is kenbaar geworden, dat werkelijk eene zeer aanzienlijke som door die overzeesche bezittingen aan het moederland is verschuldigd, dan juich ik ook, zonder vrees voor begoocheling, een ontwerp toe, waarbij de teruggave van die schuld wordt geregeld, omdat, naar mijne wijze van zien, thans het oogenblik geboren is, dat regtvaardigheid en billijkheid vordert, om het herstel van zoo vele door ons gedane opofferingen te verwezenlijken. Ik geve de voorkeur aan de vestiging van eene kapitale schuld ten laste van de overzeesche bezittingen, boven jaarlijksche bijdragen, omdat hierdoor de som wordt vastgesteld, die jaarlijks door de koloniën ter voldoening van de renten moet worden verstrekt; omdat eene jaarlijksche bijdrage telkens aan verandering zoude kunnen onderhevig zijn, en hierdoor niet alleen aan ons financieel stelsel, maar ook aan dat der overzeesche bezittingen eene vastheid zoude worden benomen, die ik in geldelijke aangelegenheden bovenal wenschelijk beschouw. Ik verkieze de daarstelling van eene schuld, omdat hierdoor langzamerhand het gewenschte vooruitzigt zal kunnen verwezenlijkt worden om zonder al te grooten schok tot eene vermindering van renten te geraken; ik verheug mij in het ontwerp bepaald te zien dat deze schuld uitsluitend zal verstrekken tot vermindering van onze nationale schuld, en dus niet tot onze dagelijksche uitgaven zal kunnen gebezigd worden; dat de wijze van uitgifte van de schuldbekentenissen, gelijk mede de vermindering van onze nationale schuld, later door de wet zal worden geregeld, en eindelijk dat het Rijk inmiddels, en van af den 1sten Oktober 1836, zal treden in het jaarlijksch genot van niet minder dan vijf millioenen zes maal honduizend gulden rente, waardoor van zelf een groot gedeelte der inkomsten van onze overzeesche bezittingen tot de kennisneming van de vertegenwoordiging wordt gebragt.

Het is waar, E. M. H.! dat de kolonien zijn bezittingen van den Staat, dat 's Rijks schatkist regt heeft op alle de baten dier volkplantingen na aftrek der uitgaven, en dat 't alzoo eenigermate zonderling luidt dat dezelfde eigenaar de eene bezitting gaat bezwaren, om de andere te ontlasten; dan dit kan mij niet terughouden, mijne goedkeuring aan den voorgestelden maatregel te geven. Indien ik toch in een afgelegen gewest een landgoed bezit, hetwelk door een derde wordt bestuurd, die niet verpligt is inzage van zijn bestuur te geven, maar alleen de zuivere inkomsten, na aftrek der uitgaven

die hij zelf regelt, moet uitkeeren; wanneer ik mijne overige bezittingen met schulden bezwaard zie, en de bestuurder toestemt in de vestiging van een gedeelte van mijne schulden op dat afgelegen landgoed en tevens aanneemt de renten te voldoen; dan vinde ik geene reden om dat af te wijzen, vooral wanneer het bedrag der renten de som overtreft, die jaarlijks van dat landgoed aan mij is uitgekeerd.

Ja, maar men legt mij de verpligting op om de voldoening der renten te waarborgen. Ook dat kan mijns erachtens geene zwarigheid opleveren; indien de opkomsten van dat landgoed voldoende blijven tot betaling van de renten, kan mij de verwaarborging geen nadeel toebrengen; wanneer daarentegen de opkomsten van dat landgoed zoodanig verminderen, dat de renten niet meer uit dezelve kunnen worden voldaan, is hieruit evenmin schade te duchten, want de nieuwlings daargestelde schuld verstrekte uitsluitend tot uitdelging van andere schulden, en is het dan nog ten eenenmale onverschillig, of ik, ten gevolge van de beloofde garantie, de renten moet betalen van het op mijn afgelegen landgoed gevestigd kapitaal, dan wel, of ik de renten moet voldoen van de schuld, die door het nieuwlings daargesteld kapitaal is vervangen.

Rede van den heer Frets.

Er bestaat hier of daar een bezwaar, waarover ik tot hiertoe bij onze tegenwoordige beraadslaging niet opzettelijk heb hooren spreken; doch, zoo ik meen, wel waardig om te worden opgelost. De O. I. bezittingen, zegt men, zouden door dezen maatregel tot afvalligheid worden verleid. Ik geloof het tegendeel: ik geloof veeleer dat daardoor de zelfstandigheid van Java, het onverbreekbaar aandeel in het volksbestaan alhier, de onmiddellijke betrekking tot het moederland, veel kennelijker, veel sterker zal zijn, en de gehechtheid aan ons aanmerkelijk zal worden verbeterd; ik geloof daarbij, dat door onzen maatregel het overleg met de S. G., in opzigt tot de O. I. bezittingen, meer dan vroeger zal verzekerd worden.

Het woord afvalligheid, hier of daar gebezigd, bevat eene ongelukkige, maar tevens ongepaste onderstelling; wie kan daaraan denken, nu een land, vroeger somtijds als een geheel onderworpene bezitting geregeerd, of dikwijls althans willekeurig en uitsluitenderwijze onder afzonderlijk gezag gebragt, met ons, als het ware, in onze nationaliteit zal deelen, een gedeelte nagenoeg van ons onafhankelijk vaderland zal uitmaken, en tevens 's Konings gezag aldaar ongeschonden blijft? Ik zie de zaak aldus in, dat meer en meer die bezittingen voor ons een getrouwe bondgenoot zullen worden, en de mogelijkheid zal vervallen, dat zij voor ons een geheime vijand zouden zijn, of daartoe door vreemde verleiding uitgelokt worden.

De Staten van Noord-Amerika maakten vroeger eene Engelsche kolonie

uit. Toen Engeland in het jaar 1783 gereed stond, om de kolonie onafhankelijk te verklaren, wendde de stad Bristol alle pogingen aan dit te beletten, en verklaarde bij haar verzoekschrift, dat hare totale ruïne daarvan het gevolg zoude zijn. Engeland, evenwel, moest bukken en toegeven; weinige jaren later kwam van diezelfde stad een verzoekschrift aan het Parlement, strekkende om hare haven te vergrooten, en de stad Liverpool daarbij nam in bloei en handel zoo zigtbaar toe, dat zij, zoo men zegt, viermaal grooter werd dan te voren. Ik maak hier natuurlijkerwijze geene vergelijking; ik waag geene toepassing; maar zooveel blijkt er uit, en dit alleen wilde ik U E. M. herinneren, dat het bondgenootschap, dat ik bedoel, geen schrik kan geven, dan aan diegenen, welke het bestuur niet weten te waarderen, dat sedert eenigen tijd in onze O. I. bezittingen plaats heeft, en waarvan de eerste spreker met regt de lofredenaar is geweest.

Rede van den heer Luzac.

Mijn hoofdbezwaar tegen de geheele mesure bestaat in de ontijdigheid eener dergelijke groote financieele operatie in de tegenwoordige oogenblikken, bijzonder voor ons vaderland.....

Doch al waren de tijdsomstandigheden kalm, rustig en wij finaal in goede vriendschap met alle onze geburen, ja geheel buiten den maalstroom der Europesche politieke zaken geplaatst, dan nog zoude ik mij slecht kunnen vereenigen met het hoofddenkbeeld der eerste wet, de spil waarop alles draait, met de voorgestelde *kreatie eener O. I. schuld.*

Dit denkbeeld, hetwelk aan zeer vele van U E. M. dadelijk heeft toegelagchen en waarvoor ik argumenten hoorde aanvoeren, die zeker in ernstige overweging behooren genomen te worden, heeft echter integendeel, van den beginne af aan, voor mij iets stuitends gehad, hetgeen ik, na de gemoedelijkste overdenking der bedoelde argumenten, nog niet heb kunnen overwinnen.

Ik heb namelijk dit hoofdprincipe, die kreatie eener afzonderlijke O. I. schuld, onbepaald en onjuist gevonden; ik geloof dat het in de applikatie tot onbillijkheid aanleiding moet geven, ja dat het tot veruitziende en gevaarlijke gevolgen is leidende; doch vooral is mij deze nieuwe verwikkeling onzer reeds tamelijk gekompliceerde financiën geheel onnoodig voorgekomen.

Onbestemd en willekeurig vinde ik dezen maatregel, omdat de berekeningen, waarop het montant der schuld gevestigd wordt, als uit de lucht is gegrepen, omdat wij hier op de eigendunkelijkste wijze eene Blankenbergsche rekening en optelling maken der vorderingen van het moederland op de koloniën, en er met evenveel regt als reden hier eene créance van 100, 200, ja 300 en 400 millioen vast te stellen was.

Ik begrijp, dat men des noods kan nazoeken, welke schulden de O. I. be-

zittingen onmiddelijk bij de vernietiging der O. I. Compagnie hebben aangebragt, en men hiervan de betaalde interessen kan becijferen, hoewel ik hier in het voorbijgaan moet opmerken dat blijkens de lezing van 82 millioen, welke door de Regering is gegeven, en die van 112 millioen door de 2de sektie, op pag. 8 der 2de processen-verbaal aangehaald, dit punt nog zeer verre is van geheel konkordant beschouwd te worden. Ik begrijp mede dat men de laatste leeningen, van de jaren 1826, 1827 en 1828, volmaakt en juist hierbij op het debet plaatsen kan; doch mede juist in komputatie te brengen, wat er immer daarheen is gezonden, aan schepen, materialen, manschappen, en wat nog meer kan opgenoemd worden, is, dunkt mij, onmogelijk; de som daarvoor te stellen zal altoos denkbeeldig blijven. Men heeft dit bij de Regering gevoeld; men wil zich daarom ook tot de millioenen, in deze wet voorhanden, niet beperken, maar gebruikt nu reeds in de laatste memorie de woorden: dat men vooralsnog de schuld niet hooger heeft opgevoerd, om ingewikkeld te kennen te geven, dat er veel reden is om deze som niet anders dan als eene provisioneele kalkulatie, voor verbetering en vermeerdering vatbaar, te beschouwen.

Ik vrees in de tweede plaats, dat dit hoofddenkbeeld in de gevolgen leiden moet tot eene onbillijke en overmatige drukking der O. I. bezittingen, tot het doen geboren worden eener gevaarlijke en hoogst onvoorzigtige overspanning van de verpligtingen aldaar. Indien wij toch, ten laste der O. I. kas, eene eigendunkelijk bepaalde som van 200 millioen, tegen eene rente van 4 pCt., kreëeren, moeten wij ook uit die bezittingen minstens 8 millioen per jaar ontvangen; want heeft dit geen plaats, dan is hier in het vaderland moeite en verwarring; de begrooting toch zal er op ingerigt worden! Valt er nu in de O. I. het een of ander voor, waardoor de inkomsten in den regel zouden moeten verzwakken, dan hebben wij in deze leening en schuldkreatie een rusteloos zwaard, hetwelk ons dringt de 8 millioen, hoe dan ook, bijeen te krijgen. Wij worden dan, ondanks ons zelven, als gedwongen gestreng, dikwijls onbillijk te worden, en het hoofd der Regering op Java zal aldaar alle zeilen moeten bijzetten, om hier aan de opgelegde verpligtingen te voldoen. Doch door dit straf aanhalen der zeilen, loopt men zoo ligt gevaar het schip onzer behoudenis te doen kenteren. Indien men integendeel aan de zaak haren natuurlijken loop overlaat, aan de geldmiddelen van het moederland alles toevoegende wat de O. I. zuiver opleveren, is er minder gevaar dat overdrijving en dwang zal plaats hebben; en men heeft niet te vreezen, dat bij den kolonist het denkbeeld zal oprijzen, dat hij overmatig belast en gekneveld wordt, voornamelijk omdat wij alhier goedgevonden hebben, zoovele millioenen aan de Indische Regering als eene wettige schuld op te leggen.

Dat het vooruitzetten van dit denkbeeld, die kreatie eener bepaalde O. I. schuld, in de derde plaats hoogst gevaarlijk kan worden, volgt, dunkt mij, tastbaar hieruit, dat hiermede als 't ware eene scherpe lijn van afzondering tusschen het moederland en de O. I. bezittingen getrokken wordt, en aldus tegenover de Regering van dat moederland, op zekeren voet van gelijkheid, eene andere komt over te staan, welke eigenlijk met de eerste steeds een en ondeelbaar zijn en blijven moet.

De kreatie eener vaste schuld ten behoeve van het moederland kan natuurlijk het denkbeeld doen opkomen, dat de verpligtingen der kolonie aan het moederland becijferbaar, dat dezelve tot eene bepaalde som uit te trekken zijn, met welker voldoening de kolonie zich ten opzigte van het moederland geheel zoude kunnen kwijten.

Ik vrees dat zoodanige vaststelling van bepaalde sommen aanleiding zal kunnen geven, om, bij volgende gebeurtenissen van droevigen aard, eene geldelijke evaluatie te kunnen doen standgrijpen, waarvoor deze bezittingen van de banden des moederlands zouden kunnen losgemaakt worden. En ik zal, ten opzigte van meerdere gevaren, welke hierin bij eventueele aanknooping van noodzakelijke onderhandelingen kunnen gelegen zijn, of uit de opwekking van jaloezij bij andere natiën kunnen ontspruiten, thans voorzigtigheidshalve opzettelijk niet handelen.

In het algemeen moet ik verklaren, dat ik onze verhouding tot de koloniën en derzelver inkomsten steeds uit een geheel ander oogpunt beschouwd heb, en dezelve, even goed als andere domeinen van den Staat, heb aangezien als direkte deelen des Rijks, als bronaders onzer jaarlijksche revenuen, die soms bij ongunstige omstandigheden niets opleveren, doch waarvan ook, bij gunstige resultaten, alles weder in de kas des moederlands op eene geregelde wijze moet toevloeijen, en zulks ter belooning voor alle de opofferingen door dit laatste gedaan; opofferingen, welke zoodanig tusschen alle de uitgaven onzer geheele huishouding zijn ingeweven, dat zij, bij geene mogelijkheid, te schiften, noch met eenige juistheid tot vaste sommen te brengen zijn.

Die toevloeijing moet dan ook niet geschieden uit krachte van zekere obligatie, welke wij aan ons zelven zullen geven, doch uit kracht en op grond van die vereeniging, welke de belangen van Nederland onverbreekbaar aan de belangen der O. I. bezittingen vasthecht; zoodra toch deze eerste wet zal aangenomen worden, zal zich het vreemde schouwspel vertoonen dat de Regering van Nederland in 's Gravenhage, als krediteur, tegen zich zelve op Java als debiteur zal optreden, met juist zoo vele millioenen als het haar heeft goed gedacht op te nemen. Wie toch zal het haar tegenspreken? Wie zal haar daarbij kunnen beletten, bij wel gelukken dezer eerste poging, eene

nadere kalkulatie te maken, en het aantal der millioenen bij nieuwe behoeften alhier aanzienlijk nog te vermeerderen?

Ik merkte in de vierde plaats aan, dat deze uitvinding, welke mij zoo gevaarlijk voorkomt, daarenboven geheel onnoodig is, en zeker de strekking niet heeft, om de kennis onzer reeds ingewikkelde financiën gemakkelijker te maken.

Waartoe toch moet de eventueele kreatie der O. I. schuld dienen? Het antwoord is gereed; ten einde de noodige gelden in handen te krijgen, om andere schulden tegen hoogere intressen loopende, af te lossen, om onzen rentelast te verminderen. Het zij zoo! Ik geef toe dat, wanneer men aan dergelijke operatiën boven eenvoudige, langzaam werkende doch zekere aflossingen de voorkeur geeft, het hiertoe noodig is gelden op te nemen, nieuwe schulden te kreëren; doch behoeft men daarom de O. I. bezittingen op deze wijze hierin te betrekken? Ik kan dit geenszins toegeven, ik kan niet zien dat hiertoe eenige direkte noodzakelijkheid bestaat. Op de zekerheid eener geregelde rentebetaling, met eene kleine doch steeds voortgaande aflossing van het kapitaal, komt het bij zoodanige geldopnemingen in de eerste plaats aan, en nu kan ik maar niet bevroeden waarom men in plaats van al deze omslagtige verwikkelingen, niet liever eene direkte negotiatie, dadelijk door den Staat zelven te doen, heeft voorgesteld, met den afstand, als eersten waarborg voor de betaling der interessen en aflossingen, van een zeker vast gedeelte der O. I. revenuën, des noods in handen van eene kommissie, uit aktie-houders der negotiatie bestaande, te stellen en in den geest dezer wet A nog verzekerd met eene suppletoire garantie of erkentenis voor de volle rente-betaling door den Staat zelven. Ik geloof dat de Regering op die wijze even goed, zoo niet beter, in hare pogingen tot bekoming der gelden zoude slagen; dan hadden wij eene eenvoudige geldleening ten laste van Nederland zelf, doch met een speciaal onderpand, uit een bijzonder gedeelte onzer inkomsten, even zoo als wij in 1831, voor de eerste 6 pCt. leeningen gehandeld hebben, toen wij een goed gedeelte der grondbelasting ter beschikking eener kommissie uit schuldeischers voor renten en aflossingen beloofden te stellen. Het zal zeker aan mijne bevatting haperen, dat ik het hooge nut der nu uitgedachte komplikatie, waarbij wij, zoo als ik vroeger reeds aanmerkte, uit de O. I. onder den titel van renten zullen ontvangen, hetgeen ons uit krachte van art. 60 der Grw. als batig overschot der revenuën toekomt, niet kan doorgronden. Ik gevoel wel met velen van U E. M. dat er eene zekere nuttigheid, voor volgende jaren en andere omstandigheden, kan gelegen zijn in het nu dadelijk afzonderen van dit gedeelte der O. I. revenuën, en het stellig vastmaken der renten van de nieuw gekreëerde schuld; ik erken dat wij deze som tot verligting der begrooting

van uitgaven winnen, en zij in effekte de uitkeering, nu reeds sedert 3 à 4 jaren onder de middelen voorkomende, vermeerdert: doch ik moet hierop echter aanmerken, dat wat wij ook omtrent die afzondering der renten bepalen mogen, derzelver opkomst en ontvangst toch altoos van de wisselvallige omstandigheden in de O. I. afhankelijk blijven, en de garantie door den Staat, voor de zekerheid der rente-betaling bij art. 2 der wet te geven, ons toch steeds deze schuld als onze eigene moet doen beschouwen. Ik vind daarenboven, dat nu wij van de Regering, bij de laatste memorie van beantwoording, zulke gunstige en met cijfers gestaafde berigten, aan welke wij volkomen geloof moeten geven, hebben ontvangen, met nog meerdere verzekeringen omtrent de goede vooruitzigten voor de toekomst, wij ons over dat partieel emplooi en zoogenoemde vastmaking van een gedeelte der O. I. revenuën niet zoo bijzonder behoeven te verheugen, doch dat wij ons met den meesten grond op die openingen voortaan beroepen kunnen en moeten, om de volle en juiste verantwoording van alle de zuivere O. I. revenuën van de Regering te vragen en te verwachten.

Rede van den heer J. H. VAN REENEN.

... Nimmer kan het met den status quo en de verkregen regten van oud Nederland overeenkomen, om den schijn te hebben, dat eenige verpligting, of eenige verbindtenis, of eenige betrekking, tusschen de O. I. bezittingen en België zoude kunnen bestaan. De Belgische gewesten, toen zij een Rijk met oud Nederland uitmaakten, hadden genot van de voordeelen, welke de koloniën aan het moederland gaven, doch toen deze gewesten zich afzonderderden, toen oud Nederland tot deszelfs voormalig grondgebied werd beperkt, werd België naar den aard der zaken uitgesloten van alle regt en aanspraak op de koloniën, die reeds, bij het vervaardigen der Grw. en bij de vereeniging der beide landen, als een gedeelte van het oud Nederlandsche grondgebied zijn beschouwd geworden...

Rede van den heer VAN ALPHEN.

Ik deel in het vertrouwen der Regering dat de inkomsten van den Staat in de O. I. bezittingen een gunstig resultaat beloven voor de toekomst.

Ik geloof dat het goed en nuttig is om die inkomsten een meer zekeren grondslag en regularisatie te geven dan tot nog toe heeft kunnen plaats vinden, en dat dit dienstbaar kan gemaakt worden aan een groot doel, de vermindering van onze Staats-schuld.

Ik geloof dat de hand van Europesche administratie eene weldaad is voor de O. I. bezittingen; dat de opofferingen van het moederland groot en menigvuldig zijn geweest, en dat het allerbillijkst is dat die bezittingen ook wederkeerig het moederland te hulp komen in deszelfs verlegenheid.

Ik geloof echter dat geldelijke voordeelen en inkomsten uit koloniën te trekken, en daarbij eene geheele toeëigening van alle de indirekte voordeelen van vaart en handel, eene zeer gevaarlijke strekking zoude kunnen hebben van overdrijving en afsluiting, en dus een krachtig, waakzaam en voorzigtig bestuur noodig hebben, om de abuizen tegen te gaan die daaruit natuurlijk voortspruiten, om de vooroordeelen en den kolonialen tegenstand te overwinnen, die van zoodanig een stelsel onafscheidelijk zijn.

Ik zou dus gewenscht hebben dat de Regering zich bepaald had tot de kreatie van 140 millioen 4 pCts.

Ik kan echter begrijpen, dat er drangredenen bestaan, om die kreatie verder uit te strekken — omdat de verlenging van onzen staat van onzekerheid de ressources van het Amortisatie-Syndikaat heeft uitgeput, en omdat de jaarlijksche uitkeeringen van de O. I. kas tot ƒ 2,500,000 doelmatiger kunnen aangewend worden.

Men neemt de ontwerpen A en B aan met 46 tegen 6 en 40 tegen 12 stemmen; terwijl C wordt verworpen met 48 tegen 4 (waardoor D vervalt).

A en B zijn geworden de Wetten van 24 April 1836, Staatsblad nrs 11 en 12, welker tekst wij nog inlasschen om voor latere raadpleging het vergelijken van de ontwerpen met de herhaalde wijzigingen onnoodig te maken.

No 11. Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat de gunstige toestand van onze overzeesche bezittingen de gelegenheid oplevert, om de geldmiddelen in het moederland te helpen stijven en de bezwaren te verligten, welke op dezelve rusten, ook ten gevolge van de opofferingen vroeger ten behoeve aan de gedachte bezittingen gedaan;

Zoo is het enz.

Art. 1. Als vergoeding van een gedeelte der lasten, vroeger voor de overzeesche bezittingen gedragen, zal eene schuld ten bedrage van honderd en veertig millioenen guldens ten laste van de gedachte bezittingen worden daargesteld.

De gezegde som van honderd en veertig millioen guldens zal door de zorg van de Hooge Regering op Java in de boeken en registers aldaar worden ingeschreven als eene wettige schuld, met het vereischte verband en hypotheek, gevestigd op alle territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in O. I., loopende tot eene rente van vier ten honderd, met ingang van den eersten Oktober 1856, betaalbaar bij half jaren, op den eersten April en eersten Oktober van elk jaar, welke rente ten behoeve van de schatkist zal worden voldaan, zoo lang en in zooverre als de splitsing der

schuld en der uitgifte der obligatiën, hierna omschreven, niet zal hebben plaats gevonden.

2. De schuld in het voorgaand artikel vermeld, zal kunnen worden gesplitst in aandeelen, waarvoor zullen worden uitgegeven obligatiën, rentende vier ten honderd, met halfjarige coupons, betaalbaar den eersten April en eersten Oktober van elk jaar, op daartoe aan te wijzen kantoren in alle de provinciën van het Rijk, of wel te Batavia voor zoodanige houders van obligatiën als dit mogten verlangen.

De betaling der renten dezer obligatiën wordt door het Rijk gewaarborgd, en zullen de obligatiën ter Algemeene Rekenkamer worden geboekt en gekontrasigneerd.

3. De uitgifte der bij het vorig artikel vermelde obligatiën zal niet anders kunnen plaats vinden, dan tot vermindering der nationale openbare schuld, en wel in de eerste plaats der vijf percent werkelijke schuld; de wijze, waarop die uitgifte en vermindering zullen geschieden, zal nader door de wet worden vastgesteld.

4. Eene andere schuld, het bedrag van een en vijftig millioenen guldens niet te boven gaande, zal ten laste van de overzeesche bezittingen kunnen worden daargesteld, met ingang van renten van den 1sten April 1836; dezelve zal zijn van volkomen gelijken aard als die, bij het eerste artikel dezer wet vermeld en tot de navolgende oogmerken strekken:

1°. Om af te lossen de nog overgeblevene schuld ten laste van de overzeesche bezittingen aangegaan, ten behoeve van het Amortisatie-Syndikaat, van den 28sten Maart 1826 (Stbl. nº 10), 22 December 1827 (Stbl. nº 63) en 27 December 1828 (Stbl. nº. 90); zullende de uitgifte der obligatiën en het gebruik dezer aflossingen nader bij de wet worden vastgesteld.

2°. Om successief ten behoeve van de koloniale geldmiddelen over te nemen de vordering, wegens voorschotten door het Amortisatie-Syndikaat aan het Rijk gedaan, tot verzekering van de volle rentebetaling der nationale schuld volgens de wetten van den 28sten April 1824 (Stbl. nº 15), 16 December 1834, (Stbl. nº 33), 18 April 1835, (Stbl. nº 7) en 16 December 1835 (Stbl. nº. 34), ten bedrage van zestien millioen acht honderd duizend guldens, met de daarop verloopen renten tegen vijf ten honderd.

5. De schuld, volgens het voorgaand artikel daar te stellen, zal kunnen worden gesplitst in aandeelen en daarvoor obligatiën worden uitgegeven, in alles gelijk aan die bij het tweede artikel dezer Wet omschreven; de rente dezer obligatiën wordt mede door het Rijk gewaarborgd.

6. Wij behouden ons voor, om in het jaar 1839, de volgens de wet daar te stellen schulden in overweging te nemen, ten einde door wettelijke be-

palingen den waarborg van het Rijk voor de betaling der renten te verminderen en deszelfs afloop te verzekeren.

No. 12. Alzoo wij in overweging hebben genomen, dat bij de begrooting over den jare 1836, vastgesteld bij de wet van 22 December 1835 (Stbl. n_o 85), onder de rente der oude schuld niet is begrepen eene som van acht millioen vier honderd duizend guldens, voor het gedeelte, waarvan het Rijk eventuëel zal kunnen worden ontlast; — dat echter het belang van den Staat vordert, dat de volle rentebetaling verzekerd blijve, en dat de middelen onzer overzeesche bezittingen daartoe dienstbaar worden gemaakt;

Zoo is het enz.:

Art. 1. Het niet op de begrooting van staatsuitgaven, voor dit loopende jaar, uitgetrokken bedrag van het gedeelte der nationale werkelijke twee en een half percents rentegevende schuld, waarvan het Rijk eventuëel zal kunnen worden ontlast, zal voor ieder der halfjarige rentebetalingen, verschijnende den laatsten Junij en laatsten December 1836, door de geldmiddelen der overzeesche bezittingen worden bijgedragen, telkens met eene som van vier millioenen twee honderd duizend guldens.

2. Deze bijdragen zullen plaats hebben bij wijze van leening, om later met de renten sedert het doen van die leeningen verschenen, welke renten echter nimmer vijf ten honderd zullen kunnen te boven gaan, aan de geldmiddelen der overzeesche bezittingen te worden teruggegeven.

3. De gelden tot het doen der voormelde leeningen zullen worden gevonden door middel van het daarstellen eener schuld, ten bedrage van negen millioenen guldens, ten laste van de overzeesche beztitingen, waarvan zullen worden afgegeven obligatiën rentende vier ten honderd, ingaande den eersten April en eersten Oktober 1836, welke renten door het Rijk worden gewaarborgd. — Zullende deze schuld zijn van volkomen gelijken aard als die, waarvan de daarstelling is bepaald bij het eerste en vierde artikel van de wet van den 24sten April 1836 (Stbl. n° 11).

7. *Vergadering van* 1836 *op* 1837 (17 Oktober tot 11 Mei).

De Troonrede verklaart, dat in onze overzeesche bezittingen rust en goede orde heerschen; de maatregelen, ten gevolgé van vroegere rustverstoring op Sumatra genomen, een goeden uitslag beloven; de nieuwe inrigtingen, in N. I. in werking gebragt, steeds gewenschte gevolgen hebben.

Het Antwoord betuigt belangstelling, besef van het naauwe verband tusschen de welvaart dier bezittingen en die van het moederland, hoop dat rustverstoring voor de genomen maatregelen geheel wijken moge.

Op de Begrooting voor 1837 worden voor Koloniën (XIe Hoofdstuk) aangevraagd *f* 89336,86, dus *f* 23480,79 meer dan in het vorige jaar, ten gevolge van eene regeling der bureaux evenredig aan de uitgebreidheid van dit belangrijk beheer. Onder de Middelen is geene uitkeering uit de overzeesche geldmiddelen; maar van de Uitgaven voor Nationale Schuld wordt afgetrokken de som van *f* 5600000 wegens renten à 4% op het kapitaal van 140 millioen, bedoeld bij de Wet van 24 April 1836.

Het laatste vindt in de Afdeelingen algemeene tegenkanting, als onregelmatig en onjuist. Men verlangt het volle bedrag der renten, zoowel der oude als der nieuwe schuld, op de Begrooting, en de *f* 5600000, door N. I. te verschaffen, onder de Middelen. De verpligting tot betaling van de renten mag in geen geval van het binnenkomen der toelage uit de overzeesche bezittingen afhankelijk zijn of schijnen. Deze bedenking noopt de Regering, na vergeefsche poging om ditmaal in het voorgestelde te doen berusten, tot de bijvoeging van een artikel 2, luidende:

Naar aanleiding van art. 1 der wet van 24 April 1836 (Stbl. No. 11), zal, zoo lang en in zoo verre als de splitsing der schuld en de uitgifte der obligatiën niet zal hebben plaats gehad, de som van *vijf millioen zes honderd duizend gulden* (*f* 5,600,000), op de 2de afdeeling van het onderdeel A van het IX hoofdstuk afgetrokken, ten behoeve van de schatkist, uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen verstrekt worden.

Het geopperde omtrent Koloniën blijkt uit het volgend gedeelte van het Regeringsantwoord:

Het verlangen is te kennen gegeven dat aan de artt. 5 der wetten van 23 Maart 1826 en 27 Dec. 1828 worde voldaan, en men wenscht te vernemen, hoeverre, ingevolge artt. 3 dier wetten, met de aflossing der door het moederland gewaarborgde kapitalen gevorderd is.

In Oktober van het verleden jaar aan de S. G. zoodanige mededeeling, als waarvan hier de rede is, gegeven zijnde, heeft men zich niet voorgesteld, dat nu reeds weder eene verdere mededeeling zoude verlangd worden.

Men is dus daarop niet voorbereid, niet alleen, maar zijn ook daarenboven uit Indië nog niet aangekomen alle de opgaven, welke tot het geven van zulke mededeeling met de vereischte juistheid en volledigheid zouden gevorderd worden.

Intusschen kan men de algemeene geruststellende verzekering geven, dat bij voortduring de Indische geldmiddelen toereikende zijn om aan de verpligtingen te voldoen, gelijk dan werkelijk de aflossing en interest-betaling ook over het jaar 1835, en de eerste helft van 1836, op de bepaalde tijdstippen regelmatig heeft plaats gehad.

In eene der afdeelingen, en bij eene bijzondere nota, is het verlangen aan den dag gelegd dat de baten der O. I. kas onder de middelen worden opgenomen; doch men vermeent aan dit verlangen niet te kunnen toegeven.

[De bedoelde nota is van den heer VAN SYTZAMA, die woordelijk beweert:

Dat zoowel de ontvangsten als de uitgaven der koloniën, welke door het opperbestuur kunnen geregeld worden, op de begrooting van het moederland in ontvang en uitgaaf behooren voor te komen, even als bijv. de traktementen der ambtenaren hier te lande, welke door den Koning bepaald worden; maar dat, indien men zulks in zijn geheel eens meende niet te kunnen toegeven, dan toch het batig saldo, na aftrek der uitgaven voor die afgelegene provinciën des Rijks, waarvan het aantal inwoners in der tijd mede heeft gestrekt tot grondslag van het getal leden der S. G., Tweede Kamer, voor de noordelijke provinciën, op de Staatsbegrootingen behoort te worden gebragt, en door het opperbestuur der koloniën niet behoort te worden gebezigd tot einden, aan dat opperbestuur vreemd.]

De verhooging voor de ambtenaren en geëmploijeerden bij het departement is in eene afdeeling zeer aanmerkelijk geoordeeld; wordende ook de opmerking gemaakt, dat, terwijl de sommen voor lokalen, meubelen, briefporten, druk- en bindwerk uitgetrokken, vermeerderen, die voor schrijfbehoeften echter zijn verminderd.

Wel verre van zeer aanmerkelijk te zijn, kan die verhooging, wanneer men ziet op hetgeen is daargesteld en daardoor zal bereikt worden, niet dan allezins matig beschouwd worden; zullende ook de bijzondere opmerking ten aanzien der schrijfbehoeften komen te vervallen, wanneer men weten zal, dat vroeger, toen de schrijfbehoeften voor het koloniaal etablissement te Amsterdam ook alhier aangeschaft en naar derwaarts overgemaakt werden, de gezamenlijke schrijfbehoeften slechts eenen enkelen algemeenen post uitmaakten, en dat thans, nu de aanschaffing te Amsterdam zelf geschiedt, het benoodigde aldaar, boven en behalve het gepetitioneerde voor die behoefte bij de bureaux alhier, uit den post voor bureau- en lokaalbehoeften van

dat etablissement afzonderlijk bekostigd wordt; door zamenvoeging van welk een en ander, evenzeer op de schrijfbehoeften in het algemeen, eenige vermeerdering zoude ontwaard worden, als op andere huishoudelijke artikelen het geval is.

Ten aanzien van Oorlog doet een gezegde van den Minister van Financiën hier en daar de opmerking herhalen, betreffende het ongrondwettige van uitgaven buiten de Begrooting. De Regering antwoordt met de verzekering, „dat al hetgeen daaromtrent later zal blijken voor de dienst van 1837 noodig te zijn, aan de overeenstemming der S. G. met den Koning, zonder voorbehoud, in de tegenwoordige zitting zal worden onderworpen."

De openbare beraadslagingen hebben den 14den en 15den Dec. plaats en eindigen met de aanneming der Uitgaven met 45 tegen 7 en Middelen met 38 tegen 14 stemmen. Vele redevoeringen dragen blijken van bevrediging, onder andere door het bijgevoegde „artikel 2", ofschoon niet allen het voldoende achten, en door de plegtige verzekering omtrent Oorlog. De heeren van Dam van Isselt, van Sytzama, Schimmelpenninck van der Oye, blijven het niet uittrekken van het Indische saldo onder de Middelen laken, als in strijd met de Grondwet. De eerste merkt hieromtrent aan, dat de bepaling der Grondwet, volgens welke alle ontvangsten en uitgaven ter kennisse van de Volksvertegenwoordiging moeten staan, geenszins aan de staatsregeling van nieuweren tijd ontleend is, maar met oude begrippen en overleveringen van ons volk zamenhangt, die veel sterker zijn dan alle geschreven overeenkomsten. En ten stelligste meenende dat de tegenwoordige Begrootingswetten niet aan de Grondwet voldoen, waarschuwt hij met de woorden van een beroemd schrijver, „die wars is van de regering der volksmenigte:" „On ne blesse point les affections antiques du peuple dans l'institution du pouvoir sans répandre les semences de révolutions futures". — De heer van Rappard, verwijzende naar zijne vorige rede over het koloniale saldo, verheugt zich thans geene *bepaalde uitkeering* uit de overzeesche bezittingen onder de Middelen opgenomen te zien en keurt „artikel 2" goed, waar de S. G. mede-beschikken over een gedeelte der geldmiddelen van die bezittingen. „Op

die wijze blijft voor het minst dit vraagpunt, waarvan de geheele behandeling uithoofde der tijdsomstandigheden minder geraden voorkomt, voorloopig onbeslist". — VAN ALPHEN roert dit punt niet aan, en bepaalt zich bij den raad om het nieuwe O. I. stelsel, dat men te danken heeft aan den „moed van dien man die het Engelsch liberalisme in onze koloniën heeft bestreden", niet te overdrijven, daar overdrijving „verval van prijzen en kultures, en misrekeningen ten gevolge zou kunnen hebben".

Van een accijns op de Suiker kan ongeveer hetzelfde gezegd worden als na de Begrooting voor 1836. Daar dit ook bij latere Vergaderingen het geval zal zijn, zullen wij het onderwerp eerst weder aanroeren wanneer een bepaald voorstel daaromtrent gedaan wordt.

Bij Boodschappen van 14 Februarij 1837 draagt de Regering drie financieele ontwerpen voor, die later gezamenlijk behandeld worden.

Het eerste strekt tot uitgifte van een kapitaal van 24 millioen aan schuldbekentenissen, genaamd losrenten, rentende 5%, ter vervanging van een gedeelte der schuld ten laste van de overzeesche bezittingen, rentende 4%, in 1836 toegestemd: namelijk van 21 der 51 millioen, bedoeld bij art. 4 der wet van 24 April 1836, Staatsblad No. 11, en van de 9 millioen, bedoeld bij de wet van denzelfden dag, No. 12. Die losrenten zullen achtervolgens worden afgelost en vernietigd, wanneer aandeelen in de genoemde schuld, rentende 4%, kunnen worden uitgegeven tot den koers van 94% of hooger. — Dit voorstel geschiedt omdat voor het toegestemde 4 percentspapier op de beurs een te lage prijs geboden wordt. Men heeft er wel 14 millioen van geplaatst, doch onder beloften die niet gehouden kunnen worden, zoodat men zedelijk verpligt is ook deze geplaatste aandeelen terug te nemen. De oorzaken van den onwil der kapitalisten worden gezocht: of eenvoudig in de heerschende algemeene geldcrisis en den daardoor verhoogden rentestandaard, of in duisterheden der wetten van 24 April 1836; door sommigen in afkeer van zoodanige koloniale, gewaarborgde

schulden. Het laatste gevoelen drukt de heer VERWEY MEJAN aldus uit bij de debatten over deze ontwerpen:

De schuld ten laste der overzeesche bezittingen was daargesteld zonder eenige erkentenis of toestemming van de zijde der koloniën zelve. Willekeurig en eigenmagtig had het moederland tot schuldenaar gesteld eene bezitting van den Staat, waaraan het zelfstandig bestaan ontbrak, en die de regtsgeleerden geenszins *capax obligationis* zouden hebben genoemd.

Ik geloof daarbij dat er in het algemeen steeds zwarigheden bestaan tegen eene gegarandeerde schuld. De ondervinding heeft bewezen, hoe weinig meestal dergelijke garantie beteekent, en de ouden van dagen herinneren zich bepaaldelijk eene vroegere garantie van O. I. schuld waardoor de geldgevers weinig werden gebaat. Dergelijke verwaarborging zal moeten werken in buitengewone omstandigheden en in oogenblikken van oorlog en gevaar, en dan, wanneer de drang der gebeurtenissen alleen aan zelfbehoud doet denken, zal dan de pligt der borgstelling niet op den achtergrond geraken en de nood de wet niet verbreken?

Ook de vestiging der schuld met het vereischte verband op alle territoriale bezittingen en inkomsten van den Staat in O. I., met de inschrijving in de boeken en registers door de zorg der hooge regering op Java, zal aan de nieuwe schuld geene meerdere waarde geven. Dergelijk onderpand toch is onnoodig bij den schuldenaar die het gegeven woord wil en kan gestand doen. Dergelijk onderpand is onbeduidend bij den schuldenaar die wettige verpligting wil of moet verbreken. Ook hier zoude de geschiedenis der financiën veelvuldige voorbeelden aan de hand geven van verband en hypotheek, door den schuldenaar toegestaan, maar waaruit de geldgever nimmer een penning heeft genoten. Eene treurige ondervinding heeft den kapitalist geleerd dat alle zekerheid op het papier weinig beteekent, zoolang geene dwangmiddelen tegen den nalatigen schuldenaar kunnen worden aangewend.

Daartegen voert Jr. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND aan, dat de toestemming van de koloniën in eene op haar gelegde schuld grondwettig alleen kan gegeven worden door den Koning, als opperbestuurder; dat deze toestemming gegeven is; en dat geldleeningen in de vorige eeuw, onder garantie van Holland, door de Oost-Indische Compagnie gedaan, volkomen slaagden en bij de vernietiging van dat ligchaam onder de massa der Rijksschuld opgenomen zijn.

Het tweede ontwerp belast de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, evenals in 1836, met de voldoening in 1837 van

het zoogenaamde Belgische aandeel in de Nationale Schuld, dat niet op de Begrooting is gebragt. Daartoe zal eene leening worden aangegaan door het uitgeven van losrenten, rentende 5%, gewaarborgd door het Rijk, ten bedrage van ƒ 9000000. — Dit kapitaal wordt later veranderd in ƒ 8500000.

Het derde bevat eene verhooging van de Hoofdstukken Marine en Oorlog der Begrooting voor 1837 met te zamen ƒ 11353400, ten gevolge van „den voortdurenden buitengewonen stand der openbare omstandigheden van het Rijk"; met bepaling in artikel 3, dat „de middelen tot goedmaking van deze kredieten zullen worden gevonden buiten bezwaar der ingezetenen door hetgeen daartoe beschikbaar gesteld zal kunnen worden". Hiermede voldoet de Regering aan hare toezegging betreffende het Xe Hoofdstuk, tijdens de diskussiën over die Begrooting.

In de Afdeelingen komen velen op tegen het quasi-geheimzinnige van artikel 3. „Geheel Europa" kan raden, dat men op niets anders dan de koloniale geldmiddelen het oog heeft. Waarom ze niet genoemd? Velen ook betwijfelen, zonder nadere toelichting, de mogelijkheid der bestrijding van weder deze belangrijke uitgaaf uit de bedoelde middelen. Volgens vroegere mededeeling zoude het koloniaal excedent bedragen 11 millioen: hoe kunnen zij dan deze $11^1/_3$ millioen opbrengen boven de millioenen aan rente op de aangegane schulden? Het is, zegt de heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE, in eene afzonderlijke nota, alsof men den onkundige aan een onbekend Eldorado wilde doen gelooven!

Na vertrouwelijke mededeelingen in comité-generaal, welke, volgens het Centraal Verslag, omtrent het derde ontwerp niet algemeen overreden van de mogelijkheid der bijdrage en van de noodzakelijkheid om het fonds bij de wet te verzwijgen, hebben de openbare beraadslagingen plaats op den 9^{den} Maart.

De drie ontwerpen worden aangenomen met 37 : 14, 41 : 10, 31 : 20 stemmen. Het zijn de wetten van 11 Maart 1837, in het Staatsblad opgenomen onder Nrs. 9, 10 en 11.

Uit de debatten valt, behalve het voormelde, weinig aan te halen. Zij betreffen voornamelijk het geheel onzer financiën en den status quo. Sommigen klagen, zich niet naar lust te kun-

nen uiten wegens de afgedwongen belofte van geheimhouding van al het verhandelde in het comité-generaal. Over koloniale politiek spreken nog de heeren KNIPHORST en VAN ALPHEN. De eerste een woord omtrent het uitmuntende opperbestuur des Konings in de koloniën, maar de verkeerde meening der Regering ter zake van het batig slot. Hij wenscht dat Duitschland, door billijke handelsverdragen, belang verkrijge bij ons koloniaal bezit, en ons dus „waarborge tegen het meermalen gemanifesteerde verlangen van een groot handelsbelang om ons daarvan te ontzetten.” — VAN ALPHEN zegt:

De eerste proef van een O. I. grootboek is mislukt; de publieke opinie hecht er defaveur aan, en die opinie betaalt en fourneert het geld. Ik geef dus aan de Regering in bedaarde ernstige overweging om dit grootboek vooreerst te laten rusten: — en wat onze O. I. inkomsten betreft, ik kan niet anders, en voel de dure verpligting die op mij ligt, om telkens tegen overdrijving en al te hoog gespannen verwachting te waarschuwen. — Ik zal de berekening van de fournissementen der O. I. kas, die door eene der afdeelingen gemaakt is; niet overnemen of kompleteren, het is zeer moeijelijk eene doorgaande rekening daarvan op te maken; dit alleen zegge ik wij moeten niet elken extra koffijboom, die op onze bezittingen geplant wordt, trachten te kapitaliseren, — integendeel, wij moeten ons tegen mogelijke misrekeningen dekken. Sumatra zal wel ons niet zijn wat Algiers voor Frankrijk is, maar het kost geld en manschappen, om aldaar een geregeld bestuur te vestigen en het tegen vreemden invloed te beveiligen. Sumatra ligt daarvoor open, en de ware goede, nobele bedoelingen van het traktaat van 1824, zijn thans vervangen geworden door chicane en jalousie, en de waarlijk loijale vues van CANNING en HUSKISSON worden gesmoord door de katoenen-politiek van den tegenwoordigen tijd. Ik wil die politiek hier niet verder ten toon stellen; onze O. I. bezittingen zijn ons nominaal in 1815 teruggegeven; maar inderdaad zijn ze eerst sedert korte jaren aan onzen handel en scheepvaart teruggegeven, — ons stelsel van kultures, met moed en beleid ingevoerd en gehandhaafd, moet niet ontaarden in het stelsel van den Pacha van Egypte. Ik heb dit meermalen gezegd en erkend, maar ik ben ook aan de waarheid verschuldigd hulde toe te brengen aan de wijsheid van den helderzienden minister, die van onzen kant medegewerkt heeft om dat traktaat tot stand te brengen; — het is geweest een edel doel en eene ware behartiging van onze groote nationale belangen, die thans niet moeten miskend worden, omdat de gezindheid tegen ons vaderland is, en Engeland door overmatige belangen be-

heerscht en overheerscht wordt. — CANNING en HUSKISSON zijn door de Voorzienigheid weggerukt, maar het is voor ons en geheel Europa een onherstelbaar verlies geweest: voor ons, want zij hadden in hun eigen land eene magtige opinie te bestrijden, die thans weder de bovenhand heeft, om namelijk, de oude rivaliteit levendig te houden en van onze koloniën te maken Engelsche debouchés onder Hollandsche vlag; ook daarom heb ik altijd handels-vrijheid als de ware staats-maxime van ons herboren vaderland ingeroepen, en ik moet ook in deze blijven waarschuwen tegen dien ongelukkigen kommercieelen oorlog, die thans weder aan de orde van den dag komt, en aan alle die maatregelen, die bij ons niet anders kunnen uitwerken en vertoonen dan eene parodie van een beschermend stelsel in duodecimo. Ik heb, gedurende mijn zevenjarig verblijf in Engeland, de koloniale politiek van dat land leeren kennen; wij hebben nooit erger vijand gehad, dan de overal inkruipende en indringende staatkunde van Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES, die door CANNING teruggeroepen is geworden, tot bewijs van de opregte staatkunde, die het traktaat van 1824 gevestigd heeft. — Het gemis van wederkeerige toepassing van die overeenkomst in de Britsche O. I. bezittingen, bewijst dat aan elk der kontrakterende mogendheden vrijheid gelaten wordt om speciale bepalingen ter bevordering van nationale industrie in te voeren of in stand te houden. Ik hoop dat de ware geest en het doel van dat traktaat zal in het oog gehouden worden, en dat opregte gezindheid tot verzoening twee natiën weer tot elkander zal brengen, die zoovele roemrijke herinneringen in gemeenschap hebben. — Ik verzoek verschooning voor deze uitweiding, die niet nutteloos zal geoordeeld worden, als men weet dat de uitmuntende staatsman Sir ROBERT PEEL de aandacht van het Parlement op dat traktaat heeft ingeroepen.

Welligt mist men met bevreemding bij deze Vergadering den heer LUZAC, die in de laatste jaren onder de woordvoerders over onze koloniale politiek een der eerste rangen innam. Daarom zij aangeteekend dat hij ditmaal *Voorzitter* der Tweede Kamer was.

8. *Vergadering van* 1837 *op* 1838 (16 Oktober tot 3 April).

„In onze overzeesche bezittingen”, verzekert weder de Troonrede, „heerschen voortdurend rust en orde. De voortbrengselen van N. I. nemen toe. Voordeelig is de werking van de gesteldheid dier gewesten en van onze volkswelvaart op 's Rijks geldmiddelen”. Het Antwoord betuigt blijdschap.

De Begrooting voor 1838 is, wat Koloniën en de behandeling der *f* 5600000 betreft, aan die van 1837 gelijk; onder de Middelen daarenboven eene uitkeering van *f* 1200000 uit de O. I. geldmiddelen.

In de Afdeelingen verlangt men de *f* 5600000 onder de Middelen opgenomen en niet van Uitgaven afgetrokken; voorts openingen omtrent de koloniale financien; hetzij ten vervolge op den brief van 26 Oktober 1835 (zie blz. 84), hetzij ter beoordeeling of thans geene hoogere dan de voorgedragen uitkeering mogelijk is. Meer en meer wraakt men het door de Regering volgehouden begrip aangaande de beschikking over het koloniaal batig slot. Eene Afdeeling verzoekt toelichting van het bij Koloniën steeds voorkomende wachtgeld.

De Regering geeft die toelichting. Van de koloniale financiën zegt zij, dat het niet wel mogelijk is reeds nu weder eene mededeeling te doen als die van 26 Okt. 1835; dat zij echter gaarne daartoe zal overgaan bij de eerste bekwame gelegenheid en zeker niet later dan in 1839, wanneer artikel 6 der Wet van 24 April 1836 No. 11 tot zoodanige mededeeling van zelve aanleiding verschaft; dat het voorgedragen cijfer van uitkeering op berekeningen steunt, welke geene verhooging toelaten. Wat de *f* 5600000 betreft acht zij de voorgedragen behandeling, aan welke het publiek zijn zegel gehecht heeft, verkieslijk.

Dit antwoord ruimt, volgens het Verslag der Centrale Afdeeling, de bedenkingen omtrent de *f* 5600000 en de koloniale financiën niet uit den weg. Daarop in overleg getreden met den Minister van Financiën (thans Jr. G. Beelaerts van Blokland, die tevens Lid der Tweede Kamer blijft), voert deze nog ten opzigte der *f* 5600000 aan, dat de door de Regering voorgestelde behandeling ook de voorkeur verdient, vermits sedert het aannemen der Begrooting voor 1837 het kapitaal, waarvan die som de rente uitdrukt, als *Indische* schuld door plegtige verbandakten bevestigd is.

Bij de openbare beraadslagingen (15 en 16 December) komen de geopperde bezwaren op verschillenden toon op nieuw te berde. Het schijnt onnoodig, de gebezigde woorden hier te herhalen. Alleen moeten wij gewag maken van de volgende

incidenteele verklaring van den heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE:

Toen ik, twee jaren geleden, over hetzelfde onderwerp sprak, achtte ik mij door Z. E. den Minister van Koloniën, generaal VAN DEN BOSCH, beleedigd, en bezigde ik eenige scherpe zinsneden tegen denzelve; maar ik liet er nopens het koloniaal beheer (waaromtrent ik aan geen stelsel gebonden ben) een heilwensch op volgen. Thans acht ik mij verpligt tot de verklaring, dat het opperbestuur van Z. E. met opzigt tot de financiën, blijkens de duurzame uitkomsten, mijne bezorgdheid ophief. Al werden de grondslagen hiertoe ook onder een vorig bestuur gelegd, iets dat ik niet kan of wil beoordeelen, dan moet ik toch den man, aan wiens bemoeijingen het hoofdzakelijk te danken is dat 's lands krediet gehandhaafd wordt, dat 's lands financiën een geregelden gang kunnen houden, als een weldoener des vaderlands beschouwen.

De Minister van Financiën verdedigt de gedragslijn der Regering ten aanzien van de voormelde punten aldus:

Voorloopig moet ik hier aanmerken dat er een groot onderscheid is (en dit wordt, wanneer men van ontvang en uitgaaf spreekt, niet altijd in het oog gehouden) tusschen eene rekening der schatkist, die eene eigenlijke kasrekening is, en eene begrooting; de rekening der schatkist moet natuurlijk inhouden alles wat de schatkist passeert, wat daarin ontvangen en daaruit gegeven wordt, de begrooting der staats-uitgaven moet daarentegen inhouden wat tot de eigenlijke uitgaven van den Staat behoort, onvermengd met hetgeen niet uit de middelen van den Staat gevonden wordt, maar tot lasten van anderen komt. Dit is de ware stand van zaken met betrekking tot de som van ƒ 5,600,000; zij is het bedrag der renten van de 140 millioen, bij de wet van 24 April 1836, als schuld der O. I. bezittingen gebragt, en welk bedrag reeds door die bezittingen wordt gekweten; mogt dit nog eenigzins twijfelachtig zijn bij de begrooting van het loopend jaar 1837, alle twijfel is opgeheven voor het volgend jaar, want de schuld is in Indië erkend, en het verband op de bezittingen van het Rijk aldaar gelegd, blijkens het proces-verbaal van de nederlegging der daarvan verleden akten, door de Algemeene Rekenkamer op den 30n Nov. ll. opgemaakt, en hetwelk ik thans de eer heb aan de Kamer mede te deelen. Schoon dus de obligatiën nog niet zijn uitgegeven, en daartoe geene voordragt vooralsnog kan worden gedaan, omdat 4 pCts. effekten thans niet dan met verlies zouden kunnen worden ter markt gebragt; schoon derhalve individueele krediteuren nog niet in het bezit hebben kunnen worden gesteld van de bewijzen dier schuld, zoo is het echter zeker, dat voor de algeheelheid dier 140 millioen

reeds novatie van schuld bestaat, welke derhalve van de oorspronkelijke schuld in de begrooting behoort te worden onderscheiden, en dit geschiedt door het bedrag der renten, welke die schuld vertegenwoordigen, af te trekken van de generale som der rentebetaling van de 5 pCts. werkelijke schuld, terwijl art. 2 der wet niettemin aan de renteheffers de volle betaling hunner renten verzekert; het effekt van zoodanige wetsbepaling hebben zij reeds in dit jaar genoten; het publiek vertrouwen heeft daarop het zegel gedrukt, daar de 5 pCts. effekten gelijken tred in rijzing en daling gehouden hebben met alle andere publieke fondsen; er was dus geene reden om den in het verleden jaar betreden weg te verlaten en een anderen vorm aan te nemen, vooral niet nu de daarstelling der schuld in Indië, als reeds gezegd, heeft plaats gehad.

En wat aangaat de voorgedragen uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen:

Men zoude eene zeer verkeerde uitlegging aan art. 1, No. 8, dezer wet geven, indien men daarin eenig beginsel omtrent de toepassing van het art. 60 der Grw. meende te zien, dat strijdig zoude zijn met de beschouwing der overzeesche bezittingen als bezittingen des Rijks. Ik acht het nutteloos daaromtrent nu iets te bepalen, of in eenige bepaalde diskussie te treden; ik zoude niet anders dan mijn bijzonder gevoelen kunnen uiten: maar daardoor zouden wij geen stap nader zijn gekomen tot oplossing van een vraagstuk, dat thans van geen regtstreekschen invloed kan of behoort te zijn. Het brengen van ƒ 1,200,000 uit deze geldmiddelen onder de middelen tot dekking der uitgaven als uitkeering, is geene willekeurige beslissing. Het is het beschikbaar stellen eener som die, behalve de renten der 140 millioen, voor deze begrooting heeft kunnen worden beschikbaar gesteld, en derhalve niet als een saldo te beschouwen is, maar als een last op de Indische kas gelegd. Verdere openingen zullen, naar luid van art. 6 der wet van 24 April 1836, later te pas komen, en zelfs vroeger dan het vijfde jaar, dat na de laatst gegeven opening zal verschijnen; het aannemen van zoodanige openingen, op welke wijze ook gegeven, het opnemen van dit of dat bedrag der baten onder de inkomsten van den Staat, zal altijd met eene groote mate van vertrouwen moeten gepaard gaan, en dit is zeker hetgeen de Grw. heeft gewild, toen zij de magt genoemd heeft, aan welke zij het uitsluitend opperbestuur der volkplantingen en overzeesche bezittingen heeft opgedragen.

Het resultaat is de aanneming van Uitgaven met 29 tegen 21, Middelen met 30 tegen 20 stemmen.

Nog drie ontwerpen worden ingezonden, welke regtstreeks

met de geldmiddelen der overzeesche bezittingen in verband staan, te weten:

a. een tot voorziening in de betaling van dat gedeelte der nationale schuld, waarvan men meent dat het Rijk zal kunnen worden ontlast; dit wordt aan die geldmiddelen opgedragen en daartoe eene leening uitgeschreven van *f* 8500000, geheel als in het vorige jaar bij de wet van 11 Maart No. 10;

b. een tot aanvulling der Hoofdstukken van Marine en Oorlog voor 1838 met *f* 10137700, „buiten bezwaar der ingezetenen", als bij de wet van 11 Maart 1837, No. 11;

c. een om, ter vervanging van de 30 millioen 4 percents, onuitgegeven op de 51 millioen bedoeld bij art. 4 der wet van 24 April 1836 No. 11, voorloopig uit te geven 24 millioen in losrenten, rentende 5%, op den voet der wet van 11 Maart 1837 No. 9, en daaruit te bestrijden „voorschotten ter goedmaking der kosten, vereischt tot het aanleggen van een ijzeren spoorweg van Amsterdam over Utrecht naar Arnhem, met een zijtak van Rotterdam naar Utrecht; tot het bedijken en droogmaken van het Haarlemmer Meer, en tot het aanleggen en verbeteren van andere werken van openbaar nut".

De ontwerpen *a* en *b* wekken de oude bezwaren en verlangens. Zeer vreest men voor uitputting der koloniale hulpmiddelen door zulke telkens vermeerderde lasten, zoodat eene opening ter zake meer dan ooit noodig is. — De Regering antwoordt dat het hier geldt voorschotten, door België terug te betalen, en dat „nadere uitleggingen omtrent de genoegzaamheid der hulpbronnen", bij *b* bedoeld, „ook nu niet wel met onze ware belangen schijnen overeengebragt te kunnen worden". „Hoewel de onderstelling, dat die hulpbronnen hoofdzakelijk gevonden worden in de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, naauwkeurig moge zijn, blijft men het er voor houden dat het openbaar maken van volledige aanwijzingen in de nog plaats hebbende omstandigheden ten uiterste bedenkelijk zou zijn".

Hierop volgt, in comité-generaal van 13 Maart [1]), de mededeeling dat naar Londen last gezonden is om de 24 artikelen aan te nemen.

1) Stc. 3 April 1838.

Voor dit berigt wijken alle bedenkingen tegen *b*, en bijna alle tegen *a*.

Ontwerp *a*, aangenomen met 49 tegen 4 stemmen, wordt de wet van 27 Maart 1838, Stbl. No. 9; ontwerp *b*, aangenomen met eenparige (53) stemmen, de wet van denzelfden dag, No. 8.

Ontwerp *c* daarentegen, waarvan men nog grootere dan de reeds bestaande afwijkingen van den waren weg op het veld der financieele politiek voorziet, wordt met 46 tegen 2 stemmen verworpen.

9. *Vergadering van* 1838 *op* 1839 (15 Oktober tot 22 Julij).

De Troonrede zegt:

Voldoende is de staat van zaken in onze overzeesche bezittingen. Werden vroeger onze W. I. koloniën door mijnen beminden derden kleinzoon bezocht, sedert ontving hem ook N. I. met bewijzen van die verknochtheid, waarmede de bewoners dier gewesten, niet minder dan die van W. I., aan mijn Huis en aan het moederland verbonden zijn. De nieuwe inrigtingen aldaar blijven aan de verwachting beantwoorden. Door de vermeestering van Bondjol is ons gezag op Sumatra meer en meer bevestigd. Het Indisch leger heeft bij die gelegenheid vernieuwde blijken gegeven van moed en volharding.

Het Antwoord luidt:

Wij verblijden ons over den voldoenden staat onzer overzeesche bezittingen, wier bloei in zoo naauw verband staat met dien des vaderlands, en dat de nieuwe inrigtingen aldaar aan de verwachting blijven beantwoorden. Eere zij aan het Indische leger, dat onder vele bezwaren met vernieuwden moed en volharding ook door de vermeestering van Bondjol medewerkte om het gezag van Nederland in die gewesten meer en meer te bevestigen. Die verwijderde gewesten deelen mede in de gezindheid, waardoor al wat zich Nederlandsch noemt aan U. M. en zijn Huis is verknocht. Geenszins betwijfelden wij, of de jonge Prins, U. M. derde kleinzoon, zou daarvan in het Oosten gelijk in het Westen de streelende blijken ondervinden.

Op de Begrooting voor 1839 brengt men voor Koloniën *f* 93840 (waarvan het Departement *f* 83320, Etablissement Amsterdam *f* 7750, Wachtgeld *f* 2770), zonder die verhooging toe te lichten; de *f* 5600000 als in het vorige jaar; ook onder de Middelen eene uitkeering van *f* 1200000 uit de overzeesche geldmiddelen.

In de Afdeelingen en bij de openbare beraadslagingen verschijnen de vroegere bezwaren over de *f* 5600000, zoo mede over het systeem betreffende het koloniaal batig slot; met ongeveer hetzelfde antwoord van de Regering. Om te veel herhaling te vermijden, zullen wij dus uit de gehouden redevoeringen slechts het volgende overnemen, gezegd door VAN ALPHEN, na het inroepen van volkomen vertrouwen op de Volksvertegenwoordigers:

Ook dit geldt onze O. I. bezittingen.

Dankbaar gedenken wij aan derzelver toenemende welvaart en erkennen de hulp en steun die daardoor aan ons vaderland gegeven wordt; het is onder hooger bestuur onze redding geweest, door direkte voordeelen niet alleen, maar door indirekten en weldadigen invloed op de eerste bronnen van ons volksbestaan, handel, scheepvaart en nijverheid; die indirekte voordeelen zijn voor het geheele land important geweest, meest alle bedrijven hebben er in gedeeld. Dankbaarheid is niet alleen een pligt, maar het is ook een waar genot, en dit noopt mij uwe aandacht daarop nog eenige oogenblikken te vestigen. Niet uit een financieel, maar uit een staatshuishoudkundig oogpunt is dit onderwerp allerbelangrijkst, want E. M. H.! alle koloniale stelsels, tot nog toe bekend, bereikten het ware doel niet hetwelk zij moesten bereiken en onze O. I. bezittingen hebben aanvankelijk een groot problema opgelost.

Vereeniging van souvereiniteit over en bezit van uitgestrekte landen met eigen handel en scheepvaart, zoo als die in vroeger dagen bestond, bedierf beiden. De koopman werd souverein maar bleef koopman, de band die de kolonie aan het moederland bond, was alles omvattende bemoeijenis, en drukte in stede van te verbinden.

Een magtig ligchaam verzonk als het ware door deszelfs eigen zwaarte.

Afscheiding van souvereiniteit, van handel en scheepvaart, was dus eene wezenlijke weldaad; maar in de uitvoering en toepassing er van ontdekte zich een kwaad, hetwelk aan de voortreffelijkheid van het beginsel van afscheiding zoude hebben doen twijfelen, als het niet in tijds ontdekt ware geworden.

Waarin bestond dat kwaad?

Vreemde handel en scheepvaart, zoowel als onbepaalde kolonisatie, of liever verdringing van den inlander, verbreking van zijne huishoudelijke inrigting, misbruik van zijne onnoozelheid, hebzucht, en magtige kapitalen, daarbij nog magtiger klanken en tooverwoorden, zouden van Java gemaakt hebben eene vreemde kolonie onder Hollandsche vlag en nominaal beheer.

Vreemden zouden de voordeelen getrokken hebben, achteruitgang en opofferingen zouden meer en meer ons deel geworden zijn.

Geen ander middel was daartegen denkbaar dan hetwelk thans bestaat, en door moed, beleid en standvastigheid is ingevoerd en gehandhaafd, zoowel als verbeterd wordt.

Dit middel was tweeledig en die twee leden staan in onderling verband tot elkander.

1°. Het stelsel van kultures herstelde de Javaansche huishoudelijke inrigting, eerbiedigde hare denkbeelden en gewoonten van landbezit; betaling der produkten tegen evenredige prijzen deed de produkten bijna overal toenemen.

2°. Handel en scheepvaart werden genationaliseerd door eene associatie, die éénheid van beginsel, van doel en van direktie had.

De Handelmaatschappij werd opgerigt. Maar gedurende de Belgische vereeniging hadden wij door het bedriegelijk bescherming-stelsel Nederland te veel afgesloten en Java opengesteld tot in de binnenlanden toe.

De invloed van die strekking behield nog lang zijne kracht en zal die nooit geheel verliezen. Waarheid kan zich niet staande houden zonder aanval van laster, leugen en bedrog; over die aanvallen moet en zal zij triomferen. Maar wij moeten waken en op onze hoede zijn, ook tegen de vleitaal van diezelfde magtige kapitalen, klanken en tooverwoorden van vrijheid, die zoo veel beroering en ongeluk stichten als het beginsel niet zuiver en de toepassing verkeerd is.

Wij moeten weten en erkennen, dat wij steeds gevaar loopen van langzaam en onmerkbaar weder af te breken wat opgebouwd is en van zelven de grondslagen te ondermijnen van een gebouw, dat pas sedert weinig jaren getoond heeft in het belang van Nederland opgerigt te zijn en aan deszelfs bestemming te voldoen. Wat zijn de bestanddeelen van dat gebouw?

De souvereiniteit van Java is bevestigd en werkt thans vrijelijk, nu zij ontlast is geworden van kommercieele bemoeijenissen. De administratie is volkomen meester dat stelsel in te voeren, hetwelk zij oordeelt nuttig te zijn in het belang van de kolonie en van het moederland. In de binnenlanden breidt zich het stelsel van kultures dagelijks uit, als middel om de belasting en landrente te betalen werkt het voortreffelijk; billijke belooning van arbeid en industrie, gedurige vermindering van onkosten van transport, door het aanleggen van wegen en kanalen, en de aanwijzing van veertien ladingsplaatsen, met en benevens het behoud de Javaansche huishoudelijke instellingen van eigen beheer onder Nederlandsche surveillance, doen de rust, de welvaart en de produktie, zoowel als de behoefte aan voortbrengselen van onze nijverheid, gestadig toenemen; een gunstig vooruitzigt opent en konsolideert zich

maar de vrije kolonisatie geeft den moed niet op en zal altijd trachten met behulp van den geest der eeuw, eens weder overheerschend te worden. Wij moeten dat gevaar wel kennen en niet te ligt achten.

Het tegenwoordig stelsel van kultures op Java, dat de gedwongen heerendiensten en leverantiën voor niet verving, staat in verband met de associatie die den handel en de scheepvaart genationaliseerd heeft en moet blijven nationaliseren. Het gevaar om die maatschappij te verzwakken en onmerkbaar te ondermijnen, is nog veel grooter dan het gevaar van kolonisatie. Als verdediger van vrijen handel voor Nederland en alle zelfstandige rijken, trede ik hier op als verdediger van eene associatie, die den waren reëelen handel bevoordeelt, bevestigt en nationaliseert, die alleen de maatregelen van de Indische administratie ondersteunen, en het doel er van kan doen bereiken; die hier te lande aan de fabrijkmatige nijverheid een goede leiding en rigting kan geven; die den eenig mogelijken band daarstelt, welke het moederland met de kolonie en de kolonie aan het moederland verbindt, zonder dwang, zonder uitsluiting, zonder verkorting van iemands regt; die alleen beletten kan, dat wij de dupes zijn van pogingen om handel, scheepvaart en kultures aan vreemde kapitalisten te verzekeren.

Ik behoef van den presenten staat der Nederlandsche scheepvaart op Java niet te gewagen, de resultaten zijn daarin nog nooit door eenige uitkomst van eenig stelsel geëvenaard of overtroffen.

Het resultaat, wat den handel betreft, is niet minder voordeelig geweest door het vestigen in ons vaderland van eene algemeene markt van koloniale waren, zoo als er geene bestaat; waar alles zoo goed geassorteerd en geregeld wordt tegen matige prijzen, die tegen verval gesouteneerd worden; hetgeen eene weldaad voor de geheele handeldrijvende wereld is geworden en alleen kon worden bewerkstelligd door eene associatie, die eenheid van beginsel, van doel en direktie heeft; die onze vorige belangrijkheid voor geheel Europa hersteld heeft; die kapitaal, krediet en vertrouwen bezit en vereenigt; die zonder uitsluiting alleen ten doel heeft, om zoowel opdrijving als verval tegen te gaan, en de verwarring, zoowel als de anarchie van prijzen voor te komen en te korrigeren. Zonder vereeniging was dit doel onbereikbaar. Men vergelijke die vereeniging met het koloniaal stelsel van Frankrijk, de harde maatregelen van dwang, die aldaar én de koloniën én den kolonialen handel drukken, en toch noodzakelijk geoordeeld worden, om de kolonie aan het moederland te binden, of liever op te offeren. Engeland heeft nog een veelsoortig koloniaal stelsel zonder vaste beginselen: de onpartijdige vergelijking met onze koloniale instellingen zoude voorzeker niet te onzen nadeele uitvallen.

Het koncentreren van de konsignatiën der produkten, die het stelsel van

kultures oplevert, in de handen van ééne enkele associatie, is geen monopolie, maar een maatregel van wijs overleg, die elk handelaar in het groot bezigt om verwarring voor te komen en geregelde orde van zaken in te voeren. De souverein was daartoe ten volle geregtigd, het ontneemt niets aan zijn gezag, want het is eene vrijwillige daad, die door het algemeen belang geboden werd, maar altijd vrijwillig blijft. De souverein regelt in zijne onafhankelijkheid de inkomende en uitgaande regten, zonder uitsluiting, eenlijk in het belang der nationale nijverheid; geeft alleen daarin de voorkeur aan de associatie waar zij alleen het bestemde doel bereiken kan; de kontrakten daartoe worden voor een jaar vastgesteld, naar de omstandigheden gewijzigd. Betere inrigting op milde beginselen kan niet uitgedacht worden; men houde zich aan die beginselen en wachte zich voor afwijking en overdrijving.

Dat zúlk een maatregel den haat op zich geladen heeft van vorige schijnvrienden, maar altoos heimelijke vijanden, is deszelfs beste lofspraak, maar deze heeft ook met individueel nationaal eigenbelang te kampen, hetwelk helaas maar al te dikwijls gemeene zaak met vreemden maakt, en het waar algemeen belang van het vaderland miskent en met dezen gezamenlijk hetzelve tracht te ondermijnen; — daartegen moet een wijs gouvernement op zijne hoede zijn, want het systema van kultures kan niet bestaan met en benevens het stelsel van vrije kolonisatie; het behoud van eene groote markt voor de produkten van onze O. I. bezittingen kan niet anders bewerkstelligd worden in den presenten staat van wilde konkurrentie, van overvoering, dan door eene associatie, die onpartijdigheid met eenheid van vues vereenigt en zich in een goed geregeld verband kan stellen met de van haar geheel onafhankelijke administratie onzer O. I. bezittingen; beider onafhankelijkheid moet erkend en gehandhaafd worden. De maatschappij moet niet verlaagd worden tot een bureau van het ministerie van koloniën, want dan vervalt men in de vorige dwaling van vereeniging van souvereiniteit en handel; het bestuur van onze O. I. bezittingen moet niet gesubordonneerd worden aan kommercieele inzigten en ondernemingen; maar dit sluit niet uit een goed onderling overleg en verband, dat verband is een maatregel van zelfbehoud, van vrije werking, elk in den kring van zijne bestemming; het is nuttige toepassing van het beginsel van associatie, ja op eene groote schaal, maar daarom niet minder voordeelig voor het algemeen belang; het maakt gebruik van een middel dat nog nooit op die wijze op een groot belang is toegepast geworden, maar dat, even gelijk kleine associatiën, uit dezelfde behoefte ontstaan, op hetzelfde beginsel gegrondvest is, een beginsel waarvan de noodzakelijkheid bij alle beschaafde en industriëele volken erkend en gehuldigd wordt.

Nederland bedenke en overwege dit, en de uitspraak van gezond verstand, op ondervinding gegrond, zal niet twijfelachtig zijn; want het kan niet moedwillig blind zijn voor de onberekenbare gevolgen van terugkeer tot den vorigen staat van absentie van alle verband, van alle beginsel, van eenig bestemd doel, — een staat die nog oneindig zoude verzwaard worden door een afbraak, een verval, eene verwarring die alle verbeelding te boven gaan.

Handel bestaat uit in- en uitvoer; in eene kolonie waar geen kapitalen in geld bestaan, is de uitvoer in natura het eenigste middel van remise; van dat middel maakten zich de vreemden meer en meer meester, bevorderden dit door eigen aanplantingen in de Javaansche binnenlanden, door eigene middelen van transport, door eigen invoer van fabrikaten.

Daartegen een duurzaam tegenwigt te vinden was moeijelijk, maar het was pligt; geen beperking van invoer, geen tarief kon daarin voorzien; de over-produktie stoort zich niet aan 25 pCt. inkomende regten; het eenige mogelijke redmiddel was, het middel van remise aan eene nationale associatie te verzekeren, aan eene associatie waarvan het beheer belangloos en onpartijdig konde zijn, alleen werkende in het algemeen belang van handel, scheepvaart en van nijverheid. Het gevolg er van was dan ook blijkbaar; gebrek aan remise verzwakte den vreemden handel, verhief den onzen, schiep eene geheel nieuwe bloeijende scheepvaart, vestigde bij ons eene groote markt van koloniale waren, en dit werd bewerkstelligd zonder eenig verbod of uitsluiting, het gouvernement behield zijne vrijheid en niemands regt of vrijheid werd verkort.

Een groot problema is dus opgelost, een band is daargesteld die de O. I. koloniën aan het moederland bindt en kan binden, zonder dat de eene aan het andere wordt opgeofferd, zonder elkander tot last te zijn; integendeel, beider welvaart neemt hand aan hand toe, en nimmer heeft het principe van vereeniging zulk een nuttig resultaat daargesteld.

Nederland verblijde zich dus over deze uitkomst; het moge dankbaar zijn voor den zegen dien het daardoor geniet, welke deszelfs redding geweest is in de moeijelijkste omstandigheden; het make zich dien zegen niet onwaardig door weifelingen, ten gevolge van onderkruipingen of verkeerde ambitie en overdrijving; — Nederland blijve de handen in elkander slaan, om dat vaderland te redden, dat miskend, mishandeld en verguisd is, maar staande is gebleven door deszelfs vertrouwen op hooger bestuur; maar Nederland verwondere zich dan ook niet over de jaloezij en den haat, die zoowel aan het stelsel van binnenlandsch beheer en kultures op Java, als aan de eenheid van direktie van de Handelmaatschappij wordt toegedragen.

Het geve eere aan wien eere toekomt, en deszelfs leuze blijve vereeniging, op een goed beginsel, met een nuttig bestemd doel, want ook daarin geldt de grondslag van deszelfs bestaan: Concordia res parvæ crescunt, discordia dilabuntur.

De Begrooting wordt aangenomen met 41 tegen 13 en 40 tegen 14 stemmen.

Nagenoeg gelijktijdig met de Begrooting wordt een ontwerp ingediend, ter voorziening gedurende 1839 „in de bezwaren, welke de buitengewone omstandigheden voor het Rijk alsnog veroorzaken", namelijk de betaling der ƒ 8400000 wegens het zoogenaamde Belgische aandeel in de openbare schuld en de aanvulling van Marine en Oorlog met ƒ 10137700. Het stelt (art. 1 en 2) die sommen vast als buitengewone kredieten, beschikbaar totdat de „buitengewone omstandigheden" ophouden, en te verstrekken (art. 3) uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, „en zulks wat aanbelangt *de volle rentebetaling der Nationale Schuld* als leening, om later met de renten sedert het doen van die leening verschenen, welke de vijf ten honderd niet zullen kunnen te boven gaan, aan de geldmiddelen der overzeesche bezittingen te worden teruggegeven."

„De gelden tot het doen van de gezegde verstrekkingen" (art. 4) „zullen worden gevonden door middel van het daarstellen van eene schuld ten bedrage van *negentien millioen gulden*, ten laste van de overzeesche bezittingen, waarvan zullen worden afgegeven *Losrenten* rentende *vijf* ten honderd", op den voet der wetten van 11 Maart 1837 en 27 Maart 1838.

De eenige koloniale bedenking, welke dit voorstel bij het onderzoek in de Afdeelingen ontmoet, is het ontbreken van alle opheldering, waarom thans alles moet worden geleend, terwijl vroeger zoo veel eenvoudig uit de Indische kas genomen werd. Het doet denken aan uitputting der bron. Velen dringen daarom weder aan op opening van zaken, althans in comité-generaal. Eenigen wenschen tevens tot klaarheid gebragt te zien, wat het te beduiden hebbe dat de Staat geld leene van zijne overzeesche bezittingen, gelijk bij art. 3 van het ontwerp voorkomt.

Op het laatste antwoordt de Regering, dat de leening eigenlijk is een voorschot. Overigens:

Voor de verstrekkingen tot voldoening van de schuld, zal er eene vordering ontstaan van volkomen gelijken aard en tot gelijke som, als over elk der voorgaande jaren, ten behoeve van de geldmiddelen der overzeesche bezit-

tingen, wegens dit onderwerp reeds bestaat en waarvan de teruggave of de verrekening aan nadere schikkingen zal zijn onderworpen; terwijl het overige eene bijdrage voor de buitengewone behoeften van de departementen van Marine en Oorlog uitmaakt, bestemd om die behoeften, even als in de laatste jaren, buiten regtstreeksch bezwaar der ingezetenen te vervullen.

Indien de bloote bepaling van eene voorziening buiten bezwaar der ingezetenen, nu ten aanzien van de oorlogskosten niet voldoende is geacht, moet dit niet worden toegeschreven aan het uitputten van de bron, welke de middelen voor die behoefte tot hiertoe voornamelijk heeft aangebragt: nog steeds vloeit die weldadig, maar de voorzigtigheid gebiedt, om ze te ontzien, om den tijd te gunnen dat de hulpmiddelen in behoorlijke evenredigheid kunnen toevloeijen, en dat inmiddels gebruik wordt gemaakt van het zoo gelukkig bestaand krediet, dat ons tot hiertoe heeft in staat gesteld, om zoo veel moeijelijke omstandigheden te boven te komen.

Hierdoor blijft, blijkens het Centraal Verslag, de wensch naar opening van de Indische financiën onvoldaan.

Doch tegenover zekere oorlogszuchtige bedrijven in België, waar eene groote partij den status quo boven de 24 artikelen verkiest, acht men bijna algemeen, deze en andere bezwaren te moeten ter zijde stellen. Bij de openbare beraadslagingen (20 December) komt het belangrijke punt dan ook niet meer te berde en wordt het ontwerp met 50 tegen 4 stemmen aangenomen.

Men zal zich herinneren dat in 1829, ter voldoening aan de Grondwet, werd vastgesteld de Eerste Afdeeling der Begrooting (anders genaamd Begrooting van Gewone Uitgaven of Tienjarige Begrooting) voor 1830 tot en met 1839. Ofschoon de geheel buitengewone omstandigheden, waarin het Rijk verkeerde, tot dus verre geboden hebben die Begrooting telkens door jaarlijksche Begrootingen te vervangen, is het grondwettelijk voorschrift in stand gebleven. Om daaraan te voldoen draagt de Regering, nu de laatste tienjarige Begrooting met 1839 zal afloopen, eene nieuwe zoodanige Begrooting voor, aanvang nemende met 1840, benevens de Middelen om de gewone uitgaven te bestrijden.

De som voor Koloniën (XIe Hoofdstuk) bedraagt er *f* 91070, zijnde dezelfde als voor 1839, zonder het wachtgeld van *f* 2770. Onder de Middelen is geene uitkeering uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen.

Deze ontwerpen worden algemeen bij het voorloopig onderzoek ontijdig beschouwd en daarom, ook door de Regering, verder buiten behandeling gelaten [1]).

Den 19den April 1839 sluiten Nederland en België het Traktaat, dat, behalve eenige schikkingen omtrent de uitvoering, een einde zal maken aan den twist over de 24 artikelen. De ratifikatiën worden den 8sten Junij uitgewisseld. Wij hebben de koloniale zijde van dit verdrag beschouwd op blz. 2 tot 10.

Den 7den Mei 1839 benoemt de Koning eene Kommissie tot onderzoek der financiën.

10. *Vergadering van* 1839 *op* 1840 (21 Oktober tot 15 Junij).

In de Troonrede lezen wij, na een woord over den „steeds toenemenden voorspoed der Oost-Indische bezittingen", de aankondiging eener voordragt „tot regeling van financieele aangelegenheden in verband met de bijdragen uit de overzeesche bezittingen, waaromtrent U E. M. openingen zullen ontvangen, welke, zoowel over het tegenwoordige als over het toekomende, gunstige uitkomsten aanwijzen". — De S. G., zich over den voorspoed verheugend, beloven de voordragt te onderzoeken „met al de zorg en naauwkeurigheid, welke het belang van het onderwerp vordert".

De bedoelde voordragt wordt den 25sten Oktober, te gelijk met de Begrooting, door den Minister van Financiën aldus aangeboden, na gesproken te hebben van de ruime bijdrage uit de overzeesche bezittingen (*f* 11220000), welke ditmaal onder de Middelen begrepen is:

Maar deze bijdragen hechten zich aan eenen buitengewonen financieelen maatregel, welker aard en noodzakelijkheid aan U E. M. opzettelijk en volledig zal worden ontvouwd, en niet alleen met de tegenwoordige begrootings-wetten in een natuurlijk verband staat, maar ook bestemd is, om voor de toekomst eene voldoende geruststelling te geven, en daarom tijdig wordt voorgesteld, omdat dezelve aan de eene zijde moet strekken, om de dienst

1) Zie Sluitingsrede, Stc. 23 Julij 1839.

voor het volgend jaar tegen alle gevaar te verzekeren, en aan de andere zijde, een der grondslagen moet uitmaken voor het regelen van 's Rijks inkomsten voor het vervolg.

Het ontwerp van wet, tot deze aangelegenheid betrekkelijk, is van den volgenden inhoud:

„Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de middelen behooren te worden aangewezen tot teruggave der voorschotten, welke gestrekt hebben om de koloniale administratie hier te lande in staat te stellen tot kwijting der geldelijke verpligtingen, aan dezelve onder buitengewone omstandigheden opgelegd, in het belang van 's Rijks schatkist;

Dat een gedeelte der voormelde verpligtingen, door bijzondere oorzaken, is achterstallig gebleven en alsnog dient te worden vervuld;

En dat de toestand van 's Rijks O. I. bezittingen gedoogt, om die teruggave en aanvulling te doen plaats hebben, zonder dadelijk bezwaar van het moederland en onder aanwijzing der middelen van aflossing, niet alleen van deze schuld, maar ook, in voldoening aan art. 6 der wet van den 24 April 1836 (Stbl. No. 11), van die, welke ten laste der voornoemde bezittingen zijn uitgegeven volgens de wetten van 11 Maart 1837 (Stbl. No. 9), 11 Maart 1837 (Stbl. No. 10), 27 Maart 1838 (Stbl. No. 9) en 22 Dec. 1838 (Stbl. No. 50);

Zoo is het, enz.

Art. 1. Er zal, ten laste der overzeesche bezittingen, eene schuld worden daargesteld, ten bedrage van *zes en vijftig millioen gulden*, onder denzelfden waarborg voor de renten en overigens van gelijken aard als die, bedoeld bij de wetten van 11 Maart 1837 (Stbl. No. 10), 27 Maart 1838 (Stbl. No. 9) en 22 Dec. 1838 (Stbl. No. 50).

Art. 2. Van deze schuld zullen worden afgegeven *losrenten*, rentende 5pCt., ingaande op zoodanig tijdstip in 1840 als nader door Ons zal worden bepaald.

Art. 3. Eene som van *één millioen gulden*, of zoo veel meer als de koloniale geldmiddelen zullen toelaten, zal jaarlijks, aanvankelijk met 1842, worden aangewend tot vermindering bij inkoop of aflossing van de schuld bij de tegenwoordige wet en die van 11 Maart 1837 (Stbl. No. 9), 11 Maart 1837 (Stbl. No. 10), 27 Maart 1838 (Stbl. No. 9) en 22 Dec. 1838 (Stbl. No. 50) vermeld."

Omtrent dit wets-ontwerp zullen aan U E. M., door het departement van Koloniën, op 's Konings last, uitgebreide ophelderingen en toelichtende stukken worden medegedeeld, welke niet alleen tot het regt verstand van het onderwerp strekken zullen, maar ook zich aansluiten aan de openingen van het beloop der afbetalingen uit de middelen van 's Rijks overzeesche bezittingen en van den geldelijken toestand derzelve, bij een verslag, door het bovengemelde departement, onder dagteekening van den 26 Okt. 1835, in

voldoening aan de laatste zinsnede van art. 5 der wet van 23 Maart 1826 (Stbl. No. 12), aan de S. G. gegeven.

Het zal daaruit aan U E. M. blijken, dat het aangeboden ontwerp de strekking heeft, om het departement van Koloniën in staat te stellen, de geldmiddelen der overzeesche bezittingen aan te wenden niet alleen tot bestrijding van de lasten, nu reeds door het moederland op Indië gelegd, maar ook tot voorziening in de behoeften van het Rijk voor het jaar 1840; en dat zelfs voor volgende jaren aan de huishouding van Staat, op eene zeer ruime wijze, zal kunnen worden te gemoet gekomen.

Dat het onderhavig ontwerp aan dit doel zal kunnen beantwoorden, zullen U E. M. kunnen beoordeelen uit de hierboven door mij toegezegde openlegging van den geldelijken toestand van Indië, — van het einde waartoe deze nieuwe schuld wordt gekreëerd, — en van de middelen welke Indië bezit, om den bereids opgelegden schulden-last niet alleen, maar ook de nu voorgestelde vermeerdering er van, te kunnen dragen.

Het is geene onbekende zaak, dat Indië tot verligting der staats-uitgaven mildelijk heeft bijgedragen en verder kan blijven bijdragen, door de vermeerderde hoeveelheid van produkten uit de aldaar ingevoerde orde van zaken ontstaan, en welke een gereeden aftrek op de Nederlandsche markten vinden; doch om die bijdragen te kunnen leveren, moet het departement van Koloniën worden in staat gesteld, om aanzienlijke voorschotten terug te betalen, voor welke de produkten verbonden zijn, en waarvan derhalve hetzelve de vrije beschikking niet heeft; die vrije beschikking te verkrijgen en daardoor in de behoeften van het Rijk te voorzien en de geldelijke aangelegenheden van het gemelde departement te regelen, is in het algemeen het doeleinde van dit ontwerp van wet; in de bijzonderheden te treden, daarvoor is deze voordragt niet wel vatbaar. Uit de afzonderlijk te geven inlichtingen zullen dezelve voldoende blijken.

E. M. H.! Danken wij dan de aanbiddelijke Voorzienigheid, dat zij ons de middelen aanbiedt, om de treurige gevolgen der gebeurtenissen van de laatste jaren, en die op 's lands financiën zwaar hebben gedrukt, te kunnen afwenden, en om de eigen hulpbronnen van Nederland aan te vullen met die uit deszelfs overzeesche bezittingen, en aldus het standpunt, hetwelk Nederland in den rei der staten toekomt, te handhaven.

Daartoe kan de voorgestelde maatregel strekken; dezelve moet niet alleen in dadelijke behoeften voorzien, maar ook dienstbaar zijn, om in vervolg van tijd de lasten van het moederland te verligten, en ook verder het verbroken evenwigt tusschen uitgaven en inkomsten te herstellen.

Maar bovendien wordt een ander zeer belangrijk punt bij dit ontwerp geregeld, door de daarbij bepaalde aflossing en het doen klimmen van de-

zelve in overeenstemming met het bepaalde bij art. 6 der wet van 24 April 1836 (Stbl. No. 11).

De voldoening aan het daar uitgedrukte voorbehoud wordt door den voorgestelden maatregel mogelijk gemaakt, en het gegrond vooruitzigt geopend, dat de schulden, onder welke het Rijk thans gebukt gaat, allengskens zullen kunnen verminderd, en dat, als een gevolg daarvan, de tijd zal worden geboren, dat de lasten der natie verminderd zullen kunnen worden.

De toegezegde openingen geschieden bij eene *geheime* missive van den Minister van Koloniën, van 23 Oktober [1]).

Daarop heeft het onderzoek in de Afdeelingen plaats, wier processenverbaal wij geheel overnemen.

Eerste Afd. Nadat het ontwerp van wet tot daarstelling van schuld ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen was voorgelezen, hebben vier leden verklaard geen oordeel over de zaak te kunnen uiten, dan in verband met de medegedeelde en door hen gelezen geheime memorie, en dus buiten staat te zijn gesteld zich, in tegenwoordigheid der niet ingewijde leden, over eenige bijzonderheid uit te laten. Twee leden hebben zich niettemin vereenigd in het onderwerpen der bijgevoegde nota A 2) aan de Regering.

Vijf leden verklaren het ontwerp van wet, bij alle gebrek van inlichting, niet te kunnen beoordeelen. Zij maakten zwarigheid om de geheime memorie, over dit onderwerp bij de Kamer ingediend, te lezen; naardien zij de geheimhouding strijdig achten met het beginsel en met de behoefte van publiciteit in het vak van financiën. Ingevolge art. 108 der Grw. zijn de diskussiën openbaar; ingevolge art. 12 van het reglement van orde kan slechts de Kamer zelve in comité-generaal, bij wijze van uitzondering, over speciale gevallen tot de geheimhouding besluiten. Kon deze geheimhouding van Regeringswege, over eenig onderwerp, hetwelk niet uitsluitend van hare kompetentie is (zoo als de buitenlandsche aangelegenheden), worden opgelegd, alvorens men eenige bijzonderheid der zaak kent, dan gelooven zij dat daardoor tevens de magt aan de Regering zoude worden gegeven, om alle publieke diskussie af te snijden. Bij den hagchelijken toestand van ons financiewezen, bij de vrij algemeene denkwijze dat zulks grootendeels te wijten is aan den geheimzinnigen sluijer waarin men ze tot dusverre hulde, en bij de behoefte om het krediet, door een vertrouwen op zaakkennis gegrond, te schragen, houden zij zoodanige exceptioneele handelwijze bovendien voor zeer noodlottig. In afwachting van eenig licht, hetwelk tot grondslag van

1) Tot dus ver is het ons niet gelukt dit stuk ter opname in ons werk te verkrijgen.

2) Niet gevonden.

hunne denkwijze kan strekken, moeten zij zich bepalen, nopens het al dan niet wenschelijke dezer wet te zeggen: *non liquet.*

Intusschen zijn deze leden van meening, dat de considerans der wet, door eene omschrijving van daadzaken, het aannemelijke of wenschelijke had moeten bewijzen. Bij ontstentenis, wenschen zij de navolgende vragen tot hunne geruststelling beantwoord te zien.

Daar men geene kennis draagt van andere schulden, sedert eenige jaren door den Staat gekontrakteerd, dan die door de zware Rijks-belastingen en door de ontzettende geld-negotiatiën hebben kunnen en behooren bestreden te worden, zoo veroorlooft men zich eene specifieke opgave te verzoeken van de schulden bij deze wet bedoeld, alsmede van de jaren waarin dezelve gemaakt zijn?

Verder vraagt men, welke betalingen uit deze geldleeningen zijn bewerkstelligd geworden?

Eindelijk verlangt men te weten, of al de anterieure schulden, op den Staat rustende, onder de hier aangevraagde 56 millioen begrepen zijn, dan wel, of men, in het vervolg van tijd, nog eene nadere opgave van anterieure schulden te wachten heeft?

Opzigtelijk de bijzonderheden van het ontwerp, is geene andere aanmerking in het midden gebragt dan die, door eenige leden ondersteund, tegen het borgblijven van het moederland. Deze leden beamen de tegenbedenking wel, door een lid, dat zich niet met het denkbeeld vereenigt, geopperd, dat men alsdan geene geldschieters dan tegen zeer onereuse voorwaarden zoude vinden; maar zij vreezen dat men den principalen debiteur, in geval van nood, of bij onverhoopte gebeurtenissen in de kolonie, ter zijde zoude stellen, en den borg voor de betaling zoude laten zorgen. Daarenboven vinden zij dat men zoodoende deze nieuwe schuldeischers te zeer ten nadeele der oude krediteuren van den Staat bevoordeelt, naardien men hun, behalve het algemeen verband, nog een bijzonder geeft, en de opbrengsten der koloniën, waarvan ons financie-wezen thans geheel afhankelijk is, in geval van gebrek, in de eerste plaats ten behoeve van deze zijne bijzondere krediteuren, als principaal, zouden moeten worden afgezonderd.

Tweede. Na langdurige deliberatiën over het ontwerp van wet tot daarstelling van schuld ten laste der overzeesche bezittingen, heeft de afdeeling geoordeeld, dat het, bij den tegenwoordigen toestand van geheim, ter zake dit ontwerp, meest voegzaam ware, verschillende gevoelens van bijzondere leden bij drie afzonderlijke nota's, aan dit verbaal te annexeren, 1) en voorts, onder referte tot dezelve, als behelzende tevens over het algemeen de denk-

1) Niet gevonden.

beelden en wenschen van de meerderheid der afdeeling, als eenparig verlangen derzelve te kennen te geven:

1°. Dat in deze wet uitgedrukt worde de bepaling, dat jaarlijks aan de S. G., bij de begrooting, kennis zal worden gegeven van het, over het dan laatst afgesloten dienstjaar, bestaand excedent der inkomsten van 's Rijks overzeesche bezittingen, opdat dan bij de begrootingswet, met *toestemming der S. G.*, over hetzelve beschikt worde.

2°. Dat in deze wet specifiek worde uitgedrukt de bestemming der bij dezelve gevraagde 56 millioen.

3°. Dat bij deze wet bepaald worde het minimum van koers, daaronder begrepen courtage en interest-berekening, waarop dit 5 pCts. effekt zal worden uitgegeven.

4°. Dat, alvorens tot verdere behandeling derzelve over te gaan, opening zal worden gegeven van 's lands geheelen financieelen toestand, met alle deszelfs bijzondere en geheime inrigtingen, fondsen en administratiën, en dit ook met name van het Amortisatie-Syndikaat, deszelfs bezittingen en inkomsten, schulden en lasten.

Derde. Nadat de Afdeeling had beraadslaagd over het al of niet onder geheimhouding kennis nemen van de tot dit wetsontwerp betrekkelijke memorie van Z. E. den Minister van Koloniën, en met eenparigheid van stemmen (uitgezonderd van één lid der afdeeling) tot de lezing dier memorie had besloten, nadat ook van de overige ter griffie gedeponeerde stukken is visie genomen, heeft de afdeeling op heden het wetsontwerp meer opzettelijk in overweging genomen.

Al dadelijk merkt de afd. aan, dat, ofschoon niet alle berekeningen, in de memorie en bijlagen voorkomende, kunnen worden openbaar gemaakt, en het ook onraadzaam kan geacht worden de niet ongunstige uitzigten die O. I. oplevert publiek te maken, een gedeelte van de memorie, gevoegelijk *kan* en ook zal moeten bekend gemaakt worden, juist tot vestiging van het krediet, en ten einde *mistrouwen* weg te nemen, hetwelk zoo ligtelijk door geheimzinnigheid wordt verwekt.

Wat nu het wetsontwerp betreft, zoo is de zaak eenvoudig deze: dat er op nieuw eene geldleening zou daargesteld worden ten laste van de overzeesche bezittingen, onder waarborg van het rijk, en dus eigenlijk ten laste van het rijk; dat die geldleening moet strekken om reeds aangegane schulden, om in de behoefte van vorige jaren te voorzien, te dekken, — ofschoon de S. G. in het denkbeeld moesten verkeeren, dat voor die behoeften die middelen uit de overzeesche bezittingen aanwezig en dadelijk beschikbaar waren geweest, — om eindelijk het te kort op de uitgaven over 1840 te dekken.

Uit de memorie van Z. E. den Minister van Koloniën blijkt het, hoezeer

er verwikkelingen bestaan ten aanzien van de financieele aangelegenheden tusschen de schatkist, het amortisatie-syndikaat, de handelmaatschappij en het departement van koloniën. Het is van het grootste belang, dat die verwikkelingen uit den weg worden geruimd, en dat men tot de, in het financieel beheer zoo noodzakelijke orde, regelmatigheid en eenvoudigheid terugkeere; hiertoe wordt in de eerste plaats vereischt, dat duidelijk en volkomen de staat van 's rijks geldmiddelen aan de S. G. worde blootgelegd.

De afd. dringt er dan ook op aan, dat de regering geheel en volkomen opening geve van den staat van het amortisatie-syndikaat, van de geheele verhouding tusschen hetzelve en de koloniën (zijnde tot nu toe slechts eene kasrekening over eenige jaren gegeven), en van iedere betrekking van de schatkist tot andere geldelijke instellingen: eerst na die opening zullen de S. G. met kennis van zaken de regering kunnen ondersteunen in hare pogingen tot behoud van 's lands krediet.

De afdeeling is van gevoelen, dat de blootlegging van den staat van 's rijks financiën juist bevorderlijk zoude zijn tot het wel doen gelukken der alsnu voorgedragene geldleening. Indien het toch voor ieder, die de hulpbronnen van het amortisatie-syndikaat heeft gadegeslagen, niet onbekend kan wezen, dat die instelling sedert 1830 grootelijks heeft geleden, als bij voorbeeld, alleen op de 4½ pCt. schuldbekentenissen, in verband met de voor eerste betaling en aflossing geheven wordende 15 opcenten, meer dan 18 millioen, dan is het maar te zeker, dat de verevening van het syndikaat met eene nieuwe leening zal moeten gepaard gaan, en is er inderdaad weinig hoop op eene ruime deelneming en plaatsing, zoo veel mogelijk het pari bijkomende, indien bij het uitschrijven eener negotiatie het zekere uitzigt bestaat, dat dezelve spoedig weder door eene andere zal worden opgevolgd.

Het werd reeds opgemerkt, dat de S. G. tot nu toe in het denkbeeld hadden moeten verkeeren, dat de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen volledig in staat waren, om uit hare aanwezige en dadelijk beschikbare fondsen aan de opgelegde verpligtingen te voldoen. Men neemt de vrijheid hieromtrent in het geheugen van de regering terug te roepen, dat, toen in Febr. 1837 door de derde afdeeling opheldering werd verzocht, of de O. I. kas wel in staat zoude zijn de voor buitengewone oorlogsbehoeften geraamde ƒ 11,353,400 te bestrijden, door den waarnemend Minister van Financiën in comité-generaal is geantwoord, *dat de Minister van Koloniën kans zag dit goed te maken*; dat, wanneer al in den jare 1838 mede de buitengewone behoeften van oorlog uit de koloniale kas zijn bestreden, over den jare 1839 alleen ten laste van dezelve is gebragt de rentebetaling der aangegane schulden, volgens de memorie bedragende ƒ 9,800,000 en eene uitkeering van ƒ 1,200,000 ten behoeve van 's rijks schatkist, zoodat over 1839 door de

overzeesche bezittingen naauwelijks de helft is bijgedragen, van hetgeen door dezelve in vorige jaren werd verstrekt.

In verband hiermede wenscht de afdeeling dan ook te mogen weten, wat het wil zeggen, dat de Indische kas, buiten en behalve *f* 17,915,000, krachtens verschillende *wetten*, DAARENBOVEN in 's rijks schatkist heeft gestort eene som van *f* 32,097,946.59½?

Ten aanzien van de reeds ten laste van de overzeesche bezittingen bestaande verpligtingen, zoo wordt het bedrag van de jaarlijksche rentebetaling in de memorie opgegeven als groot te zijn . . . . . . *f* 9,800,000.00

Inmiddels is bij de wet van 24 April 1836 opgelegd eene verpligting tot betaling van 4 pCt. rente van een kapitaal van 140 millioen, mitsdien . . . . *f* 5,600,000.00

Bij dezelfde wet nog 4 pCt. van 21 millioen, en bij de wet van 24 April 1836, No. 12, 4 pCt. van 9 millioen, zamen *f* 1,200,000, gelijkstaande met 5 pCt. rente van *f* 24,000,000 losrenten, ter vervanging gekreëerd bij de wet van 11 Maart 1837, No. 9 . . . . „ 1,200,000.00

5 pCt. van *f* 8,400,000, volgens de wet van 11 Maart 1837, No. 10 . . . . „ 420,000.00

5 pCt. van *f* 8,400,000, volgens de wet van 27 Maart 1838, No. 9 . . . . „ 420,000.00

Eindelijk 5 pCt. van *f* 19,000,000, volgens de wet van 22 Dec. 1838, No. 50 „ 950,000.00

leverende te zamen op . . *f* 8,590.000.00

en mitsdien een verschil van . . . . *f* 1,210,000.00

waarvan men de oplossing verlangt te mogen weten.

Volgens de memorie, moet voor het volgende jaar worden voorzien in *f* 11,200,000, zijnde ongeveer gelijkstaande met de som in het ontwerp van wet van de *middelen*, als uitkeering uit de overzeesche geldmiddelen, voorkomende; doch wordt daarenboven verlangd, *om in de behoefte van het amortisatie-syndikaat te voorzien*, eene som van *f* 4,000,000. Te vergeefs heeft men evenwel in de memorie eene opgave gezocht, waarvoor die 4 millioenen zouden verstrekken. Er zoude toch moeijelijk van de S. G. kunnen gevergd worden de toestemming in eene zoo aanzienlijke uitgave, zonder dat de strekking en de noodzakelijkheid van dezelve wierd aangetoond. Evenmin wordt in de memorie uitgelegd, *hoe of het departement van koloniën, ten gevolge van betalingen aan hetzelve ten behoeve van 's Rijks schatkist opgelegd, aan dezelve voor voorgaande jaren is schuldig ge-*

bleven tien millioen; ook dit behoeft nadere opheldering en levert het vernieuwd bewijs op, dat alleen door eene geheele blootlegging van den wezenlijken toestand van de schatkist, de S. G. in de gelegenheid kunnen gesteld worden, met kennis van zaken te oordeelen.

Uit de memorie schijnt te blijken, dat de vroegere leeningen door het Amortisatie-Syndikaat, ten behoeve van de overzeesche bezittingen gedaan, zijn afgedaan in 1836. Intusschen komen op de Indische begrooting over 1839 binnen 's lijns voor *f* 2,450,000, voor uitbetaling en aflossing dier leeningen; men wenschte ook dit opgehelderd te zien. Ten opzigte van die leenigen nemen twee leden de vrijheid de Regering te herinneren aan de beraadslagingen, die de wet van 24 April 1836 (Stbl. nº 11) hebben voorafgegaan, en hoe, ten gevolge van het door de S. G. geuit verlangen, de laatste zinsnede van art. 4, § 1, is toegevoegd, met het bepaalde doel dat deze wetsbepaling, voorloopig en tot daaromtrent nader door de wet zoude worden besloten, buiten uitvoering zoude blijven; die leden verwonderen zich, dat desniettegenstaande de Hooge Regering in Indië eene afdoening te dezer zake met het Amortisatie-Syndikaat schijnt aangegaan te hebben; zoodat nu het oogenblik daar zoude zijn, om over de uitgifte der obligatiën en het gebruik der aflossingen, bij de wet bepalingen te maken; en dan zeker bestaan dezelfde redenen die in 1836 zijn aangevoerd, dat, zoo lang de leeningen door het Amortisatie-Syndikaat aangegaan tot dekking der O. I. leeningen van 1827 en 1828 niet zijn afgelost, hetgeen niet vóór 1845 mag plaats hebben, het rijk niet ten tweeden male met den waarborg voor dezelfde schuld kan worden belast.

De Hooge Regering zal uit het tot nu aangevoerde kunnen opmaken, dat de afdeeling zich voor alsnog niet genoegzaam ingelicht acht, om over het aangeboden wets-ontwerp te kunnen oordeelen; de inlichtingen die zij verlangt, betreffen niet zoo zeer *de middelen, welke Indië bezit om de op haar gevestigde schulden te voldoen en de voorgenomen vermeerdering hiervan te dragen,* want hieromtrent betuigt zij der Regering haren dank voor de belangrijke mededeelingen, die zij heeft ontvangen; zij is te zeer overtuigd van de onmogelijkheid, om stellige zekerheid te dezen aanzien te geven, dan dat zij hierop zoude aandringen; neen, de verlangde inlichtingen betreffen meer het verledene: de sommen die werkelijk uit de overzeesche bezittingen in 's lands kas zijn gevloeid; het gebruik van die sommen, gelijk mede van die, welke bij wijze van voorschot van de handelmaatschappij zijn ontvangen; eindelijk de noodzakelijkheid om zulk eene aanzienlijke leening aan te gaan, en de bestemming, die men buiten de aflossing aan die maatschappij, aan de daaruit voortvloeijende fondsen, gelijk mede aan de opbrengst van de produkten die in het volgende jaar zullen aankomen, zal geven: alles komt

dus, op *eene geheele openhartige mededeeling* van den *toestand der geldmiddelen van den Staat* aan: zonder die blootlegging zou de afdeeling zwarigheid moeten maken, op nieuw tot eene vermeerdering van schuld mede te werken.

Eenige leden meenen hierbij te moeten voegen, hoe zeer de onvolledige voldoening aan het voorschrift van art. 128 van de Grw. thans betreurenswaardige gevolgen na zich sleept. Indien de Regering steeds een uitvoerig doch ook waarachtig en volledig verslag van den staat der geldmiddelen aan de S. G. had gedaan, zou het Rijk gewis niet in die ongelegenheid zijn gekomen, waarin zich hetzelve thans bevindt; indien toch de meerderheid van de S. G. telkens in vermindering van belastingen toestemde, was het, omdat men in den waan verkeerde, dat de overzeesche bezittingen, ook zonder tot verpanding van soms nog niet ingeoogste vruchten de toevlugt te nemen, in staat waren zulke aanzienlijke sommen af te werpen, als werd opgegeven: men vertrouwde op geruststellende verzekeringen, die, helaas! thans blijken minder vertrouwen verdiend te hebben; juist de overweging hiervan en van het gebeurde, van de aanleiding tot dit wets-ontwerp en van deszelfs noodzakelijkheid, dringt die leden om te verklaren, dat zij in geene leening ten laste van de overzeesche bezittingen toestemmen, indien niet uitdrukkelijk wordt voorgeschreven, dat jaarlijks behoorlijke verantwoording worde gedaan van het zuiver overschot dier geldmiddelen. Die leden verlangen in geenen deele zich te mengen in het opperbestuur over de bezittingen en volkplantingen van het Rijk in andere werelddeelen; doch zij meenen, dat de S. G. aanspraak kunnen maken op volledige inzage van al hetgeen de geldmiddelen van het Rijk betreft, waaronder mede onbetwistbaar de inkomsten van de overzeesche bezittingen moeten worden gerangschikt; zij meenen, dat terwijl het Rijk de renten van zulke aanzienlijke schulden ten laste van de overzeesche bezittingen heeft gewaarborgd, de S. G. met regt eene jaarlijksche verantwoording kunnen vorderen.

Vierde. Bij den aanvang der deliberatiën over het ontwerp van wet tot daarstelling van schuld ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, hebben *drie leden* verklaard, hier als herhaald te willen houden, hetgeen door hen is te kennen gegeven bij het proces-verbaal dezer afdeeling over de wet op de middelen, ten opzigte van de geheimhouding, onder welke de mededeeling van den heer Minister van Koloniën, met de bijgevoegde stukken, is geschied; zij blijven meer en meer de bedoelde voorwaarde betreuren, en geheel in strijd vinden met de principes der Grw., welke openbaarheid in financiën medebrengen, en openbare diskussiën der Tweede Kamer van de S. G. tot hoofdregel stellen; zij zullen niet wederspreken, dat de geheimhouding op gedane mededeelingen dikwijls is opgelegd geweest, doch moeten

aanmerken dat die mededeelingen, in de laatste jaren, buitenlandsche staatkundige onderhandelingen betroffen, waarvan de kennisgeving, naar den geest van art. 57 der Grw., van de zijde der Regering fakultatief kan gerekend worden, en die vooral nimmer moesten dienen tot inlichting en opheldering van de finantiëele situatie des Rijks, veel min tot verdediging en aanduiding der noodzakelijkheid eener geldleening van vele millioenen, waarbij de Staat weder als borg moet verwikkeld worden. Deze leden betuigen dus, zich over de bij deze wet voorgestelde mesure niet te kunnen uitlaten; edoch, daar zij uit 's ministers aanspraak leeren, dat de maatregel bestemd is *om voor de toekomst eene voldoende gerustgstelling te geven*, verlangen zij altoos eene peremptoire verklaring der Regering, dat met het verleenen eener negotiatie tot 56 millioen, zij uit alle anterieure financieele moeijelijkheden zal gered zijn, en er hoegenaamd geene vreeze meer overblijft, dat ook hierna nog weder nieuwe staats-schulden zullen komen opdagen.

Van de overige leden der afdeeling (bij wie de zoo even bedoelde bezwaren niet gegolden, en die de lekture en inzage der medegedeelde stukken genomen hebben) moeten zes, aannemende dat er op dit oogenblik gelden kunnen benoodigd zijn, zich echter ongenegen verklaren, om dezelve te helpen verstrekken, zoo lang niet, in *de eerste plaats*, de toestand van het Amortisatie-Syndikaat in zijn geheel zal zijn opengelegd, en hierdoor bij de S. G. volkomen en volledig zal bekend geworden zijn, hoedanig de staat van 's Rijks financiën is; en in *de tweede plaats*, zoo lang niet de ondubbelzinnigste verzekering gegeven wordt, dat, van nu af en voortaan, getrouwelijk rekening zal worden overgelegd, en daarbij inzage gegeven, van alle zoodanige stukken, waaruit ten duidelijkste blijken zal welk het waarachtig jaarlijksch saldo der overzeesche geldmiddelen is; over welk saldo dan ook alléén, naar hun oordeel, met medewerking der S. G. zal kunnen en mogen beschikt worden. Zij voegden hierbij, dat die beschikking over het bedoelde saldo, jaarlijks, bij eene afzonderlijke wet, en zonder vermenging met de gewone inkomsten van den Staat, moet geschieden, alsmede dat de bestemming dezer gelden in de eerste plaats de aflossing der gewone en *oude schulden* van den Staat, niet bij voorkeur der zoogenaamde *O. I. schulden* moest ten doel hebben, waardoor dan ook als van zelf het bepaalde bij het 3de art. dezer wet zoude behooren te vervallen.

Een der leden heeft zijne overwegingen en gronden in eene nota te zamen gebragt, welke hij aan de afdeeling heeft voorgelezen en op zijn verzoek bij dit proces-verbaal sub *A* gevoegd is, terwijl de vroeger bedoelde zes leden verklaard hebben, zich in het algemeen met de beschouwingen in deze nota ontwikkeld, te kunnen vereenigen, in den geest der verklaringen van hunnentwege bij dit proces-verbaal vermeld.

Een der drie eerstbedoelde leden heeft eene nota aan de afdeeling medegedeeld, welke sub *B* hierbij gevoegd is.

NOTA A. De voordragt der wet tot het openen eener geldleening ten laste van de overzeesche bezittingen heeft aanleiding gegeven, om eenigzins nader over den aard der betrekkingen tusschen het Rijk en die bezittingen eene meening te uiten.

Het is namelijk voorgekomen, dat wanneer men let op den oorsprong der betrekking, dezelve steunt op de inbezitneming derzelve uit naam van den Staat der Vereenigde Nederlanden, en dat dienvolgens, toen die Staat, in 1813, in den rang der Europesche staten de plaats hernam die hij vroeger bekleed had, het regt tot die bezittingen als het ware werd herboren, en als zoodanig door de teruggave van dat bezit werd erkend.

Die betrekking echter, hoe naauw zij ook uit haren aard is, werd nog krachtiger bevestigd, toen het beginsel van wederkeerigen bijstand werd aangenomen, wat het financieele betreft, bij de wetten van 23 Maart 1826, 22 December 1827 en 27 December 1828. Dit beginsel, aanvankelijk bij de S. G. zelfs met eenige hevigheid bestreden, zegevierde echter bij iedere voordragt van de aangehaalde wetten; de herhaalde aanneming derzelve heeft het boven alle tegenspraak bevestigd.

Dan hoe naauw ook die betrekking is, moet echter het beheer uit den aard der zaak zeker afgescheiden blijven, en bij hetzelve, evenzeer in het Rijk als in de overzeesche bezittingen, de regelen worden gevolgd bij de Grw. vastgesteld.

Maar dit belet niet, dat de wederkeerigheid van geldelijken bijstand op eenen vasten voet worde geregeld, of, met andere woorden, dat het batige, hetwelk het beheer der O. I. bezittingen oplevert, op eene regelmatige wijze strekke ter aanvulling van de behoeften, welke het algemeen bestuur van het moederland medebrengt.

Het beginsel van ondersteuning van het moederland door de koloniën is dan ook bereids, door het aanvullen van het te kort op 's Rijks begrootingen, aangenomen; evenzeer als het reeds ten opzigte der koloniën bij de aangehaalde wetten was erkend.

De grondslagen zijn dus gelegd, om eene regelmatige betrekking daar te stellen tusschen de inkomsten der koloniën en de begrooting der inkomsten van het Rijk.

Dan de aanwijzing van bepaalde sommen was nog steeds het middel om aan die betrekking gevolg te geven, toen zij nog naauwer werd bij de wetten van 24 April 1836, bepalende het daarstellen van inschrijvingen op een Indisch grootboek en uitgifte van obligatiën ten bedrage van 140 millioen en van 51 millioen gulden, onder waarborg van het Rijk.

Dit verband was ook bijzonder met het Amortisatie-Syndikaat vastgesteld,

vermits hetzelve met het verschaffen van de voorschotten van 's Rijks wege, ten behoeve der koloniën bij evengemelde wetten aangewezen, is belast geworden; terwijl de wijze van teruggave der voorschotten aan dat ligchaam bij de wetten van 24 April 1836 is geregeld.

De verpligting van waarborg, welke bij die wetten, door de S. G. aangenomen, is daargesteld, hoezeer zij bij den gunstigen toestand der bezittingen en in den staat van vrede geen bezwaar schijnt op te leveren, is toch van dien aard, dat zij het belang in den staat der O. I. geldmiddelen evenzeer vermeerdert, als dit het geval zoude zijn bij eenen borgtogt, gesteld ten behoeve van eenen schuldenaar. Het is daardoor van een groot aanbelang geworden voor de S. G. — als door hunne toetreding tot gemelde wetten van April 1836 en volgende wetten van 11 Maart 1837, 27 Maart en 22 December 1838, de natie die zij vertegenwoordigen tot dien waarborg hebbende verpligt, — bekend te blijven met de toereikendheid der hulpmiddelen, welke die bezittingen opleveren, om de rentebetaling der gemelde leeningen te kunnen volhouden. Redenen, uit den toenmaligen toestand van zaken ontleend, hebben in 1836 en vervolgens in de toenmaals gedane ophelderingen doen berusten, en het aanhouden op voortdurende mededeelingen aangaande de toereikendheid dier middelen doen ter zijde stellen.

Dan bij de voordragt van eene nieuwe leening van 56 millioen tegen den interest van vijf ten honderd, en eene jaarlijksche aflossing van een millioen gulden, wordt deze waarborg weder voorgesteld; het schijnt dan in den aard van den voorgestelden waarborg gelegen te zijn, dat tevens geregeld worde de voortdurende mededeeling aangaande den staat der O. I. geldmiddelen. Want hoe gunstig men zich die ook moge voorstellen, en welke voordeelige uitkomsten zij ook mogten beloven, kan echter de kanswisseling van omstandigheden ook min gunstige uitkomsten doen geboren worden, in welke die waarborg moeijelijke verpligtingen op de natie zoude brengen; en dus is de wensch niet te misbillijken, dat de bepaling van den tijd en de wijze der bedoelde kennisgeving een bestanddeel der voordragt uitmake.

Die wensch intusschen kan niet worden toegeschreven aan eene zucht tot inmenging in het bestuur der overzeesche bezittingen, bij de Grw. aan Z. M. opgedragen zonder medewerking der S. G., evenmin als een overdreven verlangen, om eenige weetgierigheid te bevredigen: immers ook hieromtrent hebben de S. G. doorslaande bewijzen gegeven van hunne berusting, bij het verschuiven der mededeeling bij de wet van Maart 1826 bepaald, welke dus vroeger konde zijn aangevraagd, terwijl die eerst in 1835 is gegeven. Maar zij is alleen gegrond op het naauwe verband tusschen de geldmiddelen van de O. I. bezittingen en die van het Rijk, even als in die van den borg tot den hoofdschuldenaar.

Dan, behalve die kennisneming, schijnt het verband tusschen deze geldmiddelen en de begrooting van het Rijk op den duur niet te kunnen bestaan in de vaststelling van bepaalde sommen als overstortingen in 's Rijks schatkist, maar op eenen meer bestendigen voet te moeten worden gebragt.

Aannemende, dat het batige, hetwelk de inkomsten dier bezittingen mogten opleveren, in geldswaarde beschikbaar kan worden gesteld, zoude het bedrag van hetzelve, ten behoeve van het Rijk, over het jaar volgende op die beschikbaarheid, als inkomsten kunnen worden gebragt. Men bepaalt zich tot het aangeven van het denkbeeld zelf, zonder in eenige bijzonderheden te treden, noch ook te bepalen, of er niet eenige ruimte zoude behooren te blijven bestaan, zoodat hetgeen zuiver beschikbaar zoude overblijven, op gemelde wijze, als zuivere inkomsten ten behoeve van het Rijk zoude kunnen gebragt worden: hiertegen immers schijnt geene bedenking te kunnen bestaan.

Tot naderen aandrang hiervan, meent men nog in eenige bijzonderheden te mogen treden.

Behalve de verzekering, dat de waarborg geen bezwaar behoeft op te leveren, is de vermindering van de gewaarborgde hoofdsom zelve allerbelangrijkst. Maar ook bovendien vordert de toestand van 's Rijks schulden gebiedend, dat tot vermindering van de hoofdsom derzelve zoo spoedig mogelijk worde overgegaan, ten einde de verhooging van belastingen voor te komen, welke de tegenwoordig reeds hoog opgedreven belastingen naauwelijks zouden gedoogen.

Het bedrag der uitgaven des Rijks tot dat zijner eigene inkomsten zijnde gebragt, hetgeen alleen tot eenen duurzaam goeden grondslag van het financieele stelsel in dit Rijk kan gelegd worden, zouden de gunstige uitkomsten, welke het goede beheer in de O. I. bezittingen, door de zorg van Z. E. den minister van Koloniën ingevoerd, uit dezelve kan doen verwachten, bij de jaarlijksche overweging der publieke schuld in het belang van de schuldeischers van den Staat, bij art. 199 der Grw. voorgeschreven, vruchtbaar kunnen zijn en gunstige uitkomsten doen ontstaan; het krediet van den Staat zoude daardoor gevestigd worden.

Het zoude daarom wenschelijk zijn, dat er een bepaald verband wierd daargesteld tusschen deze jaarlijksche overweging der schuld en de baten welke de O. I. bezittingen, in voege voormeld, mogten opleveren. Al ware het zelfs, dat niet het volle bedrag derzelve, maar een zeker bij eene wet vastgesteld aandeel in dezelve, tot dat heilzame ja noodzakelijke doeleinde wierd bestemd. Zoodanige vaste bepaling zeker zoude reeds een allergunstigsten indruk maken: en hoe langzaam ook de werking daarvan mogt zijn tot schuldvermindering, hetgeen van omstandigheden, vooraf niet te berekenen, kan afhangen, zoude het aannemen van zoodanig beginsel zelf eenen zede-

lijken waarborg uitoefenen op het vertrouwen van de schuldeischers van den Staat, en het openbaar krediet bevestigen, door het op goede grondslagen te doen rusten.

Hieruit ontstaat de wensch, dat, bij gelegenheid van het voorstellen der onderhavige wet, in dezelve bepalingen wierden aangetroffen, bij welke de financieele betrekkingen tusschen het Rijk en de overzeesche bezittingen op eenen vasten voet worden geregeld, zoodanig dat het batige van de inkomsten der overzeesche bezittingen een onderwerp moge uitmaken van de beraadslaging over de begrootingswetten van het Rijk, en bepaaldelijk bij de jaarlijksche overweging van 's Rijks schuld, in het belang van de schuldeischers van den Staat.

Nota B. De ondergeteekende betuigt, dat hij, bij den aanvang reeds, het denkbeeld, om ten laste der overzeesche bezittingen van den Staat schulden te kreëren, ten einde daarna op dezelve gelden, ten behoeve van den Staat, te negotieren, heeft afgekeurd, en ook ter gelegenheid der wet van den 24 April 1836, waarbij dit denkbeeld voor 191 millioen in applikatie werd gebragt, heeft bestreden. Hij betreurt dat de Regering, nu wij, na de schikking onzer geschillen met België, alles behoorden aan te wenden, om onze financiën op eenen eenvoudigen voet te brengen en ongekunsteld te regelen, andermaal de toevlugt wil nemen tot een middel hetwelk op fiktiën berust, en al wederom eene komplikatie te weeg bragt, welke zonder wezenlijk nut is en schadelijke gevolgen hebben kan.

Hij houdt het passeren van obligatiën, waarbij het Javasche bestuur, hetwelk zijne orders (art. 60 der Grw.) uit het moederland ontvangt, zich, ten behoeve van dat moederland schuldenaar verklaart, van zoo veel millioenen als men goedvindt voor te schrijven, voor eene handeling, welke hij, om haar den waren naam te geven, bijna belagchelijk zoude durven noemen. Hij kan het afgeven van losrenten op die schuldbekentenis, welke de krediteur naar willekeur liet opmaken, niet anders beschouwen, dan als eene onnoodige en hoogst gevaarlijke mesure.

Onnoodig komt zij aan den ondergeteekende voor, omdat de geldschieters zeer wel bewust zijn, dat die overzeesche bezittingen hier een geheel voorgeschreven rol spelen, en zij, geldschieters in waarheid, de fondsen die zij voor de losrenten geven, niet op het krediet van het Javasche bestuur, maar op het krediet, hetwelk zij in den waarborg stellen, verstrekken. Alles komt ook hier weder aan op openhartigheid en goede trouw, en wanneer de Regering, door eene naauwkeurige en volledige rekening en verantwoording, openbaar doet kennen, welke voordeelige saldo's, uit een wijs en voorzigtig bestuur der overzeesche bezittingen van den Staat, jaarlijks resulteren, zal zij gewis op haar eigen krediet ook kunnen steunen en even gemakkelijk,

door het uitgeven van losrenten, zich de benoodigde gelden kunnen verschaffen, zonder de toevlugt te nemen tot de ijdele ceremonie, van aan zich zelve, vroeger of later, uit Java eene schuldbekentenis van zoovele millioenen te doen overzenden.

De ondergeteekende acht het middel daarenboven gevaarlijk, vermits het in de wereld brengen van schuldvorderingen, in de eerste plaats gevestigd op bezittingen zoo verre van ons af en in zoo gevaarlijke nabuurschap liggende, die soms tijdelijk in andere handen zouden kunnen overgaan, veroorzaken kan, dat men soms, in moeijelijke tijden, na het uitputten van deze ressources, zich minder ijverig zal kunnen betoonen, om alles aan te wenden wat slechts mogelijk is, tot het behouden van bezittingen, welke te regt, als met den bloei van onzen handel en scheepvaart in het naauwste verband staande, de ernstigste en aanhoudendste zorg der regering verdienen. — Meerdere ontwikkeling aan deze overweging te geven, oordeelt de ondergeteekende min raadzaam. L. C. LUZAC.

Vijfde. De afdeeling heeft in het algemeen haar leedwezen betuigd, dat er geen middel schijnt gevonden te hebben kunnen worden, om de gevoelens omtrent de geheimhouding der stukken, ter adstruktie van deze wet overgelegd, te vereenigen. De afdeeling wenscht dat de regering alsnog het hare poge toe te brengen tot het verkrijgen van dat middel, hetgeen, naar het oordeel van de afdeeling, zoude kunnen plaats vinden, indien de regering mogt kunnen besluiten, om, in eene voor openbaarmaking geschikte memorie, die groote trekken betrekkelijk de O. I. bezittingen te vereenigen, welke geschikt zijn, om niet alleen de S. G., maar de geheele natie te overtuigen, dat de vooruitgaande stand dier bezittingen volkomen in staat is, om, bij al hetgeen reeds door Indië gedaan is, belangrijke diensten, ook in het geldelijke, aan het moederland te bewijzen. — Hierdoor toch zoude niet alleen het vertrouwen der natie, met betrekking tot de geldmiddelen van het rijk in het algemeen, maar ook tot de thans aangevraagd wordende leening, aanzienlijk worden versterkt, en alzoo het krediet des rijks worden ondersteund.

De afdeeling wil gaarne gelooven, dat niet alles, de O. I. bezittingen betreffende, aan de openbaarmaking kan worden blootgegeven; onderscheidene redenen pleiten daartegen: maar zij meent, dat datgene, hetwelk voor geene algemeene openbaarmaking vatbaar is, zeer gevoegelijk in geheime zitting aan de S. G., door den Minister van de Koloniën, kan worden geopenbaard, en al de leden van de S. G. alzoo in staat gesteld, om met kennis van zaken over het meer of min doelmatige der voorgestelde leening, hetzij voor het geheel, hetzij voor een gedeelte, te oordeelen.

De afdeeling uit alzoo den wensch, dat door de regering in dien geest maatregelen worden genomen, en meent daarop te mogen aandringen, ter

bevordering eener goede overeenstemming, en omdat, hoezeer de leening wel wordt voorgesteld ten laste der overzeesche bezittingen, zulks geschiedt onder waarborg van den Staat, en dus van de natie, en omdat er alzoo oogenblikken kunnen geboren worden, dat, die waarborg effekt moetende sorteren, de natie voor die leening aansprakelijk wierd gesteld, zoodat zij alle regt heeft, om met de bijzonderheden, tot deze leening in betrekking staande, bekend gemaakt te worden.

Eene tweede algemeene aanmerking door de afdeeling gemaakt, is daarin gelegen, dat, uitgaande van hetzelfde beginsel van waarborg en de daaruit voortspruitende gelijkstelling der O. I. schulden met de andere rijks-schulden, hieruit volgt, dat het excedent, hetwelk van de Indische inkomsten, na aftrek der uitgaven, jaarlijks overblijft, in 's rijks schatkist behoort te worden gestort.

De afdeeling is ver verwijderd van het denkbeeld, om iets te kort te doen aan het opperbestuur bij de Grw. aan den Koning over de volkplantingen des rijks opgedragen, maar zij meent eerbiediglijk, dat daaraan niets wordt te kort gedaan, indien datgene, hetwelk na een meest vrij beheer overschiet in 's rijks kas ten bate der algemeene schatkist wordt gestort,om daarover alsdan nader zoodanig te beschikken,als zulks bij de wet zal worden vastgesteld.

De afdeeling gevoelt wel dat het moeijelijk kan zijn, om dit excedent, bij afloop van elk jaar, onmiddellijk met volkomen juistheid te bepalen, maar die moeijelijkheid verandert niets aan het beginsel, om dat excedent, al is het dan ook na verloop van meerdere jaren, immers zoo spoedig mogelijk, bij finale liquidatie aan 's rijks schatkist te goed te doen.

Eene derde algemeene aanmerking der afdeeling betreft het irreguliere van de handeling, welke in dezen met betrekking tot de gedane voorschotten heeft plaats gehad. De regering erkent die irregulariteit, en meent dezelve aan de omstandigheden te moeten toeschrijven. De afdeeling, dit voor het oogenblik in het midden latende, kan haar verlangen niet verbergen, maatregelen te zien daargesteld, waardoor dergelijke irregulariteiten in de toekomst niet meer plaats zullen kunnen vinden; daartoe verlangt zij onder anderen de verzekering te bekomen, dat door de thans voorgestelde leening, alle de financieele aangelegenheden en schulden, van welken aard ook, als daar zijn het amortisatie-syndikaat, oorlog, marine, enz., des rijks, op eenen vasten voet kunnen en zullen worden geregeld, zoodanig dat niet, na verloop van korteren of langeren tijd, op nieuw bij de S. G. aanvraag worde gedaan tot dekking van andere, thans aan hen nog onbekende, schulden; dat alzoo de geheele financieele toestand des rijks aan de S. G., bij deze gelegenheid, worde openbaar gemaakt, alle bijkassen vernietigd, en alles op eenen eenvoudigen voet worde gebragt. Indien toch in dit geval niet is, dan kan de

voorgestelde maatregel slechts als partieel beschouwd worden, en misschien wel in staat om de geldmiddelen van de Oost te regelen, maar niet om het geheele financieele stelsel van het rijk op eenen vasten voet te brengen; en dan ware het, naar het oordeel van vele leden der afdeeling, beter tot eenen grooten financieelen maatregel over te gaan, liever dan slechts voor een gedeelte in het kwaad te voorzien.

Bij deze algemeene beschouwingen hebben onderscheidene leden hunne bijzondere bedenkingen gevoegd. Zoo zijn sommigen van oordeel, dat de aangevraagde som van 56 millioen in eens, te hoog is; dat er na hun oordeel wel termen bestaan, omtrent de teruggaaf der op de produkten voorgeschoten gelden in billijke schikkingen te treden, waardoor deze teruggaaf niet in eens zoude behoeven plaats te hebben; — andere leden, daarentegen, dat, uitgaande uit het beginsel, dat door de aangevraagde 56 millioenen, alles op eenen vasten en geregelden voet zal worden gebragt, het beter is, de aangevraagde som in eens te gelde te maken.

Andere leden zijn van oordeel, dat het verwondering moet baren, ja zelfs als onwettig moet beschouwd worden, dat men eerst de schulden heeft gemaakt, en thans daarvan de verevening voorstelt, terwijl steeds de verzekering is gegeven, dat de koloniale kas in staat was om in de behoefte te voorzien, hetgeen nu blijkt dat, althans in den eigenlijken zin des woords, het geval niet geweest is. Eenige leden hebben zich met dat gevoelen niet vereenigd, en vermeend, dat er niets onwettigs in gelegen was, dat de overzeesche bezittingen, bij wet belast wordende met aanzienlijke betalingen ten behoeve van 's Rijks schatkist, op de voortbrengselen van den grond bij anticipatie gelden opnamen, welke zij uit den aard niet ongebruikt in kas konden hebben.

Bij sommige leden bestaat eene duisterheid met betrekking tot hetgeen omtrent het Amortisatie-Syndikaat in de memorie van den Minister van Koloniën is gezegd, en verlangen zij opheldering in comité-generaal; zij kunnen in allen gevalle niet ontveinzen, dat het hun leed doet, dat uit die memorie gebleken is, dat het waarschijnlijk excedent der O. I. bezittingen altijd als een gewoon middel van ontvangst voor de gewone begrooting zal moeten worden gebruikt, en dit doet hen op nieuw bij deze gelegenheid aandringen op de vermindering van het cijfer dier begrooting in uitgaaf, omdat ook dat excedent altijd onzeker is en met een zamenloop van omstandigheden, afhangende van oogst, prijs als anderzins, in verband staat.

Een der leden heeft stellig verklaard, dat hij in geene vermeerdering van schuld kan toestemmen, zoo lang de hoofdzaak, de herziening der Grw. namelijk, niet is behandeld: voor zoo ver echter in deze voorgestelde leening een middel gelegen is, om onze financieele aangelegenheden op eene vasten voet te

brengen, kan hij zich met de te dien opzigte gemaakte aanmerkingen vereenigen.

Na deze aanmerkingen op het voorstel van wet in het algemeen, gaat de afdeeling tot het onderzoek der bijzondere artikelen over.

Op artikel 1 komen eenige leden terug op de grootheid der voorgestelde leening en meenen dat dezelve tot mindere som dan 56 millioen zoude kunnen worden aangegaan. Andere leden verklaren zich stellig tegen dit art., zoo lang de verzekering niet zal zijn gegeven, dat door deze leening alle buitengewone schulden zullen gedekt zijn.

Art. 2. Door eenige leden is het verlangen geuit, dat bij dit art. wierd bepaald, dat de uit te geven losrenten niet beneden eene te bepalen som, en konde het zijn niet onder pari, wierden ter markt gebragt. Andere leden hebben dit verlangen niet gedeeld, zonder echter te willen geoordeeld worden, die uitgifte, voor welken prijs ook, te doen plaats hebben, zulks *casu quo* aan de zorg der regering, welke zelve belang heeft die plaatsing zoo hoog mogelijk te doen, ten sterkste aanbevelende.

Art. 3. Een der leden heeft verklaard zich niet nu reeds tot eene bepaalde aflossing te willen verbinden, maar, bij eene finale regularisatie der financieele aangelegenheden, daaromtrent geheel vrij te willen blijven.

De Regering antwoordt:

De aanmerkingen der verschillende sectiën van de Tweede Kamer der S. G. zijn tweederlei van aard, te weten: die, waartoe de aanbieding der wet aanleiding heeft gegeven en welke betrekking hebben tot de meer algemeene beginselen, waarop dezelve berust, — en die welke omtrent bijzondere deelen der wet zijn in het midden gebragt geworden.

De beantwoording zal dan ook in de eerste plaats zich kunnen bepalen tot de aanmerkingen van eenen meer algemeenen aard, om daarna tot de meer bijzondere te kunnen overgaan.

Men heeft vooreerst het verlangen te kennen gegeven, dat bij de wet zou worden vastgesteld eene jaarlijksche mededeeling aan de S. G. van de zuivere opbrengst der koloniën, ten einde daarover bij de begrooting worde beschikt. Hieraan wordt voldaan door de bijvoeging bij het aangeboden ontwerp van wet van een nieuw art., zijnde het 4de (1).

(1) „Onverminderd de mededeeling, iedere vijf jaren, omtrent den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen, toegezegd bij de wet van den 27 December 1828 (Stbl. No. 90), zal jaarlijks aan de S. G. opgaaf worden gedaan van de zuivere opbrengst der produkten en van hetgeen in het volgend jaar gerekend kan worden hier te lande beschikbaar, en alzoo voor de begrooting dienstbaar, te zullen zijn.”

Tot de aanmerkingen van eenen meer algemeenen aard, behoort al verder die, volgens welke men van oordeel is, dat in de wet het doel en de strekking der leening meer omstandelijk zoude behooren te worden aangegeven.

Ook daaraan vermeent de Regering gereedelijk te kunnen toegeven; en dit geeft alzoo aanleiding tot eene kleine bijvoeging (1) in de premissen, en tot eene verandering van art. 1 van het ontwerp (2).

Eene derde algemeene aanmerking heeft betrekking tot het vermoeden, dat het departement van Koloniën, of 's Rijks schatkist zelve, met betalingen bezwaard is, die niet op de begrootingen voorkomen; terwijl voorts eene opgave verlangd wordt omtrent den staat van het Amortisatie-Syndikaat, waarvan de afschaffing aan eenige sectiën wenschelijk is toegeschenen.

Met betrekking tot het eerste punt geeft men de verzekering, dat alle Rijks-uitgaven op de aangeboden begrooting voorkomen, gelijk ook aan die omstandigheid grootendeels is toe te schrijven, dat het daarop voor die uitgaven van het jaar 1840 uitgetrokken cijfer, in vergelijking met dat van het voorgaande jaar, zooveel hooger is.

Aangaande het Amortisatie-Syndikaat zal, nog in den loop van de tegenwoordige zitting der S. G., eene wet ter opheffing van die administratie worden aangeboden; en hoezeer het bij die gelegenheid zal blijken, dat in een jaarlijksch tekort van ongeveer vier millioen wegens het Amortisatie-Syndikaat behoort te worden voorzien, zal nogtans deze uitgaaf, op de begrooting met de andere Rijks-uitgaven vereenigd zijnde, geene nieuwe geldleening noodzakelijk maken; maar indien de voorgestelde wet wordt aangenomen, die uitgaaf uit dezelfde middelen en hulpbronnen als de andere uitgaven der begrooting worden bestreden.

De hiernevens gevoegde nota zal, zoo men vertrouwt, de overtuiging bevestigen, dat, behoudens gepaste bezuinigingen en het aanwenden van geschikte maatregelen, ook alle andere Staats-uitgaven, zonder het aangaan van nieuwe schulden, of het opleggen van nieuwe belastingen, zullen kunnen bestreden worden, niet alleen, maar zelfs een overschot zal kunnen

---

(1) „Dat tevens in de behoeften van het Amortisatie-Syndikaat over het jaar 1840 behoort te worden voorzien."

(2) *Nieuw artikel* 1.

„Ter verzekering en afdoening aan de Nederlandsche Handelmaatschappij der gedane voorschotten, geraamd op *veertig millioen* guldens, en van het achterstallige aan de schatkist ten bedrage van *tien millioen* guldens, alsmede ter tegemoetkoming aan het tekort van het Amortisatie-Syndikaat over den jare 1840, ten beloope van *vier millioen* guldens, zal ten laste der overzeesche bezittingen eene schuld worden daargesteld ten bedrage van" enz.

worden verkregen, om te strekken tot vermindering der reeds bestaande schulden. Hoe voordeelig zelfs zou de staat van 's Rijks geldmiddelen niet zijn geweest, bijaldien het aandeel van Belgie in de rentebetaling bij de jongste schikkingen niet van het vroeger toegezegde bedrag van ƒ 8,400,000, op eene som van ƒ 5,000,000 ware verminderd geworden, zoodat het verschil als middel van aflossing had kunnen gebezigd worden!

Eindelijk is de wensch te kennen gegeven, dat ter toelichting der konceptwet eene nota mogt worden overgelegd, de inlichtingen bevattende in de geheime mededeeling van den minister van Koloniën, dd. 23 Okt. ll. voorkomende, en waarvan de geheimhouding als min noodzakelijk kan worden aangemerkt.

Aan dat verlangen is bij nevensgaande nota voldaan, en alleen datgene daarvan uitgezonderd, wat meer bijzonder in verband staat tot de bij die mededeeling overgelegde bijlagen.

Na dit een en ander te hebben laten voorafgaan, zal men alsnu overgaan tot de beantwoording der aanmerkingen. die beschouwd kunnen worden van eenen meer bijzonderen aard te zijn.

1. Uitkeering ten behoeve van het Rijk eener som van ƒ 11,220,000.

Door sommigen is aangemerkt geworden, dat die uitkeering niet kan worden gevonden dan door het kreëren eener nieuwe schuld; en leiden daaruit af, dat de voorgestelde leening slechts strekken moet, om oude schulden te voldoen.

De leening moet strekken:

1°. Om met de Nederlandsche Handelmaatschappij te kunnen verrekenen, ten einde de beschikking te erlangen over de opbrengst van al wat in het aanstaande jaar hier te lande zal worden verkocht. Hier is dus geene kreatie van nieuwe schuld, noch afdoening van oude schuld, omdat er in den eigenlijken zin van het woord geene bestaat; want voor hetgeen onder ult. Dec. 1839 aan de Maatschappij verschuldigd mogt zijn, zijn aan haar de produkten, zijnde restanten uit den oogst van 1838 en de geheele oogst van 1839, afgegeven geworden. Het Gouvernement wil slechts door de leening tot eene spoedige verevening met de maatschappij in staat worden gesteld, om zoodoende — men lette wel — eerst in 1840 de vrije beschikking te bekomen over die restanten van 1838 en over den oogst van 1839;

2°. Ter voldoening eener achterstallige som van ƒ 10,000,000, ten behoeve van 's Rijks schatkist, met de betaling waarvan het departement van Koloniën vroeger is belast geworden, doch die uit de baten van Indië tot dusverre niet hebben kunnen gevonden worden. Dit is dan ook wel de eenige oude schuld, die door de leening wordt afbetaald; terwijl:

3°. Wat aangaat de som van ƒ 4,000,000 ten behoeve van het Amorti-

satie-Syndikaat, dit als eene daarstelling van nieuwe schuld zou kunnen beschouwd worden, hoezeer niet uit het oog moet worden verloren, dat dat bedrag, zoo niet uit de leening, dan toch op eene andere wijze zou moeten gevonden worden.

Men ziet eehter niet in, hoe eenig verband kan worden gezocht tusschen de wet omtrent de leening en de hierboven bedoelde uitkeering van *f* 11,220,000, die uit het excedent van Indië moet en kan worden gevonden; terwijl de leening daarentegen voornamelijk strekken moet, om meerdere regelmatigheid te brengen in eenen staat van zaken, welken het raadzaam zou zijn te doen ophouden, nu dezelve door den drang der omstandigheden niet meer geboden wordt en door het beperkt kapitaal van de Handelmaatschappij verder onmogelijk is geworden (althans zoo in de behoeften der schatkist, in het volgende en latere jaren zal moeten worden voorzien); en om zoo doende het departement van koloniën in staat te stellen, om het excedent van Indië zoo voordeelig mogelijk te doen uitvallen, door vermindering zoo van renten op verleend wordende voorschotten, als van kosten op den overvoer, den verkoop en de assurantie der ten behoeve van het Gouvernement geremitteerd wordende produkten.

2. Men vreest, dat, hoe gunstig de Indische financiën mogen staan, de hulpbronnen, die zij aanwijzen, niettemin voor het jaar 1840 onvoldoende zullen zijn.

Juist om die reden heeft men, tot vinding van de *f* 4,000,000 voor het Amortisatie-Syndikaat en de *f* 10,000,000 die het departement van Koloniën aan het Rijk van vroegere dienstjaren nog moest uitkeeren, de voorgestelde leening zooveel hooger voorgesteld, vermits daardoor het geheele bedrag van hetgeen van de Indische inkomsten overblijft, reeds dadelijk ten behoeve van het moederland kon aangewend worden.

Men berekent dat de produkten, die in den loop van het aanstaande jaar hier te lande zullen worden verkocht, eene waarde kunnen opleveren van ongeveer *f* 32,000,000, waarvan, na aftrek van ruim *f* 10,000,000 ter voorziening in de behoefte van de dienst in Indië, nog genoegzaam overblijft tot voldoening van de renten der op de overzeesche bezittingen gevestigde schulden, en van de bij de begrooting uitgetrokken uitkeering van *f* 11,220,000 waarvan hier de rede is. Alzoo zou nog ongeveer een millioen beschikbaar blijven; doch aangezien bij de leening, voor de kosten op de negotiatie vallende, mitsgaders ter zake van door het departement van koloniën te doene uitgaven, slechts op *f* 2,000,000 is gerekend geworden, terwijl het bedrag alleen voor de behoeften van het departement reeds benoodigd is, zoo zou het bedoelde beschikbare één millioen ter suppletie daarvoor kunnen aangewend worden.

3. Men vraagt, wat het zeggen wil, dat, buiten en behalve eene som van *f* 17,915,000, krachtens *verschillende wetten*, het departement van Koloniën bovendien een bedrag van *f* 32,079,946,59, in 's Rijks schatkist heeft gestort?

Ter beantwoording dezer aanmerking, meent men te mogen verwijzen tot de nota bij de antwoorden op de algemeene aanmerkingen vermeld, en hierbij gevoegd.

4. Omtrent een verschil in het cijfer der door de overzeesche bezittingen verschuldigde rentebetalingen, zoo als dat door den Minister van Koloniën is opgegeven, ten bedrage van *f* 9,800,000, en het bedrag van *f* 8,590,000 door eenige leden specifiek aangewezen.

Dit laatste cijfer is blijkbaar onjuist, gelijk blijken kan uit de onderstaande opgave der schulden, waarmede die bezittingen, bij de daarbij vermelde wettelijke bepalingen, zijn belast geworden, als :

WETTEN DER CREATIE.	KAPITALEN.	RENTE.	BEDRAG DER RENTE OVER 1840.	AANMERKINGEN.
24 April 1836 (Stbl. No 11).	*f* 140,000,000	4 pCt.	*f* 5,600,000	Uit te keeren aan de schatkist.
Ibid	30,000,000	4 „	1,200,000	Uit te keeren aan het Amort.-Synd.
Ibid	21,000,000	4 „	840,000	Uit te keeren aan de houders van de uitgegevene obligatiën en losrenten.
Id (No 12).	9,000,000	4 „	360,000	
11 Maart 1837 (Stbl. No 10).	8,500,000	5 „	425,000	
27 Maart 1838 (Stbl. No 9) .	8,500,000	5 „	425,000	
22 Dec. 1838 (Stbl. No 50).	19,000,000	5 „	950,000	
	f 236,000,000		*f* 9,800,000	

5. Dat bij deze wet bepaald worde het minimum van koers, daaronder begrepen courtage en interest-rekening, waarop dit 5 pCt. effekt zal worden uitgegeven.

Dat het met de belangen van de schatkist, en dus ook met den wil der Regering, geheel en al strookt, om het effekt zoo hoog mogelijk te plaatsen, zal wel door niemand met eenigen grond kunnen betwijfeld worden.

Doch tegen de hier voorgestelde bepaling bestaat de eigenaardige bedenking, dat de geldschieters zich daardoor niet zullen laten dwingen.

De geheele maatregel zou daardoor gevaar loopen van geen effekt te sorteren, niettegenstaande vooreerst geen groot gedeelte der leening aan de markt zou behoeven gebragt te worden.

6. De Indische begrootingen van 1834 tot en met 1837, leveren een bedrag op van 64 millioen.

De handelmaatschappij heeft die gelden reeds in voorschot aan het departement van koloniën uitbetaald.

Uit de memorie van toelichting en bijlagen schijnt intusschen te blijken:

a. Dat die maatschappij op ultimo December jl. nog in voorschot was *f* 35,521,391; en

b. Dat, zoo het provenu der in 1838 verkochte gouvernementsgoederen van dat bedrag wordt afgetrokken, het voorschot der maatschappij nog bedragen zal *f* 6,090,391.

Men verlangt dus bekend gemaakt te worden met de zuivere opbrengst van ieder dienstjaar.

7. Uit de memorie blijkt, dat ten behoeve der overzeesche bezittingen is uitgegeven een bedrag van *f* 13,683,973.

Men verlangt te ontvangen eene uitvoerige opgave van den financieelen toestand van alle 's Rijks overzeesche bezittingen.

De Indische begrootingen van 1834 tot en met 1837 leveren een excedent op van *f* 64,000,000; en eene gelijke som heeft de handelmaatschappij aan het departement van koloniën uitgekeerd, bij wijze van voorschot op de produkten, die ter overmaking van dat bedrag bestemd waren.

Het spreekt vanzelf dat in dezen alles op ramingen berustte, waarvan de uitkomsten afhankelijk waren: eensdeels van de opbrengst van iederen oogst, en anderdeels van de prijzen op het oogenblik van den verkoop. Dit bragt als van zelf eene nadere verrekening mede, met dien verstande, dat hetgeen de voor remises overgezonden produkten minder dan de daarop voorgeschoten sommen hadden opgebragt, aan de maatschappij moest worden gerestitueerd, evenzoo als dat de meerdere opbrengst aan het departement van koloniën nader moest worden te goed gedaan.

Dit laatste heeft echter geen plaats gehad, en over de drie eerste jaren van het gezegde tijdvak moest het departement van Koloniën, zoo aan rente op de door de maatschappij gedane betalingen als wegens mindere opbrengst der produkten, aan haar uitbetalen eene som van *f* 3,989,613,83, welke onder de uitgaven van het departement van Koloniën is begrepen geworden.

Tot nu toe echter heeft de finale verrekening wegens den oogst van 1837 nog geene plaats kunnen hebben, omdat, de produkten daaruit afkomstig eerst in den loop van 1838 alhier aangebragt zijnde geworden, de restanten

niet eerder dan in de voorjaars-veiling van het nu loopende jaar hebben kunnen worden verkocht, terwijl zelfs nog een gering gedeelte van dien oogst nu laatstelijk in de jongste najaars-veiling is begrepen geweest: zoodat niet vroeger dan met ultimo December deswege finaal zal kunnen afgerekend worden.

Van de gezegde som van 64 millioen nu is, in de jaren 1835, 1836 en 1837, en gedurende de eerste zes maanden van 1838, dus over een tijdvak van drie en een half jaar, in 's rijks schatkist gestort geworden een bedrag van ƒ50,012,946.59½, en ten behoeve van de koloniën uitgegeven geworden een bedrag van ƒ 13,683,973; waaruit, zoo als hierboven reeds is vermeld, de uitbetaling der som van ƒ 3,989,613.83, aan renten en restitutie aan de maatschappij, is bewerkstelligd geworden; terwijl het overige heeft gestrekt voor subsidiën aan de W. I. koloniën, de kust van Guinea, en tot goedmaking van de kosten der jongste expeditie derwaarts, alsmede tot betaling der verlof-traktementen van hier te lande aanwezige Indische ambtenaren, gelijk ook der pensioenen ten laste der Indische kas, en eindelijk der gelden, die door Indische ambtenaren, ten behoeve van betrekkingen in het moederland zijn gedelegeerd, en waarvan het bedrag in de Indische kas gestort wordt.

Zoo als uit het vorenstaande mitsdien is op te maken, kan de zuivere opbrengst der produkten uit de oogsten van 1837 en 1838, voor als nog niet met juistheid worden opgegeven, en hoezeer ten behoeve van het gouvernement in het eerste jaar voor eene gekalkuleerde waarde van twee en twintig millioen aan produkten, en in het laatste jaar voor eene waarde van vier en twintig millioen, is overgemaakt, zal eerst na den finalen verkoop en de afrekening deswege met de maatschappij, het zuiver provenu daarvan ten behoeve van 's rijks schatkist kunnen opgegeven worden.

De som, welke de maatschappij onder ultimo December ll. in voorschot was, bedraagt . . . . ƒ 35,581,891

Daarvoor waren aan haar afgegeven geworden de restanten uit den oogst van 1837 en de oogst van 1838.

Voor zoo veel die produkten in den loop van dit jaar hebben kunnen verkocht worden, is, volgens de veilingsprijzen, daarvoor verkregen eene som van p. m. . . . . „ 29,491,000

Rest . . . . ƒ 6,090,891

Tot dekking van dit restant, hetwelk, in den eigenlijken zin des woords, geene schuld of tekort, maar niets anders dan eene onverrekende som is, moet strekken het overschot uit den oogst van 1838, dat eerst in de voorjaars-veiling van 1840 zal kunnen gebragt worden, en zekerlijk meer dan die som moet opbrengen.

Had dus de maatschappij in den loop van dit jaar geene voorschotten aan het Gouvernement, of verzendingen ten behoeve van het bestuur in Indië, behoeven te doen, waardoor hare pretensie op nieuw met *f* 32,000,000 is aangegroeid; dan zoude na den afloop der voorjaars-veiling van 1840 met haar hebben kunnen worden geliquideerd, en hetgeen die veiling meer zou hebben opgebragt dan hare pretensie bij slot van rekening bedroeg, aan het departement van Koloniën uitbetaald zijn geworden.

Zal echter reeds met ultimo December aanstaande met de maatschappij finaal geliquideerd kunnen worden, dan zou, behalve de, tot een bedrag van ongeveer *f* 32,000,000, door haar in den loop van dit jaar voorgeschoten gelden, ook aan haar moeten worden gerestitueerd de hierboven vermelde nog onverëvende som van *f* 6,090,891, ongerekend eenige verliezen die nog te voorzien zijn en, gelijk gekalkuleerd is geworden, het presumtief bedrag van de pretensie der maatschappij, onder ultimo December aanstaande, op 40 millioen hebben doen stellen.

Uit al het vorenstaande kan dus ligtelijk worden opgemaakt, dat de onder ultimo December 1838 bestaande schuld aan de maatschappij van *f* 35,581,891, niet het gevolg is van voorschotten van vroegere jaren, maar dat dezelve bestaan uit hetgeen over het jaar 1837 nog niet was verevend geworden, vermeerderd met het bedrag der in den loop van 1838 voorgeschoten gelden; gelijk weder de schuld, welke geraamd wordt onder ultimo December te zullen aanwezig zijn, bestaat uit de restant-schuld van 1838, groot *f* 6,090,891, en het voorgeschotene gedurende het jaar 1839, ten bedrage van *f* 32,000,000, ongerekend eenige verliezen, die ten laste van het Gouvernement zullen komen.

Daaruit blijkt al verder, dat op den tegenwoordigen voet bij het einde van ieder jaar eene restant-schuld telke reize ter verëvening moet overblijven, en dat zulks alleen kan geschieden uit de opbrengst van de voorjaars-veiling van het daaraanvolgende jaar.

Eindelijk is tevens uit het voorafgegane de financieele toestand van Indië blijkbaar. De kolonie heeft geene schulden dan waarvoor produkten voorhanden of bereids afgegeven zijn, en het hangt alleen van de markt-prijzen op het oogenblik van verkoop af, of het Gouvernement boven het genotene nog iets te ontvangen heeft, of wel, wegens mindere opbrengst, nog eenige restitutie verschuldigd is. Met slechts redelijke prijzen, bestaat echter voor dit laatste geene bezorgdheid.

8. Behooren de in 1839 voor de dienst in Indië besteede 9 millioen en de door de Handelmaatschappij in de Indische kas te storten 7 millioen, niet gedekt te worden door de *f* 47,147,715, waarop de uitgaven van Indië geraamd zijn geworden?

Zij zouden dit ook zekerlijk zijn, bijaldien het bestuur in Indië kon beschikken over de produkten die er voorhanden zijn, meer dan tot overmaking van het batig saldo benoodigd is; maar aangezien dat bestuur in last heeft, om alle de produkten naar Nederland over te zenden, zoo brengt dit als van zelf mede, dat de beide hiernevens gemelde posten ook uit het rendement dier produkten gevonden, en mitsdien aan de Indische kas te goed gedaan moeten worden.

9. Ter voldoening aan de op haar rustende verpligtingen, heeft de Nederlandsche Handelmaatschappij twee leeningen aangegaan, zoodat zij nu reeds 35½ millioen heeft kunnen voorschieten.

Het blijkt niet, dat zij niet bij voortduring aan hare verpligtingen zou kunnen voldoen.

Men legt hier gaarne het getuigenis af, dat de maatschappij aan hare verpligtingen, hoe moeijelijk dit ook soms in de laatste tijden geschiedde, in allen deele heeft voldaan. Thans echter mag het gezegd worden dat zulks eene onmogelijkheid is geworden.

Het kapitaal toch waarover de maatschappij de beschikking heeft, bedraagt met de twee door haar gesloten leeningen te zamen ƒ 46,000,000; terwijl, uit hoofde van de aan de kultures gegeven uitbreiding en de toegenomen hoeveelheid van produkten, dat ligchaam, om in alle de behoeften van de dienst te kunnen voorzien, over een kapitaal van minstens 60 millioen moet kunnen beschikken, ongerekend de benoodigde gelden voor vracht, assurantie en eigen handel.

10. De voordeelen, welke eene vrije beschikking over 's Gouvernements produkten kan te weeg brengen, worden niet opgegeven.

Die voordeelen bestaan in de eerste plaats in eene vermindering van de kosten op den overvoer en den verkoop der produkten, terwijl het nadeel, daarin voor de Handelmaatschappij gelegen, wordt vergoed door de aanzienlijker konsignatiën die het gevolg zullen zijn van de steeds toenemende hoeveelheid van produkten, alsmede door den meer uitgebreiden eigen handel dien zij na het terug erlangen harer voorschotten zal kunnen drijven.

In de tweede plaats wordt het daardoor mogelijk, om reeds in het aanstaande jaar, en later, zonder bezwaar voor 's rijks ingezetenen in de Staatsbehoeften te voorzien.

11. De noodzakelijkheid der leening zou niet bewezen zijn geworden.

Men meent evenwel dat, voor zoo ver betreft het departement van Koloniën, zulks voldoende blijkt uit de beantwoordingen der twee vorenstaande aanmerkingen en uit hetgeen bij de 1ste aanmerking is betoogd geworden.

12. Over de door het departement van koloniën aan de schatkist schuldig geblevene som van ƒ 10,000,000.

De oorzaak van het bestaan van dien achterstand moet worden gezocht in de omstandigheid, dat de koloniale geldmiddelen zijn bezwaard geworden met betalingen ten behoeve van 's Rijks schatkist, waartoe, gelijk later is gebleken, dezelve ontoereikende waren.

Ten overvloede kan hier worden gerefereerd aan de beantwoording van de 4de aanmerking.

13. Men verlangt nadere toelichting en verantwoording, hoe eene schuld van 40 millioen buiten voorkennis en toestemming der S. G. met de Nederlandsche Handelmaatschappij heeft kunnen gekontrakteerd worden.

Hoezeer hier het woord schuld heeft moeten gebruikt worden, kan toch in den eigenlijken zin des woords hier van geene schuld de quaestie zijn. Het geval, waarin het Gouvernement ten opzigte van de Nederlandsche Handelmaatschappij verkeert, kan vergeleken worden met dat van ieder landbouwer, die, zijn graan verkoopende, daarop geld ontvangt, nagenoeg op hetzelfde tijdstip, dat de afgifte van zijne produkten geschiedt. Wordt nu het graan voor eenen bepaalden prijs definitivelijk verkocht, dan is de transaktie daarmede afgeloopen, maar geschiedt de verkoop onder de voorwaarde, dat de winst of het verlies voor rekening van den verkooper zijn, dan kan er wel eene nadere verrekening te pas komen, maar schuld kan er in den eigenlijken zin van het woord niet gezegd worden te bestaan.

Ten overvloede wordt hier opgemerkt, dat voor de gezegde 40 millioen genoegzame produkten voorhanden zijn, bestaande uit de restanten van den oogst van 1838 en uit den geheelen oogst van 1839.

14. 's Rijks begrootingen behooren niet te rusten alleen op den onzekeren en veranderlijken prijs der O. I. produkten.

De staat van het Rijk is van dien aard, dat in deszelfs uitgaven niet behoorlijk kan worden voorzien zonder bijdrage uit de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen, en het is dus als een groote zegen te beschouwen, dat op die wijze nuttige, ja zelfs onvermijdelijke uitgaven kunnen worden bestreden; en hoezeer men gaarne wil toegeven, dat de hoeveelheid en de prijs der produkten op die bijdrage van invloed moeten zijn, zoo moet evenwel niet uit het oog worden verloren, dat de onzekerheid, welke bij gevolg geacht kan worden ten deze te bestaan, door het alhier bedoelde middel van ontvangst in gelijke mate gedeeld wordt met de meeste andere gewone middelen van ontvangsten, waarop de bestrijding van 's Rijks uitgaven bij de begrooting gebaseerd is.

Bij dit alles komt, dat de berekeningen waarop men gemeend heeft de koloniale geldmiddelen tot verligting der lasten van het moederland te kunnen doen bijdragen, niet ligt eene teleurstelling zullen doen ondervin-

den, daar zij gegrond zijn op eenen slechts middelmatigen oogst en op redelijke veilingsprijzen.

15. De kreatie eener leening ten laste van de overzeesche bezittingen, waarvan het bestuur deszelfs bevelen van het moederland ontvangt, en niettemin zich schuldenaar van dat moederland verklaart, wordt beschouwd als eene bijna belagchelijke handeling, welke daarenboven onnoodig is, wanneer behoorlijke rekening en verantwoording gedaan wordt en met openhartigheid en goede trouw wordt te werk gegaan; als wanneer de Regering op haar eigen krediet zou kunnen steunen, en tot het ceremonieel eener fiktive leening geene toevlugt zou behoeven te nemen.

De Regering heeft in alles getoond, met de meeste goede trouw en openhartigheid te werk te willen gaan.

De bewering dat de leening fiktief zou zijn, berust op geene goede gronden. Er zijn in Indië domeinen van eene zeer groote waarde. Die domeinen zijn en worden verder verbonden voor de daarop gevestigde schulden.

Deze handelwijze is geenszins ongewoon of met de belangen van den schuldeischer onbestaanbaar.

16. Met betrekking tot de gedane voorschotten, hebben irregulariteiten plaats gehad. De Regering erkent dit zelve.

De Regering heeft wel erkend, dat men, door den drang der omstandigheden, toevlugt heeft moeten nemen tot maatregelen, die moesten strekken, om op de voor dat oogenblik best mogelijke wijze de koloniale geldmiddelen tot verligting van de zware lasten van het moederland te doen bijdragen, en acht het nu wenschelijk, dat deze maatregelen door andere vervangen worden, maar kan het geenszins toegeven, gelijk zij ook geene erkentenis daarvan heeft gedaan, dat er irregulariteiten hebben plaats gehad.

De Regering echter herhaalt hier de reeds elders gegeven verzekering, dat door de voorgestelde leening alle financieele ongelegenheden, voor zoo ver zulks binnen menschelijk bereik ligt, zullen zijn uit den weg geruimd, gelijk dan ook door sommige leden te regt de verwachting is kenbaar gemaakt, dat daardoor alles op eenen geregelden voet zal zijn gebragt.

17. De aanvraag eener som van 56 millioen is in eens te hoog gesteld. Omtrent de teruggaaf der op de produkten voorgeschoten gelden had in billijke schikkingen kunnen getreden worden.

Zoodanige schikkingen zouden altijd den afstand van een zeker gedeelte der produkten hebben noodzakelijk gemaakt; en in dat geval zou men buiten de mogelijkheid zijn gesteld om in de Staatsbehoeften te voorzien.

18. Men keurt het af, dat het waarschijnlijk excedent van Indië als een voortdurend gewoon middel van ontvangst voor 's Rijks begrooting wordt voorgesteld.

Men ziet niet in hoe dit zal te verhelpen zijn, daar toch, zoo als dit reeds elders is opgemerkt, de staat der financiën zoodanig is, dat de gewone middelen ontoereikende zijn tot bestrijding van 's Rijks uitgaven.

19. Er wordt ook verlangd, dat eerst de begrootingswet en daarna die omtrent de leening worde behandeld.

Het wordt als wenschelijk beschouwd, dat de wet omtrent de leening eerst worde behandeld, omdat dezelve van invloed is op het cijfer der begrooting.

Na de bijvoeging bij het ontwerp van art. 4, zal dan ook het verband tusschen beiden, in het algemeen, niet behoeven betoogd te worden.

De nota, op blz. 202 bedoeld, luidt:

Bij de onlangs plaats gehad hebbende aanbieding van 's Rijks begrooting van inkomsten en uitgaven over het jaar 1840, is aan de S. G. tevens voorgelegd geworden een ontwerp van wet tot daarstelling eener schuld ten laste der overzeesche bezittingen, groot zes en vijftig millioen gulden, doch tevens met bepaling eener jaarlijksche aflossing van deze zoowel als vroeger gekreeerde schulden, ten laste der gezegde bezittingen.

De voorschreven som wordt gevorderd:

1°. Om daardoor af te lossen eene schuld van het departement van Koloniën, geraamd op veertig millioen, aan de Handelmaatschappij;

2°. Ter voorziening in het benoodigde voor het Amortisatie-Syndikaat over 1840;

3°. Ter voldoening, aan 's Rijks schatkist, van een bedrag van tien millioen gulden, hetwelk het departement van Koloniën aan dezelve schuldig gebleven is, ter zake van betalingen die aan dat departement over vroegere dienstjaren waren opgelegd geworden, doch uit de beschikbare koloniale fondsen niet hebben kunnen worden gevonden; — en eindelijk

4°. Tot vinding eener som van ongeveer twee millioen voor uitgaven ten behoeve van de koloniën en kosten der negotiatie.

Door de voorgestelde leening wordt mitsdien slechts voor een gering gedeelte eene nieuwe schuld gekreëerd. Hare strekking is, om, op weinig millioenen na, te vervangen eene reeds bestaande schuld, namelijk die aan de Handelmaatschappij en aan de schatkist te zamen, ten bedrage van vijftig millioen.

De oorsprong dier beide schulden is niet moeijelijk aan te wijzen.

Vroeger, gedurende den vrede van Amiens, is het gebruik ingevoerd om de produkten van Indië hier te lande te verkoopen. Doorgaande werd een derde gedeelte der waarde dadelijk betaald, vervolgens een derde in Indië, bij de aankomst der schepen, en een derde na de terugkomst derzelve. Sedert het jaar 1832 evenwel, is de regel aangenomen, dat de Handelmaatschappij

14*

onder voorbehoud eener nadere verrekening hier te lande, de produkten betalen zou, op het oogenblik dat dezelve geacht konden worden aan hare faktorij te Batavia te kunnen worden afgegeven, en dat tevens de maatschappij jaarlijks van hier naar Indië zou overbrengen de benoodigdheden voor de kolonie in specie en goederen. Door deze schikking werd het groot voordeel verkregen, dat hier te lande beschikt kon worden over hetgeen van de Indische inkomsten overbleef, en dat wel in hetzelfde jaar, waarin zoodanig batig saldo verkregen werd; terwijl daardoor ook de Regering in de mogelijkheid is gesteld geworden, om in een aantal aanzienlijke uitgaven te voorzien, niet alleen zonder verhooging van belastingen, maar zelfs met vermindering, in de laatste tijden, van de opcenten tot een niet gering bedrag.

In verband tot de opvolging van den zoo even gemelden sedert 1832 aangenomen regel, zal de Handelmaatschappij ter zake van hetgeen bij verrekening onder ultimo December laatstleden aan haar was schuldig gebleven, vermeerderd met de door haar in den loop van dit jaar gedane uitkeeringen, alsmede met de betalingen die zij wegens verzending van goederen en specie naar Indië te goed heeft, en eindelijk met het bedrag van de door haar aldaar in kas gestorte gelden, op ultimo December aanstaande eene som van ongeveer *veertig millioen gulden* te vorderen hebben, welke uit de opbrengst der in het aanstaande jaar te verkoopen produkten en uit het provenu der voorjaars-veiling van 1841, als wanneer de oogst van 1839 eerst finaal zal kunnen zijn verkocht, moet en kan worden gekweten [1]).

Het zal niet overbodig zijn hier te doen opmerken, dat — daar de Handelmaatschappij, op hetzelfde tijdstip dat door haar de voorschotten aan het Gouvernement worden uitgekeerd, de volle waarde er van in produkten ont-

1) Het suiker- en koffij-produkt, schoon de oogst er van reeds vroeg in het jaar aanvangt, kan gezegd worden niet vóór de maand November van hetzelfde jaar aan de groote pakhuizen in de hoofdplaatsen te zijn afgeleverd, en het is ook eerst van dat tijdstip af, dat met den afscheep naar Europa een begin wordt gemaakt; terwijl daarmede, met geringe tusschenpoozingen, wordt voortgegaan, tot op de maand November van het volgende jaar. Van dáár dat de produkten die hier te lande in de voorjaars-veiling worden verkocht, grootendeels herkomstig zijn, niet uit den oogst van het voorgaande jaar, maar uit dien van een daaraan voorafgegaan, dat is: de produkten, in de voorjaars-veiling van 1839 verkocht, zijn voor verre het grootste gedeelte restanten van den oogst van 1837, terwijl die, welke in de najaars-veiling van 1839 verkocht worden, voor verre het grootste gedeelte, afkomstig zijn uit den oogst van 1838, waarvan de restanten alweder in de voorjaars-veiling van 1840 gebragt worden. Uit dien hoofde blijft dan ook met den aanvang van ieder jaar eene restant-schuld met de Nederlandsche Handelmaatschappij te verrekenen, over welke tegen de in de voorjaars-veiling te verkoopen produkten moet worden verevend, zoodat eene finale liquidatie met die maatschappij, ter zake van de gelden door haar op den oogst van een zeker jaar voorgeschoten, eerst anderhalf à twee jaren later kan plaats hebben.

vangt, onder voorwaarde om die naar Nederland over te brengen, aldaar te verkoopen en de meerdere opbrengst daarvan aan het departement van Koloniën uit te keeren, of wel, in geval van verlies, het bedrag daarvan van het departement terug te erlangen, — in den eigenlijken zin des woords niet gezegd kan worden, dat het Gouvernement aan de Handelmaatschappij *veertig millioen* schuldig is, — dewijl hetzelve alleen aansprakelijk geacht kan worden, voor het verlies op die produkten te lijden, gelijk hetzelve daarentegen regt heeft op de winst die daarop behaald kan worden. Waren de produkten definitivelijk aan de Handelmaatschappij afgestaan tegen de gekalkuleerde waarde, zoo zou zelfs geene nadere verrekening te pas komen, en de volle som van *veertig millioen* met ultimo van dit jaar vereffend zijn, door de produkten daarvoor aan hare faktorij afgegeven. Er zou dan ook geene de minste noodzakelijkheid bestaan, om deze *veertig millioen* aan de Handelmaatschappij terug te betalen, en men zou zeer wel op den tot dusver ingeslagen weg hebben kunnen voortgaan. Dan, ten gevolge van de uitbreiding welke van lieverlede aan de Gouvernements-kultures in Indië is gegeven, is de hoeveelheid, en in verband daarmede ook de waarde der gezamenlijke produkten, zoodanig toegenomen, dat het kapitaal der Handelmaatschappij niet verder toereikende is, om daarmede, op de thans gebruikelijke wijze, behoorlijk in de behoeften van de dienst te voorzien.

Gelijk reeds is aangemerkt, zou dat handels-ligchaam reeds met het einde van dit jaar een bedrag van ongeveer *veertig millioen* te vorderen hebben, of liever in voorschot zijn, — bovendien, nagenoeg vijf maanden van het volgende jaar, de gewone betalingen aan het Gouvernement presteren, — en tevens de benoodigde specie en goederen naar Indië verzenden moeten, zoodat de maatschappij, zal er behoorlijk in de dienst voorzien worden, nog ongeveer *twintig à drie en twintig millioen* bovendien zou moeten uitschieten, ongerekend nog de te betalen gelden ter zake van vracht, assurantie en eigen handel, alvorens uit de voorjaars-veiling van het aanstaande jaar eenige terugbetaling te kunnen erlangen. Daartoe nu is het kapitaal der maatschappij blijkbaar onvoldoende, en het is wel hoofdzakelijk om die reden wenschelijk beschouwd geworden om eenen maatregel voor te stellen, welke, terwijl men alzoo den tot dusver ingeslagen weg zou kunnen verlaten, tevens het Gouvernement in de mogelijkheid zoude stellen, om de maatschappij te ontheffen van de verpligting eener voorbetaling op de produkten, die aan hare faktorij in Indië worden afgegeven, zoodat zij alsnu de zuivere opbrengst er van ook eerst na den verkoop hier te lande aan het Gouvernement zal behoeven uit te keeren. Het behoeft dan ook wel geen betoog, dat, zal deze zoo wenschelijk geachte staat van zaken reeds met het aanstaande jaar ingevoerd kunnen worden, dan ook eene liquidatie met de Handelmaatschappij

zal moeten kunnen plaats hebben, vermits in dat geval alleen het Gouvernement, zoo voor het jaar 1840 reeds, als bij vervolg van tijd, de vrije beschikking erlangt over de opbrengst der produkten van ieder jaar.

Wat nu den oorsprong der schuld van *tien millioen* aan 's Rijks schatkist betreft, deze is het gevolg daarvan, dat aan het departement van Koloniën meerdere betalingen ten behoeve van 's Rijks schatkist zijn opgelegd, dan uit de baten van Indië hebben kunnen worden bestreden.

Bij wettelijke bepalingen was hetzelve belast over 1835 met eene bijdrage ten behoeve van 's Rijks begrooting van	*f* 2,500,000
Over 1835, idem	- 3,000,000
Voor rentebetaling en aflossing aan het Amortisatie-Syndikaat, voor de oude leening over 1835, en eerste zes maanden van 1836, is betaald	- 3,675,000
Aan rente voor de nieuwe leeningen	- 8,740,000
Totaal	*f* 17,915,000

Behalve deze betalingen, is het departement van Koloniën belast geworden met eene bijdrage aan 's Rijks schatkist, ten behoeve van de buitengewone uitgaven van het departement van Oorlog over 1834, 1835, 1836, 1837 en de eerste maanden van 1838, van . . . . *f* 42,187,000.00

Daarop is afbetaald	- 32,097,946.59½
en mitsdien nog te betalen	*f* 10,089,053.40½

Waaruit dus blijkt dat het departement van Koloniën, over de genoemde jaren, in 's Rijks schatkist gestort heeft, een bedrag van *f* 50,012,946.59½, en nog de opgegevene som van ruim tien millioen te kwijten overblijft.

Door de afbetaling dezer schuld, zal aan de eene zijde de schatkist in het genot gesteld worden van fondsen aan welke bereids vroeger eene bestemming was gegeven; en aan den anderen kant zullen de geldmiddelen van de overzeesche bezittingen niet meer te zorgen hebben voor vroegere behoeften, en alzoo de hulpmiddelen welke aan dezelve toevloeijen, onbelemmerd kunnen aanwenden voor die ondersteuningen, tot welke zij, ter verzekering van den regelmatigen loop van zaken, voor het vervolg geroepen worden.

Met betrekking tot de som van *vier millioen gulden*, welke voor het Amortisatie-Syndikaat in den voorgedragen geldelijken maatregel is begrepen, moet worden opgemerkt, dat de noodzakelijkheid voor die ondersteuning gebleken zijnde, ten einde deze instelling in staat te houden om volkomen aan hare verpligtingen te voldoen, tot aan het tijdstip dat de opheffing van dezelve op eene geregelde wijze zal kunnen plaats hebben, dat is uiterlijk tot aan het einde van de dienst van 1840, men ernstig heeft overlegd of het raadzaam was, om de vereischte som in de begrooting der Staats-uitgaven voor 1840 op te nemen.

Het is echter minder verkieslijk voorgekomen, om bij die begrooting verder te gaan dan het daarin brengen van de gewone dotatie, vermits anderzins reeds aanvankelijk eene zamentrekking met de begrooting zou hebben plaats gevonden, van een onderwerp dat daarmede eerst zal worden vereenigd ten gevolge van de voor te dragen wettelijke bepalingen omtrent het opheffen van het Amortisatie-Syndikaat, en dat hieruit noodzakelijk zou hebben moeten voortvloeijen eene verhooging van het cijfer van de bijdragen uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen tot de begrooting van 1840, aanzienlijker dan men voor het vervolg op het oog heeft: aan eene afzonderlijke en intermediaire voorziening is daarom de voorkeur gegeven. De geheele openlegging van den staat van zaken van het Amortisatie-Syndikaat zal vereischt worden en ook, in den meest volkomen zin, worden gegeven, bij het voordragen van de wet ten aanzien van deszelfs opheffing: nu berust de aanvrage van den voorgestelden intermediairen bijstand op de beschouwingen, zoo van het Syndikaat zelf, als van de Staats-kommissie, welke den toestand dier instelling heeft onderzocht. De tienjarige staat van het Amortisatie-Syndikaat is wel in de gewone algemeene vergadering van 1838 vastgesteld, en dus onder andere omstandigheden dan de tegenwoordige: vermits toen het traktaat met Belgie nog niet was tot stand gekomen, is die staat van een meer uitgebreiden aard, en omvat vele zaken, die voor het tegenwoordige niet in aanmerking kunnen komen tot een overzigt van de gesteldheid van het Syndikaat voor het vervolg, en hij is dus geenszins geschikt voor het oogmerk waartoe zoodanige staat, naar aanleiding van de oorspronkelijke wettelijke bepalingen, zou moeten dienen, noch kan de gewenschte ophelderingen volkomen verschaffen; daarom is men moeten overgaan tot het zamenstellen van eenen staat van die baten en lasten, waarop voor de aanstaande dienst kan worden gerekend, welke als uitkomst aantoont de behoefte van de gevraagde som. Deze beide staten zullen aan de leden der vergadering worden medegedeeld, en zoo als men zich vleit volkomen kunnen wettigen de aanvrage tot ondersteuning van het Amortisatie-Syndikaat, die onder de voorgedragen leening is begrepen.

Waren aan het departement van Koloniën, bij verschillende daartoe betrekkelijke wettelijke bepalingen, niet zoo vele uitgaven opgelegd geworden, en bevond hetzelve zich niet in de verpligting om het volgende jaar ƒ11,220,000 ten behoeve van 's Rijks begrooting, ƒ4,000,000 voor het Amortisatie-Syndikaat en de aan de schatkist schuldig gebleven som van ƒ10,000,000 te voldoen, zoo zou niets eenvoudiger geweest zijn dan het gesloten kontrakt met de Handelmaatschappij van dit jaar te laten afloopen, als wanneer in de laatste helft van 1841 over het restant der produkten, in dat jaar verkoopbaar, ten behoeve van 's Rijks schatkist zou kunnen worden

beschikt, na aftrek echter van hetgeen gedurende het jaar 1840 en de eerste zes maanden van 1841, ten behoeve van Indië zou zijn gevorderd geworden; maar dan zou ook gedurende al dien tijd, door middel van geldleeningen, in 's Rijks behoeften hebben moeten worden voorzien, hetgeen blijkbaar eene niet minder groote som dan de thans voorgestelde leening vorderen zou niet alleen, maar ook nadeeliger zou zijn, dewijl dan, behalve de rente van het verschuldigde aan de Handelmaatschappij, daarenboven nog die der nieuwe schuld zou moeten worden voldaan. Na een naauwkeurig onderzoek, is het derhalve verkieslijker geoordeeld, dadelijk 56 millioen te negotieren en deze te doen strekken ter afbetaling der bestaande schulden, als biedende zulks de meeste voordeelen aan.

Het behoeft alverder geen betoog, dat, door het kreëren der geprojekteerde nieuwe schuld ten laste van de overzeesche bezittingen, de hulpbronnen van het departement van koloniën niet worden verminderd, maar in tegendeel vermeerderd, aangezien toch van de thans bestaande schuld aan de handelmaatschappij 2 millioen aan rente moeten worden betaald; terwijl alsnu verschillende uitgaven, die thans moeten plaats hebben, daardoor zullen verminderd kunnen worden.

Na alzoo, onder opgave van de omstandigheden, waaraan het bestaan eener schuld bij het departement van koloniën moet worden toegeschreven, het doel waarmede de leening wordt voorgesteld, en de uitgaven welke daaruit zouden moeten gevonden worden, te hebben aangewezen, zal alsnu kunnen worden overgegaan tot eene uiteenzetting van de voordeelige resultaten, die van zoodanigen maatregel voor 's Rijks financiën kunnen verwacht worden.

Uit de aan de S. G. aangeboden Staatsbegrooting voor het jaar 1840 blijkt, dat zoo het departement van Koloniën, naar gewoonte, slechts belast was geworden met eene betaling van ƒ 1,200,000, er nog in eene behoefte van ƒ 10,000,000 op eene andere wijze zou hebben moeten worden voorzien, en uit dien hoofde wordt daarbij eene bijdrage uit de koloniale geldmiddelen van ƒ 11,220,000 aan het gemelde departement, ten behoeve van 's Rijks schatkist, opgelegd.

Wordt nu door de eventueele aanneming der onderhavige wet aan het departement van Koloniën de vrije beschikking verschaft over de opbrengst der produkten, die in den loop van het aanstaande jaar hier te lande zullen verkocht worden en bestaan uit restanten van den oogst van 1838 en uit een groot gedeelte van den oogst van 1839, zoo zal niet alleen het gezegde departement, ten zij omstandigheden die buiten menschelijke berekening liggen zulks mogten verhinderen, in staat zijn gesteld tot de bestrijding van alle die uitgaven, boven en behalve die waarmede hetzelve bij verschillende vroegere wettelijke bepalingen is belast geworden, gelijk ook tot de

betaling van het benoodigde voor het Amortisatie-Syndikaat en van het aan 's Rijks schatkist over vorige dienstjaren achterstallig geblevene, maar zal ook alsdan de mogelijkheid worden daargesteld, om vervolgens, ter bestrijding van de op 's Rijks begrootingen voorkomende uitgaven, de geldmiddelen der overzeesche bezittingen voor eene som van ƒ 11,400,000 jaarlijks te doen bijdragen; terwijl al verder, aan te vangen met 1842, jaarlijks over eene som van één millioen, ter aflossing van de bestaande schulden, of wel tot andere oogmerken, zal kunnen worden beschikt.

Al moesten dus 's Rijks uitgaven bij voortduring op ƒ 56,378,600 geraamd worden, dan nog zou daarin op de voorgestelde wijze, zonder verhooging van belastingen, kunnen worden voorzien, want tot dekking van het verschil tusschen gewone ontvangsten en uitgaven, hetwelk op ƒ 11,200,000 is geraamd geworden, zal men uit de koloniale geldmiddelen kunnen beschikken over eene som van ƒ 11,400,000, boven en behalve de jaarlijksche rentebetaling van ƒ 9,800,000, waarmede dezelve nu reeds belast zijn.

Maar het is er verre af, dat al de posten, op die begrooting gebragt, voor geene bezuinigingen zouden vatbaar zijn: integendeel zijn eenige daarvan wel degelijk vatbaar om beduidend te worden verminderd, en daardoor verkrijgt men de zekerheid, dat ook de lasten die uit eene opheffing van het Amortisatie-Syndikaat kunnen voortvloeijen, zonder toevlugt te nemen tot nieuwe leeningen, zullen kunnen worden gevonden.

Met eene zoo gunstige uitkomst na de moeijelijke omstandigheden waarin het Rijk zich gedurende negen jaren bevonden heeft, mogt men zich naauwlijks vleijen; en hierdoor wordt dan ook de verwachting versterkt, dat de welvaart van Nederland zich van de ondervonden zware schokken geheel zal kunnen herstellen.

Bij dit alles komt nog de konsideratie, dat de voorgestelde maatregel de eenig denkbare in onze omstandigheden is, om, zonder nieuwe schuld en nieuwe belastingen, in de behoefte van het oogenblik en voor de toekomst beide te voorzien.

De voorgestelde maatregel is daarbij een radikaal middel, het vooruitzigt aanbiedende om alle bezwaren die op 's Rijks middelen, ten gevolge van het gebeurde met Belgie, drukken, uit den weg te ruimen, en geschikt om het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven te herstellen en verdere leeningen overbodig te maken.

Eindelijk heeft dit hulpmiddel eene voordeelige strekking voor de nationale nijverheid. De Handelmaatschappij, die reeds zooveel heeft bijgedragen ter ontwikkeling van onzen handel, onze scheepvaart en onzen scheepsbouw, tot aanmoediging van fabrijken, enz., wordt daardoor ontheven van het verder verleenen van voorschotten ten behoeve van het Rijk; en, schoon 's Gouver-

nements produkten aan haar bij voortduring zullen worden gekonsigneerd, zal zij niettemin van haar kapitaal gebruik kunnen maken tot het doel waartoe het oorspronkelijk is bestemd geweest.

En daar nu bovendien het vooruitzigt bestaat, dat slechts een bepaald gedeelte der leening in de eerste jaren zal behoeven aan de markt gebragt te worden, zoo mag men dan ook hopen, dat een middel zoo voordeelig in zijne strekking, zoo weinig bezwarend voor de ingezetenen, als geschikt om de financieele aangelegenheden van het Rijk te brengen op eenen gunstigen voet, den bijval van de S. G. erlangen en geene zwarigheid bij hen ontmoeten zal.

Het effekt blijkt uit het volgend verslag der Centrale Afdeeling:

Gaarne erkende de *eerste* afdeeling, dat de veranderde redaktie van het ontwerp verkieslijk is boven de oorspronkelijke, vermits zij meer bepaaldelijk de bestemming der erlangde gelden aanduidt en bovendien de toezegging geeft, dat jaarlijks eene opgave aan de S. G. zal worden gedaan van het zuiver voor het moederland uit de koloniale middelen beschikbare saldo; terwijl eindelijk, tot groot genoegen van alle leden dier afdeeling, de opheffing stellig werd aangekondigd van het Syndikaat. Daarentegen bleef bij verscheiden leden het bezwaar bestaan, dat zonder volledige inzage der geheime stukken en zonder eene meer afdoende toelichting van hetgeen tot deze wet betrekking heeft, niet met kennis van zaken over dezelve kan geoordeeld worden. De Regering heeft het overbodig geacht, of zich niet bij magte gevonden, om de bij den aanhef van het proces-verbaal der eerste aanmerkingen van deze afdeeling geopperde bedenkingen tegen het geheim te wederleggen, en bijaldien de thans verstrekte memorie ter aanvulling dier leemte moet dienen, dan erkende men de zaak minder te begrijpen en er meer zwarigheden in te zien, dan vóór het ontvangen der antwoorden. Trouwens kan uit de beantwoording der bedenkingen, vervat in de processen-verbaal, blijken: 1°. dat de schatkist ongeveer 40 millioen aan de Handelmaatschappij schuldig is; 2°. dat het Amortisatie-Syndikaat jaarlijks eene vermeerdering van toelage van 4 millioen behoeft, om aan deszelfs verpligtingen te voldoen, waaruit volgt, dat deze rente een kapitaal van 80 millioen veronderstelt; — dat deze beide kapitalen, tezamen 120 millioen, door het Gouvernement zijn uitgegeven, zonder daarvan op eene wettige wijze te kunnen doen blijken, dan alleen ten opzigte van naar verhouding min belangrijke voorschotten en van een totaal verlies van 23 à 24 millioenen aan opcenten; terwijl eerst thans, nadat de schuld werkelijk bestaat, de toestemming tot het maken derzelve gevraagd wordt; — dat die wijze van handelen lijnregt met de Grw. in strijd is, en dat, indien dezelve gewettigd wordt, het gemeen

overleg in dit geval niets anders dan eene zaak van vorm is, die aan het wezen der zaak niets verandert, en het hoogst bedenkelijk schijnt, om dergelijke onwettige handelingen met de goedkeuring der S. G. te bekrachtigen; — dat indien men al, uit aanmerking van de tijds-omstandigheden, waaronder deze onwettige handelingen hebben plaats gehad, daartoe wilde overgaan, dit voorzeker niet behoort te geschieden voordat men, door de werkelijke opheffing van het Amortisatie-Syndikaat, door verbeterde grondwettelijke instellingen, door herstelde eenvoudigheid en orde in de financiën, de zekerheid verkregen heeft dat dergelijke handelingen onmogelijk zijn geworden; — dat de antwoorden der Regering wel de hoop tot de mogelijkheid daarvan doen ontstaan, maar dat de ondervinding van zoo vele jaren geleerd heeft, dat dergelijke beloften niet altijd verwezenlijkt zijn geworden, waarom het dan ook voorkwam, dat vóór de werkelijke vervulling derzelve in geene vermeerdering van de nationale schuld kan worden toegestemd; — dat de Regering, in de overgelegde nota op de noodzakelijkheid der geldleening aandringende, als de voorname reden daartoe opgeeft, dat, indien zij de vrije beschikking over de produkten der O. I. bezittingen niet terugkrijgt, men gedurende 1840 en de eerste zes maanden van 1841, door middel van geldleeningen in 's Rijks behoeften zou moeten voorzien, die toch niet voordeeliger dan de tegenwoordige zouden wezen, maar dat deze redenering op de voorgedragen begrooting van 56 millioen is gegrond, waarom dezelve dan ook geheel en al vervalt, indien die begrooting tot hare gewone hoogte van 45 millioen, of althans tot het verlangde lagere cijfer wordt teruggebragt; — dat ook het voordeel, uit de geldleening te verwachten, zoo gering is, dat in hetzelve niet het eigenlijk doel derzelve is gelegen, maar dat dit doel inderdaad niets anders schijnt te zijn dan om door kunstmatige verwikkelingen, door verkoop, weder-inkoop en daarna weder-verkoop van produkten, die eene waarde van 40 millioen bezitten, 80 millioen in de schatkist te brengen: want dat zoude in effekte het gevolg der leening zijn; maar daarentegen zoude men de rentebetaling dan ook met 2 millioen vermeerderen. Indien dit niet het doel is, dan verklaarde men van de geheele operatie niets te begrijpen; want als de Regering de vrije beschikking over de produkten terug bekomen zal hebben, dan wil zij dezelve bij voortduring aan de Handelmaatschappij konsigneren, dus juist hetzelfde doen als thans, behalve dat de wijze van betalen anders zal geregeld worden; en waar is de waarborg, dat deze niet spoedig op den tegenwoordigen voet zal worden teruggebragt? Ten opzigte van de 10 millioen die het departement van Koloniën, naar luid der verklaring, aan de schatkist schuldig is gebleven, en tot welker afbetaling deze geldleening ook gedeeltelijk strekken moet, verklaarde men in de eerste afdeeling, ook na de ophelderingen van het bestuur, niets te

begrijpen. Het departement van Koloniën, een *onderdeel* van het algemeen bestuur, is schuldig aan den Staat, dat is het *geheel*, 10 millioen, niet wegens ontvangsten maar wegens te weinig verstrekte gelden. Dus is de Staat te gelijk debiteur en krediteur van dezelfde som, hetgeen eene tegenstrijdigheid in zich bevat.

Het departement van Koloniën, zegt de ministerieele nota, moest over 1834—37 en de eerste maanden van 1838 betalen . . ƒ 42,187,000.00
het heeft betaald . . . . „ 32,097,946.59½
dus nog schuldig . . . . . ƒ 10,089,053.40½

Die 10 millioen, door het departement van Koloniën verschuldigd, zijn door de schatkist niet uitgegeven, want zij heeft ze nimmer gehad. Heeft het bestuur daarvoor ook eene schuld aangegaan: wie is dan de schuldenaar? — Heeft het departement van Oorlog niet aan alle zijne verpligtingen voldaan? Is er over die jaren een deficit van 10 millioen? Wie zijn dan onbetaald gebleven? — Is daarentegen door het departement van Oorlog alles betaald, heeft de Staat geen schuld van 10 millioen aangegaan, dan behoeft er ook geene leening voor die som te geschieden, want het ministerie van Koloniën en de schatkist zijn onderdeelen van hetzelfde geheel, en er is inderdaad geene schuld en geen schuldeischer.

Een lid, hoezeer de waarde van het gezegde in volle kracht latende, geloofde aan de mogelijkheid, dat deze som, buiten de wetgeving, tot den aanleg van den ijzeren spoorweg naar Arnhem zoude moeten strekken, en vroeg, of er werkelijk geene der hier bedoelde gelden tot andere dan de opgegevene einden waren bestemd? Zes leden, de voorgaande bedenking niet deelende, waren echter van oordeel, dat men uit de globale opgaven eener rekening van 40 millioen voor de Handelmaatschappij en van 10 millioen voor Oorlog, volstrekt niet kan opmaken waaraan en hoedanig deze sommen aldus besteed waren. Men wenschte de mededeeling te ontvangen van de te dezer zake tusschen de Regering en de Handelmaatschappij geslotene overeenkomst. Eerst daaruit zou men zoo wel de handelingen als de verpligtingen der partijen kunnen beoordeelen. Heeft men ten oogmerk, om slechts zoo veel van de 40 millioen dadelijk uit te betalen als de oogenblikkelijke behoefte zal blijken te vereischen, dan zal het voorgewende doel eener finale vereffening met de Handelmaatschappij toch worden gemist. Bestaat, ten gevolge der overeenkomst, de verpligting niet om te restitueren alvorens dit door middel der produkten kan geschieden, dan beseft men het nut der leening niet. Zoo als de zaak thans is voorgedragen, worden de diensten van het Rijk, van de Handelmaatschappij, van het Syndikaat en van de koloniën, die toch alle op zich zelve staan, dooreen gemengd, iets hetwelk den ingewikkelden aard onzer financiën nog zou verergeren. In alle geval zoude men zwarig-

heid maken daartoe mede te werken zoo lang niet meer voldoende ware gebleken, dat de 40 millioenen voor de Handelmaatschappij en 10 millioen voor Oorlog verlangd, op eene wettige wijze wierden uitgegeven of eene met de wet meer overeenkomstige bestemming verkregen. Eenige leden bleven voorts van oordeel, dat eene leening, onder borgstelling van het moederland aangegaan, dit ten slotte tot den wezenlijken debiteur zou maken, zoo dat alzoo het eene onderdeel van den Staat, in naam van den geheelen Staat, eigenlijk als debiteur zou gelden. Nu reeds heeft men de koloniën met eenen schuldenlast bezwaard, welke eene jaarlijksche rente van ƒ 9,800,000 vereischt. Berekent men hierbij de renten van 56 millioenen, ten bedrage van ƒ 2,800,000, en bovendien ten minste 1 millioen voor weder-inkoop, dan vraagt men, of de onbestendigheid en het wisselvallige der koloniale bate de voldoening dier verpligtingen niet tot het onwaarschijnlijke zal doen behooren. Trouwens wil men de ƒ 11,200,000 welke hetzelfde fonds voor de middelen van het moederland over 1840 afzondert, als iets gewoons hebben beschouwd, zoodat de koloniale produkten, om daaraan te voldoen, een zuiver bedrag van ƒ 24,800,000 zouden moeten afwerpen, en vermits de Regering dezelve stelt op 32 millioen, min 10 millioen ter voorziening in de behoeften van de dienst in Indië, zoo zoude er al dadelijk een jaarlijksch kalkulatief te kort van ƒ 2,800,000 ontstaan, ten ware die 10 millioen slechts loopend kapitaal waren, als wanneer men daarentegen nog 7 millioen beschikbaar zoude houden.

Het eerste gevolg eener zoo hoog opgevoerde koloniale schuld zoude zijn, om een verschil in de waarde dier effekten, met dezulke welke uitsluitend op het moederland kleven, te weeg te brengen. Indien namelijk de kolonie blijft bloeijen en ons land wordt insolvent, dan zal de kolonie eerst voor hare schuldeischers moeten zorgen en dus de andere van nog slechtere konditie maken, terwijl, omgekeerd, indien eens de kolonie door rampen geteisterd werd, het moederland als borg welligt zoude vermeenen eerst deszelfs eigen krediteuren te moeten helpen. Daarenboven bevroedde men in het onderhavige geval het nut niet, om met de eene hand te nemen en met de andere te geven, zoo als werkelijk geschieden zou wanneer ƒ 11,200,000 uit de koloniale kas als gewoon middel van ontvangst werd toegezegd (waarop de verklaring rust dat zich de ontvangsten en uitgaven bestrijden), en gelijktijdig eene leening van vijfmaal het bedrag dier som wierd gesloten, om in den achterstand van de loopende dienst der kolonie te voorzien.

Ten opzigte van art. 4 waren alle de leden der eerste afdeeling van oordeel, dat de toegezegde jaarlijksche mededeeling der baten uit de O. I. niets of althans weing beteekent, wanneer dezelve niet gepaard gaat met die der rekening van ontvangsten en uitgaven, en met het doen van rekening en

verantwoording ter Algemeene Rekenkamer. Bij gebreke van dien, blijft het vermoeden bestaan, dat men in den thans voorgestelden maatregel slechts het middel zoekt te vinden, om de uitgaven op dezelfde onmatige hoogte te houden, en de vermindering van 's Rijks schulden niet verder wil uitstrekken dan tot 1 millioen, bij art. 3 bedoeld. Men wordt zelfs in dat vermoeden versterkt door het antwoord op de 18de aanmerking, en men was niet zonder vrees, dat de gemakkelijkheid om het jaarlijksch deficit te vinden uit het excedent der O. I. kas, althans niet zou leiden tot eene zoozeer gewenschte bezuiniging : wenschelijk ware het alzoo om art. 4 zoodanig te ampliëren, dat de baten der kolonie niet alleen tot suppletie van de middelen voor de begrooting wierden dienstbaar gemaakt, maar meer speciaal tot aflossing van schuld moesten strekken.

Al de leden zouden dit art. dus verlangen geredigeerd te zien :

„Art. 4. Jaarlijks, in de maand Oktober, zal de staat van den geldelijken toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. worden kenbaar gemaakt. De laatstgeslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf zal daarbij worden overgelegd, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo ; en tevens opgave worden gedaan van hetgeen voor het volgend jaar gerekend kan worden beschikbaar te zullen zijn.

Art. 5. De bestemming van deze beschikbare gelden zal telkens bij de wet worden geregeld, en bij voorkeur tot aflossing van schuld worden aangewezen."

Drie leden der eerste afdeeling zouden bepaaldelijk verlangen, dat de twee volgende artt. almede in deze wet wierden opgenomen, naardien deze wet te beschouwen is, als moetende strekken tot regularisatie van ons geheel financieel wezen :

„Art. ... Het Amortisatie-Syndikaat zal op den 31sten December 1840 worden ontbonden; vóór dien tijd zal men de vereischte maatregelen vaststellen om de door hetzelve beheerde onderwerpen aan de verschillende departementen over te brengen, en die in de begrooting van 1841 en volgende op te nemen. Alle traktementen en emolumenten der geëmploijeerden bij het Amortisatie-Syndikaat houden met den genoemden datum op.

„Art. ... De Rekenkamer zal, te beginnen met 1 Januarij 1841, geene posten buiten de begrooting mogen vereffenen, van alle de ontvangers en andere aan den Lande komptabelen de rekeningen opnemen, derzelver ontvangsten justificeren, en geen ontslag aan eenige komptabelen mogen verleend worden, zoo lang niet van de geheele voldoening aan hunne verpligting zal zijn gebleken. Voortaan zal jaarlijks aan de S. G. een gedetailleerd rapport van verantwoording der begrooting van het voorlaatste dienstjaar, alsmede van hetgeen betrekking tot de financiën des lands heeft, worden aangeboden. Het dienstjaar zal telkens door de wet worden afgesloten."

Eenige leden der eerste afdeeling hielden het voor mogelijk, om de begrooting over 1840 met 4 millioen te verminderen, en zouden verlangen dat het daardoor te ontstaan excedent alsdan besteed wierd, om in het tekort van het Amortisatie-Syndikaat te voorzien. Eindelijk werd in dezelfde afdeeling nog gevraagd, of de leening van 30 millioen, ontspruitende uit de wet van 24 April 1836, dadelijk is opgevolgd door de vernietiging der restanten van de vroegere vier O. I. leeningen.

In de *tweede* afdeeling kon zich de overgroote meerderheid der leden met het ontwerp niet vereenigen, of verklaarde althans daartegen gewigtige bedenkingen te hebben. Slechts één lid deelde niet in dat gevoelen, als oordeelende dat in het nieuw ontwerp genoegzame verbetering was aangebragt door de bij art. 1 daargestelde specifikatie en bij art. 4 gegevene zekerheid, dat de schuld van 40 millioen aan de Handelmaatschappij behoorlijk is gespecificeerd en de Regering van die maatschappij vrij moet gemaakt worden, en dat mede de behoefte van het Syndikaat genoegzaam is bewezen. Alleen wenschte hij nog opgave te mogen ontvangen, bij welke wetten het departement van Koloniën is belast geworden met de op blz. ...(214) der antwoorden vermelde *f* 42,187,000 aan buitengewone oorlogslasten. Wat betreft de overige leden, deze verlangden bijna allen, alvorens tot schuldvermeerdering ter regeling onzer financiën over te gaan, meerdere opening omtrent 's lands financieelen toestand met alle deszelfs bijzondere en geheime inrigtingen, fondsen en administratiën (gelijk de tweede afdeeling dit reeds onder No. 4 van haar proces-verbaal te kennen gaf), en dan daarbij, of, zoo er geene andere schulden bestaan, dan reeds nu, de officieele en ronde verzekering dat met het alzoo aan de S. G. medegedeelde, alle Landsschulden en geldelijke verpligtingen zijn bekend gemaakt. Alleen daarmede, zij herhaalden het, kan aan eene finale regeling gedacht worden. De opening aangaande het Amortisatie-Syndikaat alleen, zonder eenige andere dan de nu gegevene flaauwe verzekering, is niet genoegzaam. Velen verklaarden voorts geene genoegzame overtuiging te hebben, dat de geheele som van 56 millioen noodig is; eensdeels kan gebrek aan tijd tot onderzoek hiervan de oorzaak wezen, doch ook anderdeels zoude dit aan nog benoodigde inlichting kunnen toe te schrijven zijn.

Zoo konde men zich niet oplossen het verschil, niet in uitkomst, maar in zamenstelling der som van 56 millioen, zoo als dezelve is opgegeven, eerst in de destijds althans nog geheime memorie en nu in de beantwoording. Zoo verklaart de Regering zelve, dat de Handelmaatschappij de volle 40 millioen nog in langen tijd niet benoodigd zal hebben, en verlangt zij dezelve nu toch reeds geheel te betalen, zonder genoegzame kennis aan de S. G. te hebben gegeven van de welligt onereuse voorwaarde, waarop de schuld bij de Han-

delmaatschappij is gekontrakteerd, en dus zonder justifikatie der reden waarom nu deze krediteur met een ander zal verwisseld worden: men verlangde dan ook hieromtrent volledig te worden ingelicht. Zoo ook bleef het dezen leden, wat aangaat de 10 millioen, nog altijd duister, hoe het Rijk thans verpligt kan zijn deze som aan de koloniën te restitueren, terwijl het Rijk dezelve nimmer heeft ontvangen: of zoo men dit geene restitutie kan noemen, hoe dan hier een achterstand kan bestaan bij de koloniën, van welke men ook deze som niet genoten heeft. Is men deze som dan welligt elders schuldig? Ook hieromtrent werd openheid verlangd. Zoo ook verklaarden eenige leden geene genoegzame kennis te hebben omtrent de voor het Syndikaat benoodigde 4 millioen, en verlangden ten aanzien van dat ligchaam eenen meer volledigen, bij de wet van 27 December 1822 toegezegden staat, gelijksoortig aan dien welke in 1829 is gegeven, en zich dan meer aan het tegenwoordig tijdperk aansluitende dan 1 Julij 1838. En zoo bleven dan eindelijk vele leden der tweede afdeeling van oordeel, omtrent de verdere behandeling, dat die der begrootingswet, aan deze van leening had moeten en nog behoort vooraf te gaan, omdat alleen bij het arresteren der eerste tevens zal bepaald zijn, hoeveel de overzeesche bezittingen zullen moeten subsidiëren, en van dat bedrag weder het montant der leening afhankelijk is, zoodat wanneer bij voorbeeld de begrooting met 4 millioen wierd verminderd, dientengevolge het subsidie gereduceerd tot ƒ 7,200,000, ook deze leening dadelijk slechts 52 millioen zoude behoeven te bedragen.

Nogmaals vroegen voorts eenige leden, gelijk zulks vroeger bij nota werd gedaan, opgave te mogen ontvangen van de wetten bij welke is beschikt geworden over de som van ƒ 80,346,618, welke het batig slot hebben uitgemaakt der overzeesche bezittingen van af 1831 tot en met 1837, plus de som der door de Handelmaatschappij voorgeschoten 40 millioen op de produkten van 1838 en 1839. Zij wenschen hieromtrent thans eenige beantwoording te mogen ontvangen.

Verder waren ettelijke leden derzelfde afdeeling van oordeel, dat men, is het geld benoodigd, in allen gevalle niet meer behoort te negociëren ten laste der koloniën. De ondervinding leert, dat het verlies op het kapitaal grooter is dan bij leeningen dadelijk ten laste van het Rijk, en dit intusschen is, als borg, evenzeer voor dezelve verantwoordelijk, en juist in moeijelijke omstandigheden, bij voorbeeld in oorlog, kan deze borgtogt hetzelve in de grootste bezwaren wikkelen. Men bleef ook nog hechten aan den sub nº. 3 van het verbaal der tweede afdeeling geuiten wensch, ter bepaling van het minimum van koers, *casu quo*, in stede van uitgifte zonder eenige bepaling; ten deze meende men dat te ver zou kunnen worden gegaan.

Ook bij deze gelegenheid werd voorts nog door eenige leden aangedron-

gen op eene spoedige herziening der Grw., opdat ook daarmede een minder kostbaar beheer en betere waarborg voor het vervolg kunnen daargesteld worden.

Het was om alle deze konsideratiën, dat tien der elf aanwezige leden van de tweede afdeeling verklaarden alsnog geene vrijheid te hebben, deze gevraagde leening toe te staan, maar veeleer zich bereid toonden, ter voorkoming van 's lands ongerief en stagnatie der geldelijke aangelegenheden, thans eene mindere som, bij voorbeeld een derde of wel hoogstens de helft, te voteren. Terwijl eenige leden verklaarden genoegzame overtuiging te hebben van het bezwarende der konditiën, waaronder 'sRijks overzeesche bezittingen ten aanzien van de Handelmaatschappij gebukt gaan, zoo lang niet de geheele leening is afgedaan, om alzoo, den eenen krediteur voor den anderen verwisselende, ten volle toe te staan de gevraagde 40 millioen, *mits alleen tot dat doeleinde* en na alvorens te hebben bekomen alle de gevraagde inlichtingen en opgaven. Andere leden maakten nader hunne toestemming tot de 40 millioen ondergeschikt aan de eventueele opening, welke de Regering zoude kunnen geven omtrent het al of niet bestaan van die bezwarende voorwaarden. Eindelijk verklaarde nog de zeer groote meerderheid der leden van de tweede afdeeling, dat zij de bij art. 4 van het nieuw ontwerp gegevene verzekering niet met die, welke zij sub n°. 1 van haar verbaal had verlangd, gelijk achtte, maar veel minder bevattende; weshalve zij, in afwachting van nadere deliberatiën ten deze, ter zake der Grw., alsnu de vrijheid neemt er op aan te dringen dat, in stede èn van het voorafgaand derde èn van het vierde artikel, bij deze wet worde bepaald: 1°. dat voortaan jaarlijks, in de maand Oktober, de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. zal worden kenbaar gemaakt; het saldo van het dan laatst afgeloopen boekjaar daarbij, naar behooren gecertificeerd, medegedeeld en beschikbaar gesteld; onder verdere opgave van hetgeen gerekend kan worden van het volgend jaar of de volgende jaren beschikbaar te zullen zijn; 2°. dat de bestemming dezer beschikbare gelden telkens bij de wet zal worden geregeld en bij voorkeur tot aflossing van schuld zal worden aangewezen. Ten slotte werd nog in de tweede afdeeling gevraagd, ten opzigte der vroeger vermelde som van ƒ 80,346,618, aanwijzing waar dit bedrag, voor zooverre 's Rijks schatkist daarmede is gebaat, in de jaarlijksche rekening is opgenomen.

In de *derde* afdeeling is al dadelijk de aandacht gevallen op art. 4. Ofschoon alle leden die bijvoeging als eene verbetering van het ontwerp beschouwden, was de meerderheid van gevoelen, dat dezelve nog niet geheel aan het vrij algemeen geopenbaard verlangen der S. G. voldeed. De meerderheid meende, dat, met behoud van 's Konings uitsluitend opperbestuur

over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, aan de S. G. jaarlijks mededeeling zou kunnen worden gedaan van de Indische begrooting, of wel van de rekening, waaruit dan het bedrag van het beschikbaar overschot zoude blijken, en dat die mededeeling in het belang der schuldeischers van den Staat zou kunnen gevorderd worden, uit hoofde van den door het Rijk beloofden waarborg voor de renten van zulke aanzienlijke geldleeningen, als ten laste der overzeesche bezittingen zijn en worden daargesteld. Diezelfde meerderheid heeft al verder verlangd, dat in de wet eene uitdrukkelijke bepaling zou worden opgenomen, dat over het zuiver overschot hier te lande niet anders zou mogen beschikt worden, dan met gemeen overleg der S. G. Die leden meenden, dat hetgeen in de laatste jaren heeft plaats gehad, dit hun verlangen volkomen wettigde. Zij zouden dus wenschen, dat het alsnu voorgestelde art. 4 wierd vervangen door eene bepaling, houdende, dat jaarlijks, in de maand Okt., te gelijk met de gewone begrooting, de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. zou worden kenbaar gemaakt; dat de laatst geslotene rekening van ontvangst en uitgaaf daarbij zou worden overgelegd, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo; en dat tevens opgave zou worden gedaan van hetgeen voor het volgend jaar gerekend kon worden beschikbaar te zullen zijn; dat, eindelijk, over het saldo niet anders zou kunnen worden beschikt, dan met gemeen overleg der S. G.

Ten aanzien van het doel en de strekking der leening, merkte men in de derde afdeeling op dat, hetzij men de door de Handelmaatschappij gedane voorschotten, ten bedrage van 40 millioen, al of niet met den naam van schuld wilde bestempelen, het altijd waarheid is, dat men bij anticipatie meer had ontvangen dan met de belangen der schatkist was overeen te brengen; dat toch zonder het nemen van zulke aanzienlijke voorschotten, de kreatie dezer nieuwe schuld nimmer noodzakelijk zou zijn geworden; dat eindelijk de S. G. nimmer hadden kunnen denken, dat men hiertoe thans de toevlugt moest nemen, nadat men vroeger steeds verzekerd had, dat de overzeesche bezittingen zonder eenig ongerief aan de op dezelve gelegde verpligtingen konden voldoen, en op dien grond zelfs de opcenten op de belastingen waren verminderd. Meer verwondering moest het nog baren te vernemen, dat het departement van Koloniën, ten behoeve van 's Rijks schatkist, was belast geworden met de betaling eener som van 10 millioen, die uit de baten van Indië tot dusverre niet hebben kunnen gevonden worden. Indien men toch de sommen, welke volgens de memorie van beantwoording, ten behoeve van de buitengewone uitgaven van het departement van Oorlog, ten laste van het departement van Koloniën zijn gebragt, vergelijkt met die welke door wettelijke bepalingen hiervoor zijn toegestaan, dan blijkt daar-

uit, dat de geldmiddelen der overzeesche bezittingen zijn belast geworden met de voldoening van aanzienlijke sommen voor het departement van Oorlog, zonder dat hiertoe de toestemming der S. G. was gevraagd of verkregen. Zoowel uit de beantwoording als uit den overgelegden staat van het Amortisatie-Syndikaat blijkt, dat de voor hetzelve bestemde 4 millioen niet zijn eene bijdrage voor eens, maar dat hierop de jaarlijksche behoefte van die instelling moet worden berekend. Terwijl dit dus eene jaarlijksche behoefte wordt, vonden de meeste leden der derde afdeeling geene vrijheid, hierin door schuldvermeerdering te voorzien. Meent men in het vervolg door bezuinigingen het cijfer der begrooting zoodanig te kunnen verminderen, dat ook die bijdrage door de gewone middelen zal kunnen worden bestreden, zoo wist men geene enkele reden te vinden, waarom niet dadelijk die weg zou kunnen worden ingeslagen. Die leden verlangden dan ook, dat reeds van 1840 het bedrag der begrooting, door vermindering vooral op het departement van Oorlog, zoodanig zou worden veranderd, dat op dezelve de voor 1840 voor het Amortisatie-Syndikaat benoodigde bijdrage zou kunnen gebragt worden, des noods door de aflossing van de $4^1/_2$ pCt. obligatiën Amortisatie-Syndikaat voor het volgende jaar te verminderen; ziende men in ieder geval het voordeel niet in, $4^1/_2$ pCt. obligatiën a pari af te lossen, uit fondsen die tegen 5 pCt. welligt niet a pari zullen kunnen verkregen worden.

De overgelegde staat en opgave nog geene voldoende inlichtingen gevende omtrent den toestand van het Amortisatie-Syndikaat, bepaalde men zich ten aanzien van hetzelve tot de vraag, wat bedoeld wordt door het *gedane voorschot van* 5 *millioen, waarvan de renten door de schatkist zouden verschuldigd zijn*. Wat aangaat het verschil en het cijfer der door de overzeesche bezittingen verschuldigde rentebetalingen, zoo vloeit dit voort uit verschil van begrip ten aanzien van de uitvoering der wet van 24 April 1836 (Stbl. No. 11). Men meende dat de teruggave aan het Amortisatie-Syndikaat van de vroegere O. I. leeningen niet had plaats gehad, omdat de losrenten niet waren uitgegeven; men werd hierin versterkt, toen men op de Indische begrooting over 1839 de renten van die vroegere geldleeningen nog vond uitgetrokken; thans evenwel is uit den staat van het Amortisatie-Syndikaat kenbaar geworden, dat de teruggave van die leeningen werkelijk geschied is door middel van het te gelde maken der som van 21 mill., die circa 16 millioen heeft afgeworpen, dus à 76 pCt. is geplaatst geworden, waaruit volgt, dat het Syndikaat nog pretentie heeft op de O. I. bezittingen, groot 30 millioen, waarvoor jaarlijks ƒ 1,200,000 wordt betaald. Met dit laatste kon men evenwel niet overeenbrengen dat, gelijk gezegd, op de Indische begrooting over 1839 voorkomt ƒ 2,450,000 voor rentebetaling en aflossing van vroegere leeningen.

Men herhaalde dan ook in de derde afdeeling het reeds vroeger gedaan verzoek om ophelderingen hieromtrent, en meende dat buiten die ophelderingen de berekening niet juister kon gemaakt worden.

Terwijl dan nu de meerderheid der leden van de derde afdeeling zich moeijelijk kon vereenigen met het wets-ontwerp, ook gelijk het thans is voorgedragen, en bij alle de leden eenstemmig het verlangen bestond, om tot behoud van 's lands krediet de noodige geldmiddelen en ondersteuning aan de Regering te geven, werd het denkbeeld geopperd, of — wanneer op dit oogenblik alle de financieele aangelegenheden van het Rijk nog niet definitivelijk konden worden geregeld, en door de Regering zelve werd te kennen gegeven, *dat vooreerst geen groot gedeelte dier leening aan de markt zal behoeven gebragt te worden, ja zelfs dat dit in de eerste jaren slechts een bepaald gedeelte zal bedragen*, — de Regering zich niet zoude kunnen bepalen tot het voordragen van eene geldleening tot zoodanig bedrag, als voorloopig noodig mogt zijn om in de behoefte van 's Rijks schatkist te voorzien, ten einde dan zoo spoedig mogelijk, door afdoende maatregelen, het geldelijk beheer van het Rijk definitivelijk te regelen; volgaarne zouden de leden der derde afdeeling hieraan hunne goedkeuring geven.

In de *vierde* afdeeling was het den drie leden, die vroeger verklaard hadden, de lektuur der memorie en bijlagen, door den Minister van Koloniën aan de Kamer gezonden, onder verpligting van geheimhouding, om de reeds genoeg bekende redenen, niet te kunnen nêmen, welgevallig zich, door de thans bijgevoegde nota, alsmede door de antwoorden, benevens de gedrukte processen-verbaal, in staat gesteld te zien over het onderhavig ontwerp met hunne medeleden te kunnen spreken en aan de deliberatie een aktief deel te nemen. Zij bleven niet te min protesteren tegen de van Regeringswege der Kamer opgelegde geheimhouding, steeds van oordeel zijnde, dat zij alleen bevoegd was, na deliberatie hierover, bij meerderheid te beslissen, en deze verpligting aan alle de leden der Kamer op te leggen. De overige zes leden derzelfde afdeeling vonden geene zwarigheid hier te kennen te geven, dat, naar hun oordeel, na al hetgeen te dezer zake door de Regering met hunne voorkennis is gedrukt en alzoo openlijk is bekend geworden, er zoo weinig van het vroeger onder geheimhouding medegedeelde onbekend is gebleven, dat het hun nu allezins onschadelijk scheen, ja doelmatig, om op den bedoelden maatregel terug te komen. Zij durfden hierop bij de Regering met ernst aandringen. Zij bedoelden hiermede geenszins dat alle staten, berekeningen en inlichtingen, welke bij deze gelegenheid omtrent de inwendige O. I. administratie gegeven waren, als het ware publiek zouden gemaakt worden: doch zij zouden verlangen, dat de vroeger bij de Regering verkregene ondervinding van de voorzigtigheid der Kamer, wanneer het teedere

punt van 's Lands krediet bij hare deliberatiën gemoeid was, haar konde bewegen tot eene geheel vertrouwelijke mededeeling van alles over te gaan, ontdaan van eene, aan vele leden der Kamer stuitende, opgelegde verpligting tot geheimhouding. Na dit vooruitgezet te hebben, heeft de vierde afdeeling beraadslaagd over de wijze, waarop zij haar nieuw onderzoek over deze zoo hoogst belangrijke zaak zou instellen, en gevoelende dat haar gedrukt proces-verbaal,uit hoofde der volslagen duisterheid waarin zoo vele punten, tot deze leening betrekking hebbende, gewikkeld waren, zeer onvolledig heeft moeten blijven, besloot zij bij deze beraadslagingen, na de nu verkregen memorie, dieper in het onderwerp te treden. Tot bevordering eener geleidelijke behandeling van hetzelve, wilde zij de memorie van beantwoording op den voet volgen, en successivelijk de vragen doen en de bedenkingen in het midden brengen, van welke nadere opheldering werd verlangd. Hierna wilde de vierde afdeeling het ontwerp zelf onderzoeken, en bij die gelegenheid haar gevoelen te kennen geven, in hoeverre, door de bijvoeging van het 4de art., en door de kleine bijvoeging in de premissen der wet, alsmede door de verandering in art. 1 gebragt, zoude zijn voldaan aan hetgeen door vele leden der Kamer was verlangd. Bij de memorie wordt dit verzekerd; voorloopig betwijfelde de vierde afdeeling het al dadelijk.

Alzoo dan tot de memorie overgegaan zijnde, moest de vierde afdeeling opmerken dat de beantwoording der 3de algemeene aanmerking in geenen deele sloeg op de vraag in de verschillende afdeelingen gedaan. Deze hadden namelijk verlangd te weten, of het departement van koloniën niet met betalingen was bezwaard geweest, welke niet op vroegere begrootingen waren gesteld geworden; op welke vraag het gegeven antwoord, *dat men de verzekering geeft, dat alle Rijks-uitgaven op de aangebodene begrootingen voorkomen*, zeker weinig slaat. In dit antwoord wordt toch de begrooting van 1840 bedoeld, waarvan hier geene questie was; en de vroegere van welke hier de rede geweest is, worden vergeten. De vierde afdeeling zag dus gaarne nog een duidelijk antwoord gegeven op de vraag, of de bedoelde betalingen en uitgaven wel en deugdelijk op vroegere begrootingen zijn geplaatst geweest. De vermelding, dat over de opheffing van het Amortisatie-Syndikaat nog in den loop der tegenwoordige zitting een ontwerp zal worden aangeboden, was der vierde afdeeling voorzeker aangenaam, doch zij merkte hierbij op, dat die toezegging op een tijdperk verwijst, hetwelk nog negen maanden loopen kan, en zij ontkende niet, dat zij een meer beperkt tijdstip voor de vervulling dier belofte zou wenschen aangekondigd te zien. De daartoe noodige wet scheen haar binnen zeer korten tijd in gereedheid te kunnen gebragt worden, en de opheffing met den eersten Julij aanstaande bepaald. Tevens echter verlangde de vierde af-

deeling, dat de tegenwoordige gesteldheid dier administratie inmiddels niet meer verachterde, en de bezittingen en inkomsten, welke zij nu nog heeft, onaangeraakt zouden blijven.

Gaarne zag de vierde afdeeling te dien effekte zoo mogelijk op eene wettelijke wijze nog bepaald, dat de artt. uit vroegere wetten, waarbij aan het Syndikaat de vrije beschikking over sommige kapitalen is gegeven, van nu af zullen buiten effekt blijven en alles bij hetzelve in een zoodanigen *status quo* zal gelaten worden, dat ook geene waarden onder het bezit dezer administratie gesteld, ter verzekering van eenige verschotten zullen mogen afgegeven worden. Omtrent het tekort van ongeveer 4 millioen, bij die instelling bestaande, deelde de vierde afdeeling geenszins de denkwijze, uitgedrukt met deze woorden: *dat die uitgaaf uit dezelfde middelen en hulpbronnen als de andere uitgaven der begrooting zal moeten bestreden worden*, hetgeen op eene betaling of aanzuivering uit de O. I. kas, alle de overige uitgaven op den voorgestelden voet gelaten, zou neêrkomen: en de vierde afdeeling vond weinig bevrediging in de toezegging, welke hier nog voorafgaat, *dat deze uitgave op de begrooting met de andere Rijks-uitgaven vereenigd zijnde, geene nieuwe uitgave noodzakelijk zal maken*, vermits zij stellig van oordeel was, dat de eventueele vermeerdering van uitgave zal moeten gevonden worden, zonder verhooging van het cijfer der begrooting, door vermindering en bezuiniging op onze gewone uitgaven, waarbij voornamelijk die van het departement de kosten der landmagt regelende, in aanmerking moeten komen. De openhartigheid, welke het gewigt der tegenwoordige omstandigheden in de onderhavige zaak gebiedt, deed eenige leden der vierde afdeeling een oogenblik stilstaan bij de periode waarbij van het treurige der vermindering van het Belgische rente-aandeel van *f* 8,400,000 op *f* 5,000,000 gesproken wordt; en wel om hun leedwezen te betuigen, dat de vrees hiervoor niet vroeger bij de Regering gewogen heeft en haar bewogen tot de beëindiging der uitputtende spanning waarin wij gekomen waren, eerder te besluiten. Indien toch de S. G. volledig waren bekend gemaakt met den geheelen omvang, met de geheele zwaarte der opofferingen waartoe die staat onze geldmiddelen bragt; indien zij niet integendeel herhaalde en stellige verzekeringen ontvangen hadden die alle gerustheid moesten inboezemen en doen vertrouwen dat de openlijke bekende opofferingen de eenige waren aan de natie opgelegd, zoo zouden zij voorzeker reeds lang hunne goedkeuring geweigerd hebben aan die maatregelen, welke dien staat van spanning en uitputting moesten doen voortduren. Bij het verlies van *f* 3,400,000 aan de schatkist nu jaarlijks te beurt gevallen, vergete men ook niet de vele millioenen der rente-betalingen, waarmede wij sedert 1830 de handhaving van het krediet des vader-

lands hebben gekocht, en welke, hoe zeer wettig door België verschuldigd, in den maalstroom der diplomatische onderhandelingen geheel verzwolgen zijn.

De afzonderlijke beantwoording der gemaakte aanmerkingen, en wel die onder n° 1, deed de vierde afdeeling opmerken, dat men zich hier met eene woordspeling behelpt, om te kunnen beweren dat er geene kreatie van nieuwe schuld zou plaats hebben. Hoe men toch de zaak gelieve te beschouwen, zal het eene waarheid blijven, dat er gebruik is gemaakt van baten welke nog niet beschikbaar waren; dat men op die baten gelden heeft opgenomen; dat, om nu die gelden terug te geven, men andere geldschieters en krediteuren moet opzoeken, en dat hierdoor altoos eene schuldverpligting zal ontstaan, dus ook geboren worden, welke er niet zou geweest zijn, indien men de onbeschikbare kapitalen niet door het genieten van voorschotten had geabsorbeerd. Het antwoord hier door de Regering gegeven, deed bij de vierde afdeeling de vraag oprijzen, welke waarborgen er zouden kunnen en behooren genomen te worden, ten einde te zorgen dat de Handelmaatschappij zich niet andermaal zou laten bewegen tot het geven van zoo aanzienlijke voorschotten op de toekomstige aflevering van produkten. In de vooronderstelling dat, aan dat ligchaam de 40 millioen nu teruggegeven wordende, de rekening met hetzelve zuiver en gesloten is, zoude er dan niet bij deze wet in het 4de art. eenige bepaling te voegen zijn, waardoor het aangeduide gevaar stellig en voor altoos wierd afgewend? Ad No. 2, waar de 10 millioen zijn ter sprake gebragt, vroeg de vierde afdeeling eene naauwkeurige opgave der wetten, waarbij het departement van Koloniën met de hier bedoelde betalingen is belast geworden, met aanduiding der sommen aan deze kas ter betaling opgelegd, mitsgaders hetgeen op dezelve onaangezuiverd is gebleven. Tevens verlangde men opgehelderd te zien, hoe de schatkist, die nu uit de koloniale kas de gelden niet ontving, echter in staat is geraakt die uitgaven te dekken? uit welke fondsen dit is geschied? Men merkte hier het vreemdklinkende eener handelwijze op, waarbij aan de koloniën geldelijke verpligtingen, ten behoeve van de schatkist, worden opgelegd, die bij niet-voldoening of aanzuivering op eene of andere wijze door de schatkist aan Koloniën verstrekt worden, om nu, bij het eventueel aannemen dezer wet, uit eene negotiatie voor de koloniën weder naar de schatkist toe te vloeijen; voorwaar eene komplikatie welke niet dan op verwarring moet uitloopen. De verwondering, dat men eenig verband heeft gezocht tusschen de leening en de bedoelde uitkeering van ƒ 11,220,000, waarvan de memorie spreekt, had, naar het oordeel der vierde afdeeling, al spoedig moeten wijken bij de overweging, dat zonder het tot stand brengen der leening, de mogelijkheid tot de bedoelde uitkeering niet bestaat, en dus eene zoo naauwe betrekking is tusschen deze twee zaken, als er tusschen het effekt en

de oorzaak van iets bestaan kan. Ten overvloede merkte men op, dat dit verband door de hierna volgende beantwoording der 2de aanmerking in het helderste daglicht wordt gesteld.

Bij die beantwoording is mede gewag gemaakt van 2 millioen, welke, met het beschikbare een millioen, tot suppletie zullen aangewend worden voor de kosten op de negotiatie vallende, mitsgaders ter zake van door het departement van Koloniën te doene uitgaven. Hieromtrent moest de vierde afdeeling erkennen nog niet voldoende geëlucideerd te zijn, vermits zij eensdeels niet kon bevroeden, dat de bedoelde kosten der negotiatie zoo belangrijk kunnen oploopen, en anderdeels zich niet weet uit te leggen, welke uitgaven van het departement van Koloniën hier beoogd worden. Zoo toch behoeften worden bedoeld, voor het departement hier te lande benoodigd, op welke wijze dan ook, zou men van oordeel zijn, dat zij bij de gewone begrooting met de middelen ter dekking moesten voorkomen. Wat het antwoord op de 3de aanmerking aangaat, de vierde afdeeling stelde zich voor dit punt nader bij de nota te behandelen. Terwijl de groote meerderheid der vierde afdeeling vermeende op de 5de aanmerking niet te moeten terugkomen, verlangde toch een lid te kennen te geven, het hem zeer nuttig zou voorkomen indien er eenige zekerheid omtrent den bepaalden koers, waarop de obligatiën zullen uitgegeven of aan de Handelmaatschappij misschien in betaling afgestaan, zoo al niet in de wet dan op eenige andere wijze, kon gegeven worden. Bij de lekture der omstandige periode met welke de 6de en 7de aanmerking is beantwoord, heeft de vierde afdeeling bijzonder hare aandacht gevestigd op bladzijde ....(207), en moest openhartig bekennen, na vele aangewende becijferingen, niet te hebben gevonden de juiste bestemming der som van 32 millioen, hier als het bedrag der in den loop van dit jaar voorgeschoten gelden genoemd, te meer omdat zij op de vorige bladzijde melding gemaakt vond eener schuld van ƒ 35,581,891, waarvan zij nergens de specifieke opgave vond aangegeven. Zij voelde zich daarom verpligt, meerdere uiteenzetting omtrent den aard en de hoegrootheid der hier bedoelde voorschotten te vragen. Doch in het algemeen en tot juister kennis en beoordeeling dezer aangelegene materie, verzocht zij mededeeling: 1°. van het bedrag der excedenten op de O. I. begrootingen over de jaren 1834—1839, afzonderlijk opgegeven; 2°. het jaarlijksch bedrag der remises over dezelfde jaren, alsmede 3°. dat der verkoopingen; 4°. de jaarlijksche stortingen in 's lands kas over 1834—1839; 5°. eene tabel der sommen sedert 1834, jaarlijks bij de wetten voor de verschillende departementen van algemeen bestuur toegestaan. Indien er dan een verschil overblijft tusschen het uit de O. I. overgemaakte en het wettelijke betaalde, zoo als men reden heeft te veronderstellen, zoude men verlangen die uitgave alsnog geregeld te zien.

De verpligtingen der Handelmaatschappij, bij de beantwoording der 9de aanmerking vermeld, moeten noodwendig aan een kontrakt tusschen dit handelsligchaam en den Staat of het departement van Koloniën doen denken. De vierde afdeeling verlangde die verpligtingen te leeren kennen, niet uit bloote nieuwsgierigheid, maar om reden de beoogde afdoening van alle schuld wegens de plaats gehad hebbende voorschotten het noodzakelijk maakt, nu den juisten voet te leeren kennen, waarop de volgende engagementen met de bedoelde direktie geregeld zijn. Wat hier verder voorkomt over de noodzakelijkheid, om, zonder de bewuste teruggave, het kapitaal der maatschappij van 46 millioen tot 60 millioen te brengen, berust geheel op een punt, hetwelk men als eene zekerheid bij de memorie veronderstelt en beschouwt, doch door de vierde afdeeling niet kan worden toegegeven, dat namelijk de maatschappij als in het oneindige moet blijven voorschieten op het voortdurend klimmend bedrag van nog niet beschikbare produkten. Verlaat men toch dit systema, dan zal ook waarlijk het kapitaal der Handelmaatschappij voor hare gewone en geregelde behoeften voldoende zijn. De vierde afdeeling herhaalt bij de 12de aanmerking, dat op de bedenking over de 10 millioen geopperd, niet volledig is geantwoord, en zij dus hier tot hare vroegere vraag moest verwijzen. Het is zeker eene waarheid, dat de staat van het Rijk van dien aard is, dat in deszelfs uitgaven niet behoorlijk kan worden voorzien zonder bijdragen uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen; doch het is eene waarheid, welke de 4de afdeeling met groote smart vervult, vermits zij het ontegenzeggelijk bewijs oplevert, hoe verre onze financieele situatie van eene geruststellende vastheid verwijderd is. De noodzakelijkheid wordt hierdoor tastbaar, dat er onverwijld meer harmonie gebragt worde tusschen onze gewone uitgaven en onze vast verzekerde of gewone inkomsten, opdat niet bij en benevens deze, zoo als te veel bij de memorie geschiedt, geteld worden de zoodanige, welke uit de O. I. bezittingen van den Staat toevloeijen, en altoos met den stempel van wisselvalligheid zullen gemerkt zijn. De vierde afdeeling beschouwde het ook als een grooten zegen, dat met deze inkomsten nuttige en onvermijdelijke uitgaven hebben kunnen worden bestreden; doch zij geloofde hierbij, dat nu het tijdstip is gekomen om alle krachten in te spannen ten einde met deze gezegende excedenten waarlijk den benarden stand van 's Lands geldmiddelen te redden, door het aanzienlijk verminderen van den schuldenlast, onder welken de natie gebukt gaat. Het lid der vierde afdeeling, hetwelk tot de beantwoording der 15de aanmerking door eene nota heeft aanleiding gegeven, heeft de gronden zijner vrees en tegenspraak niet verzwakt gezien, hetgeen hij ter gepaster ure hoopt te ontwikkelen. De verzekering waarmede de Regering de toelichting der 16de aanmerking sluit,

beantwoordt, naar het gevoelen der vierde afdeeling, slechts gedeeltelijk de vragen op dit onderwerp, door vele leden der Kamer en bijzonder van deze afdeeling gedaan; zij hadden gaarne op eene meer stellige en peremptoire wijze de verzekering ontvangen, dat door de voorgestelde leening alle financieele ongelegenheden, van welken aard ook, uit vroegere diensten, dit jaar 1839 hieronder begrepen, zullen zijn uit den weg geruimd, en dat door dezelve alles wat openstaande en onafgedaan is gebleven, op eenen duurzamen en geregelden voet zal gebragt zijn, te dien effekte, dat geene nadere voorzieningen zullen benoodigd worden.

Bij de 19de aanmerking, eindelijk, moest de vierde afdeeling te kennen geven, dat zij juist het tegendeel van het hier aangegevene had verlangd, zoo als uit haar verbaal over de middelen, blijkbaar is. Opmerkende ten slotte, dat door de Regering niet is geantwoord op vele punten en vragen, gedaan bij de ongedrukte nota's waarvan de afdeeling de lekture heeft gehad, vroeg zij of dezelve geheel onbeantwoord zouden blijven, en ontveinsde niet, dat hierdoor nu die aanmerkingen geheel derzelver doel zouden missen.

Bij de memorie van antwoord heeft de vierde afdeeling eene opgave gevonden van hetgeen het departement van Koloniën belast is geworden aan 's Rijks schatkist, ten behoeve van de buitengewone uitgaven van het departement van Oorlog, over 1834 tot 1837 en eerste maanden van 1838, te voldoen, ad ƒ 42,187,000. De vierde afdeeling heeft getracht zich zelve hierop te eluideren, doch alleen kunnen aantreffen de wet van 11 Maart 1837, waarbij ƒ 11,353,400, en die van 27 Maart 1838, waarbij ƒ 10,137,700, te zamen dus ƒ 21,491,100, op de O. I. kas zijn geaffekteerd geweest; zij verlangden te vernemen, hoe en wanneer de hier ontbrekende som van ƒ 20,695,900 aan het departement van Koloniën was opgelegd.

Hiermede besloot de vierde afdeeling de reeks der vragen en bedenkingen, waartoe het naauwkeurig onderzoek der stukken omtrent dit ontwerp bekend geworden, haar aanleiding gaf. Want hier verder nu ook over het Amortisatie-Syndikaat en de medegedeelde staten, houdende de situatie daarvan, te spreken, achtte de vierde afdeeling hier min noodzakelijk, daar de omstandigheden van deze administratie, en hetgeen daarbij in de laatste jaren plaats greep, van zelve ter sprake zullen komen en onderzocht worden bij de behandeling der wet, welke, naar den wensch der vierde afdeeling, een zeer spoedig einde aan deze verwikkeling onzer financiën brengen zal; zij zoude dan nu ook van de bewuste nota der Regering en hare beantwoording der gemaakte bedenkingen, geheel kunnen afstappen, en tot het wets-ontwerp zelf overgaan, ware het niet dat de zoetvloeijende en fraaiklinkende periodes, waarmede deze nota wordt besloten, en de schoone verwen, waarmede onze toekomst daarin wordt geschilderd, haar niet de

overtuiging hadden gegeven, dat de hoogst zorgelijke gesteldheid, waarin zich het vaderland bevindt, bij het ophouden der heillooze negenjarige spanning, niet dien indruk bij de Regering schijnt te hebben gemaakt, welken zij blijkens alle verbalen, door de S. G. over onze geldelijke aangelegenheden opgemaakt, op de vertegenwoordigers des volks heeft te weeg gebragt: zoude zij anders, bij het voorstellen eener leenings-wet van 56 millioen, en bij een zoo treurig deficit voor het Amortisatie-Syndikaat, hetwelk nu toch voor 1840 op schuldvermeerdering moet uitloopen, gesproken hebben van eene uitkomst zoo gunstig, dat men zich met eene zoodanige naauwlijks had mogen vleijen? De leden der vierde afdeeling gevoelden zich verpligt hiertegen met rondheid te betuigen, dat zij zich in de moeijelijke omstandigheden, waarin het Rijk zich negen jaren heeft bevonden, niet konden voorstellen, dat bij het eindigen derzelve zich eene zoo ongunstige uitkomst zou hebben opgedaan, en zij tot de treurige overtuiging moeten geraken, dat die omstandigheden tot het bezigen van maatregelen hebben doen besluiten, welke het pligtgevoel en de vaderlandsliefde van de leden der S. G. nu op de moeijelijkste proef stellen. De vierde afdeeling wilde zich ook gaarne met de aangename verwachting vleijen, dat de welvaart van Nederland zich van de ondervondene zware schokken geheel zal kunnen herstellen; doch is innig overtuigd dat, om dit herstel mogelijk te maken en de welvaart van Nederland duurzaam te bevestigen, eenvoudigheid en spaarzaamheid bij ons inwendig bestuur, openbaarheid en duidelijkheid bij onze geldmiddelen, overeenbrenging onzer landmagt met de beperktheid van ons grondgebied, en de vredelievende rol, welke het ons past in het Europeesch Staten-systema te spelen, en vooral ook vrijgevigheid in de wetsbepalingen, welke bronnen van onze welvaart, handel, landbouw en nijverheid moeten regelen, steeds op den voorgroud zullen moeten staan.

Art. 1. Tot het gewijzigde ontwerp van wet gekomen, was de vierde afdeeling verdeeld over de juistheid der verandering in art. 1. Vijf leden waren van oordeel, dat, zoo als nu het artikel is gesteld, de bewoordingen niet naar waarheid uitdrukken, waartoe de gelden der eventueele negotiatie zullen strekken; dat toch de schuld aan de Handelmaatschappij te voldoen, nu niet bedraagt de 40 millioen hier genoemd, vermits zij voor een aanzienlijk bedrag de waarde reeds onder haar bereik heeft; dat immers ook, blijkens de nota en antwoorden der Regering, deze 40 millioen tot andere einden moesten dienen, die zeker door deze betaling aan de Handelmaatschappij wel bereikt worden, maar door eenen omweg, bij het artikel, als het thans luidt, geheel verbloemd. Deze leden keurden het allezins beter, dat er in generale bewoordingen slechts wierd gezegd, dat de leening moet strekken tot voorziening in de bestaande behoeften van de schatkist. Deze leden oordeelden de vroegere redaktie, waarop ook van hunne zijde niets aangemerkt was,

beter. Drie leden gaven aan het artikel als het thans is de voorkeur; allen echter merkten op dat er, bij het volgen van het systema om in dit art. 1 de verdeeling of diverse bestemming der leening in de wet uit te drukken, ook hier noodzakelijk behoort gewaagd te worden van de 2 millioen hierin begrepen, voor de kosten van het departement van Koloniën, vermits men anders slechts 54 millioen bij de specifikatiën in het artikel aantreft.

De artt. 3 en 4 kwamen aan alle de leden der vierde afdeeling voor niet die geruststellende waarborgen te bevatten, die alleen dezen grooten financieelen maatregel eenigzins aannemelijk schijnen te kunnen maken. Zij zouden oordeelen dat de navolgende redaktie hierin beter zoude voorzien:

„Art. 3. Jaarlijks, gelijktijdig met de begrooting, zal de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. worden kenbaar gemaakt. De laatstgesloten rekening van ontvangst en uitgaven zal daarbij worden overgelegd, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo, en tevens opgaaf worden gedaan hetgeen voor het volgend jaar kan gerekend worden beschikbaar te zullen zijn.

Art. 4. De bestemming van deze beschikbare gelden zal telkens door de wet worden geregeld, en bij voorkeur tot aflossing van schuld worden aangewezen."

Een lid der vierde afdeeling, die bij zijne beschouwing over de schadelijke strekking der hier beoogde financieele mesure nog moest volharden, oordeelde, dat wanneer de geldmiddelen der overzeesche bezittingen alweêr op deze wijze moesten bezwaard worden, de twee artt. hier voorgesteld, de voorkeur verdienen boven die welke in het ontwerp gevonden worden. Het zou hem echter beter en eigenaardiger voorkomen, dat bij de herziening der Grw., omtrent de regtvaardiging der geldmiddelen van deze bezittingen van den Staat goede en duidelijke bepalingen wierden gemaakt.

Bij het aannemen dezer redaktie van art. 3 en 4, zoude noodwendig eene kleine bijvoeging moeten gebragt worden bij den considerans der wet, en de laatste, van het woord *aflossing* af, behooren gelezen te worden: *niet alleen van de schuld en in voldoening aan art.* 6 *der wet van den* 24 *April* 1836 *(Stbl. No.* 11*), van die welke ten laste der voornoemde bezittingen zijn uitgegeven, volgens de wetten van* 11 *Maart* 1837 (*Stbl. No.* 9 en 10), 27 *Maart* 1838 (*Stbl. No.* 9) *en* 22 *Dec.* 1838 (*Stbl. No.* 50), *maar ook van de gevestigde nationale schuld, onverminderd eventueele bijdragen aan de schatkist, — zoo is het* enz.

Ter meerdere elucidatie omtrent het gevoelen van eenige leden over art. 1, gaf een lid der vierde afdeeling eene nota A over, mede hierachter gedrukt, gelijk mede eene 2de B.

De *vijfde* afdeeling heeft met genoegen gezien, dat de Regering aan het verlangen der Kamer heeft gemeend te kunnen voldoen, door de overlegging

van eene nota, waardoor het geheimzinnige, hetwelk, tot leedwezen aller leden, over de behandeling dezer belangrijke aangelegenheid was verspreid, voor het grootste gedeelte althans is opgeheven. Zij betuigde daarvoor der Regering haren dank, zoo als zij ook met genoegen heeft ontwaard, dat voldaan is aan het verlangen in onderscheidene afdeelingen aan den dag gelegd, dat in de wet het doel en de strekking der leening meer omstandig zou worden omschreven. Minder gelukkig was, naar het oordeel der leden, voldaan aan het geuit verlangen, dat in de wet mogt worden bepaald, dat het excedent, hetwelk van de Indische inkomsten, na aftrek van de uitgaven, jaarlijks overblijft, in 's Rijks schatkist zou worden gestort, om daarover zoodanig te beschikken, als bij de wet zal worden vastgesteld. Het bijgevoegde 4de art. drukt, naar de meening dezer afdeeling, die bepaling niet volkomen uit, en hoezeer men gaarne wil gelooven, dat zulks de intentie is van het Gouvernement, zoo kwam het haar echter voor, dat *de bloote opgave van de zuivere opbrengst der produkten en van hetgeen in het volgend jaar kan gerekend worden, beschikbaar en alzoo voor de begrooting dienstbaar te zullen zijn*, niet inhoudt, dat het geheele excedent of saldo, uit welke inkomsten, hetzij territoriale, hetzij kommercieele, gesproten, in 's Rijks schatkist zal worden overgebragt, om daarover bij de wet te beschikken, hetzij geheel of gedeeltelijk voor de begrooting, hetzij voor zoodanig ander objekt, als zoude worden vastgesteld.

Een der leden eene nota hiertoe betrekkelijk in de vijfde afdeeling overgelegd hebbende (welke achter dit rapport is gevoegd), heeft daarin eene redaktie van art. 4 en bijvoeging van art. 5 voorgesteld, waarmede de vijfde afdeeling zich heeft vereenigd, en welke zij de vrijheid nam, der Regering ter overname en inlassching voor te dragen [1]). De vijfde afdeeling heeft al verder met genoegen de verzekering ontvangen, dat nog in den loop dezer zitting eene wet tot opheffing van het Amortisatie-Syndikaat zal worden voorgesteld; maar zij verklaarde niet te begrijpen op welken grond de verzekering daar kan bijgevoegd worden, dat het tekort, hetwelk dat ligchaam in zijne inkomsten zal hebben en hetwelk op 5 millioen wordt begroot, zal kunnen worden gevonden uit dezelfde middelen en hulpbronnen als de andere uitgaven der begrooting. Wanneer men toch in aanmerking neemt, dat op geen een punt der begrooting in uitgaaf aan het zoo vurig uitgedrukt verlangen van bezuiniging en vermindering is voldaan, dat alles bij de antwoorden der Regering op dezelfde hoogte is gebleven, en dat niet eens de verzekering maar alleen de hoop en het uitzigt op vermindering en bezuiniging is gegeven, dan verklaart de vijfde afdeeling zich geen denkbeeld te kunnen vormen, uit welke posten van uitgaaf dan zooveel zal worden uitgewonnen,

1) Zie de nota C hierachter.

dat daardoor 4 millioen zullen kunnen worden bestreden. Zij had dus de verzekering bij het antwoord gegeven *in abstracto* met genoegen ontvangen, maar zij durft zich met de verwezenlijking niet vleijen, zonder nadere en stellige ophelderingen, welke zij de vrijheid nam te verzoeken, dat aan haar tot geruststelling mogten worden gegeven. Een der leden, met denwelken zich anderen vereenigden, heeft zijne stellige verklaring herhaald, dat hij in geene vermeerdering van schuld kan toestemmen, zoo lang de hoofdzaak, *de herziening der Grondwet*, niet is behandeld. Hij heeft zijne verwondering te kennen gegeven, dat op deze stellige verklaring, voorkomende in de gedrukte processen-verbaal, geen antwoord hoegenaamd is gegeven, en hij heeft alzoo verlangd, dat zijne verklaring hier zou worden opgeteekend.

Eindelijk hebben vijf leden der vijfde afdeeling als algemeene aanmerking de vraag gedaan, of de meening gegrond is, dat het Amortisatie-Syndikaat een tekort heeft van 72 millioen, hoedanig de liquidatie van dat ligchaam eventueel zal zijn, en op welke wijze voor het vervolg in de rentebetaling zal worden voorzien. De andere leden meenden dat er ten deze alleen questie kan zijn van het jaarlijksch tekort op de inkomsten van het Syndikaat en geenszins van eene finale liquidatie, welke in alle geval bij de wet zal moeten worden geregeld; zij deelden alzoo niet in de door een hunner medeleden geopperde vraag, dan in zooverre zij den wensch te kennen gaven, dat de aangekondigde wet ten allerspoedigste mogt worden aangeboden.

Aanmerking 1. Hoezeer alhier gezegd wordt, dat de *f* 11,220,000, welke door de overzeesche bezittingen aan het Rijk voor de begrooting van 1840 eventueel zullen moeten worden uitgekeerd, in geen verband staan met de voorgestelde leening, maar uit het excedent van Indië zullen moeten gevonden worden, zoo meenden echter sommige leden der vijfde afdeeling, dat dezelve, zoo dan al niet onmiddellijk, immers middellijk daarin zijn begrepen, en verlangden daaromtrent nadere ophelderingen.

3. In het antwoord op de derde aanmerking wordt melding gemaakt van de nota bij de antwoorden gevoegd. Een der leden van de vijfde afdeeling nam deze gelegenheid waar, om, onder inhaesie van hetgeen vroeger is te kennen gegeven, ten opzigte van de inlevering dier nota, als zich daarmede volkomen vereenigende, te vragen, of er op pag. ...(214) van de nota bij de woorden: *bij wettelijke bepalingen was hetzelve belast over* 1835 enz., niet eene drukfout is begaan, en of niet 1834 in plaats van 1835 is bedoeld, daar in de volgende zinsnede over 1835 eene som van 3 millioen ten behoeve van 's Rijks schatkist is uitgetrokken, en het niet wel kan gedacht worden, dat over een en hetzelfde jaar die twee aldaar gemelde uitkeeringen zullen hebben plaats gehad. Terwijl hij tevens daarbij vroeg, of de rentebetaling en aflossing, welke aan het Amortisatie-Syndikaat van de oude leening in 1835

en de eerste zes maanden 1836 zijn betaald, ad ƒ 3,675,000, niet gerekend moet worden gedekt te zijn door de kreatie der schulden ten laste van die bezittingen bij de wet van 24 April 1836.

5. Bij het antwoord op deze aanmerking wordt gezegd, dat vooreerst geen groot gedeelte der leening aan de markt zoude behoeven te komen. Dit antwoord komt overeen met hetgeen in het slot der nota wordt aangemerkt, doch is in strijd met het antwoord op de 17de vraag gegeven. Trouwens, wanneer men het doel der voorgestelde kreatie van schuld in het oog houdt, daarin bestaande, om 1°. af te lossen een voorschot van 40 millioen aan de Handelmaatschappij, hetwelk op ultimo dezer aanwezig zal zijn, ten einde daardoor de vrije en onbelemmerde beschikking te bekomen over de voor dat voorschot verbonden produkten; 2°. om aan het Rijk af te betalen eene som van 10 millioen, die de O. I. bezittingen nog aan hetzelve schuldig zijn; 3°. om te voorzien in het te kort van het Amortisatie-Syndikaat over 1840 à 4 millioen, — dan vraagt men, hoe men al die doeleinden, vooral het eerste, zal kunnen bereiken, zonder althans verreweg het grootste gedeelte van de schuld te kreëren. Alle schikking toch zou, zoo als in het antwoord op de 17de aanmerking te regt wordt gezegd, den afstand van een zeker gedeelte der produkten noodzakelijk maken, en indien dit waar is, dan kan het doel, hetwelk ten deze voornamelijk wordt beoogd, door eene *partieele* plaatsing niet worden bereikt, en is de geheele operatie onnoodig. Men verlangde ten deze alzoo nadere opheldering en uiteenzetting, en gaf in bedenking, om indien, tegen verwachting, eene partieele aan de markt brenging voor een groot gedeelte gevorderd wordt, dan de kreatie alleen tot dat noodzakelijk gedeelte vooreerst te bepalen, in afwachting welke schikkingen met de Handelmaatschappij zullen kunnen aangegaan worden, en inmiddels van het niet aan de maatschappij teruggegevene renten aan haar te betalen.

9. Een der leden van de vijfde afdeeling heeft de vraag gedaan, of de twee leeningen, te zamen ad 23 millioen, door de Handelmaatschappij aangegaan, niet in deze leening zouden kunnen opgenomen worden.

10. Het antwoord, op deze aanmerking gegeven, bewijst de noodzakelijkheid van dadelijke plaatsing, en bevestigt alzoo het op de 5de aanmerking aangevoerde door de vijfde afdeeling.

12. Het antwoord op deze aanmerking gegeven heeft de leden der vijfde afdeeling met leedwezen vervuld. Velen toch van hen, die sinds eenige jaren leden der Kamer zijn, herinneren zich zeer wel, dat onderscheidene malen dat er voorstellen van wet zijn gedaan om de koloniale geldmiddelen met betalingen ten behoeve van 's Rijks schatkist te bezwaren, telkens daarbij de verzekering is gegeven, dat die geldmiddelen daartoe in staat waren, en dat alzoo de uitkeeringen zonder bezwaar voor de schatkist konden geschie-

den. Het door de derde afdeeling te dier zake aangehaalde en niet wedersprokene, bevestigt dit. Het waren die verzekeringen, welke vele leden de vrijheid hebben gegeven in die uitkeeringen toe te stemmen; thans echter blijkt het, dat dezelve niet juist waren. De overzeesche bezittingen waren immers daartoe zoo weinig in staat, dat zij de gelden op soms nog niet beschikbare produkten hebben moeten ontvangen, en met dat al niet in staat zijn geweest om het volle montant van het haar opgelegde te voldoen. En nu vroeg de vijfde afdeeling, of dit niet zijn *irregulariteiten*, en of hierin niet een genoegzame grond ligt voor de S. G., om, alvorens de natie met eenen waarborg te belasten die eventueel effekt kan sorteren, niet alleen de verzekering te vragen dat voor het verledene alles op een effen voet, door de aan te brengen hulp, wordt gebragt, maar nog veel meer, dat voor het vervolg maatregelen worden genomen dat dergelijke irregulariteiten, b. v. het nemen van nieuwe voorschotten als anderzins, worden voorgekomen.

14. De vijfde afdeeling was er ver af, om niet hulde te doen aan de pogingen welke worden aangewend om de O. I. bezittingen meer en meer tot steun van het moederland te doen strekken en hetzelve in deszelfs moeijelijken toestand te hulp te komen; maar zij kon niet toegeven dat het raadzaam, voorzigtig, staatkundig is, den goeden en geregelden gang der financiën, dat is eene behoorlijke overeenstemming tusschen ontvangsten en uitgaven, alleen van die hulp en ondersteuning te doen afhangen; zij achtte dit integendeel gevaarlijk, en moest daarom herhalen dat het tijdstip geboren is, dat aanmerkelijke en afdoende bezuinigingen en verminderingen worden ingevoerd, ten einde niet alleen de hulp van de O. I. bezittingen, ten minste niet zoo in derzelver geheel, tot bestrijding der gewone behoeften te bezigen, maar integendeel daarvan een gedeelte te kunnen aanwenden tot vernietiging van den schuldenlast, waaronder dit Rijk, ook ten gevolge der noodlottige omstandigheden, is gebragt geworden, en ook eene hulpbron te behouden voor mogelijke, onvoorziene, buitengewone, ongelukkige omstandigheden of teleurstellingen.

16. Het antwoord op deze aanmerking gegeven, is door sommige leden der vijfde afdeeling voor notifikatie aangenomen, doch andere hebben verklaard daarmede geen genoegen te nemen, maar het te beschouwen als niet voldoend beantwoordende de gedane vraag: *of er nog andere, thans nog aan de S. G. onbekende schulden, van welken aard ook, als daar zijn het Amortisatie-Syndikaat, Oorlog, Marine, enz., bestaan?*

Wel wordt gezegd dat door deze leening alle financieele aangelegenheden zullen zijn uit den weg geruimd, voor zoo verre zulks binnen menschelijk bereik ligt, maar dit wordt niet beschouwd, als de bovenstaande vraag bepaaldelijk te beantwoorden, en zoo lang dit niet is gedaan, verklaarden de meeste

leden der vijfde afdeeling zwarigheid te moeten maken in het toestaan der voorgestelde leening.

Ten gevolge van de mededeeling der bovenstaande aanmerkingen aan de Regering, is van dezelve ontvangen eene nota, daartoe betrekkelijk, welke de centrale afdeeling ten slotte zal doen volgen.

NOTA A (zie blz. 236). Een der leden welke nopens art. 1 van het veranderd ontwerp aangemerkt hebben, dat hetzelve „het doel en de bestemming der voorgestelde leening niet naauwkeurig aanwijst, en alzoo op eene andere wijze behoort te worden geredigeerd," vermeent, tot staving dezer aanmerking, het volgende te kunnen aanvoeren:

Indien hij aanneemt, hetgeen wel wordt beweerd, maar geenszins wordt bewezen, en waarvan alzoo het bewijs nog nader zal moeten worden geleverd, dat de Handelmaatschappij op ultimo December 1838 had te vorderen . . . . ƒ 35,581,891

dat in vermindering daarvan heeft gestrekt het provenu van het restant der produkten uit den oogst van 1837, en de produkten uit den oogst van 1838, ten bedrage van . . . . „ 29,491,000

dat alzoo de Handelmaatschappij bij de afsluiting van het boekjaar bleef gekrediteerd met . . . . ƒ 6,090,891

dat vervolgens gedurende het jaar 1839 weder door de Handelmaatschappij is verstrekt een kapitaal van . . . . . „ 32,000,000

waarvan de interessen en verdere onkosten geraamd worden te zullen bedragen . . . . „ 1,909,109

dan zal de Handelmaatschappij, ter zake van voorschotten en interessen, van het departement van Koloniën te vorderen hebben . . . . „ 40,000,000

tot waarborg waarvan zij als pand onder zich heeft de produkten van den oogst van 1839, geschat op . . . . . . „ 32,000,000

zoodat wanneer die produkten niet, gelijk in 1834, 1835, 1836, blijkens de beantwoording het geval is geweest, minder dan de geraamde som opbrengen, maar aan de verwachting beantwoorden, de Handelmaatschappij, bij afsluiting van de dienst van 1839, zal te goed houden . . . . „ 8,000,000

Deze ƒ 8,000,000 en niet ƒ 40,000,000 moeten uit de voorgestelde leening van 56 millioen worden voldaan, terwijl de resterende ƒ 48,000,000 moeten strekken:

a. om het departement van Koloniën in staat te stellen tot het gedurende 1840 doen der navolgende betalingen:

1°. tot aanvulling der staats-behoeften . . . . „ 11,200,000

2°. tot aanvulling van het te kort bij het Amortisatie-

Syndikaat . . . . ƒ 4,000,000

3o. tot aanzuivering van de aan het departement van Koloniën opgelegde betalingen over vroegere dienstjaren . . „ 10,000,000

4o. tot betaling van de successivelijk, onder garantie van den Staat, ten laste der O. I. bezittingen genegotieerde schulden . . . . „ 9,800,000

5o. tot voorziening in de eigen behoeften der overzeesche bezittingen . . . . „ 2,000,000

6o. tot verzending van specie en goederen naar Indië . . „ 10,000,000

b. om te dekken de onkosten vallende op de geldleening, en om te voorzien in eenige verdere behoeften . . . . „ 1,000,000

Alle welke posten, vereenigd met de aan de Handelmaatschappij uit te keeren ƒ 8,000,000, wederom opleveren het juiste bedrag der voorgestelde leening van ƒ 56,000,000.

Raadpleegt men nu art. 1 van het veranderde ontwerp, dan zal men ontwaren, dat daarbij wordt aangevraagd eene geldleening van ƒ 56,000,000, waarvan slechts ter konkurrentie van ƒ 54,000,000 doel en bestemming worden aangewezen, en waaromtrent, wat aangaat de ƒ 40,000,000 met de Handelmaatschappij te verrekenen, die aanwijzing niet alleen blijkens het boven reeds aangevoerde, maar ook uit aanmerking van het navolgende, weinig aannemelijk schijnt:

Vooreerst. Omdat het buiten den regel is, produkten van den oogst van 1839, waarvan de waarde reeds bij voorschot ten behoeve van het dienstjaar 1839 door de Handelmaatschappij is uitbetaald, van dezelve als het ware weder in te koopen, om uit het provenu van eenen nader, door tusschenkomst van dezelve Maatschappij, aan te leggen verkoop, de behoeften voor de dienst van het jaar 1840 te dekken.

Ten tweede. Omdat het in den regel is, om de behoeften van het jaar 1840, voor zoo verre daartoe geene middelen voorhanden zijn, uit het produkt der voorgestelde geldleening te dekken, hetgeen, hoe men de zaak ook moge willen doen voorkomen, hier inderdaad het geval moet zijn, *daar zonder de geldleening de boven vermelde betalingen niet kunnen worden gedaan, en de geldleening niet zou behooren plaats te hebben, wanneer die betalingen niet moesten worden gedaan.*

Ten derde. Omdat men de vrijheid meent te mogen nemen, het eenigzins in twijfel te trekken, of wel de Handelmaatschappij genegen zal wezen voor ƒ 40,000,000 van de te kreëren schuldbrieven in eigendom over te nemen, zonder voorbehoud van verhaal voor mogelijk verlies, bij daling van koers of min gunstige plaatsing; vermits de Regering, bij de beantwoording op de 5de aanmerking zegt: dat tegen het bepalen van eenen koers de eigen-

aardige bedenking bestaat, dat de geldschieters zich daardoor niet zullen laten dwingen", en dit antwoord voorzeker niet zou zijn gegeven, bijaldien, dadelijk na de kreatie, het aanzienlijke kapitaal van ƒ40,000,000 in eigendom aan de Handelmaatschappij zou overgaan, daar in dat geval de Regering nu reeds deswege zich met de Handelmaatschappij zou hebben verstaan, en geene zwarigheid zou hebben gevonden, daarvan der Kamer mededeeling te doen.

Ten vierde. Omdat men niet mag veronderstellen dat het in het plan der Regering kan liggen, zich in nieuwe verwikkelingen met de Handelmaatschappij te begeven, hetgeen voorzeker het geval zou worden, wanneer de in onderpand gegeven produkten van den oogst van 1839 aan het departement van Koloniën ter vrije beschikking moesten terugkeeren, de Handelmaatschappij voor de haar alsdan komende ƒ40,000,000 geene schuldbrieven in eigendom wilde overnemen, en de Regering zich alzoo gedrongen zien, om, in plaats van de tot onderstand gestelde produkten, aan de Handelmaatschappij de te kreëren schuldbrieven ten onderpand ter hand te stellen; een maatregel, welken hij niet zoude kunnen goedkeuren, als strijdende met het op den voorgrond gestelde doel der leening, welke men zegt voor te dragen om bestaande verwikkelingen te doen ophouden, en geenszins om daaruit aanleiding tot nieuwe te ontleenen.

Nota B (blz. 236) handelt over herziening der Grondwet en de inrigting der Algemeene Rekenkamer.

Nota C (blz. 237). De steller van deze nota heeft met genoegen gelezen de antwoorden der Regering op de door de afdeelingen geopperde bedenkingen tegen het ontwerp van wet tot daarstelling eener leening van 56 millioen gulden, ten laste van de O. I. bezittingen, in zoo verre toch als de antwoorden inhielden eene gedeeltelijke, doch naar zijn oordeel genoegzame opheffing van het geheimzinnige, waarmede de toelichtende bescheiden van het voormelde wets-ontwerp omgeven waren.

Hij brengt daarvoor zijnen dank toe, vooral omdat hij openhartigheid en vertrouwen, ten allen tijde, maar inzonderheid in het tegenwoordig tijdsgewricht, heeft beschouwd van de hoogste en dringendste noodzakelijkheid, zal toch het tegenwoordig en toekomend welzijn der natie door de op die openhartigheid rustende medewerking der S. G. met de Regering gewaarborgd kunnen worden.

Of door de gedane openingen en de gegeven mededeelingen evenwel thans die openhartigheid van de zijde der Regering reeds volledig is daargesteld, dit durft hij, althans met eenigen grond, zich niet toestemmende beantwoorden.

In de vijfde afdeeling, waarvan de steller de eer heeft lid te zijn, is ver-

langd te ontvangen de verzekering, „dat door de thans voorgestelde leening alle de financieele aangelegenheden en schulden des Rijks, van welken aard ook, als daar zijn het Amortisatie-Syndikaat, Oorlog, Marine, enz., op eenen vasten voet kunnen en zullen geregeld worden, zoodanig dat niet, na verloop van korteren of langeren tijd, op nieuw bij de S. G. aanvraag worde gedaan tot dekking van andere thans aan hen nog onbekende schulden; dat alzoo de geheele financieele toestand bij deze gelegenheid worde openbaar gemaakt, alle bijkassen vernietigd, en alles op eenen eenvoudigen voet worde gebragt." Hij behoort tot die leden, die aan die verzekering het grootste gewigt hechten; hij heeft daarvan zelfs voor zich het al of niet aannemen der wet afhankelijk gemaakt, zoo zelfs, dat hij zich liever rangschikt onder de zoodanigen die, het geval daar zijnde dat er nog meer onbekende schulden bestaan, genegen zijn thans, behoudens het nemen van maatregelen tot voorkoming van zoodanigen toestand voor het vervolg, tot eenen grooteren financieelen maatregel over te gaan, dan, bij onbekendheid met den geheelen omvang des kwaads, slechts tot de wegruiming van een gedeelte daarvan mede te werken.

Intusschen is voor het tegenwoordig oogenblik alleen opening gegeven wegens den staat van het Amortisatie-Syndikaat, zonder dat hij in de antwoorden de *stellige* verzekering vinden kan, dat er geene andere schulden, voortspruitende uit bijzondere objekten of kassen in den geest der afdeeling bedoeld, meer bestaan.

Bij de eensdeels ongunstige uitkomst die de staat van het Amortisatie-Syndikaat aanbiedt; bij de anderdeels daaruit voortvloeijende noodzakelijkheid, om, bij eene eventueele ontbinding van dat ligchaam, de regeling van dien achterlijken staat alweder door nieuwe financieele operatiën te doen dekken (want het is hem niet denkbaar dat dit door middel der gewone begrooting kan geschieden); bij de niet weggenomen vrees, eindelijk, dat door alle die geldelijke verwikkelingen, die in de laatste jaren in de huishouding van den Staat hebben stand gegrepen, het bestaan van andere kassen en fondsen, bestemd tot bijzondere doeleinden, ook aan den drang der omstandigheden kunnen zijn opgeofferd, wordt het derhalve den steller dezes verboden zijne toestemming te geven tot het onderhavige wetsontwerp:

1°. Omdat het hem niet blijkt, dat met den tegenwoordigen maatregel *alle* de financieele aangelegenheden des Rijks, zonder eenige verdere leening of buiten bezwaar der jaarlijksche begrooting, zullen geregeld kunnen worden.

2°. Omdat het onwedersprekelijk zeker is, dat, behalve de bij de O. I. bezittingen bestaande achterstand van 40 millioen aan de Handelmaatschappij, en die van 10 millioen aan de schatkist, niettegenstaande de her-

haald gegevene verzekeringen dat die bezittingen den op haar gelegden last kunnen dragen, er bij de tegenwoordige leening eene geheel nieuwe schuld van 4 millioenen geschapen wordt, om den gang van het Amortisatie-Syndikaat gedurende het jaar 1840 gaande te houden, en de steller zoo zeer tegen eenige zoodanige schuldvermeerdering is, die alleen dienen moet om een jaarlijksch te kort te dekken, dat hij oordeelt dat die 4 millioen moeten gekweten worden uit de begrooting voor 1840, zonder het cijfer daarvan te verhoogen.

3°. Omdat het nieuwe art. 4, bij de veranderde redaktie van het wetsontwerp gevoegd, geenen genoegzamen waarborg oplevert, die ook bij vele leden der afdeeling is verlangd, tegen irregulariteiten in het beheer der geldmiddelen van de overzeesche bezittingen voor het vervolg, daar toch de bepaling van eene jaarlijks te doene opgaaf van de zuivere opbrengst der produkten van die bezittingen niet in zich sluit het zuiver excedent van eenig dienstjaar; hetwelk, na eene opgaaf der uitgaaf tegen de inkomsten, ten voordeele van het moederland keeren moet, en waarover niet dan bij eene wet behoort beschikt te worden.

Indien alzoo de Regering aan den steller de verzekering, onder n° 1 bedoeld, niet door een te kennen geven van hoop, of door het uiten van den wensch, maar stellig geven kan; met bijbehoud van het cijfer der begrooting tegen inkorting van andere objekten, en wel bepaald van dat van oorlog, de 4 millioen achterstand voor het Amortisatie-Syndikaat op de begrooting van uitgaven voor 1840 aanbrengen wil, waardoor het bedrag der leening, in plaats van tot 56, tot 52 millioen zal kunnen worden vastgesteld; en eindelijk wanneer zij zal kunnen goedvinden, de redaktie van het 4de art. van het nieuwe wets-ontwerp te wijzigen als volgt:

„Art. 4. Jaarlijks, in de maand Okt., zal de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. worden kenbaar gemaakt; de laatstgeslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf daarbij worden overgelegd, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo, en tevens opgaaf worden gedaan van hetgeen voor het volgende jaar gerekend kan worden beschikbaar te zullen zijn.

Art. 5. De bestemming van deze beschikbare gelden zal telkens bij de wet worden geregeld, en bij voorkeur tot aflossing van schuld, buiten die bij art. 3 genoemd, worden besteed."

dan zal de steller, maar dan ook alleen, zich bevoegd achten, om aan het ontwerp van wet zijne toestemming te geven.

Nota der Regering, bedoeld op blz. 241.

De nadere aanmerkingen van de afdeelingen der Tweede Kamer van de S. G., omtrent het ontwerp van wet tot daarstelling eener schuld ten laste van

's Rijks overzeesche bezittingen, gezien en overwogen zijnde, vermeent men nog kortelijk het navolgende in weder-antwoord te kunnen zeggen:

1°. Dat de Regering, in zoo verre toegevende aan het genoegzaam algemeen verlangen van eene andere en meer bevattende redaktie van art. 4 van het ontwerp van wet, in de navolgende redaktie toestemt:

„Jaarlijks zal aan de S. G. opening worden gegeven van den financieelen toestand der overzeesche bezittingen, en opgaaf worden gedaan van de zuivere opbrengst der produkten en van hetgeen in het volgend jaar gerekend kan worden hier te lande beschikbaar te zullen zijn; en zal over dit excedent bij de wet worden beschikt."

2°. Dat men alhier herhaalt, dat in de tegenwoordige zitting spoedig aan de S. G. eene wet tot vernietiging van het Amortisatie-Syndikaat zal worden aangeboden; dat het ontwerp daarvan wordt gereed gemaakt en men daarbij de verzekering voegen kan, dat geene nieuwe geldleeningen, nu of bij vervolg, zullen behoeven daargesteld te worden, om in de behoeften van het Syndikaat of de door de vernietiging van hetzelve aan de schatkist overgaande verpligtingen te voorzien, behoudens dat het reeds aangegeven jaarlijksch tekort dier instelling op de begrooting in uitgaaf zal gebragt worden.

3°. Dat ten aanzien der koloniën de voorgestelde veertig millioen tot afrekening met de Handelmaatschappij zullen strekken; dat men daardoor van de verpligtingen aan de Handelmaatschappij zal zijn ontheven en geene nieuwe verbindtenissen, hetzij van voorbetaling of voorschot, hetzij van negotiatiën op onderpand of andere geldleeningen, van welken aard ook, voor of op de Gouvernements-remises zal aangaan; maar dat men ook deze veertig millioen noodig heeft, om met de gemelde maatschappij geheel te liquideren, hoewel het niet noodig zal zijn dat de losrenten anders dan successivelijk en na verloop van tijd worden te gelde gemaakt.

4°. Dat de bereids op de eerste aanmerkingen der afdeelingen medegedeelde antwoorden, die ophelderingen, zoo als het aan de Regering voorkomt, bevatten, die tot de kennis dezer aangelegenheden schijnen vereischt te worden, en ook het tijdsverloop het maken van meerdere en omslagtige schriftures niet gedoogt, maar dat men bovendien, van de zijde der Regering, volkomen bereid is om in een aan de publieke diskussiën voorafgaand comité-generaal, mondeling alle verdere vragen te beantwoorden, en alle inlichtingen betrekkelijk deze zaak te geven, die de onderscheidene leden van de Tweede Kamer der S. G. zouden mogen goedvinden en noodig oordeelen ter hunner informatie en overtuiging voor te stellen, of zouden verlangen.

De Regering, alzoo van hare zijde alles hebbende toegegeven en medege-

deeld, en verder bereid zijnde alles mede te deelen wat maar eenigzins tot goed verstand en ter beoordeeling van het voorgesteld ontwerp van wet kan dienen, en voor zich overtuigd zijnde dat, hetzelve aangenomen wordende, daardoor het publiek krediet zal worden gehandhaafd en de geregelde gang van 's lands financiën tegen allen stilstand in de betalingen en daarmede gepaard gaande onheilen worden verzekerd, gelooft dan ook zich te mogen vleijen H. E. M. in die overtuiging te zullen doen deelen, en alzoo van derzelver medewerking tot bereiking van dit voor geheel de natie zoo allerbelangrijkst doel, zich met vertrouwen te mogen verzekerd houden.

Het aangeboden comité-generaal heeft den 16den December plaats. De toen door den Minister van Koloniën (VAN DEN BOSCH) gehouden aanspraak, later gedrukt rondgedeeld, geven wij hieronder: [1]

Vele der gemaakte bedenkingen, voor zoo verre die betrekking hebben tot het departement van Koloniën, schijnen mij het gevolg te zijn daarvan, dat de inrigtingen onzer koloniale aangelegenheden nog min volledig bekend zijn. Ik vertrouw dan ook, dat vele dier bedenkingen het beste zullen worden toegelicht door eene nadere ontwikkeling van den aard en de strekking dier inrigtingen, waardoor al dadelijk de oorsprong der schuld van 40 millioen aan de Handelmaatschappij nader zal blijken.

Inrigting vóór 1830. — Sedert de wederinbezitneming der koloniën, tot 1830, bestond het gebruik op Java, om 's Gouvernements produkten in openbare veiling te verkoopen, en het provenu daarvan te doen strekken ter goedmaking der uitgaven, welke voor meer dan $^{2}/_{3}$ door de opbrengst daarvan bestreden moesten worden. Had het bestuur in Indië eenige remises te doen, dan werden daartoe wissels ingekocht en deze herwaarts overgezonden. Dat bestuur genoot op die wijze de inkomsten der produkten kort na den oogst, en voor een zeer aanzienlijk gedeelte, nog in hetzelfde jaar van den pluk der koffij en specerijen. Ook de remises in wissels naar het moederland gezonden, werden des noods gediskonteerd, en kon mitsdien daarover spoedig worden beschikt.

Gevolgen van dit systema. — Het gevolg van dit systema, in betrekking tot het moederland beschouwd, is geweest, het geheel verloop van onzen handel met Indië. Het Engelsch gouvernement had groote voorregten aan den invoer van Nederlandsche produkten uit den Archipel van Indië over *Singapoer* toegestaan, en dit, gepaard met die welke hunne scheepvaart op Nieuw-Holland hun opleverde, stelde den Engelschen handelaar in staat op

1) Zie Arnhemsche Courant van 21 December 1839 en de rede van het Lid LUIJBEN in Stc. 11 Januarij 1840.

Java prijzen voor de produkten te besteden, te hoog voor den onzen; zoodat deze handel niets dan verlies aan onze markt opleverde, en daardoor te gronde ging. Van daar het snel afnemen van onzen handel en scheepvaart op *Java*. Reeds in 1825 was die tot een zeer gering getal schepen afgedaald, en de overgebleven reeders en bevrachters daarvan verklaarden zelfs, dat ook zij eerlang hunne ondernemingen zouden moeten staken. Op die wijze waren dus onze koloniën even nutteloos geworden voor onze nationale welvaart, als zij reeds den Staat financieel tot een groot bezwaar verstrekten.

Oprigting der Handelmaatschappij. — Men hoopte door het oprigten eener Handelmaatschappij, die met een groot kapitaal zou handelen, verbetering in dezen staat van zaken te weeg te brengen: doch vruchteloos. Hoewel daardoor spoedig eene merkelijke uitbreiding aan onze scheepvaart op Indië gegeven werd, bleef echter de handelsbalans in ons nadeel. De Handelmaatschappij leed belangrijke verliezen, die deels door den Koning werden vergoed, — deels op het kapitaal werden afgeschreven, — zoodat ook dit middel, op zich zelf beschouwd, ter bereiking van het oogmerk geheel onvoldoende bleek te zijn.

Door mij ingevoerd systema. — In dezen staat van zaken aan mij de taak opgedragen zijnde, om zoo wel de middelen op te sporen, geschikt om onzen handel en scheepvaart op die gewesten te herstellen, als om voor te komen, dat die bezittingen verder tot last onzer geldmiddelen verstrekten, — bleek het mij al spoedig, dat het traktaat van Londen, in 1824 gesloten, onoverkomelijke hinderpalen aanbood, om aan onze in- en uitvoeren zoodanige bescherming te verleenen, dat daardoor het overwigt aan onzen handel zou worden verzekerd. Er bleef dus niets anders over, dan de produkten die aan het Gouvernement behoorden, niet in Indië te verkoopen, maar met Nederlandsche schepen naar Nederland te doen overvoeren en aldaar veilen, daarbij tevens de meest mogelijke uitbreiding aan de onderscheidene kultures gevende.

Gevolg hiervan. — Het onmiddellijk gevolg echter hiervan moest zijn, dat nu de opbrengst der produkten niet meer in hetzelfde jaar, waarin die geoogst werden, konde worden genoten. Immers dezelve konden eerst worden verzonden na den afloop van den oogst; dan nog moesten zij hier worden verzameld om in publieke veiling te worden gebragt, en het provenu naar *Java* worden teruggezonden. Tot een en ander werd, gelijk de ondervinding heeft doen zien, 1 à $2^1/_2$ jaar gevorderd. Gedurende al dien tijd zou dan ook *Java* van dit belangrijk middel van inkomsten verstoken geweest zijn, en derhalve moest daarin op eene andere wijze worden voorzien.

Geldelijke behoeften. — De gemiddelde behoefte van Java uit de opbrengst der produkten te bestrijden, kon destijds op 15 millioen jaarlijks worden

geschat, — en daar gedurende twee jaren daarin moest worden voorzien, werd er een kapitaal van 30 millioen gevorderd, om behoorlijk de dienst te verzekeren. Dit voorschot van de schatkist hier te lande te vragen in de jaren 1830 en 1831, zou wel geheel vruchteloos geweest zijn, gemerkt den ongunstigen staat van 's Rijks middelen op dat oogenblik. Er bleef alzoo niets anders over, dan met de Handelmaatschappij een kontrakt te sluiten, waardoor in die behoefte kon worden voorzien. Met hare faktorij, en later met de direktie zelve, werd dien ten gevolge overeengekomen, dat zij de Indische produkten met Nederlandsche schepen naar het moederland zou overvoeren, dezelve aldaar doen verkoopen, en aan *Java* de noodige gelden, voor de dienst aldaar vereischt, zou toevoeren; wordende evenwel die gelden te gelijk bij de ontvangst der produkten gestort, voor zoo verre die voor de behoeften in Indië noodig waren; terwijl het overige aan het departement van Koloniën alhier werd uitgekeerd. Op die wijze werd het oogmerk, om Indië tijdig van geld te voorzien, volkomen bereikt, en het Gouvernement hier genoot in hetzelfde jaar van den oogst deszelfs aandeel daarin. Op die wijze tevens werd een zeer groot bezwaar, onafscheidelijk aan het nieuwe systema verbonden, uit den weg geruimd.

Uitkomsten van dit stelsel. — Hoe gelukkig de uitkomst van dit stelsel van kultuur en handel geweest is, zal wel niet behoeven te worden herinnerd. Onze handel en scheepvaart hebben daardoor eene uitbreiding verkregen, verre overtreffende die der laatste vijftig jaren, — onze industrie eene groote ontwikkeling erlangd, — en aan de schatkist zijn sedert dat tijdstip meerdere voordeelen te beurt gevallen, dan de gewezene Compagnie ooit van hare uitgebreide bezittingen genoten heeft.

Bezwaren aan het systema verbonden. — Aan dat systema zijn intusschen eenige administrative bezwaren verbonden, die het goed zal zijn hier te doen opmerken, omdat zij meerdere bedenkingen zullen ophelderen, die mij in de aanmerkingen der Kamer zijn voorgekomen.

Vooreerst dan moest, ten gevolge van die overeenkomst, het departement van Koloniën, als in dit geval Indië representerende, door de Handelmaatschappij gedebiteerd worden voor alle gelden en goederen, die zij jaarlijks naar Indië zond, en voor hetgeen zij hier aan het departement van Koloniën betaalde; terwijl dat departement daarentegen gekrediteerd moest worden voor alle produkten aan de Handelmaatschappij afgegeven; met andere woorden: zoo met het einde van het jaar de rekening tusschen het departement van Koloniën en de Handelmaatschappij werd opgemaakt, moest het departement van Koloniën daarbij voorkomen als belast met alle geldswaarden, naar Indië gezonden en aan hetzelve uitbetaald, en daarentegen bij de boeken der maatschappij gekrediteerd staan voor alle produkten, aan hare

faktorij afgegeven, voor zoo verre de bescheiden daarvan waren ingekomen. Die schuld moest het volgende jaar verminderen met alle de produkten in den loop van hetzelve verkocht. Daar echter het te gelde maken van den oogst van eenig jaar $1^1/_2$ à 2 jaren vordert, moest het eerstvolgende jaar altijd nog eene som te verevenen opleveren, welke som wederom moest worden vermeerderd met de gelden en goederen, in den loop van hetzelve uitgezonden of hier betaald; zoodat steeds eene doorloopende rekening tusschen het departement van Koloniën en de Handelmaatschappij bleef bestaan. — Van daar, dat met ultimo van 1837 de schuld aan de maatschappij of de te verevenen som bedroeg *f* 35,787,335; welke in den loop van 1838 verminderde tot op *f* 13,000,000; doch gedurende dat jaar wederom aangroeide tot op *f* 35,581,891; in 1839 wederom is verminderd tot op *f* 6,090,891; doch, door de verzendingen naar Indië en de betalingen alhier, met het einde van dit jaar op nieuw zal zijn aangegroeid tot op ongeveer 40 millioen.

Groot kapitaal tot dit systema noodig. — Men ziet dus, dat er bestendig een aanmerkelijk kapitaal noodig is, om dit systema vol te houden, en wel te grooter, naarmate de produktie in Indië aangroeit, omdat er dan meer geld naar Indië moet worden gezonden, en er ook een grooter excedent hier uit te betalen is. Toen de produkten in Indië niet meer dan 15 millioen jaarlijks bedroegen, was het voldoende, ieder jaar die som te verzenden, en, daar dit voor twee jaren moest geschieden, was derhalve 30 millioen, gelijk reeds gezegd is, voor dat doel toereikende. Thans echter, nu de produkten tot op ongeveer 40 millioen jaarlijks gestegen zijn, wordt daartoe 70 tot 80 millioen gevorderd. De Handelmaatschappij bezit 46 millioen, zoodat van elders, zal zij eenigen handel blijven drijven, 40 millioen moeten worden aangeschaft.

Onderscheiden middelen hiertoe voorhanden. — Langs drie wegen kan dit kapitaal verkregen worden. De Handelmaatschappij zou door eene nieuwe leening haar kapitaal op de vereischte hoogte kunnen brengen; — of wel gedurende twee jaren zou het departement van Koloniën kunnen worden verschoond van eenige storting in 's Rijks schatkist; — of, eindelijk, eene som van 40 millioen kan worden genegotieerd en aan de Handelmaatschappij de 40 millioen, voorgeschoten op de produkten, worden teruggegeven; zullende er dan geene verdere uitgaven op 's Gouvernements remises, bij wijze van vooruitbetaling, behoeven te worden verleend, maar het provenu daarvan na den verkoop worden genoten, — als wanneer het kapitaal der maatschappij voldoende is, om de vracht en andere ongelden, op den overvoer en verkoop der produkten vallende, te voldoen, en haren eigen handel uit te breiden.

Beoordeeling dier middelen. — Het eerste is niet mogelijk. De Handelmaatschappij heeft haar eigen kapitaal als het ware voor de latere negotiatie verbonden, zoodat zij geen verder onderpand voor verdere negotiatiën heeft aan te bieden. 's Rijks schatkist gedurende twee jaren te versteken van de bijdragen van Indië, dat is van 22 millioen jaarlijks, zal vorderen dat door middel van negotiatiën daarin worde voorzien, en in dien tijd reeds 44 millioen, ongerekend de rente, de kosten der negotiatie en andere ongelegenheden, vereischen. De negotiatie derhalve van 40 millioen blijft in alle opzigten verkieslijk, als de minste opoffering vorderende; het spoedigst de zaken brengende op eenen geregelden voet; en de meeste waarborgen opleverende voor een spaarzaam beheer.

Het kapitaal verschuldigd is niet door de schatkist genoten. — Na deze opheldering vlei ik mij, zal de schuld aan de Handelmaatschappij uit een ander oogpunt dan vroeger beschouwd worden. Immers, het is geen verteerd kapitaal, door de schatkist hier te lande genoten, of voor 's Rijks uitgaven besteed: 16 millioen daarvan zijn dit jaar, zoo in geld als goederen, gezonden naar Indië, voor het Gouvernement, om te strekken tot inkoop van produkten; 2 millioen is daarvan betaald aan rente op voorschotten; 14 millioen aan het departement van Koloniën in mindering van het excedent van Indië uitgekeerd, dat in 1839 24 millioen bedragen heeft, en waarop, bij gebrek aan kapitaal bij de Handelmaatschappij, niet meer heeft kunnen worden voorgeschoten dan 14 millioen. Deze 14 millioen aan het Gouvernement betaald, met nog ongeveer 6 millioen, in de laatste *zes* maanden van 1838 genoten, hebben gestrekt om te voldoen de rente op de overzeesche bezittingen gevestigd, ten bedrage van *f* 9,800,000 's jaars, over 1838 en 1839, uitmakende te zamen *f* 19,600,000, hetwelk dus doet zien, dat geen enkele cent van dat geld tot andere einden gestrekt heeft, dan bij de wetten is aangewezen, noch iets daarvan tot eenige ongeautoriseerde uitgaven heeft kunnen worden gebruikt. Dat kapitaal van 40 millioen is tevens geenszins verloren. Immers de koopman kan niet gezegd worden zijn kapitaal te hebben verteerd, indien hij daarvoor produkten heeft ingekocht en heeft liggen, of grootere waarde dan het kapitaal door hem uitgegeven bedraagt: en is dit niet hier het geval? De Handelmaatschappij heeft meer dan 46 millioen aan produkten ontvangen, die tegen die 40 millioen moeten worden verrekend. Niets zou dan ook gemakkelijker zijn, dan die geheele schuld van 40 millioen in weinige oogenblikken te vernietigen. Immers ik mag het er voor houden, dat de Handelmaatschappij niet ongenegen zou zijn, om 46 millioen produkten voor 40 millioen schuld aan te nemen, en dan zou men zich blijkbaar op hetzelfde standpunt verplaatst vinden, als bij de invoering van het onderwerpelijk systema, dat is, zonder schuld, maar ook zonder geld; terwijl alle de vruchten die dit stelsel, zoo voor

's Rijks schatkist als voor partikulieren heeft opgeleverd, dan eene zuivere bate zouden zijn, zonder eenig aanklevend bezwaar genoten; en men zou dan andermaal te kiezen hebben, om zich gedurende twee jaren de baten van Indië te ontzeggen, of, door het verstrekken van een kapitaal van 40 millioen, zich reeds het aanstaande jaar de vruchten daarvan te verzekeren. Het meer voordeelige van het laatste boven het eerste vertrouw ik te hebben aangetoond. De voorgestelde leening van 40 millioen is derhalve geen kapitaal, bestemd om reeds gedane of nog te doene verteringen te bestrijden. Het is een bedrijvend kapitaal, bestemd om de baten der schatkist aanzienlijk te vermeerderen, en wel tot zoodanig bedrag, dat daardoor het evenwigt tusschen de ontvangsten en uitgaven van den Staat wordt hersteld. Het is een kapitaal, onvermijdelijk noodzakelijk voor het aangenomen systema van kultuur, handel en scheepvaart, en dus bestemd, om zoo ter bevordering van onze nationale nijverheid als van 's Rijks inkomsten te worden aangewend.

Het wenschelijke om, zonder opoffering, dadelijk de vruchten te genieten. — Voorzeker zou het te wenschen zijn, dat men dadelijk de vruchten van zulk een stelsel, als op Java is ingevoerd, zonder opofferingen kon oogsten; dan dit is onmogelijk: tijd of geld zijn de noodzakelijke voorwaarden, hier gevorderd. Men kan ook hier niet maaijen voor men gezaaid heeft. Maar is het dan ook wel als een ongeluk voor een land te beschouwen, hetwelk zulk een kapitaal behoeft, dat zoo voordeelig kan worden aangewend, en aan de schatkist jaarlijks een inkomen van 22 millioen verzekert, — en bovendien eene uitbreiding aan de nationale industrie toezegt, door geen ander bij ons aanwendbaar middel te verkrijgen?

En nu, E. M. H.! zij het aan uwe beoordeeling overgelaten, of de 40 millioen in het belang der schatkist, — in het belang onzer industrie, — in het belang onzer koloniën, — al of niet behooren te worden verleend, en of een stelsel zal moeten worden opgegeven, dat zulke schoone vruchten heeft opgeleverd? Want ik ontveins het geenszins, dat zonder een bedrijvend kapitaal, geëvenredigd aan de waarde der produkten, dit stelsel niet kan blijven bestaan.

Vergunt mij thans, E. M. H.! uwe aandacht nog voor eenige oogenblikken, opdat ik ook het ontstaan der schuld van 10 millioen bij mijn departement aan de schatkist opheldere: want ook daaromtrent schijnt het mij toe dat verkeerde begrippen bestaan. Ik verklaar hier plegtig dat mijn departement, zoo lang ik aan het hoofd daarvan gesteld geweest ben, nimmer eenige direkte betaling gedaan heeft aan eenige Rijks-administratie, uit de baten van Indië; die baten zijn altijd gestort in 's Rijks schatkist; en het is de minister van Financiën die het emplooi daarvan regelt, dat geheel buiten mijne bemoeijenis heeft plaats gehad. Die stortingen door mij gedaan, heb-

ben echter plaats gehad op voorafgaande berekening wat in ieder jaar gestort zou kunnen worden, en zijn alsdan bij Koninklijke besluiten vastgesteld. Van daar de bepaling, dat over 1835 tot de helft van 1838 ƒ 42,187,000 in 's Rijks schatkist zouden worden overgebragt. Daarop nu is 10 millioen over dit tijdperk te kort geschoten, en dit is veroorzaakt:

1°. Door een gedeeltelijk misgewas van de koffij in 1838, waardoor ƒ 5,600,000 minder aan produkten geleverd zijn, dan de berekening daarvan had doen verwachten;

2°. Door den lagen prijs der produkten in 1838, daar in dat jaar niet alleen goedkooper, maar ook minder is verkocht dan anders zou hebben plaats gehad, namelijk slechts voor ruim 21 millioen gulden; van daar het groote restant van 13 millioen met ultimo van dat jaar;

3°. Omdat op een excedent van 24 millioen over 1839 door de Handelmaatschappij slechts 14 millioen, bij gebrek van kapitaal, heeft kunnen worden voorgeschoten.

Ziedaar waarom er 10 millioen aan de schatkist zijn schuldig gebleven. Deze 10 millioen echter zijn niet geheel verloren. Indië heeft, in dit jaar, meer geld ontvangen (16 millioen namelijk) dan noodig is, om de produkten van hetzelve te betalen, voor zoover, namelijk, dit geschieden moet uit gelden van hier gezonden. Voor het meerder gezondene dan noodig is, moeten produkten, hetzij dan door het Gouvernement in Indië, hetzij door de faktorij der Handelmaatschappij op Sumatra of op Java, van partikulieren worden ingekocht. Deze produkten moeten herwaarts worden overgevoerd, en zullen in 1841, en mogelijk voor een gedeelte in de voorjaars-veiling van 1842, worden verkocht. Wordt nu de vordering aan de Handelmaatschappij voldaan, die zij nu heeft, dan moet de opbrengst dier produkten komen ten voordeele aan het Gouvernement, en dit verschaft dus het vooruitzigt, òf op een ruimer inkomen over die jaren, dan berekend is, òf de opbrengst daarvan kan ten waarborg strekken, dat, bij lage prijzen of minder gunstige oogsten, voldaan zal kunnen worden aan de gedane toezegging, dat voor de eerstvolgende jaren op 22 millioen bijdragen aan de schatkist zal kunnen worden gerekend, en welke betaling in alle mijne schrifturen als voor spoedige vermeerdering vatbaar is opgegeven.

Nu nog een woord over de schuld ten laste der overzeesche bezittingen en over het vierde artikel van de koncept-wet.

De renten der schuld, met welke het departement van Koloniën is belast, bedragen, gelijk U E. M. bekend is, ƒ 9,800,000. De schuldbrieven echter der overzeesche bezittingen berusten voor een naamwaardig gedeelte in 's Rijks kas, namelijk een bedrag van ƒ 140,000,000, en nog ƒ 30,000,000, bij het Amortisatie-Syndikaat, zijn onuitgegeven; de renten daarvan, à 4

pCt., bedragen ƒ 6,800,000, en deze sommen worden dan ook jaarlijks in 's Gouvernements-kas gestort, en strekken ter gedeeltelijke betaling van de renten der overige schulden.

Wat nu art. 4 der aangeboden wet betreft, hetzelve is zoodanig gesteld, dat het alle waarborgen aanbiedt voor eene zoo naauwkeurige mededeeling van den staat der Indische geldmiddelen, als met billijkheid kan worden verlangd. Daarbij toch worden bepaald jaarlijksche openingen van den staat der Indische geldmiddelen. Wat die openingen moeten inhouden, blijkt uit de mededeeling, in dit jaar gedaan, die, vlei ik mij, zoo volledig geweest is, als iemand zich heeft durven beloven. Welke stukken dus jaarlijks gevorderd kunnen worden, en hoedanig die moeten zijn ingerigt, blijkt uit die stukken beter, dan zulks, met welke omschrijving ook, kan worden uitgedrukt. Maar bovendien, die stukken, hoe ook omschreven, bevatten op zich zelve niet alles, wat noodig is ter beoordeeling van hetgeen al of niet jaarlijks in 's Rijks schatkist kan worden gestort: want wat beteekent het, het geldelijk exeedent van Indië te kennen, zoo lang het niet is geremitteerd, dat is, zonder de kennis wat de produkten hier hebben opgeleverd? Zijn de prijzen hoog en de kosten op den overvoer redelijk, dan kan het hier verkregen saldo eene aanmerkelijke winst hebben opgeleverd: zijn de prijzen daarentegen laag, of de kosten van den overvoer hoog, dan kan daarop veel verloren zijn. Welke produkten dus hier jaarlijks verkocht worden en wat die hebben opgebragt, is het eigenlijk waarop het aankomt. Dit nu zijn zaken van publieke notorieteit; daarvan is de opgave U E. M. verzekerd, en daaromtrent zou, al kon het oogmerk daartoe als mogelijk worden aangenomen, misleiding onmogelijk zijn, daar zoowel de verkochte hoeveelheden, als de daarvoor bedongen prijzen, algemeen bekend worden.

De begrootingen van Indië zijn hoogst nuttig ter beoordeeling van den financieelen staat van hetzelve, en van den vóór- of achteruitgang daarvan, maar bewijzen op zich zelve niet wat het disponibel overschot is voor 's Rijks schatkist. Ik zelf heb de bouwstoffen tot de omschrijving, die in art. 4 voorkomt, aangegeven, en verklaar hiermede, dat dat artikel alles in zich bevat, wat ik, lid dezer Kamer zijnde, zou noodig hebben en verlangen, om te kunnen beoordeelen wat jaarlijks in 's Rijks schatkist zal kunnen en behooren te worden gestort, — en ik vertrouw dan ook, dat dit artikel, wel ingezien, geheel aan het verlangen zal voldoen.

Ik vleije mij, E. M. H.! dat door deze mijne opgaven vele der gemaakte bedenkingen, betrekking hebbende tot mijn departement, zullen zijn opgelost. Mogt dit met eenigen het geval niet zijn, dan verzoek ik, mij die thans te doen kennen; gaarne zal ik verder, wat nog duister schijnen mogt, pogen toe te lichten.

Aan de openbare debatten zijn drie zittingen gewijd: die van 18, 19 en 20 December. De Staatscourant vermeldt een 40tal redevoeringen, welke omstreeks 80 kolommen beslaan.

Veel echter wordt er besproken, waarbij wij, die alleen het koloniale zoeken, niet behoeven stil te staan, zoo als:

het volhardingstelsel in het Belgische vraagstuk;

de verregaande onregelmatigheden, tot welke de Regering vervoerd werd om dat stelsel door te zetten: vooral het doen van uitgaven buiten voorkennis van de S. G., zelfs na plegtige verklaring en belofte van het tegendeel, zoodat zulke beloften geen vertrouwen meer wekken kunnen;

de gretigheid waarmede zij putte in de opbrengsten van O. I., zelfs in opbrengsten die nog niet voorhanden waren, en het hierdoor ontstane tekort van 10 millioen;

de steeds gesluijerde en verwarde toestand der financiën van het moederland, vermengd met Amortisatie-Syndikaat, Koloniale Kas en Handelmaatschappij;

de onmisbaarheid èn van geheele openlegging, èn van waarborgen voor de toekomst, eer men maatregelen goedstemme die beweerd worden verbetering te zullen aanbrengen;

de hooge noodzakelijkheid, vóór alle dingen, eener herziening der Grondwet, omdat zij de eenige weg schijnt tot inkrimping der buiten paal en perk opgevoerde huishouding van den Staat.

Gaan wij dit een en ander, benevens menigvuldige rethorische invoegsels, voorbij, en houden wij in 't oog dat het eigenlijk-koloniale der voordragt zich beperkt bij de 40 millioen voor de Handelmaatschappij en artikel 4 van het ontwerp, dan gelooven wij ruim het noodige uit deze debatten over te nemen in de volgende uittreksels.

De heer Snouck Hurgronje, die zich beijverd heeft om alles in de bijzonderheden te onderzoeken, zegt o. a.:

Bij dit onderzoek en de deswege gegevene inlichtingen, bleek het mij, dat, van af de begrooting over het jaar 1835, volgens den staat dien ik bereid ben U E. M. straks mede te deelen, de kas der koloniën, meestal ten gevolge van wettelijke bepalingen en alleen op eenige, met opgave van redenen daarbij vermelde uitzonderingen, tot en over 1839, met meer dan 96 millioenen, voor uitgaven, ten behoeve van het Rijk geschied, was bezwaard geworden, en dat zij uit de excedenten van 1834 tot en met 1839,

daarvan ruim 84 millioen had betaald, zoodat het eigenlijk te kort slechts op 12 millioen konde worden berekend.

Ik ontwaarde voorts, dat onder die 84 millioen begrepen waren eene som van 40 millioen, door de Handelmaatschappij aan de kas der koloniën verstrekt, ten gevolge van een, ten jare 1831 zoo ik meen, gesloten kontrakt; waarbij eerstgemelde zich had verbonden om de Indische produkten, welke aan hare faktorij te Batavia worden geleverd, hier te lande, behoudens nadere verrekening, te voldoen.

Dat dit kontrakt intusschen, bij het aangaan aannemelijk geoordeeld, door de veranderde omstandigheden en de meerdere uitbreiding van den Javaschen handel, voor beide partijen of onbillijk of bezwarend was geworden, in zoo verre dat de voorregten, die daarbij aan de Handelmaatschappij in den toemaligen meer beperkten stand waren toegekend, door de daarna plaats gehad hebbende uitbreiding te hoog waren geworden en de koloniale inkomsten daardoor op eene onredelijke wijze werden gedrukt, terwijl de Handelmaatschappij van hare zijde om dezelfde redenen tot zulke groote voorschotten werd verpligt, dat hierdoor middelen, die haar ten dienste stonden, werden overtroffen. Dat het dus in het wederzijdsch belang wenschelijk en billijk was andere schikkingen, meer naar de tegenwoordige omstandigheden gewijzigd, tusschen het departement van koloniën en de Handelmaatschappij tot stand te brengen, en dat wanneer de opgeschoten 40 millioen aan dezelve konden worden terug gegeven, het departement van Koloniën van de thans op hetzelve drukkende bedingen zoude worden ontlast, terwijl de Handelmaatschappij, door meerdere ruimte van penningen, ook beter aan hare mercantile bestemming zoude kunnen voldoen.

Dat, om dit wenschelijk doel te bereiken, er geen beter middel had kunnen worden uitgedacht, dan het doen eener leening, waardoor in de eerste plaats de nog bestaande schulden zouden kunnen worden voldaan, en ten tweede, het departement van Koloniën in staat gesteld, om de voordeelen, die ons uit de koloniën kunnen toekomen, door het wegruimen der bestaande bezwaren aanvankelijk en voortdurend mildelijker ten behoeve van het moederland te doen vloeijen.

Dat dit naar alle menschelijke berekening het natuurlijk gevolg moest zijn van den voorgedragen maatregel, daar het bezwaar, waarvan het departement van Koloniën zich verlangde te ontdoen, ruim 15 pCt. van het voorgeschoten wordende kapitaal bedroeg, en dat het zich daarvan alsnu door eene rente-betaling van 5 pCt. konden ontlasten; in dier voege evenwel, dat zij, vermits die renten niet *a pari* zouden kunnen worden geplaatst, daarenboven zoude moeten goeddoen den verminderden koers waartegen dat effekt eventueel zouden moeten worden verkocht, welk bezwaar evenwel op

verre na tegen de beoogde voordeelen niet konde opwegen, omdat de Handelmaatschappij, door het terug bekomen van haar kapitaal in papier, het bezit bekwam van courante waarden, zich daarmede door beleening of anderzins de noodige gelden konde aanschaffen, om verder de meest geschikte gelegenheid tot plaatsing van hetzelve af te wachten...........

Indien toch het departement van Koloniën deszelfs rekening met de Handelmaatschappij niet kan verevenen, blijft het immers tot op die afrekening, die dan nog ten minste een paar jaren kan worden verschoven, belast met de bezwarende onkosten, welke daar straks zijn opgegeven en zonder het minste nut voor het Rijk verloren gaan; terwijl, behalve het gemis van dadelijk genot, dat zonder verhooging van belastingen mijns bedunkens door het Rijk niet kan worden ontbeerd, dezelve bij slot van rekening door het Rijk zullen moeten worden geleden.

Wanneer men voorts de Handelmaatschappij door gebrek aan penningen belet haren gewonen gang te houden, loopt men daarenboven gevaar, dat een deel der Indische produkten op Java zullen worden verkocht, en dat men hier te lande de voordeelen van het vervoer herwaarts, en den verkoop alhier, met de daaraan verbondene bedrijvigheid en nering, ten eenenmale zal moeten zien verloren gaan, hetgeen ik voor hoogst noodlottig houde, en ongaarne zoude helpen bewerken.......

De bepalingen, voorkomende in art. 4 van het ontwerp, betreffen een verschil van gevoelen, hetwelk tusschen de Regering en, zoo ik mij niet bedrieg, verre de meerderheid van U E. M. bestaat, omtrent de regten van den Koning ten aanzien der inkomsten van de overzeesche bezittingen, waarover de Regering meent dat zij zonder bemoeijenis der S. G. kan beschikken; terwijl men van de andere zijde vermeent, dat de opbrengsten dier bezittingen een deel uitmaken van 's Rijks inkomsten, waarover niet dan bij bepaalde wetten kan worden beschikt. Ik deel volkomen en ten stelligste in dit laatste gevoelen, maar ik eerbiedig niettemin het eerste, en ik beschouw het als een wezenlijk geluk dat de Regering, hoezeer *jure* aan haar gevoelen vasthoudende, sedert het jaar 1836 daarin *facto* heeft toegegeven, zoodat er sedert dien tijd, immers zoo veel ik weet, geene uitgaven uit de O. I. exceedenten zijn gedaan dan met medeweten en toestemming der S. G. Het is wel zoo, dat bij alle betalingen die aan de koloniale middelen sedert dien tijd wettiglijk zijn opgelegd, dit niet letterlijk in de wetten is uitgedrukt, en dat de gebezigde bewoordingen voor hen, die de inkomsten der overzeesche bezittingen als eigendommelijk goed der natie beschouwen, niet rond en naauwkeurig waren; maar het is tevens waar, dat derzelver zin en bedoeling algemeen werd begrepen en dat zij het gevolg waren van een bekend systema der Regering, waaromtrent, hoe verkeerd het ook wezen mogt, niemand zich

misgiste. — Dit gevoelen der Regering nu wordt bij art. 4 der wet bepaaldelijk toegegeven, en het komt mij voor eene wezenlijke toenadering en aanwinst te zijn.

Ik ontken niet dat het mij hoogst aangenaam zoude zijn geweest, indien de Regering bij de gewijzigde redaktie van dat art. ook had kunnen besluiten, zoo als in de tweede afdeeling, waarvan ik de eer had lid te zijn, was voorgedragen, dat de jaarlijksche opgave van den financieelen toestand der overzeesche bezittingen zoude vergezeld gaan met eene gecertificeerde verklaring van het saldo van het alsdan afgesloten boekjaar, hetgeen in de gegeven omstandigheden, zoo ik mij niet bedrieg, veel bijval zoude hebben gevonden. Hoezeer dit nu niet geschied is, blijft dit art., zoo als het thans is opgesteld, voor mij van hooge waarde, en het heeft grootelijks medegewerkt, om mij dit wets-ontwerp nog meer van eene gunstige en belangrijke zijde te doen beschouwen.

De heer S. van Welderen baron Rengers vermeent omtrent art. 4, dat de redaktie der Tweede Kamer, èn zoo zij hetzelfde uitdrukt als die der Regering èn zoo zij tot meer verbindt, door de Regering in de tegenwoordige omstandigheden had behooren te zijn overgenomen.

De heer van Dam van Isselt brengt, na eene sterke gisping van het gebeurde met de O. I. millioenen, „de hulde zijner dankbaarheid aan den man, wiens helder doorzigt en kloek beleid in het bestier onzer O. I. bezittingen Nederland hebben gered voor gewissen ondergang”.

De heer Jr. A. Warin oordeelt, dat de Handelmaatschappij, indien zij verder is gegaan dan zij kon of mogt, daarvan zelve de straf behoort te dragen.

De heer J. A. C. baron van Nagell tot Ampsen vindt in het ontwerp geene genoegzame waarborgen voor de toekomst.

De heer Jr. H. Backer zegt:

Toen gedurende de twintig eerste jaren, die op de aanneming onzer Grw. gevolgd zijn, de koloniën niets aan den Staat opbragten, sprak het wel van zelf dat er omtrent den zin van art. 60 geen verschil van meening aangevoerd wierd; het opperbestuur aldaar uitgeoefend, bleef uitsluitend werkzaam voor de kolonie zelve en leverde geen direkt resultaat op voor Nederland. Sedert is die staat van zaken veranderd; eene goede administratie en een oordeelkundig gebruik maken der middelen, die de rijke natuur in die gewesten zoo mildelijk schenkt, hebben dezelve in staat gesteld om ruime, ja nooit verwachte, bijdragen in de kassen van het moederland te doen vloeijen. Deze daarentegen zijn, door

de ontzaggelijke vermeerdering der schulden, niet meer bij magte, om in de jaarlijksche en gewône behoeften te voorzien, en hierdoor is dan de ongelukkige noodzakelijkheid geboren geworden, dat, de overwinst der overzeesche bezittingen, welke als buitengewone en altijd eenigzins onzekere inkomst, zoo eigenaardig had kunnen worden aangewend tot uitdelging van dien schuldenlast, in tijden van nood aangegaan, thans onder de middelen tot dekking der gewone uitgaven opgenomen behoort te worden. In dit opzigt, E. M. H.! vermeen ik nu, dat dezelve aan onze geheele kennisneming niet mogen onttrokken worden, en dat zij, even als alle de andere Staats-inkomsten, aan de regelen der komptabiliteit, door de Grw. bevolen, moeten onderworpen zijn, daar het zonder dat voor ons onmogelijk is, om de begrootingen met wezenlijke kennis van zaken te helpen vaststellen. Ja, E. M. H.! hoe zullen wij in staat zijn te beoordeelen, of eene begrooting, waarop alle jaarlijksche rentebetalingen ten laste van het Rijk voorkomen, zal kunnen worden gedekt, en dientengevolge het zoo noodzakelijke krediet van den lande kan behouden blijven, als wij de volle overtuiging missen dat zulk een aanzienlijk gedeelte der inkomsten, als thans door de O. I. wordt opgebragt, wezenlijk disponibel is, of gedurende den loop van het dienstjaar disponibel worden zal.

Deze gevoelens worden, blijkens het verhandelde in de afdeelingen, door u allen, immers door de meerderheid van U E. M. gedeeld, en wij allen begrijpen, dat na den ongelukkigen en betreurenswaardigen gang, dien men aan de financieele aangelegenheden des lands gedurende de laatste jaren gegeven heeft, het onze pligt is om, bij gelegenheid dat de Regering onze toestemming vraagt om op de overzeesche bezittingen des Rijks eenen nieuwen schuldenlast te leggen, ten einde het administratief kapitaal ter dispositie van het departement van Koloniën uit te breiden, en daardoor de voortdurende aanvoeren van koloniale produkten te bevorderen, ook voor ons en den nazaat den waarborg te verkrijgen, dat voortaan de uitkomsten van 's Konings opperbestuur aan de S. G. *niet ter beoordeeling*, maar *ter kennisneming*, jaarlijks worden overgelegd.

Naar mijn inzien, E. M. H.! beantwoordt de redaktie van het 4de artikel, zoo als het thans voorgesteld is, niet geheel en al aan dat vereischte; de openingen wegens O. I., die ons ten gevolge van hetzelve jaarlijks zullen worden gegeven, zijn dezelfde en niets meerder uitgebreid dan diegene, welke wij thans om de vijf jaren ontvangen. De nadere toelichting van Z. E. den minister van Koloniën en de ontwikkeling van zijne wijze van zien omtrent deze jaarlijksche kennisgeving aan de S. G., moge aannemelijk zijn voor zoo lang wij het geluk zullen hebben, Z. E. als hoofd van dat departement te zien optreden, maar zij zijn niet stellig genoeg voor de toekomst; zijne

opvolgers kunnen andere beschouwingen hebben: dit hebben wij gisteren nog uit den mond van Z. E. den minister van Financiën gehoord, als Z. E. ons herinnerde, hoe omtrent de naleving van het 60ste artikel der Grw. hier te lande verschil van meening ontstaat, en hoe te dezen opzigte de beschouwingen ter goeder trouw kunnen uiteenloopen.

Daarenboven, E. M. H.! hebben wij reeds bij deze Kamer een bewijs gehad, dat, als wij geene andere openingen ontvangen dan diegene die ons naar de letter dezer redaktie gegeven zullen worden, wij den wezenlijken toestand der overzeesche bezittingen niet genoegzaam kunnen beoordeelen: ik behoef U E. M. slechts te herinneren, dat wij in 1835 eenen staat ontvingen, aangevende de produkten die de kolonie opleverde, de remises die naar Nederland gezonden waren, de uitzigten voor het vervolg en het disponibele in Nederland; en juist in dat jaar en in het volgende zijn lasten op de overzeesche bezittingen gelegd, welke men ons thans voorstelt op eene grondwettige wijze te regulariseren.

De heer Schimmelpenninck van der Oye:

Men beseft eindelijk zelf, hoe verkeerd art. 60 der Grw. werd uitgelegd, hoe de baten van deze staatsbezittingen den lande toebehooren, en aan het zelve moeten verantwoord worden; maar biedt eene redaktie van art. 4 aan waarmede, naar verkiezing, de verpligting wordt opgelegd en kan ontdoken worden. Wat beteekent het, om jaarlijks opening te geven van den financieelen toestand der koloniale bezittingen, en opgaaf te doen van de zuivere opbrengst der produkten en van hetgeen in het volgend jaar gerekend kan worden hier te lande beschikbaar te zullen zijn? Verstaat men daardoor het doen van rekening en verantwoording, door de mededeeling der jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf, en tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo? Waarom dan zwarigheid gemaakt, de redaktie van het art., in dien zin, zoo als het in verschillende sektiën werd voorgesteld, aan te nemen?...

2 millioen worden verlangd voor de koloniale behoeften en de kosten op de leening. De eerste dient men of niet te vragen, als tot het dagelijksch beheer der koloniën behoorende, uitsluitend den Koning opgedragen, of, bijaldien zij voor de behoeften van het departement van Koloniën benoodigd zijn, hadden zij op de gewone begrooting moeten voorkomen......

40 millioen acht men eindelijk noodig te hebben om met de Handelmaatschappij te liquideren. Dat de overige drie posten eene schuldvermeerdering van 16 millioen zijn, kan men bezwaarlijk ontkennen; maar ten opzigte dezer 40 millioen wordt, naarmate men het neemt, scherpzinnig of spitsvindig, beweerd, dat het geene eigenlijke schuld is. Het schijnt waar, dat er produkten tegenover dit geld staan, maar het is ook waar, dat men produkten bij anticipatie genoot en men thans de restitutie van de voorgeschoten

waarde verlangt. Voor mij is het nut en de behoefte afhankelijk van de voordeelen die men al dan niet uit zulk eene leening kan trekken. Kan men met 5 pCt. rente, 10 of meer pCt. winnen, dan is de spekulatie zeer wenschelijk en wordt zij stellig door allen goedgekeurd: maar alvorens er de proef van te nemen, dienen wij toch te weten of er geene meer voordeelige wijze is om geld te krijgen, of de behoefte wezenlijk de aangeduide is, of die winsten in wezenlijkheid zullen bestaan.

Aan het eerste mag ik twijfelen, zoo lang niet aan het (mede in de 1ste sektie) geuite verlangen wordt voldaan, om inzage te erlangen der loopende overeenkomst met de Handelmaatschappij, naardien eerst daaruit zal kunnen blijken, zoo van de verpligting tot restitutie, als van het bezwaar om het voorschot te doen voortduren.

Aan het tweede moet ik twijfelen, wanneer de Regering zelve zegt, dat niet de totale som, maar slechts een gedeelte, naarmate der behoefte, zal worden uitgegeven; zoodat althans het dringende van het totaal der behoefte niet blijkt, en men dan slechts eene ruime kas beschikbaar wil houden. Ik moet er aan twijfelen, wanneer ik zie hoe ruim 13½ millioen tot 1838 ten behoeve der koloniën worden voorbehouden, en het loopende kapitaal zoo doende ruim 53 millioen zoude worden. Behalve nog dat de 46 millioen baten tot ultimo 1837 geene eigenlijke baten zouden zijn, wanneer men er 13½ millioen voor de koloniale behoeften moet aftrekken, en zij dan zeer oneigenlijk hier werden uitgetrokken, maar op de koloniale begrooting te huis behoorden.

Aan de winsten uit deze leening voortspruitende zal ik gelooven, zoodra het uitzigt daarop mij wordt medegedeeld.

Wat hiervan ook zij, moet ik toch vragen, waar de verzekering blijft, die wij jaren achtereen ontvingen, dat O. I. ruimschoots aan de haar opgelegde lasten kon voldoen. Konden wij toen anders denken, of het waren beschikbare baten die men uitgaf? Werd het vermoeden niet als beleedigend afgewezen, alsof men 's Rijks inkomsten heimelijk tot andere einden gebruikte? Zouden de S. G., des bewust, niet voor lang, met de minderheid instemmende, de zwarigheden hebben gemaakt, waarop zij eindelijk moeten drukken? Nu ons eindelijk de oogen worden geopend, moeten wij waken, dat het gebeurde niet voor de toekomst verloren ga.

Neem ik verder, in verband met deze voordragt, de eigen rekening der Regering tot grondslag, dan vind ik eene teleurstelling, niet in de verwijderde toekomst, maar dadelijk bij het eerste dienstjaar. Reeds in het procesverbaal der 1ste afdeeling berekende ik, dat de O. I. rente van schuld, ad ƒ 9,800,000, met ƒ 2,800,000 rente dezer 56 millioen en 1 millioen aflossing, jaarlijks ƒ 13,600,000 zoude vereischen, terwijl de uitkeering van

ƒ11,220,000 aan de schatkist als eene gewone bijdrage opgegeven, dit tot eene totale behoefte van ƒ24,800,000 maakte, of indien men, ingevolge de verklaring van den minister, deze uitkeering ten bedrage van ƒ11,400,000 wil bestendigen, eene totale behoefte door de koloniale kas te verstrekken van juist 25 millioen. En naardien het beschikbaar saldo over 1839—40 op niet meer dan 22 millioen werd berekend, zoude hier al dadelijk een deficit van ƒ2,800,000 of zelfs van 3 millioen ontstaan, dat is juist van de rente der thans gevraagde som.

Dit leidt mij, bij herhaling, tot de aanmerking, hoe onvoorzigtig en verkeerd het is, de koloniën zoo onmatig met schulden te belasten, wanneer dit niet buiten de borgstelling van het moederland kan geschieden. Zijn debiteur en borg één, dan is er geen nut in, maar een nadeel, doordien het een verschil in de waarde der tweeledige effekten ten gevolge heeft. Wordt het moederland insolvent, dan zal het welligt eerst voor de eigen krediteuren zorgen. Verliezen wij de koloniën of raken zij in verval, dan zal de last ligtelijk den borg toevallen. Ik zoude het onvoorzigtig vinden hierover thans verder uit te weiden. Maar ik moet nogmaals doen opmerken, dat geen welgeregelde dienst kan medebrengen, om ruim 11 millioen uit de koloniale baten onder de gewone middelen van 1840 op te nemen, wanneer men gelijktijdig eene leening van vijfmaal dat bedrag moet voorstellen, om in de behoefte der kolonie te voorzien.

Ten slotte doet hij „hulde aan den bekwamen Minister, aan wien wij het te danken hebben dat de koloniën meer en meer het plechtanker onzer financiën worden".

De heer J. Cats Epz. doet ook hulde aan het „genie en beleid van den hooggeschatten Minister van Koloniën". Hoe gaarne hij genoegen zou willen nemen met art. 4, zal hij zich thans van eene bepaalde beoordeeling daarvan onthouden, alleen vasthoudende aan het begrip dat de baten, voortspruitende uit het opperbestuur der koloniën, onder gelijke banden liggen als de overige baten des Rijks.

De heer Romme dankt den Minister van Koloniën, „die bovendien zoo veel heeft bijgedragen tot den bloei onzer overzeesche bezittingen", voor zijne uitgebreide en in vele opzigten afdoende inlichtingen, waaruit spreker met genoegen heeft ontwaard, „dat bij een wijs en deugdzaam beheer van O. I. niet alle hoop verdwenen is om onze zoo zeer geschokte financiën eenmaal te herstellen, voor zoo ver zij door geene bijzondere rampen worden getroffen".

De heer Jr. J. C. R. van Hoorn van Burgh keurt de leening goed, „vooral omdat alsdan de Handelmaatschappij in haren oorspronkelijken kommercieelen staat wordt teruggebragt en het zoo vele vruchten aanbrengend systema van kultuur bevestigd en uitgebreid". Daardoor verdwijnt tevens veel ingewikkelds uit onze financiën. — Met art. 4 kan hij genoegen nemen, daar het alle openlegging en bemoeijenis toezegt die men verlangen kan.

De heer van Rappard zegt:

Wanneer in de laatste jaren onze overzeesche bezittingen met schuld op schuld werden beladen; wanneer op de staatsbegrooting bepaalde uitkeeringen uit derzelver geldmiddelen werden gebragt; wanneer de buitengewone uitgaven voor oorlog mede op de koloniale kas werden verwezen, en ons telkens werd verzekerd, dat die koloniale kas volkomen in staat was dit alles te bestrijden, konden wij het toch niet veronderstellen, dat tien millioen meer ten laste van die bezittingen waren gebragt, dan door dezelve konden worden voldaan.

Wij bestreden voorlang reeds eene bepaalde uitkeering; wij wenschten het zuiver overschot op de begrooting gebragt; dan dit werd ons door de Regering betwist; men bragt ons in den waan, dat toch vooral niet te veel van die hulpmiddelen moest gerept worden; wij stelden ons gerust met de verzekeringen die ons gegeven werden, om thans de zekerheid te erlangen, dat op het oogenblik zelf, dat op de begrooting eene uitkeering uit de overzeesche bezittingen onder de middelen werd opgenomen, die bezittingen niet in staat waren om aan alle de vroegere op haar gelegde verpligtingen te voldoen. Ik vraag het E. M. H. of dit alles eenig mistrouwen wettigt en of het niet meer dan tijd is, dat de noodige waarborgen worden gegeven voor het vervolg?

Het was met dit oogmerk dat in alle de afdeelingen eene verandering in art. 4 van het wetsontwerp werd voorgedragen, waaraan de regering niet of slechts gedeeltelijk heeft gemeend te moeten toegeven; het verschil bestaat vooral daarin, dat wij tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo de overlegging verlangen van de laatstgeslotene rekening van ontvangst en uitgaaf. Aan iederen onbevooroordeelde laat ik gaarne de beslissing, of het tot nu toe gebeurde niet dit verlangen wettigt; ik herhaal hier plegtig de verzekering, dat het verre van mij is, eenigermate inbreuk te maken op 's Konings uitsluitend opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen; dan met behoud hiervan meen ik, dat wij de overlegging van de rekening kunnen *vorderen*, omdat die overzeesche volk-

plantingen in ieder geval *bezittingen van den Staat* zijn; omdat ten gevolge van die menigte geldleeningen ten laste van de overzeesche bezittingen, waarvan de renten door het Rijk zijn *gewaarborgd*, er een onmiddellijk verband tusschen de geldmiddelen van den Staat en van de koloniën is ontstaan. De doelmatigheid van de voorgestelde bepaling te verdedigen, is gewis voor U E. M. onnoodig, nadat U E. M. schier eenstemmig in de afdeeling uwe goedkeuring aan dezelve hebben gehecht; te wederleggen het beweren dat de Regering, ofschoon niet woordelijk, dan toch in de zaak zelve alles heeft toegegeven, acht ik mede overbodig; want indien dit het geval ware, waarom zou dan de Regering ook niet in de woorden hebben toegestemd? indien dit het geval was, dan was zelfs de voorgedragene bepaling niet volledig: immers nog in 1835 is aan ons opening gegeven van den financieelen toestand der overzeesche bezittingen, en wie onzer heeft ons hieruit de betrekkingen tusschen die bezittingen en de Handelmaatschappij kunnen opmaken?

Ik heb het hooren beweren, dat de bepaling, gelijk die door ons verlangd wordt, met de Grw. zoude strijden; dat dezelve in ieder geval geen plaats kan vinden in dit wets-ontwerp, maar later een punt van overweging zou kunnen uitmaken; en het een en het ander meen ik te moeten bestrijden. Bij art. 61 der Grw. wordt aan den Koning het opperbestuur toegekend van de *algemeene geldmiddelen*: dit art. volgende op art. 60, waarbij aan den Koning uitsluitend het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen is toegekend, zoo kan het niet twijfelachtig zijn, of de woorden *bezittingen van het Rijk*, in verband met *algemeene geldmiddelen*, duiden aan, dat de baten van de overzeesche bezittingen zijn baten van den Staat, waaromtrent, ingevolge art. 128 van de Grw., een uitvoerig verslag aan de S. G. moet worden gedaan. Voor het geval zelfs men mogt beweren, dat de overlegging van de laatst afgehoorde rekening van ontvang en uitgaaf, tot regtvaardiging van het batig saldo, niet volgens de Grw. verpligtend ware, dan nog zal die overlegging geenszins kunnen geacht worden in strijd te zijn met art. 60. Immers zou het wel geene tegenstrijdigheid in zich bevatten, wanneer in de wet bepaald wierd: *voorbehoudens het uitsluitend opperbestuur zal jaarlijks de geslotene rekening;* want wel het *sluiten* moest onder het *opperbestuur* worden gerangschikt, maar +++ door de *geslotene* rekening over te leggen wordt op dit opperbestuur geene inbreuk gemaakt.

Mogt men zelfs van gevoelen zijn, dat de door velen onzer gewenschte bepaling niet in dit wets-ontwerp eene plaats zou moeten vinden, maar later bij de herziening van de Grw. in overweging zou kunnen genomen worden, dan zou ik hierin berusten; doch dan ook van meening zijn, dat er geene

enkele reden bestaat, waarom men dan niet nog gedurende een jaar in voorschot zoude wezen bij de Handelmaatschappij, ten einde dan de herziening van de Grw. aan deze financieele operatiën te doen voorafgaan. Hoe het hiermede moge gelegen zijn, na al het gebeurde vinde ik geene vrijheid, om op nieuw in schuldvermeerdering toe te stemmen, zonder waarborgen voor het vervolg.

Men wane niet, dat mistrouwen ook ten aanzien van de door den Minister van Koloniën gegeven verzekeringen mij die waarborgen doet vorderen; neen, het is mij hoogst aangenaam thans openlijk mijne hulde aan dien staatsman te mogen toebrengen, een man aan wien het vaderland zoo veel verpligt is, die met de hem eigene rondheid en openhartigheid alles heeft aangewend, om ons op het standpunt te plaatsen waaruit het beheer van de overzeesche bezittingen moet beoordeeld worden. Ik mag hier zelfs bijvoegen, dat ik in het vervolg geene meerdere openingen omtrent de overzeesche bezittingen verlang als dit jaar door Z. E. zijn gegeven; dan ook voor het toekomende moeten wij zorg dragen: voor eenen tijd, dat het Vaderland het geluk niet meer zal hebben hem aan het hoofd van zijn belangrijk departement te zien: het is daarom dat ik het noodzakelijk acht dat de verpligting der Regering, om steeds die openingen te geven, in de wet worde opgenomen. Mijne stem was en is nog afhankelijk van nadere of meerdere inlichtingen, maar vooral van eene wijziging in art. 4 van het wets-ontwerp.

De heer LUYBEN:

Ik erken gaarne, en God gave dat ik het niet behoefde te erkennen, dat negen jaren van spanning en opoffering het vaderland in eene gesteldheid hebben gebragt, welke meerdere opofferingen noodzakelijk maakt, om den regelmatigen gang in het beheer van 's lands geldmiddelen op eene afdoende wijze te herstellen. Mijn vurigste wensch is, de kwaal met haren wortel uit te roeijen. Daaraan was in den gunstigen stand onzer O. I. bezittingen, dank zij den edelen staatsman aan het hoofd van het departement van Koloniën geplaatst, wel te denken. Zoodra de schatkist met de Handelmaatschappij op eenen effen voet zal wezen, kon de jaarlijksche opbrengst van den verkoop der koloniale produkten de uit te betalen rente van de te kontrakteren schuld bestrijden. Zelfs zal, bij aanhouden van den voorspoed op Java en in onze overige Aziatische bezittingen, de geheele schuld misschien na eenige jaren kunnen worden vernietigd. Maar wie waarborgt ons dien voorspoed? Wie waarborgt ons, dat geene staatkundige verwikkelingen zullen worden geboren, welke ons de overvloedsbron van Java en andere bezittingen in O. I. op eens kunnen ontnemen? En wat wordt dan het geval? Het moederland blijft borg voor deze leening. De hoofdschuldenaar aan zijne verpligting te kort schietende, blijft de borg met de schuld belast, zijn het

de reeds zoo zwaar gedrukte ingezetenen van Nederland, die dezen last op hunne breede schouderen krijgen. Ik zeg *breede* schouderen; en deze moeten waarlijk breed en sterk zijn, om het gewigt der millioenen te torschen, welke de heillooze Belgische opstand en de onhandige operatiën van ons ministerie denzelven hebben opgelegd. Ik ben dus niet overtuigd, dat Indië zich steeds van den opgelegden last zal kunnen kwijten, en ik mag het moederland aan dezen last niet blootstellen, welke het zonder hulp van Indië niet kan dragen.

Ik vraag het der Regering, ik vraag het U E. M., zullen de ingezetenen van Nederland (want op dezen komt het ten slotte *altijd* neder) voor de koloniën eene schuld waarborgen, op hetzelfde oogenblik, dat zij, zonder de hulp van de koloniën, hunne *gewone* lasten niet kunnen dragen? Wat moet, bij uitdrooging der bron, welke die hulp biedt, van zulken stand van zaken het gevolg zijn? En welke schulden moeten met de ƒ 56,000,000 worden gekweten? 1o. Schulden, gekontrakteerd met de Handelmaatschappij, onder verband van produkten, welke tot waarborg van vroegere leeningen, ten laste onzer overzeesche bezittingen voltrokken, waren aangewezen. Men verlangt dus van ons de bekrachtiging eener ongeoorloofde mesure, vermits eensdeels die schulden niet waren geautoriseerd, en ten andere, bij een onvoorzien ongeluk, vroegere geldschieters, door de konsignatie der O. I. produkten aan de Handelmaatschappij, van hunnen voornaamsten waarborg zouden zijn verstoken geweest. Die leening van de Handelmaatschappij is in het geheim, buiten de medewerking der S. G., geschied. Daarvan durf ik de bekrachtiging niet op mij nemen. Mijne schouders zijn niet breed genoeg, om het gewigt van zulke verantwoording te dragen. 2o. De schuld van ƒ 10,000,000, welke het departement van Koloniën van vroegere dienstjaren nog aan het Rijk moet uitkeeren. Die ƒ 10,000,000 bleven voor ons raadselachtig. Wij hadden wel vermoedens, doch geene zekerheid. Wij tastten in den nevel van die vermoedens rond, maar vonden den draad der wezenlijkheid niet. In het comité-generaal is de zaak op nieuw opgehelderd, en wel zoodanig opgehelderd, dat, indien ik anderzins geene bedenkingen tegen de wet had, die opheldering alleen mij dwingen zoude dezelve af te stemmen.

In welsprekende en helderklinkende woorden kregen wij vroeger, bij elke gelegenheid dat er buitengewone hulpmiddelen werden aangevraagd, de verzekering dat de koloniën *alles* konden dekken. Om dit aannemelijk te maken, verminderde men de opcenten op eenige middelen. In ernstige en klemmende taal werd die verzekering later een en andermaal herhaald. En nu komt, zoo als men zegt, het hinkende paard achteraan. Nu hebben de de koloniën de behoeften niet kunnen bestrijden. Nu heeft de berekening door een gedeeltelijk misgewas gefaald. Nu moet men door eene leening ten laste van de O. I. bezittingen de gemaakte schulden afdragen, en zullen bij

rust en duurzamen voorspoed, de excedenten van het produkt dier bezittingen nog jaren lang moeten bestemd blijven, om deze en andere leeningen te kwijten, zonder vooruitzigt dat het tegenwoordige geslacht het tijdstip nog beleve, waarop in die rijke bron zal kunnen worden geput, om middelen tot aflossing onzer *oude* staats-schuld te vinden: zoo zijn de zaken gesteld bij rust en voorspoed. Bij ernstige geschillen met zekere *Europesche* naburen, die ook in *Azië* volkplantingen in de nabijheid van de onze hebben, laat het zich van zelf gevoelen, wat ons ten aanzien der onderhavige schuld, welke het moederland moet waarborgen, te wachten staat.

De heer Kniphorst:

Ik heb thans een vermoeden, hetgeen God geve dat ongegrond mag zijn; maar zoo ook dat door de uitkomst wierd bewaarheid, dan zie ik Nederland te gronde gaan, en alle hoop op herstel zoude bij mij zijn verloren. De nood der schatkist en de daarbij ongelukkig bestaande geldverspillingen vorderen, dat de produkten van Java tot de hoogste prijzen worden uitgebragt, een doel zeer loffelijk, wanneer de middelen daartoe te bezigen zijn in overeenstemming met de belangen onzer reederijen en handel, maar wanneer dit doel (de meerdere opbrengst der produkten) moet verkregen worden, ten kosten en met vernietiging onzer handel en scheepvaart, dan moet het onbereikt blijven.

Uit den Haag is, volgens het *Journal des Débats* van den 8 Dec. 1839, naar Parijs geschreven, dat door den heer Rochussen een handelsverbond met Frankrijk zal worden gesloten, waarbij de suikers uit de Fransche koloniën, door Fransche of Nederlandsche schepen aangebragt, hier geprotegeerd zouden worden, om den invoer daarvan in Frankrijk tot bescherming van de beetwortel-suikers te weren, en om er dan de Duitsche tolvereeniging mede te overladen. Volgens een ander schrijven, voorkomende in het *Journal des Débats* van 28 Nov. 1839, zoude het bedoelde handelsverbond moeten bepalen, dat de Fransche schepen even als de Nederlandsche, de Fransche fabrikaten in Indië mogen voeren en koffij en andere produkten naar Frankrijk terug brengen. De gevolgen van zoodanig traktaat zijn stellig voordeelig voor de prijzen der produkten op Java. De Engelsche konkurrentie, bij dubbele regten van invoer, heeft onzen Indischen handel en scheepvaart vernietigd, wij hebben het eergisteren van den minister van Koloniën gehoord, en de oprigting der Handelmaatschappij was noodzakelijk bij een veranderd kultuur-systema, om onze scheepvaart en handel te herstellen.

Bij het gevestigde systema van kultures, zouden de prijzen op Java, in geval van konkurrentie van vreemden handel, voordeeliger zijn geweest. De Franschen zullen nu de Engelschen opvolgen, omdat men mogelijk berekent dat die minder dan Engeland Java zullen begeeren, of in de opvolging hun-

ner begeerte bij Engeland tegenstand ontmoeten; dan hoe dit ook zij, het gevolg van zoodanig traktaat is geen ander, dan dat Java met Fransche fabrikaten, die goedkooper dan de onze geleverd kunnen worden, omdat onze fabrikaten niet op die hoogte zijn, wordt overvoerd, en de koffij en andere produkten daarvoor direkt uit Java aan de Fransche handel en reederijen tegen hoogere prijzen afgegeven; met dat verder noodlottig gevolg, dat Nederland zijne reederijen en handel ziet verloopen, en de suikers van de Nederlandsche koloniën, verdrongen door de Fransche koloniale suikers, tot bescherming van de Fransche inlandsche nijverheid en tot vernietiging der Duitsche manufakturen, die ons nu voor eigen koffij en suiker door den Nederlandschen handel toevloeijen. Dit, E. M. H.! zullen de gevreesde gevolgen kunnen zijn van den nood der schatkist.

Ik heb dit vermoeden zoo gewigtig gevonden, dat ik hetzelve, zoo ik hoop zonder wezenlijken grond, heb blootgelegd, om daarop U E. M., het Gouvernement en den handel tevens bedacht te maken, om, was het noodig, met gemeenen wil, meening en kracht, onder Gods hulp, de gevreesde onheilen voor te komen.

De heer P. van Akerlaken:

Sedert de in comité-generaal ontvangen mededeelingen, is het eene erkende daadzaak, dat door de Regering is beschikt over de baten der overzeesche bezittingen ten behoeve van het departement van Oorlog, ter dekking van uitgaven, waarvan een niet onbelangrijk gedeelte door de S. G. niet is ingewilligd, en zulks ten gevolge van het begrip, dat art. 60 der Grw. daartoe de bevoegdheid gaf. Ik wil niets afdingen op het uitsluitend opperbestuur, den Koning bij dat art. der Grw. toegekend. Ik eerbiedig integendeel deze, even als alle andere bepalingen van dezelve, en acht het van het uiterste belang die te handhaven en te onderhouden, omdat ik in de getrouwe en vrijgevige naleving der Grw. den stevigsten band der vereeniging tusschen den Koning en het Nederlandsche volk meen te vinden. Doch de meening der Regering ten aanzien van het doel en de strekking van art. 60 kan ik niet toestemmen, omdat de Grw. spreekt van opperbestuur over volkplantingen en bezittingen van het Rijk, en het wel niet zal kunnen worden betwijfeld, dat, evenzeer als de revenuen en baten van alle andere eigendommen van het Rijk, zoo ook de revenuen en baten dier overzeesche bezittingen behooren tot de geldmiddelen van den Staat, en als zoodanig in 's Rijks schatkist moeten worden gestort, om bij de begrooting der middelen ter bestrijding der uitgaven te worden opgenomen en verantwoord. Deze meening komt mij bovendien ook daarom niet aannemelijk voor, omdat volgens de Grw. de inwilliging der S. G. wordt vereischt op de begrooting van de uitgaven van het Rijk, en de middelen tot dekking dier uitgaven bestemd door de S. G. moe-

ten worden vastgesteld. Uit welke bepaling moet volgen, dat geene uitgaven, hoe ook genaamd, mogen worden gedaan, waarvoor de inwilliging van de S. G. niet is verkregen. Want aan te nemen, dat er uitgaven zouden kunnen worden gedaan uit baten tot de geldmiddelen van den Staat behoorende, hoe toevallig en onzeker die baten dan ook mogen zijn, zou de bepalingen der Grw. ten aanzien eener begrooting geheel doelloos maken. De Regering, volgens de bepalingen bij de Grw. opzigtens het opmaken eener begrooting voorgeschreven, verpligt te beschouwen om, zelfs voor de minst beduidende uitgaaf die bij de begrooting wordt opgenomen, de inwilliging der S. G. te vragen en haar tevens, krachtens art. 60, de bevoegdheid toe te kennen om over millioenen te beschikken tot uitgaven door de S. G. niet ingewilligd, is niet denkbaar, zonder de onderscheidene bepalingen der Grw. met elkander in tweestrijd te brengen. Voor mij althans is de bij de Grw. opgelegde verpligting, om voor alle uitgaven de inwilliging der S. G. te vragen, een voldoend bewijs, dat de Regering zich heeft vergist, toen zij zich, krachtens art. 60, heeft bevoegd geacht om over een belangrijk deel van de baten der overzeesche bezittingen te beschikken, tot dekking van uitgaven door de S. G. niet ingewilligd......

Mogt de Regering kunnen goedvinden den zoo algemeen, ja nagenoeg eenstemmig verlangden waarborg tegen volgende altijd mogelijke dwaalbegrippen te verleenen, dan zou de inwilliging van de 40 millioen bij de meesten, en die van de 4 millioen ook bij mij geen tegenstand vinden, daar ik mij, voor de toekomst gewaarborgd, bevoegd zou achten tot de geheele leening van 56 millioen mijne toestemming te geven, welke bedenkingen dan daartegen ook zijn in het midden gebragt; omdat ik overtuigd ben dat de 40 millioen zullen moeten worden gesteld ter beschikking van het departement van Koloniën, ten einde hetzelve zich zal in staat bevinden om het aangevangen stelsel van kultuur door te zetten, van welks wel of niet gelukken ons *zijn* of *niet zijn*, ten gevolge van den loop der omstandigheden, ten eenemaal is afhankelijk geworden; terwijl ook het Amortisatie-Syndikaat, zoo lang dit niet is ontbonden, zal moeten worden in staat gesteld tot het voldoen aan die verpligtingen, welke het onder autorisatie der Regering heeft aangegaan, of die bij de wet aan hetzelve zijn opgelegd, en waarvan de niet-vervulling het krediet van den Staat zou kunnen benadeelen.

Men zegge niet, dat die waarborg reeds bij art. 4 is gegeven, want dat art. is voor onderscheidene beschouwingen vatbaar, en geeft niet duidelijk te kennen, wat daarbij eigenlijk wordt toegekend, en wat daarvan bepaaldelijk het gevolg zal moeten zijn. Het bepaalt niet, dat de toegezegde opening zal vergezeld gaan van de vereischte verificatoire bescheiden: het spreekt slechts van eene opgaaf van de zuivere opbrengst der produkten, en van het bedrag van hetgeen in het volgende jaar kan gerekend worden hier te lande beschik-

baar te zullen zijn. Bleef dezelfde staatsman, wiens wijs beleid het vaderland zoo veel verschuldigd is, altijd aan het hoofd van het departement van Koloniën, dan zou in de verklaringen, door hem gegeven, kunnen worden berust, maar daar dit het geval niet is en ook niet kan zijn, en een opvolgend hoofd van dat departement in dit art. wel eens eene andere strekking zou kunnen zien, dan daaraan nu door Z. E. wordt gegeven, zoo schijnt de voorzigtigheid te gebieden, met den inhoud van art. 4 geen genoegen te nemen, maar eene meer positive, de mogelijkheid eener niet bedoelde uitlegging verhinderende redaktie te vorderen, opdat er geen twijfel nopens de juiste bedoeling kan ontstaan, en er uit blijken zal:

a. dat de jaarlijksche openingen vergezeld moeten gaan van alle verificatoire bescheiden;

b. dat de opgaaf zoodanig moet worden ingerigt, dat dezelve niet alleen aanwijst het zuiver overschot, maar ook de bruto opbrengst met alle daarop rustende kosten;

c. dat de aanwijzing van hetgeen voor het volgende jaar hier te lande zal beschikbaar zijn, niet alleen bevat de vermoedelijk beschikbare som, maar het geheel bedrag van het excedent met alle lasten van uitkeering, overmaking en verdere onkosten daarop vallende.

De heer Verwey Mejan:

Vraag ik nu, is het bewezen dat juist thans eene schuld van 56 millioen moet worden daargesteld, zoo kan ik mij deze vraag alleen ontkennend beantwoorden. De Regering verklaart toch zelve, dat de Handelmaatschappij de volle 40 millioen nog in langen tijd niet noodig heeft; in de memorie van beantwoording der bedenkingen spreekt men van „het achtervolgend ter markt brengen van gedeelten der leening;" men spreekt van „het successivelijk en na verloop van tijd te gelde maken der losrenten;" men gewaagt in zoo vele woorden „van eene behoefte, om in de eerste jaren slechts een bepaald gedeelte der leening ter markt te brengen." En nu rijst dan ook de vraag, waarom dan *thans* eene leening voorgesteld, waarvan men de opbrengst eerst over geruimen en onbepaalden tijd zal behoeven? Het oogenblik toch biedt geene bijzondere voordeelen, die ook niet later zouden aanwezig zijn. De koers van ons staatspapier is in vergelijking voor het oogenblik niet gunstig; er bestaan voor het tegenwoordige moeijelijkheden, die later niet bestaan zullen, doch thans ongunstig werken. Onze financieele betrekking tot België is niet geregeld. Uit een staat van oorlog en spanning overgaande tot een staat van rust en vrede zijn nog niet alle bezuinigingen mogelijk die later kunnen plaats hebben; de inkomsten van den Staat vermeerderen bij klimmende opbrengst der belastingen; schoone vooruitzigten bieden ons de O. I. bezittingen aan. In één woord, alles schijnt, zonder buitengewone en

onvoorziene rampen, eene rijzing van ons staatspapier te voorspellen, althans eene meerdere ruimte op de geldmarkt te beloven. Maar juist daarom, juist door de geruststellende verzekeringen, ons door waardige mannen gegeven, vinde ik mij in de overtuiging bevestigd, dat wanneer al eene leening noodzakelijk is, voor het oogenblik de leening zich altijd tot het minst mogelijk bedrag moet bepalen; en dat wij later altijd betere voorwaarden kunnen bedingen, dan juist thans te verkrijgen zijn. Ook moet het altijd ongunstigen indruk maken, wanneer men het voornemen aanwijst, om, binnen zekeren gegeven tijd, eene schuld van zulk aanzienlijk bedrag ter markt te brengen. Het voordeelige der te bedingen voorwaarden staat hier in omgekeerde rede tot de grootheid van het verlangd wordend kapitaal. Men zegt wel, dat de Handelmaatschappij de in betaling te ontvangen losrenten niet, of wel langzamerhand zal ter markt brengen. Maar het is toch de Handelmaatschappij niet te doen om rentegevend papier *en portefeuille* te hebben, maar integendeel om het wezenlijk bedrijffonds, het administratief kapitaal, te vergrooten. In die noodzaak kan bij de Handelmaatschappij alleen de beweegreden gelegen zijn, om op eene eenmaal aangegane, en, gelijk erkend is, op eene voordeelige operatie terug te komen. Het is dus de Handelmaatschappij te doen om geld, en zij is, in den toestand waarin zij zich bevindt, wezenlijk gedwongen om het papier, dat zij in betaling ontvangt, tot geld te maken. Maar hier tref ik dan ook een nieuw en een niet gering gevaar bij den voorgestelden maatregel. De realisatie der losrenten zal afhankelijk zijn van den wil of van de behoefte der Handelmaatschappij. De schatkist waarborgt tegen verlies. Maar nu mis ik dan ook alle zekerheid, dat de uitgifte niet tegen zoodanigen lagen koers zal plaats hebben, dat hierdoor eene aanzienlijke schade aan het land te beurt valt. Wanneer ik al eens aan de hooge Regering eenige ruimte bij den prijs van uitgifte zoude willen geven, zoo is het bedenkelijk om dergelijke speling ook aan de Handelmaatschappij te laten. Het denkbeeld toch kan ik niet van mij verwijderen, dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, waaronder bij een handelsligchaam, hoe groot en aanzienlijk ook, de keus over al of niet verkoopen niet meer vrij blijft, en dat juist de behoefte van numerair zich zal voordoen, wanneer gebeurtenissen op den stand der effekten een nadeeligen invloed uitoefenen. Na de opening in comité-generaal gegeven, vinde ik het dan ook onvermijdelijk, dat het minimum van koers, waarop de uitgifte zal kunnen plaats hebben, bij de wet bepaald worde; dat *minimum* te bepalen moge dan al eens soms het gevolg hebben van inderdaad een *maximum* daar te stellen: de winstderving moet men zich, in geldelijke aangelegenheden, dikwerf getroosten, wanneer men daardoor den waarborg erlangt tegen schade, en die schade zoude hier niet alleen zijn een verlies

van geld, maar zij zoude gepaard gaan met bederf van het krediet, en schadelijk terugwerken op zoo vele belangen en bezittingen.

Op de zaak zelve terugkomende, zoo heeft een naauwgezet en gemoedelijk onderzoek mij niet kunnen verzoenen met het denkbeeld, om nu schulden te maken, ten einde later het maken van schulden te voorkomen; altijd gaan bij dergelijken maatregel de renten van het kapitaal, dat men nog niet behoeft, verloren, terwijl de waarschijnlijkheid schijnt aan te duiden, dat men later en naarmate der zich opdoende behoefte, het te verkoopen Staatspapier althans niet tegen minderen koers zal behoeven af te zetten.

Hetgeen tot dus verre gezegd werd van de 40 millioen voor de Handelmaatschappij bestemd, is nog meer toepasselijk bij de 4 millioen voor het Amortisatie-Syndikaat aangevraagd; ook hier bestaat geene reden om reeds nu het geheel bedrag der 4 millioen te leveren; de renten toch van schuldbekentenissen en losrenten zijn eerst later verschuldigd; ook de uitloting en aflossing, wanneer daarmede al eens op den tegenwoordigen voet moest worden voortgegaan, volgen eerst over maanden, en niets bewijst dus de noodzaak om reeds thans de gevraagde 4 millioen beschikbaar te stellen.

Wanneer men zelfs in de tegenwoordige zitting eene wet tot vernietiging van het Amortisatie-Syndikaat zal aanbieden, ware het misschien niet onmogelijk om, te gelijkertijd, over de behoeften en verpligtingen dezer instelling ook voor het volgend dienstjaar te beschikken.

Ik geloof alzoo te mogen besluiten, dat het geenszins bewezen is, dat er thans behoefte bestaat om juist in dit oogenblik eene schuld van 56 millioen ten laste der overzeesche bezittingen te vestigen. Ik vermeen dat juist het tegendeel door de woorden der Regering bewezen wordt, en blijkbaar is uit het voorgesteld gebruik der op te noemen kapitalen.

Thans in de tweede plaats de vraag behandelende, of het ons voldoende gebleken en bewezen is, dat de waarde der daar te stellen schuld door de schatkist zal worden genoten, moet mijn antwoord wederom ontkennend zijn.

Voor eene schuld van 40 millioen zullen wij lossen de produkten bij de Handelmaatschappij verpand. Wij weten hier zeer goed wat wij geven; daar wij ons verbinden zullen om te leveren 40 millioen, te leveren in O. I losrenten, rentende 5 pCt. en thans ter beurze genoteerd tegen 96 à 97 pCt. Maar wat verkrijgen wij daarentegen? Wij verkrijgen in 1840 en 1841 de vrije beschikking over produkten, wier waarde veel onzekers overlaat, wier verkoopprijs althans steeds afhankelijk zal wezen van marktprijzen die met geene zekerheid voor de toekomst zijn te bepalen.

Wij zullen de schuld kwijten die op deze produkten kleeft, en wij zullen dus de eene schuld afdoen door de andere schuld te vestigen; maar nu het raadzame dezer schuldvernieuwing? Om deswege eenig oordeel te vestigen

moeten wij volkomen den aard en de voorwaarden kennen der schuld die wij kwijten, even als wij den aard en de voorwaarden kennen der schuld die wij aangaan. Wij moeten weten of er werkelijk voordeel zal bestaan, met de schuld bij de Handelmaatschappij af te lossen door eene nieuwe schuld rentende 5 pCt., ingaande van heden, uitgegeven tegen 95 of 96 pCt.

En hier nu missen wij alle term van vergelijking, want de voorwaarden waarop het voorschot der Handelmaatschappij is gegeven, zijn ons geheel onbekend. Het kontrakt met de Handelmaatschappij is ons niet overgelegd. Wij weten wel dat in het algemeen de betrekking tusschen de Handelmaatschappij en de schatkist voor laatstgemelde is nadeelig; wij zijn overtuigd dat groote bezuinigingen hier mogelijk zijn; maar den invloed van dit alles op het voordeel of nadeel der op zich zelve staande operatie der lossing van verpande produkten kunnen wij niet beoordeelen, en alleen door dit gebrek aan kennis is de aanneming der voorgestelde wet aan gewigtige bedenkingen onderhevig. Te vergeefs heb ik zelfs gezocht naar eenig blijk dat de Handelmaatschappij zelve tot de voorgestelde schikking is toegetreden; en kunnen wij nu eene wet aannemen, die door eene latere weigering zoude kunnen doelloos worden?

Het is mogelijk dat alles zich vereenigt om den voorgestelden maatregel te doen aannemen, maar er bestaan alsdan onbekende beweegredenen en verborgen drijfveren, die geen invloed op ons bedrijf kunnen uitoefenen. Het verband tusschen de afdoening der voorschotten van de Handelmaatschappij en de betere voorwaarden van dit ligchaam te bedingen, is ons nu niet gebleken, en zonder dit blijk kunnen wij de gevolgtrekkingen niet aannemen, dat het belang van de schatkist de voorgestelde schuldverwisseling vordert. Zoo als de stand der zaken ons thans is bekend, schijnt het gezegde niet geheel onjuist, dat het doel van den voorgestelden maatregel geen ander is, dan door verpanding, lossing en verkoop van produkten, die eene waarde van 40 millioenen zouden bezitten, het dubbel van dit kapitaal, en dus 80 millioen, in de schatkist te brengen.

Vergeten wij voor een oogenblik dat hier met schatkist, Handelmaatschappij en koloniale kas wordt gehandeld, en vragen wij in het algemeen, of het zake is, om, met het doel om in 1840 en 1841 gelden te bekomen, nu reeds heden de tot dien tijd verpande produkten te lossen, en zulks niet, men lette er wel op! met klinkende munt, maar met papier, dat reeds van heden renten vordert tegen 5 pCt. en dat wij uitgeven tegen 95 of 96 pCt. met waarborg tegen daling. Alle kansen van dergelijke operatie zijn in het nadeel van den pandlosser, terwijl de maatregel hem althans zeker op 10 pCt. komt te staan. Doet hij nu niet voordeeliger met de eenmaal verpande produkten te laten waar zij zijn, geen geld op te nemen dat hij nog niet noodig

heeft en dat hem echter rente kost, en wanneer zijne kas later in 1840 en 1841 de behoefte zal hebben, waarvoor hij de opbrengst der produkten bestemde, alsdan, naar mate dier behoefte, met kleine gedeelten te negotiëren en alzoo geduldig den tijd af te wachten, waarin hij, als een goed administrateur de dagelijksche uitgaven met de dagelijksche inkomsten kon bestrijden? De lossing toch der verpande produkten is op den ons eenig mogelijken voet altijd eene gevaarlijke onderneming, waartoe alleen een stellige noodzaak kan doen besluiten.....

Ik geloof, Ed. Mog. Heeren! dat alhoewel wij ons allen vereenigen in het denkbeeld, dat het belang des lands minder eischt een onderzoek naar het verleden, dan wel waarborgen vordert voor het toekomende, echter het voorgestelde doel niet door het tegenwoordig ontwerp is te bereiken. Men vindt daar toch eene vereeniging van geheel ongelijksoortige zaken, die in geen ander verband staan, dan alleen dat het redmiddel is eene leening ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen. Waarom toch in een ontwerp opgenomen het voorschot der Handelmaatschappij, het achterstallige van de schatkist, en de te gemoetkoming aan het Amortisatie-Syndikaat?

Deze noodlottige vereeniging staat geheel den gunstigen indruk in den weg, dien wij door den Minister van Koloniën ten opzigte der leening van 40 millioen hebben ontvangen. Hetgeen den naauwgezetten vertegenwoordiger omtrent den eersten post van art. 1 zoude vrijstaan, staat hem, mijns inziens, niet vrij, wanneer ook de beide volgende posten in dezelfde wet zijn vereenigd.

Tot dus verre is het Rijk vrij van alle verpligting ten gevolge der handelingen waarvan de uitkomsten in art. 1 der wet zijn opgegeven. Men heeft buiten de S. G. willen handelen; men komt alleen tot ons, omdat de nood geene andere uitkomst aanbiedt; maar men verge dan ook niet meer dan met onze eigen verantwoordelijkheid is overeen te brengen.

Men spreekt van het nut der voorgestelde maatregels, om meerdere regelmatigheid te brengen in onze financiën, maar het laat zich moeijelijk verklaren, hoe dergelijk doel kan worden bereikt door meer en meer de diensten van het Rijk, de Handelmaatschappij en van de koloniën dooreen te mengen en geheel ons financieel stelsel te doen rusten op den altijd veranderlijken prijs onzer koloniale produkten.

Ik geloof aan de schoone toekomst, die ons uit het Oosten tegenlacht; maar ik kan bij alle bemoedigende verzekeringen dan toch niet geheel de wisselvalligheid dezer wereld voorbij zien. Wanneer al eens de produktie geene grenzen mogt kennen, de konsumtie is aan wetten gebonden, waardoor dikwerf overdreven verwachtingen werden verijdeld. Ik vertrouw op het genie van den staatsman, waardoor Java werd het plechtanker onzer red-

ding, maar ik mag niet vergeten dat ook de grootste mannen zijn blootgesteld aan zelfbedrog en zelfbegoocheling, en wanneer het nu zoo geheel en volkomen geldt de financieele toekomst van mijn vaderland, dan moet ik mij herinneren dat ik hier gezonden ben, niet om te gelooven en te vertrouwen, maar om te onderzoeken en te beoordeelen.

Naar mijne wijze van zien, behoef ik mij dan ook voor het oogenblik in geene becijfering te begeven; ik behoef niet te onderzoeken of er al dan niet tegenstrijdigheid tusschen geheime en openbare stukken bestaat; of elke gevolgtrekking, waarop men zich beroept, uit de premissen is af te leiden; ik kan mij bovenal onthouden van de voor het Rijk zoo nadeelige wijze van geldopneming te behandelen, die tot de tijden behoort toen men duisternis wilde in ons geldelijk beheer, maar die niet meer voegt nu men onder de volle middagzon der publiciteit de financiën des lands zal moeten behandelen.

Met het algemeene doel der wet kan ik mij naar de omschrijving van art. 1 niet vereenigen, en wanneer alzoo de hoofdzaak wegvalt, behoeven de onderdeelen geene behandeling.

Omtrent art. 4 wil ik mij liever niet verklaren; het geldt hier een grondwettelijk beginsel, en het schijnt mij, èn beneden de waardigheid der kroon, èn beneden de waardigheid der S. G., deswege te loven en te bieden en te twisten over woord en uitdrukking. De bepaling der Grw. moet beslissen, en de Koning mag niet afstaan hetgeen tot de regten der kroon zoude behooren, gelijk de S. G. nimmer als gunst mogen aannemen hetgeen zij als regt kunnen vorderen.

Ik zie ook met eenigen weerzin dit vraagpunt thans opgeworpen, als of wij in den drang des oogenbliks inwilligingen afpersen, die anders niet te verkrijgen zouden zijn. Het geldt eene vraag van regt, niet van genade. Wij handelen over verpligting, niet over inschikkelijkheid. Ongaarne zie ik dan ook het koninklijk prerogatief ter sprake gebragt bij eene tijdelijke en voorbijgaande wet, waarop morgen met gemeen overleg kan worden terug gekomen. Men zoeke toch geen waarborg in de doode letter, wanneer de geest konde ontbreken die alleen levend maakt, en het is juist onze roeping dien geest van echt grondwettelijk beheer te bewaren en op te wekken en daardoor het levensbeginsel van den Staat te behouden, ook voor volgende dagen.

Mogt al eens art. 60 der Grw. ter goeder trouw vatbaar zijn voor tweeledige opvatting, weldra zal het tijdstip komen waarin alle onzekerheid deswege zal kunnen ophouden. De eigenlijke behandeling van dit punt behoort, noch tot dit uur, noch tot deze gelegenheid.

De heer Luzac:

....Ik moet het eene verkeerdheid noemen, wanneer wij den minister van Koloniën, tot bij-, onder- of tweeden minister van Financiën, als het ware,

gemaakt zien, en hem in zijne qualiteit verpligtingen zien opleggen, welke hij niet vervullen kan: wanneer wij ook dien minister de hulpbronnen zijner administratie zóó verre door voorafgaande opnemingen op produkten, die nog komen moeten, zien uitputten, dat de voorschietende maatschappij eindelijk buiten magte geraakte op den ouden voet te kunnen voortgaan....

Uit hetgeen aan de Kamer, ik mag dit woord gebruiken, omtrent art. 4 geweigerd is, blijkt genoegzaam, hoe weinig bij deze herziening der Grw. van de Regering te verwachten is op dat kardinale punt, aan hetwelk de omstandigheden nu een zoo bijzonder gewigt hebben bijgezet.

Indien wij toch de zaak in hare ware gedaante zullen voorstellen, moeten wij immers erkennen, dat deze vergadering niet tevreden is geweest met de wijze waarop aan haar vroeger inlichtingen en openingen omtrent de bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen gegeven zijn: dat hierop door haar bij het eerste onderzoek dezer wet is te kennen gegeven, dat men *meerdere* en *betere* inlichtingen verlangde, zoodanige waaruit men den waren stand der zaken aldaar zoude kunnen leeren kennen; dat hierop, als bij koncessie, een vierde art. bij het nieuw ontwerp van wet is gevoegd geworden, hetwelk *aan het verlangen der Kamer*, zeide men, *zoude voldoen*. Toen nu echter uit alle de afdeelingen slechts ééne stem is opgegaan, luid verkondigende dat het art. *niet voldoende* was; toen men heeft aangegeven met welk art. men zich zoude tevreden stellen, een art., waarlijk niets meer inhoudende dan ieder gerendeerde, aan wien het saldo eener rekening en verantwoording zijner inkomsten en bezittingen moet uitgekeerd worden, volkomen regt heeft te verwachten en te vorderen: kon ook dat niet verkregen worden, en blijft men van regeringswege staan bij „eene opgave van de zuivere opbrengst der produkten en van hetgeen in het volgend jaar gerekend kan worden hier te lande beschikbaar te zullen zijn", eene opgave, welke zeer weinige sommen zal behoeven te bevatten, en waarlijk de vertegenwoordigers der natie niet beter, dan zij nu zijn, bij magte zal maken om den juisten staat en de geldelijke situatie te kennen der overzeesche bezittingen des Rijks.

Het is hier, E. M. H.! een ongelukkige strijd over art. 60 der Grw., welke reeds vele jaren gevoerd is en bij welke de verschillende ministers, die aan denzelven deel namen, steeds aan dit art. eene zoodanige uitlegging hebben gegeven, waardoor het *administrative opperbestuur* aan den Koning bij dit art. gegeven op een volslagen regt van eigendom, op eene regering zonder vastbepaalden regel en verantwoording, moest neêrkomen. Bij de diskussiën over iedere begrootings-wet gedurende de laatste jaren, toen de O. I. bezittingen begonnen zijn de schatkist aanzienlijk te ondersteunen, is dit punt expres door velen van ons en ook door mij behandeld geworden, en het is voorwaar wel onnoodig, hier de genoeg bekende argumenten te herhalen;

ons geacht medelid uit Gelderland heeft het daarenboven zoo even nog zoo voldoende uiteengezet, dat er mijns erachtens niets meer is bij te voegen.

Dit moet ik echter aan uwe aandacht herinneren, dat men reeds in den jare 1832 getracht heeft, aan de zoo even door mij vermelde uitlegging van art. 60 de volste extensie te geven, eerst door het geheel weglaten, daarna slechts voor memorie uittrekken van het departement van Koloniën op onze begrooting: dit is toen beproefd, en niet dan door hevige tegenkanting der Kamer gestuit geworden. Dien strijd had ik nu zoo gaarne in 't belang des vaderlands bij deze gelegenheid billijk en verstandig geëindigd gezien, hetzij op eene volkomen afdoende wijze, door het voorstellen van goede bepalingen omtrent de regeling der O. I. zaken en geldmiddelen in het ontwerp van revisie der Grw., hetzij ten minste voorloopig en voor een gedeelte door het gaaf en zuiver aannemen van die redaktie van art. 4, welke de afdeelingen dezer vergadering zeer eenparig in de laatste beraadslagingen, blijkens het proces-verbaal der centrale sektie, hebben aangegeven....

Tijdens de verschijning der eerste wet, bij welke die kurieuse uitvinding der *O. I. schuld* gedaan werd, in April 1836, heb ik U E. M. reeds onderhouden over het gevaar hetwelk in het aannemen van dit principe gelegen was, en zonder te willen beweren in dezen verder of beter dan anderen gezien te hebben, moet ik echter, bij de herlezing van het toen door mij gezegde en bij de herdenking van hetgeen sedert gebeurde, erkennen, dat een zwaarmoedig voorgevoel mij niet ten onregte bezield heeft.

En nu wij bij deze gelegenheid denzelfden weg inslaan, moet ik al wederom zoo als toen vragen, waarom dezen omweg genomen? Waartoe deze nieuwe financieele verwikkeling? Waarom zullen wij nu onze geldmiddelen niet eindelijk op den allereenvoudigsten voet gaan behandelen? Ik mag het wel zeker als eene waarheid stellen, dat er vele gelden benoodigd zullen zijn voor de geregelde dienst van het volgend jaar, en ter dekking van vroegere irregulariteiten, die uit de gewone bronnen onzer inkomsten niet te putten zijn; welnu, laat men deze behoeften zonder overdrijving, naar waarheid opmaken, en zoo dezelve dan zullen bewezen worden, met aanbieding van goede waarborgen tegen de wederkeering van de moeijelijkheden waarin wij nu gebragt zijn, wie zal kunnen weigeren in dezelve te helpen voorzien? Maar hoe, en op welke wijze, zal men vragen? Ik antwoorde hierop, op dezelfde wijze waarop het vroeger is geschied, door leeningen ten behoeve van den Staat uitgeschreven, tegen eenen behoorlijken interest; doch zonder eene fiktive *persona intermedia*, die quasi erkent zoo vele millioenen schuldig te zijn, als men maar goedvindt haar te laten op zich nemen. En men zegge hier niet, dat die tusschenpersoon noodig is, dat hij eenig meerder krediet aan de leening bijzet, en zonder hem het geld niet zoude verkregen, noch ge-

stort worden; want dit blijkt uit de verhouding der beursprijzen onwaar te zijn, vermits de zoogenoemde O. I. schulden, met derzelver wijduitgekreten dubbele garantie, nog niet eens de hoogte kunnen bereiken, welke de gewone schulden, de 5 pCt. inschrijvingen, zonder de hypotheek van die 500 millioen aan domeinen, waarvan wij eergisteren hoorden spreken, en met welke die O. I. losrenten minstens behoorden gelijk te staan, thans nog hebben.

Ja, E. M. H.! ik ga nog een stap verder, en geloof, dat, zoo wij voor goed den verkeerden weg willen verlaten, wij alle die fiktiën, waarbij de schatkist nu nog eigenaresse is eener O. I. obligatie van 140 millioen, en waarbij het Amortisatie-Syndikaat nog weder eene andere obligatie van die genereuse O. I. bezittingen, groot 30 millioen, bij hare liquidatie zal aanbrengen, geheel moesten vaarwel zeggen, en die schoone obligatiën vernietigen; wij zullen er voorwaar niet een enkelen cent armer door worden. Het gevolg hiervan zoude alleen dit zijn, dat wij, in stede van 236 milliocnen fiktief, nog slechts 66 millioen reëel en werkelijk, op de O. I. gevestigd, zouden overhouden. Konden ook deze door uitgifte van 4 of 5 pCt. losrenten, naar mate de interessen thans gevestigd zijn, ingetrokken worden, de regulariteit onzer financiën zoude hierbij aanmerkelijk winnen, en ik dergelijke mesure kunnen prijzen, eene mesure daarenboven tegen welke de houders, bij het tegenwoordig verschil der beurswaarde, zich mede niet zouden verzetten. En zoude dit nu bij het opmaken onzer slotrekening ook eenig nadeelig effekt hebben? Immers in geenen deele, E. M. H.! want de ƒ 5,600,000 die nu aan de schatkist betaald worden voor een gedeelte der renten van de 5 pCt. inschrijvingen, en de ƒ 1,200,000, welke het Amortisatie-Syndikaat trok, zouden bij de O. I. geldmiddelen verblijven, en met geheel het saldo op het einde des jaars in 's Lands kas overgaan, terwijl nog de vernietiging der obligatie van 30 millioen die verwonderlijke transaktie zoude wegnemen, waarbij nu de O. I. aan het Amortisatie-Syndikaat, *quasi* in eens afbetaalden eene schuld, welke het Amortisatie-Syndikaat *vis-à-vis* de houders der obligatiën niet voor 1845 geheel behoefde, ja, niet mogt voldoen.

De zoo gelukkige opruiming van die institutie, welke ons eindelijk te beurt zal vallen, moesten wij nu waarlijk te baat nemen, om onze financieele huishouding van alle vreemde schikkingen en overeenkomsten te zuiveren, haar te vereenvoudigen en alles terug te brengen onder het bereik van den Minister van Financiën, die dan ook eerst, naar behooren, voor het beheer van alle de geldmiddelen van den Staat verantwoordelijk kan gehouden worden. Het spreekt van zelf, dat ik geenszins beoog om den Minister van Koloniën in zijne vrije administratie der O. I. huishouding te beperken: doch ik zoude gelooven, dat deze zich daarbij ook behoorde te bepalen, en dat de rekening van zijn beheer van zijn vruchtgevend departement als een onder-

deel van de algemeene rekening van 's Lands penningen jaarlijks ter kognitie der S. G., door den Minister van Financiën moest gebragt worden, met eene duidelijke aanwijzing van al hetgeen waarover ten faveure der geldmiddelen van het moederland zal kunnen beschikt worden. Op deze wijze wierd de Minister van Koloniën ontlast van vele lastige bemoeijingen en verpligtingen, welke meer eigenaardig bij het Ministerie van Financiën tehuis behooren; en zouden wij, bij het overwegen der geldelijke aangelegenheden van den Staat, niet twee ministers zien optreden en in twijfel blijven op wiens schatkist en administratie onze beste verwachtingen moeten worden geplaatst.

Maar hetgeen mij vooral bij deze kreatiën van O. I. schuld en nu nog meer dan vroeger tegenstaat, is de geheel eigendunkelijke basis waarop zij berusten, de verwonderlijke rekening welke is uitgedacht en aangenomen om eenige glimp aan deze uitvinding te geven. Toen onze vorige Minister van Financiën in 1836 het eerst met dit denkbeeld voor den dag kwam, en hem gevraagd werd volgens welke berekening hij de koloniën met 140 en 51 millioen ging belasten, wat heeft hij toen geantwoord? Hij heeft ons bij zijne memorie van nadere toelichting eene specifike opgave gedaan van alle de pretensiën, welke het moederland, naar zijn oordeel, op de koloniën kon doen gelden, en is bij die berekening, welke met den jare 1796 reeds aanvangt, niet verder gekomen dan tot eene som van ƒ155,218,137.

Wanneer ik nu hieruit opmaak dat die zoogenoemde verpligtingen, zoo breed mogelijk uitgemeten, misschien tot twee honderd millioen kunnen opklimmen, dan mag ik toch wel vragen, of hier niet een exorbitante onbillijke last in die Javasche boeken ingeschreven wordt, daar wij nu de schuld reeds tot 236 millioen zien opgevoerd, bij welke men nog 56 millioen op nieuw zoude willen voegen: dan toch zoude het O. I. boek reeds 292 millioen als schuld erkennen, waarvan, slechts drie jaren geleden, niet meer dan 155 millioen volledig konden aangetoond worden.

Als men dit onpartijdig overweegt, en bedenkt hoe alle die millioenen schuld goedwillig bij het Indisch bestuur worden overgenomen, en op de Javasche boeken ingeschreven, naar mate wij dit hier in het moederland na ernstige deliberatiën bij wetten vrij eigendunkelijk gelieven vast te stellen, dan durf ik herhalen, dat hiermede eene belagchelijke komedie gespeeld wordt, welke alleen daartoe strekt, om bij het aangaan van bezwarende leeningen voor het moederland, daar dit zich tot borg blijft stellen, de diepte van den afgrond, welken wij naderen, voor het kortzigtig oog te bedekken.

Maar alle die maatregelen houden nog in derzelver boezem vele andere gevaren opgesloten, welke ik vroeger meer omstandig behandelde, nu slechts even zal aanroeren, daar ik mij niet veroorloven mag de aandacht van U E. M.

langer te vermoeijen. Onder deze tel ik niet als de geringste, die van overdrijving, van onbillijke en overmatige drukking, waaraan wij gevaar loopen onze overzeesche bezittingen te onderwerpen, bij het ten top halen der zoogenoemde verpligtingen. Zoo wij toch op die bezittingen eenen zoo zwaren schuldenlast zullen gelegd hebben, wordt voor ons de aandrang ook dag aan dag sterker, om de rentebetalingen juist uit deze inkomsten te vinden, en zullen wij ons gedwongen zien alles aan te wenden, wat maar immer mogelijk is om die hoogte van inkomsten te bereiken, tot welke wij den direkten last hebben gebragt. Dit kan zeer gevaarlijk worden; het is immers toch mogelijk, dat deze boog in Indië te sterk gespannen wordt, en ongenoegen onder de bevolking op Java, of andere rampen, de beste berekeningen en de ijverigste pogingen van den Minister van Koloniën kunnen verijdelen. Indien men daarentegen het moederland op haar eigen krediet laat rusten en handelen, en alleen dat gedeelte van de O. I. inkomsten overneemt, hetwelk ze reëel en batig kunnen opleveren, dezelve beschouwende als gelijkstaande met alle overige inkomsten van den Staat, zal de Minister van Koloniën geenszins dien rusteloozen drang ondervinden, welke zijn onverevenden post bij de Handelmaatschappij, want schuld mag ik het niet noemen, zoo hoog heeft doen opklimmen, en zijne voorzigtigheid zal niet door de behoeften des oogenbliks soms van het regte spoor kunnen worden afgebragt.

Een ander bezwaar vinde ik in den stand, welke door de vestiging van zoodanige schulden aan de kolonie zelve gegeven wordt. Door het becijferen harer verpligtingen ten opzigte van het moederland, door deze op een grootboek voor honderden millioenen gulden uit te trekken, doet men denkbeelden oprijzen welke het beter ware te onderdrukken, en handelt men op eenen voet van gelijkheid met een bestuur, hetwelk men niet anders dan als eene afdeeling van de Nederlandsche administratie moest beschouwen. Doch ook in vervolg van tijden, (want E. M. H.! wij moeten niet alleen aan die dagen welke wij beleven denken, maar mogen wel iets verder zien,) wat kan het gevolg van deze enorme schulden, op onze overzeesche bezittingen gelegd, worden? dat bij moeijelijke politieke omstandigheden, bij dreigenden oorlog, aan de toekomstige regenten dezer gewesten de moed ontbreken zal, om het uiterste te beproeven, zich groote opofferingen te getroosten, tot het behouden dezer bezittingen. Wanneer zij dan zoo bovenmate zwaar zullen belast zijn, zal men zich het tijdelijk gemis eerder getroosten en de borg zich zijne verpligtingen welligt gemakkelijk maken met den regel: *ultra posse nemo obligatur*. En wat zoude er van worden, indien eenmaal deze schoone bezittingen, bij eenen oorlog met onze naburen, weder in hunne handen geraakten, en zij, ten einde de terugbekoming bij den vrede, welke toch op iederen oorlog volgen moet, moeijelijk, zoo al niet onmogelijk te maken,

looslijk begrepen als houders van het pand de renten aan de schuldeischers te moeten voldoen? Voorzeker ware dan intusschen de borg vrijgesteld, en zoude hij die vrijstelling welligt toejuichen, doch hoe bekwam hij dan immer het onderpand bij den vrede terug? Immers nooit anders dan na afbetaling eener pretensie wegens die voorgeschotene renten, welke spoedig tot die hoogte klimmen zou, dat alle betaling daarvan eene onmogelijkheid wierd; en op die wijze zoude Nederland zich kunnen beroofd zien van eene bezitting, welke wij behouden moeten, zullen wij eene eervolle plaats onder de zeevarende en handeldrijvende volken van Europa blijven bekleeden. +++

De heer VIJFHUIS:

....Wat nu de redaktie van art. 4 betreft, dezelve is niet zoodanig als ik vermeen te behooren, niet zoodanig als ik vermeen, dat wij als volksvertegenwoordigers die kunnen en behooren te vragen. Dat de overzeesche bezittingen het eigendom van den Staat zijn, zal wel niemand betwisten; en dat, hoe ruim men ook het uitsluitend opperbestuur over dezelve, aan den Koning bij art. 60 der Grw. opgedragen, en waarop ik geene de minste inbreuk wil gemaakt hebben, uitlegge, de Staat op hetgeen, bij sluiting der rekening van dat bestuur, blijkt meerder ontvangen dan uitgegeven te zijn, volkomen aanspraak heeft, zal wel evenmin aan twijfel onderhevig zijn; en ik vermeen dus, dat wij volkomen regt hebben om te vorderen, dat ons jaarlijks het saldo dier rekening, behoorlijk gejustifieerd, worde kenbaar gemaakt, ten einde over het batige bij de begrooting te kunnen beschikken, hetwelk bij dat art. niet wordt uitgedrukt, en volgens de verklaring, ons door Z. E. den minister van Financiën gegeven, niet schijnt te worden bedoeld.

De heer VAN DE POLL:

Ik deel in allen opzigte hetgeen gezegd is omtrent 's Konings minister, die, aan het hoofd van het departement der Koloniën geplaatst, getoond heeft, wat goed overleg, vastberadenheid en volharding kunnen uitwerken. +++ Ook ik breng hem volgaarne mijnen dank voor hetgeen hij goeds en groots te dezen opzigte heeft verrigt, en wensch dat hij hierin nog lang zal kunnen voortgaan; maar ik meen hem dien dank en dien lof niet beter te kunnen bewijzen, dan door geloof te slaan aan zijne woorden, en al de verzekeringen door hem gegeven, met betrekking tot deze leening, voor zoo verre die tot zijn departement in betrekking staan. — En zoo meen ik dan volkomen geloof te kunnen geven aan hetgeen hij mondeling en schriftelijk heeft verzekerd, dat de aangevraagde 40 millioen, het grootste gedeelte van de voorgestelde leening, en wel drie vierde van dezelve, *uitsluitend* en *alleen* zal strekken tot afrekening met de Handelmaatschappij, en dat men geene nieuwe verbindtenissen van voorbetaling of voorschot, van welken aard ook, zal aangaan.

Hoe bezwarend nu de thans bestaande stand van zaken is, heeft diezelfde Minister ons in het breede ontwikkeld, en dit moet ons allen overtuigd hebben van het allezins wenschelijke, dat die staat, in het belang der koloniën, en daardoor van het Rijk, worde beëindigd, en dat daartoe die 40 millioen benoodigd zijn, is door Z. Exc. met klem van redenen aangetoond. Nu kan ik het wantrouwen zoo verre niet uitstrekken, dat dit alles een ander geheim doel zoude insluiten, maar dan vraag ik mij zelven af: wat zullen, wat kunnen de gevolgen zijn van eene weigering?

Welke anders, dan dat de thans bestaande stand van zaken nog eenen geruimen tijd althans zal voortduren, en de betrekking tusschen de Handelmaatschappij en het departement van Koloniën worde bestendigd met alle hare onereuse voorwaarden; dat moge nu voor de Handelmaatschappij voordeelig zijn, het algemeen belang vordert de beëindiging en dien ten gevolge, dat de maatregelen welke ter verbetering van onze O. I. bezittingen, dat plechtanker van ons staatsgebouw, zijn beraamd door den man, wiens pogingen vroeger ten beste van dezelve aangewend, zoo boven verwachting zijn gezegend, niet zullen worden belemmerd, ja misschien geheel verlamd en onmogelijk gemaakt, en dat hij daardoor de hoop en moed zoude kunnen verliezen, daaraan verder werkzaam te zijn; en ik beken, dat ik de verantwoording van dat alles voor mij te zwaar vinde, dan dat ik die op mij zoude durven laden.

Van de bloei en welvaart der O. I. bezittingen hangt de bloei en welvaart van het vaderland in groote mate af. Handel en scheepvaart zijn daardoor tot eene aanmerkelijke hoogte gestegen. Reederijen met al haar vertier hebben daaraan hare wederopkomst te danken; en dit alles in de waagschaal te stellen, met nog zoo veel dat te wachten staat, is mij te zwaar.

Men versta mij ten deze wel. Het is verre van mij, dat ik die bloei en welvaart onzer overzeesche bezittingen dienstbaar zoude willen maken aan de bestendiging van een staat van zaken, welke ook in mijn oog te hoog is. Of dat ik het excedent van die inkomsten, alleen en uitsluitend zoude willen doen dienen, om de regering bij magte te laten, om bij vermeerdering van dat excedent ook de uitgaven te vermeerderen. Ik acht het integendeel gevaarlijk, en hoogst onstaatkundig, de gelijkstelling van onze inkomsten met onze uitgaven, in den regel, te doen afhangen van hetgeen Indië kan bijdragen. Onze begrooting moet zoodanig worden ingerigt, dat zij, ook zonder die hulp, in gewone tijden, immers voor het grootste gedeelte, kunne blijven bestaan; opdat op die wijs dat excedent van Indië kan strekken tot aflossing en vermindering van dien schuldenlast, welke zoo wel op dit Rijk als deszelfs koloniën drukt; en wij daardoor de nakomelingschap niet, zoo als gezegd is, met onze schulden bezwaard laten, maar integendeel die verminderen en

haar daarvan ontlasten. En wij hebben van Z. E. den Minister gehoord, met welke groote uitzigten hij ten deze zwanger gaat. — Maar, moet dat alles dan verloren gaan? Moeten alle die groote verwachtingen, wier verwezenlijking als mogelijk wordt beschouwd, in rook verdwijnen? Ontveinzen wij het ons niet, E. M. H.! welke bezuinigingen ook mogen worden ingevoerd, hoogst moeijelijk zal het altijd blijven, om tot eene krachtdadige vermindering van onzen schuldenlast, zonder krachtdadige hulp onzer O. I. bezittingen, te geraken. Of zoude die vermindering in verhooging van belastingen, of in een nationaal bankroet moeten gevonden worden? Het eerste is niet wel mogelijk; voor het laatste zal ieder regtschapen Nederlander terugdeinzen, en liever alles beproeven, voor dat hij 's lands krediet voor altijd den bodem inslaat. — Waarom zouden wij dan niet hem behulpzaam zijn, die in de bewondereuswaardige vlugt, welke de O. I. bezittingen hebben genomen, heeft bewezen dat deze verwachtingen geene loutere fiktie behoeven te zijn?

De heer W. J. Junius van Hemert keurt mede de kreatie van het administratief kapitaal van 40 millioen, zoo duidelijk door den Minister van Koloniën toegelicht, volkomen goed. Hij had wel gewenscht, dat het Indisch excedent alleen tot bestrijding van buitengewone uitgaven konde bestemd worden; maar onze financieele toestand gedoogt de verwezenlijking van dit verlangen niet meer: de Indische bijdragen zullen voortaan grootelijks tot dekking onzer noodzakelijkste uitgaven moeten dienen. Daartoe is de opheffing van het verband, dat nog op de produkten ligt, geheel strookende met 's Lands belang. Omtrent art. 4 zegt hij:

Het is ons allen bekend, dat omtrent de grondwettige bevoegdheid, om over het excedent van Indie te beschikken, verschil van gevoelen bestaan heeft; en ik moet het derhalve als eene gunstige toenadering der Regering tot het gemeen overleg met de S. G. beschouwen, dat zij, haar eigen vroeger systema latende varen, dit punt geheel toegegeven, en zich ook voor het vervolg verbonden heeft, over dat jaarlijks excedent niet dan ten gevolge eener wet, en alzoo niet dan in overeenstemming met de S. G., te beschikken.

Ik deel niet in het gevoelen, dat de bepalingen van art. 4 daaromtrent niet duidelijk en afdoende zouden zijn te beschouwen. Ik vermeen dat alle twijfel zelfs daaromtrent door de nieuwe redaktie is weggenomen, daar de jaarlijksche opgave van het excedent, volgens die redaktie, zal vergezeld gaan van jaarlijksche openingen van den staat der Indische geldmiddelen; terwijl de Minister van Koloniën in het gehouden comité-generaal, ten aanzien van den aard en inhoud dier openingen, op de mededeelingen verwezen heeft,

die dit jaar aan de vergadering zijn gedaan: mededeelingen zoo volledig, dat daaromtrent, voor hen die dezelve onderzocht hebben, niets te wenschen wordt overgelaten: mededeelingen waarvan ik de verzekering en belofte voor het vervolg gaarne in het belang der natie, door ons vertegenwoordigd, wil aannemen.

De heer Jr. O. Repelaer van Molenaarsgraaf mist in art. 4 voldoende waarborgen.

De heer Jr. M. W. de Jonge van Campens Nieuwland is voor de wet, bijzonder voor de 40 millioen, en heeft in art. 4 alles aangetroffen wat in billijkheid verlangd kan worden.

De heer T. S. Tromp geeft de voorkeur aan de door de Kamer gewenschte redaktie van art. 4. De Kamer heeft regt te verlangen dat deze aangenomen worde.

De heeren F. Frets, C. Binkes, M. A. Wynaendts, Jr. H. M. A. J. van Asch van Wijck, H. baron Collot d'Escury van Heinenoord en M. P. D. baron van Sytzama, verklaren, sommigen onder huldebetoon aan den Minister van Koloniën, dat zij gaarne de 40 millioen zouden inwilligen, maar door de toevoeging der overige vreemdsoortige en daaronder zeer bedenkelijke zaken in het ontwerp belet worden.

De heer van Alphen zegt:

Ik heb met groote belangstelling de voordragt van deze wet te gemoet gezien. Ik wenschte zoo gaarne dezelve te kunnen verdedigen met die innige overtuiging van de volstrekte noodzakelijkheid en doelmatigheid, die volstrekt vereischt wordt, om zulk een gewigtig onderwerp tot beslissing te brengen, die de openbare meening vestigen en het staats-krediet ondersteunen en geruststellen kan. Ik moet dan beginnen met te erkennen dat de eerste indruk van de voordragt van eene leening van 56 millioen op het O. I. grootboek op mij ongunstig geweest is en dat mijne bedenkingen nog blijven bestaan.

Niemand in deze vergadering heeft opregter en standvastiger hulde gedaan aan de verdiensten van den tegenwoordigen Minister van Koloniën, dan ik. Schoon dikwijls bestreden door kordate tegenpartijders, heb ik altijd erkend dat zijn stelsel van kultures op Java eene weldaad is voor de kolonie en voor het vaderland; ik heb ook aan de Handelmaatschappij het regt laten wedervaren, dat haar toekomt, en niemand, zelfs niet de laster van moedwillige opruijers, heeft mijne argumentatie wederlegd of kunnen wederleggen, want als facta en resultaten spreken, zwijgt de partijzucht voor eene poos. De vermeerdering van inkomsten uit de O. I. bezittingen heeft ons vaderland wonderdadig gered, maar ook de beschuldiging doen ontstaan,

dat wij daardoor den vrede met België niet eerder gesloten hebben. Die beschuldiging heeft ook mij getroffen. Ik heb geene vrijheid gevonden, om, door het stellig weigeren van subsidiën, onze Regering te dwingen zich *op genade* over te geven aan de bewerkers van dat zamenweefsel van ongeregtigheid, dat tegen ons is opgerigt, sedert den Belgischen opstand. Ik sta zoo hoog niet, om zoo diep en zoo ver te kunnen vooruitzien; — en konklusies te maken na de evenementen, is voorzeker niet altijd juist en zeker niet edelmoedig. België is gedaald en wij zijn gerezen in de schatting van Europa, omdat wij ons niet aan die genade hebben overgegeven; dit ook heb ik niet alles kunnen vooruitzien, maar ik had geene vrijheid om de Regering te dwingen: hoe dit ook zij, regtstreeksche verkiezingen zullen weldra in alles voorzien; ik cedeer gaarne mijne plaats aan verder vooruitziende vertegenwoordigers. Maar ik eerbiedig verschil van gevoelens, omdat ik de zuiverheid van bedoeling kenne van degenen, die daaromtrent met mij in opinie verschild hebben; ik ben dan ook verzekerd, dat men ook mij regt zal doen; en het is in dezelfde stemming dat ik de voorgedragene wet zal beoordeelen.

Stellig ben ik voor publiciteit in de finantiën; reeds voor 20 jaren heb ik het ministerie van de geldmiddelen in eene glazen kast willen zetten; — of de Minister van Koloniën ook daarin een vertrek moet hebben, zoude aan eenige bedenking onderhevig zijn; de instelling van het O. I. grootboek geeft Z. E. daartoe alle aanspraak. Het geheim is noodlottig, werkt de tegenwoordige razernije van exageraties in de hand: ik zou daaromtrent wenschen dat in deze vergadering eene kommissie had kunnen benoemd worden, die volledig kennis zoude kunnen nemen van de geheele rekening van uitgaven en inkomsten sedert den Belgischen opstand, en de toekomstige verrekening met de regering regelde. Maar ik zoek naar geene redenen buiten de wet, en zal tot het speciale onderwerp terugkeeren.

Irregulariteiten hebben er bestaan; maar hetgeen ik reeds in de vergadering van September 1830 opmerkte, geldt ook hier: de misslagen van eene regering zijn niet altijd vrijwillig; maar wij moeten van die misslagen leeren om ze te verbeteren. Twee punten komen hier in aanmerking.

1°. de instelling van een O. I. grootboek,

2°. de anticipatiën op de produkten van Java.

Geen van die twee maatregelen is, wat het principe betreft, eene irregulariteit geweest, maar de overdrijving er van heeft tot irregulariteiten aanleiding gegeven. Ik heb in de illusies van de kréatie van de 4 percents op een grootboek niet gedeeld. De reduktie van den standaard van interessen is mislukt. De waarborg van de natie assimileert de O. I. schulden met onze nationale schuld, en echter negotieert men 2 à 3 percent duurder op O. I. rekening; de publieke arithmetica hecht er dus disfaveur aan. Wat is daar-

van de reden? De ondervinding. De O. I. schulden zijn gehypothekeerd op de inkomsten en domeinen van Indië: is die hypotheek bij de overweldiging van Java door de Engelschen erkend? Neen: zelfs de obligatiën, waarin speciaal en nominaal pakhuizen met koffij verbonden waren, zijn niet erkend; de prijsmeesters hebben de koffij verkocht, en de krediteuren zijn afgewezen. Ik heb in persoon in Engeland de treurige ondervinding van die afwijzing gehad. De hypotheek van de domeinen en inkomsten is ook niet erkend; die hypotheek is te onbepaald, omdat geen onbepaald eigendom de gekonquestreerde landen aan den veroveraar verzekert. Erfelijk landbezit is de algemeene wet van de Javasche dorpen, onder beheer van het independent dorpsbestuur, dat aldaar overal bestaat. Ik erken het, er bestaan buitendien andere domeinen, die speciaal zouden kunnen verbonden worden. Ik geloof met den Minister, dat Java en Sumatra niet alleen de interessen van 300 millioen kunnen betalen, maar buitendien nog 8 à 10 millioen aan 's rijks kas fourneren; ik geloof dat het onwaarschijnlijk, ja bijna onmogelijk is, dat Java, in den verwarden toestand van Europa, in de algemeene strekking tot het behouden van den vrede, ons ontweldigd wordt; maar de geldschieters denken er anders over: de preventie bestaat, en om die preventie in de hand te werken, versterken wij het O. I. grootboek, en offeren daaraan 11 à 12 ton op. Ik heb het principe van de instelling van het O. I. grootboek niet bestreden, omdat onze O. I. bezittingen, voor welke wij importante opofferingen, ook in geld, gedaan hebben, wederkeerig het moederland moeten, kunnen en zullen bijstaan; maar ik heb de overdrijving bestreden — en doe dit ook nu bij het bestrijden van deze wet. De proef is mislukt, en het is thans de tijd niet om vertrouwen af te dwingen; daarenboven ik mag de gemakkelijkheid om schulden te maken niet in de hand werken.

Ik heb het beginsel van voorschotten niet afgekeurd en geloof zelfs dat het matig gebruik er van nuttig had kunnen zijn; maar ik heb de overdrijving van de anticipatiën als verderfelijk beschouwd en bestreden. De geheele afbetaling in eens komt mij voor bij eene doorloopende rekening noch doelmatig, noch volstrekt noodzakelijk, noch finantiëel voordeelig te zijn; de Handelmaatschappij schiet nu geld voor à 5 percent, en die interessen loopen niet permanent door; de voorschotten verminderen en dan worden geene interessen berekend; dat zal vervangen worden door eene permanente betaling van de interessen van 40 millioen, en 5 percent zullen voor 95 kapitaal betaald worden: is dat finantiëel voordeel in kapitaal en interessen? Daar op dit oogenblik eene vergrooting van het administratief kapitaal ook door mij noodzakelijk wordt geoordeeld, ben ik bereid op ons eigen grootboek eene negotiatie toe te staan voor schulden, die bewezen zijn dat bestaan, en thans moeten voldaan worden, en daarbij het

ministerie van Koloniën voor een jaar te libereren van alle betaling aan 's rijks schatkist: — dit zal voor het ministerie van Koloniën een administratief kapitaal formeren en het in staat stellen de voorschotten voor een groot gedeelte af te betalen, om dan, door gradueele vermindering van anticipatiën, zich verder onafhankelijk te maken van zijn generalen agent, in de hoop dat van die onafhankelijkheid in de toekomst geen misbruik zal gemaakt worden.

Ik zal tot het laatste toe de beslissing van mijne stem regelen naar de inlichtingen die ik heb ontvangen of nog ontvangen zal; — tot nog toe kan ik mijne toestemming niet geven.

De heer Jr. D. T. Gevers:

Ten tweede ontbreekt het mij aan overtuiging waartoe eigenlijk die som van 56 millioen noodig is. De reden daarvan is zeer eenvoudig. — In de geschreven memorie van het departement van Koloniën, aan de sektiën medegedeeld, wordt voor de afdoening van dat departement met de Handelmaatschappij slechts eene behoefte aangewezen van . . . . ƒ 8,000,000

Voorts aan vier onderscheiden posten . . . . - 32,000,000

Eindelijk voor het amortisatie-syndicaat . . ƒ 4,000,000

Voor onvoldane betaling aan de schatkist . - 10,000,000

En voor het departement van Koloniën zelf - 2,000,000

——————— - 16,000,000

te zamen ƒ 56,000,000

Maar de gedrukte beantwoording der Regering, op de aanmerkingen der sektiën, geeft op als benoodigd voor afdoening met de Handelmaatschappij . . . . ƒ 40,000,000

En voorts de zoo even aangehaalde 3 posten, uitmakende . 16,000,000

wederom te zamen ƒ 56,000,000

Eindelijk in de gedrukte memorie van Z. E. den Minister van Koloniën, welke ons nu pas is rondgedeeld, wordt er ons weder een nieuw gezigtspunt omtrent de eigenlijke bestemming van het meerendeel dier 56 millioen geopend.

Zegt mij, E. M. H.! aan welke dier drie opgaven moeten wij ons houden? welke vastheid omtrent de wezenlijke bedoeling geven deze uiteenloopende berekeningen, uit dezelfde bronnen voortgevloeid?

3°. Het moge intusschen, voor ons althans, onwis zijn, precies hoeveel men behoeft, en precies waartoe men noodig heeft, maar zooveel schijnt zeker, dat er eene aanzienlijke som wordt verlangd; wie twijfelt er aan groote behoefte? Maar dan vraag ik, is het aangewezen middel van leening het eenvoudigste? De debiteur in naam zou leveren ten behoeve van den eigenlijken waren debiteur, die voor den gefingeerden moet borgen, — waartoe die

omwegen? en waarom niet eene eenvoudige regtstreeksche leening? Eene leening op de O. I. bezittingen heeft ook minder krediet, en kan daarom slechts tegen bezwarender voorwaarden worden gesloten; waarom dan tot deze laatste de toevlugt bij voorkeur genomen? Ik heb van ter zijde hooren spreken als of het niet met bepaalde inzigten was, dat bij voorkeur onze koloniën, liever dan regtstreeks het moederland, met deze en vroegere schulden zouden zijn of worden belast. Maar zoo die inzigten bestaan, waaromtrent het welligt voorzigtiger is niet verder uit te weiden, dan vrees ik inderdaad dat ze bij de uitkomst hersenschimmig en ijdel zouden worden bevonden.

Ten vierde, heb ik geene overtuiging, dat wij, onaangezien al hetgeen zoo breedvoerig is geschreven en gesproken, naar behooren zijn ingelicht. — Waarom anders, indien men werkelijk de geldelijke aangelegenheden in het ware daglicht wilde stellen, gelijk verlangd is, indien men wezenlijk met openhartige waarheid wilde te werk gaan, eerst gebrekkige opgaven gedaan, en toen men dezerzijds op meerdere inlichtingen aanhield en aandrong, eerst weifelende antwoorden gegeven, toen schoorvoetend weêr eenige nadere ophelderingen verstrekt, daarna ingewikkelde becijferingen te voorschijn gebragt; en eindelijk ten slotte verbloemde uitdrukkingen gebezigd, en geëindigd met een gesprek in comité-generaal, als of men bevreesd was zijne zaak in schriftelijke mededeelingen te vervatten? — Dan ik vergis mij — na dat comité-generaal is er nog eene breedvoerige memorie van den minister van Koloniën ingekomen, een waarlijk belangrijk stuk. Men moet hulde doen aan den steller, wiens onvermoeide pogingen en scherpziende blikken vroeger ongekende voordeelen, thans den steun, ja het plechtanker van het moederland, uit onze volkplantingen hebben doen ontspruiten. — Maar die memorie betreft niet de geheele 56 millioen. Zij betoogt slechts op eene, welligt voldingende wijze, de nuttigheid en de voordeelen der 40 millioen, uit deze leening tot afrekening met de Handelmaatschappij bestemd: doch alle de zwarigheden, welke *in het algemeen* omtrent die leening zijn in het midden gebragt, blijven steeds op de 16 overige millioen kleven: en ik verklaar als eerlijk man, na het lezen van het gedachte belangrijke stuk, in twijfel te zijn, of het hoofdoogmerk der voorgedragene daarstelling van schuld, werkelijk is de 40 millioen voor de Handelmaatschappij, of wel de overschietende 16.

En nu nog een punt, E. M. H.! waaromtrent ik maar al te zeer vrees koester: het is, dat de schitterende uitkomsten der leening ons voorgehouden, mogt zij doorgaan, toch ten slotte zullen falen.

Volgens bladzijde 16 der beantwoordingen van de Regering zou namelijk, al moest de begrooting voortdurend blijven op ƒ 56,378,600, zoo als

dezelve voor 1840 is geraamd, met behulp der leening dan toch nog daarin kunnen voorzien, zonder verhooging van belastingen; want, zegt men er verder, „tot dekking van het verschil tusschen gewone ontvangsten en uitgaven, welk verschil op *f* 11,200,000 is geraamd, zal men uit de koloniale geldmiddelen kunnen beschikken over eene som van *f* 11,400,000, boven en behalve de jaarlijksche rentebetaling van *f* 9,800,000 waarmede dezelve nu reeds is belast." Dus verre de redenering der beantwoordingen. Ziet hier mijne bedenkingen.

a. Men zal de begrooting bij het vervolg moeten verminderen met *f* 4,000,000, de som voortaan jaarlijks voor het te kort van het syndikaat benoodigd, en waarin voor 1840 uit de onderwerpelijke leening zou worden voorzien; en *dan eerst* zal het verschil tusschen ontvangst en uitgaaf beloopen de evengenoemde som van *f* 11,200,000, *of wel* die *f* 4,000,000 zullen de begrooting zoo als zij nu ligt bezwaren en tot *f* 60,378,600 opvoeren, en dan zal de O. I. kas *f* 15,200,000 tot dekking van het verschil moeten opschieten.

b. Maar deze tegenwerping voor een oogenblik daar gelaten, dan is er op het aangehaalde uit de beantwoording aan te merken, dat daarbij is verzuimd de vermelding van de renten der tegenwoordige eventueele leening, en van de aflossing.

Men somme op: de als jaarlijks beschikbaar opgegeven som *f* 11,400,000
de almede opgegeven rentebetaling 9,800,000
de *nietgenoemde* rentebetaling der tegenwoordige leening 2,800,000
en de *nietgenoemde* doch toegezegde jaarlijksche aflossing
van minstens 1,000,000
maakt *f* 25,000,000

welke de Oost jaarlijks zuiver moet afwerpen, om, met eene luttele aflossing van *f* 1,000,000 's jaars, onze uitgaaf en ontvang in 't gelijk te houden; en mag ik in 't voorbijgaan opmerken, hoe luttel eene aflossing van *f* 1,000,000 ieder jaar is voor eene schuld nu reeds 236 millioen groot en welke met de onderwerpelijke leening tot 292 millioen zou stijgen. Wanneer men nu bedenkt, dat het hoogste jaar zuiver excedent onzer volkplanting *f* 22,000,000 is geweest; dat de laatste memorie van Z. Exc. den Minister van Koloniën geen grooter cijfer noemt dan dat van *f* 21,000,000; dat elke oogst in de koloniën, even als overal elders, wisselvallig is; dat de opbrengst, alvorens hier te lande als zuiver excedent in de schatkist te vloeijen, door zoo veel trechters loopen moet; dat elke vermindering van de tegenwoordige goede prijzen der voortbrengselen alle berekeningen kan doen falen; dat eindelijk die bezittingen zijn blootgesteld aan alle de onheilen van inwendigen en uitwendigen oorlog: dan laat ik het aan een ieders oordeel

over, of men op de zoo schitterende uitkomsten, ons voorgehouden, wel zooveel mag bouwen?

Het is waar dat tijdingen van 20 en 21 September ll. uit Java vermelden (ik ben deswege met zekerheid onderrigt), dat nimmer een oogst zoo voordeelig is uitgevallen als de laatste; maar ook zij voegen er bij, dat nimmer geldsgebrek zoo hoog te Batavia was gestegen, en dat terwijl men er met Augustus ll. op zeer aanzienlijke sommen uit het moederland vermeende te moeten staat maken, er uit het moederland niet het twintigste deel ontvangen was van het benoodigde om de zaken gaande te houden! Bedenkt hierbij, hoe de voorgaande oogst meer dan een half millioen is tegengevallen; hoe de bank te Batavia in hare betalingen is belemmerd; hoe wanbetaling bij hen, die de produkten opleveren, ontevredenheid en mistrouwen verwekt; hoe ontevredenheid en mistrouwen aan vijandige gezindheden grenzen: en men schrikt van het denkbeeld, hoe het vloeijen van geldelijke middelen uit de Oost kan hangen aan een zijden draad. Doch brenge deze uitweiding mij niet te verre! Ik wilde slechts in twijfel trekken of de uitkomsten der leening zoo afdoende zouden zijn als de Regering vermeent.

De Minister van Financiën (Beelaerts van Blokland):

Onder de menigvuldige bedenkingen, die tegen het onderhavige wetsontwerp zijn in het midden gebragt en ontwikkeld, hebben vooral twee mijne bijzondere aandacht getrokken, waarmede ik dan mij voornamelijk zal moeten bezig houden.

I. Dat er gelden zijn gebezigd tot uitgaven, welke niet door de S. G. waren toegestemd, en dat zulks nog vooraf door eene wet zoude moeten worden geregulariseerd, alvorens men eene som daartoe betrekkelijk in deze leeningswet kan opnemen.

II. Dat almede bij deze wet is opgenomen een jaarlijksch te kort bij het amortisatie-syndikaat, waardoor dus eene gelijke jaarlijksche vermeerdering van uitgaven zoude worden bestendigd.

Ad. I. Dit bezwaar betrekkelijk tot de som van 10 millioen in de voorgestelde leening begrepen, is met zoo veel kracht en gemoedelijken ernst ontwikkeld, dat het als eene gewetenszaak is voorgedragen, die, in de binnenkameren overdacht, het meest bereidwillig gemoed van de toestemming terug houdt. In de ontwikkeling van dit bezwaar is het mij voorgekomen, dat twee zeer onderscheidene zaken worden ineen gemengd, of liever met elkander verward, schoon ze van zeer ongelijksoortigen aard zijn; ik moet derhalve dit wat duidelijker uiteen zetten. Het eene heeft betrekking tot hetgeen geschied is in 1835 en 1836, waarbij een geëerd lid ook het jaar 1834 heeft gevoegd, het andere tot latere handelingen.

1°. Ik moet opmerken, dat het jaar 1834 te onregt hier is bijgevoegd,

omdat voor dat jaar in de buitengewone oorlogsbehoeften door de wet is voorzien, niet alleen wat de uitgaven betreft, maar ook uit hetgeen nog uit vroegere leeningen beschikbaar was; terwijl voorts bij eene wet door kreatie eener som van ƒ 8,100,000, op het tweede grootboek werkelijke schuld, het te kort is aangevuld. Doch in 1835 en 1836 is het waar, en was aan de S. G. lang bekend, dat de buitengewone oorlogsbehoeften voor die jaren zijn bestreden, zonder wet, uit de bijdragen der O. I. Ik zoude mogelijk kunnen volstaan met mij daarover niet te uiten, als niet behoorende tot het tijdvak mijner administratie; maar, behalve dat het niet edelmoedig zoude zijn de nagedachtenis van mijn voorganger, die door den dood belet is zich te verdedigen, met een blaam beladen te laten, zoo gevoel ik mij als 's Konings minister geroepen, eene daad op te helderen en te verdedigen, die hare regtvaardiging vindt in de grondwet, en in den aard van ons maatschappelijk bestaan.

Art. 60 van de Grw. kent het *uitsluitend* opperbestuur van de bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen aan den Koning toe: over den zin van dat art. wordt thans veel getwist: men hecht daaraan òf eene ruimere òf eene engere beteekenis: in 1825 heeft men er zulken ruimen zin aan gehecht, dat, toen destijds de eerste leening ten behoeve en ter gemoetkoming van de O. I. werd voorgesteld, vele leden van oordeel waren, dat men zich daarmede niet *mogt* bemoeijen en het eene inbreuk op 's Konings uitsluitend opperbestuur zoude zijn, eene wet daarop aan te nemen, en dat men aan den Koning moest overlaten in den nood der bezittingen door middelen buiten de S. G. te voorzien.

Toen nu in 1835 en 1836 de O. I. baten afwierpen, daartoe in staat geraakt door de weldadige instellingen van mijn geachten ambgenoot, begreep de Koning, uit kracht van het *uitsluitend* opperbestuur, die baten te kunnen aanwenden tot voorziening in die buitengewone behoeften, welke de groote krachtsinspanning tegenover *België*, die onze natie zoo veel eer heeft aangedaan en in het oog van geheel *Europa* zoo zeer heeft doen rijzen, hadden doen ontstaan: dit begrip der grondwettelijke bepaling lag in den aard van ons maatschappelijk bestaan. — Toen, nu ruim 26 jaren geleden, het juk van vreemde overheersching werd verbroken, en *Nederland* deszelfs eigen volksbestaan hernam, werd de Vorst uit het Huis, aan welks aanzien de welvaart en luister van ons vaderland en de vrijheid en onafhankelijkheid onzer natie van alle tijden zoo naauw verbonden waren geweest, en om hetwelk zich zoo vele roemrijke herinneringen hechtten, weder in ons midden geroepen, kwam tot ons over als redder van onze herrijzenis, en werd uitgeroepen als Souverein, opdat Hij onbelemmerd 's lands eer en 's volks welzijn zoude kunnen bevorderen. Verre van het denkbeeld om als absoluut alleenheerscher

te willen regeren, aanvaardde Hij de souvereiniteit onder voorwaarde eener wijze konstitutie: na die aanvaarding ontstonden de grondwetten van 1814 en 1815, maar altijd bleef het eene geschiedkundige waarheid, dat de souvereiniteit niet uit die grondwetten gesproten, maar aan dezelve voorafgegaan was: bij de laatste grondwet is slechts de titel van *Souverein Vorst* in den titel en de waardigheid van *Koning* veranderd:, de aard van het souverein gezag bleef dezelfde en waar de uitoefening van dat gezag niet beperkt was geworden, bleef het in deszelfs algeheele zuiverheid bestaan zoo als de aard van het *summum imperium* medebrengt; van daar het begrip dat de beperkingen als uitzonderingen moesten worden beschouwd die voor geene uitbreidende uitlegging vatbaar waren. Dit denkbeeld toegepast op art. 60 onzer Grw., zal het wel geene verwondering baren, dat men gemeend heeft de middelen der O. I. bezittingen tot de bestaande behoeften des vaderlands te kunnen aanwenden, ook zonder medewerking der S. G.: evenzeer als oudtijds onze hertogen en graven, zoolang zij geene *Beden* (zoo werden toen de lasten genoemd) aan 's lands Staten hadden te vragen, uit hunne middelen de uitgaven dekten.

U E. M. zullen wel gevoelen, dat ik hier niets beslisse, maar alleen deze wijze van beschouwing aanvoere, ten betooge dat men zeer ter goeder trouwe aldus heeft kunnen redeneren, en van dat standpunt uitgaan om te handelen zoo als men gehandeld heeft. Het is waar, men heeft naderhand dien weg verlaten; na 1836 heeft men de toestemming van de S. G. voor de buitengewone oorlogskosten gevraagd en verkregen, met de bepaling, dat dezelve buiten bezwaar der ingezetenen zouden worden gevonden; dit is geen afstand van een regt aan de eene zijde of het verleenen van eene gunst aan de andere zijde, maar het is een bewijs geweest van eerbiediging van anderer gevoelens, een bewijs van toenadering van de zijde der regering tot de begrippen van U E. M., een bewijs van de zucht, om met gemeen overleg de zaken tot behoud van 's lands eer en onafhankelijkheid te regelen; dat overleg en de medewerking van U E. M. hebben dan ook niet ontbroken; en wat men ook nu moge zeggen tot gisping en veroordeeling van het stelsel van volharding, tot die volharding heeft de groote meerderheid van U E. M., in weêrwil van den krachtigen tegenstand van anderen, medegewerkt.

Er is meer: niet alleen hebben U E. M., de jaren van 1835 en 1836 uitgezonderd, in die uitgaven toegestemd; maar ook zelfs met inbegrip van die beide jaren hebben U E. M. toegestemd *in het doel dier uitgaven*; telkens toch hebben U. E. M. toegestemd in de wetten tot ligting der nationale militie, in de volle bewustheid dat vroegere ligtingen niet werden ontslagen (want anders ware geene wet tot de nieuwe ligting noodig geweest), in de volle bewustheid dat de kosten van het leger niet uit de gewone be-

grooting voor het departement van oorlog konden worden bestreden, en dat geene aanvraag van buitengewone kredieten daartoe was gedaan; en de uitgaven voor 1837 en volgende jaren zijn toegestemd, in de bewustheid van hetgeen in 1835 en 1836 was gebeurd, zonder dat men ooit van eene regularisatie van de uitgaven van die jaren heeft gesproken; en zoude die nu noodig zijn als eene voorafgaande voorwaarde, als eene *conditio sine qua non*, in betrekking tot het onderhavig wets-ontwerp? Het is er bovendien verre van af, dat de uitgaven voor die twee jaren op eene onregelmatige wijze zouden zijn geschied: neen, E. M. H.! schoon zij op de begrootings-rekeningen niet voorkomen, en niet kunnen voorkomen, zoo hebben zij de gewone kontrole en verevening ter algemeene rekenkamer ondergaan; dat kollegie heeft daarvan kennis genomen, zoo als van alle uitgaven: voor volgende jaren komt deze soort van uitgaven weder op de rekeningen voor, in zoo verre de diensten zijn afgesloten.

De *tien* millioen in de leeningswet begrepen, hebben geene betrekking tot de beide genoemde jaren. In 1837 zijn *f* 11,353,400 buitengewoon voor oorlog en marine bij de wet toegestemd; deze som is door het departement van Koloniën bijgedragen. In 1838 is wederom bij de wet buitengewoon voor marine en oorlog toegestaan *f* 10,137,7000 (deze som en de overige zijn te vinden op pag. 38 en 40 van de rekening). Deze laatste som is niet geheel door het departement van Koloniën kunnen worden afgedaan; en eenig achterwezen op dezelve, gevoegd bij de over 1839 door de schatkist uitgeschoten renten van de kapitalen ten laste van de O. I. bezittingen, en de som van *f* 1,200,000 onder de middelen der begrooting opgenomen, moest gedekt worden, maar zijn in de rekening onder de baten begrepen, en dus niet aan het oog der S. G. onttrokken. Maar schoon nu de bijdragen uit de O. I. middelen achterbleven, moesten de betalingen echter geschieden; zij zijn geschied uit de gelden die in de schatkist voorhanden waren, *zonder bezwaar van de ingezetenen*, in overeenstemming met de aangenomene wetten: van waar die gelden zijn aangekomen, of zij uit een fonds van eenen spoorweg, hetwelk niet ten laste van het Rijk maar op de personeele garantie van den Koning is genegotieerd, dan of zij uit de bijzondere fondsen van Z. M., of uit andere toevallige bijdragen oorspronkelijk zijn, doet niets ter zake en ligt buiten het onderwerp en, het zij met eerbied gezegd, buiten de bevoegdheid dezer beraadslaging.

De koloniale geldmiddelen zijn ondertusschen de verstrekte sommen schuldig gebleven; zij moeten in staat gesteld worden die schuld spoedig te kwijten; van daar, dat deze som eigenaardig in het wets-ontwerp is opgenomen voor eene leening ten laste der overzeesche bezittingen......

Nog een woord over art. 4 van het ontwerp, reeds in het comité-generaal door mijn geachten vriend en ambtgenoot toegelicht. Men heeft name-

lijk zeer gedrukt op het eerste gedeelte van dat artikel, wat het geven van opening van den O. I. geldelijken toestand, en de opgaaf van de zuivere opbrengst der produkten hier te lande beschikbaar betreft; maar men heeft een diep stilzwijgen gehouden over het slot van dat artikel, houdende dat over het excedent niet dan bij de wet zal worden beschikt; hierin is echter de kracht van het geheele ontwerp gelegen.

Wat men door opening van den financieelen toestand der O. I. bezittingen te verstaan hebbe, is uit het voorbeeld van dit jaar gebleken, wanneer zeker meer openingen zijn gegeven dan men ooit had kunnen verwachten, en welke dus een grondslag voor het vervolg leggen. Mijn ambtgenoot heeft zulks in het comité-generaal van ll. Maandag in het breede ontwikkeld, en zal het waarschijnlijk nog nader toelichten: maar de slotbepaling van dit art. 4, waarover men algemeen heeft gezwegen, behelst den volledigsten waarborg; het houdt in, dat over het excedent van *Indië* niet dan bij de wet zal worden beschikt; zoo lang de te geven opening niet volledig is, komt de wettelijke bepaling, welke vereischt wordt, niet tot stand.

Men heeft verdere waarborgen gevraagd, en daaronder, behalve de opheffing van het amortisatie-syndikaat, waarover ik reeds heb gesproken, de wijziging of herziening der Grw. eene verandering in de wet op de Algemeene Rekenkamer, en eene openlegging van onzen financieelen toestand.

Omtrent de verlangde wijziging of herziening der Grw. is door een geacht spreker uit Holland reeds te regt opgemerkt, dat daartoe tijd wordt vereischt; dat moeijelijk op te lossen vraagpunten daarbij kunnen voorkomen, waarover de gevoelens zeer kunnen uiteen loopen, en dat derhalve daarvan niet wel eene voorafgaande voorwaarde voor de aanneming dezer wet kan worden gemaakt, aan welker onderwerp die zaak bovendien geheel vreemd is.

Wat de Algemeene Rekenkamer betreft, een eerste onderzoek is reeds aangevangen, en zoo ik meen thans een punt van overweging bij de financieele staats-kommissie. Maar U E. M. zullen ook wel begrijpen, dat dit werk tijd vereischt: eene instruktie voor de rekenkamer laat zich niet improviseren; er zal moeten overwogen worden, op welke wijze de kontrole ook der ontvangsten aan dat kollegie kan worden gebragt, behoudens eene goede, niet te omslagtige komptabiliteit, waardoor het nut van dezelve zoude verloren gaan, en men gevaar zoude loopen dat de afsluiting jaren lang achterbleef, tot groot ongerief der komptabelen en derzelver nablijvende familiën, en tot merkelijke verachtering van de publieke dienst.

Wat de openlegging van onzen financieelen toestand betreft, ik weet in der daad niet wat U E. M. op dit oogenblik kunnen beoogen; die staat is uit de rekeningen blijkbaar, waarop de baten en lasten voorkomen; alles is daardoor bekend; daarbij moet nog komen datgene wat het Amortisatie-Syndi-

kaat betreft: daartoe zal de tijd zijn bij gelegenheid der wet tot opheffing van dat ligchaam; hoedanig het daartoe strekkende voorstel ook moge zijn, altijd zal het geheime beheer daarvan, dat voorname struikelblok, verdwijnen; dan zal, dit zeg ik met vertrouwen, blijken, dat het Amortisatie-Syndikaat, dat nu zoo zeer een voorwerp van ongunstige oordeelvelling, ja van verguizing schijnt te zijn, zonder de noodlottige gebeurtenissen van het jaar 1830, den zegen der natie zoude hebben ingeoogst. Ik kan hier slechts herhalen, wat ik in het comité generaal heb gezegd, dat, wanneer deze wet wordt aangenomen, alle ongelegenheid van de schatkist zal zijn gedekt, en zonder buitengewone omstandigheden, die niemand voorzien kan, zonder nieuwe leeningen en zonder nieuwe belastingen in alles zal kunnen worden voorzien.

Hetgeen nu nog ter toelichting en verdediging van het wets-ontwerp wordt vereischt, dat niet mijn departement aangaat, hetwelk er altijd in betrokken is, omdat de waarborg van het Rijk voor de renten er bij is voorgesteld, laat ik aan mijn geachten ambtgenoot voor de Koloniën over.

De Minister van Koloniën:

Gevoelig aan den lof door meerdere sprekers aan mijne verrigtingen geschonken, betuig ik voor dat bewijs van welwillendheid mijnen hartelijken dank.

Die goedkeuring is mij te dierbaarder, omdat zij, als het ware mijne staatkundige loopbaan besluitende, die met eere bekroont. Verschoont mij, E. M. H., zoo ik reeds in den aanvang mijner rede, van deze voor mij zoo onaangename waarschijnlijkheid gewage.

Het is, om mij als het ware voor eenige oogenblikken te ontdoen van het belemmerende aan mijne betrekking verbonden, om een woord vertrouwelijk tot u te kunnen spreken.

Voor U E. M. opgetreden, om eene wet te verdedigen, die niet in alle hare bestanddeelen uwe goedkeuring heeft mogen wegdragen, waarvan nogtans de aanneming in het belang van ons vaderland gevorderd wordt, en welker verwerping in hare gevolgen tot onzen ondergang leiden kan, zie ik met huivering neder op mijne taak.

Ik gevoel het, E. M. H., mijne krachten zijn niet geëvenredigd aan mijn doel. Dan laat ik van uwe toegenegenheid, mij betoond, de inschikkelijkheid mogen verwachten, welke ik gevoel zoo zeer te zullen behoeven.

Voorzeker mag ik mij niet vleijen den ongunstigen indruk te zullen wegnemen, — gevolg van de hevige wijze waarop de wet is bestreden; dan zoo het mij slechts gelukt U E. M. te overtuigen, dat eene hooge noodzakelijkheid, uit het belang van den Staat ontsproten, het aannemen der wet aanraadt, dan durf ik van uwe vaderlandsliefde het goedkeuren derzelve ver-

wachten, waartoe geene andere drangredenen U E. M. welligt zouden hebben kunnen bewegen. Het heil van den Staat is de hoogste wet, en hij die daaraan het grootste offer gebragt heeft, de grootmoedigste, de deugdzaamste man; en daarom, hoe moeijelijk mijne taak dan ook wezen moge, onderneem ik die niet geheel van alle hoop ontbloot, daar ik weet hoe hoog dat heil door U E. M. wordt geschat.

En thans ter zake.

Ik zal eerst pogen de bedenkingen tegen de wet ingebragt, zoo veel mogelijk te wederleggen, vervolgens de beweeggronden ontwikkelen die ter aanbeveling derzelve kunnen strekken.

Weinig is het getal der gemaakte aanmerkingen tegen dezelve, voor zoo verre die geacht kunnen worden onmiddellijk betrekking te hebben tot mijn departement. De voornaamste betreft het 4e artikel der onderhavige wet.

Dat artikel, E. M. H.! zegt U toe jaarlijksche openingen van den staat der Indische financiën, — opgaven van het provenu dat de verkochte produkten hebben opgeleverd, en waarover dienvolgens een volgend jaar zal kunnen worden beschikt. — Deze toezegging bevat alles in zich, gelijk ik reeds vroeger opmerkte, wat tot eene redelijke overtuiging vereischt kon worden.

Die zich verbindt openingen te geven van den staat zijner geldmiddelen, verbindt zich tot alles wat vereischt worden kan, om u van dien staat te overtuigen. Bepaal daartegen de stukken daartoe noodig bij eene wet, en het is niet meer de zaak van hem, die de verantwoording te doen heeft, u te overtuigen; hij heeft voldaan door te voldoen aan het voorschrift der wet.

Eene redaktie wordt voorgesteld van dat artikel, kennelijk strijdig met het doel dat men begeert. Men verlangt het overleggen eener jaarlijksche afgesloten rekening van Indië: welke afrekening wordt daarmede bedoeld?

Zulk een stuk is niet bekend. De jongste afrekening van Indië is die van 1816, met de Engelschen afgesloten. Zou de overlegging van deze in voldoening aan de wet niet eene beschimping gelijken? En echter zou daardoor aan de bepaling der wet zijn voldaan.

Bedoelt men daarentegen de jaarlijksche rekening met de Handelmaatschappij afgesloten: welke waarborgen levert deze op? Daaruit is alleen te zien hoeveel eene zekere hoeveelheid produkten, door haar verkocht, heeft opgebragt, en dit waarlijk is in alle couranten, na de veilingen, te zien.

Gelooft mij, E. M. H.! wanneer eene administratie, zoo zeer ingewikkeld en weinig bekend als die van Indië, moet beoordeeld worden, waagt het dan niet, de stukken te bepalen, die te uwer overtuiging zullen worden vereischt: dit is a priori niet op te geven. Verlangt volledige overtuiging en oordeelt a posteriori, of dat, wat u wordt aangeboden, daartoe voldoende is. Hoe

zou dan de Regering de voorgestelde redaktie van het onderwerpelijk artikel hebben kunnen aannemen, daar die blijkt onvoldoende te zijn tot het kennelijk doel daarvan, en in zijne gevolgen tot het absurde leidt?

De tweede aanmerking betreft eene veronderstelde misrekening tusschen het bedrag der betaling aan de schatkist toegezegd en van de werkelijke opbrengst der produkten, welke men vermeende dat een verschil van ƒ2,800,000 zou opleveren. Die misslag van den opmerker is geheel daarvan het gevolg, dat hij de produkten van den oogst van 1839 ten grondslag der berekening, in plaats van die van 1840 genomen heeft.

Eene derde aanmerking had betrekking tot de schuld, met welke Indië, vreesde men, als overladen zou worden. Ook deze aanmerking is van grond ontbloot. Indië betaalt niet meer of minder (of men het met schuld overlade of niet), dan deszelfs produkten opleveren; men heeft geene nieuwe belastingen daar noodig gehad, om het inkomen van 22 millioen, zoo als het was in 1829, tot 78 millioen jaarlijks te doen stijgen, en men zal evenmin eenige belasting behoeven te heffen, om, wordt het door mij ingevoerde systema bewaard, die tot 100 millioen te doen stijgen, en in diezelfde mate zullen de jaarlijksche remises aangroeijen.

Eene vierde aanmerking betreft het kapitaal aan de Handelmaatschappij verschuldigd, en de meest voordeelige wijze om hetzelve af te lossen.

Meermalen is het door eenige sprekers als eene schuld beschouwd, door het Gouvernement buiten weten van de S. G. aangegaan, tot welker terugbetaling thans de hulp van den Staat zou worden ingeroepen.

Vergunt mij, E. M. H.! daaromtrent in alle opregtheid U E. M. mijn gevoelen te doen kennen.

Ik heb mij gevleid, dat na alle de ophelderingen door mij gegeven, geene verdere misvatting daaromtrent zou hebben plaats gehad. Het is niet Indië, hetwelk uwe hulp noodig heeft of verlangt. O neen, de hulp, vroeger aan hetzelve verleend, heeft het aan dit land met woeker vergolden. Laat aan Indië den verkoop zijner produkten, en het zal millioenen schats jaarlijks op te leggen hebben. Het is eene hulp, die u aangeboden wordt, en wel eene hulp geëvenredigd aan de som die gij daarvoor opofferen wilt. Hebt gij slechts weinig noodig, wel nu, geeft dan weinig; maar worden er 22 millioen gevorderd, om de rente van gemaakte schulden te betalen, en uwe kommittenten tegen het verhoogen van belastingen te beveiligen, wel nu geeft dan 40 millioen, inzonderheid daar die u niets kosten en slechts in naam gegeven worden.

Wat de aanmerking van een ander lid betreft, dat de 40 millioen van de Handelmaatschappij genoten, in 's Rijks schatkist zouden zijn gestort, behoeft deze nog wel wederlegging na alles wat in comité-generaal is gezegd,

en thans in zoo vele nieuwspapieren is te lezen? Vergunt mij den spreker daartoe te verwijzen. Maar hoe heeft men kunnen meenen, dat de toestemming der S. G. vereischt wierd voor eene schuld, welke ik in mijne vroegere betrekking van Gouverneur-Generaal heb gekontrakteerd en waarvoor ik 's Konings toestemming zelfs niet behoefde, noch gevraagd heb? Hoe zou dan nu de Koning die van de S. G. daartoe hebben noodig gehad?

Eene andere aanmerking betreft het al of niet doelmatige, om de schulden ten laste der overzeesche bezittingen op de domeinen aldaar te hypothekeren, hetwelk men als belagchelijk gelieft te beschouwen. Deze spreker veroorlove mij te vragen, of hij kennis draagt van het doel waarmede zulks is geschied? Zie hier hetzelve: een vijand, eene kolonie veroverende, heeft geen regt de domeinen daarvan te verkoopen, zoo lang de afstand der kolonie zelve niet is geschied, omdat de eigenaar, weder in het bezit der kolonie tredende, de wettigheid van dien verkoop niet zou erkennen. Van daar, dat het zelfs den Gouverneur Raffles door zijn gouvernement zeer kwalijk is genomen, dat hij eenige domeinen op Java had geälieneerd. Eene schuld, wetmatig ingeschreven, is dus eene voorbehouding van zijn regt daarop, dat door geene onwettige daad kan vernietigd worden, en de kooper weet dus, dat niemand dan de wettige bezitter hem van dat bezwaar kan ontheffen. Was het nu zoo onbestaanbaar met 's Gouvernements belang, de domeinen van Java met eenige honderd millioenen te belasten? te meer nog daar, de koloniën bij kapitulatie overgaande, men niet zeldzaam de erkenning van het verband daarop gelegd bedingen kan, en dus, al moesten die bezittingen later worden afgestaan, men de erkenning van de geheele of gedeeltelijke schuld, op dezelve gevestigd, kan vorderen. Maar gesteld nu zelfs, de maatregel bereikt niet het doel, en door onvoorziene gebeurtenissen werd men van zijn goed regt verstoken: wel nu, dan zou men de obligatiën van 170 millioen tot patroon-papier gebruiken, die op den vijand verschieten en op die wijze hetzelve nagenoeg tot denzelfden prijs hebben verkocht als voor den inkoop is besteed. En is dan nu zulk eene onkostbare voorzorg zoo belagchelijk te noemen?

Eene andere aanmerking betreft de mislukking, om een grootboek voor de Indische schuld aan te leggen. Het is zoo, E. M. H.! dat ontwerp heeft tot dus verre het doel niet bereikt. Door omstandigheden van buiten en van binnen, is zulks tot dus verre verhinderd; dan het ontwerp is niet opgegeven, en ik vlei mij toch steeds, dat eens door dat grootboek de Natie van allen schuldenlast zal worden ontslagen, en derhalve haar een geluk zal te beurt vallen, sedert meer dan twee eeuwen vruchteloos begeerd. Ik zal straks gelegenheid hebben te doen zien, hoezeer men dat doel reeds is genaderd.

Ziet daar, E. M. H.! is mijn geheugen getrouw, al de aanmerkingen op de

wet gevallen, voor zoo verre die mijn departement aangaan, zoo veel mogelijk toegelicht; die, welke geen betrekking hebben tot mijn departement, zijn door mijnen geëerden ambtgenoot van Financiën met zoo veel bekwaamheid en zoo bondig wederlegd, dat ik daarbij geen woord te voege hebbe: alleen van de bewuste tien millioen zal ik straks nader spreken.

Vergunt mij nu nog een woord ter aanbeveling der wet tot u te mogen rigten.

Met sombere kleuren heb ik vele bekwame sprekers den toestand van ons vaderland hooren afschilderen, en, niet minder grievend, zich over onzen financieelen toestand hooren beklagen. Heeft men een en ander alleen in betrekking tot de hulpmiddelen van ons land op zich zelve beschouwd, dan moge dit zoo schijnen; maar begrijpt men ook daarin die onzer koloniën, dan ontken ik de gegrondheid daarvan.

In verband tot onze koloniën beschouwd, was onze welvaart nimmer, gedurende de laatste vijftig jaren, zoo bloeijende en wel gevestigd; onze financieele vooruitzigten (de onderwerpelijke wet aangenomen wordende) waren gedurende dat geheele tijdperk nooit zoo gunstig als thans.

Vestigt het oog slechts op de talrijke koopvaardij-vloot, in onze havens gebouwd en uitgerust, de schoonste, die ooit de Indische zee bevoer; — op de algemeene bedrijvigheid onzer koopsteden; — op de ontwikkeling onzer industrie in onze steden en op zoo vele plaatsen op het platte land. Vergelijkt dit alles met ieder ander tijdperk, in den loop der laatste vijftig jaren; was er een zoo voorspoedig, als dat, hetwelk wij thans beleven?

Ik heb gezegd, dat, wordt de wet aangenomen, onze financieele vooruitzigten gunstiger zijn dan vroeger, ja, welligt gunstiger dan ooit te voren.

Ik geloof, E. M. H.! de grenzen eener bescheidene eigenliefde niet te overschrijden, wanneer ik mij zelven eenige grondige kennis toeschrijf van de aangelegenheden onzer overzeesche bezittingen, van de hulpbronnen die zij thans opleveren, en verder, wèl verpleegd, opleveren kunnen.

Het is op deze hulpmiddelen, dat mijne hoop en verwachting, ook voor de toekomst, is gevestigd. Hoezeer hebben zij niet reeds ter verligting van onze lasten gestrekt! In 1807 was de Staat met een schuldenlast, rentende 35 millioen, bezwaard. In 1815, zoo kort na de tiercering, moest ƒ 15,650,000 aan renten worden betaald. In 1829 bedroegen dezelve, met inbegrip van ƒ 6,792,041 voor het Amortisatie-Syndikaat, ruim 26 millioen en terwijl daarvan door de Noordelijke provinciën meer dan 14 millioen gerekend wordt betaald te zijn. Thans hebben wij te betalen:

Aan rente voor de schuld à $2^1/_2$ pCt.	ƒ 14,303,310
Van de 5 pCt. inschrijvingen	9,862,895
Transporteeren	ƒ 24,166,205

Transport . . .	ƒ 24,166,205
Voor het Amortisatie-Syndikaat	„ 7,047,500
Voor de uitgegevene schuld der overzeesche bezittingen (de overige schuldbrieven der overzeesche bezittingen zijn onuitgegeven en berusten in 's gouvernements kas) . .	„ 3,000,000
Totaal . . .	ƒ 34,213,705
Hiervan aftrekkende de 22 millioen welke de overzeesche bezittingen, reeds met het aanstaande jaar, kunnen bijdragen	„ 22,000,000
dan blijft er over . . .	ƒ 12,213,705

De ingezetenen van het Rijk hebben dus minder rente op te brengen voor de schulden van den Staat, dan in een der opgegevene tijdperken, ja minder misschien dan het iemand onzer geheugt.

De begrooting van den Staat, in 1807, vorderde eene uitgaaf van niet minder dan ƒ 76.350,000; de lasten destijds, bij het vernietigen van alle welvaart, gedragen, ongeveer ƒ 49,000,000. Het overige moest bij leening gevonden worden, zonder eenig ander vooruitzigt, dan op een snel naderend staatsbankroet. In 1815 hebben de uitgaven ƒ 51,000,000 gevorderd. In 1829, voor het geheele Rijk ƒ 86,076,789, waarvan de noordelijke provinciën geacht worden ongeveer 45 millioen te hebben gedragen.

Voor 1840 zijn dezelve geraamd, voor zoo ver die door de ingezetenen van ons land betaald moeten worden, op ongeveer 45 millioen, derhalve naamwaardig niet hooger dan vóór de Belgische onlusten, en merkelijk minder dan in een der vroeger genoemde tijdperken, en dit nu is de uitkomst van eenen zoo moeijelijken strijd, als wij hebben ten einde gebragt, en waarin zoo vele millioenen schats hebben moeten worden opgeofferd.

Deze daadzaken, E. M. H., spreken beter en sterker dan eenig betoog.

Het zijn onze overzeesche bezittingen, die onze lasten zoo zeer hebben verligt, het zijn deze, die reeds nu de middelen aanbieden om het evenwigt tusschen staatsontvangsten en uitgaven te herstellen, en die, mildelijk verpleegd, ook het hare zullen bijdragen om onze staatsschuld, in weinige jaren, binnen gepaste grenzen te beperken.

Ik geloof dus, E. M. H.! met vertrouwen te kunnen zeggen: onze industrieele en financieele toestand levert geen hinderpaal op tegen het aannemen der wet.

Een tweede bezwaar, waarvan ik heb hooren gewagen, is de tien millioen, in de onderdeelen der voorgestelde leening begrepen, en voor de schatkist bestemd.

Menigvuldig zijn de klagten en grievend de bezwaren van zoo vele zijden aangeheven, tegen de wijze waarop vroeger die som is verkregen.

Vergunt mij, het gewigt der zaak vordert dit, het gebeurde van alle zijne omkleedselen te ontdoen, en het geheel naakt aan het oog van den onpartijdigen beoordeelaar te onderwerpen.

Met gemeen overleg van de S. G., werd voor 1838 eene staatsbegrooting vastgesteld, waarbij ongeveer 10 millioen voor buitengewone uitgaven voor oorlog werden aangewezen, te vinden buiten bezwaar van de ingezetenen des Rijks.

Door omstandigheden, grootendeels buiten menschelijke voorziening gelegen, schoot de Indische kas te kort in de hulp van dezelve verwacht, en de Koning voorzag, uit eigen middelen, in den nood die daarvan het gevolg was.

Thans wordt die som terug verlangd en is daarom in de leening van 56 millioen begrepen. Men klaagt hier over schending der Grw., terwijl de Koning oordeelt de perken, die dezelve aan zijne magt heeft gesteld, niet te hebben overschreden, en uit waarachtige zucht voor het algemeene welzijn in de behoefte van den Staat te hebben voorzien.

Eenige leden, misschien velen, beoordeelen deze zaak minder gunstig. Zij beschouwen die handelwijs als irregulier en onbestaanbaar met de voorschriften onzer staatsinrigting. Voorzeker, ik ben niet geroepen om dit pleit te beslissen; dan, zoo eene door een zestigjarig leven, rijk aan ondervinding, bekoelde verbeeldingskracht mij niet bedriegt, dan is hier de strijd, in vergelijking van het hooge belang waarvan hier sprake is, nietig, en daaraan behoort het welzijn van den Staat niet te worden opgeofferd, en dat wel te minder, daar hier begrip tegen begrip, overtuiging tegen overtuiging overstaat, en een dergelijk geval, zoo door het ophouden van den buitengewonen toestand waarin het Rijk heeft verkeerd, als de ophanden zijnde afschaffing van het Syndikaat, en de bepalingen der aangeboden wet, in het vervolg niet meer is te voorzien.

Het verschil, hoe men daaromtrent ook denken moge, het zij dan nogmaals gezegd, schijnt mij van te luttel gewigt, om daaraan het behoud van den Staat op te offeren.

Ja, E. M. H.! ik ontveins het niet, van het aannemen der wet is het lot van het ingevoerde koloniale stelsel afhankelijk, en van dat stelsel het lot van den Staat.

Doet de bronnen van den kolonialen bloei opdroogen, en de welvaart van ons vaderland verschroeit, onze scheepvaart, onze thans zoo bloeijende handel zinken in het niet terug, en vele voorname takken van ons volksbestaan gaan te niet.

Zullen zulke hooge belangen aan de vormen eener zaak ten offer worden gebragt? Waarlijk, dan zou men ook bij ons moeten zeggen: *Vivent les principes et périssent nos colonies!* En onze landgenooten, zullen die van

welvaart beroofd, minder ellendig zijn, omdat zij aan een ander beginsel, aan een onzaligen twist tusschen de staatsmagten, worden opgeofferd?

De geldbehoefte in de koloniën, E.M.H.! is ten top gestegen, omdat door de Handelmaatschappij, bij gebrek aan kapitaal, niet tijdig in die behoefte heeft kunnen worden voorzien. Reeds is eene naamwaardige hoeveelheid produkten aldaar verkocht, en verder zal daarmede moeten worden voortgegaan, zoo niet in de behoefte van Indië van hier tijdig wordt voorzien. Dat op deze wijze Indië zich verschaffen kan wat het behoeft, is ontegensprekelijk. Dan ik beroep mij op de kooplieden, hier tegenwoordig, en op die onzer handelsteden in het algemeen, van welken invloed zoo iets worden moet op ons kommercieel belang; ik beroep mij op het gezond verstand, welk eenen invloed zulks moet uitoefenen op ons financieel belang en ons nationaal krediet. En wil men den verkoop van produkten niet in Indië, wat moet er dan worden van een handvol Europeanen, onder millioenen inlanders verspreid, wanneer deze, voor hunne diensten en arbeid niet kunnende worden betaald, zich mitsdien bedrogen gelooven en zich tot eene gereede prooi stellen van ieder bedrieger of volks-verleider? En moet dit niet het geval worden, wanneer men den verkoop van produkten niet wil om onzen handel niet te vernietigen, en van hier niet tijdig de noodige gelden en goederen verzendt? Uit welke geringe oorzaken is de oorlog met Diepo Negoro niet ontsproten? Hoe veel bloed en schatten heeft dezelve niet gekost? En zoo nu andermaal beroeringen ontstaan mogten onder eene bevolking, naauwelijks aan een geregeld bestuur gewoon, wat zou er dan worden van het door mij ingevoerd systema van kultuur? Wat van onzen bloeijenden handel en van de vele schatten die thans zoo ruimschoots het moederland toestroomen?

Ik herhaal het, E. M. H.! weigert Indië den noodigen bijstand, en alles is verloren! Gevoelt, hoe het onder zulke omstandigheden mij te moede zou moeten zijn. Ik heb veertig mijner beste levensjaren besteed aan het opsporen en daarstellen der middelen, om deze, vroeger nuttelooze, bezittingen te maken tot eene goudmijn voor mijn vaderland; ik heb daarin mogen slagen boven bidden en wenschen; en deze vruchten van zoo veel zorg en arbeid staan nu aan een verschil in begrippen te worden opgeofferd! Ik zou het werktuig moeten worden om zelf te vernietigen, wat ik met zoo veel moeite en gevaren heb opgebouwd? Neen, E. M. H.! dat zou te veel zijn verlangd.

Ik heb voor mijn vaderland, vóor het geluk mijner medeburgers kunnen zwoegen en slaven, ik geloof, is het nood, er ieder ander offer aan te kunnen brengen; maar de slooper te zijn van hunne welvaart, met eigen handen den bloei onzer koloniën of van onzen handel ter aarde te bestellen, dat kan, dat wil ik niet. Gelukt het mij niet, E. M. H.! u te overtuigen, dat de

onderwerpelijke wet, om des algemeenen belangs wille, behoort aangenomen te worden, al bestonden er dan ook van wege andere redenen bedenkingen tegen dezelve, dan blijft mij geene andere keus over, dan tot den staat van ambteloos burger terug te keeren, in de volle bewustheid van, tot den laatsten stond, alles te hebben beproefd en aangewend wat pligt en eer van mij vorderden ter bescherming van onze welvaart. In dat onkreukbaar besluit zal mij niets doen wankelen, omdat eer en pligt het gebieden.

In die afzondering zal ik mijn ongelukkig vaderland beklagen en God bidden, dat Hij het voor die rampen behoede die ik voorzie, en die door geene menschelijke wijsheid — worden aan de regering de noodige middelen geweigerd — kunnen worden afgeweerd.

„Nadat de Minister geëindigd had", zoo vervolgt de Staatscourant, „en door eenige leden het verlangen werd uitgedrukt, om toch geen gehoor te geven aan het oogenblikkelijk gevoel van gekrenkte eigenliefde, en te blijven volharden in de dienstbetooning aan het Vaderland, waarop allen zoo grooten prijs stelden, werd door Zijne Exc. in substantie geantwoord:

Het is geene gekrenkte eigenliefde, het is geene zucht om U E. M. eene goedkeuring af te persen, die niet vrijwillig kan worden verleend; wat mij terug zal doen treden, is de zedelijke overtuiging, dat ik, door het verschil in begrippen tusschen de staatsmagten, zoo de verwerping der wet daarvan het gevolg is, buiten de mogelijkheid word gesteld om de pligten te vervullen die ik aan mijn vaderland verschuldigd ben, en die aan mijne betrekking onafscheidelijk zijn verbonden. Gelijk ik de overtuiging van U E. M. eerbiedig, zoo mag ik verwachten, dat aan de mijne zal worden regt gedaan. [1])

Onder de Leden, die den Minister VAN DEN BOSCH trachten te bewegen om niet af treden, behoort VAN ALPHEN, die het ontslag van dezen Minister zou beschouwen als „eene in de tegenwoordige omstandigheden noodlottige gebeurtenis". — Verder zegt hij:

Wat Z. E. omtrent den Engelschen gouverneur Raffles gezegd heeft, decideert de quaestie van het al of niet geldig zijn van de hypotheek op domeinen niet; ik wil daar niet weder op terugkomen.

---

1) Volgens anderen heeft de Minister VAN DEN BOSCH bij deze gelegenheid verklaard niet in zijne betrekking te kunnen blijven, omdat hij geene overeenstemming wist te brengen tusschen de gevestigde meeningen van den Koning aan de eene en van de Staten-Generaal aan de andere zijde.

Nog een enkel woord van de Handelmaatschappij, die beschuldigd is geworden van onmatige winsten te hebben genoten.

Ik heb bij de oprigting van die maatschappij geadsisteerd. Ik heb den invloed gezien van het Belgisch prohibitief liberalismus op die maatschappij; het gevolg er van was, dat, als de koninklijke garantie daarin niet had voorzien, de bewijzen van aandeel en interessen tot eene laagte zouden gedaald zijn, die de aandeelen mogelijk tot patroonpapier zoude verlaagd hebben. Ik heb de herstelling van de waarde dier aandeelen toegeschreven aan het verbeterd verband met de regering en de vermeerdering der produkten in Indië aan eene geheele verandering van beginselen, zoo als ik verleden jaar heb aangehaald en bewezen; door overdrijving van de voorschotten werd het geheele kapitaal geabsorbeerd en de risiko bij onvoorziene omstandigheden zeer groot; daardoor heeft men niet op eens *alle* vermindering van winsten kunnen daarstellen die het ministerie verlangde; maar ik zou den braven kundigen man die de Handelmaatschappij presideert geen regt laten wedervaren, als ik niet openlijk verklaarde, dat hij deze beschuldiging niet alleen niet verdiend heeft, maar dat hij bereid is om in alles mede te werken, wat de bereiking van het groote doel der oprigting en instandhouding van deze maatschappij bevorderen, en wat de billijkheid van dezelve vorderen kan.

De wet wordt verworpen met 39 tegen 12 stemmen: de heeren Snouck Hurgronje, van Hemert, de Jonge, van Tuyll van Serooskerken, Boddaert, Frets, van de Poll, van Hoorn, Druyvesteyn, Weerts, Beelaerts van Blokland (den minister) en van Swinderen tot Rensuma (voorzitter).

Weinige dagen daarna verkrijgt de Luitenant Generaal J. baron van den Bosch het door hem verzocht ontslag als Minister van Koloniën, in te gaan met ult° December. De Koning benoemt hem tevens tot Minister van Staat en schenkt hem den titel van Graaf.

De direktie van het Departement van Koloniën wordt opgedragen *ad interim* aan den Staatsraad J. C. Baud, oud Gouverneur Generaal van Ned. Indië.

Als gezegd, is de Begrooting voor 1840 te zamen met het straks behandelde Leeningsontwerp ingediend. Zij wordt voorgedragen als „exceptionneel"; men vraagt slechts kredieten voor dat jaar alleen, zonder tot iets te binden voor 't vervolg. Eene

betere Begrooting, vooral eene in twee afdeelingen gesplitst, kan eerst worden opgemaakt wanneer de overgang van schuld op België geregeld, de bedenkingen op het laatste koncept voor de gewone uitgaven onderzocht, de voorstellen der Staatskommissie van 7 Mei ontvangen zullen zijn.

Koloniën (XI) verschijnt er met *f* 94300 (Departement *f* 83780, Établissement Amsterdam *f* 7750, Wachtgeld *f* 2770). Artikel 2 luidt als in de vorige jaren. Onder de Middelen daarenboven eene uitkeering van *f* 11220000 uit de overzeesche geldmiddelen. Deze post is bijgevoegd „om eene behoorlijke evenredigheid tusschen de baten en kosten van de volgende dienst daar te stellen". Men rekent wel is waar op veel meer dan vroeger; doch ditmaal vervallen de buitengewone bijdragen, en daarenboven strekt de voorgedragen Leeningswet om het inkomen der geraamde som te verzekeren.

Het Afdeelingsonderzoek levert op XI geene aanmerking dan (in ééne Afdeeling) dat het wachtgeld daar niet behoort, maar onder de andere wachtgelden, „evenzeer als alle pensioenen, op de koloniale kas geaffekteerd, op de generale staten der pensioenen behoorden te komen". Overigens het vroeger bezwaar tegen artikel 2.

De bedenkingen omtrent de uitkeering van *f* 11220000 luiden:

Eerste Afdeeling. Ofschoon men allen lof aan het opperbeheer der koloniën toekent, en de baten welke van ginds naar het moederland vloeijen als het plechtanker onzer financiën beschouwt, zoo vindt men niet te min zwarigheid, zoo wel tegen het cijfer, als tegen den vorm waarop hetzelve wordt voorgedragen.

Aangaande het cijfer vinden eenige leden het onvoorzigtig, om in eene geregelde huishouding van Staat de gewone behoeften op te drijven naar mate der kasueele bijdrage van de koloniën. Zij beschouwen deze bijdragen als eene geheel buitengewone ontvangst, waarvan niets de duurzaamheid waarborgt, en welke uit haren aard bestemd zijn, om òf wel in de buitengewone behoeften te voorzien, òf wel de gemaakte schulden af te lossen.

Aangaande den vorm herhalen zeven leden zakelijk: dat vermits de Staat eigenaar en de Regering administrateur der koloniën is, er eene rekening en verantwoording van het *zuivere saldo*, na aftrek der renten van de schuld, ten laste der koloniën gebragt, en van de wettelijke aflossingen moest plaats vinden.

Een lid beschouwde de zaak in verband te staan met de voorgestelde leening van 56 millioen, alsmede met de begrooting; en kan er zich dienvolgens thans niet over uitlaten, ofschoon ook hij van oordeel was, dat men in 't vervolg de volle zuivere ontvangst bij de middelen moest opnemen.

Tweede. In te naauw verband staat deze post met de voordragt tot daarstelling van schuld ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, en te zeer is dezelve verbonden met de deliberatiën welke deswege zullen plaats hebben, en afhankelijk van de inlichtingen, welke men daaromtrent zal kunnen laten gelden of nog verkrijgen, dan dat de afdeeling nu reeds deswege eene definitieve meening acht te kunnen uiten. Dit alleen meent men evenwel reeds thans te kunnen zeggen, dat, terwijl eenige leden verklaren met genoegen te zien, dat 's Rijks overzeesche bezittingen zoo veel kunnen renderen, het echter, naar het gevoelen der groote meerderheid van de afdeeling, niet te ontkennen schijnt, dat hier nu eene uitkeering wordt voorgesteld, welke eerst nog bij negotiatie moet bijeengebragt, en dan alzoo alleen door schuldvermeerdering zal daargesteld worden.

Een afdoend bewijs voor de dringende noodzakelijkheid van bezuiniging meent men dan ook juist in dit middel en deszelfs verband met die schuldvermeerdering te vinden.

Alleen toch wanneer deze wordt toegestaan, zoude men, met behoud van alle thans bestaande zware, vele nijverheid krenkende, belastingen, kunnen dekken de voorgestelde uitgaven, zonder eenen enkelen penning te kunnen afzonderen tot dekking van 's Rijks eigene schuld. En dan vraagt men, wat zoude er van het Rijk worden, indien door eenige omstandigheid, welke dan ook, en hoedanig dezelve ook buiten toedoen onzer Regering mogt geboren worden, deze rijke bron van inkomsten mogt verminderen, laat staan verloren gaan?

Derde. Bij eenige leden bestaat ook nog, na kennis genomen te hebben van de mededeeling van Z. E. den Minister van Koloniën, de vrees, dat, hoe gunstig ook de toestand van de overzeesche bezittingen moge wezen, bij de menigvuldige lasten, die bereids op dezelve bij opgevolgde wetten zijn gelegd, dezelve niet in staat zouden kunnen zijn, in den jare 1840 zulk eene aanmerkelijke som aan 's Rijks schatkist uit te keeren.

Te dezer gelegenheid herhaalden eenige leden, dat zij geene bepaalde uitkeering, maar het zuiver overschot van de geldmiddelen der overzeesche bezittingen, onder de middelen willen opgenomen zien.

Vierde. Voorts geeft de afdeeling te kennen, dat zij nimmer kan toestemmen in eene zoodanige *globale* toewijzing of uitkeering eener som, uit de overzeesche geldmiddelen te nemen; blijvende zij van oordeel, dat het batig overschot der O. I. revenuen, als een integrerend deel der financiën van den Staat, jaarlijks moet worden verantwoord.

Andere leden willen, door de admissie dezer som onder de middelen tot dekking der uitgaven eener gewone begrooting, in het minste niet toegeven, dat de gunstige resultaten der overzeesche geldmiddelen zouden behooren geteld en gebezigd te worden, als *gewone middelen* of *inkomsten, voor gewone behoeften dienende*: zij gelooven, dat integendeel die baten voornamelijk, en in de eerste plaats, moesten bestemd worden tot vermindering onzer schulden: en dat over die baten jaarlijks bij eene afzonderlijke wet zoude behooren te worden beschikt.

De Afdeeling, uit de woorden door den heere minister bij zijne aanspraak gebezigd, hebbende opgelet: „dat het aangeboden ontwerp van wet sub. *C*, de strekking heeft, om het departement van koloniën in staat te stellen de geldmiddelen der overzeesche bezittingen aan te wenden niet alleen tot bestrijding van de lasten, nu reeds door het moederland op Indië gelegd, *maar ook tot voorziening in de behoeften van het rijk voor het jaar* 1840," enz., moet, als haar stellig gevoelen, te kennen geven, dat vermits de hier vermelde uitkeering uit de beoogde financieele mesure moet gevonden worden, en van de aanneming dier wet *C* afhankelijk is, de behandeling derzelve de diskussiën over de onderhavige wet op de middelen zal moeten voorafgaan: bij 't geven toch der prioriteit aan deze laatste, zoude de kamer als 't ware over middelen beschikken, zonder eenige zekerheid dat dezelve zullen te vinden zijn.

Drie leden gevoelen zich, door het innig verband 't welk er bestaat tusschen de bedoelde wet C en de uitkeering hier sub. n⁰. 8 voorkomende, genoopt te verklaren, dat de voorwaarde van geheimhouding, onder welke zekere mededeeling, met de bijgevoegde stukken, van den heere minister van Koloniën aan de Kamer is toegezonden, hun belet kennis van dezelve te nemen, en zich dus over de voorgestelde maatregelen uit te laten. Zij gelooven dat deze wijze van handelen alle vrije deliberatie onmogelijk maakt, en zij zich voorshands tot geene geheimhouding kunnen verbinden, waarvan zij de strekking en de gevolgen niet kunnen berekenen. Zij oordeelen verder, dat art. 12 van het reglement van orde der kamer hier tot rigtsnoer had moeten strekken, en de meerderheid der kamer alleen bevoegd is, de geheimhouding in voorkomende zaken te kunnen opleggen, aan welke meerderheid, indien deze de geheimhouding omtrent de ingezondene stukken besloten had, deze leden zich nu ook zeer gereedelijk zouden onderworpen hebben.

Vijfde. Met betrekking tot dit middel van inkomen, heeft een der leden zich van alle deliberatie onthouden en zijn de andere leden van oordeel, dat de overwegingen daarover, speciaal met betrekking tot de hoegrootheid der te fourneren som, behooren te worden aangehouden, tot dat het juiste mon-

tant van het cijfer der uitgaven, hetwelk de afdeeling hoopt en vertrouwt dat aanmerkelijk zal worden verlaagd, nader zal bekend zijn, ten ware het geheele excedent der overzeesche bezittingen in 's Rijks kas mogt worden gestort, waardoor speciale tegemoetkoming overbodig kan worden geoordeeld te zijn; iets hetgeen, naar het oordeel der Afdeeling, meer met den aard der zaak zoude overeenkomen, en volstrekt niets zoude te kort doen aan het uitsluitend opperbestuur, bij art. 60 der Grw. aan den Koning over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk opgedragen.

Het Regeringsantwoord verwijst naar het antwoord op de bedenkingen tegen de Leeningswet.

Na het verwerpen der Leeningswet stelt de Regering voor (21 Dec.) om de koloniale uitkeering in het ontwerp der Middelen door te halen en het te kort te dekken door uitgifte van een kapitaal werkelijke schuld tegen 5 pCt. ten bedrage van *f* 15742100.

Den 23sten Dec. komen de Begrootingswetten in openbare beraadslaging. Slechts een tiental Leden voeren het woord; sommigen ook tot nadere bestrijding van het Regeringsbegrip over de koloniale geldmiddelen. Het Lid Schimmelpenninck van der Oye wenscht op twee merkwaardige bijzonderheden terug te komen, welke bij de diskussie over de 56 millioen plaats vonden.

De eerste is, als men het wil, slechts eene kuriositeit, maar waardig om in de parlementaire geschiedrollen te worden opgeteekend. Gindsche wet bevatte twee of drie geheel afzonderlijke onderdeelen. Tegen het eerste onderdeel, handelende over de 40 millioen, verlangd om met de Handelmaatschappij te liquideren, werd op zich zelf niets aangemerkt; maar er werd zwarigheid gemaakt, om nog meerdere kapitalen ten laste der koloniën te doen opnemen, om de gelden toe te staan, alvorens het ontstaan, den aard en de wijze der behoefte, door eene mededeeling der betrekkelijke bescheiden, naar eisch te kunnen beoordeelen. Het beheer zelf der kolonie werd hoogelijk geprezen, en voor de behoefte van het departement hulpbetoon door de kamer toegezegd. Maar de minister, het geheel der wet verworpen ziende, beschouwde zich niet meer geschikt, om als bemiddelaar tusschen den Koning en de S. G. op te treden en vroeg zijn ontslag.

Tegen de twee andere onderdeelen verhieven schier drie vierden der leden een kreet van ontevredenheid. De 10 millioen voor oorlog bewezen eene misleiding der Kamer, verspilling en onwettig gebruik van gelden. De 4 millioen voor het Amortisatie-Syndikaat wilde men, als zijnde voortaan eene gewone jaarlijksche behoefte, op de begrooting gebragt en te regt niet

door eene geldleening gedekt zien. Het omslagtige der administratie, de te groote voet waarop men alles schoeide, het gebrek aan orde, regelmaat en duidelijkheid, werden met kracht en klem aangeduid. Maar de minister, die dit een en ander te vergeefs tracht te verdedigen, die de wet juist om deze redenen met 39 tegen 12 stemmen ziet verwerpen, bekreunt er zich niet om, en neemt heden de verdediging van een budget op zich, waartegen zelfs de zoodanigen onzer opstonden, die de wet der 56 millioen niet als goed, maar als noodzakelijk, verdedigden.

Is het geene zonderlinge verschijning, dat de minister, wiens maatregelen men afkeurde, dadelijk weder met gelijksoortigen uit de getrouwe portefeuille voor den dag kwam, terwijl de minister wiens bestuur men loofde, meende te moeten aftreden?

De tweede bijzonderheid waarop ik doel, en die niet minder aanteekening verdient, is, dat twee ministers, hier bij het jongste financieele wets-ontwerp, op een en denzelfden dag, elkander lijnregt hebben tegengesproken, ten opzigte van een onderdeel der wet, waaraan bovenmatig gehecht werd, en waarbij de grondwet in het spel komt. Ik bedoel art. 4, betrekkelijk de verantwoording en het gebruik der koloniale baten. De Minister van Financiën verklaarde namelijk dat de Regering tweemaal bij herhaling iets had toegegeven, maar dat zij nu niet verder wilde gaan, en de Kamer onhebbelijk was, de Regering ten deze niet halfweg te gemoet te willen komen; dit sloot de bekentenis in zich, dat men ons geene volledige en dus geene behoorlijke inzage of rekening en verantwoording wilde mededeelen, en men de door ons verlangde redaktie van het artikel als te volledig afdoende beschouwde. De Minister van Koloniën daarentegen poogde te betoogen, dat onze redaktie niets beteekende, maar de voorgestelde al het mogelijke in zich bevattede, en alleen in staat was eene volledige inzage te verzekeren en met kennis van zaken te doen oordeelen. De eene minister beweerde zoo doende dat wij te veel, en de andere dat wij te weinig vroegen. En bijaldien de Minister van Koloniën gelijk had, dan vraag ik, of er een voorbeeld zoude bestaan, dat de Regering een meerder regt aanbood, en de vertegenwoordiging een minder regt verkoos, of wel, welke zwarigheid er dan toch van regeringswege in bestond om eene redaktie toe te staan, die minder gaf dan de Regering wilde geven?

Zonder hierna terug te komen op al hetgeen wij zoo dikwijls over de juiste uitlegging van het uitsluitend opperbestuur, bij art. 60 der Grw. toegekend, hebben in het midden gebragt, moet ik toch doen opmerken, dat de kwestie thans geheel van gedaante is veranderd. Er kan namelijk nog verschil over de vraag der wetgeving in de koloniën ontstaan, maar allen zijn het geloof ik eens geworden, dat de baten, door de noodige bescheiden ge

staafd, het moederland toekomen, en zij in de termen der artikelen 123 of 126 der Grw. vallen. De regering zelve heeft het denkbeeld eener vrijmagtige beschikking over die baten, zonder medewerking der S. G., laten varen, toen zij in 1837 eene beschikking in gevolge de wet beloofde, en nu zij onlangs, door het meergenoemde art. 4, de wijze hoe, bij deze aangelegenheid wilde regelen. Eene leening buiten onze medewerking gesloten, met het doel om te beschikken over O. I. baten, zoude dan ook eene gevaarlijke spanning tusschen de Kamer en de Regering kunnen te weeg brengen. Zij zoude de goede verstandhouding kunnen breken, welke voor beiden zoo wenschelijk is.

Volgens de Staatscourant verdedigt de Minister van Financiën (Beelaerts van Blokland) in eene uitvoerige rede (die niet wordt medegedeeld) de wet, en wederlegt hij de bewering wegens een verschil van gevoelen tusschen hem en den Minister van Koloniën omtrent de voortaan aan de S. G. te doene openingen wegens de overzeesche bezittingen. Hij betreurt den door zijn ambtgenoot gedanen stap, maar koestert nog altijd eenige hoop dat deze bewogen zal worden om zijn ambt niet te laten varen.

De Begrooting wordt ten slotte verworpen met 50 stemmen tegen 1, die van den heer Beelaerts van Blokland, tevens Minister van Financiën. — Daarop wordt het ontwerp voor de Middelen en tot uitgifte van schuld ingetrokken.

Thans dient de Regering eene kredietwet in (24 Dec.), voor de eerste 8 maanden van 1840, van kracht latende de Begrooting en de Middelen van 1839, zonder de uitkeering uit de overzeesche geldmiddelen; met bijvoeging der uitgifte van 15 millioen werkelijke schuld tegen 5 pCt. Op aandrang der Afdeelingen wordt de duur tot 6 maanden en het kapitaal der schuld op 6 millioen teruggebragt. Bij het Afdeelingsonderzoek en de openbare beraadslagingen ontbreekt het niet aan zeer ernstige herhaling der in de laatste maanden steeds dringender geuite begeerten naar waarborgen, bovenal nopens de O. I. financiën.

De wet, verdedigd door den Minister van Staat van Gennep, wordt den 28sten aangenomen met 35 tegen 14 stemmen.

Van denzelfden dag (28 Dec.) is de eerste koninklijke voordragt tot herziening der Grondwet, waaromtrent wij verder verwijzen naar hoofdstuk III.

Den 18den Maart, dag der indiening van de tweede reeks van voorstellen tot wijziging der Grondwet, biedt de Regering een nieuw ontwerp van Begrooting voor 1840 aan. Het verschilt bijna niet van de verworpene. Voor Koloniën vraagt men slechts *f* 72630, omdat alle uitgaven zijn weggelaten, „welke geacht worden in een onmiddellijk verband te staan met de voorziening in de behoefte der overzeesche bezittingen". Artikel 2 als vroeger. Onder de Middelen geene uitkeering uit de geldmiddelen dier bezittingen, „vermits op zoodanige bijdrage in het loopende dienstjaar niet kan gerekend worden".

Twee dagen later volgt een ontwerp tot opheffing van het Amortisatie-Syndikaat met het einde van 1840, waartoe men o. a. gebruik wil maken van de nog aangehouden 30 millioen, bedoeld bij art. 4 der wet van 24 April 1836, No. 11.

De Begrooting wekt bij de Afdeelingen een algemeen gevoel van leed over zoo weinig zucht tot bevrediging. Dit geldt ook de koloniale baten, omtrent welke in een paar Afdeelingen reeds nu verlangd wordt „rekening en verantwoording", ter beoordeeling of geen saldo aanwezig zij en hoe de baten het best kunnen worden aangewend: dit laatste bij de wet te bepalen. Men vraagt nog: of de kontrakten met de Nederlandsche Handelmaatschappij werkelijk voor eene reeks van jaren verlengd zijn? Een Lid wenscht dat de Regering terugkome op de leening van 40 millioen ter losmaking van de Indische produkten. Van verscheiden zijden wordt gedoeld op het feit der onmogelijkheid om voortaan 's Lands uitgaven te bestrijden zonder bijdrage uit Oost-Indië.

Het Regeringsantwoord verdedigt deze Begrooting als geheel op zich zelve staande. Van de koloniale onderwerpen zegt het:

Uitgaven: Men heeft in het algemeen de aanmerking gemaakt, dat het verminderd bedrag, waarvoor de uitgaven voor het departement van Koloniën bij de begrooting zijn uitgetrokken geworden, niet geacht kan worden het gevolg te zijn van bezuinigingen, maar van eene overschrijving slechts van de eene kas naar eene andere.

Deze bewering is, strikt genomen, volkomen juist, maar daarom zal de maatregel niettemin voor de Staats-begrooting het gevolg hebben eener vermindering der vaste uitgaven op een van derzelver hoofdstukken uitgetrokken.

Vóór het jaar 1836 werden de voor 's Gouvernements dienst in de koloniën bestemde goederen door deskundigen, daartoe uitgenoodigd, gekeurd, en zulks tegen genot van procento's of vakatiegelden. Velerlei aanmerkingen werden destijds door de koloniale besturen op de van hier verzondene goederen gemaakt, en niet zeldzaam werd in de koloniën als onbruikbaar verworpen, wat hier te lande was goedgekeurd geworden.

Om een einde te maken aan deze klagten, die niet zoo zeer derzelver grond hadden in achtelooze, dan wel in ongelijkmatige, van vaste regelen verstoken keuringen, ging men over tot het benoemen van vaste inspekteurs, wier jaarwedden, als ook die van het meerder personeel, ter hunner adsistentie benoodigd, voor het eerst op de Staats-begrooting van 1837 werden gebragt, zoodat nu het moederland, met de kosten der keuringen, die vroeger uit de koloniale kas waren bestreden geworden, belast werd.

Thans heeft men de voorkeur gegeven aan eenen terugkeer tot het vroeger beginsel, dat de goederen, door de koloniale besturen besteld, alle de lasten aan derzelver aanschaffing eigenaardiglijk verbonden, dragen moeten, en is men zelfs hierin een stap verder gegaan, daar men onder die kosten van aanschaffing nu ook die van het koloniaal magazijn te *Amsterdam* heeft gerangschikt, en wel om de eenvoudige reden, dat het gezegde etablissement uitsluitend in het belang der koloniale verzendingen bestaat.

De opvolging van het zoo even aangehaalde beginsel nu is toegeschenen in dezen de doelmatigste weg te zijn, want, ofschoon in theorie het eindresultaat hetzelfde is, omdat het batig slot der Indische financiën afhangt van het cijfer der uitgaven waarmede dezelve belast worden, zoo is dit echter in de praktijk slechts waar met zeer aanzienlijke sommen. Nu zal het gevolg des maatregels zijn, dat de begrooting van het moederland ontheven zal worden van eene jaarlijksche uitgave van ƒ 21,670, terwijl de Indische remises geene vermindering zullen ondergaan. In allen geval schijnt het veel eenvoudiger te zijn, dat eene geheel koloniale uitgave onmiddellijk uit de koloniale geldmiddelen worde bestreden, dan dat het moederland dezelve voorschiete, om later te worden gerestitueerd.

Middelen: Aan de inkomsten eene bijdrage uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen toe te voegen, boven den rentelast op die geldmiddelen rustende, is voor 1840 niet doenlijk.

De overleggingen, welke echter daaromtrent voor de volgende jaren zijn aangevangen, zullen welligt tot gunstige resultaten kunnen leiden, die nader met vrucht in behandeling zullen kunnen komen, en ter kennis van de S. G. gebragt worden, nadat, door de verzekering van de dienst van den jare 1840, de Regering eenigzins op een meer vast en solide standpunt, om voor de toekomst te kunnen zorgen, zal gebragt zijn.

Daar het antwoord de stemming niet verbetert, legt de Minister van Financiën ad interim (Staatsraad VAN GENNEP) deze verklaring af:

Van 's Konings wege wordt, in de veronderstelling dat door de vaststelling der tegenwoordige begroctingswet daartoe de noodige tijd en gelegenheid gelaten wordt, de verzekering gegeven, dat, bij gelegenheid der behandeling van de financieele wetten voor den jare 1841, aan de S. G. volkomene opening zal worden gegeven van den staat en toestand van alle 's lands geldelijke aangelegenheden en van alle de uitgaven en inkomsten, zoo als dezelve, met inachtneming der meest mogelijke bezuiniging en verbetering der middelen, gerekend kunnen worden bestendig te zullen zijn, met het vooruitzigt dat de middelen de uitgaven zullen kunnen bestrijden, zonder dat het noodig zal zijn bij vervolg meerder tot negotiatiën of geldleeningen toevlugt te nemen.

De openbare beraadslagingen, herhaaldelijk met opzet uitgesteld, worden gehouden nadat de lang vergeefs begeerde voordragt tot opname der ministerieele verantwoordelijkheid in onze Grondwet ontvangen is, den 18den Mei. Verscheidene Leden spreken over de koloniale geldmiddelen, de onregelmatigheden die daarmede plaats hebben, het ontbreken van alle bewijs, dat zij dit jaar niets kunnen bijdragen boven de *f* 9800000 aan renten op de publieke schuld, het verschil in de berekeningen dienaangaande van den vorigen en den tegenwoordigen Minister van Koloniën. Na deze aanteekening meenen wij te kunnen volstaan met de volgende uittreksels:

1o. uit de rede van den heer LUYBEN:

In die konferentie (van den Minister van Financiën met de Centrale Afdeeling) moet door den Minister zijn gezegd, dat de Handelmaatschappij alle nieuwe onderhandeling met de Regering weigert, tenzij vooraf de Begrooting zij aangenomen. Ik kan mij bedriegen, maar ik geloof toch dat, toegegeven dat die maatschappij woord hield, zulks geen groot ongeluk zoude wezen. Ik heb al van dezen en genen, met onze O. I. aangelegenheden bekend, (want wij eenvoudige menschen uit de landprovinciën spreken ook al eens over de produkten van Java,) vernomen, dat men juist niet de H. M. behoeft om de vruchten van die belangrijke kolonie met winst aan de markt te brengen. Wanneer ieder partikulier zeehandelaar die vruchten uit de eerste hand konde koopen, wierd er welligt eene konkurrentie te weeg gebragt, welke ten merkelijken voordeele van het moederland zoude uitloopen. Ik zeg niet van de kolonie, maar van het moederland, omdat de voordeelige zoowel als de nadeelige resultaten in alle geval op het moederland

moeten nederkomen. Is het waar dat die konkurrentie kan geboren worden, dan is de weigerachtige houding van de H. M. geen ongeluk, maar veeleer een zegen voor de natie. Is dat waar (en de H. M. zal het wel weten), dan is het ook te vermoeden, dat het haar geen ernst was toen zij alle verdere onderhandeling konditionneel weigerde. Zij bevindt zich immers te wel bij den tegenwoordigen staat van zaken, om den alleenhandel op onze O. I. volksplantingen door eene grilligheid weg te werpen? De hooge waarde harer aktiën is voor haar eene voldoende waarschuwing tegen zulk een onbezonnen misstap.

2°. uit de rede van VAN ALPHEN:

Ik heb bij de bestrijding van de wet der 56 millioen gezegd, dat ik bereid was om het ministerie van koloniën voor een jaar te libereren van alle extrafournissementen aan de schatkist, dat is van die, welke na aftrek van de genegotieerde kapitalen tot een bedrag van ƒ 9800000 ter beschikking van den Staat overblijven. Ik wil nu in geene beoordeeling of rekriminatie treden omtrent de kreatie van die schulden, maar verzoek te mogen opperen dat dit mijn gevoelen was en blijft, omdat niet alleen de gedeeltelijke teruggave van die overdreven anticipatiën, maar ook de uitbreiding van de produktie op Java, het mij raadzaam deed achten om het administratief kapitaal te vergrooten, hetwelk thans vereischt wordt om de handelsbetrekkingen te omvatten die tusschen Java en het moederland bestaan en nog dagelijks uitgebreid worden.

Het niet fourneren der extrabijdragen is dan voor mij geen bezwaar tegen de thans in beraadslaging zijnde Begrooting; het is zelfs volstrekt noodzakelijk dat in dezen eenige ruimte van tijd, een *délai moral*, aan de Regering gelaten worde, om die geldelijke aangelegenheden goed te regelen. Het is van het allergrootste belang dat die regeling met beradenheid geschiedt, dat daaraan geen gedwongen rigting worde gegeven, dat bloot financieel belang van inhaligheid geen nadeel toebrenge aan de bronnen van nationale welvaart, welke onze kommercieele betrekking op onze O. I. koloniën zoo gelukkig gevormd, hersteld en bevorderd hebben. Wij nationaliseren thans kommercieele voordeelen zonder tegelijk souverein en koopman te zijn: dat dit de verrekening eenigzins vermoeijelijkt en ruimte van tijd noodzakelijk maakt, zal wel niemand in twijfel trekken.

De Minister van Financiën a. i. verdedigt de Begrooting weder als transitoir. Omtrent de koloniale bijdrage zegt hij hoofdzakelijk, dat zij weg moest vallen na de verwerping der Leeningswet; dat onderhandelingen over de koloniale belangen gevoerd worden, welke het uitzigt op bijdragen in het vervolg kunnen be-

vestigen; dat echter geen ligchaam als de Nederlandsche Handelmaatschappij het ligt wagen zou met de Regering nieuwe schikkingen aan te gaan, indien de Begrooting verworpen wierd.

De Begrooting wordt aangenomen met 32 tegen 22, de wet op de Middelen met 33 tegen 21 stemmen.

Het ontwerp tot opheffing van het Amortisatie-Syndikaat daarentegen, ofschoon o. a. zoo gewijzigd dat de Regering aanvankelijk slechts over $12^1/_2$ van de bewuste 30 millioen beschikking zou verkrijgen, wordt den 5den Junij met 41 tegen 11 stemmen afgestemd. Een voornaam bezwaar is het niet mogelijke eener voldoende openlegging, hangende de liquidatie met België. Koloniale aangelegenheden komen bij het Afdeelingsonderzoek en de openbare debatten over dit onderwerp niet regtstreeks ter sprake.

Intusschen (27 Mei) wordt een ander ontwerp betreffende dat Syndikaat, namelijk ter voorziening in zijne behoeften voor 1840, aangenomen, waarvan wij te vermelden hebben dat het de uitgifte toestaat van een kapitaal van ƒ 6000000 5 pCts. losrenten, ter vervanging van een gedeelte van het nog bestaande kapitaal van ƒ 30000000 4 pCts, ten laste der overzeesche bezittingen, bedoeld bij art. 4 der wet van 24 April 1836, No. 11. Dit ontwerp is geworden de wet van 6 Junij 1840, Stbl. No. 18.

Gedurende deze Vergadering ontvangt de Tweede Kamer eenige aan haar gerigte adressen van P. CLEBAN, op Nederlandsch Indië betrekkelijk. Omtrent de eerst ingezondene brengt de Kommissie tot de Verzoekschriften, den 24sten Januarij, het volgende verslag uit:

In der tijd zijn aan U E. M. twee boekdeeltjes ter hand gesteld van den heer PIETER CLEBAN, eigenaar van vaste goederen op Java, thans zich ophoudende te Amsterdam.

Hij beklaagt zich in die stukken over hetgeen onder het bestuur van den voormaligen waarnemend Gouv.-Gen. en van den thans nog aldaar bewindvoerenden Gouv.-Gen. te zijnen aanzien is voorgevallen; wordende bij een later request, onder dagteekening van den 11den Dec. jl., aan de Kamer zelve inzending gedaan van de twee aangehaalde stukken.

Uwe kommissie tot de verzoekschriften acht het overbodig, om ten aanzien der eerste in druk uitgegeven adressen in bijzonderheden te treden, als

in aller handen zijnde, weshalve zij zich zal bepalen tot het eigenlijk gezegde request.

In dat stuk wordt beweerd dat des requestrants vaste goederen zouden zijn verbeurd verklaard en aan anderen verkocht, waardoor hij vermeent dat het *eigendoms-regt* is geschonden en alzoo gehandeld in strijd met de artt. 164 en 171 van de Grw., waarom hij de tusschenkomst der Kamer is inroepende, vooral omdat art. 42 van het reglement op het beleid van de Indische regering hem belet een Gouv.-Gen., zoo lang deze in funktie is, voor misdragingen in of buiten zijn ambt gepleegd in regten te vervolgen.

Des requestrants verzoek strekt verder, om, door tusschenkomst dezer Kamer, *buiten regten*, billijke schadevergoeding voor het hem berokkend nadeel te erlangen.

Uwe kommissie was van gevoelen, dat het onderwerp van dit verzoekschrift van de kompetentie der regterlijke of administrative magt is en dus niet tot de attributen dezer Kamer behoort; doch een later, onder dagteekening van den 14den dezer, ingekomen verzoekschrift van denzelfden belanghebbende, — waarbij, in verband tot de ingebragte klagten en bezwaren, eene uitbreiding van art. 60 der Grw. wordt verlangd, als vermeenende hij, dat de wetgeving van het moederland tot die van deszelfs koloniën moet worden uitgestrekt, ten einde alle willekeur te fnuiken, — heeft aan Uwe kommissie aanleiding gegeven, om deze stukken te beschouwen, als kunnende dienen, om bij de aangevangene overwegingen opzigtens de te brengen wijzigingen in de Grw. in aanmerking te komen, waarom zij voorstelt dezelve alle op de griffie neder te leggen.

Dit geschiedt.

Hiervan kennis bekomende, wendt de adressant zich weder tot de Kamer ter verkrijging van hare tusschenkomst in zijne zaak, opdat de hem toegebragte schade spoedig vergoed worde. De betrokken Kommissie verklaart, in de zitting van 31 Maart, het verzoek te beschouwen als liggende buiten den werkkring der Kamer, maar in dien des regters. Overeenkomstig haar voorstel, wordt daarom overgegaan tot de orde.

Thans brengt de adressant op nieuw zijne vorige adressen in herinnering, „ten einde bij de herziening der Grondwet de vereischte bepalingen opzigtens het bestuur der overzeesche bezittingen worden daargesteld”. In de zitting van 30 Mei besluit de Kamer, ook dit verzoekschrift ter griffie neder te leggen. Bij die gelegenheid zegt het Lid van Dam van Isselt te betreuren dat der Kamer niets anders overblijft in gevallen, waar een bur-

ger van den staat een hoog staatsbeambte beschuldigt van te zijnen aanzien van de Grondwet te zijn afgeweken.

Bij Besluit van 21 Julij 1840 (dus na de sluiting der laatste Vergadering) worden de Departementen van Marine en van Koloniën, te rekenen van 10 Augustus, onder één Hoofd gebragt, bijgestaan door twee Direkteuren, en tot Minister van Marine en Koloniën benoemd de Staatsraad J. C. Baud, tot dus ver ad interim belast met de leiding van laatstgenoemd Departement.

Bij Besluit van 31 Julij 1840 wordt de heer J. J. Rochussen benoemd tot Minister van Financiën.

III.

Grondwetsherziening van 1840. 1)

De eerste 5 ontwerpen tot wijziging der Grw., ingezonden bij koninklijke boodschap van 28 Dec. 1839, hebben geene betrekking op de koloniën.

Bij het onderzoek in de Afdeelingen (Januarij 1840) besluit men, daartoe aanleiding nemende uit de bewoordingen dier boodschap, niet alleen een gevoelen over de ontvangen ontwerpen uit te brengen, maar tevens, de Grw. op den voet volgend, de wijzigingen aan te geven, welke men daarenboven wenschelijk acht. Omtrent art. 60 berigten de Processenverbaal:

Eerste Afdeeling. Zes leden verlangen de woorden *bij uitsluiting* uit dit artikel te zien wegvallen, en hier te lezen: „De Koning heeft het bestuur over de volkplantingen," enz. Vier dezer leden oordeelen verder, dat bij dit artikel eene bepaling moet gevoegd zijn, hierop nederkomende: „dat de baten van deze bezittingen van het Rijk, op eene voldoende wijze geregtvaardigd, zullen uitmaken een gedeelte der inkomsten van den Staat, over welke dan niet dan ten gevolge eener wet zal kunnen en mogen beschikt worden."

1) Door het nu volgende opstel besparen wij den beoefenaar der koloniale politiek het naslaan der geschiedenis van deze Herziening in de bekende verzameling van Belinfante, groot 1800 blz., kostende *f* 23,40.

Een ander lid verlangde hier uitdrukkelijk bij dit artikel bepaald te zien: „dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen bij de wet zullen worden vastgesteld." [1])

Een ander, die deze opinie en dit verlangen mede deelde, was van gevoelen, dat dit punt bij het onderhavige artikel niet behoeft beslist te worden, en bij de 6e afdeeling van het III hoofdstuk beter ter sprake komen zal.

Een lid verklaarde zich tegen het wegvallen der woorden: *bij uitsluiting;* oordeelende hij, dat dezelve hier eene nuttige kracht hebben; hij zoude alleen aan het einde des artikels willen bijgevoegd hebben: „dat de baten der overzeesche bezittingen jaarlijks op de begrooting zullen gebragt worden."

Tweede. Al de leden wenschen het woord *uitsluitend* te zien wegvallen. Zij achten het op zich zelf vrij onverschillig, in den zin welken de ontwerpers er aan gaven; dan, vermits niet alleen de omstandigheden, die de bepaling vroeger wenschelijk maakten, vervielen, maar er bovendien eene uitlegging aan werd gegeven, die men lijnregt strijdig oordeelt èn met de bedoeling èn met den aard der zaak, zoo eischt de redaktie de opgenoemde wijziging. Bijaldien er voorts geene veranderingen in de 5de en 6de afdeeling van het 3de hoofdstuk der Grw., nopens de wetgevende en financieele aangelegenheden, worden gemaakt, dan zou dit art. 60 door twee alinea's dienen aangevuld te worden.

De eene, bevattende het voorschrift hoedanig met opzigt der wetgeving in of voor de Overzeesche bezittingen zal worden gehandeld.

De andere, in deze of gene woorden zeggende: „de geldelijke toestand (van 's Rijks Overzeesche bezittingen) zal jaarlijks aan de S. G. worden kenbaar gemaakt; men zal daarbij de laatst geslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf overleggen, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo; en men zal tevens opgaaf doen van hetgeen voor het volgende jaar kan gerekend worden beschikbaar te zullen zijn, of een te kort te zullen opleveren."

Een lid verwijst naar art. 2 der konstitutionneele wetten van Koning Lodewijk, zeggende: „De regering der Hollandsche koloniën wordt door bijzondere wetten bepaald, de ontvangst en uitgave der koloniën zullen beschouwd worden als uitmakende een gedeelte der ontvangsten en uitgaven van den Staat."

Twee leden vonden dit laatste gevaarlijk, door de verpligting voor het moederland, om alsdan steeds in de te korten te moeten voorzien.

Derde. Al de leden zijn van oordeel, dat de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen zijn eigendommen van den Staat; dat mitsdien het overschot van de geldmiddelen uit de overzeesche bezittingen

1) Hetzelfde verlangen drie leden dezer Afdeeling ter gelegenheid van artikel 121. De zes overige leden deelen niet in dat gevoelen.

behoort onder de inkomsten van het moederland; de leden meenen dat art. 60 dit duidelijk uitdrukt, door gewag te maken van bezittingen van het Rijk.

Uit dit oogpunt beschouwd, zou de afdeeling geene wijziging of verandering van art. 60 verlangen. Dan door een lid wordt aangemerkt, dat art. 60 toch in ieder geval tot verschillende beschouwingen aanleiding geeft; terwijl door anderen wordt in het midden gebragt, dat wanneer al vroeger (ter gelegenheid van de beraadslagingen over de wet van den 23sten Maart 1826) de Hooge Regering moge kenbaar gemaakt hebben, dat zij instemt met het gevoelen van de leden dezer afdeeling, in de laatste jaren geen bepaald gevoelen te dezen aanzien door haar is geuit.

De afdeeling stelt er hoogen prijs op, dat deze gelegenheid niet voorbij ga, zonder dat eene volledige overeenstemming tusschen de Regering en de vertegenwoordiging op dit punt worde daargesteld. Mogt de Regering onverhoopt thans het gevoelen dezer afdeeling ten aanzien van de uitlegging van art. 60 niet deelen, dan dringt men eenstemmig er op aan, dat art. 60 zoodanig worde gewijzigd, dat daaruit ten duidelijkste blijke dat de schatkist van het Rijk regtmatige aanspraak heeft op de baten van de overzeesche bezittingen.

Nog uit een ander oogpunt heeft dat artikel stof tot beraadslaging opgeleverd: het betreft de wetgeving in de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen. Al de leden dezer afdeeling zijn eenstemmig van gevoelen dat ook de wetgevende magt in de koloniën uitsluitend aan den Koning moet worden opgedragen, omdat de S. G. niet genoeg bekend zijn met de zeden, gewoonten, behoeften van de inwoners van de overzeesche volkplantingen, en omdat deze onderling zoodanig verschillen, dat eene algemeene wetgeving voor dezelve onmogelijk schijnt. Dan bij eenige leden is de bedenking gerezen, of de wetgevende magt in de koloniën wel door de Grw. uitdrukkelijk aan den Koning is opgedragen? De redenen van twijfel zijn gelegen in het woord *opperbestuur*, hetwelk in den regel geen wetgeving in zich bevat, in verband met de woorden: *algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen*, voorkomende in art. 73 der Grw. Hiertegen werd intusschen de opmerking gemaakt, dat daar, waar geene vertegenwoordiging bestaat of werkzaam is, het onderscheid tusschen wetgeving en bestuur, tusschen wet, besluit en reglement, verdwijnt.

Onafhankelijk van de geldmiddelen, wordt door vier leden verlangd, dat bij art. 60 eene bepaling zal worden gevoegd, luidende: dat de Koning jaarlijks aan de S. G. een uitvoerig verslag doet van den staat der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

Vierde. Het is overbodig omtrent dit art. in ontwikkeling te treden nopens

het reeds gebleken algemeen begrip der Tweede Kamer, dat het exedent der koloniën als bate van den Staat behoort te worden beschouwd, en dat het gebruik daarvan, gelijk van alle de overige baten, bij de wet dient te worden geregeld. Dit artikel heeft tot dusverre tot onderscheidene opvattingen aanleiding gegeven, en vordert mitsdien volstrekt eene verklarende bijvoeging, ten einde in de toekomst botsingen voor te komen. De geheele afdeeling hecht hieraan bijzonderlijk. Zij vraagt hier niets, dat gezegd zou kunnen worden tot eenig uiterste over te slaan; alleen wil zij in de Grw. opgenomen hebben, wat in substantie reeds door de Hooge Regering, bij het ontwerp van wet op de leening van 56 millioen, is voorgedragen geweest. De afdeeling durft zich dus vleijen met de aanneming van hare voordragt, omdat die eigenlijk niets anders behelst dan de reeds uitgedrukte opinie der Hooge Regering zelve, en eenparig stelt zij dus voor dit 60ste art. deze redaktie voor.

„De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen.

„Jaarlijks wordt aan de S. G. de staat van den geldelijken toestand dier volkplantingen en bezittingen opengelegd.

„Het beschikbaar saldo wordt daarbij aangetoond, en het gebruik daarvan bij de wet geregeld."

Vijfde. Aan het slot van dit artikel te voegen: „behoudens rekening en verantwoording van alle de baten en lasten, in verband met art. 128 over het beheer der financiën." (Drie leden.)

Het woord *uitsluitend* te doen wegvallen: vijf leden, waarvan twee zijn voor het eenvoudig doen wegvallen van dat woord, en drie eene andere zinsnede willen bijgevoegd hebben, om aan te duiden dat de wetgeving in het moederland niet toepasselijk is op de koloniën. Een lid stelt de volgende redaktie voor: „De Koning heeft het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen en oefent aldaar, zonder medewerking der S. G., de wetgevende magt uit." — Drie leden voegen zich bij deze redaktie.

Deze Afdeeling stelt nog eenparig voor, aan het einde van het hoofdstuk over de Financiën, een artikel te plaatsen van den volgenden inhoud:

Jaarlijks, gelijktijdig met de begrooting, zal de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen aan de S. G. worden kenbaar gemaakt. De laatst geslotene rekening van ontvangsten en uitgaven aldaar zal telkens daarbij worden overgelegd, ter regtvaardiging van het beschikbaar saldo, en tevens opgaaf worden gedaan van hetgeen voor het volgend jaar kan gerekend worden beschikbaar te zullen zijn. De bestemming van deze beschikbare gelden zal telkens door eene wet worden geregeld."

Thans biedt de Regering (18 Maart) nog 7 ontwerpen aan, waaronder een, gemerkt III, om aan art. 60 toe te voegen:

Aan de S. G. zullen, in den aanvang van elke gewone zitting, worden medegedeeld de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volkplantingen en bezittingen.

Het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, wordt bij de wet geregeld.

Deze worden door de Afdeelingen onderzocht van 30 Maart tot 1 April. Hare Processenverbaal bevatten omtrent ontwerp III:

Eerste Afdeeling. De slotbepaling, hier bij art. 60 voorgesteld, voldeed aan de afdeeling niet. Men oordeelde hare redaktie te onbepaald; wat hier door de laatst ingekomen staten moet verstaan worden, vond men duister; waarom van *ontvangsten en uitgaven*, niet van *alle ontvangsten en uitgaven* gesproken werd, was evenzeer een raadsel. Eenige leden vonden de uitdrukking *het batig slot beschikbaar ten behoeve van het moederland* min gelukkig, als hen aan een ander slot *niet beschikbaar* doende denken. Negen leden waren dus van oordeel, dat voor eene slotbepaling, aan art. 60 te brengen, moest gevolgd worden de redaktie door de vierde afdeeling bij het vroegere Procesverbaal voorgesteld. Twee dezer leden blijven nog bij hun gevoelen, dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen van den Staat bij de wet konden en behoorden vastgesteld te worden; zij voegen zich daarom slechts subordinatelijk bij de overige zeven leden. Een van hen was van oordeel dat het beter ware hier eene bepaling op te nemen, gelijkluidende met hetgeen in art. 6 van het IVde ontwerp gevonden wordt. [1]).

Een lid verlangt hoegenaamd geene toevoeging aan art. 60; hij beschouwt deze zaak in verband met art. 53 der Grw. en oordeelt, dat in de vervulling der verpligtingen, welke door den Koning bezworen worden, genoegzame waarborgen gelegen zijn. Indien er voor art. 60 andere bepalingen moesten in de plaats komen, zoude hij de voorkeur geven aan de artt. 12 en 36 der grondwettelijke verordeningen van het koningrijk Holland.

Tweede. De meerderheid der leden vindt de thans voorgestelde redaktie van art. 60 ten eenenmale ondoeltreffend, en geenszins beantwoordende aan het verlangen, zoo herhaaldelijk en nadrukkelijk van verschillende zijden der Kamer geopenbaard. Het schijnt alsof men in twijfel trekt, wie de regt-

1) „De Koning doet jaarlijks aan de S. G. een uitvoerig verslag van het gebruik der geldmiddelen. De ontvangsten en uitgaven van ieder afgeloopen dienstjaar door de Algemeene Rekenkamer afgesloten zijnde, wordt de alzoo afgesloten rekening, welke zoo wel de ontvangsten als de uitgaven moet bevatten, jaarlijks aan de S. G. medegedeeld."

hebbende eigenaar der koloniën is. Bijaldien het op zich zelf zoo onschuldige woord *uitsluitend*, hetwelk de toekenning van het opperbestuur vooraf gaat, aanleiding tot het dwaalbegrip gaf, dan dringt men te meer op het weglaten dier uitdrukking. Opperbestuur op zich zelf kan men niet anders beschouwen, dan als het bewind met de uitvoering belast. Verre van dit den Koning te betwisten, acht men de bepaling heilzaam, ten einde klem en eenheid aan eene zoo verwijderde administratie te geven. Maar iets anders is het, om daarbij af te zien van eene komptabiliteit en verantwoording der geldelijke aangelegenheden, welke den Staat, als eenigen eigenaar, noodwendig toekomen. Wil men dit niet, en wil men, eenigzins afdoende en behoorlijk ingelicht, de financieele belangen van den Staat desaangaande voorstaan, dan zal men niet alleen de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven moeten mededeelen, maar zulks van eene bijvoeging der gearresteerde begrootingen moeten doen vergezeld gaan, en alsdan tevens de voorschriften der komptabiliteit op het oog houden. De afdeeling dringt nader aan op haar vroeger geuit verlangen om den geldelijken toestand jaarlijks aan de S. G. kenbaar te maken; daarbij de laatst geslotene jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf over te leggen, om het beschikbaar saldo te regtvaardigen, en tevens over de vermoedelijke baten of te korten van het volgend dienstjaar bij de wet te beschikken.

Eenige leden gelooven, dat er met de begrooting en afrekening der koloniale aangelegenheden op dezelfde wijze als met die van het moederland moest gehandeld worden.

Onderscheidene leden herhalen almede het verlangen, om bij de Grw. vast te stellen, hoedanig er ten opzigte der wetgeving voor de koloniën dient gehandeld te worden. Zij beseffen volkomen dat de daartoe vereischte wetgeving van die des moederlands moet verschillen; zij begrijpen eveneens, dat men in de volkplantingen meer dan hier te lande aan de reglementaire voorschriften der uitvoerende magt moet overlaten; maar zij kunnen zich niet met het denkbeeld vereenigen, dat de uitvoerende magt de wet is, en iemand hoegenaamd vrijmoedig over het leven, de vrijheid en de bezittingen, niet alleen van millioenen inboorlingen, maar tevens van duizenden Nederlanders, kan beschikken.

Derde. Over de voorgestelde slotbepaling van art. 60 waren de gevoelens eenigermate verdeeld; sommige leden wenschten het woord *staten* in *rekeningen* veranderd te zien, anderen deelden dat gevoelen niet, en wenschten het woord *staten* te behouden.

Men verlangde dat ook de rekeningen van ontvangsten en uitgaven, hier te lande ten behoeve van de overzeesche bezittingen wordende gedaan, aan de S. G. wierden medegedeeld.

Het was niet duidelijk genoeg, wie beslissen zou welk saldo ten behoeve van het moederland beschikbaar is, enz.

Eenige leden merkten op, dat het niet alleen van belang was, om met den financieelen toestand van de overzeesche bezittingen bekend te worden, maar dat in het algemeen de territoriale, materieele toestand van dezelve aan de S. G. moest worden kenbaar gemaakt.

Men wilde dan de slotbepaling van art. 60 aldus geëindigd zien:

„Aan de S. G. zal, in den aanvang van elke gewone zitting, opening gegeven worden van den inwendigen en financieelen toestand der overzeesche bezittingen, en aan dezelve worden medegedeeld de begrooting van ontvangsten en uitgaven, alsmede van de opbrengst der produkten en andere voordeelen, door de volkplantingen en bezittingen afgeworpen; over de baten zal bij de wet worden beschikt."

Sommige leden verklaarden volkomen genoegen te nemen met de voorgedragene slotbepaling.

Vierde. Alvorens zich bepaald uit te laten over deze nieuwe redaktie van het zoo belangrijke art. 60 der Grw., verlangt men van de Regering, indachtig aan de beraadslagingen over de laatstelijk voorgestelde indische leening, de duidelijke en bestemde verklaring, wat hier verstaan wordt door de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van de koloniën.

Zes leden hechten bij voortduring aan de in deze afdeeling bij het eerste verbaal opgegevene redaktie van het slot van het artikel. Zij zouden begeeren te lezen: „Het beschikbaar saldo wordt daarbij aangetoond en het gebruik daarvan bij de wet geregeld;" dewijl de nu voorgestelde redaktie zou kunnen leiden om het voor het moederland beschikbare gedeelte van het batig slot der Indische rekening, naar willekeur alleen door de Regering te laten bepalen. De overige leden namen genoegen met de voorgestelde zinsnede, vermeenende dat deze uitlegging daaraan niet zal kunnen worden gegeven.

Een lid geeft in bedenking, of het niet raadzaam zij om het opperbestuur des Konings over de koloniën van den Staat, en waarop hij volstrekt niets zou willen afdingen, eens vooral, ter voorkoming van moeijelijkheden in de toekomst, bij eene wet te regelen? Hij hecht veel aan dit denkbeeld, omdat opperbestuur geene opperheerschappij is, en beveelt daarom hetzelve der Hooge Regering aan. Op het verlangen van dat lid is deze zijne beschouwing in dit verbaal opgenomen, doch de overige leden der afdeeling hebben het bedenkelijk gevonden zich daarmede te vereenigen.

Vijfde. De verandering in art. 60 der Grw. voorgedragen, komt in vele opzigten het geuite verlangen van de meeste leden der Tweede Kamer te gemoet; echter zijn bij gelegenheid van de diskussie der wet over de leening ten behoeve der overzeesche bezittingen eenige redaktiën voorgedragen, die beter

de meening der vergadering zouden uitdrukken. Inzonderheid komt het voor, dat de woorden *laatst ingekomen staten van ontvangst en uitgaven* minder zekerheid opleveren, en men verlangt daarvoor te lezen: *de laatst geslotene rekening*, welke redaktie nogmaals aan de aandacht der Regering wordt aanbevolen.

Drie leden verklaren het artikel, zooals het hier gewijzigd is, voldoende te vinden.

Twee leden zouden daarmede genoegen nemen, indien men de zekerheid daarbij had, dat gemelde staten door de handteekening van een verantwoordelijk ambtenaar gewaarborgd zouden worden.

Een lid eindelijk verlangt dat de kontrole over het beheer der geldelijke opbrengst van de koloniën nog veel ruimer worde verzekerd. Hij voert het voorbeeld van Engeland en Frankrijk aan, waar, niettegenstaande de konstitutie nog meer beperkt daarover beschikt dan de onze, zoodanige wettelijke bepalingen gemaakt zijn, dat de verantwoording aldaar veel beter is verzekerd.

Hierop antwoordt de Regering:

De onderscheidene aanmerkingen, door de afdeelingen betrekkelijk het 3e ontwerp van wet gemaakt, kunnen tot de navolgende hoofdpunten gebragt worden, welker bij deze memorie meer ontwikkelde beantwoording de stoffe volkomen zal toelichten.

1°. Er bestaat onzekerheid wat bedoeld wordt door de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven der overzeesche bezittingen, en of daarop wel alle ontvangsten en uitgaven voorkomen. Men zou ook de begrootingen willen overgelegd zien, mitsgaders de laatst afgesloten rekeningen van ontvangsten en uitgaven, tot regtvaardiging van het beschikbare saldo. Het woord rekeningen schijnt in allen geval te verkiezen boven staten.

De staten van ontvangsten en uitgaven door de Regering bedoeld zijn die, welke jaarlijks uit de koloniën ontvangen worden, en met welker inrigting de leden zich kunnen bekend maken door de inzage van den staat van ontvangsten en uitgaven in geheel Nederlandsch Indië over het jaar 1839, aan de Kamer door het departement van Koloniën medegedeeld, bij gelegenheid der beraadslagingen van Dec. 1839, en nog ter harer griffie berustende [1]). Die staat is geheel gelijkvormig aan het sedert eenige jaren in Indië gebruikelijke, en in 1833 bepaaldelijk door den graaf VAN DEN BOSCH, destijds Kommissaris Generaal des Konings in N. I., vastgestelde model. Het is de eigenlijke *begrooting van N. I.*, omvattende alle ontvangsten en uitgaven, zonder eenige uitzondering, waarop men in het jaar, waarover de staat loopt, meent te kunnen en te mogen rekenen.

---

1) Zie de eerste noot op blz. 185 hiervóór.

Deze staat geeft mitsdien een naauwkeurig overzigt der gansche koloniale administratie; voor personen, met den dagelijkschen gang dier administratie bekend, is die staat genoegzaam duidelijk; maar men zal zich gaarne beijveren, om door eenige wijzigingen in den vorm, daaraan, als dit noodig wordt geacht, eene meerdere duidelijkheid bij te zetten. De laatst afgeslotene rekeningen der koloniale administratie zoude men volgaarne aan de Kamer mededeelen, zoo daarvan eenig nut kon worden getrokken ter bepaling van het beschikbaar saldo, waarvan het gebruik bij de wet zal worden geregeld. Maar dit is het geval geenszins, gelijk hieronder nader blijken zal.

Als een gevolg van de bijzondere ligging der Indische bezittingen op honderden mijlen afstands van elkander, en alle gedurende meerdere maanden van het jaar onderhevig aan periodieke stilstanden van gemeenschap met Java, en voorts naar aanleiding van de omstandigheid, dat vele belangrijke data voor de boekhouding te Batavia uit het moederland moeten komen [1]), kunnen de komptabele stukken, tot het afsluiten der rekeningen gevorderd, niet vroeger bij het algemeen financieel bestuur te Batavia worden verzameld, dan wanneer het tijdvak, waarover dezelve loopen, sedert lang is verstreken. Neemt men nu nog hierbij in aanmerking den tijd, gevorderd voor het opnemen en sluiten bij de Algemeene Rekenkamer van elke afzonderlijke rekening, en de bijzonderheid, dat daaronder vele zijn van eenén kommercieelen en ingewikkelden aard, dan wordt het begrijpelijk, dat het afsluiten der algemeene staatsrekening eerst lang na ommekomst van het jaar plaats vindt.

Op dit oogenblik is het departement van Koloniën nog niet in het bezit van eene latere staatrekening dan die van het jaar 1837.

De inzage van een zoodanig stuk, of zelfs die der staatrekening van 1838 zou, bij voorbeeld, geen licht hoegenaamd verspreiden over deliberatiën, ten doel hebbende om het cijfer of de bestemming te regelen van het batig slot, dat hier te lande in 1841 zal beschikbaar zijn.

Daartoe worden stukken van latere dagteekening gevorderd dan de afgeslotene rekeningen van vroegere jaren, en bepaaldelijk de laatst ontvangene begrootingen en derzelver rektifikatiën.

De kennis van den wezenlijken oogst van het laatst voorgaande en van den waarschijnlijken oogst van het loopende jaar; die van de restanten en waarschijnlijke prijzen, en eindelijk de opsomming der op den staat van ontvangsten en uitgaven ten laste der remise-kas voorkomende betalingen: ziet daar de gegevens, die vereischt worden ter bepaling van het batig slot.

Dat slot zal ook dan jaarlijks bij het departement van Koloniën naar deze grondslagen, doch buiten alle verband tot de laatst in Indië afgeslotene

1) Dit ziet vooral op de afrekeningen der produkten en de betaling der delegatiën, pensioenen, verlofstraktementen, enz. (*Noot der Regering.*)

staatrekening, worden opgemaakt en kan in geen geval door die rekening, als over een vroeger tijdvak loopende, worden toegelicht.

Overigens heeft de Regering, in het ontwerp van wet, het woord *staten* gebezigd, omdat dit sedert verscheidene jaren de *officieele benaming* is van de jaarlijks door den Gouv.-Gen. over N. I. gearresteerd wordende begrootingen van ontvangsten en uitgaven.

2°. De uitdrukking: *batig slot ten behoeve van het moederland*, doet denken aan een ander *niet beschikbaar* slot.

Zoo als de algemeene *staat van ontvangsten en uitgaven over N. I.* is ingerigt, en waarvan, zoo als gezegd, een afschrift, loopende over het jaar 1839 bij de Kamer is berustende, bestaat werkelijk het geval, dat het *excedent* van den staat op verre na niet is een *beschikbaar batig slot*. Eenige uitweiding is noodig om dit begrijpelijk te maken.

Uit de organieke bepalingen van den Kommissaris-Generaal VAN DEN BOSCH vloeit als eene aansporing tot spaarzaamheid en orde voort, dat het *excedent* van den algemeenen *staat van ontvangsten en uitgaven over geheel N. I.* bestaat uit het voordeelig verschil tusschen die bijzondere soorten van ontvangsten en uitgaven, over welke de Gouv.-Gen. eenen onmiddellijken invloed oefent, en welker cijfer in vele opzigten van zijne goede administratie afhankelijk is. Dat *excedent* bestemd zijnde, om te worden een in het oog vallende maatstaf der financieele handelingen van het Indisch bestuur, zoo moesten daarop geen invloed kunnen hebben de uitgaven, welker vermindering of vermeerdering niet van dat bestuur afhangt, maar die door het moederland aan de Indische financiën worden opgelegd.

Van dezen aard zijn de kosten van het Nederlandsch auxiliair eskader, welks sterkte niet door den Gouv.-Gen., maar door den Koning wordt bepaald; de uitgaven voor de kommissie van natuurkundig onderzoek; en de rentebetalingen, ten beloope van ƒ 9,800,000 's jaars bij onderscheidene wetten aan de Indische geldmiddelen opgelegd.

Van het *excedent* moeten ook nog afgetrokken worden eenige buitengewone uitgaven, die in 1833 geacht werden na eenige jaren geheel te zullen ophouden, zoo als de kosten der groote verdedigingswerken, eenige wachtgelden en personeele toelagen, en eenige sommen die in 1833 nog niet vatbaar schenen voor eene vaste regeling, zoo als een gedeelte der kosten van het leger, eene som voor aanbouw van vaartuigen en eene som voor onvoorziene tegenspoeden.

Dit alles nu moet blijkbaar van het *excedent* worden afgetrokken, om te komen tot de kennis van het *batig slot*, *beschikbaar voor het moederland*.

Maar dit zijn nog niet alle verrekeningen, die het *excedent* tot dat einde ondergaan moet. Voor het gemak der vergelijkingen is bepaald, dat de

waarde der gouvernements produkten steeds bij den algemeenen *staat van ontvangsten en uitgaven* zal berekend worden tot vaste prijzen, die wel in 1833, toen zij voor het eerst geregeld werden, in verhouding stonden tot de marktwaarde, maar die thans, immers voor zoo veel de stapelprodukten van koffij en suiker betreft, ver daar boven staan.

Die produkten worden bij voorbeeld steeds op de bedoelde staten in ontvangst gebragt voor *f* 33 en *f* 14 de pikol, doch zijn thans slechts netto waard ongeveer *f* 24 en *f* 8.50.

De specerijen en de indigo leveren gewoonlijk iets meer op dan de begrootingsprijzen, doch de slotsom blijft altijd, dat te dezer zake eene aanzienlijke deduktie van het *excedent* moet plaats hebben om de waarschijnlijke hoegrootheid van het *batig slot* te kunnen bepalen.

Uit dit een en ander blijkt derhalve, dat het Indisch *excedent* niet is het *beschikbaar batig slot*, bedoeld bij de slotbepaling der nieuwe redaktie van art. 60; moetende dat excedent, om eenig denkbeeld te geven van het waarschijnlijk beschikbaar batig slot, vooraf worden ontdaan van een aantal daarop klevende lasten, en van de te hooge aanrekening van sommige produkten.

3°. Naar welke regelen en door wien zal het batig slot, bij de wet beschikbaar, worden bepaald?

De bepaling der hoegrootheid van het beschikbaar batig slot is, zoo als uit de beantwoording der vorige vraag blijkt, geene willekeurige operatie, maar de uitkomst eener optelling en aftrekking van gegevens, die uit den Indischen staat van ontvangsten en uitgaven getrokken worden, in verband tot de later inkomende berigten van den Gouv.-Gen., wegens het mede- of tegenvallen der inzamelingen en ontvangsten en tot den bekenden staat der markt. Die operatie moet noodwendig worden verrigt bij het departement van Koloniën, alwaar de stukken berusten die den grondslag daarvan uitmaken.

4°. Denkbeeld om de koloniale begrooting van ontvangsten en uitgaven bij de wet te doen vaststellen, en op dezelfde wijze te doen behandelen als in het moederland.

Het is ten eenenmale ondoenlijk, om het arresteren der begrooting te ontnemen aan de koloniale besturen, eensdeels, omdat hun alleen een aantal omstandigheden bekend zijn die op het cijfer dier begrootingen eenen beslissenden invloed oefenen; anderdeels, omdat de groote afstanden tusschen het moederland en die bezittingen in het ondersteldegeval slechts de keuze zouden laten tusschen twee even bedenkelijke alternatieven, namelijk het volgen door den Gouv.-Gen. van eene lang te voren in Nederland gearresteerde en op de omstandigheden van het oogenblik niet meer passende begrooting, of wel het geheele gemis van eene begrooting; daar toch die van

elk loopend jaar eerst lang na de ommekomst van hetzelve in Indië ontvangen, en daardoor geheel nutteloos worden zou.

In beide gevallen zou er eene verwarring en onzekerheid ontstaan, waarvan de gevolgen moeijelijk te berekenen zijn.

Volgens de door den Komm. Gen. VAN DEN BOSCH gemaakte en door den Koning bekrachtigde bepalingen, worden de begrootingsstaten jaarlijks door den Gouv.-Gen. omstreeks de maand Januarij gearresteerd en executoir verklaard en vervolgens herwaarts gezonden. Gewoonlijk ontvangt het departement van Koloniën die staten in Junij of Julij en is in Augustus of September gereed met het gewone onderzoek in hoeverre, bij de opmaking derzelve, de bestaande verordeningen zijn betracht geworden. Het departement kan in den aanvang van elke gewone zitting der S. G. gereed zijn met de ter mededeeling aan H. E. M. bestemde opgaven, en die opgaven kunnen alsdan de laatst bekende informatiën omtrent de koloniale opbrengsten bevatten.

Deze gang van zaken is de eenige die als doelmatig kan worden beschouwd, terwijl voorts in de boven vermelde verordeningen en in derzelver naauwgezette bewaking bij het departement van Koloniën de waarborg opgesloten ligt, dat de jaarlijksche begrooting naar behooren opgemaakt, en niet overschreden wordt.

De dagelijksche bewaking der uitgaven, en de verantwoording der rekenpligtigen zijn opgedragen aan inrigtingen van contrôle, overeenstemmende met die van het moederland, en die nog onlangs het voorwerp zijn geweest van voorstellen van den Gouv.-Gen., ten doel hebbende bespoediging en vereenvoudiging. Geene uitgaaf wordt in Indië door den Gouv.-Gen. toegestaan, vóór dat de genoegzaamheid van den eigenaardigen post der begrooting op eene voldoende wijze gebleken zij.

5°. Welke zijn de ontvangsten en uitgaven, hier te lande ten behoeve der overzeesche bezittingen te doen?

Deze ontvangsten en uitgaven zullen duidelijk blijken, gedeeltelijk uit den jaarlijks over te leggen staat van ontvangsten en uitgaven, gedeeltelijk uit de stukken, die zullen strekken tot berekening van het waarschijnlijk *batig slot*.

6°. Door welke handteekeningen zullen de over te leggen staten worden bekrachtigd?

De uit N. I. ontvangen staten zijn bekrachtigd door de handteekening van den Gouv.-Gen. over N. I. en van den Direkteur-Gen. van Financiën, terwijl de afschriften gewaarmerkt zijn door den algemeenen sekretaris van het Gouvernement. De stukken welke eigenaardiglijk bij het departement van Koloniën zullen worden opgemaakt, zullen worden bekrachtigd door de handteekening van het hoofd van het departement.

7°. Mededeelingen omtrent den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen.

De geldelijke toestand der overzeesche bezittingen zal duidelijk blijken uit den algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven, en uit de opgaven die daarbij gevoegd zullen worden ter aanwijzing van het vermoedelijk beschikbaar batig slot.

8°. De wenschelijkheid van grondwettige bepalingen opzigtelijk de wetgeving in de koloniën, in verband tot de onbestaanbaarheid der vereeniging van de wetgevende met de uitvoerende magt, en tot de vrijmagtige beschikking over het leven, de vrijheid en de eigendommen der ingezetenen, die in de koloniën zoude bestaan.

De strekking der gemaakte aanmerking omtrent de vereeniging der wetgevende en uitvoerende magten in de koloniën is niet duidelijk voorgekomen.

Verstaat men daardoor, dat er in die koloniën, behalve de uitvoerende magt (waarmede waarschijnlijk bedoeld wordt de Gouv.-Gen.) behoorde te bestaan een van hem onafhankelijk wetgevend ligchaam, dan moet een zoodanig beginsel verklaard worden ten eenenmale onbestaanbaar met het hoog belang, om de zedelijke overmagt, die de volstrekte voorwaarde is der voortduring van ons gezag, niet te verlammen door de verdeeldheden en belemmeringen, onafscheidelijk van de wrijving van onderling onafhankelijke staatsmagten. De in Indië zoo gewigtige eenheid van inzigten en snelheid van uitvoering kan alleen worden bewaard door het thans bestaande stelsel, hetwelk dan ook trouwens dat is van alle volken, die derzelver koloniale belangen goed verstaan en niet aan afgetrokken theoriën opofferen.

Verstaat men door de gemaakte aanmerkingen, dat er in het moederland eene wetgevende magt voor de koloniën behoorde te bestaan, opdat de Gouv.-Gen. blootelijk zij de uitvoerder der van daar ontvangen wetten, dan is het antwoord, dat dit werkelijk nu het geval is; niet in eenen volstrekten zin, want dit zou even onbestaanbaar zijn als het aanwezen eener van den Gouv.-Gen. onafhankelijke wetgevende magt in de koloniën, maar behoudens de uitzonderingen, gebiedend door de omstandigheden gevorderd. De Gouvs.-Gen. zijn in de uitoefening hunner magt gebonden aan *reglementen op het beleid der Regering*, door den Koning gearresteerd. Dat hetwelk voor N. I. is vastgesteld, en aan hetwelk de overige zoo veel mogelijk gelijkvormig zijn, rust, ten opzigte van het punt waarvan hier rede is, op het beginsel, dat de algemeene wetten en verordeningen door den Koning worden vastgesteld; dat de Gouv. Gen., wanneer er *periculum in mora* is, bevoegd is, om, behoudens zijne persoonlijke verantwoordelijkheid, van die verordeningen af te gaan, maar dat, wanneer die voorwaarde niet aanwezig is, hij zich stiptelijk aan die verordeningen houden en zich bepalen moet tot het ma-

ken van bedenkingen en het doen van voorstellen aan het opperbestuur alhier. Op dezen regel maken uitzondering, zoo als trouwens wel van zelf spreken zal, alle wettelijke bepalingen van eenen ondergeschikten en dagelijkschen aard, waarmede geene beginselen gemoeid zijn, en ook die welke gevorderd worden door onverwachte gebeurtenissen. In die gevallen kan de Gouv. Gen., *onder 's Konings nadere goedkeuring*, al zulke wetten, algemeene verordeningen en bepalingen vaststellen en voorloopig in werking brengen, als in overeenstemming met de algemeene gronden van het regerings-reglement noodig worden geacht.

De zaak komt derhalve hierop neder, dat de wetgevende magt in de koloniën, in den regel, berust bij den Koning, die zich daaromtrent doet voorlichten door den Raad van State en het departement van Koloniën, mitsgaders door zoodanige andere departementen van algemeen bestuur, als eigenaardig in de in overweging komende onderwerpen zijn betrokken, en dat aan dit beginsel niet verder wordt gederogeerd, dan volstrekt noodig is door den afstand waarop de koloniën van het moederland zijn gelegen. Eene vrijmagtige beschikking over het leven, de vrijheid en de bezittingen der ingezetenen is niet in den Gouv. Gen. gevestigd, en zou trouwens weinig overeenkomstig zijn zelfs met de meest *bekrompene* denkbeelden van maatschappelijke orde en vrijheid. Een aantal uitdrukkelijke bepalingen, in het regerings-reglement opgenomen, wederspreken dan ook op het stelligste dit vermoeden.

De burgerlijke en lijfstraffelijke regtspleging kan alleenlijk worden uitgeoefend door regtbanken, daargesteld ingevolge de algemeene bepalingen en reglementen, op des Konings last in werking gebragt. Niemand mag in de koloniën wegens misdaden in regten betrokken worden, dan uit kracht der wetten en op de wijze daarbij vastgesteld. Alle tusschenkomst der Regering in zaken van justitie is verboden. De wet, eindelijk, beschermt een ieder, die zich als een goed en rustig burger gedraagt.

Op dit oogenblik houdt eene speciale kommissie, door den Koning benoemd, zich bezig met het voorbereiden van de invoering der Nederlandsche wetboeken in N. I. Een soortgelijk onderzoek is omtrent de W. I. koloniën aan den gang. Daardoor zullen eerlang dezelfde waarborgen in de koloniën bestaan, welke de wetten in den moederstaat aanbieden, hoezeer nu reeds voldoende waarborgen aanwezig zijn.

Dat aan den Gouv.-Gen. eene buitengewone magt is toegekend ten opzigte van personen schadelijk voor de rust, is niet te ontkennen, en mag bij den eersten opslag die waarborgen aanmerkelijk verzwakken; maar dit is meer schijn dan waarheid, en is in alle geval eene volstrekte noodzakelijkheid.

Elke maatregel van den Gouv.-Gen., strekkende om in het belang der openbare rust iemand in verzekerde bewaring te doen nemen, of uit de kolonie te verwijderen, is onderworpen aan de koninklijke goedkeuring, en moet dadelijk worden gebragt ter kennisse van het departement van Koloniën. Men mag dus aannemen, dat de Gouv.-Gen. zoodanige maatregelen niet nemen zal, dan op goede gronden. Ziet daar den waarborg, dat van de buitengewone magt geen ligtvaardig gebruik zal worden gemaakt. Die magt behoort niet aan den Gouv.-Gen. te worden ontnomen. Men vindt in de koloniën menschen van allerlei landaard, wier belangen en oogmerken zich niet altoos met onze administratieve verordeningen verdragen. Niets is in staat om die gemengde bevolking in toom te houden, dan de overtuiging, dat een stil en ordelijk gedrag de volstrekte voorwaarde is van derzelver toelating, en dat het aan den Gouv.-Gen. vrijstaat om die toelating elk oogenblik in te trekken.

Het komt er dus op neder, dat in de koloniën geene vrijmagtige beschikking over leven, vrijheid en eigendommen bestaat; dat de buitengewone magt, aan den Gouv.-Gen. opgedragen, zich niet verder uitstrekt dan tot het verwijderen van personen, welker verblijf gevaarlijk of schadelijk wordt geoordeeld; zijnde die verwijdering nog onderhevig aan eene hoogere beoordeeling; en dat eindelijk de door den Koning gearresteerde koloniale regerings-reglementen al die grondwettige waarborgen bevatten, welke het bijzonder belang vordert, en bestaanbaar kunnen worden geacht met de gesteldheid der koloniën en met het algemeen belang.

De slotsom van al het bovenstaande is:

1⁰. dat de door de Regering voorgedragene nieuwe slotbepaling van art. 60 der Grw. al datgene bevat wat gevorderd wordt om de verwezenlijking te verzekeren van het eigenlijke oogmerk dier bijvoeging, namelijk *de regeling bij de wet van het werkelijk beschikbaar batig slot der koloniale administratie*, en dat, zoo de Regering het overleggen der laatste gearresteerde *staten van ontvangsten en uitgaven* (met andere woorden *de koloniale begrootingen*) en niet van de *laatst afgeslotene rekeningen* heeft voorgesteld en nog blijft voorstellen, dit alleen plaats heeft om de S. G. in het bezit te stellen van stukken van de laatst mogelijke dagteekening, en mitsdien van de meest mogelijke nuttigheid.

2⁰. dat de bijzondere en algemeene belangen doelmatiglijk bij de bestaande koloniale verordeningen zijn verzekerd, en dat de veranderingen, die daaromtrent in sommige aanmerkingen als wenschelijk worden geopperd, niet zouden zijn overeen te brengen met het belang van den Staat, en met de eigenaardige gesteldheid van alle koloniale besturen.

Dit antwoord komt weder in de Afdeelingen, die bij Pro-

cessenverbaal van 30 April en 1 Mei het volgende te kennen geven:

Eerste. De redeneringen welke hier door de Regering gebezigd zijn, om de juistheid der redaktie toe te lichten van de slotbepaling aan art. 60 te hechten, en dezelve allezins te verdedigen, waarvan de afdeeling de zorgvuldige uiteenzetting met dank ontvangen en met bijzondere belangstelling gelezen heeft, hebben echter op vijf leden der afdeeling, die eene soortgelijke toevoeging bij art. 60 verlangen, niet dien indruk gemaakt, dat zij van hun gevoelen omtrent het min voldoende der voorgestelde redaktie zouden zijn terug gekomen. Zij blijven nog verre de voorkeur geven aan de redaktie, welke door de vierde afd. bij haar eerste proces-verbaal is aangegeven, en oordeelen, dat alle de bij de memorie van antwoord vooruitgezette redeneringen geenszins hebben aangetoond, dat de uitdrukkingen, daar gebezigd, niet behoorden, niet konden aangenomen worden.

Een lid bleef bij zijn gevoelen, dat de bewuste bepalingen geen onderwerp van grondwettelijke voorschriften behooren uit te maken, en het beter is, het art. 60 zonder eenige verandering te laten zoo als het is. Twee leden, die vroeger steeds van gedachte waren dat de begrootingen der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen van den Staat bij de wet konden en behoorden vastgesteld te worden, verklaarden door de argumentatie der Regering geenszins van het onmogelijke en het nadeelige der verwezenlijking van hun denkbeeld overtuigd te zijn. Hierover echter in eene repliek te treden op een antwoord van vele pagina's in folio, achtten deze leden onnoodig en ongepast, te meer daar hun gevoelen niet door vele leden der Kamer gedeeld wordt. Zij zullen daarom ook alleen hier opmerken, dat, volgens de motieven nu door de Regering omtrent het verstand van art. 60 en de voorgestelde bijvoeging gegeven, het, naar hun oordeel, bij de opneming van dezelve, als grondwettelijk wordt vastgesteld, dat, ten gevolge van het opperbestuur der overzeesche bezittingen, zoo wel alles wat tot de financiën behoort, als wat de geheele inwendige huishouding, ja al wat de regeling der wetgeving aangaat, zoo in strafzaken als over burgerlijke en kommercieele handelingen, ook alle maatregelen van verdediging, van policie, in één woord, dat alles aan den Koning behoort, en nu alleen bij de geldmiddelen van het moederland zal gevoegd of afgestaan worden dat batig overschot of slot, hetwelk na alle de aftrekkingen bij de memorie expresse genoemd of voorbehouden, zal geoordeeld worden ter kennisse der S. G. gebragt te kunnen worden. — Deze leden vinden zich bezwaard dat systema, met al de gevolgen van hetzelve, door eene aanneming dezer bijvoeging, vergezeld van zoodanige toelichting als hier gegeven is, te bekrachtigen, en gelooven niet, dat zij de overzeesche bezittingen, op deze

wijze, geheel en ten volle buiten alle bemoeijing van een deel der wetgevende magt kunnen en mogen stellen. De eerstbedoelde leden wilden de eenigzins scherpe gevolgtrekking, in de redenering dezer twee leden, naar hun oordeel, opgesloten, geenszins stilzwijgend toestemmen of erkennen, en verklaarden mitsdien de bedoelde quaestie, noch door toevoeging aan art. 60 te brengen, noch door stellingen der memorie, in het minste gepraejudicieerd te achten.

Tweede. Het is der afdeeling niet ontgaan, dat de wijze en de toon, waarop de bedenkingen tegen dit ontwerp zijn wederlegd, zich gunstig onderscheiden... Drie leden kunnen er in berusten. Maar zes leden wenschten eene schrede verder te gaan, om de belangrijke aangelegenheid meer afdoende te regelen. Het is waar, dat de aan de Kamer medegedeelde staten over 1839, naar het schijnt, de vereischte volledigheid bezitten; dan vermits het model niet van de wetgeving, maar van de administratie afhangt, en zij dezelve derhalve naar het inzigt of de luim van het oogenblik min volledig kan maken, zoo acht men voortdurend het bij de wet vaststellen der afrekening eene wenschelijke zaak. Dat daartoe, wegens de groote afstanden, tijd vereischt wordt, zal geene zwarigheid opleveren, vermits niets belet om eene speling van twee of drie jaren te nemen, en inmiddels de restanten der niet afgesloten dienstjaren, ter nadere verrekening, bij eene volgende begrooting op te nemen. Bijaldien zulk eene afrekening geen licht over de deliberatien verspreidde, zoude het toch van de juistheid der cijfers doen blijken; terwijl het geene groote zwarigheid kan hebben, om de daarbij gevorderde stukken almede kopijelijk ter inzage te geven. De kennis van den wezenlijken oogst zoude men alsdan ten slotte eerst voor het af te sluiten jaar behoeven te weten, en de oogst der latere jaren op afrekening worden gesteld. Maar eene afrekening houdt men voor het eenig afdoend justifikatoor stuk. Voor het overige wil men opzigtelijk de geldelijke aangelegenheden der koloniën niet verzwijgen, dat het doeltreffender zoude toeschijnen om het vermoedelijk bedrag der produkten meer overeenkomstig de wezenlijke netto prijzen uit te trekken, en, bij een minder autokratisch bestuur van den Gouv.-Gen., den Raad meerderen invloed toe te kennen.

Voorts blijven vier leden insteren, om de wetgeving voor de koloniën niet uitsluitend van de uitvoerende magt te doen afhangen Aan een wetgevend ligchaam in de koloniën zelve heeft wel geen lid der vergadering gedacht, maar aan eene wetgeving door de werking der S. G. in het moederland. De verklaring dat men als het ware reeds iets gelijkluidends zoude hebben, naardien de Gouv.-Gen. niet dan de uitvoerder der van wege den Koning ontvangen wetten is, bewijst juist dat de uitvoerende magt hier te lande vrijmagtig, en dus willekeurig, over de wetgeving, over het leven en de be-

zittingen van allen in de koloniën beschikt: immers maakt, schorst en vernietigt de Koning de wetten en kan Dezelve zulks den Gouverneur bij delegatie toekennen; immers kan men zoodoende de werking der regtbanken staken, gelijk dit, om het daadwerkelijke te betoogen, zoo schromelijk door wijlen den generaal DAENDELS is gedaan. Welke verheven gedachten wij ook van den Koning, en zelfs van den troonsopvolger hebben, zoo is de Grw. het palladium, dat bij uitsluiting, zonder aanzien des persoons, over het al dan niet wettige der zaken doet oordeelen, en dit zoo zijnde, is het volledig gebrek aan eene konstitutionneele wetgeving voor de koloniën eene anomalie met de overige bestanddeelen onzer Staatsregeling. Iets geheel anders is het, om toe te stemmen, dat de koloniën niet dezelfde wetgeving als het moederland moeten hebben, en de gouverneur eener kolonie meer magt en vrijheid moest bezitten dan die van een onzer provinciën. De openbare rust en het in toom houden van deze en gene menschen, zouden dan ook geenszins door de bedoelde wetgeving behoeven te lijden.

Eindelijk werd herinnerd, dat men, van de overzeesche bezittingen sprekende, schier uitsluitend van de O. I. gewaagde en zeldzaam aan de W. I. scheen te denken. Intusschen vertrouwt men, dat er afzonderlijke staten betrekkelijk deze laatste koloniën zullen worden medegedeeld, en ontstaat bovendien de vraag of er zulk een verband tusschen de verschillende koloniën bestaat, dat de baten der eene, in eene eerste plaats, moeten strekken om in eventueele behoeften eener andere kolonie te voorzien.

Derde. De afdeeling betuigt aan de Regering haren dank voor de wijze waarop zij thans de voorgedragene wijziging van art. 60 heeft gelieven toe te lichten. De groote meerderheid dezer afdeeling is hiermede volkomen voldaan, en verklaart dan ook met dit wetsontwerp genoegen te nemen.

Vierde. Heeft het antwoord aangenomen voor kennisgeving, zonder daardoor geacht te willen worden al de daarin voorkomende redeneringen te beamen.

Vijfde. Heeft met genoegen de uitvoerige beantwoording harer bedenkingen op dit wetsontwerp gelezen, die zoo voordeelig afsteekt bij de wijze, waarop dezelve bij de meeste andere wetsontwerpen zijn behandeld. Zij is dan ook overtuigd geworden van de bondigheid der redenen, welke tot staving van het gevoelen der Regering over menigvuldige daarin voorkomende onderwerpen zijn aangevoerd. Echter kunnen twee leden zich met de voorgedragene redaktie niet vereenigen, en blijven het gevoelen aankleven, dat de uitkomst der effektieve begrooting de basis van de berekening van het batig saldo moet wezen, hetwelk ter beschikking der schatkist moet komen. Zij erkennen dat hierdoor misschien twee of drie jaren langer zullen verloopen, eer de zaken eenen allezins geregelden gang genomen zullen hebben, doch

vermeenen dat zulks rijkelijk opgewogen wordt door de meerdere zekerheid waarop de berekeningen alsdan zullen rusten.

De overige leden nemen genoegen met hetgeen hier is betoogd, en zullen in de bepalingen van dat wetsontwerp berusten, doch vermeenen dat het alhier bedoelde beschikbare saldo, bij raming aangenomen zijnde, naderhand door de uitkomsten der wezenlijk afgesloten rekeningen, zoodra die bekend zullen wezen, zal moeten worden gekonstateerd.

Ook kunnen eenige leden zich niet overtuigen dat de vereeniging der wetgevende en uitvoerende magt, zoo als die door de bestaande reglementen op het beleid der regering in de koloniën stand grijpt, genoegzame waarborgen voor de vrijheid der ingezetenen en de veiligheid hunner personen en bezittingen zoude opleveren.

Op nieuw antwoordt de Regering:

Vermits de antwoorden der Regering op de vroegere aanmerkingen der afdeelingen omtrent het wetsontwerp n⁰. III door vele leden voldoende geacht worden, zal het genoegzaam zijn nader aan te toonen, dat de stukken, bestemd om, volgens de nieuwe slotbepaling van art. 60, jaarlijks aan de S. G. te worden medegedeeld, geschikt zijn tot het geven van de meest mogelijke zekerheid omtrent de wezenlijke uitkomsten van het geldelijk beheer der kolonie. De eerste mededeeling, uit krachte der onderwerpelijke bijvoeging aan de S. G. te doen, zal, voor zoo veel betreft de berekening van het beschikbaar batig slot, bestaan uit de optelling der volgende gegevens:

a. restanten der produkten onder bewaring der Nederlandsche Handelmaatschappij, aanwezig op den eersten Januarij van het dienstjaar, hetwelk door de beschikbaarstelling zal worden gebaat, en

b. beredeneerde raming der produkten in den loop van hetzelfde dienstjaar uit O. I. verwacht wordende, voor de najaarsveilingen van dat jaar, en mitsdien in den loop van hetzelve verkoopbaar.

Van de totale waarde dezer produkten, berekend volgens de prijzen van den dag, vervolgens afgetrokken zijnde:

c. de onderscheidene betalingen, blijkens den algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven, voor rekening der koloniën in het moederland te doen, en

d. de betalingen, reeds bij de wet op het O. I. excedent aangewezen,

zoo zal het verschil aantoonen het eerste beschikbare saldo, welks bestemming bij de wet zal worden aangewezen.

In het tweede jaar zal de te doene mededeeling moeten aanvangen met eene aantooning of en in hoeverre het in de vorige zitting opgegevene vermoedelijk batig slot zich heeft verwezenlijkt, welke aantooning zal in zich sluiten eene vergelijkende opgave van hoeveelheden en prijzen.

Wijst die vergelijking een overschot aan, dan wordt hetzelve gevoegd bij de som, van welker beschikbaarstelling alsdan op nieuw de rede zal zijn. Is de uitkomst daarentegen onvoordeelig, dan heeft het tegenovergestelde plaats. Deze uitkomst vervolgens in verband gebragt wordende met eene herhaling der operatiën hierboven sub *a*, *b*, *c* en *d* aangeduid, zoo zal daardoor niet alleen aangewezen zijn, welk batig slot in het tweede tijdvak waarschijnlijk zal beschikbaar zijn, maar zullen tevens de wezenlijke uitkomsten van het verloopen tijdvak in een helder daglicht worden gesteld.

Op deze wijze van jaar tot jaar voortgaande, zullen de S. G. geraken in het bezit eener aaneenschakeling van volledige aantooningen, die, in verband tot de jaarlijks over te leggen *staten van ontvangsten en uitgaven* (begrootingen) zullen voldoen aan al de vereischten van duidelijkheid en zekerheid.

Uit het bovenstaande laat zich afleiden dat de door de Regering voorgestelde redaktie, welke, in verband met de gegevene ophelderingen, bepaaldelijk den gang der zaak uitdrukt, als de meest doelmatige beschouwd kan worden.

De volgende antwoorden zijn toepasselijk op zoodanige nadere aanmerkingen als door het bovenstaande niet of niet genoegzaam zijn toegelicht.

De overlegging der in Indië afgesloten rekeningen, tusschen welke en het saldo in beraadslaging er steeds eene gaping van minstens drie jaren zou bestaan, wordt nog geoordeeld zonder nut te zijn.

Wanneer de overgelegde staten aanmerkelijke verschillen opleveren met die van vroegere jaren, hetzij in den vorm, hetzij in het wezen der zaak, zullen die verschillen behoorlijk worden toegelicht.

De staten van ontvangsten en uitgaven in de W. I. koloniën zullen evenzeer worden overgelegd als die der O. I. bezittingen; wordende het te kort der W. I. administratie gedekt uit de O. I. inkomsten, en zijnde de staten, die dat te kort aantoonen, mitsdien eigenaardige bijlagen van de stukken, den staat der O. I. geldmiddelen aantoonende.

Volgens het Verslag der Centrale Afdeeling heeft men deze nadere inlichtingen voor kennisgeving aangenomen; terwijl drie Afdeelingen een enkel woord bijvoegen om te betuigen dat men voldaan is, of dat men de vroeger vermelde bezwaren blijft hebben.

Gedurende de openbare debatten bespreekt men art. 60 zoowel bij de algemeene beraadslagingen over al de ontwerpen (zittingen van 2 en 3 Junij), als bij de behandeling van ontwerp III (zitting van 4 Junij). Wanneer wij korte uitingen van welgevallen, van hoop of meening dat het voorgestelde aan alle

vroeger geschil over de koloniale geldmiddelen een einde maakt, op ééne lijn plaatsen met zwijgende toestemming, is het volgende een getrouw relaas van het ter zake gezegde.

De heer LUZAC bestrijdt het voorstel aldus:

Indien de bijvoeging van art. 60 nu hier voorgesteld, van geen verschil van opinie tusschen de Regering en de vertegenwoordigers des volks ware voorafgegaan; indien wij niet *jaren lang* over het regte verstand van de woorden *uitsluitend opperbestuur* getwist hadden, en bijaldien de Regering niet, bij eene soort van officieele deduktie, vele pagina's in folio lang, bij de antwoorden op onze bedenkingen nu laatstelijk gegeven, met veel rondborstigheid hare meening over de alles omvattende beteekenis van het woord *opperbestuur* gegeven had, — eene meening met mijne intime overtuiging geheel in strijd, — ik zoude deze bijvoeging misschien als eene niets prejudicierende verduidelijking des artikels, als eene optelling van hetgeen wij hier jaarlijks omtrent de overzeesche bezittingen van de Regering zullen vernemen en ontvangen, hebben kunnen beschouwen.

Doch, na alles wat te dezer zake gezegd en geschreven is, door het aannemen van dit artikel, zoo als het nu zal luiden, te erkennen, dat wij, betreffende die overzeesche bezittingen „met de mededeeling der laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven, en met het eenvoudig regelen van het gebruik *van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland*, moeten tevreden zijn, — dit kan, dit mag niet. Ik kan en mag dit niet, omdat ik hiermede voor altoos die opvatting van art. 60 bestendig, naar welke nu 25 jaren lang door de Regering is gehandeld geworden, en welke medebrengt, dat alles, in, over en betreffende de overzeesche bezittingen, van den eenvoudigen wil des Konings afhangt, en de natie, door de S. G. vertegenwoordigd, zich moet tevreden stellen met hetgeen men haar zal gelieven mede te deelen, en als batig slot der geldmiddelen van die belangrijke bezittingen te doen kennen.

Wij moeten hier de quaestie met rondheid vaststellen en ons wel verstaan. Tot nog toe — het is onloochenbaar — zijn onze overzeesche bezittingen geheel bij besluiten, of hetgeen men ook wel reglementen van algemeen bestuur noemt, beheerd en geregeerd geworden; eene absolute magt over dezelve heeft de Regering zich toegeëigend. Dit is van tijd tot tijd door sommigen in deze vergadering betwist geworden; men heeft de gevolgen, waartoe die handelwijze brengen kan, gaan doorzien, en begrepen dat het 60 art. der Grw. dit niet kon gewild hebben, dat bij hetzelve nooit als het ware eene vervreemding dier belangrijke bezittingen, ten behoeve van de kroon en der exekutieve magt, beoogd was geweest.

Eene vervreemding, dit woord klinkt misschien hard, doch het is niettemin goed gekozen, wanneer wij door de gegevene omstandige explikatiën nu zoo duidelijk en openhartig vernemen, dat ten gevolge van hetzelve, de minister hier te lande, en de Gouv.-Gen. op Java, op last des Konings, alles doen, bevelen en nalaten kunnen, wat zij goed en noodig zullen oordeelen; nu de inkomsten en uitgaven ook geheel eigendunkelijk door den Koning mogen geregeld worden, en het opperbestuur dan eerst aan den nood van het moederland behoeft te denken, wanneer hetzelve, altoos geheel naar zijnen wil en begrip, voor die overzeesche bezittingen niets meer noodig hebben zal.

Ik heb de antwoorden, door de Regering gegeven, met aandacht gelezen, en gezocht of ik nog iets konde vinden, wat niet onder het opperbestuur gebragt was; doch ik heb niets mogen aantreffen, en ben dus wel tot die konklusie moeten komen, dat dit woord in den zin der Regering hier geheele onvoorwaardelijke oppermagt, met een *dominium utile* gelijk staande, moest beteekenen. Het zal mij aangenaam zijn van dwaling overtuigd te worden, en van U E. M. of van 's Konings ministers te mogen leeren, waarin dan nog de allergeringste beperking dier alleenheersching te vinden is.

De omstandigheden, welke sedert 1815 in Nederland hebben plaats gehad, de oorlogen op Java, de onzekerheid of die bezittingen onder de lasten of voordeelen des vaderlands zouden behooren geteld te worden, hebben de natie en ook deze Vergadering stilzwijgend doen berusten in de uitlegging des artikels, welke men *facto* volgde. Ik mag hier bijvoegen, dat de overtuiging, dat dit opperbestuur, in de handen waarin het zich bevond, te goeder trouw en met goede inzigten gevoerd werd, hierin medewerkte en men voortleefde, om eene algemeene spreekwijze te gebruiken, als niet beter wetende of het behoorde zoo.

Doch dit langdurig *factum* kan en mag geen regt daarstellen, en nu het er op aankomt eene Grw. te herzien, uit welke men, met goede intentiën, ik wil dit aannemen, de bevoegdheid tot die oppermagtige handelingen geput heeft, mag ik niet toegeven, dat die exorbitante bevoegdheid, in de Grw. niet gelegen, nu door dit ontwerp en ten gevolge der gegevene toelichtingen, zal erkend en bevestigd worden.

Men miskenne mijne bedoelingen niet: ik wil geenszins beweren, dat die overzeesche bezittingen niet goed zouden zijn beheerd geweest of nog beheerd worden; — ik wil geenszins betwijfelen, dat derzelver geldmiddelen op eene allezins goede en naauwkeurige wijze geregeld zijn en verantwoord zullen worden; — doch ik beweer, dat wij hier niet aan den dag van heden alleen moeten denken, niet het oog uitsluitend vestigen op hen aan wie het bewind is in handen gegeven, maar ons ernstig herinneren, dat hier quaestie

is om goede waarborgen voor de toekomst vast te stellen, en te zorgen, dat hetgeen nu wel oppermagtig, doch goed geschiedt, niet bij volgende regeerders, ook wel oppermagtig, doch volkomen slecht zoude geschieden.

Laten wij toch, E. M. H.! niet vergeten, dat het hier eene bezitting van den Staat van het allerbelangrijkste gewigt geldt, — eene bezitting, met welke ons financiewezen staat of valt, en dat het onze pligt is alles voor te komen, waardoor zij, soms in jeugdige en onvoorzigtige handen gekomen, geheel buiten de mogelijkheid eener betere leiding zoude geraken.

Ik weet zeer wel, dat bij de nu voorgestelde bijvoeging van „staten van ontvang en uitgaaf" gesproken wordt; dat bij de laatste beantwoording nog weder omstandig wordt aangeduid, welke dokumenten aan deze vergadering jaarlijks zullen geleverd worden, ten einde zich *au fait* der O. I. zaken te kunnen stellen; ik zal ook niet loochenen, dat men hieruit veel licht en kennis zal kunnen putten; doch dit neemt niet weg, dat alles slechts ter informatie zal worden voorgelegd, dat het regt tot eenige kritiek en finale afkeuring wordt afgesneden, en alles zich daartoe bepalen zal, dat men zegge: er is, of er is geen batig slot der overzeesche geldmiddelen. In het laatste geval moogt gij er over treuren; in het eerste moogt gij er u over verblijden en het dankbaar aannemen; doch klagen, dat er niets is, of dat het overschot voor allerhande, in uwe oogen misschien dwaze uitgaven, zoo luttel is, eene verandering in den gang der zaken aldaar te vorderen: dit moogt gij niet!

Maar, zegt men, dit moet, dit kan niet anders; wat wilt gij dan, wilt gij medebesturen; wilt gij den S. G. ook eenige afdoende inzage in het beheer der overzeesche bezittingen geven? Medebesturen! in geenen deele, E. M. H.! maar eenig deel der wetgevende magt, eenige beoordeeling over het beheer der geldmiddelen aldaar behouden: ja, E. M. H.! ik geloof dat dit mag, dat dit kan en dat dit moet.

Dat dit mag, leid ik af uit de natuur en den oorsprong dier bezittingen, uit de bepalingen en woorden der Grw. Welke bezittingen zijn het toch, waarover hier quaestie is? Zijn ze niet verkregen door de dapperheid en volharding en koenheid onzer voorvaderen? Zijn ze niet als het eigendom, als bezittingen van het Rijk te beschouwen; spreekt aldus niet de Grw.? Worden in den Staat niet door medewerking der vertegenwoordiging alle groote belangrijke maatregelen, bij welke de algemeene welvaart en de bezittingen van den Staat betrokken zijn, vastgesteld; en zoude het eenigzins denkbaar zijn, dat men al de hooge belangen, hieraan verknocht, de vrijheden en bezittingen van zoovele duizenden Nederlanders en ingezetenen van den Staat, geheel buiten alle wettelijke regeling zoude willen gesteld hebben?

Maar ook de woorden der Grw. beletten eenige regtstreeksche bemoeijing dezer vergadering niet; het opperbestuur, aan den Koning gegeven, bevat geene volslagene alleenheersching, evenmin als het opperbestuur der algemeene geldmiddelen, in art. 61 aan den Koning gegeven, verhindert, dat, zoowel de staatsbehoeften, als de middelen om ze te dekken, ook de wijze van heffing en het gebruik, bij de wet geregeld worden; — en men kome hier niet meer te berde met het woord *uitsluitend*, bij *opperbestuur* in art. 60 gevoegd, om aan dit laatste woord eene beteekenis te geven, waardoor het hoofd van den Staat alle legislative magt in zich zoude vereenigen; het is immers door den beroemden hoogleeraar, die door zijne uitmuntende aanteekening op de Grw. het regt verstand derzelve zoo juist toelichtte, overtuigend bewezen, dat dit woord *uitsluitend*, uit eene vroegere Grw. van Nederland overgenomen, geene andere beteekenis heeft, dan dat het bestuur der koloniën niet mag overgedragen, niet weder geoktroijeerd mag worden aan partikulieren; dat de Koning geheel en alleen meester is van de regeling van het bestuur, 't welk hij des verkiezende aan eenen raad van koophandel en koloniën kon opdragen, doch waaromtrent hij altoos het opperbestuur moet blijven behouden. Van dien raad sprak de Grw. van 1814 in art. 35; met dit denkbeeld, met die magt, nu bij onze Grw. niet uitgesloten, heeft de uitdrukking van art. 60 eenen juisten en goeden zin.

Ik zal nu niet treden, E. M. H.! in een betoog over de artt. 105 en 73 der Grw., om uit dezelve te bewijzen, dat het geheel in haren geest ligt, dat dit gegeven opperbestuur zich alleen kan en moet uitstrekken tot zoodanige maatregelen van inwendig beheer, welke ook in het vaderland niet bij wetten worden vastgesteld, doch dat de opperbestuurder niet tevens de eenige legislator is. Ik zal dit niet doen, vermits ik deze beraadslagingen niet onmatig mag rekken, en het bovendien niet voldoende is, hier op te merken, dat, evenmin als de wetgevende magt *expressis verbis* in de Grw. aan het hoofd van den Staat gegeven is, zij even weinig aan de vertegenwoordiging is ontnomen.

Ik zeide zoo even: dat het ook kan; en zal nu overgaan, om U E. M. hierbij kortelijk te doen opmerken, hoe omtrent de onmogelijkheid, dat wij ons met de overzeesche wetgeving immer zouden kunnen bemoeijen, de zonderlingste begrippen ongelukkiglijk te veel veld gewonnen hebben. Indien het voor ons eene onmogelijkheid moet geacht worden, de in deze noodige kennis en wetenschap te verkrijgen, van waar komt het dan, dat dit echter in Engeland en Frankrijk bij de vertegenwoordiging kan geschieden? Het is U E. M. toch bekend, dat het Parlement honderden wettelijke bepalingen heeft vastgesteld, en nog dagelijks vaststelt, omtrent de veelvuldige overzeesche bezittingen van het Engelsche volk; nog dezer dagen zagen wij eene bill over de Kanada's in het Parlement behandelen: waarom zoude dit nu eerder dáár dan hier

kunnen geschieden? Ook de Franschen hebben hunne koloniën niet van de wetgevende magt losgerukt: art. 64 van het Charter van 1830 zegt: les colonies seront régies par des lois particulières," en dit was reeds bij die van 1814, — men lette wel, door den Koning LODEWIJK XVIII, uit de volheid zijner magt, aan de natie geoktroijeerd, in art. 73 evenzoo bepaald! — Zijn dan nu de Franschen zoo veel beter in staat, over die zaken kennis te verkrijgen en te oordeelen, dan wij dit zouden zijn?

Maar — en ik bid U E. M. mij hier een oogenblik uwe volle aandacht te geven — indien wij ons nu hiertoe onmagtig verklaren, onze nederigheid zóó verre drijven van te zeggen, dat de Regering alles zonder ons moet afdoen, verklaren wij dan niet tevens dat wij oneindig onbekwamer, onwetender en moeijelijker van bevatting zijn, dan zij, die vroeger de Nederlandsche natie vertegenwoordigden? Want, E. M. H.! tot aan den jare 1806, tot aan de inlijving dezer gewesten in het Fransche rijk, zijn de koloniën altoos wettelijk bestuurd geworden, en hebben de grondwetten van 1798 en 1801, ook de konstitutie van 1806, dit uitdrukkelijk aan de vertegenwoordiging opgedragen.

Bij de staatsregeling van 1798, in de artikelen 236 en 250, werd aan de wetgeving overgelaten, behalve de vaststelling der instruktiën voor de beide raden, de Aziatische en Amerikaansche, de geheele regeling der inwendige staatsinrigting en der wijze van bediening der politie en justitie. Men leze verder den geheelen zevenden titel, handelende „over de buitenlandsche bezittingen en koloniën, en van derzelver bestuur hier te lande," en daarin bijzonder de artt. 241, 242, 251 en 252.

De staatsregeling van 1801 gebood in art. 37, 38 en 48, dat het inwendig bestuur en de wetten voor de koloniën, bij de respektive charters, door de wetgeving zouden worden vastgesteld.

En de konstitutie van 1805, door den Franschen Koning, niet zonder medeweten van zijnen broeder Napoleon, aan ons voorgeschreven, bleef het beginsel getrouw, en zeide duidelijk in art. 12: „dat de regering der Hollandsche koloniën door bijzondere wetten moest worden bepaald;" terwijl door alle die staatsregelingen heen, echter ook duidelijk bepaald werd: „dat de ontvangsten en uitgaven der koloniën een deel uitmaakten der uitgaven en ontvangsten van den Staat."

Indien men nu bij alle die staatsregelingen van het denkbeeld is uitgegaan, dat de vertegenwoordigers des volks die kunde hadden of konden verkrijgen, van tot het vaststellen van wettelijke voorschriften voor de O. I. bezittingen mede te werken, zullen wij dan nu, in 1840, durven beweren: „Neen, wij kunnen dit niet; de Regering alleen staat op de hoogte; wij mogen toezien, wij mogen staten ontvangen, saldo's overnemen, maar eenig

zins beoordeelen wat er geschied is, en of dit goed is, dit kunnen wij niet." Die dit blijven vasthouden zijn te nederig. Zij bedenken ook niet, dat in vroegere tijden, vóór 1795, de bewindhebbers der O. I. Compagnie, toch ook zonder eene reis naar en een verblijf op Java, het middel vonden, om zich in deze zaken voldoende kundigheden aan te schaffen; dat die heeren ook die lokale kennis veelal moesten derven, welke men nu als zoo onontbeerlijk wil doen gelden.

Ik wil gelooven, dat deze zaken ons in den beginne vreemd zouden voorkomen, doch ik wil niet gelooven, dat wij zoo weinig bevattelijkheid hebben, van niet spoedig op eene goede hoogte te kunnen geraken; ook zoude ik gaarne aan mijne geachte medeleden, die zich met de laatste, ter gelegenheid der wet van de 56 millioen, medegedeelde O. I. stukken ernstig bezig hielden, willen vragen, of zij nog gelooven, dat de kennis der overzeesche zaken en belangen, mits ons opregte en openhartige mededeelingen gegeven werden, niet zoude te verkrijgen zijn? Men bedenke toch, dat, bijaldien dit oostersche boek niet vijfentwintig jaren lang voor deze vergadering ware gesloten geweest, de kennis van hetzelve reeds algemeen zoude zijn, en men geloove vrij, dat, bijaldien de S. G. zich jaarlijks hiermede hadden moeten bezig houden, zij zich evenmin hiermede thans zouden verlegen vinden, als met zoo vele andere moeijelijke onderwerpen, waarover de beoordeeling en beslissing haar soms te beurt vallen.

Ik vraag het U E. M. met vertrouwen: moeten wij hier niet dikwijls onderwerpen behandelen, aan de studiën en de dagelijksche ondervinding van zoo velen onzer geheel vreemd, en mogen wij ons dan aan derzelver beoordeeling, op dezen grond van onbekendheid, onttrekken? Moesten wij, tijdens onze vereeniging met België, niet soms over zaken en belangen, als bij voorbeeld van berg- en mijnwerken, oordeelen, welke ons vreemder waren dan de belangen onzer O. I. landgenooten? Brengt de regeringsvorm bij representatie, waaronder wij leven, niet dit mede, dat de vertegenwoordiging verondersteld wordt, alles te kunnen bevatten, waarover wettelijke verordeningen moeten vastgesteld worden? Niet ieder onzer, dit is duidelijk, kan omtrent alles even goed onderrigt zijn, even goed over alles zijn oordeel vellen, doch de vertegenwoordiging, het *corpus morale*, de natie voorstellende, kan en mag zich niet op eenen zoo lagen trap van kennis, wetenschap en bevatting stellen. Vergeten wij ook hierbij niet, dat nu reeds opvolgend vele onzer landgenooten, die in O. I. veel kennis verkregen hebben, huiswaarts zijn gekeerd, en zij het zich voorzeker tot eene eer zouden rekenen onder de aandacht der Provinciale Staten te vallen, als vertegenwoordigers gekozen te worden, ten einde hiermede voor die bezittingen allezins wijze en goede bepalingen te helpen vaststellen.

En nu, ten slotte, durf ik beweren, dat eene Grw., welke de toekomst niet minder dan het tegenwoordig oogenblik moet waarborgen, duidelijk de sfeer der wetgevende magt omtrent de overzeesche bezittingen behoort te regelen, en het nu voorgestelde geheel onvoldoende, ja schadelijk is; dat wij niet het oog moeten vestigen op eenen Koning, die, van den vroegen morgen af, den geheelen dag zich met de belangen van zijn getrouw volk bezig houdt, die in den gevorderden ouderdom nog al den ijver van een jeugdig mensch bezit, aan wien dus het vertrouwen der natie veel kan overgeven; maar dat wij moeten denken aan tijden van minderjarigheid des Konings, aan tijden, waarin aan Nederland een vorst zou kunnen te beurt vallen, die den last der regering van zich afschoof, om zich aan ijdele verstrooijingen over te geven, een vorst, die soms zijn vertrouwen aan eenen sluwen Staatsminister geheel schenkende, dezen alzoo geheel meester zoude laten over het kostbaarste kleinood van Nederland, over eene bezitting, aan welke wij thans, de gewone benaming omkeerende, wel den eernaam van het moederland zouden mogen geven, nu het onzen veegen Staat met hare weldadige inkomsten helpt en ondersteunt.

Neen, E. M. H.! met de overtuiging van de mogelijkheid der verkeerde gevolgtrekkingen bij het aannemen van dit wets-ontwerp, kan ik aan hetzelve mijne toestemming niet geven, en vrijwillig dus goedkeuren en als onderschrijven, hetgeen ik met ijver en met volle overtuiging gedurende vele jaren met sommigen van U E. M. heb bestreden."

Daarentegen verdedigt de heer DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND het ontwerp.

Het doet den spreker leed, dat hij onder 's Konings ministers, hier tegenwoordig, niet meer aantreft den man, teregt door de Nederlandsche vertegenwoordiging en door geheel het volk zoo hoog geacht, aan wien men den tegenwoordigen bloei onzer O. I. bezittingen, onder Gods zegen, grootendeels te danken heeft. Hij toch ware beter dan iemand anders in staat geweest, om het ontwikkelde gevoelen op goede gronden te wederleggen, en om vooral het thans door de Regering voorgestelde te regtvaardigen.

Thans zal de spr. zijne zwakke pogingen aanwenden, om zijne bijzondere meening over dit gewigtige ontwerp te ontvouwen. Dadelijk bepaalt hij zich tot het eigenlijke punt van verschil. Het is onwedersprekelijk, dat de volkplantingen zijn bezittingen van den Staat. Men behoeft geene vrees te koesteren, dat er aan art. 60 der Grw. eenige andere uitlegging worde gegeven, vooral niet na de bijvoeging, aan dat art. nu voorgedragen, waarbij toch bepaald wordt, dat het batig saldo geregeld in 's lands kas zal worden gestort. Er bestaat alzoo eigenlijk geen verschil, noch over den eigendom aan, noch over de aanspraak van den Staat op de opbrengsten van zijne volkplan-

tingen. En de kwestie bepaalt zich mitsdien tot de vraag, of art. 60 der Grw. niet met volkomene juistheid en praktische voorzigtigheid heeft bepaald, dat het uitsluitend beheer over de koloniën aan de Regering wordt opgedragen; en of het niet verkeerd en tegen het ware belang des Vaderlands zou zijn, de wetgevende magt in het administratief en geldelijk beheer der koloniën te doen deelen en de verordeningen, waarnaar die bezittingen moeten worden geregeerd, van de representatie in het moederland te doen uitgaan?

De hoogleeraar Thorbecke behandelt deze vraag en beantwoordt dezelve in laatstgemelden zin op eene wijze, die den spreker, het zij met eerbied gezegd, slechts ten deele instemmende met de wezenlijkheid, en eigenlijk meer vernuftig dan waar toeschijnt. Zijns inziens, zou het woord *uitsluitend*, in art. 60 der Grw., eeniglijk ten doel gehad hebben, de koloniën van de zorgen en het beheer van eenen Aziatischen Raad of van eenig ander kollegie van dien aard uit te sluiten. Welligt, zegt verder de heer Thorbecke, is nu dat woord *uitsluitend* in art. 60 geplaatst, omdat men daardoor te kennen geven wilde, dat men geene tusschenkomst eener O. I. Compagnie meer verlangde. De spreker wil wel toegeven dat dit eene der bedoelingen geweest kan zijn, doch dan altijd slechts eene bijkomende, eene van minder belang, en hij durft het zeggen eene die door de bewuste uitdrukking niet bereikt zou zijn geworden, want niets zou den Koning beletten, om, zulks noodig oordeelende, ook thans nog met art. 60 een Raad hier te lande voor de Indiën daar te stellen, met welken H. D. toch altijd als Hoofd van den Staat zijn opperbestuur over de volkplantingen zou behouden. Neen, laat men het openhartig bekennen, het woord *uitsluitend* doet juist zien wat men gewild heeft en is van veel uitgestrekter zin en strekking, dat is, dat de wetgevende magt de Indiën geenszins mede zou besturen, geenszins het geldelijke of administratief beheer over de koloniën mede zou uitoefenen of de Regering daarin belemmeren.

Men is juist op de ondervinding van andere landen afgegaan, en men is tot de stilzwijgende erkentenis gekomen, dat het aan de volksvertegenwoordiging van het moederland, hier gevestigd, hoe veel kennis zij ook anders moge bezitten, hoe vele theoretische zelfs zij door eigen onderzoek omtrent de koloniën hebbe verkregen, steeds aan die ware en lokale kennis zal ontbreken, om wetten voor landen te maken, zoo zeer in behoeften en zeden verschillende van alles wat hen omringt. Ik vraag het u allen, zegt de redenaar, wat is ul. nopens een zoo teeder punt als de godsdienst, de zeden en gewoonten der Javanen, stellig genoeg bekend om niet gevaar te loopen van, zonder het te weten, door wets-bepalingen deze te kwetsen, iets, altijd zoo bedenkelijk, vooral bij de Oostersche volken?

De Regering staat daartoe op een beter standpunt, om te beoordeelen wat

dienstig, voorzigtig en staatkundig voor de koloniën is. Zij toch kan zich doen voorlichten door mannen, die zich de noodige kennis in de koloniën zelve, door gewigtige betrekkingen en een langdurig verblijf bezorgd hebben. Waartoe zal nu het onderzoek dienen eener vergadering, die de geschiktheid mist om, zonder onvoorzigtigheid, af te keuren, en welker bemoeijingen wel ijdel zouden zijn, indien het voor haar geraden was zich tot goedkeuren te bepalen? Vele maatregelen kunnen alleen op de plaats zelve worden daargesteld. Dat zal de ware koloniale administratie zijn in de meeste gevallen, en hier te veel naar het moederland te trekken, hier de centralisatie uit te breiden, zou wel boven alles verderfelijk mogen heeten. Om niet eens er van te gewagen dat de wetten, hier te ontwerpen, meestal te laat voor de behoeften in de koloniën en ontijdig zouden werken, zoo moet de spreker eene vraag aan deze vergadering rigten, die wel bevestigen zal, wat hij heeft aangevoerd.

Indien eens vóór eenige jaren aan de S. G. ware voorgesteld bij eene wet uit te drukken òf het in de eerste jaren na 1814 gevolgde stelsel van bestuur in de O. I. ten opzigte der voortbrengselen van Java, òf het toen nog in zijne uitkomsten onbekende en hevig bestreden, sedert aldaar door een beroemd staatsman ingevoerde stelsel van kultuur, en er ware dan bijgevoegd, of men had dit vermoed, dat van die keuze het bestaan der koloniën en daarna dat des vaderlands zou afhangen, zou dan niet elk der leden van deze staatsvergadering, geslingerd door tegenstrijdige inlichtingen, niet ten minste voor zich zelf hebben moeten belijden, dat hij beneden de hoogte der quaestie zich bevond, en zou wel iemand den moed gehad hebben, om in dezen eene stellige uitspraak te doen? Wat hem ten minste betreft, de spreker moet het erkennen, de verantwoordelijkheid van zoodanig eene uitspraak zou hem hoogelijk bezwaard hebben, en hij stelt zich voor dat de uitkomst geweest zou zijn òf een voorzigtig vertrouwen op de Regering, òf de verwerping van haar voorstel, zonder alle de kennis welke dit vordert.

Het oog vestigende op de financieele aangelegenheden van de koloniën, vraagt de spreker verder, of wij hier te lande de begrootingen voor Indië zullen opmaken? Kunnen wij dezelve verbeteren? Of moeten wij niet erkennen, daar aan ons eenige daarvan vóór eenigen tijd zijn medegedeeld, dat dezelve in O. I. met de uiterste zorg worden opgemaakt, dat onze tusschenkomst dáár slechts zou kunnen schaden?

Wat eene zonderlinge beraadslaging zou daaruit ontstaan! Hoe zouden wij kunnen beoordeelen, of de eene of andere uitgave te veel of te weinig was? Vooral bij de koloniale begrootingen zouden wij in het blinde moeten stemmen, daar wij bij de behandeling van onze eigene staatsbegrooting zoo dikwijls op inlichting van anderen moeten afgaan!

Het is dus in het belang der zaak, dat de Regering in haar grondwettig

beheer over de koloniën gehandhaafd blijve; en vooral dat zij zoo veel mogelijk de koloniën op de plaats zelve doe besturen. De tusschenkomst der wetgevende vergadering, te ver verwijderd en onmogelijk van genoegzame kennis voorzien, zou de zaken slechts bederven, terwijl wij er hier niets door zouden winnen.

Het is waar, men heeft zich op de voorbeelden van Engeland en Frankrijk beroepen. Maar het is tevens de vraag: of men daar met de noodige kennis handelt; of uit de onkunde dienaangaande niet dikwerf groote moeijelijkheden en misrekeningen zijn ontstaan; of de medewerking der wetgeving zoo veel nuts in de koloniën dier Rijken heeft gesticht. En is het van eene andere zijde niet bekend, dat juist de Engelsche Compagnie daargesteld is, ook om voor te komen, dat de invloed der wetgeving op de koloniën te groot zou worden? Mag men het niet als zeker stellen, dat die bemoeijingen menigen heilzamen maatregel in de koloniën hebben doen mislukken? Is het geene waarheid dat men zoo in Engeland als in Frankrijk het goede bestuur onzer koloniën tot voorbeeld niet zelden bijbrengt? En zullen wij dan dat bestuur aan eene bloote theorie opofferen? Laat daarbij nog onze eigene ondervinding spreken! Men lette op de tijden gedurende de Republiek en daarna tot den jare 1810; men sla op wat er van 1810 tot 1814 voorgevallen is; men vestige zijne blikken op hetgeen er na 1814 is gebeurd; en men late dan de uitkomst spreken!

De spreker voegt hier nog bij dat, wanneer art. 60 in den zin der redevoering van den vorigen spreker wierd veranderd, hij vreezen zou, dat de scheidbrief van de volkplantingen zou worden geteekend, en dat de grootste weldaad, in de laatste jaren goedgunstig aan het Vaderland te beurt gevallen, daardoor voor dat Vaderland zou verloren gaan!

Ten slotte doet de spreker nog opmerken, dat de eenige strekking van zijne rede geweest is, om den vorigen spreker te wederleggen; doch dat eigenlijk het door hen beide behandelde twistpunt thans zonder eenige praktische uitkomst zal zijn, daar, hetzij dit ontwerp van wet worde aangenomen of verworpen, altijd in het 60ᵉ art. der Grw. het woord *uitsluitend* onveranderd behouden zal blijven. Hij waarschuwt echter tegen de verwerping van dit bijvoegsel aan het 60ᵉ art. Daarmede zou men ten tweeden male verloren doen gaan eene belangrijke erkenning en verbindtenis der Regering, die daartoe met te veel moeite is verkregen, en waarop hij met velen grooten prijs stelt.

De heer LUZAC vraagt het woord, om aanstonds den vorigen spreker te weêrleggen. — Dit verkrijgende, zegt hij hoofdzakelijk:

Gij hebt het nu gehoord E. M. H.; onder de woorden *uitsluitend opperbe-*

stuur is *alles* begrepen! En op welken grond moet het zoo blijven? Omdat wij hier van de O. I. zaken en belangen weinig of niets zouden weten. Ten eerste kan spreker dit geenszins toestemmen. En ten andere noemt hij een aantal onderwerpen van gewone wetgeving op, omtrent welke niet ieder Lid op de hoogte is, zoodat menigeen moet afgaan op de inlichtingen van geeerde en deskundige ambtgenooten. Men vergeet dat er reeds vele ambtenaren uit O. I. zijn teruggekeerd, die ons gaarne goede elucidatiën zouden geven. Zou men hunne raadgevingen niet kunnen hooren, niet verstaan hebben? Waarom zou de Kamer de belangen der koloniën miskend hebben? Het ware wenschelijk geweest, dat de S. G. wat beter met alle zaken waren bekend gehouden, zoo wel aan deze als aan de andere zijde der linie. Spreker zal toegeven, dat de O. I. zaken en belangen, hoewel oppermagtig, nu goed bestuurd worden; doch bewijst dit dat het altijd zóó blijven zal? Zeker neen! Kon men aan alle de personen die tegenwoordig het opperbestuur uitmaken een brevet van eeuwig leven en altijddurende veerkracht geven, het systema door hem bestreden kon misschien zijn aan te nemen. De vorige spreker heeft met warmte van den man gewaagd, die, aan het hoofd der koloniën geplaatst, deze tot eenen zoo bloeijenden staat gebragt heeft, en verdedigt zijn gevoelen vooral met de talenten en de braafheid der personen, aan wie het beheer der koloniën thans is toevertrouwd; doch vergeet hij hier niet te veel, dat wij allen stervelingen zijn, en dat, wanneer ons eenmaal het ongeluk zal overkomen, dat ons deze schrandere mannen ontvallen zijn, en er misschien zeer verkeerde en schadelijke maatregelen genomen worden, men alsdan, wanneer hierover klagten zullen oprijzen, ons zal te gemoet voeren, met de redevoering van dien vorigen spreker in de hand, dat de eerste vergadering in den staat, in 1840, begrepen heeft, dat het *uitsluitend opperbestuur*, waarvan de Grw. gewaagt, *alles* omvat, en dat, wat ook de Vertegenwoordiging aan de Regering, nopens de overzeesche bezittingen, zal vragen, men haar steeds zal mogen te gemoet voeren, dat zij naar zaken vraagt, welke haar niet aangaan, niet tot hare bemoeijing behooren? Spreker eindigt met te verklaren, dat zijne innige overtuiging hem gebiedt dit gevoelen te blijven bestrijden.

Van Alphen heeft bij de algemeene beraadslagingen gezegd:

Wat ook de theorie omtrent de bemoeijenis van de wetgeving met en de gelijkstelling van de begrootingen der koloniën met onze begrootingen moge beweren, in de toepassing is dezelve bij ons niet raadzaam en bijna onmogelijk; wat ook de wetgeving of de regel in Engeland en Frankrijk zij, wij bevinden ons in eene geheel andere positie. In die landen is het een gevolg van parlementaire overmagt, die alles regelt, — wij moeten en kunnen nog die bemoeijenis binnen goede grenzen beperken. Wij nationaliseren thans

kommercieele voordeelen, zonder te gelijk souverein en koopman te zijn, — die voordeelen, welke niet door de Javasche bevolking, maar door vreemden handel en scheepvaart genoten werden, zijn allerimportantst, — de indirekte van scheepvaart en vestiging van markten zijn daarvan de voornaamste, dit vermoeijelijkt de komptabiliteit, die eerst jaren naderhand zoude kunnen afgesloten worden. Het Ministerie van Koloniën kontroleert nu reeds de verrekening van de jaarlijksche uitgaven en inkomsten, maar de verrekening van de onzekere inkomsten kan niet aan de jaarlijksche kontrôle der S. G. onderworpen worden. Men bedriege zich niet: in het bestuur van koloniën is eenheid van gezag, van vues en uitvoering, zoo volstrekt noodzakelijk, de invloed van lokaliteiten en publieke opinie zoo onbestemd, zoo afhankelijk en onder invloed van vreemde belangen en inzigten, zoo volstrekt nul wat de massa der bevolking van de koloniën aangaat, — dat de gematigde opinie in Engeland de parlementaire bemoeijenis voor schadelijk houdt, als dezelve zich te ver uitstrekt, en juist daarom wordt de Engelsche O. I. Compagnie aangehouden, die oppermagtig regeert over tachtig millioen onderdanen, om eene bemoeijenis te beperken, die eenheid van inzigten mist, en door gedurigen strijd de zoo noodige kracht van een gezag, dat op overheersching gegrond is, zoude verzwakken. — Algiers levert daarvan ook een bewijs op, en de oorlog met China is een gevolg van de opheffing van de Engelsche faktorij op Canton, waardoor de geregelde betrekking van den Engelschen handel op dat kolossaal rijk opgehouden heeft te bestaan.

Schoon de bemoeijenis van de S. G. in het administratieve van de koloniën in het algemeen belang van den Staat beperkt moet worden, is echter de *uitsluiting* te absoluut — en mag en moet niet in de Grw. opgenomen worden, zonder dat daarbij eene bepaling en definitie worden gevoegd, wat door die uitsluiting bedoeld wordt. Ik hoop dat de heeren ministers eene voldoende uitlegging zullen geven, wat en wie door het woord *uitsluitend* verstaan en bedoeld wordt, nadat de rekenpligtigheid van de Regering ten aanzien van den financieelen staat der koloniën als een beginsel is erkend geworden. Van de uitlegging zal mijne stem omtrent art. 60 afhangen.

Thans zegt hij:

Ik doe hulde aan de zuiverheid van de beginselen en bedoelingen van mijn geachten vriend uit Leyden (Luzac), maar moet tevens verklaren, dat ik de innige overtuiging heb, dat zijne theorie in de toepassing faalt. Wij moeten zelve onzen eigen invloed en magt beperken, dat is ware grootmoedigheid. Ik heb tijden beleefd van gedurige revolutiën: sedert 1795 bragt ieder aankomend schip in Indië uit het vaderland, toen alles van de wetgeving uitging, onzekerheid van stelsels en inrigtingen mede, onder gestadigen aanvoer van demokratische denkbeelden en beginsels; het schrik-

bewind van den generaal DAENDELS verving die onzekerheid, maar erkende geen enkel beginsel; zaken, die in staat van gewijsde afgedaan waren, werden weder opgehaald, de justitie gestremd: en wat heeft de wetgevende bemoeijenis volgens de toenmalige konstitutie daarin gedaan? Niets; zelfs geene verantwoording gevraagd. Ik zelf heb gevaar geloopen van door eene militaire kommissie gevonnisd en mogelijk gefusilleerd te zijn geworden, voor handelingen, die door de regering goedgekeurd en zelfs verdienstelijk geoordeeld waren, vóór dat dit bewind van willekeur eenen aanvang had genomen. Ik mag die ondervinding niet verzaken; maar ik blijf de onbepaalde uitsluiting afkeuren.

Ook de heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE bestrijdt de wet:

Mijne denkbeelden over dit onderwerp, reeds in de processen-verbaal der tweede afdeeling medegedeeld, zijn heden zoo goed door den eersten redenaar (LUZAC) ontwikkeld, dat ik het daarbij heden had laten berusten, indien de loop der diskussie geene beginselen ter sprake had gebragt, welke ik pligtmatig niet met stilzwijgen mag laten voorbijgaan. Ik zal mij intusschen bepalen tot hetgeen in deze zitting werd gezegd.

Het opperbestuur *bij uitsluiting* in artikel 60 voorkomende, beschouwde ik als zonder speciale beteekenis, te onschuldig om op het weglaten dier uitdrukking aan te dringen; op zich zelve toch geeft het geene meerdere kracht: want indien men den Koning het opperbestuur toekent, zonder de verpligting om dat bestuur met iemand te deelen, dan heeft hij het onbetwistbaar alleen. De overtollige woorden werden ingelascht, om, ten gevolge der oude Compagnie, den pas aan elk ander administratief beheer af te snijden. Thans bestaat de vrees voor zoo iets niet meer, en moet ik op de weglating aandringen, nu het blijkt, dat zij aanleiding tot ijdele gissingen of verkeerde uitleggingen geeft. Ik heb desaangaande maar naar de uitlegging van den voorlaatsten redenaar (DE JONGE) te verwijzen, die *bestuur* en *wetgeving* alhier als woorden van gelijke beteekenis wil beschouwd hebben, en die den Koning dus doende de autokratie over de koloniën wil toekennen. Blijven de woorden niet te min bestaan, dan protesteer ik tegen eene zoo gevaarlijke uitlegging. Immers zoude dan met denzelfden grond kunnen beweerd worden, dat het opperbestuur over de geldmiddelen, bij artikel 61 omschreven, almede de wetgeving bevatte, en zoude men zoodoende onze medewerking van lieverlede tot nul kunnen reduceren.

Evenmin kan ik berusten in het voornemen om de koloniale begrooting aan de wetgeving te onttrekken. Zoo lang de koloniën het Rijk en niet der Kroon toebehooren, zoo lang de baten den Staat toekomen, moet de wetgeving de uitgaven en middelen vaststellen. Die begrooting moet onze wet wezen, die het onderwerp volledig bevat, en geen gedeelte aan de uitvoerende

magt overlaat; anders beteekent eene opening of mededeeling van geldelijke aangelegenheden niets; anders hebben wij ook geen regt om de rekening en verantwoording te vragen, tot staving der juistheid van het bedrag der saldo's of der tekorten. Ik ken geen midden-weg. Het beginsel moet geheel worden aangenomen, of geheel worden verworpen. Een halve maatregel van opening zonder wettig verband, doet allerlei gissingen en valsche gevolgtrekkingen ontstaan, zonder eenig nut te stichten. Moet er eene afrekening van 's Rijks goed plaats vinden, als een uitvloeisel van het regt van eigendom, dan moet zulks op den grondslag eener wettelijke begrooting berusten. Zoo niet, is de afrekening niets dan eene willekeurige opgave van cijfers.

De beslissing der zaak rust op het eigendomsregt. Is de natie eigenaar, en de Koning als het ware een administrateur met eene onbepaalde volmagt, dan zal deze bezwaarlijk vrijmagtig in eenen konstitutionneelen Staat, zonder goedkeuring der wetgeving, over alle ontvangsten en uitgaven kunnen beschikken. Ik ga verder, en acht ons zelfs niet bevoegd, om iemand hoegenaamd de onvoorwaardelijke beschikking over 's lands eigendommen over te laten.

Een redenaar loste de zwarigheid op, door den Koning het *dominium directum*, en der Natie het *dominium utile* toe te kennen. Maar deze onderscheiding voert geene schrede verder. Kunnen de ontvangsten en uitgaven naar verkiezing, zonder inzage of medewerking der S. G., worden geregeld, dan is de verantwoording der baten of te korten een ijdele klank; dan hangt de uitkomst ten eenenmale van den wil des Konings af; dan zal deze alleen beslissen of het dienstig is, de rekening groot of klein, voor- of nadeelig te maken; want dan is hij ook bij magte, om de aan ons mede te deelen staten (die in den onlangs aangenomen vorm veler goedkeuring wegdroegen), nu eens meer, dan eens minder volledig te maken, al naarmate de inzigten of indrukken van het oogenblik. Eene mededeeling zonder medewerking, het eenvoudig kennelijk maken van het aftrekken der lasten van de baten, heeft geen klem.

Het gebrek aan genoegzame kennis van het onderwerp bij de S. G. doet niets af. Men kan deswege naar Engeland en Frankrijk verwijzen: men kan herinneren, dat wij, blijkens de ondervinding, waarlijk niet bemoei- of bedilziek zijn; ik wil liever aanvoeren, dat wij immers de begrooting niet zouden maken, maar slechts inzage zouden krijgen, en wij ons dan door deskundigen, hetzij medeleden of ministers, zouden laten voorlichten, even als zulks dagelijks met allerlei onderwerpen, waarvan niet allen of velen verstand hebben, geschiedt. Intusschen beoordeelen en besluiten wij ook dan, en laden er de verantwoordelijkheid van op ons. Daar te boven zoude deze redenering te veel bewijzen, omdat de afrekening, waaruit wij de juistheid der uit-

komsten moeten opmaken, alsdan eveneens tegen het gevaar der onkunde zoude stuiten.

Eindelijk acht ik het om dezelfde redenen eene verpligting, ons deelachtig aan de koloniale wetgeving te maken. Wij willen en kunnen niet mede regeren, maar wij dienen gindsche landgenooten en eigendommen almede den waarborg der wet te geven. Om het verkeerde hiervan aan te toonen, verwees een redenaar naar het jaar 1810 en naar den grooten staatsman, die onlangs Java als het ware *vormde*. Ik antwoord dat men, om eene zaak goed te beoordeelen, niet over enkele personen, maar over beginselen moet spreken. In 1810 had men een oogenblik van krisis, en een buitengewoon schrander, maar despotiek gouverneur. Ik zoude daarentegen mijnerzijds naar de 17de eeuw kunnen verwijzen, toen de wetgeving van de Compagnie uitging. Ik zoude omgekeerd naar het bestuur van den eersten Gouv.-Gen. na 1816 kunnen verwijzen, die ook een edel en ervaren staatsman was, en die zonder inzage door of medewerking van ons het bestuur niet buiten schuld kon houden. Aan den eerstbedoelden staatsman laat ik alle regt wedervaren; maar ik houde niet van overdrijving, en geloof, dat hij niet alléén den bestaanden bloeijenden staat der O. I. koloniën *vormde*, maar zulks mede aan andere ambtenaren te danken is. Ik geloof ten slotte dat de ondervinding geenszins tegen onze medewerking pleit, en wij hiervan niet mogen afzien; daarom zal ik dan ook tegen dit onvoldoend ontwerp stemmen.

De heer Beelaerts van Blokland ondersteunt de wet:

Mij volkomen vereenigende met hetgeen de tweede geëerde spreker uit Holland (de jonge) heeft gezegd, omtrent den zin van art. 60 der Grw., hetwelk het uitsluitend opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen aan den Koning opdraagt, moet ik betuigen, dat ik, na gezette en rijpe overweging, niet bevonden heb daaraan eenen anderen zin te kunnen hechten, zoo lang ik de woorden in derzelver natuurlijken zin opneme.

De grond mijner meening ligt niet daarin, dat die volkplantingen en bezittingen niet zouden zijn bezittingen van het Rijk; daaraan wordt door niemand getwijfeld. Trouwens het staat in art. 60 met zoo vele woorden te lezen.

Maar eene andere vraag is: wie is met het opperbestuur dier bezittingen belast? De groote afstand derzelve van het moederland, de zeer verschillende aard, belangen en behoeften van derzelver bevolking, hare zeer bijzondere en hier weinig bekende instellingen en huishouding, zijn zoo vele oorzaken van een ander bestuur en van andere wetten, welke niet met vrucht bij de staatsvergaderingen van het moederland zouden kunnen behandeld worden.

Van daar dat in art. 60 niet, gelijk in andere artikelen der Grw., zooals art. 56, 59 en 61, slechts gesproken wordt van 's Konings bestuur, oppergezag, opperbestuur, maar van uitsluitend opperbestuur; die woorden moeten dan toch eene beteekenis hebben, want, hoe men het keere of wende, zij staan geschreven: van daar ook dat ik bij verscheidene gelegenheden, wanneer deze zaak ter sprake werd gebragt, altijd de protestatie heb gehoord van eerbiediging van dit geschrevene en van het opregte doel om dat uitsluitend opperbestuur niet aan te randen, maar het gevoelen heb hooren uiten, dat, vermits de overzeesche volkplantingen en bezittingen waren bezittingen van het Rijk, de baten, welke die bezittingen mogten opleveren, waren baten en inkomsten van het Rijk, en dat over dezelve bij de wet moet kunnen worden beschikt: dit is ook altijd mijn gevoelen geweest; het eene vloeit uit het andere voort, gelijk ik reeds in 1825 in deze Kamer heb ontwikkeld, ter gelegenheid dat de O. I. bezittingen, in plaats van baten op te leveren, een nadeelig slot vertoonden, en om derzelver behoeften te vervullen, de borgtogt van het Rijk voor opneming van gelden werd voorgesteld. En dat zoodanig ook het gevoelen der Regering is, bewijst dit tegenwoordig wets-ontwerp, hetwelk in eene bijvoeging tot art. 60 het beginsel uitdrukt, en, om de S. G. eventueel in staat te stellen dat beginsel toe te passen, de mededeeling der noodige bescheiden bepaalt. Welke die bescheiden zijn, is aan ons niet onbekend: de duidelijke en uitvoerige memorie van beantwoording op de aanmerkingen der afdeelingen op dit respekt heeft deze zaak in een helder licht gesteld; de openingen ter gelegenheid der voorgestelde leeningswet van 56 millioen hebben er U E. M. van kunnen vergewissen.

Ik heb wel dit uitsluitend opperbestuur in dien zin hooren uitleggen, alsof er mede bedoeld ware het uitsluiten van geoktroijeerde maatschappijën, en het overdragen van de regering aan dergelijke ligchamen; maar welken grond zoude men toch willen zoeken voor zulken beperkten en weinig beteekenenden zin? Wist men dan niet dat het oktroijeren van die voormaals bestaan hebbende maatschappijën eigenlijk den uitsluitenden handel en vaart op de overzeesche bezittingen en derzelver voordeelen ten doel had, en dat het bestuur van dezelve, zich tot eenige handelskantoren bepalende, zonder een eigenlijk gezegd territoriaal bezit (althans in den aanvang) van weinig beteekenis was? Wist men niet, dat die oktrooijen sedert lang vervallen en de voormalige maatschappijën, de O. en W. I. Compagniën, sedert langen tijd ontbonden en vernietigd waren, zonder dat er een voetspoor meer van was overgebleven? dat het beginsel van vrijen en algemeenen handel aangenomen en in volle werking was? dat niemand meer dacht aan het doen herleven van de meergemelde maatschappijën, even weinig als aan het in het leven terug-

roepen van zoo vele verouderde instellingen die vroeger bestaan hadden en voor eene andere orde van zaken hadden plaats gemaakt, maar die men niet noodig geoordeeld had in de Grw. tot bijzondere voorwerpen van uitsluiting te verklaren? Waarlijk, indien ik in dien zin de uitdrukking van art. 60 zoude moeten opvatten, zoude ik het eene zeer nuttelooze bepaling achten.

Ik houde het dan daarvoor, dat men de bemoeijing der S. G. in het bestuur, en zelfs opperbestuur, der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen heeft willen uitsluiten en werkelijk uitgesloten heeft, te dien effekte, dat de Grw. aan den Koning ook de wetgevende magt, voor zoo verre zij in die bezittingen werken moet, zonder het gemeen overleg der S. G. heeft opgedragen. Alleen dan, wanneer die wetgeving in eene regtstreeksche aanraking zoude staan met het Rijk en ook alhier moet werken en in uitvoering komen, verandert de zaak van aard; daartoe behoort b. v. het bepalen van regten van in- en uitvoer van voortbrengselen der overzeesche bezittingen in het moederland en derzelver bedrag; het verbod van handel in slaven ten dienste der volkplantingen aan ingezetenen van het Rijk, en dergelijke; daartoe zoude behooren, indien er ooit de rede van konde zijn, het verleenen van eene uitsluitende vaart en handel op onze overzeesche bezittingen aan eenig partikulier huis van negotie, of aan eene vereeniging van kooplieden, onder welke benaming ook, bij voorbeeld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij enz.

De voorbeelden van Engeland en Frankrijk, die ik door een mijner geëerde medeleden heb hooren aanhalen, bewijzen in mijn oog niets; ik twijfel zeer of in het eerstgemelde rijk de tusschenkomst van het Parlement wel in allen opzigte in de wetgeving voor de volkplantingen of uitgebreide bezittingen van dat rijk in Indië vereischt wordt: althans ik heb elf jaren in eene volkplanting onder het bestuur der Kroon van Groot-Brittannië doorgebragt, maar heb nooit daar eene parlements-akte gepromulgeerd gezien; alle wetten en verordeningen gingen er uit van de Kroon. Maar dit is mij geschiedkundig bekend, dat Engeland den opstand, den afval en het verlies van zijne Noord-Amerikaansche volkplantingen voornamelijk dááraan te danken heeft, dat het Parlement zijne wetgevende bemoeijingen tot dezelve heeft willen uitstrekken. En welke vruchten Frankrijk geplukt heeft, toen de wijsgeeren en civilisten, die zich staatslieden waanden, hunne beginselen en bespiegelingen op St. Domingo hebben toegepast, en voor die weleer bloeijende volkplanting wetten gemaakt, is aan ieder bekend: stroomen bloeds hebben de gezonde rede gewroken. De Fransche charte moge dan schrijven: „Les colonies sont régies par des lois particulières," zij zegt er niet bij, door welk gezag die bijzondere wetten zullen worden gemaakt; maar dit in allen gevalle erkent zij, dat er bijzondere wetten worden vereischt voor

het beheer der volkplantingen, en dat deze derhalve niet zijn gedeelten, maar bezittingen van het Rijk, welks algemeene wetten mitsdien er niet ipso jure van toepassing zijn; maar nu, de vergelijking van onze Grw. met de Fransche charte bewijst dat men het beheer onzer volkplantingen en bezittingen in andere werelddeelen niet heeft willen verbinden aan zoodanige bijzondere wetten (het woord *wet* genomen in den zin eener verordening door den Koning met gemeen overleg der S. G. vastgesteld), maar aan het uitsluitend opperbestuur des Konings; door deze vergelijking vind ik mij dan in mijn gevoelen bevestigd.

Daarenboven, E. M. H.! behooren wij dit punt niet uit het oog te verliezen, dat het beginsel, op hetwelk het aandeel der S. G. in de wetgevende magt berust, is een beginsel van volksvertegenwoordiging; maar men toone mij nu aan, waar en welke de maatstaf is der toepassing van dit beginsel met betrekking tot de bevolking der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen! Zouden dan de S. G., die een vertegenwoordigend aanwezen hebben, het regt hebben om wetten te maken voor bevolkingen, die in deze vertegenwoordiging geen aandeel hebben? Want dat die bevolkingen geen gedeelten van het Rijk zijn, maar bezittingen van hetzelve, en geen deel hebben in de vertegenwoordiging, blijkt immers overvloedig uit de beschrijving der bestanddeelen van het Rijk in art. 1, der grenzen in art. 2, en der provinciale aandeelen in de vertegenwoordiging in art. 79 der Gwt.? Waarlijk, wanneer men die artikelen vergelijkt met art. 60, kan er dan redelijke twijfel bestaan of de uitdrukking, uitsluitend opperbestuur, eenen anderen zin kan hebben dan dien van het onverdeeld souverein gezag des Konings, in de volkplantingen en bezittingen des Rijks in andere werelddeelen? Op dit beginsel rust dan ook ongetwijfeld de bepaling van art. 91, n°. 2, der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie.

De vraag is derhalve bij het onderhavig wets-ontwerp niet over eene verandering in art. 60 der Gwt., voor zoo ver het uitsluitend opperbestuur des Konings over de volkplantingen en bezittingen des Rijks in andere werelddeelen betreft, eene bepaling die mij èn duidelijk èn hoogstnuttig voorkomt, maar over eene bijvoeging omtrent een punt, waarover wel eens twijfel schijnt te zijn gerezen.

Het is goed dat deze twijfel worde weggenomen; daardoor kunnen onaangename geschillen worden voorgekomen; door de voorgestelde bijvoeging kunnen de S. G. worden in staat gesteld om over het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, te oordeelen, en deszelfs gebruik bij de wet te regelen: en aan den Koning wordt de pijnlijke gewaarwording bespaard, van zijne goede bedoelingen in het aanwenden dezer baten tot verligting der lasten zijner onderdanen te zien miskennen.

De heer VAN SYTZAMA, die bij de algemeene beraadslagingen het ontwerp heeft goedgekeurd, omdat het, zonder het beheer der koloniën te bemoeijelijken, den S. G. deel gaf in de beschikking over de baten, verklaart door de rede van den heer LUZAC tot diens gevoelen te zijn overgehaald, en zal dus tegen de wet stemmen.

Nog andere Leden voeren het woord, waarvan de Staatscourant slechts een kort berigt geeft. Zoo spreken vóór de wet de heeren: FRETS, die hoopt dat de twist over den term „bij uitsluiting" niet leide tot verwerping; VAN ASCH VAN WYCK, omdat de beteekenis van dien term buiten de vraag ligt en men dus de voorgestelde bijvoeging geheel op zich zelve kan beschouwen; GEVERS, vermits de afstemming bedenkelijker zou zijn dan de aanneming, schoon het ontwerp hem niet voldoet. Tegen de wet spreken de heeren KNIPHORST, omdat de bijvoeging onnoodig is, als reeds uit de Grw. af te leiden; TROMP, omdat zij alleen ramingen, niet ook afgesloten rekeningen belooft; BRUCE en VAN DAM VAN ISSELT, wegens de gebleken begrippen over den term „bij uitsluiting", door welke de verantwoordelijkheid van den Minister van Koloniën tot niets wordt.

Van Regeringswege spreekt voor het ontwerp de Minister van *Justitie*. — Na eene inleiding over het afwezen van den fungerenden Minister van Koloniën, die niet ondersteld heeft dat het ontwerp zulke gewigtige kwestiën konde oproepen, merkt hij hoofdzakelijk aan, dat de voordragt een louter gevolg is van beschouwingen over koloniale financiën. Alle staatkundige vraagstukken, bijzonder dat over de beteekenis van uitsluitend opperbestuur, blijven daarbij geheel in het midden.

Het ontwerp wordt met 41 tegen 14 stemmen aangenomen. (Bij de voormelde 8 sprekers *tegen* voegen zich de leden LUYBEN, SANDBERG, BRONGERS, GOUVERNEUR, ROMME en WARIN.)

In de Processenverbaal der 7 Afdeelingen van de Dubbele Tweede Kamer treft men omtrent deze wet het volgende aan.

I. Vier leden konden de voorgestelde bijvoeging van art. 60 der Grw. niet goedkeuren, in zóó verre uit dezelve naar hun oordeel is af te leiden, dat de regeling der uitgaven en ontvangsten der overzeesche bezittingen van den Staat geheel aan den Koning zal verblijven, en aan de S. G. slechts

kenbaar zullen gemaakt worden de „laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volkplantingen en bezittingen, en alleen *het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland*, door hen, bij eene wet zal geregeld worden." Deze leden beschouwen de overzeesche bezittingen als zoodanige eigendommen van den Staat, waarover het opperbestuur, de direkte administratie, wel aan het hoofd van den Staat gegeven is, doch waaromtrent alle legislative bemoeijing aan de S. G. niet mag ontzegd of ontnomen worden — en zij kunnen zich niet te vreden stellen met hetgeen hier wordt toegezegd. Het hooge belang van den Staat, en de hulp welke de opkomsten uit die overzeesche bezittingen aan onze financiën moeten verleenen, maakten het, naar het oordeel dezer leden, voor de S. G. dubbel verpligtend, hier geen voedsel te geven aan die opvatting en uitlegging van het art. 60, volgens welke tot heden alle legislative bemoeijingen met, en alle direkte verantwoording van der geldmiddelen dier zoo uitgestrekte en belangrijke bezittingen aan de S. G. is ontzegd geworden.

II. Zeven leden maakten op dit wetsontwerp geene aanmerkingen, terwijl de explikatiën door de ministers aan het woord *uitsluitend* gegeven, anderen niet genoegden, welke wenschten dat de woorden *bij uitsluiting* uit art. 60 konden wegvallen, of dat althans bij nadere ministerieele explikatiën daaraan geen denkbeeld bleef kleven hetwelk aanleiding tot nadeelige twisten zoude kunnen geven. Een lid acht bovendien de voorgestelde bijvoeging niet voldoende; maar wenscht daarvoor de reeds vroeger voorgestelde redaktie te zien aannemen: „Jaarlijks wordt aan de S. G. de staat van den geldelijken toestand dier volkplantingen en bezittingen opengelegd. Het beschikbaar saldo wordt daarbij aangetoond, en het gebruik daarvan bij de wet geregeld".

III. De bijvoeging draagt de bijzondere goedkeuring van zeer vele leden weg. Een lid daarentegen ziet in de voorlaatste alinea, als kunnende aanleiding geven tot eene min vrijgevige interpretatie van hetgeen naar zijn oordeel der wetgeving toekwam, eene beperking van datgene, wat tot dusverre in art. 60 is opgesloten. Een ander lid zoude hier bijgevoegd verlangen, dat de laatst afgeslotene *rekening* zal overgelegd worden.

IV. Ofschoon de thans voorgestelde redaktie verre verkieslijk wordt geacht boven de bestaande, vinden eenige leden dezelve onvoldoende, om zoo vele redenen bij de vroegere processen-verbaal en bij de diskussiën over dit onderwerp in het midden gebragt. Het thans gestelde beginsel bevat te veel of te weinig. Te veel, omdat anderen nu, niet zonder gevaar voor de koloniën, met de uitkomsten zullen bekend gemaakt worden. Te weinig, omdat het beginsel en de toepassing van het beginsel ontbreekt, dat het niets anders zijn dan bezittingen van den Staat. In allen geval wenschte men de

verzekering te ontvangen, dat de aanneming van het voorstel het konstitutionneel beginsel van eene algemeene en alomvattende rekenpligtigheid niet zoude limiteren of verkorten. Er werd eveneens gevraagd, of het voornemen bestond, om voortaan de kassa-staten mede te deelen, en of de laatst geslotene afrekening in dien zin ter tafel van de S. G. zoude gebragt worden, dat men de beschikbare gelden niet dan ingevolge de wet kon gebruiken?

V. Dit ontwerp wordt algemeen als eene groote verbetering beschouwd. De redaktie alleen heeft voor enkele leden eenige bedenkelijkheid, vooral bij den aanvang der beraadslaging daarover, opgeleverd.

VI. Het belangrijke 60ste art. der Grw. heeft de aandacht der afd. in groote mate opgewekt. Algemeen is men echter van gevoelen geweest, dat de voorgedragene wijziging, in verband beschouwd met de gewigtige toelichtingen, door de Regering deswege bij hare antwoorden op de vroegere bedenkingen gegeven, als voldoende kan worden aangemerkt. De Afd. hecht aan die toelichtingen de hoogste waarde, en gaat van de vooronderstelling uit, dat de daarin uitgedrukte beginselen steeds tot rigtsnoer zullen dienen bij behandeling van de financieele belangen van 's Rijks overzeesche bezittingen. Sommige leden, gekozen om het dubbeltal der Kamer uit te maken, betreuren het, dat de belangrijke stukken, de vroegere handelingen der Kamer over de Grw. behelzende, aan hen niet zijn medegedeeld, en dat zij die kennis hebben moeten putten uit de mededeelingen hun door hunne ambtgenooten gedaan, of uit eene niet-officieele uitgave der stukken.

VII. Een lid verklaart zich tegen het *opperbestuur bij uitsluiting*. Een ander lid verlangt, dat aan de S. G. behoorlijke rekening en verantwoording worde gedaan van de ontvangsten en uitgaven van de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen; hij oordeelt daartoe de voorgedragene bepaling onvoldoende.

De Regering antwoordt:

De aanneming van de voorgestelde slotbepaling tot art. 60 der Grw. kan niet ten gevolge hebben eenige verkorting der konstitutionneele rekenpligtigheid. Van het oogenblik toch dat bij de wet zal zijn aangewezen het gebruik van het ten behoeve van het moederland beschikbaar batig slot, wordt dat slot uit den aard der zaak onderworpen aan alle bepalingen, die omtrent de verantwoording van 's Rijks gelden worden nageleefd.

De berekening van het *batig slot* niet kunnende steunen op *kassastaten*, maar op opgaven van produkten, prijzen en te doene betalingen, zoo volgt daaruit dat de overlegging der eerste zonder doel zou zijn. Men gedraagt zich overigens, opzigtelijk de voorgenomen wijze van kenbaarmaking van het *batig slot*, aan de antwoorden bij gelegenheid der eerste beraadslagingen van Regeringswege gegeven. Dezelve bevatten de aanwijzing van den eenigen

weg om de verlangde opgaven met volledigheid en duidelijkheid te leveren.

Van het daarop gevolgd nader onderzoek der Afdeelingen geeft de Centrale Afdeeling aldus verslag:

De leden eener afdeeling hebben door het antwoord geenszins de geruststellende verzekering verkregen, dat de wijze, waarop de Regering van voornemen is uitvoering te geven aan art. 60 der Grw., aan de strekking en het doel waarmede dat art. gewijzigd is zal voldoen. Het antwoord scheen hun niet te slaan op de gemaakte aanmerkingen, daar het toch wel van zelf spreekt, dat het batig saldo, waarover eens bij de wet beschikt is, aan geene rekenpligtigheid kan worden onttrokken. Maar de strekking van de gemaakte aanmerkingen was deze, dat degene ter wiens behoeve dat saldo moet worden gebezigd, ook over de toekomst en de hoegrootheid van hetzelve zou moeten kunnen oordeelen. — Eenige leden eener andere Afd. hebben mede bepaaldelijk opgelet, dat de beantwoording op hunne bedenking hunne bezwaren tegen de voorgestelde bijvoeging niet verminderd heeft; dat bij de Memorie alles weder beperkt en teruggebragt wordt tot het ten behoeve van het moederland beschikbaar batig slot, zonder eenige beoordeeling van dit slot open te laten. Zij betuigden dat dus geenszins was weggenomen hunne ernstige bedenking over de uitsluiting van alle legislative bemoeijing der S. G. ter zake der overzeesche bezittingen van den Staat. — Eindelijk (zoo drukte men zich elders uit) had men de verzekering wenschen te ontvangen, dat de aanneming van het voorstel het konstitutionneele beginsel van eene algemeene en alomvattende rekenpligtigheid niet zoude benadeelen of verkorten. Bij den aanhef der beantwoording wordt die verzekering met zoo vele woorden gegeven, en de meeste leden bleven daarin berusten. Maar het ontging de aandacht niet, dat de volgende zinsnede, zonder met het algemeen beginsel te strijden, uitsluitend van een beschikbaar batig slot gewaagt. Men was van gevoelen, dat het wezenlijk bedrag der baten of lasten op geene andere wijze afdoende kan blijken dan uit de mededeeling en beoordeeling van alle rekeningen der ontvangsten en uitgaven, en men wilde het er voor houden dat zulks eveneens de bedoeling der Regering is.

Hier kunnen wij nog melden dat P. Cleban ook aan deze Vergadering een adres rigtte over het willekeurig bestuur der koloniën, gebleken uit de door hem ondervonden bejegening (zie blz. 315). Het wordt, als een der ontwerpen betreffend, ter griffie nedergelegd.

Tot de openbare debatten der Dubbele Tweede Kamer over-

gaande, zullen wij niet alleen weder loutere goedkeuringsbetuigingen onvermeld laten, maar, nu de punten van geschil uit het reeds aangehaalde te over bekend zijn, ons ook meer vrijheid veroorloven in het bekorten der gehouden redevoeringen [1]).

Bij die debatten, dat is bij de algemeene beraadslagingen over al de ontwerpen (27—31 Augustus) en bij de bijzondere over de wijziging van artikel 60 (1 September), spreken vóór de wet de heeren VAN SON, DE RANITZ, SCHOONEVELD, DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND en VAN HOORN VAN BURGH. Zij zien in de bijvoeging de voldoening aan een door velen geuit verlangen, zonder eenige beslissing omtrent het regt begrip van het oorspronkelijk artikel. Zoo is de bijvoeging ook door de Regering verklaard. De overlegging van staten, volgens de Regering bevattende de koloniale Begrooting, en de regeling van het batig slot bij de wet, zullen gereede aanleiding geven tot onderzoekingen en opmerkingen, die niet zonder invloed kunnen blijven op het beheer der koloniale geldmiddelen. — De tweede spreker ontvouwt deze zienswijze het breedvoerigst. Hij vraagt nog, waartoe eene verwerping der wet dienen zoude? Zeker niet om de Regering te winnen voor het gevoelen dergenen, die in art. 60 geene toekenning der volstrekte oppermagt aan den Koning lezen. De Regering zou dan bij haar begrip volharden en tevens zich van de afgestemde toenaderingen ontslagen achten. Hij betreurt dat de Regering de mede verlangde afgesloten rekeningen niet heeft toegezegd, maar vindt in de wet geen verbod om ze later, b. v. bij het onderzoek eener Begrooting van het moederland, toch te vragen, noch voor de Regering om ze te verschaffen. Overigens kan hij geene verwerping gronden op de mogelijkheid, dat de Regering de beloofde staten met opzet onnaauwkeurig kan doen inrigten, om op die wijze de S. G. te misleiden. Hiervan uitgaande zou men beginnen met eer en eerlijkheid ter zijde te stellen en dan ware elke beschrevene wet, hoe veel bevattend, een magtelooze dam. — De vierde spreker herhaalt zijne meening, „dat men met het overbrengen van toezigt en bestuur der overzeesche bezittingen voorzigtig moet

1) Te eer omdat ieder, die meer weten wil dan wij noodig achten te geven, zeer gemakkelijk de Verzameling van Belinfante kan naslaan.

zijn; dat men de lessen der geschiedenis van het geen men bij andere volken heeft zien gebeuren, niet te veel in het oog kan houden".

Tegen de wet spreken de heeren LUYBEN, THORBECKE, ROËLL VAN HAZERSWOUDE, LUZAC, VAN NES, DE KEMPENAER, GROEN VAN PRINSTERER en SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE. Allen verkiezen het behoud van art. 60 boven de voorgestelde aanvulling, welke hun èn onvoldoende èn beperkend voorkomt. — Indien gewijzigd wierd, zou de eerste spreker de woorden „bij uitsluiting" willen doen verdwijnen, die tot zoo vele verkeerde begrippen leiden. — De heer THORBECKE acht de voorgestelde bepaling „een zeer klein deel van de medewerking tot de regeling van het koloniewezen, die zijns inziens ook zonder die bepaling aan de S. G. grondwettig behoort", en „de bijzondere omschrijving van dat kleine deel dus *beperking* eener veel ruimere bevoegdheid, die hij meent uit de Grw. te mogen afleiden". „De mededeeling der laatst ingekomen staten schijnt hem ten eenenmale ongenoegzaam en nutteloos, zoo lang de S. G. geen invloed oefenen op de regeling der ontvangsten en uitgaven zelve en hun geene gesloten rekening wordt voorgelegd. Men zal uit die staten niet meer licht putten dan men tot dus ver heeft geput uit de staten van de schatkist hier te lande, jaarlijks, tot tegemoetkoming aan art. 128, aan de S. G. medegedeeld". — De heer ROËLL vindt de bijvoeging „zeer bedenkelijk, omdat hij er de strekking niet van begrijpt, en de verduidelijking, daaromtrent van Regeringswege gegeven, hem toeschijnt de toepassing van het duidelijk verband tusschen twee zeer heldere grondwettelijke bepalingen zeer te moeten bemoeijelijken". Immers tusschen het grondwettige beginsel „van *bezittingen aan de zijde van het Rijk* en dat van *opperbestuur aan de zijde van den Koning* is geen ander verband denkbaar, dan het niet minder helder begrip, dat de eigenaar de vrije beschikking heeft over de inkomsten zijner bezittingen, na geslotene rekening". — De heer LUZAC houdt eene breedvoerige rede, die met andere woorden hetzelfde bevat als de hiervóór overgenomene van 4 Junij. — De heer VAN NES kan ook in de voorgestelde bijvoeging slechts eene verduistering en verlamming van het artikel zien. Het artikel geeft den Koning het opperbestuur. „Opperbestuur is geene oppermagt;

geen taalkenner, geen staatkundige, zal immer de beteekenis van die twee uitdrukkingen verwarren, of staande willen houden dat het opperbestuur de oppermagt insluit. Opperbestuur geeft geene uitsluitende wetgevende magt, geene onbepaalde beschikking over de geldmiddelen, zonder de allerminste verantwoording. De oppermagt berust bij den Koning en de S. G. gezamenlijk en daaraan behoort ook gezamenlijk al wat niet onder het opperbestuur begrepen kan worden. De volkplantingen zijn bezittingen van het Rijk; de inkomsten behooren aan het moederland; derhalve bestaat ook de verpligting van het opperbestuur om deszelfs beheer van die inkomsten aan de wetgevende magt van het moederland te verantwoorden". De bijvoeging nu strekt tot verkorting van het hieruit voortvloeijende regt der S. G. „om rekenschap te vragen van het beheer over de bezittingen van den Staat, althans ten aanzien van de geldelijke inkomsten". Thans vooral, sedert „de Nederlandsche financiën staan of vallen met den bloei en de geldelijke inkomsten van onze O. I. bezittingen, kan of mag zulk een overwegend belang niet uitsluitend aan de willekeur der uitvoerende magt opgedragen worden". Wat de beloofde staten betreft: zij „zullen dan eerst ingekomen zijn wanneer het aan de Ministers gelegen komt dezelve mede te deelen, of wanneer daaraan niets meer ontbreekt wat een voorwendsel geeft om de mededeeling te verschuiven; wat meer is, die staten kunnen naar goedvinden ingerigt worden en het zal niet vrijstaan daarop eenige aanmerkingen te maken, want de mededeeling is alles wat hier beloofd wordt, maar geenszins beoordeeling". — De heer DE KEMPENAER deelt in de vrees dat de Regering in het vervolg, op grond van de nu voorgedragen bepaling, alle andere mededeelingen behalve de daarbij genoemde zal weigeren en zich het eigenmagtig bestuur over de koloniën zal toekennen. — De heer GROEN meent, dat het voorstel verworpen moet worden om de „noodlottige" gevolgtrekking te ontgaan, als ware de langdurige strijd over den zin van het artikel ten voordeele van het Gouvernement beslist. Ofschoon hij het een onheil zou achten indien de regeling der belangen van de koloniën tot in de minste bijzonderheden aan eene talrijke vergadering overgelaten wierd, kan hij zich evenmin vereenigen met eene

uitlegging van art. 60, waardoor alle toezigt der Tweede Kamer onmogelijk of nietsbeteekenend wordt. — De heer SCHIMMELPENNINCK leest in de bijvoeging eene verkrachting van het beginsel dat de koloniën zijn bezittingen van den Staat. Getallen, cijfers, staten, beteekenen op zich zelve niets: men behoort ze te kunnen toetsen.

Geen der Ministers oordeelt het noodig de wet nader toe te lichten. Die van Koloniën en Financiën wonen zelfs de zitting niet bij.

De wet wordt aangenomen met 85 stemmen tegen 20, zijnde de heeren BRUCE, VAN DAM, GOUVERNEUR, LUYBEN, LUZAC, ROMME, SCHIMMELPENNINCK, WARIN, BOORSEL VAN HOOGELANDEN, BOSRACKER, GROEN, DE KEMPENAER, MASTBOOM, VAN NAGELL TOT WISCH, VAN NES, ROËLL, VAN SASSE VAN ISSELT, STINSTRA, STORM en THORBECKE. De 8 eerstgenoemden behoorden tot de tegenstemmers van 4 Junij, waarvan 1 (BRONGERS) overleden, 1 (VAN ALPHEN) ongesteld was.

Bij Publikatie van 14 September verklaart de Koning de aangenomen herzieningswetten te bekrachtigen; terwijl een Besluit van 16 September de bezorging gelast van eene nieuwe officieele uitgaaf der Grondwet, waarin de „bekrachtigde veranderingen en bijvoegingen" zullen worden opgenomen, „met verandering voor zoo veel noodig der volgnummers". Dien ten gevolge wordt het aangevulde art. 60 art. 59.

Van de Herziening van 1840 hebben wij nog een en ander te vermelden, ook met terugzigt op de aanteekeningen in ons Eerste Deel (blz. 18—36) over de Grondwet van 1815.

Een der ontwerpen, gemerkt A, verandert art. 1, de zamenstelling des Rijks. De nieuwe redaktie luidt weder: „Het Koningrijk der Nederlanden bestaat uit de volgende provinciën" en noemt dan alleen de deelen des Lands *in Europa*. Zij wordt aangenomen, ondanks de bedenking van den heer THORBECKE, in de Dubbele Kamer, dat „het grootste deel van het Koningrijk der Nederlanden buiten de Provinciën gelegen is". Alzoo blijft

de tegenstelling, die wij t. a. p. aantoonden, tusschen *het Rijk* en de *bezittingen van het Rijk*.

Over art. 8 valt niets koloniaals voor.

Bij dat art. maakten wij t. a. p. gewag van het verhandelde over de koloniën, toen de Grondwetskommissie van 1815 de regeling van het getal Leden der Tweede Kamer besprak. Door ééne Afdeeling van 1840 wordt hierop gedoeld in haar verslag omtrent ontwerp D, het getal dier Leden bepalende voor het nieuwe Koningrijk. Men wenscht namelijk dat getal bepaald naar de bevolking, doch zoude eene uitzondering toelaten ten voordeele van de provincie Holland, ook omdat „de koloniën bovenal aan haar te danken zijn”. De Regering antwoordt, dat „de bevolking wel een der voornaamste, maar geenszins de eenige uitsluitende maatstaf is geweest, en er geen overwegende grond is om aan sommige provinciën thans meerdere regten te geven en aan andere bestaande regten te ontnemen”.

Art. 58 willen velen van de woorden *in tijd van vrede gesloten* ontdoen en met de verpligting om handelsverdragen aan de goedkeuring der S. G. te onderwerpen aangevuld. De Regering ziet daartoe geene reden.

In eene der aanteekeningen op art. 60 noemden wij t. a. p. art. 128, betreffende het verslag over de geldmiddelen. Hetgeen thans te dien aanzien omtrent de koloniën verlangd wordt, is reeds hiervóór, bij de behandeling van ontwerp III, opgenomen. Als daarmede in verband, kunnen wij nog zeggen dat bij de gedachtenwisselingen over art. 202, de Algemeene Rekenkamer, niet uitdrukkelijk van de koloniën gesproken is.

Art. 73 is betrokken in het voorstel van sommigen om den Raad van State af te schaffen, dat bij de groote meerderheid tegenstand vindt.

De art. 204 en 210 (land- en zeemagt) komen bij het eerste onderzoek der Afdeelingen ter sprake. Sommigen achten art. 204 inderdaad onuitvoerbaar. Men wenscht de verkrijging van manschappen voor onze Marine meer verzekerd, door bepalingen, welke de zeedienst voor een gedeelte der militie aanlokkelijk maken. De Regering juicht het denkbeeld aanstonds toe en draagt dienovereenkomstig een ontwerp voor, volgens welk

o. a. art. 210 zoude luiden: „De *land*militie mag nimmer en in geen geval naar de koloniën worden gezonden". Bij het nader onderzoek opperen nu zeer weinige Leden (slechts 2 of 3) het belang eener wijziging van dit grondwettig beginsel, ten einde de militie ook tot verdediging onzer onmisbare koloniën te kunnen bezigen. Zij willen althans aan de *wetgevende* magt de bevoegdheid zien toegekend om een gedeelte der landmilitie naar de koloniën te zenden. Verre de meeste Leden der Afdeeling, waar dit betoogd wordt, ofschoon „van het gewigt der aangevoerde gronden doordrongen", vinden tegen de verwezenlijking „te groote zwarigheden". Bij de openbare beraadslagingen van Junij brengen de heeren SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE en VAN DAM VAN ISSELT het punt weder te berde. De eerste zegt:

De koloniën zijn eigendommen van den Staat en maken als zoodanig een gedeelte van den Staat uit. Ons nationaal welvaren, ons geheel financiewezen, staat daarmede in het naauwste verband. Worden zij bedreigd, of gaat Java verloren, dan wordt ons eene levensader afgesneden. Het staatsbelang had dus moeten medebrengen, om afdoende middelen tot behoud in de Grw. op te nemen: om aan de wetgeving over te laten, of er al dan niet manschappen, die den Lande dienstpligtig zijn, ter verdediging naar de koloniën zouden gezonden worden. Maar velen onzer waren daarmede niet gediend. Men wilde de verpligtingen van den burger ten deze geheel ondergeschikt maken aan de individueele vrijheid van den mensch. Ik vind het overdreven, ofschoon ik er in zal blijven berusten.

De heer VAN DAM:

Men spreekt bij iedere gelegenheid van de koloniën met grooten ophef, met eene soort van voorliefde. En te regt: zonder dezelve zouden wij reeds lang bezweken zijn onder den druk onzer lasten; zonder dezelve zoude het krediet des vaderlands zich niet tot in 1840 hebben staande gehouden.

Op het behoud dier overzeesche bezittingen stelt men dus grooten prijs. Maar men maakt zwarigheid om de middelen van behoud aan de Regering toe te staan! Stelt u voor, E. M. H., dat de vertegenwoordiger des Konings in die gewesten te kennen gaf: dat hij onverwijld de hulp van 5000 of 6000 man noodig had en dat hij zonder dezelve niet kon instaan voor het behoud dier koloniën. Wie uwer zoude dan in staat zijn den weg aan te wijzen om zoo vele vrijwilligers te bekomen? Indien zoodanige omstandigheid immer mogt plaats grijpen, zoude men zich te laat de onvoorzigtigheid verwijten, die men nu begaat, om de mogelijkheid te benemen aan de Regering om de militie te doen dienen tot behoud van de bezittingen van den Staat.

Met eene zekere soort van ophef heeft men telkens gesproken van de belangen van landskinderen, en op dat woord gedrukt als zouden de verdedigers der wet die belangen uit het oog verliezen. Maar hebben dan niet al die landskinderen, die alleen onder bijzondere omstandigheden naar de koloniën zouden kunnen worden gezonden, en nooit anders dan met toestemming der S. G., een onmiddellijk belang bij het behoud onzer koloniën, waarmede het behoud des vaderlands zoo naauw verbonden is?

De heer Luzac vereenigt zich niet met dit denkbeeld. Hij voorziet van het overlaten aan de wet, om de militie naar de koloniën te zenden, in bijzondere tijden groote misbruiken. Hij wijst op Frankrijk,

hoe onmeêdoogend de ongelukkige jongelieden aldaar, die de verpligting tot verdediging van den geboortegrond te vervullen hebben, ten gevolge van een volslagen gebrek aan eenige grondwettige beperking, bij duizenden naar Afrika gezonden worden, om daar, òf ten gevolge van een moordend klimaat om te komen, òf door het zwaard van woeste Arabieren te vallen, niet ten einde den vaderlandschen grond te verdedigen, maar ten einde aan dezen of genen eerzuchtigen minister de gelegenheid te geven, met weidschklinkende woorden van den roem en de glorie de natie te spreken en zich eene meerderheid in de Kamer der Afgevaardigden te verschaffen.

Hij wijst ook op een ander gevaar der „mogelijkheid tot overbodige uitbreiding van het militie-systema”, te weten:

de, in zijne oogen, voor de rust en het belang der volken steeds bedenkelijke strekking, om den krijgsmansstand tot de voorname bezigheid, tot de lievelingstudie, der vorsten, prinsen en grooten der aarde te maken. Nog zien wij in Europa de zonen en afstammelingen der vorsten, zoodra zij slechts de kindsche jaren ontwassen zijn, hunne grootste genoegens, hunne beste aandacht vestigen op militaire inspektiën, krijgskundige evolutiën, in één woord op alles wat tot den militairen stand betrekking heeft. Hierdoor wordt ongevoelig een verlangen naar krijgsmansroem opgewekt en aangekweekt, eene genegenheid aangewakkerd, welke niet dan ten koste van veel bloeds en vele schatten kan verkregen worden. Hoe gemakkelijker nu de middelen worden gemaakt om aan die riddermatige neigingen te voldoen, hoe meer en hoe eer ook de gelegenheid tot voldoening derzelve zal aangegrepen worden.

Het voorstel der Regering wordt met 36 tegen 14 stemmen verworpen.

Wat de *ministerieele verantwoordelijkheid* betreft, aan welke, daar zij ook den Minister van Koloniën zal binden, hier eene plaats toekomt, hebben wij in al het verhandelde niets anders

ter mededeeling gevonden dan de bewoordingen waarin zij werd uitgedrukt. Deze zijn:

De hoofden der ministerieele departementen zijn verantwoordelijk voor alle daden door hen als zoodanig verrigt, of tot welker daarstelling of uitvoering zij zullen hebben medegewerkt, waardoor de Grw. of de wetten mogten geschonden of niet opgevolgd zijn.

Ten einde van deze medewerking te doen blijken, zullen alle koninklijke besluiten en beschikkingen moeten voorzien zijn van de mede-onderteekening van het hoofd van het ministerieel departement waartoe dezelve behooren.

Het ontwerp verwierf in de Tweede Kamer al de aanwezige (50), in de Dubbele 91 van de 104 stemmen.

Den 7den Oktober 1840 doet Koning WILLEM I afstand van de Kroon, die denzelfden dag door Koning WILLEM II wordt aanvaard.

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL.

INHOUD.

